

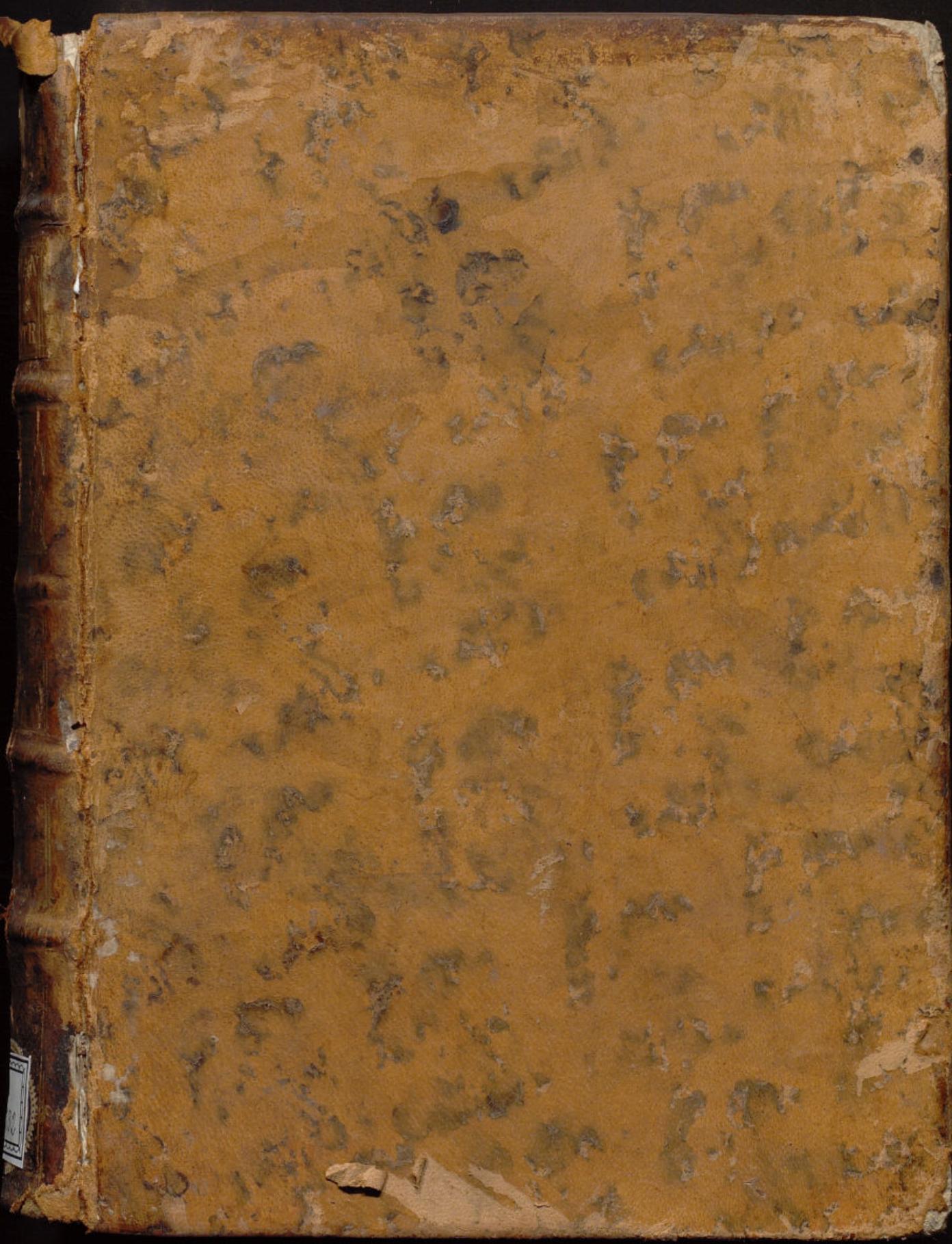
CASSIUS

ILLUSTR

5-232

A

5-232

23. Júl - 10.

18 vto - 4 - 2.

3
29-36

S

R.3596

S. IOANNES CASSIANVS ILLVSTRATVS.

S I V E

CHRONOLOGIA VITÆ S. IOANNIS
CASSIANI ABBATIS ET MONASTERII
S. Victoris ab eodem Massiliæ conditi.

PRIMARIÆ INTER OCCIDENTALIA
Canobia antiquitatis ab Anno Christi CCCC XX.

Opera & studio P. JOANNIS BAPTISTAE GRESNAY
Aquensis, Thcologi & Sociiarii Iesu.

Accedit Elenchus Sanctorum, virorumque illustrium, & Abbatiarum, Prioratum.
Cellarum, Ecclesiarum ab eodem Monasterio dependentium. Item Onomasticon
Rerum & Verborum difficiliorum in Commentariis S. Cassiani.

LVGDVN I,

Sumpt. ANTONII CELLIER, viâ Mercatoria
sub signo sancti Antonij.

M. D. C. L. I.
Cum Approbatione, & Privilegio Regis.

5829

AVVILLER

A

D

V

Io.

gn
illi
des
na
tæ
fa
Ha
fup

NOBILISSIMIS
AC RELIGIOSISSIMIS
DOMINIS
DD. PRIORI ET CONVENTVI
VENERABILIS AC PERILLVSTRIS
MONASTERII S. VICTORIS
MASSILIENSIS.

IOANNES BAPTISTA GVESNAY Theologus,
è Societate IESV.

Libens merito dedicat consecratque.

VOBIS, qui maiores mundo, Religiosissimi Proceres, telluris Punctum maius orbe terrarum offero. Vobis, quibus, dignius nihil Monasterium vestrum delineo, quo nihil ad religionis dignitatem magnificentius est. Hinc loci Sanctitas, illinc Antiquitas occurrit, & muti exesique lapides diuinum quidpiam eloquuntur. Si Coenobij natales, & progressum considerem, quot iam dirutæ vrbes, quot arces in cineres abierunt, quot euerfa sunt regna, quot Imperia corruere, & Domus. Hæc Augustissima, nouantiqua stat Domus, sibi superstes, seipsâ pulchrior, in ruderibus noua, in

nouis substructionibus antiqua , cui nihil par est
vlibi, & nihil secundum eminet. Domum appellare libuit haud satis splendido nomine , quæ virtutum Arx omnium , quæ deuicti mundi Trophæum , quæ humanarum rerum contemptus inclytum monumentum , quæ Portus in ipso Massiliensi Portu aduersus mundi procellas , & vitiorum tempestates tutissimus est. Næ fundamenta iecerit illarum ædium eadem, quæ Cœlum condidit dextra , neque mortalis esse manus immortale operæ pretium putem. Iam si celebritatem Loci attendo , non satis erat scientiarum in Gallia , nisi huc suas & Græcia conferret , non sat in Europa Virtutum , nisi suas explicaret Ægyptus ; nec satis in Occidentis Patribus authoritatis , ni Patres Orientis lumina , ac præcipue Chrysostomus ore Cassiani suauissimo loquerentur. Huc olim fateor, se Magdalena appulerat , Huc Lazarus bis natus, adeoque homine maior ; Eodem post superata lacerâ nauis , sine velo ac remis, emensi maris pericula , victrix Sanctorum familia conuenerat. Sed inchoarant dumtaxat ipsius Christi discipuli , quæ Beatissimus Cassianus perfecit , Sanctitatem inde, ac Religiosæ vitæ institutum , quaquaversus ad cæteras orbis Prouincias diffundens. Animus itaque est mihi laudare sydera terrestris illius Cœli, commendare Homines haud minus gloria dignos, quam siæ gloriæ hostes , excitare qui mortui in hominum existimatione erant , & vocem reddere his , quibus cum silentij lex cordi fuerit , sua vel maximè decora siluerunt. Aperiam annuentibus vobis sepulchra , vnde se odor pietatis effundet ; mouebo

ar est
ppel-
e vir-
Tro-
us in-
Massi-
vitio-
enta.
ondi-
rtale.
Loci
, nisi
ropa
c satis
Patres
s ore
iteor,
natus,
ta la-
ericu-
ed in-
quæ
inde,
is ad
s ita-
Cœli,
gnos,
ui in-
ddere
a vel
tibus
ndet;
uebo

mouebo preciosos cineres qui diuini amoris ignem
dispergent, referabo Thesauros sœculorum, &
venas indicabo, auri, argentique, quibus Cœlo-
rum regnum paratur. Quicunque tandem futu-
rus sit iste Conatus, meus dicendus non erit par-
tus sed vester, illum enim singularis expressit hu-
manitas, qua Societatem nostram prosequimini.
Ego certè cùm ex Præpositorum imperio Massiliæ
sex prope annis haberem, pretioso benefiorum
vestrorum pondere toties fui obrutus, vt tempe-
rare mihi non potuerim, quo minus grati animi
specimen aliquod editurus, Sanctum Cassianum,
erga quem mirum quantum affecti estis, in eam
qua meritis suis illucet sanctitatis ac doctrinæ fa-
mam & existimationem vendicare conarer quod
quidem aptius moliri me non posse duxi, quām
mirabilem eius vitæ seriem, ac Monasterij vestri
ab eo Massiliæ conditi historiam pertexendo. Nec
deterruit me querela quam autori nostro intenta-
tam nonnulli esse voluerunt, vt enim omnia in
malignos sensus detorquerentur ecquis adeo ini-
quis rerum æstimator vocaret in inuidiam subti-
liores de gratia quæstiones, in quas iurare non nisi
post Arausicanum Concilium quispiam tenebatur
ac prouinde Sanctus Cassianus qui centum ante an-
nis Collationes omni pietatis sensu foetas scripsit
omni penitus hæresis suspicione infici potest, nisi
ab iis fortè quibus nihil placet nisi quod obsole-
tum est. Alterum, quod à vobis benignum patroci-
nium sperare iubet, ingentis est pompæ apparatus,
quo Sancti Cassiani reliquias cohonestatis, nec
enim meus labor iniucundus poterit accidere iis

qui nulli pepererunt impensæ vt institutoris sui
memoriam posteritati commendarent. Omnia
oculos in se conuertunt magnifica Basilicæ sacræ
aulæa in quibus amica contetione ars cum natura
disceperat, nec facile statui potest vtra palmam præ-
ripiat. Nihil iucundius argenteis ferculis, vasis, &
lipsanis in quibus eruditio scalpro quidquid inci-
sum est nemo non viuere putet. Vix quisquam de-
cernere attentarit an pithaulica organa auribus,
vel oculis suauius ad blandiantur. Denique toto
in Monasterio noua vestra latè viget magni-
ficentia cuius singulare illud prodigium quod
ad coepti operis domesticum natuumque
splendorem longè actis retro sæculis maiores ve-
stri vix ac ne vix quidem suffecerant nunc omni-
bus numeris absolutum à vobis, maximam ipsi
dignitatem conciliet. Atque adeo cum nil peni-
tus intentatum reliqueritis vt vestra in Sanctum
Cassianum pietas elucesceret, dum in sacri huius
criminis communionem admitti expeto, vestra
fuere exposcenda suffragia. Me quoque allexit ad
ea Eminentissimus Cardinalis Lugdunensis vester
Abbas, qui tot nominibus me totum sibi deuin-
xit vt animo sedeat æternam ipsi profiteri clien-
telam, cuius patrocinio velut ineluctabili scuto
securus, quæcumque in me contorquerentur fa-
cile retunderem. Scopum habetis (Viri amplissimi)
causamque consecrati operis, quod ipsum & me
vnà, nunc dono. Fœlix illud si in manum, &
me si in animum parte aliqua admittitis. Lugduni
12. Calend. Ianuarij anno CIC 150 LII.

AD

AD LECTOREM MEVM CVI SALVTEM.

DAMVS en, Pie Lector, S. Ioannis Cassiani opera minus fortasse hactenus illustrata & in omnibus recognita, quamquam varie edita primù ab Antonino, & à Dionysio Carthusiano, tum ab Henrico Cuyehio Theologo Lonaniensi & Episcopo Ruremunden: post auctiora & meliora non nihil facta obseruationibus Petri Ciaconij, hominis in colligendis veterum è naufragio scriptis accuratissimi, & in exponendis eruditissimi. Demum ab Alardo Gazeo, cuius commentarij paucos ante annos vulgati, dum pangeremus hoc nostrum Sophocleum, in manus meas inciderunt P. Achilles Galliardus, vir pietate & doctrina clarissimus cuius opera S. Carolus plurimum usus est prater cetera ingenij sui monumenta pridem vulgarata, eius praeclarum ad Cassiani illustrationem conscripsit, quod M. S. assertuatur Romæ in Tabulario Societatis IESV. Quæ tamen viri illius insignis lucubratio, accuratissimum Scriptorem Philippum Alegambe, Syllabum Scriptorum Societatis confidentem fugit, sed qui vidit, testimonium perhibuit. Nihil enim eorum qua vel hominum incuria vel temporum diuturnitate, sicut natura fert in omnibus ferè rebus, paulatim consenescere aut aliqua ex parte laxari solent; ita denuo perfectum & exactum unius aut alterius opera restitui potest, ut non sit quod in eo desiderari videatur. Id maximè experiuntur & verum esse intelligentij, qui hoc saxum voluere, librorumque obscuritates remouere, maculas eluere, deprauationes emendare suscipiunt. Nam et si quisque pro suo instituto id quod præ manibus habet, studeat omni ex parte perfectum expolire, omne è ingenij acumen & sedulitatis operam & in inserendis nouis sententiis ac verborum interpretationibus & in euellendis insitris adhibeat, tamen ut ingenia semper florent, qui Vicarij nostra diligentia succedunt homines acuti magis interdum quam eruditis sapè in iis quæ suum nitorem à nobis recepisse videbantur,

debantur, erroris suspicionem deprehendunt maculasque intercipiunt.

Quod in S. Cassiani scriptis, ut alios in presentia taceam, manifestius est quam ut commemorare attineat, licet enim iterum ac tertium fuerit excusus ab authoribus supra memoratis, quorum non laudare operam, quam in eo perpurgando quantum in ipsis fuit impenderunt, animi esset ingrat: nunquam tamen haec tenus vel ab erroribus ita vindicatus vel inclinata eius doctrine aque ac sanctimonie authoritate, ita demum dignitati restitutus est, quin, ne perire quidem tacite obscureque plura in eo genere concederetur, alios præterea oculos & manus postularet. Nunc ergo prodibit tandem ut spero correctior multò, locupletior, & auctior, quam usquam antea.

Et ita multorum collata manu, prout quemque genius duxit, prodit tandem aliquid accuratum. Sed etiam id videor posse in his controversiis haud temere profiteri, satis me idoneum censeri testem debere, quamquam de cetero tenuitatem meam neque ignore neque inficiar, quoniam de re agitur qua maxime antiquis è codicibus & schedis pendet, in quibus per annos plus duodecim diligentia quanta maxima non illaboriosè homini fas fuit assidue versatus sum, & nactus sum Tabularia sanè quam luculenta iisque potissimum instructa monumentis, quibus Monasterij S. Victoris Massiliensis eiusque Patriarche & Conditoris S. Cassiani initia fideliter & copiose explicata conseruantur.

Quibus item partibus sit auctior facile est colligere & iudicare ex commentariorum quos in lucem adere instituimus accessione. Vitam S. Cassiani & res praclare gestas vix ab historicis veteribus delibata & maiori ex parte ignoratas ex eius scriptis fideliter collectas primo commentario in multa capita descripsimus. Tum alterum subiecimus in quo apertissime redarguitur inconsideratissima quorumdam temeritas qui sibi tantum ius censendi & iudicandi de antiquorum scriptis usurparuit ut ex ipsis Cassiani egregiis lucubrationibus præter ea que S. Prosper iure refellit & erroris coarguit, magnam partem pro libidine aut indignè reserari voluerint aut illius, quales nunc sunt, non esse reclamauerint atque suis ipsorum censuris vanisque commentis in infimas vilium scriptorum classes redegerint. Alterum de eius gloria commentarium novo quodam modo veluti summam quandam operis rerum temporumque

rumque ordine seruato contextum calci huius tom i. adiecum
ut palam fiat in ore atque oculis omnium, quantus præ sanctitate
& doctrina virum prosequeretur honoribus ac studiis Ecclesia, qui
tanti Romanam ipse viuens in summis Pontificibus Innocentio præ-
sertim ac Leone semper fecit Ecclesiam. Volumus etiam inusita-
tas vias indagare, tritas relinquere interpretandi eius senten-
tias ex consuetudine aliorum Doctorum in explanandis ceteris
Patribus, nec metiendi eis ut quidam indocti, aut longitudine, aut
contractione orationis, aut ambiguitate, aut inflexione atque im-
mutatione verborum. Neque enim inauditum aut novo more ut
in aliquorum Patrum voluminibus aliquid extet, quod excusa-
tione tegi omnino aut dissimulari nequeat. Namquam id acce-
disse non malo animo sed & illorum sincera pietate & amore Chri-
stiane discipline credendum est ut dum errorem unum impugna-
rent & destruere curarent in contrarium si non inciderent saltem
incidisse viderentur. Sic D. Hieronymus dum immodo castitatis
amore virginitatem propensius commendat aduersus Iouiniandum
nuptiis & matrimonio detrahere falso à nonnullis creditur. Et
ipse D. Augustinus dum acrius defendit gratiam diuinam ad-
uersus Pelagianos minus tribuere quam par sit libero hominis ar-
bitrio non rectè sentientibus appareret. Sic & plerique alijs de qui-
bus nos copiosè & abundè loquimur Commentario 2. cap. 31. dum
nimio contentionis studio heresim aliquam oppugnabant in alte-
ram oppositam labi, & vitantes Charybdim quasi in Scyllam de-
clinare putabantur. Quod tamen ipsorum sanctitati sanæque
doctrinae quam profesi sunt minimè derogat sed interim cautè le-
gendi sunt, habenda enim est ratio temporis & personarum qui-
bus cum disputatione.

Thomas Braduanardinus contra vim grauitatemque censuræ
quorundam recentiorum contendit ut Chrysostomum, Damasco-
num & alios Patres qui Pelagianis aequa atque Catholicum consen-
sisse videntur, in bonum & Catholicum sensum ac mentem alli-
ciat. Similibus, inquit, forte modis quibus Chrysostomus & etiam
per vigesimo octavo huius premissa, potest fortassis & Damascenus
exponi, & similes Doctores Catholici qui similia protulerunt. Ra-
tionabiliter namque debemus Catholicorum dicta in benignorem
partem quam possumus interpretari; hereticorum vero in Odium
eorum perfectum iuxta ipsorum heresim estimare. Intelligentia

Lib. 2. de cau-
sa Dei cap. 3.
in Corolla,
circa finem,

**

namque dicti ex intentione & causa pensatur dicendi. Nec debeat rationabiliter argui, accusare Chrysostomum, Damascenum, & alios Sanctos crimine pessimō, heretica scilicet prauitatis, quoniam & si dixerint heresim, non statim heretici haberentur: qui enim ex simplicitate & ignorantia dixerit heresim, non intendens illam pertinaciter defensare, sed paratus stare iudicio Ecclesie & maiorum, non statim pro heretico habendus est. Absit tunc enim nimis multi & magni Doctores Catholici essent heretici; Absit, Absit; sed potius de numero talium qui emulationem Dei habent, sed non secundum scientiam: quolibet dici potest; se quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus reuelabit, corripiendus est ergo & leniter instruendus. Dicit enim Papias, heretici dicuntur, qui de Domino vel creatura, sive de Christo vel Ecclesia praeue sentiunt, ac deince conceptam noui erroris perfidiam pertinaci prauitate defendunt. Augustinus quoque 18. de Civitate Dei 52. Qui, inquit, in Ecclesia Christi morbidum aliquid prauumque sapiunt, si correpti ut sanum rectumque sapient resistunt contumaciter, suaque pestifera & mortifera dogmata emendare volunt, sed defensare persistunt, heretici sunt, & foras exeuntes habentur in exercentibus inimicis. Hoc idem euidenter probatur per Innocentium tertium, qui sicut patet. Extra, de summa Trinitate & fide Catholica C. Damnamus, Damnavit, & reprobauit quandam libellum Abbatis Ioachimi de Trinitate, tanquam hereticum; ipsum tamen Ioachim quia omnia scripta sua submisit iudicio Romana Ecclesie, nequaquam sicut hereticum condemnauit. Vnde sic ait; Si quis sententiam vel Doctrinam prefati Ioachim in hac parte defendere vel approbare presumperit, tanquam hereticus ab omnibus confiteatur; In nullo tamen propter hoc florenti Monasterio, cuius ipse Ioachim exstitit institutor, Volumus derogari; quoniam & ibi regularis est institutio, & observantia salutaris; maximè cum idem Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mandauerit Apostolice sedis iudicio approbanda, sive etiam corrigenda; dictans etiam Epistolam, cui propria manu subscripsit, in qua firmiter continetur se illam fidem tenere, quam Romana tenet Ecclesia, que disponente Domino, cunctorum fidelium mater est & magistra.

Quod, cum illos nobis quatenus de heresi purget, excipiamus excusationem, erroris tamen suspicionem & crimen, aliter atque

debeo
m, &
quo-
r: qui
inten-
cio Ec-
Absit;
hære-
tionem
est; se-
dus est
dicun-
cclesia
n per-
uitate
auum-
sistunt
endare
eentes
obatur
a Tri-
obauit
hære-
sit iu-
nauit.
him in
hære-
orenti
s dero-
salu-
Signa-
etiam
ripfit,
omana
mater
iamus
atque
nos:
nos existimamus, sentit eos habere absconditum. Scio inquit, (vbi Chrysostomum Cassiani Magistrum in hanc cum discipulo suo communem suspicionem vocat) Scio quod possis fingere ei glossas sed reuera non habeo scientiam, nec conscientiam ipsum glossandi in istis: Ideo sicut dixi superius, Theologica studia lectorem pium & prudentem requirunt; qui autem magis pius & prudens ipsum in huinsmodi glossare veraciter sciuerit non reconciliando Pelagium, placet mihi, congaudeo, acquiesco. Absit, quin lubentius semper ad discam à quolibet cuiuslibet Doctoris irreprehensibilis verā mentem, quam ipsum non intelligendo ex ignorantia reprehendam. Sed caueant, quæso, dictorum ipsius huiusmodi glossatores, ne Pelagianis à Christi Ecclesia relegatis viam aperiant redeundi, & dictis ipsorum hæreticis Catholicam glossam parent. Si nempe inueniatur talis glossator magis pius & prudens Augustino, Gregorio, Beda, Prospero, quam pluribus Sanctis Papis, & inferioribus Episcopis, Synodis, atque Conciliis, & tota Ecclesia Sancta Dei, similia dicta Pelagi, & Pelagianorum non glossantibus, sed absolutè damnantibus, sicut docent multa capitula primi & secundi, & quamplures libri authentici, & historia contestantur, mirabiliter admirandum quis se similem ac tantum audeat profiteri, si namque hi Sancti Patres sciuerunt talia dicta Catholicè glossuisse, & noluerunt, sed tanquam hæretica condemnarunt, impietas pestima: si voluerunt & nescierunt, ignorantia maxima, cum tu solus & faciliter istud scias. Idem videtur dicendum de Damasco, & aliis patribus superius memeratis, quanquam & quidam eorum in quibusdam dictis suis Coloratius possent glossari. In promptu est quod respondeam, &c. Haec tenus Braduuardinus.

Ceterum si que dixero eo accipientur animo, quo ex me proficiuntur, fieri spero quod maximè optabile est, ut utraque disceptantium inter se partium viciisse se putet, quia veritas pro qua utraque dimicat superabit. Sed de his doctores arbitrentur, equidem meos conatus in Cassiano legitimo illustrando in manusque tradendo Romanae Ecclesiae Fidei parenti volens lubensque submitto, dedicoque. Viue & Vale.

S. AVGVSTINVS.

Lib. contra Secundinum Manichaum.

Senti de Augustino quidquid liber, sola me in oculis Dei conscientia non accuser. Quod enim ait Apostolus. Mihi minimum est ut à vobis iudicer aut ab humano die. Ego autem vicem tibi non rependam ut de tua mente aliquid existimare in malam partem audeam, quod intueri non valeo. Nec dico quod me subdole lacerare volueris. Sed tantum de te opinor quantum de te iudicas verbis.

I D E M.

Lib. 2. De Trinitate.

Nec trepidus ero ad proferendam sententiam meam, in qua magis amabo inspici à rectis, quam timebo morderi à peruersis, grataanter enim suscipit osculum columbinum pulcherrima & modestissima charitas, dentem autem caninum vel euitat cautissima humilitas, vel retundit solidissima veritas, magisque optabo à quolibet reprehendi, quam siue ab errante siue ab adulante laudari. Nullus enim reprehensio formidandus est amatori veritatis. Etenim aut inimicus reprehensurus est aut amicus: si inimicus insultat, ferendus est; amicus autem si errat docendus, si docet audiendus. Laudator vero & errans confirmat errorem, & adulans iniicit in errorem, emendabit ergo me iustus in misericordia, & arguet me, oleum autem peccatoris non impinguabit caput meum.

I D E M.

Lib. 3. Contra lit. Petri. Donati.

Si autem non aurem solam percutit iracundia criminantis, verum etiam conscientiam mordet veritas criminis, quid mihi prodest si me continuis laudibus totus mundus attrollat? Ita nec malam conscientiam sanat praeconium laudantis, nec bonam conscientiam conuiciant opprobrium. Nec sic tamen decipitur spes vestra, quæ in domino est, etiam si forte in occulto tales simus quales nos putari cupit inimicus, quia non eam posuistis in nobis nec inquam hoc audistis a nobis. Securi ergo estis qualitercumque nos simus, qui dicere didicistis. In Domino sperans non infirmitab. Et in Domino sperabo non timebo quid faciat mihi homo.

S E N E C A.

Epiſt. 102.

Si de me vit bonus sentit, eodem loco sum quo si omnes idem sentient. Omnes enim si me cognoverint idem sentient. Par illis idemque iudicium est: & que vero sentitur ab his qui dissidere non possunt. Apud malos dissimilia sunt iudicia, dissimiles affectus. Apud eos falsa sunt, quibus assentiuntur. Numquam autem falsis constantia est. Variantur & dissident.

E L E N

S.

ELENCHVS LIBRORVM ET CAPITV M.

L I B E R I .

Effigies S. Cassiani , siue Idea Vitæ Religiosæ.

P R O L O Q V I V M .

CAPVT I. CASSIANVS genere Scytha , Patria Atheniensis.

CAPVT II. G Ortus & occasio nominis Cassiani.

Cap. 3. Primus Cassiani pueritiae cultus & indoles.

Cap. 4. Fidei ac literatum rudimentis imbuendus traditur Monachis
Cœnobij Bethleemitici.

Cap. 5. De eiusdem educatione vsque ad annum septimum.

Cap. 6. Ad persequenda litterarum studia Athenas reuocatur.

Cap. 7. Par voluntatum consensio & mutua benevolentia Germanum
inter & Cassianum.

Cap. 8. In Palaestinam cum Germano reuersus animum ad Religionem
appellit , & Cœnobium Bethleemiticum inire statuit.

Cap. 9. De Institutione & antiquitate huiusce Monasterij Bethlee-
mitici.

Cap. 10. Cassianus Monastico ritu vestitus.

Cap. 11. Cella exilis & perangusta eiusque tenuissima supellex.

Cap. 12. Magna charitate in Xenodochio peregrinis , in Cœnobia fra-
tribus deseruit.

Cap. 13. Hieronymum documento habuit & exemplo.

Cap. 14. Refrenat affectus , & seniori suo nihil de cogitationibus sub-
trahit.

Cap. 15. Exercitiis obedientiae statim se dedit , & publicè reprehendi
anhelat.

Cap. 16. Eius in victu ratio & parcitas.

Cap. 17. Pinufio Abbatи præstantis virtutis maturaque prudentiae viro
conciliatur.

Cap. 18. Cum Germano Contubernali & Populari suo peregrinationem
destinat in Ægyptum.

Cap. 19. Hodeporicon & variæ nauigationem periodi Thennesum vsque.

Cap. 20. Conciliato Archebio Episcopo Pelusium traicit , & inde Pan-
physim.

Cap. 21. Proficit colloquio trium Seniorum Chæremonis, Nesterotis , &
Joseph.

- Cap.22. Diolcos adit ad visendos salutandosque Piammonem, Ioannem,
& Paulum Abbates.
- Cap.23. Pinusium conuenit, ac deinceps ad Theonam & Abrahamum
profectione adornata Thebaide petit.
- Cap.24. Ægyptum reuisurus nauigat Alexandriam.
- Cap.25. Alexandria digressus in Scythiotica solitudine quæ gesserit.
- Cap.26. Vita & Indoles S. Moysis Abbatis.
- Cap.27. Ad alias Paphnutij & Danielis Eremos excurrit.
- Cap.28. Serapionem aditus traiecit in Nitriam.
- Cap.29. Profectus in Cellia cum Theodoro, Sereno, Isaaco Sanctissi-
mis Abbatibus versatur.
- Cap.30. Alter in Palæstinam reditus.
- Cap.31. Varia Bethleemi Cœnobia Hyeronymus & Paula instituunt,
- Cap.32. Arcadio regnante Constantinopolim à Ioanne Chrysostomo
accitur.
- Cap.33. Ab eodem renunciatur Diaconus magnæ Ecclesiæ Constantino-
politanæ.
- Cap.34. Commentum de Cassiani electione ab eodem Chrysostomo ex-
pulsi & exturbati.
- Cap.35. Cassianus mittitur Romam legatus, cum Germano Presbytero
ad Innocentium Papam.
Quem Chrysostomus appellarat.
Epistola Innocentij ad Chrysostomum.
Altera Epistola ad Clericos.
- Cap.36. Exilium & obitus Chrysostomi.
- Cap.37. Secedit Constantinopoli, & Romanum primùm se recipit Cassia-
nus ab obitu Chrysostomi.
- Cap.38. Romæ Cassianus & Leo Archidiaconus se colunt inter ac se
diligunt.
- Cap.39. Presbyter ordinatur ibidem ab Innocentio.
- Cap.40. Capta vrbe ab Alarico Gothorum Rege migrat in Prouinciam.
- Cap.41. Discessus ex Italia & appulsus ad Insulam Lerinam.
- Cap.42. Digressio Foro-Iuliensis.
- Cap.43. In Insulas Stæcades excurrit.
- Cap.44. Massilia portum appellit.
- Cap.45. Aggregat sibi socios ex quibus natus ordo Monachorum.
- Cap.46. Primum Massiliæ Cœnobium ordini suo parat.
- Cap.47. Prima item regularum ordinis rudimenta.
- Cap.48. Renunciatur Cassianus Ordinis Abbas Generalis.
- Cap.49. Excitat eum Castor Abbas ad edendos libros de Institutis Cœ-
nobiorum.
- Cap.50. Ab Episcopo Venerio in numerum Presbyterorum Clero Massi-
liensi adsciscitur.
- Cap.51. Collationes elucubratur ac demortui Germani Abbatis interlo-
cutione pertexit.

Cap.52.

- annem,
natum
rit.
n&tissi-
unt,
ostomo
antino-
mo ex-
sbytero
- Cap.52. Cassiani studium in tuenda Massiliæ Catholica fide.
Cap.53. Eius opera simul & Augustini Leporius aliquie non pauci Pelagianismum recantant.
Cap.54. S. Leonis hortatu contra Nestorium scribit.
Cap.55. Profectio Leonis in Gallias iussu Sixti III. Pontificis, ac de his quæ tūm egit pro Ecclesie bono.
Cap.56. Ex itinere constructam à Cassiano Basilikam Leo numini dicat.
Cap.57. De Cassiani scriptis. Vera & legitima Cassiani opera quæ extant?
Cap.58. Quæ dubia & spuria?
Cap.59. Quo loco, tempore, idiomate scripsit.
Cap.60. Illustratur Religiosa disciplina eorumdem præclaris Institutioribus & exemplis, & multūm pietas publica promouetur.
Cap.61. Collationes publicatæ Massiliæ primūm tum alibi diuersis temporibus ingentes excitant animotum motus.
Cap.62. An ille idem qui à suo fonte fluxit Cassianus, doctrinæ integer ac lituræ purus ad nos usque peruererit?
Cap.63. An aliquos habuerit Cassianus beneuelos ac benignos interpres ac defensores.
Cap.64. Errare Doctores Catholici possunt citra hæresis labem.

L I B E R I I.

De Gloria & Beatitudine.

P R O A M I V M.

- Cassia-
er ac se
inciam,
n.
is Cœ-
Massi-
nterlo-
Cap.52.
- Cap. I. **A**pparatus Cassiani ad mortem.
Cap. II. In Cœlum migrat.
Cap. 3. Demortui veneratio & exequiæ.
Cap. 4. Præstantium virtutum exempla.
Cap. 5. Meditandi studium & familiaritas cum Deo.
Cap. 6. Religio & amor ergo SS. Eucharistiaæ Mysterium.
Cap. 7. Fiducia eius in Angelos & præcipue tutelarem suum.
Cap. 8. Animi interiora, & iugis Cellæ persecuerantia.
Cap. 9. Usus cognitionis exercendæ in conscientiam suam.
Cap. 10. In Ieiuniis Vigiliis & vestitu rigor.
Cap. 11. Quibuscum Vitiis Religioso pugnandum.
Cap. 12. Sanctorum Patrum virorumque grauissimorum de eo iudicia.
Cap. 13. Cassianum dignè ac meretur Sancti Prænomine decorari.
Cap. 14. Quid sit Vindicatio Sanctorum quam Canonizationem appellant.
§. Unicus. Cuinam iusta & legitima inest authoritas Canonizandi?

Cap. 15.

- Cap. 15. Cassianus Ecclesiæ authoritate in numerum Sanctorum relatus,
eiusque memoria religiose celebritatis officio frequentata.
1. Gradus Canonizationis. Oraculo Ecclesiæ Sanctum renunciari, publicisque tabulis designari.
 2. Gradus. In eorum memoriam atque honorem rei diuinæ operam dare, eosque in preces vocare.
 3. Gradus. Ecclesiam insuper, & aras Deo consecrare.
 4. Gradus. Reliquias pretiosis ferculis inclusas transferri ac venerandas publicari.
- Cap. 16. De Miraculis per eum factis.
- Cap. 17. Quomodo deinceps Cassiani Ordo propagatus sit usque ad nostra tempora.
- Cap. 18. Cœnobia item in aliis extra Massiliam Prouinciaæ Dioceſibus excitata.
- §. 1. Arelatas Cassiani familia propagatur.
§. 2. Quæ in alia subinde loca Christiani orbis, colonias deduxit.
- Cap. 19. Recensio dignitatum, Officiorum, Prioratum, Ecclesiarum, primarij Monasterij S. Victoris Massiliensis.
- §. 1. Officia Clauſtralia.
§. 2. Prioratus & Paroeciae.
- Cap. 20. Dynastarum liberalitate, & oblatione fidelium luculentis praediis donatur.
- Cap. 21. Indulgientiae, immunitates, priuilegia concessa.
- Cap. 22. Venerandis Sanctorum Reliquiis & patrociniis ædes sacra celebrior redditur.
§. 1. In parte superiori quæ reliquiae habentur
§. 2. Quæ in Inferiori?
§. 3. Sacratij opulentia.
- Cap. 23. Beneficiorum suorum exuuiis ac spoliis Cleri census auxerunt Monachi Cassianitæ.
- Cap. 24. Romani-Pontifices in Galliam peregrinati ad Monasterium S. Victoris Massiliæ hospites diuerterunt.
- Cap. 25. Index Generalium, Abbatum, eiusdem Monasterij & Vniuersi Ordinis Cassianitarum.
- Cap. 26. Quo tempore, qua occasione in S. Cassiani regulam, regula S. Benedicti sese religiosa quadam insitione transmisit.
- Cap. 27. Summos Pontifices, Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates plures Ecclesiæ peperit, educauit S. Cassiani familia.
- Cap. 28. De Principibus & Dynastis ac de viris doctrina insignibus, qui in Ordine S. Cassiani vitam Monasticam complexi sunt.
- Cap. 29. Sancti Ecclesiæ oraculo renuntiati publicisque tabulis designati, qui ex disciplina eiusdem ordinis prodierunt.

Eminentissimo ac Reuerendiss. Dom.

D. ALPHONSO LVDOVICO
DV PLESSIS DE RICHELIEV,
S. R. E. CARDINALI ARCHIEPISCOPO LVGDVNensi,
PRIMATI GALLIARVM.

ABBATI MASSILIENSI S. VICTORIS, &c.

ELIGIOSIOR est Sanctus Cassianus,
Quàm vt ex secessus tenebris excat
Sine Abbatis sui licentia:

CARDINALIS EMINENTISSIME
Virtute quàm Nomine ditior!

Hanc à te petit, redditurus in secessum, si abnuas.

Maiorem lucem trahit ex suis tenebris,
Quòd purpuræ tuæ radij eas discutiant,
Nec parcitas lucis ibi esse possit,
Vbi diuitis loci augusta fulget Maiestas.
Sic clarior est, quia diu fuerat obscurus.
Ne tamen ambitus accusetur, dum ambit purpuram,

Eam tantum prehensat,

Quam virtutum luce illustras,
Eaque multiplici nomine Eminentissima
Sine ambitus suspicione prehensari potest.

Aliena caligine obscurus, non suā
Tuam quærit vmbram, vt liberalius vibret;

Quanta RICHELEII Lux,

Si vel ymbra multam lucem impertiat?

Inuidiæ telis appetitus,

Debuit se tueri patrocinio illius,

Qui omni superior inuidiâ:

Quâ obstrepente , securus deinceps stabit,

Nec enim quis vacillare potest,

Dum innixus RICHELIO:

Vt pote cum Ecclesiæ Gallicanæ vnicus cardo Gallicus,

Quia vnicus ipse Cardinalis Gallus,

Cuius tamen vnius virtutes

Plurimos Eminentissimos conflarent.

Multa debet Cassianus iis,

Qui eum fuerunt insectati,

Quod tale ad Asylum ipsum impulerint.

De gratiâ si locutus sit ambiguè

Planum fecit operibus , quod ambiguè protulerat:

Nulli certiores verborum interpretes

Ipsis operibus.

Subtilitates scholæ ignorasse , non pudet Ascetam,

Qui totus simplicitatem Christi sequebatur.

Ex cellulâ perorauit , non ex pulpito ;

Interdum pugnant illa subsellia ,

Nec possunt ad scholæ trutinam expendi,

Quæ facelli feruor expromit.

An potuit esse impius.

Qui tot à sœculis pietatem inspirat?

Sanctus esset ille error

Qui plurimos Christo manciparet.

Probæ doctrinæ lydius Lapis , sunt probi mores.

Quamuis tamen aliquâ lue infectus esset,

Pateret ipsi aditus ad Eminentiam tuam,

Quæ

Quæ luc infectos sæpius adiit ut sanaret.

Te Arbitro iniuriam gratiæ facere non potest;
Hæreticus non audiet, qui nec peruicax,
Nec à RICHELIO alienus.

Si vitam eius probaueris

CARDINALIS EMINENTISSIME

Probabuntur & mores;

Emendabisque Errorem sæculorum.

Dum Ecclesiæ Vindex

Sanctitatem, quam Cassiano contulit, ratam esse iubebis.

Sic decet Pontifices, inaugurate Sanctos,
Et Cardinales prospicere ut inaugurati colantur.

Eminentia tua

Seruus humillimus, & obsequentiissimus,

IOANNES BAPTISTA GVESNAY,
è Societate I E S V.

* * *

Quæ

APPROBATIO ET CENSORVM IUDICIA.

Go infra scriptus Prouincialis Societatis I E S V in Prouincia Lugdunensi, iuxta potestatem à R. P. Nostro Generali mihi factam, facultatem concedo P. IOANNI BAPTISTÆ GVESNAY, eiusdem Societatis Theologo mandandi typis librum cui titulus est, S. Ioannes Cassianus Illustratus, sive Chronologia Vitæ Sancti Ieannis Cassiani ac Monasterij S. Victoris ab eodem Massiliæ conditi à tribus de Societate Theologis approbatum. In cuius rei fidem has ei literas meo sigillo munitas manuque mea subscriptas dedi Lugduni die 28. Mensis Maij 1651.

IOANNES GAYETVS.

DOCTORVM THEOLOGIÆ FACULTATIS Parisensis Approbatio.

SANCTVM Cassianum illustratum cum mirabilibus de Monasterio Sancti Victoris Massiliæ, opera, & studio R. P. IOANNIS BAPTISTÆ GVESNAY, è Societate I E S V, nos infra scripti Doctores in facultate Parisensi perlegimus, nihilque contra fidem aut bonos mores reperimus datum Lugduni die 12. Februarij anno Domini 1652.

FRANCISCVS LORNET,
Ordinis Prædicatorum.

F. M. MICARD, Minor.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis I E S V in Prouincia Lugdunensi.

JOANNES GAYET Prouincialis Societatis I E S V, in Prouinciam Lugdunensi iuxta Privilegium eidem Societati à Regibus Christianiss. Henrico III. 10. Mart. 1583. Henrico IV. 20. Decembris 1608. Ludouico XIII. 14. Februario 1617. & Ludouico XIV. nunc regnante 23. Decembris 1650. concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur ne libros, ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absque Superiorum permissione imprimant; permittit ANTONIO CELLIER Bibliopolæ Lugdunensi ut Librum, cui inscriptio est Sanctus Ioannes Cassianus Illustratus, sive Chronologia Vitæ Sancti Ioannis Cassiani ac Monasterij Sancti Victoris ab eodem Massiliæ conditi, authore P. IOANNE BAPTISTA GVESNAY, eiusdem Societatis Theologo, ad sex proximos annos imprimere ac liberè diuendere possit. Datum Lugduni die 28. Maij anno 1651.

IOANNES GAYETVS.

R^{do}

A.
la Lug-
m , fa-
, eius-
us est,
Sancti
tribus
o sigil-
51.

6.

TIS

Sancti
ESNAY,
gimus,
12. Fe-

r.

ia

Lugdu-
co III.
ebrua-
essim,
inibus
ONIO
oannes
Mona-
PTISTA
primere

Rdo PATRI

IOAN. BAPTISTÆ GVESNAY
ACERRIMO SS. PHOCENSIS
PROVINCIÆ VINDICI
SCAZON.
IN SANCTVM CASSIANVM.

Vos inquietus Innouantium liuor
Cineres Beatos, exulare Maiorum
Templis Iubebat, Gente peius Hebræa
Gvesnæe forti vindicasse Censurā
Non sat putabas; Lazarumque bis natum
Iterum excitare, Magdalinque famosam
Seruare rursum dentibus Phariseis,
Martham & Tarasco reddidisse pugnaci,
Fossasque Marij verius Marianas
Dixisse non sat: Pergis & nouum Sidus
Nunc Cassianum sorde Pelagianâ
Purum, reponis inter Astra Phocæa
Sic te vna mordet cura plebe Sanctorum
Salyum beare limitem, & nouos Cœlis
Vocare Ciues; obstrepat licet Momus;
Maestæ, & procacis ora rumpe Liuoris;
Candore vultus, Castitate doctrinæ,
Et mente recti Consciâ, probes talem
Prouinciali Serus ut mices Cœlō,
Sanctum datus Patriæ nouum, de quō
Nulli lieebit Zoilo dubitasse.

P. IOANNES BERTET,
è Societate IESV.

Res
Rell
ð fo
ð pr
Scrl

SANCTI VICTORIS MASSILIENSIS ABBATIÆ,

A Sancto Ioanne Cassiano Conditæ.

P R O S O P O P E I A.

Ad Reuerend. Patr. IOANN. BAPT. GVESNAY.
Benefactorem suum.

 V D E R I B V S visenda meis, titulisque decora
Nobilibus, longo senij pædore iacebam,
A B B A T I A Sacrum C A S S I A N I monimentum:
Cum tetigit me Docta manus, positâq; Senectâ,
Prima mihi reducis dedit ornamenta iuuentæ.

Qui tuus est, G V E S N A E , fauor , tua gratia nobis;
Palmari collata libro , cum nostra recenses,
Illustras, clarumque paras de morte triumphum.
Quàm me fata iuuant! S A L Y A E quæ gloria gentis
Extiteram , mihi nunc S A L Y V S fit gloria ciuis.
A s t facit hoc mihi fœnus amor , pia dona rependens
Multiplicat, vitamque ferens, dona omnia confert.
Vsque adeò , G V E S N A E , faues scribendo , decorem
Splendidus insinuas Patri, & mihi ; vtrique salutem
Instauras, vtrique nouæ das nomina vitæ.

Hoc opus hoc gratum S A L Y I S , quo tota triumphet
Massilia , & toto resonet P R O V I N C I A tractu.
Huic nomen , numenque mihi , S A L Y I S Q U E patronum
Restituis , tresque vna simul tua dextra Coronat.

Non tibi sat fuerat firmandæ Magdalis aræ,
Pro sacro patriæ iure, ac pietate parentum,
Impia suscepsum Generosè in dogmata bellum!

Res

Res nostras adeò curas, præque omnibus vnū
Relligionis amans semper meditaris honorem:
ō fortunatam patriam te prole parentem!
ō prolem patriâ dignam, cui viuere semper,
Scriberéque in patriæ laudes est gloria vitæ:

Hinc igitur (quoniam licet hîc aperire futura)
Insculptum SALYIS radiabit nomen in aris
GVESNAVM, SALYIS per te dum templa manebunt,
Æternumque feret pietas in sœcula nomen.

Ast Ego quas reddam grates, si reddere possim
Augustis impar meritis? Quid agam? accipe tandem
Quæ superant mihi vota tuo pro nomine fusa,
Accipe, queis mea, mèque dehinc tibi consecro totam:
TESTOR, MENDACES FALLENT MEA VISCERA PARTVS,
Si qui degeneres fuerint à mente parentis;
Si tua non memores cumulent altaria donis;
Si tua non faciles exornent tempora lauro.
Si tibi non meritas tribuant in præmia laudes;
Si quibus haud fuerit grato GVESNAVS amoris.
ESTO AMOR ÆTERNVM NOBIS QVI GLORIA FIET.

FRANCISCVS SIRIANIS,
è Societate IESV.

In

Res

In obscuram olim,

D. CASSIANI, S. CHRYSOSTOMI
DISCIPULI SANCTITATEM,

A R. P. IOAN. BAPT. GVESNAY,
Aquensi nunc Illustratam.

H E N D E C A S T Y L L A B O N.

DISERTISSIME temporum tuorum
Patrum gloria, solitudinisque
Monstrum nobile, stella nauigantium &
Portus Massiliensium, Aureaque
Vox pulcherrima Cassiane Linguae.
Ni Lucem tibi perspicax, & ingens
GVESNAVS, decus Eruditiorum
Aquarum vnio sextiarum, & ille
Lucidus pretiosioris hospes
Ingeni, tibi reddidisset, ô lux
Mundi publica, nunc adhuc lateres.
Ni vitam tibi mortuo dedisset
O Vox aurea nunc adhuc sileres.
Alas ni sua penna commodasset
Monstrum nobile solitariorum
Quis te ad sidera credidisset esse.

ANTONIVS BILLET,
e Societate I E S V.

LIBER

I

E

1.

Suspi
tific
lege
rum
tecti
iuge
res
tes
bus
quad
stasi
mè,
crile
res,

LIBER PRIMVS,
DE VITA.
EFFIGIES SANCTI CASSIANI,
SIVE
IDEA VITÆ RELIGIOSÆ.

PROLOGVIVM.

MIRABITVR fortasse aliquis, ne dicam temeritatis dedecus improperabit illicò, & censoria virgula suffixam volet *santi* appellationem in ipso ædificij nostri Apologetici vestibulo prænotatam, viroque inscriptam eximio licet, rerumque gestarum magnitudine inlyto, non tamen vsquequaque Catholico, imo etiam de erroribus in fide comperto. Suspicabitur quæsitam in tam specioso titulo lenocinij fraudem & artificij simulationem, quod facilius conciliari verbis fides, & in incautos legentium animos liberius tractatæ & à communi Patrum & Conciliorum sensu detortæ explicationes insinuari possint. Hi enim scopuli quo rectiores eò periculosiores. Quam ob rem sapienter monet Lirinensis, iuge intentumque studium adhibendum esse librorum delectui, ne auctores ementiti sanctitatis nomen, & manente luporum ferocia depontentes lupinam speciem, diuinæ legis sententiis quasi quibusdam velleribus se obvolumant, ut cùm quisque lanarum mollitem pertimescat, ne aququam aculeos dentinm pertimescat. De Seuero quidem scribit Anastasius veritatis insigne fronti suorum operum præfixissime impudentissime, hoc titulo *ειλεληθής* in quibus tamen non cessaret ore impio & sacrilego animo, Euangeliorum corrumpere sinceritatem. Veneficos dices, qui teste Lucretio

Anasta. ειλεληθής

*prius oras pocula circum
Comingunt flavo mellis dulcique liquore.*

aut Ægyptios in Deorum suorum cultu stolidè superstitiones, qui templorum adytes crocodili, aut felis, aut hirci, vel alterius cuiuscumque foedissimi animalis imagine conspurcati, propylæa pulcherrimè substructa varioque marmore incrustata obtendebant.

2. Verum quisquis es, amabo, sustine tantisper, & causam prius cognosce, quam supremum iudicem agas; erudire per otium consilij nostri sapientissimis rationibus. Facem præfero quæ suspicionis in hoc genere caliginem omnem & ignorantiae tenebras discutiat, Seneca panaeum & Epicteti myropolium exhibeo, (sic enim librotum salutares admonitiones appellabant,) ex quibus accipere liceat præsentissima remedia & alexipharmacæ æquissimæ huiusc patrocinij tuendæ veritati, & contra omnes animæ morbos, & scrupulorum ægritudines certissimam opem. Non feres, vt opinor, ingestum ab Augustino Manichæi^{August lib. 9.} probrium, quod Diuinarum institutionum parata subsidia ad errorum suorum opprimendam pestem ea mentis vesania despuerent, quæ ægreditur delirio laborantes salutaria medicamenta reiiciunt, atque etiam in os medici impingunt aliquando. *Et miserebar eos rursus,* inquit, *quod illa sacramenta, illa medicamenta nescirent & insani esse vellent aduersus antidotum, quo sani esse potuissent.* Agnouerunt eamdem vim medicam & recreandi ab erroribus animi facultatem in accurioribus historiarum recognitionibus plerique scriptores sapientissimi, eamque sanæ mentis cupidis commendarunt. Periclitabatur olim, aut certè minus erat communis & explorata Valeriani Cemeliensis Episcopi, Vincentij Lirinensis, Gennadij, Sulpitij, Origenis, Hosij, Luciferi Calaritani, Fausti Rheygensis, aliorumque virorum illustrium sanctitatis fama, atque etiamnum semipelagianismi notabatur quorumdam doctrina propter furfuri alicuius aut farinæ non bona admixtionem. Verum prolati iis omnibus & ad sincerae fidei amissim exquisitè aptatis, vnde labes aliqua posset aspergi, ita rem nauiter diligenterque pro more excusset Baronius, & plerique recentiores historici Theologi, vt euicerint non nisi per columniam & inanem planè suspicionem posse illis tum sanæ doctrinæ, tum sanctæ vite decus abrogari.

3. Cassiani scriptum vrgeri puto vehementius è re Christiana esse, est enim prudentissimus & incredibili lectione author in eo præsentim opere, quod de sententiis Patrum à se collectis Collationes nominavit in quo tam accurate, tam acri ingenio, tam consideratè, tam doctè, tam distinctè, tam liberè de tanta multitudine & varietate verborum iudicium facit, vt nihil animaduersione dignum prætermisso videatur. Deinde quanti æstimas, scire nos saltē quot honorum scriptorum in omni genere doctrinæ qui viro illi *οὐ πονοῦσά τοι* visi lectique, naufragium fecerimus. Quod ergo multis aliis Patribus in eadem suspicionis & repudij nane, ita commodauerint retractatæ historiarum disquisitiones.

nes, & inuenta recens rationum momenta. Patrumque testimonia, quæ de ipso ægrè sperare liceat, cùm in pari causa argumenta omnia quæ pro aliis allata sunt atque etiam multo plura, vt ex inferioribus liquidò constabit, eius sanctitati patrocinentur. Locos argumentorum paratos & expeditos præbebunt i. excerpta quædam ex tabulis publicis & antiquis Manuscriptis Codicibus Chronicorum Massiliensium sanctissima firmissimaque testimonia. 2. Ipsa quæ in eius Commentariis latet assimilata ex vero vultu animi effigies ideaque vita Monastica. Quod Ennodius in vita S. Epiphanij laudando extollit. Pinzebat, inquit, actibus suis paginam quam legisset, & quod liber docuerat vita signabat. Et Augustinus lib. 2. de ordi. cap. 9. cum dixisset humanam autoritatem plerumque falli. In iis tamen, inquit, videtur excellere qui quantum imperitorum sensus capit multa dant indicia doctrinarum suarum & non aliter vivunt quam vivendum esse præcipiunt.

EX CHRONICIS ET MM. SS. Codicibus Ecclesiæ ac Monasterij S. Victoris Massiliensis de S. Ioanne Cassiano Abbe.

1. **V**ita Cassiani nulla est apud nos, præter id quod in eius festo legitur in officio, quod quidem festum celebratur solemniter die 23. mensis Iulij cum Octaua etiam solemnii, non solum in nostro Monasterio & locis ab eodem dependentibus, sed etiam in Ecclesia Cathedrali Massiliensi & in tota fere Diœcesi Massiliae.

Corpus autem sancti Cassiani, nostræ Monasterij diuersis in locis seruatur totum & integrum magno equidem honore & cultu. Caput enim eius auro & argento elaboratum & adornatum est, forma & structura per celebri, subtus eius collum videtur & legitur huiusmodi inscriptio magnocaractere: CAPUT SANCTI CASSIANI. Super illius caput reperitur mitra auro, argento ac lapidibus pretiosis in magna quantitate honestata & ditata. Extat etiam brachium eius dextrum oblongum & magnum, longitudine circiter trium palmorum, eodem planè modo quo caput elaboratum & honestatum. Observa autem quod tam caput quam brachium erecta sunt ac in tali honore posita, labore, studio pietate atque sumptibus Urbani V. Summi Pontificis huiuscmodi Monasterij Abbatis. Hac de causa insignia eius multis in partibus deprehenduntur & in capite & in brachio.

Quoad reliquum eius Corpus iacet in sepulchro marmoreo supra quatuor columnas posito in Ecclesia inferiori, sed ante huiusc-

4 S. Cassianus illustratus seu Chronic. vita
modi sepulchrum extat lucerna semper ardens diu noctuque pro-
pter reuerentiam & sanctitatem reliquiarū eius illuc quiescentium;
ac proinde constat nullas corporis illius portiones locis aliis extare.

De miraculis eiusdem sancti Cassiani nulla nobis viget memo-
ria, quia cum hoc Monasterium à Vandalis & Barbaris multo-
ties destrūctum & euersum fuerit; consequenter scripta nostra
& documenta vetera Monasterij erecta & surrepta fuere.

Fuit igitur primus Abbas, primus fundator huiusc Monaste-
rij virorum, & alterius quod est mulierum: pater etiam quinque
millia monachorum; fundauit autem huiusmodi Monasterium ad
honorem Omnipotentis Dei sub titulo SS. Petri & Pauli & ad in-
stantiam & prædicationem eius sanctus Leo I. Pontifex Romanus
illud consecravit. ann. Domini 445.

EX IIS DEM CHRONICIS AD
Ecclesiastici officij ritum perantiquæ Breuiaricrum.
Lectiones de S. Ioanne Cassiano Abate.

TEXTVS I.

Cassianus vir sanctissimus atque Doctor preclarissimus apud Athenas natu-
rensis illic philosophie studiis doctus, primus Apostolorum canonicanam
functionem imitatus multos ibidem suo instituit exemplo atque doctrina infor-
mavit. Inde peragrans omnium Christianorum instituta Hierosolymam usque
tendit & apud Bethlehem quorundam sodalium praesidio Monasterium in-
stituit non longè à spelunca, in qua Dominus noster Iesus Christus ex sacra
Virgine natus infante suscipere dignatus est incrementa, &c.

In id vnum, ac textuum reliqua, conpirant historici plerique omnes,
S. Prosper in Chronico ann. 436. & in opusculo contra Collatorem.
Gennadius in Catalogo illustrium virorum. Honorius Augustodunensis
lib. de Ecclesiasti, scriptor. Trithemius in Catalogo illustrium virorum.
Photius in Bibliotheca Cod. 197. S. Fulgentius apud Surium Tom. 1.
die 1. Ianua. Sigebertus ann. 427. Petrus de Natalibus lib. 7. cap. 59.
Cassiodorus lib. de Institutio. diuin. lect. cap. 29. Vincentius lib. 20.
specu. historial. §. 18. Dionysius Carthusianus in paraphrasi tertia col-
latio. 11. Volaterranus lib. 4. Antropo. Baronius in Annalibus ann. 404.
num. 78. & ann. 430. num. 90. 92. 93. Item ann. 433. num. 25. 28. Bel-
larminus lib. de Scriptor. Ecclesiasti. Platus de bono status religiosi lib. 2.
cap. 25. Posseninus in Bibliotheca V. Ioannes Cassianus. Martyrologium
Gallicanum in supplemento 23. Iulij, atque alij passim, quos enumera-
mus infra lib. 2. cap. 12.

CAPVT I

C A P V T I.

Cæstianus genere Scytha, patria Atheniensis.

¶ IN ea Transistranae regionis ora, qua se maximè à Thraciæ littoribus Pontus Euxinus expandit in septentrionem; Mare subit vasto recessu, donec quinque millium passuum interuallo absit à Mœotide, vasta ambiens spatia, multasque gentes (sinus Carcinites appellatur) flumen, Pacyris. Ibi, Isthmus est, qui Putrem (sic enim vocant Sapram) lacum à Mari diuidit, latus stadia quadraginta; atque is eam efficit peninsula, quæ Taurica, seu Scythica Cherronesus dicitur, quondam aquis circumfusa & ipsa, quaqua nunc iacent campi. Præopensis, Sarmatarum lingua, quasi perfolla, quia Isthmus, qui peninsula adiacet, spatio mille ducentorum passuum perfoissus est, seu ab oppido eiusdem nominis huic opposito cognominata. A Carcinite, Taphræ in istis angustiis peninsula, Eupatoria Ciuitas, quæ & Pompeiopolis, mox Heraclea, libertate à Romanis donata, quam Heraclenses Ponti accolæ coloniam deduxerunt, à Tyra fluuo distans stadiis quater millibus & quadringtonitis, cursu maris metiendo. Megarice vocabatur antea, præcipui nitoris in eo tractu custoditis Græciæ moribus: quinque millibus passuum ambiente muro. Excipit Isthmus, qui parvam Cherronesum magnæ portionem Cherronesi habentem occludit, habens ciuitatem eiusdem nominis Cherronesum, quæ principio libera propriis virens erat legibus, at deinde à barbaris direpta eò necessitatibus adducta est, ut Eupatorem Mithridatem, sibi ducem præfectumque mil. tiz. delegerit, armis cum hoste certaturum, ac levioris pugnæ quasi proulsionibus, auspiciaturum futura grauiora aduersus Romanos prælia, & victorias frequentissimorum ac acerbissimorum bellorum exitu terminandas.

2. Ille igitur per has tantas spes in Cherronesum cùm misisset exercitum, pariter Scytas inermes & imparatos quām tumultuissimè adorsus, Regem Scylorum eiusque liberos quinquaginta, vel etiam, (teste Apollonide,) octoginta numero, circa palatum duxit captiuos in triumpho, & ita, vniuerso potitus tandem Bosphoro, accepta vltro, ditione loci à Perisade, qui eum præfectus obtinebat, Cherronesitarum ciuitatem vestigalem & stipendiariam subiecit, Bosporanorum Principum Imperio ac potestati.

3. Ultra etiam numerantur in oppidis, Theodosia, Cyte, Zephrium, Acre, Nympharum, Dia, Panticapæum, siue Phanagoria. Est verò Panticapæum in ostio Mœotidis, Bosporanorum Metropolis, tumuli in speciem, frequentibus circumpositis habitaculis incliti, ad stadia viginti; ad ortumque portu cingitur celeberrimo, & plenissimo nauium: habet & arcem situ & opere munitam à Milesiis iam olim conditam. Sed inter cæteras, quæ dignitate longè multumque præstabilitas, Theodosia, vrbs & Natura & loco & descriptione ædificiorum,

6. *S. Cassianus illustratus seu Chronic. vita*

& pulchritudine imprimis nobilis, peruestuta fuit, ac gentilitia sedes Cassianorum familiae, ex qua stirpem paterni generis ac seminis duxit Ioannes hic noster, vir in omnem posteritatem admirabilis, cuius regesta moreisque mandare literis instituimus, haud procul admodum à Panticapæo abest ciuitate; A Cimmero vero oppido trans fretura sita, Euripi angustissimi latitudine distinguitur, eaque ipsa, pedibus plerumque peruia, glaciato Mari. Portum similiter habet tutum & tranquillum, vel centenis nauibus accommodum, planities magnitudoque regionum frumento admodum beata, & baccarum vbertate conspicua, undeque frugum omnium fertilissima, ac pascendis gregibus valde idonea; vt si forte fossore proscinderetur, vbiique triginta reddereret, ideoque, supra ducenta argenti talenta, modiorum in super frumenti centum & octoginta millia, tributi nomine persolueret Mithridati tyranno. Atque iste finis antea & Bosporanorum & Taurorum agro fuerat adscriptus.

4. Maternum genus imprimis clarum, ac perillustre, Athenis ortum, nobilissimo Græcia totius Emporio, & vnde humanitas, doctrina, religio, fruges, iura, leges profectæ, atque in omnes terras distributæ putantur, contrahendarum præsertim rerum vslus inter gentes commerciumque ex nauigandi facilitate, & traiiciendi in alias Prouincias opportunitate. Huc enim Bosporanorum frumentarij commeatus frequentissimi sicut è palude saltamentaria, cùm de Leucone Rege memoriae proditum sit, decem ac ducentas modiorum myriadas simul a semel, è Theodosia Atheniensibus transmisisse. Sed & florentissima videbantur hoc tempore, laudandarum atrium omnium procreatrices, & quasi parentes Athenarum scholæ, quarum causa tūm diuersis locis magnus hominum concursus fieret; tūm ex Scythia imprimis conuenire lectissima iuuentus, ad eos animi fatu accipiendo, quibus ex aggressi Inmanique vita, exculti ad humanitatem, & mitigati, sapientiæ fructus vberimos ferrent, & in virtutis adolescenterent officiique, ac bene viuendi disciplinam.

5. Hæc causa fuit, cur in eo Græcia oppido, primam lucis vsluram hauserit Ioannes Cassianus, cuius de vita & moribus quæ nobis fuerint comperta in vnius Dei gratiam gloriamque, literis mandare decreuimus Patre Scytha, matre indigena: vtroque in sua gente & honesta familia nato, & in honoribus amplissimis fortunisque maximis constituto, & quod magni faciendum, Christianis inaugurate mysteriis. Frequens enim tum forte Athenis aderat pater, florenti ætate iuuenis, inter Academia honorarios, cum eum cupidus cepit prensandi mulierem & nobilem puellam Atheniensem. Quod ubi deliberatum & constitutum habuisset, operam dedit, vt prima vtiusque familie capita, etiam huius consilij certiora fierent, iisque tandem auspicibus, dicta dote mattimonium inter ippos, solemnibus Ecclesiæ mysteriis & Sacramentorum religionibus expiatos conuenit.

6. De parentibus & patria sua Athenensi, fidem ipse sibi ac nobis

facit

litia sedes
minis duxit
cuius rei
modum a
etura sita
us plerum
tranquil
doque re
conspicua
bus valde
redderet,
frumenti
nridati ty
rum agre
thenis or
doctrina,
distributa
commer
ciacias op
eratus fr
Rege me
simul an
rentissima
atrices, &
ersis locis
onuenire
ex aggress
entiae fru
, ac bent
is vsloram
is fuerint
decreui
c honesta
imis con
mysteriis.
e iuuenis,
di mulie
& con
æ capita,
us, dicta
& Sacra
ac nobis
facit

facit autor Collat. 24. cap. 1. Igitur ad hunc Abraham cogitationum nostrarum impugnationem anxia confessione detulimus, quia ad repetendam prouinciam nostram atque ad reuisendos parentes quotidianis animi estibus urgebamus. Hinc etenim nobis maxima desideriorum nascetur occasio, quod tanta religione aique pietate parentes nostros præditos recordabamur ut eis nequaquam nostrum propositum preponeremus, hoc ingiter mente volentes quod profectum magis ex illorum effemus assiditate capturi, nullaque nos corporalium rerum sollicitudine nullisque prospiciendi vietus distensionibus occupando, illius affatim omnem cum gaudio præbitionem nostra necessitatis expletibus. Insuper etiam spe inaniū gaudiorum animū pascēbamus, credentes fructum nos maximum percepturos de conversione multorum, qui velut nostro essent ad viam salutis exemplo ac monitis dirigendi. Tum præterea ipsorum locorum satis, in quibus erat maioribus nostris habita possessio, ipsarumque amoenitas regionum iocunda ante oculos pingebatur, quamgratia & congrua solitudinis spatiis tenderetur, ita ut non solum delectare monachum possint secreta sylvarum, sed etiam magna vietus præbere compendia. hactenus Cassianus.

C A P V T II.

Ortus & occasio nominis Cassiani.

I. **I**gitur Ioannes Cassianus Ioannis Chrysostomi discipulorum primus, Magni Leonis Romani Pontificis firmus sectator, ac fidelis amicus, Monasterij SS. Petri & Victoris, & eius qua longe lateque patet, ordinis Religiosi auctor atque institutor, ad annum reparatae salutis secundum supra trecentesimum quinquagesimum, natus est Liberio Pontifice maximo Ecclesiae Romanæ clauum tenente, Imperij vero Constantio magni Constantini filio, & Gallo Cæsare eiusdem Constantij patruo Orienti præfecto, Cum apud Massiliam urbem illius sacra tum Antistes procuraret Claudio Marius Victorinus; Fuit circiter is annus, duobus ex duerlo Catholice Religionis casibus insignis; alibi coepitis Arianorum machinis adhiberi constantius, & labefactare perniciosius; alibi enascentibus Deo dicatorum hominum ordinibus. Eodem quippe tempore Osius Episcopus Cordubensis, acerrimus olim fidei defensor, in persequitione Diocletiani, ac Religionis Catholicae ingens per Orientales Ecclesias in summa temporum difficultate columnen, vocatus Firmum ab Imperatore, tam crudeles ne dicam sceleratos & impios Arianos perpessus est, vt vi & verberibus tormentisque compulsus tandem cum Ursatio & Valente communicarit, & Sirmianæ blasphemia subscripterit, cuius lapsus pernicies, omnibus eò luctuosior & acerbior fuit, quod spoliante iam & exultantem euerit, & perculit ab abiecto: cùm enim tot enauigatis scrupulosis doctrinæ cotibus & vitæ stopulis ad quos aliorum passim & quotidie nauim afflictam videre, aliquando tandem ex longa nauigatione ad portum salutis magna gloria venisset

8 *S. Cassianus illustratus seu Chronic. vita*

venisset incolmis, & ibi ex naufragio luculentæ præda, atque triuimphi, ad hæc Ariana deplorandum in modum saxa proiectus est. Neque iis tantum creuit finibus calamitas, quæ casu Liberij Romani Pontificis longè reddita est lugubrior, negata in Concilio Romano communione Arianis per Legatos expertita, dirè vexatur ea de causa à Constantio Augusto, & tandem pellitur Beream Thraciæ, vbi tedium victus exilijs, & Athanasij damnationi consensit, & fidem Firmij conscriptam approbavit.

2. Sed ille Antonij & Hilarionis ortus ab omni laude felicior, quorum iste primus in Palestina, cœnobia fundauit, cum antea in Syria tota nunquam Monachus fuisset, Ad Antonium vero in Ægypto, eius sanctitate toti iam mundo elucescente, quod verè dicere possumus annum circiter trecentesimum quinquagesimum sub aureum Constantini sæculum adeptam esse, tantus animorum motus ipsius exemplo & Monachorum concursus factus est, vt & Armeniæ, & Scythia, & Nitriæ, & utriusque Thebaïdis, ac totius denique Ægypti deserta Monasteriis completerentur, iisque primus ipse leges condiderit sanctissimas, quæ totum hoc viuendi genus ad perfectam Christianæ vitæ regulam saluberrimè conformarent.

3. Tempus itaque natale cum virorum sapientissimorum tota Ecclesia occasu præsulum, cumque religiosarum familiarum exortu commune habuit, futurus perpetuus tamen Arianorum duce Chrysostomum authore Leone Nestorianorum hæreticorum malleus simul, & religiosæ disciplinæ per omnes pene Orientis prouincias, arque in Occidente toto propagator & lumen. Hæc enim certissima esse solet ratio Diuini consilij, vt nunquam Ecclesiam deserat neque patiatur succrescentes spinas vitiorum, semen à cælesti satore sparsum malignè suffocare; sed eo opportune conscribat milites, & defensores opponat, qui hæreticorum frenare impetus, errorum radices euellere, vitia tollere, mores componere, denique vniuersum terrarum orbem admirabili vita atque doctrina illuminare, atque ad Dei amorem accender possint.

4. Indendi autem puero dum salutaribus ablueretur aquis, Ioannis nomen, nulla alia ratio occurrit quam vt in eo forte auiti aut patemi nominis felix memoria perennaret, siue id filio imponi optarent parentes, religione tanti nominis, quod apud Orientis populos in gratiam Ioannis Apostoli tam bene de ipsis meriti summo in honore semper fuit. Quanquam ex eorum cognomine visitatius, quam præ nomine vocari solitus, plerique enim veteres historici non nisi Cassianum nominant, cum tamen authore S. Prospero in Chronicis liquido constet appellatum esse, proprio nomine Ioannem, cognomento vero Cassianum. Neque urget quod genuinum interdum reperiatur Cassian vocabulum, & non nemini proprium: ad usum quippe satis hoc frequens vt minus prænomen simul & cognitionis nomen alteri adscribitur.

5. Beatus

J. Beatus Petrus Damianus Cassiano Martyri de huius nominis præstantia summis cum laudibus gratulatur. *Eminenter Cassianus cui potissimum famularius est sermo, diu quidem latuit, sed cum ad certamen pertinet, quid acrimonie, quid saporis, quid fortitudinis granum sinapis occultaret, aperuit. Nam iuxta nominis sui præsagium cum in passionis pila persecutoris manibus pindi cœpit & aterri, mox fragrantiam odoriferæ suavitatis, que in se latebat adspersit. Cassia siquidem species est aromatica, que integra quidem nullius esse videtur odoris, trita autem naturalis vim suavitatis emittit.* Cæteræ appellations vel à vita disciplina quam profitebatur vel à scribendi modo impositæ. Collatorem vocat Prosper, ab inscriptione librorum quos vulgauit Patrum nomine in Scythica Eremo commorantium. Eremitam alij sive Anachoretam propter diutinam ac per tot annos continuatam in eadem eremo & cum iisdem Patribus consuetudinem.

Damia. serm.
de SS. Marty-
ri. Cassiano
& Hippoli.

C A P V T III.

Primus Cassiani pueritia cultus, & Indoles.

I. **A**C de prima ipsius pueritia id vnum certò scimus, in genere ac liberaliter educatum à suis fuisse: atque ab ipsis incunabulis ut in sancta & religiosa domo eos hauiisse spiritus, quibus ingenia ad summum excitantur decus. Elucebat in eo quædam præcox gratia pie-tatis, tantaque morum festivitas & præclaræ argumenta ingenij, ut ad amorem-ne suavitatis eximiæ, an ad singularis admirationem indolis, vehementius traheret eos in quos incidisset, haud facile discernere. Sortitum omnino dices animam bonam, cuique ut eam sibi Diuina sapientia formabat ad magnam nominis sui commendationem & gloriam, ita puer materiem atque naturam omnium capacem destinaret ornamentorum. Nec verò illi ad propositum sanctitatis fastigium adiumenta vel Diuina vel humana vnquam defuerunt. Peracta infantia, parentes iis literis quibus ætas puerilis informari debet filium erudiendum curant, & in Syriam nescio per quam causam traducunt, nisi, quod est simillimum veri, coniectura trahimur ad suspicandum, Hierosolymam, cæteraque Palæstina loca sancta (quod iam dudum in votis haberent) sub initium anni 366. petere omnino constituisse, idque ex veteri Christianorum exemplo atque instituto, & imitatione optimi cuiusque. Primis enim illis temporibus mirum quantum inardescerent fidelium animi cupidine perflustrandi sacra illa monumenta, Christi Domini, Mariae Virginis, & Apostolorum nobilitata vestigiis. Quanta peregrinorum turba concurreret vndeque, ad religiosæ colendam visendamque terram altricem sanctitatis, tyrocinium militiæ nostræ, incunabula Dei, Euangelicae schole discipulæ, tot ac tantorum mysteriorum & excellentium donorum & insciæ atque testem.

2. Notæ & insignes Alexij Romani , Ioannis Calybitæ , Paulæ , Eustochij , Melaniæ , Hieronymi , Ruffini peregrinationes qui eamdem circiter temporum æratem Hierosolymam profecti tam incredibilem ex ipso illius sacratissimæ vrbis aliorumque locorum conspectu cepere animo voluptatem , vt omnibus rebus facile posthabitis in augustis Iudæorum finibus pedem figere , & sacris reliquiis tota mente ac corpore venerandis , reliquum vitæ tempus traducere , peregrinorūmque obsequiis pro sua virili deseruire , sibi statuerint : quod non existimarent vel ubi sanctius in terris vitam degere vel in quo numere fructuosis operam collocare possent . Erat Cassiani nostri religiosissimis parentibus iam diu deliberatum , vt diximus , illustrium Palæstini orbis Ecclesiæ peregrinationem suscipere , ac puerum quatuor aut quinque duntaxat annos natum ; & mulierum manibus & potestate Matris eruptum secum eò perducere , & hac mente naëti opportunam Mercatorum nauim instractam & ornatam secundis ventis Ioppem , Palæstina portum , alias Ionæ , fugientis , & religatae ad saxum Andromedes , vt fabulantur Poëtae spectatrixem , fœliciter appulerunt . Vbi verò sacra ipsa attigere loca , toti in lacrymas abire , pietatis sensu colligescere , & eximio animi fructu venerabundi , haud semel , obire modò inclyti quondam templi reliquias , modò sepulchra Prophetarum , hic docentis & Christi , mirabilia patrantis , illic morientis in cruce , aut sepulchro conditi monimenta . Sed prope speluncam in primis Bethlehemiticam in qua natus & à matre Virgine suscepitus vagierat sensim colligere curas , & conuocare ad stupendam illam incunabuli speciem quæ religiosissimè hauriendam , immortales domino agere gratias , humo pia oscula imprimere , nec os nisi ad reliqua raperentur posse ab eo diuellere .

3. Plane hoc consilio venerant ut eam reliquæ vitæ sedem , eam requiem filio prouiderent , quem sibi peregrinationis comitem & socium adiunxerant . Cùm enim is locus esset peregregio religiosæ familiæ Cœnobio , & educationis causa eò confluentium puerorum concursu maximè celebris , placuit optimis parentibus Cassianulum suum in eum conuictorum numerum & ordinem spiritualibus Magistris iuxta , discipulisque florentissimum aggregare , ab iis vt prima fidei ac literarum rudimenta doceretur .

C A P V T IV.

*Fidei ac literarum rudimentis imbuendus traditur Monachis
Cœnobij Bethlehemetici.*

1. **S**cribit hoc luculenter Cassianus ipse Collatione 11. capite 1. in quo longissimarum procul in Ægyptum & Thebaidis Eremos peregrinationum suatum ducturus exordia in hanc fere sententiam præfatur .

præfatur. Cum in Cœnobio Syriae consistentes, post prima fidei rudimenta, succendentibus aliquatenus incrementis, maiorem perfectionis desiderare gratiam capissimus. Tum etiam capite 5. Debet hoc latem labor tanti itineris obire, quod hoc de Berlehemita Cœnobij rudimentis institutionis nostra desiderio, & profectus nostri amare properamus. Et Collatione 17. cap. 7. Quamvis etiam illorum doctrina summas grates rependere debeamus, qui vos docuerunt à parvulis magna conari, & dato boni sui gustu, egregiam perfectionis similitudinem nostris visceribus induisseunt. A parvulis, inquit, hoc est à pueritia, quaestate Cassianus cum suo Germano Monachus est factus in Cœnobia illo Bethlehemitico, unde in præfatione sua ad Castorem. Eay inquit, qua à pueritia nostra inter eosdem constituti, atque ipsorum incitati quotidianis abortionibus & exemplis vel agere tentauimus vel didicimus.

2. Quod autem Monachi, coniunctum instituerent ac ludum literariorum pueris aperiendum, suosque ea occupatione distinendos putarent, quæ laboriosa & permolesta est & abiecta in speciem, & non satis propria religionis videtur, ne hoc quidem & veteri instituto discrepat. Ita enim diuino iure iam olim cautum legimus apud Hebræos, vt à vigesimo anno, & supra, recenseretur populi multitudo, Leuitæ vero ab uno duntaxat mente & supra, quasi indicare vellet Sacerdotes ac viros religiosos, non tam à foro & puluere ac sacerularibus negotiis quam ab vberibus, à lacte, ab infantia ad diuinum cultum esse transferendos. Isque deinceps coniunctum aliquid habuere aut continens, perantiqua Ecclesiæ Concilia, Nona Synodus, & Concilium Moguntinum, in quibus statuitur ut Presbyteri & Monachi scholas aperiant in Monasteriis & Ecclesiis, quo possint fideles filios suos mittere.

Synod. 9. c. 4.
& 5.
Moguntinum.
cap 45.

3. Inter hos igitur verè ab infantia magnos & excellentes viros diuinoque cultu velut ab vbere initiatos, ordinem suum nactus Cassianus ea pietatis simul atque scientiarum tyrocinia posuit, vt inter Abbatessui seculi esset clarissimus, tanto fœliciori forte euentu, quanto Berlehemiticum Cœnobium ob singularem loci reuerentiam & sanctitatem, cæteris omnibus religiosarum familiarum gymnasii anteibat: erat enim ex cunabulis Christi sacrosancto ac venerando præsepio vicinum & continens. Et verò si Parnassi rupes cæteraque sieturum numinum adyta, scientias & fatidicam nescio quam mentem cœlitus adspirabant, vt fabulantur Poëtæ, quidni credere fas sit de spelunca, veri Numinis maiestati consecrata, velut de Cœli cortina diuinitus afflari Dei oracula, mentisque illustrationes, ad rerum fidei singularem intelligentiam comparandam? Ut vt sit de Monasterio suo sic ipse narrat. In nostro Monasterio ubi Dominus noster Iesus Christus natus ex Virgine, humana infante suscipere incrementa dignatus est, nostram quoque adhuc in religione teneram & latenter infantiam sua gratia confirmavit. Rursus ubi de Pynusio Abbatे latebras quærente. Nostrum Monasterium protinus expetivit quod non longè fuit à spelao, in quo Dominus noster Iesus Christus ex virgine nasci dignatus est, Item Coll. 17. Ab-

Cassia. l. 3.
Instit. cap. 4.

Cap. 31. Ibid.
Col. 17. cap. 5.

batem Iosephum sic affatur. *Si promissione quam seniorum charitate nos compellente deprompsimus, & quam coram cunctis fratribus in spelao in quo Dominus noster ex aula vteri Virginalis effulgit, ipso teste deprompsimus, satisfacere voluerimus, summum spiritualis vite incurrimus detrimentum.* Propterea Syriae Cœnobijum, magna cum excellentia præstantiaque, Cœnobiorum reliquorum dici confluuerat, ex Collationis undecima capite mox citato quodd inter cetera omnia ex antiquitate & dignitate & Monachorum frequentia & sanctitate præcelleret.

C A P V T V.

De eiusdem educatione usque ad annum septimum.

Hieron. ad
Lætam.
Epist. 7.

1. Postquam suo alumno parentes amantissimi prouisos habuere Ludimistros, viros vita moribusque tam sanctis, Græciam repetituri ad iter se accingunt, nauique consensa agrè quidem sed tamen Piræum Atticæ portum aduecti sunt, inde Athenas salui peruenierunt, mense vix uno in ea nauigatione consumpto; iam verò quanta cura diligentiaque inter Monachos sit educatus, facile ex eo fuerit assequi, quod his pene suppar ætate scribit Hieronymus, ad Lætam Romanam, pro institutione Paulæ puellulæ, cui hunc præ ceteris omnibus Bethlehem locum designat, tanquam magis religiosum & ad exercenda virtutum literarumque opera ex animi sententia peraccommodum. Postquam, inquit, ablactaueris eam, cum Isaac, & vestieris cum Samuele, redde præstantissimam gemmam cubiculo Maria & cunis IESV vagientis impone. Nutriatur in Monasterio, sit inter Virginum choros, iurare non discat, mentiri sacrilegium putet, nesciat saculum, vivat angelice, sit in carne sine carne, omne hominum genus sibi simile putet. Huic Cassianus institutione similis, primis statim fidei Christianæ rudimentis imbutus, vna cum doctrinae lacte, ea virtutum semina imbibit, quæ in omnem ætatem adhaerunt.

2. Delectabat vehementer Magistros eius institutioni præfectos, hic pueri gliscens in Deum resque cælestes amor ac studium, & in tam tenera ætate constantiam, in tam alieno tempore prudentiam oculis animoque lustrantes planè obstupescabant. Quare tum sponte sua intenti ad morum magis quam animi expositionem; tum bonitate indolis promptoque ingenio perspecto inuitati, multo enixius meliorem illam magisterij partem ad virtutis conformatiōnem exequi cœperunt. sequebatur puer non secus atque facilis cera fingentis manū, sensimque in imaginem Dei pulcherrimam figurabatur. Tum prima legendi scribendique rudimenta edocitus tantos in Latinæ Grammaticæ studiis habuit processus, vt citò æqualibus antecellere ingenij gloria contigerit, & erat præter memoriarum felicitatem, aliqua etiam suauitas vocis & actionis venustas. Ex diuinis Euangeliis illustres habebat excerptas sententias,

sententias, quas de memoria disceret, & deinceps custodiret; Aliorum quoque piorum codicum appositae lectioni, præcipueque commemorandis sanctorum hominum exemplis sedulo nauabat operam. Postremò quæ certissima est & compendiosissima via docendi, sua ipsi religiosi Patres probatissima vita illustrabant ardentioribus facibus, ac desiderium vehementius ad pietatem bona menti adiiciebant: & vnde Magistrorum non pauci, viri vt plurimum scelere & egestate perdit, perniciem periculumque suis discipulis ferunt, inde illi virtute & honoribus aucti, salutem & morum disciplinam comparabant. Non erat inanis labor, diligebat enim eo sensu, verebaturque Magistros suos Cassianus, nihil vt iis carius nihil eorum auctoritate grauius haberet: ac dum in eo Monasterio fuit aspera illa & planè difficii Monachorum viuendi ratione delectatus, earum rerum, quibus apud suos blandè & deliciose tractari potuisset, desiderium penitusque memoriam fastidire cœpit, & arctum pietatis ac veræ submissionis iter, quod erat postea alto & excelso animo peracturus, agnoscere.

C A P V T VI.

Ad persequenda literarum studia Athenas reuocatur.

1. **C**Vm adolesceret in animo tenero flos pueritiae, & virtutum semi-
na mirifice iam excrescissent, quæ maiores in studiis faceret
progressus & cultioris vita modum formamque condisceret, in Græciam
reuoçatur à parentibus. Erat illis temporibus Atheniensis Academia
non solum vetustate famaque sapientiae inclita, sed etiam ob Magi-
strorum præstantiam maximè celebris, acerrimis vndique ingenii eō
confluentibus, vt inde referrent eruditionis eximiæ palamm. Docuisse
enim ibidem reperiuntur, imperante Constantio, Anatholius clarissi-
mus Orator eidemque Imperatori percharus, qui ipsum Romanam voca-
uit atque præfectura Prætorij insigniuit: Proæresius ob facultatem di-
cendi, ab eodem Imperatore in Gallias primum, deinde Romanam mis-
sus, & ex Senatus consulto statua donatus eiusmodi inscriptione nobilita-
tata: *Regina rerum Roma, Regi Eloquens.* Musonius, qui ex lege lata
à Iuliano ne Christiani liberalium artium doctores essent, scholas de-
seruit. Tradit insuper Sozomenus Gregorium Nazianzenum & Basili-
um ibidem Hemetrio & Libanio præceptoribus vlos fuisse.

2. Et licet in aliis quoque Orientis urbibus præclarioribus Cæsareae
Palæstinæ, Alexandriæ, & Constantinopoli florerent instituta diuer-
sarum facultatum Gymnasia, accidere tamen solebat vt qui prius ir-
eis operam scientiis dedissent dènum Athenas se conferrent, vt peni-
tus consuminarentur. Sic enim planè factum à Gregorio Nazianzeno,
qui cum Cæsarea Palæstinæ primum, inde Alexandria viā cum fra-
tre Cæsario auditor extitisset, postremò Athenas profectus, illic primò

discipulus deinde doctor publicè professus est. Sed & post eum Basilius Cæsariensis Cappadox cùm prius Cæsareæ Palæstinæ, inde Constantinopolis egregiè literis ex cultus fuisse, Athenas concessit literarum & Metropolim literatorum. Similiter eodem traxit Iulianum, hominem rectæ fidei desertorem ac stolidè gloriosum acerrima illa & fortissima cognitionis atque scientiæ parandæ cupiditas : quamquam authore Gregorio Nazianzeno duplicum proficiscendi causam alteram speciosiorem & honestiorem ut Græciam eiusque scholas viseret, alteram tectionem paucisque notam, ut regionis illius sacrificios & impostores de rebus suis consuleret, impie ratiæ videlicet nondum plenam libertatem habente. Inuitabat etiam & allelectabat commentitiorum numinum cultorem sacrilegum Asylum illud impietatis ab Alarico Tyranno, fauentibus Christianis postea dirutum ac penitus dissipatum ; in quo Eleusiniarum Antistes clam sacris homines initiabat atque futura prædicebat. Cum hoc enim fuit Iuliano quidem hospitium vetus, sed ea causa etiam cum aliis compluribus superstitionum authoribus, & Magistratibus Gentilium facrorum familiaritas tanta, eaque cùm officiis multis, tum etiam consuetudine quotidiana sic aucta, ut nihil esset eorum familiaritate coniunctius. Quam ob rem perniciose quidem aliis quoad animæ salutem, Athenas fuisse ait Nazianzenus, tum quod nefariis opibus hoc est simulachris magis affluenter quam reliqua omnis Græcia: tum quod ægræ temperarent, ne hospites simul cum eorum laudatoribus & patronis in errorem abriperent; sibi autem & Basilio nihil detrimenti allatum esse ut pote animo communis firmissimeque obseptis : quin potius quod vix credibile est hinc ad fidem confirmatos fuisse, ipsorum fraudem & imposturam cognoscentes, atque illic Dæmones contemnentes, vbi in mirifica laude essent Dæmones.

3. Cassianus ergo Athenas reuersus ut cepta studia prosequeretur, dum in Academia fuit in qua magno cum fructu annos aliquot insumpsit, optimis moribus & disciplinis animum diligenter excoluit atque in eo amplio & ancipiit totius Orbis Orientalis theatro, vniuersis qui illum noscent apprime charus, præsertim sodalibus, vita cuiusdam vere Christianæ rarum præbuit exemplum, & pudore atque modestia incitamento fuit ad virtutem. Primis annis traditus in contubernium peritis (ut locis ac temporibus illis) Ludimagiistris spectate sanctitatis & doctrinæ viris, scholastico more lusit in controversiis declamandis. Humanitatis artes, bene dicendi vim, Græcas & Latinas literas super ætatis captum auide ita imbibit ut linguae vtriusque facundia, cæteris vnius in Gymnasio facile antecelleret, & inter laudatissima quæque floreret adolescentium ingenia. Logicae quoque spatia, ut moris erat Græciae, percurrit, & nonnihil etiam de Philosophia degustauit. Ad sacras deinde literas & studia quæ animum ad diuinam sustollunt, & Theologia mystica continentur, (quam viam ipsi institerant, ut eadem per vestigia ducent Cassianum) exemplo admonebant & compellebant Gregorius Nazianzenus, Basilius, Isidorus, Germanus pluresque alij ex prima Christianæ

Nazianze.
orat. .. in
Italia.

stianæ iuuentutis nobilitate quos ibidem tanquam vitæ socios consi-
liorumque duces nactus fuerat.

4. Quod insignis & valde notandus locus Cassiani demonstrat. Cùm enim Germanus ex ore Abbatis Nesterotis audisset, mentis puritatem esse apprime necessariam ad intelligentiam sacrarum literarum, in hunc modum seniorem interrogat. *Ad hac ergo occulta primum compunctione permotus, ac d. inde grauiter ingemiscens. Hac inquam omnia qua copiosissimè digesti, maiora mihi invulerunt desperationis augmenta. quam haltenus sustinebam. Quippe qui prater illas generales anima captivitates, quibus non dubito infirmos quoisque pulsari, extrinsecus speciale impedimentum salutis accedit, per illam, quam tenuiter videor attigisse notitiam literarum, in qua me ita vel instantia pædagogi vel continua letctionis maceravit intentio, ut nunc mens mea poëticis velut infecta carminibus illas fabularum nugas, historiasque bellorum quibus à parvulo primis studiorum imbuta est rudimentis, orationis etiam tempore meditetur, psallentique, vel pro peccatorum indulgentia supplicant, aut impudens poëmatum memoria suggestur, aut quasi bellantium Heroum ante oculos imago versetur. Talitumque me phantasmatum imaginatio semper illudens, ita mentem meam ad supernos intuitus aspirare non patitur, vt quotidianis fletibus non possit expelli. Sic ille interrogauit, cui sapientissimus senex respondit simili instantia ac diligentia erga sacram scripturam impensa inanum rerum recordationem elie sensim abolendam.*

Cassianus
collat. 14.
c. 12.

5. Interim vt erat puerili educatione probè apud Monachos institutus, diuina eum gratia ad meliora prouehente, pietatis studia toto animo complectebatur. Iam tum sentire cœpit cœlestes afflatus, fastidire præsentia, & de perfectioris vita ratione in aliqua piorum hominum familia transigenda tacitus agitare apud se, quo siebat vt viciissim se se vtraque studia & doctrinæ & pietatis eò validius adiuuarent, quò sincerius ipsam quoque literarum disciplinam ad sanctitatis apparatum profectumque, atque ad Dei gloriam referebat. Imprimis vero iuuenilis licentia fuit osor acerrimus, pudicitia ac candoris amantissimus; vt quæ facillimè propter imbecillitatem consilij deprauatur ætas adolescentia, in illa, Cassianus, & innocentiam perpetuam custodiret, & earum virtutum semina iaceret, quæ decadente ætate in immensas frugiferasque arbores excrescerent. Nec tamén omnino periculis, caruisse videtur quibus per id genus datam occasionem, teneræ hominum mentes excipi solent à parentibus & propinquis, hæc enim in plerisque mortalium sui suorumque commendatrix cupiditas viger, vt quò & illustriora vident in filiis magnarum rerum exordia, & vberiora futuræ claritatis semina, hoc magis ea conuertere studeant ad inanem splendoris vmbram, & humana stirpis atque familiae incrementa. Sed id quoque fœlicius vertit adolescenti Cassiano, qui ex patriæ ac parentum consuetudine & amore, illud etiam emolumenti accepit, vt res omnes prudentius, quoad ætas ferret, ne à suscepto religiosæ vitæ consilio transuersum animum agerent, administraret.

C A P V T VII.

*Par voluntatum consensio & mutua Benevolentia Germanum
inter & Caſſianum.*

Gregorius in
orat. de laud.
Basilij.

1. Et que illud in hac re non iniucundum scitu quod Gregorius teſtatur de incredibili discipulorum studio fatagentium quemque discendi cauſa Athenas aduenientem p̄aoccupando lucrari, & ſuo cuique (nam in partes diuisi erant,) adiſcere p̄eceptori. In hoc, inquit, elaborantes ut & numero crenſant, & illos opera ſua locupletiores efficiant. P̄aoccupantur urbe, viæ, portus, ſumma montium planities, ſolitudines, omnis denique Attice & reliqua Grecia partes, atque adeo intolarum permulti, nam & illos in partes ac ſtudia distractos habet.

Hicce principiis exorta amicitia, hinc coniunctionis igniculus iſum Gr̄gorium inter & Basilium. Habebant illos Athenæ, profluuij cuiusdam fluualis inſtar, ex eodem patriæ fonte in diuersas regio-nes, doctrinæ cupiditate distractos, rurſumque velut ex composito, Deo videlicet ita impellente, coēuntes; Ac Gr̄gorium quidem aliquanto ante habuerant, Basilium autem haud multò post, & quidem cum mirifica & luculenta ſpe expectatum. Etenim in multorum linguis verſabatur antequam adueniſſet, nec quisquam erat qui non p̄aeclarè ſecum agi putaret, ſi ad quod ſummo ſtudio expetebat prior occuparet. Quare urbem ingressus, cum primò Gr̄gorium ſuum non dubiis Dei voluntate obuiam habuiffet, tantum eius consiliis tribuit, quantum cui tribuiffet plurimum: nec aliarum in Academia partium eſſe voluit, quam iis conditionibus & legibus quas ſibi Gr̄gorius ſuo ac ſuorum exemplo tradidit. Hæc & alia de his multa loquuntur Gr̄gorius, Oratione in laudem Basilij, qui rursus quænam fuerit mutua Athenis conuersatio atque ſtudia, quibus hicce principiis exorta amicitia maiori-bus in dies adaugebatur accessionibus, ſic ipfe deſcribit. Par ſp̄a doctri-næ hoc eſt rei omnium inuidiosiſſima nos ducebat, & tamen aberat inni-dia, ſola emulatione flagrabant, hoc utrique certamen, non uter prima ferret, ſed uter alteri primas cederet. Utique enim alterius gloriam ſuan existimabat una utrique anima videbatur, duo corpora ferens. Quod ſimi-nor fides iis habenda eſt, qui omnia in omnibus poſita eſſe dicunt: at nob̄ certè credendum eſt, quod utique in altero & apud alterum poſiti eramus unum hoc ab utroque noſtrum agebatur, ut virtutem coleremus, atque al futuras ſpes, vite noſtra rationes accommodaremus, ante mortem à terra migrantes. Quod quidem nob̄ ob oculos proponentes vitam actionemque omnes noſtras dirigebamus, tum diuini p̄ecepti diuictum ſequentes, tum alii alteri virtutis ſtudium extimulantes: atque (niſi hoc arrogantius dicere videar) utique alteri norma atque amuſis eramus, qua rectum à prauo diſcernimus. Nec enim cum flagitiosiſſimis ac petulantissimis quibusque ſodalium noſtrorum conſuetudinen

consuetudinem habebamus, sed cum optimis & honestissimis, nec cum pugnacissimis, sed cum tranquillissimis & pacatissimis, isisque quorum consuetudo maximos fructus afferbat, illud nimirum exploratum habentes multo faciliter vitium contrahi, quam virtutem communicari: quemadmodum facilius quoque morbus contrahitur quam sanitas impertietur. Disciplinis porro non tam iucundissimis quam praeclarissimis oblectabamur; nam huic quoque vel ad virtutem vel ad vitium iuuenes informantur. Due nobis via nota erant, altera primaria & prestantior, qua videlicet ad sacras domos nostras, sacrosque doctores ferebat; altera secundaria nec eiusdem honoris, nimirum, que ad externe doctrinae professores ducebat, reliquias omnes que ad festa, spectacula, celebres conuentus, epulasve ferebant, volentibus reliqueramus. Nihil enim, mea quidem sententia, magni faciendum est quod nihil afferat ad recte honeste-que vivendum, nec sui studiosos meliores reddit. Iam cum aliis alia quedam cognomenta sint vel a parentibus accepta vel ex seipso hoc est ex propriis vita studiis institutisque comparata: nobis contra magna res erat & illustre nomen Christianos & esse & nominari.

2. Ex quo inquit, id assequebamur, ut non solum apud praceptores & socios, sed apud totam etiam Graeciam, ac præsertim clarissimos quoque Graeciae viros, illustri fama celebraremur, quin etiam ultra Graecia fines progressi sumus sicut multorum sermone compertum est: nam ut quocumque Athenarum, eodem quoque Praceptorum nostrorum fama fese proferebat; ita quicumque Praeceptores, sidem quoque nos cognoscebat, simulque de nobis audiebant & proloquebantur, ac par quoddam non obscurum & incelebre apud eos eramus & dicebamur. Nec nobiscum Orestes suos, & Pylades vlo modo comprehensos putabant.

3. Simillima & maximè genuina occasio fuit contrahendi ibidem Germanum inter & Cassianum iucundissimam vitae eiusdem literarie atque officiorum societatem, cum enim auspicatè utrique cessisset tum institutionis tum institutoris ac moderatoris Palæstra; quotidiano vsu & familiaritate adeo sibi illum Germanus obstrinxit, ut piis admonitionibus & exemplis se Cassianus (ut erat ad pietatem propensus) libens eidem tradiderit, quo de vita studiorumque optimo genere deligendo & salute mature querenda constitueret. Decursis & hic, ut constanter sic feliciter liberalium artium & Philosophiae spatiis, non doctrinam sibi modo sed doctrinæ etiam decus peperit, præcipue vero ad dicendum mira fuit in eo ingenij fælicitas & actionis venustas, qua laude nobilis etiam tum inter aequales discipulus ferebatur, clariusque explendebat. Namque perfunctus deinceps honoribus amplissimis, & Christianæ reipublicæ muneribus, sapientiam eximiamque in utraque tam Graeca quam Latina lingua facundiam cum egregiè probasset suam, pacis internuntius & Orator Romanum cum Cassiano delegatus est, cum imperio & potestate ambo lecti à Clero Constantinopolitano ad Chrysostomi negotium cum Theophilo Alexandrino in supremo Ecclesiæ tribunali, Iuancentio summo Pontifice, disceptandum. Assiduus

Cassiani lateri adhærebat simul innocentiae custos & quasi illius lingua, cùm in suis Collationibus non nisi vno & altero loco videatur per se loquutus Cassianus, aliás semper quasi per suum Magistrum & Doctorem Germanum, qui suo & Cassiani nomine cùm Patribus colloquebat mutuaque ferebat ac referebat responsa. Quamquam etiam in hoc consilio religiosæ modestiæ specimen & silentij exemplum præbere voluit Cassianus, vt qui seniori ac Presbytero iunior ipse & Diaconus duntaxat (sed fortè doctior ac peritior) loquendi officium & honorem detulerit.

4. Acuebat, vt fit, eximia quædam indeoles virtutis studium animumque ad sapientiæ satus accipiendos tanquam purum solum diligentius præparabat. A Monachis autem, inter quos deinceps cooptatus est, non diligebatur solum sed etiam in tanta habebatur sanctitatis existimatione, vt expeteretur in Cœnobio ad prima & præcipua charitatis ministeria, & præfecturas. Vel illud argumento erit, quod præ cæteris coætaneis suis, vix bene florentis adhuc adolescentiæ annos emensus, sacerdotij ordine-initiatus est, postmodum creatus Abbas publicam Monasterij rem curare cœpit, tanta cum prudentia & ingenij mansuetudine, vt neque propriæ perfectionis studium è demandato sibi munere rectè obeundo quidquam illum abstrahere, neque vlla sine suorum sive externorum occupatio, ab excolendo veris solidisque virtutibus animo retardaret. Id ipse quoque testatum reliquit Collationis primæ capite primo in quod amicitiæ inter vtrumque quanta iam non scintilla, sed fax conspicua & sublimis esset accensa, his verbis coniecit. *Cum in Eremo Scythæ, ubi monachorum probatissimi Patres & omnium sanctorum morabatur perfectio, Abbatem Moysem qui suauius inter illos egregios flores, non solum attuali verum etiam theoria virtute flagrabat, institutione eius fundari cupiens, expetissem, unâ cum sancto Abate Germano, cum quo mihi ab ipso tyracinio ac rudimenis militiae spiritualis, ita individualium deinceps contubernium tam in cœnobia quam in eremo fuit, vt cuncti ad significandam sodalitatis ac propositi nostri parilitatem pronunciasarent, unam mentem atque animam duobus inesse corporibus, pariterque ab eodem Abbat edificationis sermonem fusis lachrymis posceremus; Ritus vbi de Abbat Ioseph.* Qui cùm, inquit, institutionem suam nos desiderare sensisset, per cunctatus primum vtrumnam essemus germani fratres, audiensque à nobis, quod non carnali sed spiritali essemus fraternitate deuincti, nosque ab exordio renunciationis nostra tam in peregrinatione quam ab utroque nostrum fuerat obtentu militiae spiritualis arrepta, quam in Cœnoby studio individualia semper coniunctione sociatos, tali usus est sermonis exordio.

5. Hoc igitur socio auctus Cassianus, viro eximiè prudente, & vt arbitror populari suo & oriundo ex Scythia; dubitares vtrum in virtute an literis maiores progressiones haberet, cùm in vtrisque haberet maximas. Et iam inde solito vehementius religiosæ vitæ amore diuinique seruitij cœpit ardere, & initium facere austerioris vitæ. Sed quia annis adhuc minor, neque integra res, qui non dum sui iuris esset, tametstudiorum

studiorum metam quam primum attingere optabat , quo liberius omnem curam atque operam in cognitione altiorum rerum consumeret, Germani tamen authoritas & exemplum inflexit , ad altiora Christianæ disciplinæ fundamenta iacienda , vt mirum videri debeat , si ad eruditionis & sanctitatis tam excelsum fastigium , quam postea consequutus est, famam perduxerit.

C A P V T VIII.

In Palæstinam cum Germano reuersus animum ad Religionem appellit, & Cœnobium Betlehemiticum inire statuit.

1. **S**iis perfunctus , vel vt opinor nondnm omnino perfunctus , vbi conditionis liberioris esse cœpit , ac sibi quasi mancipatus sancto in otio , tum secum ipse , tum etiam cum Deo solus agere , & spiritualibus se meditationibus excolere diligentius instituit , aridæ instar materiaæ quæ facillimè concipit flammam , ita mentem lux cœlestis impleuit , vt omnem repente terrenatum rerum affectum procul adolescentis animo relegarit , ac nouo quodam intelligentiae diuinæ vigore perfuderit. Quanta scilicet fallacia , quanta inconstantia esset humanæ vitæ. Quanta incertitudo supremæ illius horæ : atque ubi minimum timoris est , ibi plurimum esse mortis. Multos in ipso flore iuuentæ , plurimos latenter febriculæ caloribus extingui , nonnullos spes longas ac diurni temporis præcepta gaudia , noctis vnius compendio finire.

2. Dum has similesque cogitationes cum animo versat , non potuit suum celare Germanum , eumque ad suscepit consilij non invitare partem , cui pro intimæ necessitudinis vnu quotidie solitus esset , dicti factive rationem reddere , & quæcumque cogitationem subiissent , per ingenuam bonitatem exponere. Coiuere facile inter se utriusque animi , & quidem Germanus , quod docile ingenium natus esset , & obsequens , nec ad parendum pernivax , ita paulatim mente sensibusque immutatus est , vt Cassiani verbis in cognitionem vanitatis mundanæ rerumque caducarum adductus , nouis illico exarserit desideriis , totum se consecrandi vitæ Religiosæ. Agere dixisse auctum à Gregorio subducente Basilium suum , à sæculi periculis laqueisque , ac procurante ne formosum adeo lilyum inter luxuriantes vitæ profanae tribulos & spinas languendo emoreretur , sed in amoenissimos religionis hortos depangendum transportaretur. Hunc nouum suum instinctum ac deliberationem , suo ab secretis consiliis indicauit Cassiano adeoque se illi totum permisit , vt promitteret ab eius imperio ne transuersum vnguem discessurum. Vestigium autem illud Cœnobij Bethlehemitici , in quo primum Cassianus institisset , hærebat eius pectori altè impressum , iamque inflexerat ad eligendam præ reliquis tam sanctis legibus fœderatam Monachorum

illorum societatem. Suspiciebat, memor educationis olim puerilis, veterum Magistrorum suorum illustres eminentesque virtutes, eximiam imprimis charitatem, & ardens studium nihil nisi Christo collaborandi in animarum salutem. Tots ad imitationem rapiebatur, eorumque gesta omnia sibi pro forma proponens ac regula, ad quam vitam deinceps componeret ac dirigeret suam. Nihil iam dubitabat, quin ea demum Sanctorum sedes ac domicilium esset, ad quos ipse ex divina voluntatis impulsu deberet adiungi. Tanti interest pueros optima praeoccupari doctrina, maturaque à turba & colluione mundi semotos discere salutaria magis, quam vana sectari, & non literarum modo in studiis, sed etiam sapientia solidæ disciplina ad suam & reipublicæ utilitatem atque diuini nominis gloriam informari.

3. Concepto religionis proposito, ideoque facta sui in Cœnobio Béthlehemitico consecrandi oblatione, ne tantillum relangueret seruor ille, quem tum ipsis Deus iniiciebat, in omnem nauigandi occasionem intendunt. Cumque stare ad Pyræum peregrinam nauem audissent, illuc itinere terrestri se contulerunt, factumque est Dei beneficio, ut ora tandem soluta incolumes in portum Palæstinæ penetrarint. Adeunt ad Abbatem custodemque Cœnobij, à quo primum seuerioris repulsæ ignoraminiam passi & pro vnu inter veteres Monachos recepto, domiciliij mœnibus & aditu exclusi, vbi ad fores excubassent, diebus aliquot, & in propositi constantia aduersantibus etiam amicis perseuerassent, domum tandem recepti limen intrarunt. Exemplum id genus consuetudinis ab eo literis mandatum reperio in hæc verba.

*Cœf. Insti. I. 4.
cap. 3.* Igitur ambiens quis intra Cœnobij recipi disciplinam, non ante prorsus admittitur, quam diebus decem vel eo amplius pro foribus excubans indicium perseverantia ac desiderijs sui pariterque humiliatis ac patientie demonstraverit. Cumque omnium pretereuntium fratrum genibus prouolutus, & ab universis de industria refutatus atque despectus, tanquam qui non Religioni sed necessitatibus obtentu Monasterium optet intrare: iniurias quoque & exprobrationibus multis affectus, experimentum dederit constantia sua: qualisque futurus sit, in temptationibus opprobriorum tolerantia declarauerit, atque ita fuerit explorato mentis ardore susceptus. Mox in cellam hospitum admissi vbi cœpere Monachos habere amicos, quibus cum possent familiares conferre sermones, Germanus eos admirabatur tantopere ut dubitaret hominesne magis, quos quæsuerat, an Angelos Domini inuenisset. Nec verò minus Abbatem & sapientia cepit adolescentum & bonitas. Nota verò Cassiani virtus, nota vita innocentia, notum ingenium, indoles magna omnia pollicebatur. Ita non magno negotio factus uterque voti compos in Tironum deinceps ordinem ac numerum aggregatus est.

C A P V T I X.

*De institutione & antiquitate huic Monasterij
Bethlemitici.*

1. Ceterum iis non inficiari hoc loco non possum, qui oscitantes hallucinantur, Bethlemiticum hoc Monasterium, Cassiani literarum primum secessum, ac religiosum deinceps domicilium, à S. Paula fundatum & à D. Hieronymo administratum fuisse assertunt. Quomodo enim, non facillimè arguantur erroris; cùm certò constet nullum adhuc Paulæ Monasterium prioribus hisce Cassiani temporibus in toto Bethlemitico tractu fuisse erectum. Neque Hieronymus à frequentissimis peregrinationibus desit, in quibus annos bene multos versatus est, nisi iam vergente ætate, cùm occasionem regrediendi Hierosolymam ex Damasi Pontificis morte, atque ex impia hominum persecutione commodè naelus, relicta Roma, magna Sanctorum comitante caterua nauem in Romano portu concendit & per Siciliæ atque Italiae fauces Peloponnesi Promontoria & Cyprum nauigauit, Paulinianum adolescentem fratrem secum dicens Antiochiam appulit, atque inde Hierosolymam & suam latus reuertitur Bethlehem. Id quidem anno Christi 385. factum esse ex eo perspicuum redditur, quod cum ipse testetur Epistola ad Afellam se penè triennium Romæ mansisse pariterque post obitum Damasi eam deseruisse, consterque ex iis quæ ad Principiam scribit, se vocatum à Damaso Romam venisse, quo tempore Paulinum Antiochenæ vrbis Episcopum, & Epiphanium Salaminæ Cypri aliisque permultos tam Orientis quam Occidentis Episcopos propter quasdam Ecclesiarum dissensiones, Imperiales literæ contraxissent, sub Consulatu Ausonij & Syagrij anno 382. ipsum deinceps anno 385. qui tertius erat ab hinc annus, ab vrbe oportuit recessisse.

Bironius
an. 385..

Epist. 99..
Epist. 61..

2. Aduenit autem eò, non multo post Paula cum Eustochio filia, & Melania Marcellini Consulis nepte multis stipata virginibus, & Hieronymi nauigationem sequita, post Cyprum Antiochia etiam ipsa appulit: deinde sancta Palaestina terra (quemadmodum late eius iter in Epitaphio prosequitur D. Hieronymus) lustrata, Bethlehem perpetuò militiæ inferitura contendit. Referuntur alij priores eiusdem Hieronymi, Bethlemitici ac Hierosolymitani accessus & recessus, sed qui moram non traherent, imo potius ad alienas regiones celerem quasi transitum itinere coniungerent, vt infra explanabitur.

3. De profectione in Syria Eremum ubi cum fidelissimis comitibus Innocentio atque Hyla S. Melania famulo, Heliodoro, Euagrio Antiocheno totos continenter annos octo commoratus est longè abest à contradicentium proposito. Licet enim illa contigerit anno septuagesimo supra trecentesimum, quo pariter diximus Cassianum cum Germano

22 *S. Cassianus illustratus, seu Chronic. vita,*

deuenisse in Palæstinam & in oppido Bethlheem religionis tyrocinium ingressos esse: tamen locus à S. Hieronymo in ea solitudine tunc ad habitandum delectus, procul inde à Bethlheemiticis finibus remotus, in ea fuit Eremi parte, quæ inter Syros & Saracenos vastum limitem ducit. Chalcidis Prouinciae ea erat solitudo, ut ipse testatur ad Chromatium & ad Florentium scribens. Ibique Theodosium Anachoretam, cuius tanquam præfecti spiritus arbitrio atque consiliis, Monasticæ vitæ arduum institutum atripuit, certum est hoc tempore egregia claruisse sanctitate, cuius res præclarè gestas Theodoretus conscribit illumque patria Antiochenum, eò sanctitatis peruenisse tradit, vt nautæ eius nomine inuocato tempestatem maris ingruentem sedarent, quem Antiochiæ defunctum affirmat sepulturaque Sanctorum honorificè tumulatum.

4. Sed hoc temporis Cassianus iam vnde uigesimalimum annum natus multò Athenis puer excesserat, & in Cœnobium Bethlehemiticum translatus, prima virtutis & Grammaticæ rudimenta posuerat. Neque Paula cœperit Monasteria construere, quam triennio post suum in Palæstinam adenentum, qui in fastis ad annum Christi octingentesimum quintum supra trecentesimum adscribitur, etatis Cassiani trigesimum quartum, & suscepit ab eo instituti Religiosi decimum sextum. Oportuit omnino supra Hieronymi & Paulæ seculum illum prius aliquod Monasterium Bethlehemiticum extitisse, in quo idem ipse Cassianus prima vitæ Monasticæ tyrocinia posuerit. Origenes haud obscurè significat dum Adriani Imperatoris iussu, quæ sanctissima habebantur loca in odium Christianorum ibi degentium, sacrilegis prophanationibus execrandisque Deorum simulachris polluerentur: siquidem existimans se fidem Christianam locorum iniuria perempturum in loco Passionis Domini simulacrum Veneris vnde *Venerarius* dicebatur, Iouis autem in loco Resurrectionis consecravit, solum tamen pagum Bethlehemiticum minimè violatum, sed & fama celebrem ob natalem Domini ipsis etiam Gentilibus fuisse, semperque floruisse ibidem veri numinis cultum & aduersus Christum eiusque Sanctissimam Genitricem religiosam venerationem. Quamquam exauguratum nonnulli auctores volunt Adonis fano quod idem ipse Adrianus erexit, & ita per annos circiter septuaginta supra centum usque ad Constantini imperium remanserit, cuius tandem opera expiatis superstitionibus, Christiana sacra restituta in integrum, maiori quam olim Sacerdotum famulatu, ac religiosorum hominum frequentia celebrari coeperunt, ut in confessio sit longè ante claruille Bethlehemitica Monasteria, quam ab Hieronymo & Paula frequentari potuerunt.

5. Cæterum quod ait Baronius anno 1110. auctoritate Paschalis Papæ, id agentis per legatum suum, Bethlehem erectam esse in sedem Episcopalem & à Balduino Rege dotatam si coniicere licet id transactum in hoc Cassiani Monasterio quod propter eminentiam supra cætera omnia *Cœnobium Syriae* appellabatur. Ita enim saepe alias accidit ut in illustrioribus Abbatii Episcopatus instituerentur, & signatim anno 1319.

Ioannes

Epist. 43.
Epist. 6.

Theodor. in
Philothe.
c. 10.

Orige. lib.
contra Cel-
sum.

Ioanne
sedem
Quode
Abba
idem I
lis inf
Comi
& dilt
Petrus
1320.
missa
familia
dit qu
10. &
6.
factas
ligiosa
Maxim
Pessul
Massili
nuper
salutis
Regis
dinali
S. Vic
tenebra
tum &
atque
transfi

z. C
fus,
vestes
opere
aceps
submi
tum &
brem
ne ips

Ioannes XXII. Abbatiam Montis Cassini Ordinis S. Benedicti, in Nouam sedem Episcopalem erexit, primumque Episcopum in eadem ordinavit. Quodque proprius Cassiani res gestas accedit, Vabrinum & Castrum Abbatias, Monasterij S. Victoris Massiliensis nobilissimas propagines, idem Ioannes XXII. Cathedralis Ecclesiæ titulo donauit, & sacris infulis insignes fecit. Vabrinum, cuius Ecclesia B. Mariæ dicata & à Comitibus Tolosanis fundata, Rutenensis Dicecessis, tum verò diuulsa & diltracta sedes, sub Metropoli Bituricensi & Parlamento Tolosano, Petrum de Olargio ex ultimo Abate, primum Episcopum habuit anno 1320. Castrum huc Castrina vībs ex Albensis Dicecessis quasi manu dimissa sub eodem Archiepiscopo Bituricensi, & in Parlamento Tolosano, similiter ex ultimo Abate Pontificem numerat Deodatum seu Deusdedit quem obiisse memorant Tabula Ecclesiastica Pontificatus sui anno 10. & Christi 1327.

6. Taceo Magalonensi Ecclesiæ permagnas accessiones recens factas, & fortunæ & dignitatis, ne refricare videar obductam iam religiosæ Cassiani familiae cicatricem, quod enim Urbanus V. Pontifex Maximus insigne Collegium SS. Benedicti & Germani villæ Montis Pessulanæ pro sua in Christianam religionem ac Monasterium S. Victoris Massiliensis pietate (de cuius regimine ad summum Pontificatus apicem nuper assumptus fuerat) à fundamentis extruxerat & dotauerat anno salutis humanæ 1366. Deinceps Paulus tertius de consensu Francisci I. Regis Christianissimi, & annitente Augustino S. Adriani Diacono Cardinali de Triuultiis nuncupato, cui pro tempore Abbatij Monasterij S. Victoris Massiliensis tanquam clientelari Domino aut Generali Patri renebatur obstrictum id genus Collegij Monspeliensis, communicatum & adiunctum esse voluit in dupliciarium nouæ sedis Episcopalis atque Capituli annonam, cum ipsam è Magalona Insula Monspelium transtulit & amplificauit.

C A P V T X.

Cassiani Monastico ritu vestitus.

2. **Q**uam primū fuit in sacram familiam adlectus tanto animi ardore cœpit cum mundo bellum gerere, vt per omnia illi aduersus, præter ignominias crucis, nihil aliud expeteret. Sæculares ergo vestes, quibus adhuc induiebatur subito depositus earumque loco rudi opere alias maleque sartas & Monastici habitus forma viles, de more accepit. Vnde primum egregio tyroni data opportuna occasio de animi submissione, deque paupertatis virtute benemerendi copiosa seges. Statum & solemnem hunc ritum describit idem ipse his verbis. *Quamobrem ita nudatur quisque cum receptus fuerit omni pristina facultate, ut ne ipsum quidem quo operatus est indumentum, habere permittatur ulterius,* Lib. 4. Instit.
cap. 5. & 6..

sed.

sed in concilio fratrum productus in medium exuatur propriis, ac per manus Abbatis induatur Monasterij vestimentis, ut per hoc se non solum universi rebus suis antiquis nouerit spoliatum, verum etiam omni fastu deposito mundiali ad Christi paupertatem & inopiam descendisse. Iamque opibus sustentandum non seculi arte quasitis, nec de infidelitate pristina reseruatis, sed ab sanctis ac piis Monasterij largitionibus militie sua stipendia percepturum atque inde se deinceps vestiendum alendumque cognoscens, & nihil habent & nibilominus de crastino non esse sollicitus, secundum Euangelij dictat sententiam, nec erubescat pauperibus id est corpori fraternitatis quibus connumerari Christus, & quorum se fratrem non erubuit nuncupare, quin potius glorieut domesticis eius factum se esse consortem.

Illa vero que depositit vestimenta Oeconomio consignata tandem reseruantur dones profectus & conuersationis eius ac tolerantia virtutem, disquisitionibus ac probationibus evidenter agnoscant. Et si quidem posse eum inibi perdurare tempore precedente perspexerint, & in eodem quo cœpit furore persistere indigentibus eadem largiuntur: sin vero quoddam ex eo murmuratio vitium vel parue cuiuslibet inobedientie culpam processisse reprehenderint, exuentis eum Monasterij quibus indatus fuerat vestimentis, & antiquis reuestitum, que fuerant sequestrata, depellunt. Nullum etenim factum est cum illis que accepit abscedere, nec quemquam patiuntur illis adhuc indui, quem semel ab institutionis sue regula repuisse peruiderint. Unde etiam copia nulli penitus palam discedendi conceditur, nisi aut in morem seru fugacis captans densissimas tenebras nocte diffugiat, aut certè hoc ordine & professione iudicatus indignus, cum confusione & nota coram cunctis fratribus deposita ueste Monasterij expellatur.

2. Id porro vestium genus erat omne. Balteus siue Zona pellicci aut ex lino cingulum, quod nudis indueretur lumbis, prima quasi sacra militiae theslera vestiaria, Monachum siquidem tanquam militem Christi in procinctu semper belli positum accinctis lumbis iugiter incedere Proxime corpori reliquo adiunctum & continens Lenitonarium siue Colobium genus tunicae lineaæ à summo ad imum integræ, nulla scissura, & infra genua, paululum ad medios poplites usque productæ; manicis penè nullis quæque vix ad cubitorum ima pertingerent, qualia nunc sunt lintea industria nostra, aut camisia. Amictus exterior Toga pulla seu vestis superior, is enim erat plebeia inductus tintu color. Unde pulla paupertas Calpurnio dicta; talaris & lanaea, quæ corpus congeret, tantum, ac repelleret nuditatis verecundiam & frigoris retunderet inuidiam, non quæ seminaria vanitatis aut elationis enutrit. In eum sensum Apostoli verba interpretatur habent alimenta & operimenta his contenti simus, Operimenta inquiens, non vestimenta id est quæ corpus operant non quæ amictus gloria blandiantur, ita vilia ut nulla coloris vel habitus raritate inter cæteros huius propositi viros habeantur insignia, ita studiosis accusationibus aliena, ut nullis rursus sint affectatis per incuriam sordibus decolorata. Capitis integumento, Cucullum perparuum usque ad ceruicis & humerorum confinia demissum,

quo inde sinenter diebus vteretur ac noctibus. Cingeretur necne toga illa docet ipse, cum affirmat gestasse etiam Monachos *Restitutas* duplices laneo plexas subtegmine, quas Græci ἀράβορες, nos vero, inquit, succinctoria seu redimicula, vel propriè, *Brachiatoria* possumus appellare. Quæ descendentia per summa ceruicis, & è lateribus collidiuifa, utrariumque alarum sinus ambirent, atque hinc inde succingentes, ut constringentia latitudinem vestimenti ad corpus contraherent atque coniungerent, & ita constrictis brachis impigri ad omne opus expeditique redderentur. Sub ista *Pallio* angusto tam amictus humilitatem quam vilitatem pretij compendiumque sectatus, colla pariter atque humeros tegebat. *Maforta* seu *Mauorte*, veterum Monachorum nuncupabantur eloquio. Postremo inductus habitus pellis caprinæ, *Melinem* vel *Peram* alijs dixerunt, & *Baculum*, quæ gestarentur ad imitationem eorum, qui professionis huius præfigurarent lineas in veteri testamento. Nam calceamenta velut interdicta euangelico præcepto recusans, vix ac ne vix quidem per occasionem aliam, quam cum infirmitas corporis vel matutinus hymnis rigor seu Meridiani aestus feruor exigeret, caligis suos muniebat pedes.

3. Sed quia non ignorabat plurimos pallio tenuis esse Philosophos vestemque facilius multò mutari, quam mentem, omni ope sibi enitendum existimauit ut illa exterioris amictus insignia ad intimos animi sensus occulta quadam affinitate pertingerent. De ea re loquentem quasi ex ore ipsius habemus Dorotheum doctrina i. de obedientia. Habitum seu vestitus noster is est *Colobium* id est curta & truncata vestis absque manicis, *Zona pellirea*, *Analatus* idest succintorum seu *Bracchitorum* & *Cucullus*, haec autem symbola sunt quædam, quæ quid portendant ignorare non expedit. Decet enim nosle quid innuat indumentorum nostrorum forma. Cur autem ipsi Colobium gestamus absque manicis cum ceteri omnes manicas gestent? quod vero nos manicas non habemus, signa sunt manuum: manus enim ad practicem pertinent. Quando igitur cogitatio aliqua operandi seu manibus contrectandi quicquam eorum, quæ veteris erant hominis nobis incesserit, puta furandi aut conuiciandi, vel aliquem contempnendi aut (ut breuiter dicam) peccatum aliquod seu scelus manibus perpetrandi cogitatio surrepit, tunc iustum animo atque oculis quæ vestium nostrarum sit forma, & discamus abesse nobis manicas, idem non habere nos manus, ad operandum quippam eorum, quæ veteris erant hominis.

4. Habet & *Colobium* nostrum signum purpureum. Quid tandem sibi vult signum hoc purpureum, quicumque enim Regi militant purpuram gestant in clamyde illa sua militari. Quando quidem enim Rex vestem gestat purpuream, quicumque sub illo militant purpuram apponunt sagis suis, hoc est signa quædam ex regio indumento, ut per hoc innuant atque omnibus palam faciant, se se regios esse milites, & Regi commilitare. Ita & nos signum purpureæ assumiimus in colobium, innuentes nos in Christi militiam accitos esse ac proinde debere easdem

pro eo afflictiones & incomoda æquo animo perferre quæ pertulit ille pro nobis ; Cum enim Dominus noster I E S U S passus est , purpuream vestem portauit , primum quidem vt Rex , ipse enim est Rex omnium regnantium & dominantium Dominus , secundò autem vt delusus ab impiis & profanis . Nos igitur habentes hoc signum nempe Colobium omnes afflictiones eius & incomoda perferre , vt dixi , iubemur . Et quemadmodum miles haud quaquam dimissa militia sua agricola fit aut mercator , sic enim militia sua excideret , nam (vt ait Paulus) *Nemo militans implicat se negotiis huius vite vt Imperatori suo placeat* . Ita & nos si veri certatores & Christi milites esse velimus , ad hoc totis viribus incumbamus , vt mundum hunc & quæ sunt mundi contemnamus nullaque sæculi huius cura & sollicitudine tangamur , sed soli Deo placere , adhaerere , & seruire studeamus , vt sit quod dicitur . *Virgo assidens & immobils ac sine villa distractione* .

5. Habemus autem & *Zonam* circa lumbos nostros . Quid obsecro sibi vult Zona ? priùm quidem Zonæ symbolum significat vt ad quodvis opus bonum accincti simus ac parati . Quicumque enim operatus est aliquid , primum quidem Zona succingitur , & sic demum opus aggreditur , vt illud testatur , sint lumbi vestri Zona præcincti . Secundò vero vt quemadmodum ex pelle mortua Zona conficitur , ita & nos voluntates nostras omnes , omnésque delicias & illecebras ac desideria carnis mortificemus Gestatur enim Zona circa lumbos & renes , ibi nimurum nerui sunt quidam , in quibus vis illa animæ nostræ sita esse dicitur , quæ concupisibilis nuncupatur , & hoc est quod dicit Apostolus *Mortificate membra vestra que sunt super terram , fornicationem , & immunditiam , & cætera quæ sequuntur* .

6. Habemus & *Analabum* . Analabus in modum crucis pónitur super humeros nostros , significat enim symbolum crucis quam nostris humeris iugiter gestare debemus iuxta id quod dicitur . *Tolle crucem tuam & sequere me* . Quid vero aliud est crux , quæm perfecta & absoluta mortificatio , quæ quidem non nisi per fidem in Christum rectè à nobis geritur . Fides enim vt à maioribus ac senioribus nostris accepimus , ea comprimit semper & amouet , quæ poterunt esse impedimento , & liberam nobis reddit ac facilem operandi viam , quæ nos ad perfectam hanc quæ agitur mortificationem deducit , hoc est vt seipsum quisque à sæculi huius rebus omnibus exuat atque omnino mortificet & illorum amorem ac desiderium deponat . Si enim parentes reliquerit , hæc eadem mortificatio in fide fundata efficit , vt vel illorum affectum & desiderium raditus è corde diuellere contendat . Simili modo si pecunias , si latifundia , si denique rem quamvis aliam deseruerit & abrenunciauerit , vult vt desiderio pariter & affectui illius rei abrenunciaret prorsus , & valedicat . Hæc enim vera & perfecta est (vt paulò antè dicebam) abrenuntiatio .

7. Gestamus autem & *Cucullum* quod symbolum quidem est innocencis animi , puti , & verè humiliati , Pueri enim , infantuli & innocentes

cucullum

cucullum gestare solent, non viri perfecti. Nos autem præterea illum gestamus ut malitia simus parvuli, vt ait Apostolus, *Nolle pue i esse mente & sensu, malitia estote parvuli.* Quid vero est parvulum esse malitia, parvulus absque malitia est etiam si contemnatur, non qui irascitur. Si honore afficitur, nonin vanam gloriam effertur. Si rebus suis spoliatur non dolet neque affligitur. Parvulus enim est malitia. Non vlciscitur iniuriam, non gloriam affectat inanem; est etiam cucullus diuinæ gratiæ symbolum, quoniam quemadmodum cucullus tegit ac fouet pueruli caput, ita & Dei gratia mentem nostram tuetur & fouet, vt maiorum nostrorum monumenta testantur. Est igitur cucullus signum gratiæ seruatoris nostri Dei mentem nostram tuentis ac protegentis, nec non simplicitatem nostram & innocentiam qua in Christo est circumfouentis, propter eos qui nos quotidie vulnerare ac deuorare conantur. Ecce Zonam habemus circa lumbos pelliceam quod irrationalis appetitus & concupiscentiæ mortificationem significat: nec non Analabam, id est scapulare quod ab humeris dependet, & crucem ipsam significat, & cucullum gestamus, id innocentiae & puritatis signum prætendit, & Christianam infantiam ac simplicitatem premonstrat. Itaque vitam nostram fratres iuxta vestimentorum typum & formam componamus, ne veluti personati figuram alienam circumferamus.

8. Quæ de melote, baculo, & calceamentis prætermittit interpretando explanat Cassianus ipse propriis & suis argumentis. Habitust pellicis caprinae significat mortificata omni petulantia carnalium passionum, debere eos in summa virtutum grauitate consistere, nec quidquam pertulcum, vel calidum iuuentutis ac mobilitatis antiquæ in eorum corpore, residere. Baculi gestatio spiritualiter monet nunquam debere eos inter tot oblatrantes vitiorum canes & inuisibiles nequitiatum spirituum bestias inermes incedere de quibus B. David liberari postulans dixit: *Ne tradas Domine bestias animam confidentem tibi, sed irruentes eas retindere Crucis signaculo ac longius propulsare, atque aduersum se sauientes iugi memoria Dominicæ passionis & imitatione illius mortificationis extinguere.* Vsu denique calceamentorum vel Dominica permissione signatur, vt si in hoc mundo constituti, cura & sollicitudine carnis huius, omnimodo exuti esse non possumus, nec ab ea penitus præualemus absolui, saltem occupatione leui & implicatione temui, necessitatem corporis explicemus; Ne vel anima nostra pedes qui expediti ad spiritalem cursum & prædicandam Euangelij pacem semper debent esse parati, quibus post odorem vnguentorum Christi currimus, & de quibus David Cucurri, inquit, in siti. Et Hieremias. *Ego autem non laboravi te sequens, mortieinis huius sæculi curis patiamur inuolvi.* De his scilicet cogitantes quæ non ad supplendam necessitatē natūræ, sed ad superfluam noxiāmque pertinent voluptatem. Qued ita implebimus, si secundum Apostolum, *carnis curam non fecerimus in desideriis.* Quibus tamen caligis quamquam licetè vtantur, vt pote Domini mandato concessis, nequaquam tamen pedibus eas inhærere permittunt,

Lib. I. de In-
stitut. cap. 8.
9. & 10.

cum accedunt ad celebranda seu percipienda sacrosancta mysteria, illud astimantes etiam secundum literam custodiri debere, quod dicitur ad Moysem vel ad IESVM Filium Nave, Solue corrigiam calciamenti tui: locus enim in quo stas terra sancta est.

Basilis in
Regu. fusior.
Interrog. 22.

9. Cætera complectitur generatim & vniuersè Basilis, atque utilem præterea in hoc peculiarem hanc amictus rationem esse demonstrat. Quod ea qualis sit vnuquisque ante iudicat, & vitæ quæ ex Deo est professionem ante veluti testificatur. Quæ res facit vt ab iis qui vos viderint actio ne actiones etiam illi professionis consentaneæ requiratur; neque enim si quid indecorum, in honestumve geritur id similiter & in obscuris hominibus & in iis qui illustres magna quædam profitentur animaduerti perinde solet haud propalam Elenchis. Nam de vulgo aliquem aut alioqui obscurum, si in publico is haud pulset aut aliunde in se pulsetur, & obscuræ voces emittat, aut frequens in ganeo versetur & alia generis eiusdem flagitiose agat, haud facile quidquam attenderit, quippe cum id existimet quisque eus facta illa, vniuerso vitæ ipsius instituto respondere. At qui vitæ genus ab omni parte absolutum profiteatur hunc si vel latum vnguem ab officio suo recedere visus sit, omnes confestim obseruant, iphius probri loco illud obiiciunt, & id quod in Euangelio scriptum est faciunt Conuersti dirumpent vos. Quod fit, vt imbecillioribus, veluti paedagogi disciplina sit quædam, qua inuiti etiam à rebus flagitiosis prohibentur, hæc quæ in vestitu foris appetat professio. Haec tenus Basilius.

C A P V T XI.

Cella exilis & perangusta, eiusque tenuissima supellece.

Palladius
cap. 8.

Cassia. lib. 1.
Instit. cap. 12.

Lib. 4. Instit.
cap. 16.

Cass. collati.
20. cap. 2.

Collati. 20
cap. 1.

Cass. l. 4. Instit.
cap. 16.

Philo. De vita
contempla-
tiva.

3. **A** Scetas veteres Ægyptios in vna plures sèpius habitas cellulæ testatur Palladius de Tabennesiotis in sua Lausiaca, & alij pafsim, quibus aptè congruenterque Cassianus ipse de cellula loquitus. *Vnusquisque*, inquit, *ad suam recurrens cellulam, quam aut solus aut cum alio tantum inhabitare permittitur, quem scilicet societas operationis vel discipulatus & disciplina imbutio copulauit, vel certe quem similitudo virtutum comparem fecit.* Item, *Si cum illo qui cella sua cohabitator non est confabulari quantumcumque presumpserit. Et eiusmodi cohabitator Syncellita appellabatur apud eundem Sidonius Concellitas dicit, Ennodius Concellaneos eadem significatione.* Id etiam siebat in Monasteriis Syriae & Palæstinæ vt videre est eadem Collatione. Idem institutum sequutus videtur S. Columbanus vt notum est ex eius Penitentiali M.S. vbi eadem verba profert quæ citata habes in Cassiano, sed Tabennesiotæ Monachi etiam Ægyptij ex instituto S. Pachomij tres in cella simul habitabant, vt constat ex notato Palladij loco. *Fac, inquit, diuerfas cellas in eadem domo, & tres per singulas cellas maneant.* Tamen vt multò tutius & commodius separatim dégerent, ita & frequentius & visitatius singulos fuisse colligimus ex Philone, vbi de Therapeutis Alexandrinis hæc

hæc scribit, Singuli autem habent sacrae adiculas vbi solitarij sancta vita mysteriis dant operam. Tum subiicit commune etiam apud eos extitisse respirator quo statim diebus & horis ad celebrandas Dei laudes liturgiasque conuenirent, ne quis falsò interpretaretur, ædiculas illas facella potius fuisse, quam cellas. S. Fructuosus singulis nouitiis singulas cellulas assignare videtur, quemadmodum & S. Ferriolus. Vicinam tamen Monasterio cellulam accipiat. Sanxit & Iustinianus Imperator in Nouella V. Ferrio. cap. 5. Regulæ. De Monachis, vt eis vna quidem sit domus, vna cœnatio, diuersa tamen cubicula & sua cuique exedra, aut Si forte, inquit, non sufficit ad multitudinem Monachorum domus vna, in duas aut plures distribuantur: non tamen seorsim & apud semetipsos, sed in communii testes alteriuri sint honestatis & castitatis. Nisi tamen quidam eorum in contemplatione & perfectione degentes, vitam remotam habeant in secessu, quos vocare Anachoretas & Hesychastas confuerunt, tanquam ex communione ad meliora exceptos, Concilium Turonense. Nec cellas eis liceat habere communes vbi non bini maneant sed singulares iaceant. Cuius instituti rationem reddit Tuto. L. c. 15. Petrus Blesensis ad Alexandrum Monachum. Ad exemplar, inquit, dominus illius de qua scriptum est in domo patris mei mansiones multæ sunt, habet vnuquisque cellulam & mansiunculam suam vi contemplationi & orationi liberius vacet. Et Cassinenses secundum modernum morem propter honestatem & vt liberius fratres se exercere possint in orationibus & aliis exercitiis spiritualibus, vt vitetur curiositas, dormitorium diuisum est per diuersas cellas, & assignamus vnicuique. Fratrum cellam vnam, sic vt singuli in singulis dormiant.

2. Quæ verò & quanta esset ædificij vniuersa species, & amplitudo ex vsu colligere licet, cum enim paupertatis Euangelicae supra quam credibile est studiosi essent, enitebat isthæc in rebus omnibus virtus, invictu cultuque corporis, lecto, cubiculo, cæterisque, vt in Christi adeo: inopis, vt quo in loco caput reclinaret non habuerit, vestigiis pedes viui morientésque ponerent. Quod diligentia summa illa spectabat, qua perquireretur, Ne de pristinis, inquit, facultatibus suis inbaserit ei vel vnius nummi contagio. Sciunt enim eum sub Monasteriis disciplina diuturnum esse Cass. lib. 4. Inst. c. 3. & 4. non posse sed ne humilitatis quidem aut obedientie apprehensurum esse virum, nec illa Cœnobij paupertate ac distinctione fore contentum, si in conscientia eius, pecunia quantulumcumque laittauerit: sed ubi primum exorta fuerit qualibet occasione commotio, fiducia stipi illius animatum, continuo de Monasterio velut funda rotante fugiturum. Et idcirco ne vobis quidem Cœnobij profusus suscipere ab eo pecunias acquiescent. Primum ne confidencia huius oblationis iustatus, nequaque se pauperioribus fratribus æquare dignetur: tum ne per hanc elationem nullatenus ad humilitatem Christi descendens, cum in disciplina non possit Cœnobij perdurare, egressusque exinde, ea que in principio renunciationis sua spiritali feruore succensus intulerat, reperfactus postea non sine iniuria Monasterij, sacrilegio spiritu recipere arque exigere malatur. Quod omnimodis obseruari debere, multis sunt experimentis frequenter edotti, nam per alia minus canta Monasteria, simpliciter quidam:

30 S. Cassianus illustratus seu Chronic. vitæ,
suscepit, de eis quæ imulerant, quaque in Dei opera fuerant dispensata cum
ingenti pote blasphemia exhibitionem poscere tentauunt.

3. Sed cum non alibi facile imagis triumphantem paupertatem ui-
dilis, quam in eorum suppellestile. Nihil omnino quod ad cultum
attinet, penes se habere volebant, nisi quo amiciebantur sago, tunica
lacera, & à variis temerè assutis pannis deformata. Non illis scrinium,
non arcula, non cista, non liberorum aut aliis generis thecæ nuodo in
cubiculo fuerunt. Eximia illius paupertatis cum documenta tum exem-
pla, Vitæ Patrum Annales suppeditant. Atque ut minus illustria filean-
tur Stylistasque omittamus, qui tot annis sub dio, in columnis animo
magis quam corpore supra mortales elati, coelestibusque quam homini-
bus propiores, nouum terræ cœloque spectaculum præstiterunt: ut
taceamus Hilarionem, qui ætatis annum circa decimum quintum in so-
litudinem se recipiens, extructa exigua casa, quæ vix ipsum caperet,
humum cubabat; ut Marcum, qui annis septem & triginta, humenti loco
cellaque angustissima & aquis peruvia perseverare longum sibi non
duxit: ut Moysem ac senem illum prope Antinoum prætereainus, qui
ipso annos septuaginta voluntario carcere durarunt inclusi; ut non
memoremus Bauonem ex prædone Monachum in Gallis, quem longissimis
temporum spatiis in Monasterio cella inclusum pedibus ac mani-
bus catena constrictis pane hordeaceo cinere mixto vixisse, ac cili-
cium pro stratu, lapidem pro puluillo habuisse accepimus, perseueran-
tum porro diutius nisi terrestris ipsa corpusculi sponte soluta domus
exitum animo præbuisset.

4. Subeat animam memoria veterum ea de re sanctionum & qui-
dem Pachomij suorum priuaram suppellestilem hac regula metientis:
*Ne quis in domo & cella sua habeat præter ea quæ in communī lege Monasterij præcepta sunt: non tunica laneari, non pallium, non pellēm intonsis articulis lanis molliorem, non paucos nummos, non puluillum quidem ad caput, aut aliud varie supellestiles exceptis his quæ à Patre Monasterij per domorum prepositos diuidentur, id est armatura sua, Lenitonarii duobus, ut uno adtrito ex usu, sabano longiori, quo collum humerique circumdantur; pellicula quæ pendet ex latere gallicis & cucullis duobus; Zona & bacillo, præter hæc quidquid inuenieris absque contradictione auferes. De lectulis subiicit S. Be-
neditus, Stramenta autem lectorum sufficient, Matra, sagum, lana, & capite, quæ tamen lecta frequenter ab Abbatे scrutanda sunt, propter opus peculiare, ne inueniatur & si cui inuentum fuerit quod ab Abbatے non accepit grauissima disciplina subiaceat, & ut hoc vitium peculiaris radicitus am-
putetur, dentur ab Abbatے omnia quæ sunt necessaria, id est, tunica, cuculla pedule, calige, bracile, cultellum, graphium, acus, mappula, tabule, vi omnis auferatur necessitatis excusatio. A quo tamen Abbatے semper consideretur illa sententia, quia Dabatur singulis prout cuique opus erat.*

5. Veterum igitur suorum exempla & regulam æmulatus Cassianus
paupertatem habuit in amorphis & in thesauris, ut non à superfluis
modò, sed etiam à pretiosis & curiosis temperaret; In hæc magis quam
opulentí

Menardus in
Concordia
Regula. c. 62.

Acto. 4.

opulenti homines in copiarum affluentia delectabatur, & acquiescebat
vtique, cum quotidie magis eum usus doceret, quam fortunata foret hu-
iusmodi paupertas, quæ animum anxiis curis solutum ac liberum cœle-
stibus affatim ditaret bonis, efficeretque ut nihil habenti nihil deesset.
Quocirca id omne semper abhorruit, ex quo speciem ullam quicquam
sibi priuatim quasi proprium vindicantis habere videri posset. Ac si
quando egeret his quæ opus essent, accepta quasi ad tempus quandiu
usui forent retinebat, postmodum unde accepérat referebat. Sic enim
verè pauperem spiritu decet esse animo affectum erga ea quibus vtitur,
ut instar statuae cuiusdam cogitatione se fingat, quæ nullo pacto resistit
recusatve minus si omni pretiosa supellestile & ornatu confessim exuatur.
Si quæ maioris momenti aut ad usum aut ad memoriam seruanda, vel
deponebat apud præsides, vel facta ab eis potestate cum primum oc-
casionem erat nactus, aliis donare solebat: ita ut cum aliorum com-
modis prouidè accuratèque prospiceret, ipse tamen sui neglector egre-
gius religione contenderet, nil penitus ex hoc mundo possidere, nihil
desiderare, atque ab omni re mortali distractum esse. Angustè habitare
exoptabat qui prius amplas & plenas dignitatis ædes occupasset, id ge-
nus commoda fugienda existimans quod inter mortuos sæculi haberentur
religiosi, sitos verò in sepulchro breuis vrna minimèque sumptuosa
caperet.

6. Eximus semper habitus ab illis Bernardi sugillationibus ad
quosdam Frates de monte Dei, quos ait, *Cellas non tam eremiticas quam Aromaticas sibi construere*. Stratus erat matta, & pelles lauatae, paleisque infartus ad caput puluillus. Vellum appendi nedum peripetalinata, quin & stoream seu tegetem parieri ad ceruical affigi, probro atque infamiae non vulgari. Audacter etiam dixero nec temere affirmarim, voluntate imitandi adductum, lectuli usu planè interdicto habuisse in angulo cellæ virgultorum fasces interdum, quibus caput acclinaret: corpore pauimento porrecto, cum fessus à nocturna precatione somnum repetere cogeretur. Sanè ea fuit patientia paupertatis ornatus, ut in diversoriolo per summam rerum omnium inopiam, Christi domini sui præsepe quod sibi tanquam propositum exemplar habebat ad veræ & Euangelicæ perfectionis amissim repræsentaret.

7. Hinc illud eius encomium quod Monachorum suæ ætatis, nulli cistellam, nulli peculiarem sportellam possidere fas esset, nec tale ali-
quid quod proprium retinens suo deberet communire signaculo. Quos
ita nouimus, inquit, omni ex parte nudos ut præter colobium, mafortem, ca-
ligas, melotem ac psathium nihil amplius habeant, cum in aliis quoque Mo-
nasteriis in quibus aliqua remissus indulgenti urbanic regulam videamus stri-
ctissime nunc usque seruari ut ne verbo quidem audeat quis dicere aliquid
suum: magnūque sit crimen ex ore Monachi processisse codicem meum, tu-
nicam meam; caligas meas, proque hoc digna pœnitentia satisfacturus sit, si
casu aliquo per subreptionem vel ignorantiam huiusmodi verbum de ore eius
effugerit. Et cum tantos unusquisque eorum quotidie de opere ac sudore proprio
reditus

Cass. lib. 41.

Insti. cap. 131.

& 14.

reditus conferat Monasterio ut ex his sustentare non solum suam valeat parcitatem , verum etiam usibus possit exuberare multorum : in nullo tamen inflatur nec sibi de tanto operis sui quæstu ac sudore blanditur ; sed prater duo paximacia quæ tribus vix denariis ibidem distrahuntur , nihil sibi met amplius unusquisque presumit . Inter quos nullum peculiare opus , quod pudet dicere , quodque in nostris Monasteriis utinam fieri neciremus , non dicam effectu , sed ne cogitatione quidem ab aliquo penitus affectetur . Cumque totam enthecam cœnobij suam credat esse substantiam cunctisque rebus ut omnium dominis , omnem curam sollicitudinemque dependat : ad retinendam nihilominus arrepta nuditatis virtutem , quam studet ad finem usque perfectè atque inuolabiter custodire , ita semetipsum à cunctis extraneum & ex omnibus indicat alienum , ut tanquam peregrinum se gerat & incolam istius mundi , alumnusque se potius Monasterij reputet ac ministrum , quam dominum rei cuiusque presumat .

8. Quam sedulò & constanter ad extremum usque , virtutem illam coluerit , vt non modò ipse proprium haberet nihil , sed ne alios quidem quamuis genere nobiles , ac deliciis affuetos , quidquam habere pateretur , facile intelligi potest ex proximo sequenti capite 10. vbi non exprimandi causa sed commonendi gratia eos sugillat qui cellas luctuento instruunt muniendi & exornandi , nimio plus incensa cupiditate & studio feruntur . Ad hec , inquit , nos miserabiles quid dicemus ? qui in cœnobiosis commorantes ac sub Abbatis cura & sollicitudine constituti , peculiares circumferimus claves , omnique professionis nostra verecundia & confusione calcata , etiam annulos , quibus recondita presignemus in digitis palam gestare presumimus . Quibus non solum cistella vel sportæ , sed ne arca quidem vel armaria ad ea quæ congerimus , vel quæ egressi de seculo reservauimus condenda sufficiunt . Quique ita nonnumquam pro vilissimis nullisque rebus accendimur eas duntaxat velut nobis proprias vindicantes , vt si quis vel digito quidquam ex his correctare presumperit , tanta contra eum iracundia suppleamur , ut commotionem cordis nostri ne à labiis quidem ac tota corporis indignatione reuocare possimus . Sed pratermissis nostris vitiis & his quæ vel commemorari quidem dignum est silentio traditis , secundum illud eloquium . Non loquatur os meum opera hominum , virtutes potius quæ apud illos sunt , & ea quæ nos quoque omni studio debemus appetere cæpto narrationis ordine prosequantur .

C A P V T XII.

Magna charitate in Xenodochio peregrinis , in Cœnobia fratribus deseruit .

1. **N**Ostro itaque tyroni sanctitatis palmam petenti prima ut assolet , opera & cura in iis artibus , iisque rudimentis ponenda fuit , quibus nouum illud religiosæ vitæ genus ad omnem pietatem instituitur .

Formam

Formam habes atque his ab eo verbis expressam libro 4. institutionum cap. 7. Cum igitur quis suscep^{tus} est, & hac perseverantia quam diximus comprobatus, ac depositis propriis vestimentis habitu Monasteriali fuerit accinctus, non statim congregationi fratrum commisceri permittitur, sed deputatur seniori qui seorsum haud longe à vestibulo Monasterij communans, habet curam peregrinorum & aduenientium deputatam, eisque omnem diligentiam susceptionis & humanitatis impendit? cùmque ibidem integro anno deseruiens absque ulla querela suum erga peregrinos exhibuerit. famulatum, imbutus per hoc, prima institutione humilitatis & patientie, atque in ea longa exercitatione præcognitus, admiscendus ex hoc congregationi fratrum; alij traditur seniori qui decem iunioribus præest, quos sibi creditos ab Abbe^te instituit pariter & gubernat. Sic & Isidorus in regula. *Qui renuncians seculo ad Monasterium venerit non statim in cætus deligendus est Monachorum, vitam enim vniuersiusque in hospitalitatis seruitum tribus mensibus considerare oportet, quibus peractis ad cætum sanctæ Congregationis accedet, neque enim intrus suscipi quemquam conuenit, nisi prius foris positus eius humilitas siue patientia comprobetur.* Id etiam patet ex Beda vbi agit de Monasterio S. Hildæ. Erat enim hac ipsa hora, cum aliis nonnullis Christi ancillis, in extremis Monasterij locis seorsim posita, vbi nuper venientes ad conversiones fœminæ solebant probari: donec regulariter instituta ad societatem congregations suscipiantur. Et ex Fructuoso Archiepiscopo. *Neque interna fratrum diuersoria accedet, sed delegata in exteriore atrio cella perfruatur.* Ab aliis vero fratribus nouitij separabantur, ne ea quæ in Monasterio geruntur in eorum notitiam venirent, & discedentes ea sacerdotalibus reuelarent. Id etiam eorum tranquillitati maximè congruum erat, vt ab omni consortio sciuncti facilius contemplationi & vitiorum extirpationi studebant.

Isidorus c. 4.

Beda 64. hist.
Anglic. c. 23.Fructuof.
c. 21. Regu.

2. Hæc præcipue fuere studia quibus animum à rerum caducarum amoribus abductum, cum Deo quam arctissimè conciliauit Cassianus. Cumque inter cætera virtutum officia, quæ Tyrones alij passim in Cœnobio Bethleemitico pro virili præstabant, vnum esset peregrinis & aduenis, qui ad Palæstinæ sacra loca perlustranda proficerentur, ad hospitij gratuiti & commodi assignationem: vbi & corpus fessum inedia fluctibusque reficeretur, & animus maximis grauissimisque curis leuat^s conquiesceret, suppetias ferre, hoc ipse partim ministrando, partim hortando & consolando grauiter efficiebat. Igitur venientibus obuiam longissimè procedere, & euocare ductaréque longo ordine cantantes ad Christi Domini sacratissima incunabula; tum in paratis atque instructis ædibus collocare, & in Cœnobium etiam introducere, ligna & aquam ferre, ignem accendere, detersaque illuuiæ & sordibus pedes eorum perpurgare; mox mensas extruere, & aliquid esculenti poculentive ad refrigerationem suppeditare. Quos magis afflictos maiorique ope indigentes animaduerteret, ad valetudinarium deportare & adiutum ac refocillatum ire, lectulos sternere ad quietem, pannos eluere

sarcinulas colligere , vestres resarcire , & ad alia munia quamvis contempta & humilia , tanta cum tranquillitate & iucunditate animi descendere , vt illum ad eum diem nunquam alienis ministeriis vsum , sed in aliorum seruitio æratem contriuisse dices.

3. Quod reliquum est admiratione non caret , ingenij vim & Christianæ pietatis promouenda inflammatum ardeunti amore studium , inter hæc abiectissima ministeria , quibus religiosorum tyronum animi ad crucis ignominiam parantur , latere nequituisse. Nam post corporum curationem & refæctionem submittebat vt plurimum & alterum animorum pastum , nempe breuem quamdam & familiarem monitionem , qua vel pueros prima fidei rudimenta doceret , vel hornines ad odium peccatorum amorēmque probitatis hortaretur. Nullum ibi verbum ex ore , siue in visu communi vulgarique congressu , seu publicè seu priuatim abibat , nisi quod Dei laudem ac pietatem sonaret. Idque ea fiebat sanctitatis comitatisque prudentia , vt audientium plerique bene affecti & animati , ab expiatione noxarum morumque emendatione ad nouam vitæ tationem pellicerentur.

4. Sed non his externæ atque aduentitiae Charitatis finibus contentus , de fratribus etiam bene mereri satagit. Domi vilibus applicari operibus exoptabat , & ad munia quamvis abiecta & humilia , tam latus alacerque descendebat , vt in ea se daret totum , perinde ac res qualibet omnium maxima fuisset eaque sola administranda. Nihil artium illiberalium tam vile neque tam vulgare non exequi , prædia fructuaria studiosè colere , arbores ferere , hortulos irrigare , ædium pavimenta vettere , lances & instrumenta culinaria mundare , coquere , triclinium struere , condire obsonia , valetudinariis ministrare , cæteraque id genus præstare , quæ viri cœlestium rerum vsu assuefacti , religiosæque perfectionis studiis intenti gemmarum instar in reliquis virtutum ornamentis æstimabunt , habebuntque vt indices certissimas eximiæ cuiusdam charitatis & sanctissimæ mentis. Comperio ab ipso notata exceptaque tabulis ea omnia quæ per id tempus inter Monachos quotidiana fratribus exhiberentur obsequia , memorie gratia & obseruationis , eorumque minuta etiam quædam & inferiora persequi consilium mihi est , vt inde ex his , primum quibus ipse moribus atque sanctitate inter socios postquam in eorum numerum receptus est egerit explicatius & distinctius referamus ut habeant posteri in omni domestica functione , vnde religiosæ submissionis charitatisque exemplum sumant. Sic habent eius verba.

Libro 4. Institutionum cap.19. & sequentibus.

5. Ne quid sane de institutis Cœnobiorum prætermisso videamur quemadmodum quotidiana fratribus etiam per alias regiones exhibeantur obsequia , commemorandum brenuer puto. Per cunctam namque Mesopotamiam , Palæstinam & Cappadociam ac totum Orientem singulis hebdomadibus vicissim fratres ad hæc officia sibi redienda succedunt , ita ut secundum Cœnobij multitudinem , ministrorum quoque numerus deputetur. Quæ explore tanta denotione & humilitate deproporiant quanta nullis servorum durissimo animo

ac praeponenti exhibent famulatum, ita ut ne istis quidem solis contenti obsequiis que canonico iure soluuntur, etiam nocte surgentes illos quos specialiter hac manet cura, studio suo releuent, & ea que ab ipsis perficienda sunt, furtum paucientes implere comendant, has autem septimanas unusquisque suscipiens usque ad eamnam dominici diei ministraturus obsernat. Quia peracta ministerium totius hebdomadis ita concluditur; et huius succedendum est convenientibus in unum fratribus, ad concinendos psalmos, quos quieturi ex more decentant, omnibus in ordine pedes lauant, hanc scilicet ab eis pro labore totius septimanae benedictionis mercedem fideliter expertentes ut eos explentes mandatum Christi, emissa generaliter ab omnibus fratribus oratio prosequatur, que vel pro ignorantibus intercedat, vel pro admisis humana fragilitate peccatis, & commendet Deo, velut sacrificium pingue consummata eorum devotionis obsequia. Itaque secunda sabbati post matutinos hymnos aliis rursum succedentibus, vienfilia in quibus ministrauerant ac vasa consignant que suscipientes tanta solitudine curaque custodiunt, ne quid ex iis imminuatur vel pereat, ut credant se etiam pro minimis quibusque vasis, tanquam pro sacrosanctis rationem non solum disensatori presenti sed etiam domino reddituros; si forte aliquid ex eis negligencia eorum fuerit imminuum.

6. Cuius disciplina qui modus sit, vel quanta fide & cautio seruetur, uno testimonio quod exempli gratia ponam poteritis agnoscere; sicut enim studemus satisfacere vestro seniori quo plenam uniuersorum cognitionem desiderantes, etiam ea que opusime nostis hoc libello vobis cupitis iterari: ita reveremur mensuram breuitatis excedere. In septimana cuiusdam fratribus, cum prateriens economus tria lenticula grana in terra iacere vidisset, qua hebdomadario festinanti, dum ea preparat coctioni, inter manus, cum aqua que diluebantur elapsa sunt, confessim super hoc Abbatem consuluit, a quo velut interuersor neglectorque sacri peculi indicatus, ab oratione suspensus est. Cuius negligentia reatus non aliter ei remissus est, nisi cum publica paenitentia diluisset. Non solum enim scipios non esse suos, sed etiam omnia que sua sunt credunt Domino consecrata, propter quod si quid fuerit Monasterio semel illatum ut sacrosanctum cum omni decernunt reverentia debere tractari, tanquam si de universa procurant atque dispensant, ut etiam ea que despectui habentur, paruaque reputantur ac vilia, si vel loco monerint vel competentius, collocauerint, si gillanem aqua impleuerint, si ex eo cripiam obtulerint ad bibendum, si tenuem festucam de oratorio cellave submouerint, mercedem se confituros a Domino tota credulitate confidant. Nouimus fratres, in quorum septimana cum accidisset tanta lignorum penuria, ut non esset penitus unde sollii cibi fratribus pararentur, & donec possent coempta deferri, ut Xerophagia contenti essent, Abbatis fuisset autoritate praeceptum, essetque hoc uniuersis placitum, nec quisquam posset ullum coctionis sperare pulmentum, illos, voluit qui fructu ac mercede sui laboris & obsequiis fraudarentur, si in ordine viciis sua cibos fratribus non secundum consuetudinem paraissent, tantum sibi spontanei operis ac solitudinis indixisse, et in illis aridis ac sterilibus locis in quibus ligna nisi de fructiferis arboribus excidantur omnimodis nequeunt inueniri (nec enim ut apud vos villa repertuntur fructuaria silvestria) per extenta

auia discurrentes & Eremum qua versus mare mortuum tenditur obenentes, festucas tenues ac spinulas quas ventus huc illucque disperferat, suo sinu & gremiis colligentes, cunctam solemnitatem ciborum spontaneis obsequiis prepararent: ita ut de solita prabitione nihil paterentur imminui: tanta fide hac sui munia fratribus exhibentes ut etiam cum illos honeste posset, vel lignorum excusare penuria, vel Abbatis imperium, pro fructu suo arque mercede noluerint hac abuti licentia.

7. Hæc sint dicta secundum typum ut prefati sumus totius Orientis, quem in partibus nostris necessario ducimus debere seruari. Ceterum apud Egyprios quibus maxima cura est operis non est hebdornadarum mutua vicissim studio, ne sub occasione huius officij omnes ab operis canone impediatur: sed uni probatissimo fratrum cellarij vel coquina cura committitur, qui donec vires eius vel æras admittit, ingiter opus istud exerceat. Non enim magno labore corporis fatigatur, quia nec tanta cura inter eos parandorum ciborum vel coctionis impenditur, quippe qui maximè xerophagiis vel homophagiis vivuntur, & apud quos secta singulis mensibus porrorum folia, lapsania, sal frictum, oline, pisiculi minutii falliti, quos illi manidia vocant summa voluptas est.

C A P V T X III.

S. Hieronymum documento habuit & exemplo.

1. Hæc tenus aggregato recens in Cœnobij Bethilehemiti familiam Cassiano nouum diuina prouidentia subsidium misit, per quod longè maiores & insigniores in cœpto religiosæ vitæ curriculo sanctitatis progressus faceret. Agebatur annus nostræ salutis trecentesimus septuagesimus, quo S. Hieronymus Romæ saecularibus literis ad plenum iam eruditus & Christo in fide renatus, ad Theologiam & grauiora studia adiiciens animum, Gallias primum comite Bonoso contendit, ut Romani studij grauitatem Gallico cothurno sustolleret & ex omnibus doctis viris quibus tunc Gallia abundabat cunctisque Bibliothecis Thesaurum sibi scientiæ compararet, inde Aquileiam concessit, condidique ibi aliquo temporis spatio, fruiturus consortio sanctissimorum virorum Valeriani eius ciuitatis post Fortunatianum Episcopi, Heliodori, Nepotiani, Ruffini, Chromatij, Iouini, Eusebij, Florentij Nicææ Subdiaconi, Chrysogoni Monachi, ad quos omnes intimæ necessitudines testes eiusdem Hieronymi literæ extant. Tum in Dalmatiam ac patrium solum veniens sotorum iuuenculam ætatis lubrico lapsam, viro maxime pio Iuliano Diacono, qui eam ad meliorem vitam restituerat commendavit, cætersisque in rebus familiaribus ita parentes consilio iuuit, idque prouidit, ut in perpetua pace esse possent.

2. Hic verò nihil internali fecit ad diuinum de se responsum per omnia priorum operum genera petendum & explorandum, nec frustra, nam:

nam breui clariores diuinæ lucis radios calorémque vehementiorem expertus , secum statuit Christum vocantem sequi, ac religiosum aliquem siue Monachorum siue Anachoretarum ordinem inire. De loco curis denuo in studia versis , quo id perageret , veniebat illi in mentem patria in qua natus ; veniebat Roma in qua renatus & edocetus fuerat , sed nimirum qui alia omnia destinabat Deus hisce cogitationibus interlapsus , repente procul ab animo omnem vtriusque relegauit affectum. Patriæ quidem quod à cognatis & propinquis semper illi , si sic ageret , immineret periculum , quodque genus hominum ad honestatem natum malo cultu prauisque opinionibus corruptum depravatumque esset , vt illud ad Chromatium docet , cum ait. *In mea enim patria rusticatis vernacula Deus venter est , & in dies viuitur , & sanctior est ille qui dittior est.* Accessit huic patella iuxta tritum populi sermone proverbiū , dignum operculum Lupicinus Sacerdos , secundum illud quoque de quo semel in vita Crassum ait risisse Lucilius , similem habent labra lactucam asino carduos comedente. Videlicet ut perforatam naum debilis gubernator regat , & cacus cacos ducat in foueam , talisque sit rector , quales illi qui reguntur. Romæ autem quamvis sancta esset Ecclesia & trophæis Apostolorum ac Martyrum decorata , & vera Christi in ea confessio reperiatur , alienum tamen à Monachi ac solitarij proposito erat , in tanta ciuium ac peregrinorum frequentia versari , & procul vt ipsem ait ad Marcellam à quiete Hieron Epist. 17. & 18. videri & videre , salutari & salutare , laudare & detrahere & inter linguas rodentium ministrorum postes ingredi deauratos:

3. Stetit tandem sententia vt longinquæ peterentur regiones , & illæ quæ tum locorum sanctitate tum habitantium Monachorum vici-nitate , ad seruendum Deo magis commoda forent & opportunæ. Domi igitur ordinatis rebus , & locupletissima Bibliotheca vnâ cum viatico tantæ peregrinationi necessario assumptis , à patria relictis , vt ipse testatur , ibi vtroque parente , sorore , & cognatis Hierosolymam militatus accessit. Comes itineris ac propositi , Heliodorus præcipuus fuit , cui se adiunxere Ruffinus Aquileiensis , Innocentius , Euagrius , & Hylas sancti Melanij famulus. Nec tamen semper Hierosolymæ mansit , sed partim etiam Bethlehem ab eo electa & habitari cœpta est : mortuo enim Damaso Hierosolymam rediens , illo scilicet tempore , quo Paula & Melania eò adhuc iigarunt , tunc videlicet , cum Bethlehem ab eo ad habitandum electam cœteri aiunt , ita ipsem ait de Bethlehem scribit libro 3. contra Ruffinum. *Intraui Hierosolymam , vidi multa miracula & quæ prius ad me fama pertulerat , oculorum iudicio comprobaui. Inde contendi Aegyptum , lustravi Monasteria Nitria , & inter Sanctorum choros aspides latere perspexi , protinus concito gradu Bethlehem meam reuersus sum , ubi adoravi præsepe & incunabula Salvatoris. Suam Bethlehem non appellasset nec se concito gradu ad eam reuerisse sed accessisse potius dice-ret , nisi prius quoque , hoc scilicet de quo tractamus tempore , sedem illam tenuisset.*

4. Incredibile memoratu quām suauibus cogitationibus piisque aff-

festibus gestiret, peregrinantis animus, vbi receptum se primò conspexit in speluncam in qua Virgo puerpera Deum fudit infantem, nam ut hi Deo soli noti sic a nemine sunt notati: Venienti longè obuiam processit turba frequentissima Monachorum, & eorum conspectu tanta fuit interius dei edine perfusus, vt ob terram animi sensum, lacrymis continenter indulgere cogeretur. Quid ego narram clarorum virorum aut tacitos congressus, aut ludicos sermones, aut rerum colloquia diuinarum? Cuius non intravit cellulam? Quem familiariter atque hilarem non est amplexatus? Quem in manibus non habuit, non sicut, non osculatus est, per singulos sanctos, Christum se videte credbat, & quidquid in illos contulerat, in Dominum se contulisse lætabatur.

5. Has velut inter gemmas cum pretiosissima gemma micaret & quasi iubar solis paruos stellarum igniculos obrueret & obscuraret Cassianus, et si clara maximè omnibus pro vili se gerere annitteretur, vix tamen ac ne vix quidem fieri potuit, vt Hieronymum, qui intensis obseruandi & emulandi studio in singulos oculis inhiaret, omnino fellerit, suspiciebat in illo singulare quoddam modestiae specimen, suspiciebat illustres eminentesque virtutes, vultum iucundum, semper serenum & eundem ubique animi tenorem, indicem edomitorum affectuum, & pacis tranquillitatisque intentum, qua assiduo fruebatur: vt mirum, quantum ex eius aspectu & consuetudine gaudium caperet, priuatisque cum eo sermonibus de diaetatibus rebus tempus extraheret. Nimirum iuuabat virum sanctissimum hanc teneram stirpem intueri, iam tum à preclara indole notatam commendatamque, usque è cœlestis auræ aspiratione educatam virtutumque robore ac vetustate florentem, in tantam perfectionem bonorum operum, maturitatēque prudentiae, & haustam diuinitus sacrarum literarum intelligentiam adoleuisse. Ipse vicissim Cassianus plurimam lætabatur naçum se esse hominem, cuius piis excitationibus informandum se traderet, consiliisque studia sua & vitæ sanctioris ineunda rationem moderaretur. Cum enim ex celebritate famæ de singularibus eius meritis ac laudibus multa didicisset, cumcta Hieronymi dicta factave, præsertim quæ ad institutum viuendi morem tenendum ac persequendum spectarent æquæ audiè atque è Dei oraculo editæ combibebat.

6. De patria certior factus quod Atheniensis esset Cassianus, comisit, vt par est credere, Hieronymus discendi percepitus, quin sciscitaretur ex eo, quibus studiis iam tum floreret atque ingenii Academia Atheniensis, hoc est Bonarum artium eo tempore mercatus, cui cum ille Anatolios, Prooresios, Musonios, & reliqua Christi columnarum nomina memorasset, de Gregorio & Basilio suggestit; quemadmodum præceteris venerationi & admirationi essent cunctis etiam absentibus, eisque rarae cuiusdam virtutis & eruditionis certum testimonium tribuerent, quotquot alumnæ, atque in ludis bonarum literarum discipuli ipsis Magistris ac ducibus ubique terrarum gloriabantur. Hæsit in medullis ac visceribus tanti nominis commendatio, quin etiam institut

post

post aliquot annos Cassiani forte suasu, vel potius Gregorij ipsius fama permotus impulsusque Hieronymus vñà cum Collega Vincentio, è Syria tam longinquo terrarum spatio conferre se Constantinopolim, vbi Theologiam publice profitebatur Gregorius, & in cuius Ecclesiam componendæ seditionis causa translatus fuerat sub Theodosio seniore Augusto, vt urbem ab Arianis infestatam liberaret. Testatur ipsem qui se Gregorium Nazianzenum præceptorem habuisse expendit atque estimat pluribus in locis. Ad Pamachium scribens, aduersus Ruffinum *Eo ergo magistro glo. iur. & exulto.* Et libro 1. aduersus Iouinianum, eum sic laudat. *Præceptor meus Gregorius Nazianzenus virginitatem & nuptias dissensus Gregoris versibus explicavit.* Tum alibi, in Catalogo de scriptoribus Ecclesiasticis. *Gregorius, inquit, primus Sasimorum, deinde Nazianzenus Episcopus, vir eloquissimus præceptor meus, in quo scripturas explanante didici.* Denique ad Dominionem Gregorium Nazianzenum suum Hieronym. Catechistam appellat, quasi eius comparatione planè rudis, qui fidem eo Epist. 51. explanante didicerit.

7. Est illud præterea non indignum memoria quod nonnulli conjecturis, aliisque argumentis quantumlibet videri possint à longè peritis, suspicantur ipsum in familiam huius Cœnobij Bethlehemiticci cooptatum, Monastice vita institutum arripiisse: vel certè quod plures affirmant tot tantorumque Monachorum & imprimis Cassiani exempla, quibus rus Bethleheticum tunc florebat, longè vehementius generosum scilicet Hieronymi peccus percussisse, qui aliena virtutis flamma accensus, mox etiam paris desiderio religionis exarserit, scripsit super hoc argumento ad Theodosium Anachoraram magni nominis virum & alios præclaros Monachos, petens eorum precibus, solui vinculis saeculi; vbi hæc inter alia. *Nunc vestrum est ut voluntatem sequatur effectus. Meum est ut velim. Obscurationum vestrarum est, ut quod velim, & possim.* Et inter hæc temporis spatia. cum quid esset decernendum de statu suo Deum Deique seruos consuleret, reliquo Cœnobia Bethlemitico & Hierosolyma, profectus in Thraciam, inde in Pontum, atque Bythiniam, postea in Galatiam, Cappadociam, Ciliciam, ac demum penetrauit in Syriam, vbi tandem confedit in solitudine Monachus, sicut ipse testatur ad Ruffinum scribens. Atque hic totius eius fuit peregrinationis extrema periodus.

Hieronym.
Epist. 38.

C A P V T XIV.

Refranat affectus, & seniori suo nihil de cogitationibus subtrahit.

1. **S**olebant religiosi Tyrones ex vetere instituto postquam in secessu Sillo nouorum contubernialium, haud longo à Cœnobij vestibulo, prima probationis annum magna superiorum ac patrum fratrumque satisfactione transgessissent mox rectum ingressos cursum, in monastice vita:

vitæ ratione progressus iam aliquot fecisse , neque omnino peregrinos esse appareret : plures item annos seorsim ad priuatam & arctiorem aliam sedem destinari ; vbi certa domus parte , à cæteris disclusi decem omnino socij non plures vitæ seuerioris ac religionis suæ tyrocinium pone rent. Ad cuius intelligentiam notanda sunt verba D. Hieronymi in præfatione regulæ S. Pachomij. *Habent, inquit, per singula Monasteria Patres, & dispensatores, ac hebdomadarios, ac ministros, & singularum domorum Prepositos, ita ut in una domo quadraginta plus minusve fratres habitent, qui obediant Preposito, sive pro numero fratrum triginta vel quadraginta domus, in uno Monasterio, & terrena vel quaterne domus, in unam tribum fæderentur, ut vel ad opera simul vadant, vel in hebdomadarum ministerio sibi succedant per ordinem.*

2. Administrabat eam domum & tyrones probabat senior quipiam grauis , & rerum Asceticarum peritus , qui eos poenitentia lustraret , dirigeret , vice denique in eo loco Magistri spiritualis fungeretur. *Cuius, inquit, hac erat sollicitudo & eruditio principalis per quam iunior introductus ascendere consequenter etiam culmina perfectionis summa praualent, ut doceat eum, primitus suas vincere voluntates, quem studiosè in his ac diligenter exercens, hac illi semper imperare de industria curabit, que senserit animo eius esse contraria. Multis siquidem experimentis edocti tradunt, Monachum & maximè iuniores ne voluptatem quidem concupiscentia sua refrenare posse, nisi prius mortificare per obedientiam suas didicerit voluntatis. Ideoque pronuntiant nullatenus praualere, vel iram, vel tristitiam, vel spiritum fornicationis extinguere sed nec humilitatem cordis veram, nec cum fratribus unitatem perpetuam, nec firmam diuernamque posse retinere concordiam, sed nec in œnobio quidem diutius perdurare eum qui prius voluntatis suas non didicerit superare.*

3. His præsidiis atque artibus Cassianus ad vitæ sanctioris excellentiam, affectuumque moderationem nitebatur ; nec minore studio perfectionem in omni virtute , atque opere qualicunque , omni loco , ac temporum occasione procurabat, eoque in via spirituali progressus , superiorum ductu habuit , ut omnibus rem intelligentibus afferret admirationem. Nam & vberiore sacrarum rerum cognitione imbutus , affluentius quoddam lumen in agendo sequebatur , & quia voluntatem suam , nisi congrueret penitus cum diuina abiiciebat , actiones omnes suas vnico Dei gloriæ amplificandæ studio , atque pleno in eum charitatis ardore condecorabat. Id vt procederet fœlicius ne corporis retractatio peruicaciaque , perfectionis cursum moraretur , edomandum sibi esse statuit, euellendisque penitus prauarum affectionum ab animo radices. Quocirca iejuniorum , vigilarum , verberum , ciliciorum asperitates velut cupiditatum moderatrices delictorumque vindices adhibuit ; eorum maximè reliquias persecuturus ad quæ audius olim adhæsisset ; Tum deinde noctem plerumque insomnem suspirii & lachrymis exigere plures diei horas flexum , vel stantem cum egregia quadam voluprate inter preces perseverare : pane solo & aqua non sèpius , semel interdiu vesci,

vesci, quamquam his etiam ipsis totos aliquando dies abstineret: plagi humeros incessere, toga detrita vsu, laceraque indui, ac totius domesticæ vestis deterrima: cæteraque id genus perinde quasi iugem corpori iniuriam facere, id demum foret animi imperio vti.

4. Illud præterea antiquum illi erat, sæpius ad seniorem Decanum suum venire, conscientia rationem vt superiori ac Patri redditurus, quam tanta retegebat simplicitate vt ne interiores animi sui cogitationes, propensiones desideriæ reticeret. Videretur hæc Cassiani laus facta propropemodum & commentitia, nisi ex eiusdem iam senis affirmatione chirographoque constaret. Nam libro 4. Institutionum capite 9. vbi de institutis, quibus eos, quos initiant, velut elementis quibusdam ac syllabis imbucent ad perfectionem. Ad id, inquit, vt facilius valeant peruenire consequenter instituum nullas penitus cogitationes pruriens in corde, pernicioſa confusione celare, sed confessim ut exoria fuerint, eas suo parefacere seniori: nec super eam iudicio quidquam sua discrezioni committere, sed illud credere malum esse vel bonum, quod discusserit ac pronuntiarerit senioris examen. Itaque fit vt in nullo circumne ire iuuenem callidus inimicus velut inexpertum ignarumque preualeat, nec ulla frânde decipere, quem prauidet non sua, sed senioris discretione muniri & suggestiones suas vel ignita iacula, quocumque in cor eius iniecerit, vt seniorem celet non posse suaderi. Aliter quippe subtilissimus diabolus illudere, vel deuicere iuuentem non poterit, nisi cum eum suis per arrogantiam suis per verecundiam ad cogitationum suorum velamen illexerit. Generale namque & evidens indicium diabolica cogitationis esse pronuntiant, si eam seniori confundimur aperire.

5. Nequaquam igitur alii curis contentus Cassianus, cum aperiſſimus illi simplicissimumque esset animus index etiam minimarum rerum, cuncta institutori candidè exponebat; nec solùm per arcanam sacram confessionem totam illi nudabat conscientiam, sed quotidie solitus erat diei rationem reddere, vt interiore mentis habitum nihil minus, quam exteriorem corporis figuram in conspectu habens, totum hominem fingeret, atque componeret, si qua ſimiliter immoderatio vel excessus ex ordine incidisset, quidquid, quocumque modo visus esset ſibi dicto factove deliquisse, per ingenuam bonitatem aperiebat, ultróque apud eum, ſui accusatorem agens paratum ad ſubeundam quamlibet poenam ſe offerebat, nulla vti afflolet verecundia retardatus vel pudore vel metu. Plura de his ab Abbe Moysé Collat. 2. c. 10. & 11.

C A P V T X V .

*Exercitiis obedientiae statim ſe dedit & publicè
reprehendi anhelat.*

1. **A**T incredibile memoratu est quam affiduo spiritualis huius militiae exercitio animum exercere laborarit. Imprimis vero veterum

Lib. 4. Instit.
cap. 1. o.

consuetudinum obliuione humanarūmque rerum omnium despicientia, vitæ simplicitate, studio diuina meditandi, sui ipsius subiugatione, contumeliisque ac perpetua sibi aduersandi contentione, & omnium aliarum virtutum duce tutissima obedientia, quæ quanta esset olim apud ipsos laudat maximè, ac seniorum res præclare gestas enumerat quibus per hanc enituere virtutem. Post hoc, inquit, tanta obseruatio obedientia regula custoditur, ut iuniores absque prepositi sui scientia vel permisso, non solum non audeant cellam progreedi, sed ne ipsi quidem communi ac naturali necessitatì fatusfluere sua auctoritate presumant. Si quis uniuersa completere qualunque fuerint ab eo præcepit tanquam à Deo sint cœlitus edita sine villa discussione festinant, ut nonnunquam etiam impossibilia sibi met imperata, ea fide ac devotione suscipiant ut tota virtute ac sine villa cordis hesitatione & perficere & consumere nitantur, & nec impossibilitatem præcepti pro senioris reverentia metiantur. Et mox capite 12. Itaque considerantes intra cibilia sua, & operi & meditationi pariter intendentes, cum somniorum pulsantes ostium, ac diuersorum cellularis percurentis audierint, ad orationem eos scilicet seu ad opus aliquod innitantis; certatim è cubilibus suis unusquisque prorumpit, ita ut is qui opus scriptoris exercet, quam repertum fuerit inchoasse literam, finire non audeat. Sed in eodem punto, quo ad auro eius sonitus pulsantis aduenierit, summa velocitate profiliens, ne ianum quidem more interponat quantum cœpti apicis consummet effigiem; sed imperfetam lineam litera delinqens, non tam operis compendia lucraue sectetur, quam obedientia virtutem exequi toto studio atque emulatione festinet. Quam non solum operi manum, seu lectioni, vel silentio, & quieti cœla verū etiam cunctis virtutibus ita præferunt, ut huic iudicerit omnia postponenda, & uniuersa dispendia subire contenti sint, dummodo hoc bonum in nullis violare videantur.

2. Hanc virtutem amabat vnicè Cassianus atque illam imprimis absolutam in ministris etiam rebus obeundis, non timore aliquo pœnitentiam, sed desiderio ipsius virtutis. Quoniam vbi res minimæ, accurat studiosèque seruantur ibi res magnæ haud dubiè maiori quoque cum administrare plerumque delectat. Quotiescumque religionis ergo pœnam aliquam decerni sibi, aut facultatem indulgeri postulabat, suppliæ se cuiusque superioris genibus aduoluebat, neque adduci poterat ut rem ullam aut lege aut verbo veritatem efflagitaret, quin potius eas vel sibi omnino interdiceret, aut si fors necesse, veniam fieri à superioribus obsecraret, quas alius quilibet, absque omni religionis metu credidisset, pro communi visu & more usurpare sibi licuisse. Iussus nauant aliquid & efficere, non defugiebat, ullius operis impositi curam & sollicitudinem, sed absque omni recusatione aut nihil unquam questus suscipiebat. Sic vero persoluendis officiis erat addictus & tam prompte alaceriterque moderatorum suorum dictis obtemperabat, ut parentis loco veneraretur, & vix ac ne vix quidem vel leuiter inflectendus, ne dām reprehendendus ab iis unquam videretur; Aduersus priuatos rei domesticæ curatores, qui inferiorem subditamque maioribus potestatem gererent,

gerent, tantam reuerentiam obseruantiamque adhibebat, vt ne Abbatem quidem ipsum maiori coleret. Quoniam non eum, cui obediebat, sed cuius vicem gereret spectabat: tantoque luculentius eminere id genus submissionis arbitrabatur, quo minus in ea humanus sensus dominaretur, paucioraque essent in eo qui imperaret ornamenti, quæ obsequientis animam ad se conuertere & rapere possent. Dolebat maximè immunitam sibi obediendi materiam & beatam, quam in obsequijs suis reperiebat mentis tranquillitatem, si quid ad suum commodum aut libitum sponte moueret licuisse aliquando, tum si ad subeundam aliquam prouinciam quicquam occurreret tam grane ac difficile, vt ad eam minimè idoneus se profiteretur: tamen in Christi nomine & obedientiæ virtute spem & fiduciam collocabat, & quid factò opus esset, prius agendo quām inquirendo, intentoque potius digito quām vtilitate nutuque præstabat. Quare nihil mirum si tam coniunctus per suos præsides cum præpotente Deo, inde vires dicens & aptè motum excipiens, tanto successu quidquid aggrederetur, effectum daret.

3. Sed iuuat ex ipsius autographo his attexere quædam seniorum gesta, quibus per hanc enituere virtutem, quæ & ipse iam senior literis confignauit, & de profectu ex notitia & colloquiis sanctissimorum eiusinodi Patrum Ægyptiorum narrationem exponit, in quibus Dei viciis, diuinam ipsam maiestatem reuerebatur.

4. Cupiebat autem flagrantissimè suas sibi culpas publicè ab acri aliquo reprehensore exprobari ac severa castigatione puniri, eosque sibi libenter adiungebat socios, qui hoc officio charitatis districti, censorum instar perpetuo in illum interati commonefacerent, si quid vitij obseruassent.

5. Quare de modo & vsu inter Monachos sui temporis recepto diuersarum id genus correptionum ita scribit libro 4. Institutionum capite 16. Si quis igitur gillonem, quem baucalem nuncuvant, aut huiusmodi aliud casu aliquo fregerit aut perdiderit, non aliter negligentiam suam quam publica diluet pænitentia: cunctisque in synaxi fratribus congregatis, tandem prostratus in terram veniam postulabit, donec orationum solemnitas consumetur, impetratur uam, cum iussu fuerit Abbatis initio de solo surgere. Eodem modo satisfiat, quisquis ad opus aliquod accessus vel ad congregacionem solitam tardius occurriterit; aut si decantans psalmum vel modicum ritubauerit; similiter si superflue, si duxius, si contumacius responderit, si negligentius obsequia iniuncta compleuerit, si vel leviter murmurauerit, si electionem operi vel obedientia preferens, officia statuta segnius fuerit executus, si dimissa synaxi non concitus ad cellam recurrere festinauerit, si cum aliquo vel ad modicum substiterit, vel si ad punctum temporis uspiam secesserit, si alterius tenuerit manum, si cum illo qui cellula sua cohabitator non est, confabulari quantulcumque presumpsierit, si orauerit cum illo, qui est oratione suspensus, si parentum quempiam vel amicorum facularium viderit, vel collatus eis sine suo fuerit seniore, si epistolam cuiuscumque suscipere, si rescribere sine Abbatे tentauerit: hucusque & in huiusmodi ac similibus admissis

Lib. 4. Instit.
cap. 23. & sequentibus
quæ leges
apud ipsum si
allubet.

procedit animaduersio spiritalis. Residua verò qua apud vos indifferenter admissa reprehensibiliusve sustinentur, id est aperta conuicia, manifesti contemptus, contradictiones tumida, libera & effrenata processio, familiaritas apud feminas, ira, rixe, simultates, & iurgia, operis peculiaris presumptio, pharyngia contagio, affectus atque possessio rerum superfluarum, quæ à ceteris fratribus non babentur, extraordinaria ac furtiva cibi refellio, & his similitia, non illa increpatione quam diximus spiritali: sed vel plages emendantur vel expulsione purgantur.

C A P V T XVI.

Eius in vietu ratio, & parcitas.

1. **A**D hæc semper diligentissimus circumspectissimusque fuit in se custodiendo aduersus umbras etiam earum labecularum, que honestatis virtutem castimoniamque obscurare possent, vt sunt, ciborum lazierum appetentia, ingluies, oculorum incauta licentia, summiisque libidinis irritamenta. Idque eò religiosius in se quarebat, & acrius inuigilabat, quo florente adhuc crescentéque primùm adolescētia, natura vberioris nutrimenti indiga subinde illi famem & sitim extimulabat: adeoque graues & quotidianæ illi cum intemperantia intercedebant inimicitiae, namque velut castitatis hostem & earum, quibus condiri religiosa vita solet, deliciarum corruptionem mirum quantis execrationibus abominabatur. Ne id igitur malum gliseret consilio prouisum ac lege cautum erat inter Monachos, vt morbi materialia abstinentia consumeant; qua illa sua opinione constrictus Cassianus tam moderatè vescebatur, tantumque sibi de modicis escis & potationibus accidebat, subtrahebatque in dies, vt appetentis egentisque naturæ necessitati vix satisfaceret.

2. Ac certè super hoc modo, cùm non possit facile uniformis regula custodiri ac necesse sit interdum stomacho, naturaliter à quibusdam abhorrente præter vulgare obsonium quidquam in ciuium adhibere, quia nec robur unum cunctis corporibus inest, nec sicut ceteræ virtutes, animi solius rigore victus ratio paratur, talem super his definitionem à senioribus traditam sibi esse affirmat. *Vnde sum quidem refractionis tempus ac modum & qualitatem esse, pro impar scilicet corporum stamin, vel etate, vel sexu: unam tamen esse omnibus pro mentis continentia atque animi virtute castigationis regulam.* Neque enim cunctis possibile est hebdomadibus protulare ieiunia, sed ne triduana quidem vel biduana inedia refractionem cibi differre. A multis quippe agritudine & maxime senio iam defessis, ne usque ad occasum quidem solis ieiunium sine afflictione toleratur. Non omnibus infusorum leguminum esus conuenit eneruans: nec cur eius purorum olerum habilis est parsimonia, nec uniuersis ficti panis refectio castigata conceditur. Alius quantitate librarum duarum saturitatem non

semper , aliis librae vnius siue unciarum sex , edulio prægrauatur : attamen unus in omnibus his continentia finis est , ne quis iuxta mensuram capacitatis siue saturitatis oneretur ingluvie , non enim qualitas sola sed etiam quantitas escarum aciem cordis obtundit , ac mente cum carne pariter impinguata , noxiū virtuum somitem ignemque succedit .

3. Inde vero cum caperet alicuius cibi satietas & fastidium , illo tamē ita abstinebat , ut nihil sibi apponi eius loco sustineret , aut curatiū à quoquam se accipi , vel aliqua in re eximium haberi non ferebat , ratus Deo cōrdi fore ut obsonia vulgaria non nocerent , si iis vtraretur , ne discederet à communi vsu & genere continentiae . In qua , Lib. 4. Instit. inquit , summae reputabantur deliciae , si herba sale condita , quam lapsarium vocant , aqua diluta ad refectionem fratribus apponneretur , aliaque complura his similia . Neque enim ad puritatem cordis infirmitas carnis officit , si hac tantummodo que fragilitas non quæ voluptas exigit usurpentur , facilis vidimus viros qui ab escis corpulentioribus omnimodis temperarent , quād moderate vlos pro necessitate concessis ; & qui totum sibi pro continentiae amore denegarent , quād qui eos sub infirmitatis occasione sumentes , mensuram sufficientie custodirent , habet etiam corporis imbecillitas continentiae sc̄a palmam , dummodo escis defectioni carnis induitis , adhuc indigentem se refectione defraudet tanumque esus indulget , quantum sufficere ad vivendi usum temperantie discrecio rigida iudicauerit , non quantum desiderij appetitus exposcit . Esculentiores cibi , ut procurant corporis sanitatem , ita castitatis non admittunt puritatem , si cum moderatione sumantur . Quid enim fortitudinis esa eorum percipitur , agitudo laboris ac defectione consumitur . Quamobrem ut nulli stenti virtus parsimonia adimiuit , ita ne integratatis quidam consummatio deneatur .

4. Nunquam potionis aut comedionis immoderitatē conscientiam habet . Ad hanc verò puritatem tñndam stricte obseruantur , ne potus quicquam aut es sylvestris oblectatione deuictus , ante stationem levitutam comminēque refectio nis horam extra mensam percipere sibimet proris indigeret sed refectione quidem transacta ex his praesume re sibi quantumcumque permitteret . Tum in edenti per hortos & pomaria cum passim blandique per arbores poma pendentia non solum obliuant se pectoribus transuentum , verum etiam strata per terram conciliandi pedibus se offerint , atque ad colligendum parata facile ad consensu n concupiscentie illi cere vident intuentes , & opportunitate vel copia quamvis districtos atque abstinentissimos ad sui desiderium prouocare , sacrilegium duceret , non modo quicquam ex his degustare , verum etiam manu contingere , absq; e eo quod palam cunctis in commune reficientibus exhiberetur , & ad per ipiendum Oeconomis dispensatione per fratum obsequia publicè ministraretur .

5. Non prius umquam mensæ recordabatur quam auditio epulationis quotidiana signo admoneretur . In triclinio solempne illud , quod exaggerat , ut precatione religiose peracta , aliquo post spatio quād Monachi accubuisserint ipsis refientibus , sacræ lectiones in Cœnobiis

Cass. Inst. lib.
4. cap. 17.

Supra mensam recitarentur. Quia in re sibi quasi ad iuris normam aut iudicij formulam legemque præscripsit ubi de iis quibus authoribus id fuerit inventum. Non de typo, inquit, *Ægyptiorum sed de Cappadocum* id processisse nouerimus, quos nulli dubium est non tam spiritualis exercitationis causa, quam compescenda superflua otiosaque confabulationis gratia, & maximè contentionum, que plerumque solent in consueta generari, hoc statuere voluisse: videntes eas aliter apud se cohiberi non posse. Apud *Ægyptios enim vel maximè Tabennensiotas*, tantum silentium ab omnibus exhibetur ut cum in unum tanta numerositas fratrum refectionis obtenuit conserderit, nullus nec mutire quidem audeat præter eum, qui sue Decania praest. Qui tamen si quid mensa super inferri vel auferri necessarium esse peruidenter, sonitu potius quam voce significat: tanique resonibus eis silentij huius disciplina seruatur, ut cucullis ultra oculorum palpebras demissis, ne scilicet liber aspectus habeat curiosius copiam euagandi, nihil amplius intueamur quam mensam, & appositos in ea vel quos ex ea capiunt cibos: Ita ut quemadmodum vel quantum reficiat aliis, nullus inuisum notet.

C A P V T X V I I .

Pinusfo Abbatii præstantis virtutis maturaque prudentiae viro conciliatur.

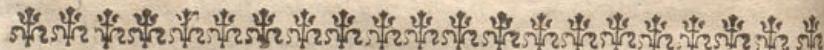
I. **H**is curis dum maximè insistit, paulo post initium anni 380. com-
modè factum est ut ex peregrinorum atque aduenarum numero,
qui profectionem Hierosolymitanam concursu vndeque confluentum
maximè celebrem aggredenterur: Pinufius Abbas insigni sanctitate vir,
ex *Ægypto*, ubi primum fugæ adornatu, occasio permisit, vestem alienam
indutus Bethlehem venerit, Christi augustissima sanctissimaque
visurus incunabula. Vix autem substiterat aliquot dies peregrini habitu,
quasi animo preferens ac sibi despondens certa hominum studia & ido-
neam aliquam totum se consecrandi religiosæ vitæ opportunitatem,
cum breui certum exploratumque seni optimo fuit, quod à Deo in or-
dinem familiae Bethlemiticæ, quam à Christi spelæo & cunis indige-
tatem aiunt, vocaretur. Neque exiguo illi incitamento fuere, quod ibi
Monasticæ vitæ instituta quasi integra adhuc ætate, neque ullis inquam
moribus in peius mutata, salua & intemerata hactenus vigerent. In-
super animi ardor nec non rara quædam virtus & bonitas, per quam
cœnobij huius alumni, omni opere atque opera, impensas qua de suo,
qua ex aliorum liberalitate corrogata stipe, tot egentissimorum homi-
num calamitates subleuare laborabant. Concepto igitur proposito ac
renunciato Abbatii, inter Monachos adscriptus est tam secundo cœnitu,
tam singulari & externorum & domesticorum ex vsu, ut occulto planè
diuinæ prouidentiæ motu istam eius fugam & secessionem contigile
dubitare non liceat. In cœteris memoratur eximius tanquam præ-
cunda

cundæ stirpis fructus viri sapientissimi, quod Cassianum & Germanum contubernales deinceps, qui iam emeritis tyrocinij stipendiis mox in publicum prodituri eadem in officina virtutum, tela spiritus exacuebant, ingenij & prudentiae ornamenti conciliatos, vnu omnium maximè promouit ad tantos in spirituali disciplina progressus, vt & innocentia vitæ & rel quis quoque virtutibus omnibus excellerent: vicissim que capti ambo sancta doctaque consuetudine ita diligere, facereque tanti cooperunt, vt eius consilia multum exquirerent. Nimurum facilimè pares, quod est in veteri proverbio, cum paribus præcipueque Christiani sapientes inter se congutinantur. Atque inde contractus est vius qui ad extremum usque ultro citroque permanit.

2. Sed dum vel ultimis terrarum finibus imminet Pinus, ut Monasterij, cui prærerat, regimine se abdicet, ac refugiat inter hominum plausus honorisque versari, delegatis circumquaque nuntiis diligentissimè conquisitus certo tandem aliquo celi signo, aut egregia viri fama longè latèque manante inuentus est, caprùsque in Ægyptum Panephysim tractus, & in Abbatis pristinam suam dignitatem restitutus est. Rem totam exploratam habes apud Cassianum, qui se illius testem ac spectatorem viuum ac præsentem producit, Libro 4. Institutionum citato. *Vidimus Abbatem Pyrrhus qui cum esset immanis Cœnobij presbyter,* Lib. 4. Instit. quod est in Ægypto non longè a Panephysi ciuitate, & pro ipsa reverentia vel c. 30. & 31. vita sua vel atatis, vel sacerdotij cunctis honorabilis ac venerandus existeret, videns se pro hoc ipso humilitatem illam quam secundum sue memis ardorem concupierat exercere non posse, nec habere quo virtutem desiderata subiectionis extenderet, clam fugiens de Cœnobia secessit solus in Thebaïdis ultimas partes, ibique deposito habitu Monachorum, assumpta seculari ueste Cœnobium Tabennenfotarum expetiit, quod sciebat cunctis esse districtus, & in quo se vel pro longitudine regionis creditur ignorandum, vel pro magnitudine Monasterij ac multitudine fratrum facile posse celari. *Vbi dimissime pro foribus perseverans, cunctorum fratrum genibus pronolutus, ut susciperetur summis precibus exorabat.* Cūmque mulio respectu tandem fuisse admissus, quod scilicet decrepitus senex, & qui omnem suam in sæculo vitam peruxisset, etate ultima ingredi cœnobium postularet, quo tempore iam ne deseruire quidem suis voluptatibus præualeret, ac ne hoc quidem ipsum causa religionis eum expetere affererent, sed famis & inopia necessitate constrictum: ut seni nullique operi penitus apto, horti cura diligentiaque mandatur? *Quam sub alio fratre iuniore, qui eum sibi creditum retinebat, exercens, sic eidem subdebaratur, tantaque obedientia desideratam humilitatis excolebat virtutem, ut non solum ea que ad horti curam diligentiamque pertinebant, verum etiam uniuersa officia, que cunctis erant aspera vel indigna atque ab omnibus ducebantur horrore, tota quotidie sedulitate compleret.* Complura etiam nocte consurgens ita furtim nullo teste, vel conscientia occulentiibus faciebat, ut penitus authorem operis nemo deprehenderet. Cūmque ibidem triennio delitescens, dispersis per uniuersam Ægyptum ubique fratribus quereretur; à quodam tandem visus, qui de Ægypti partibus commearat, vix potuit pro humilitate habitus

habitus sui ac vilitate officij quod gerebat agnoscit. Nam sarculo deorsum incurruis laxabat oleribus terram: deinde stercus humeris suis adnectans eorum radicibus ingerebat. Cumque hoc iniuens frater super agnitione eius, diutissima fuisse habitatione detenus, propius tandem accedens & non solum vultum, sed etiam sonum vocis diligenter explorans, ad pedes eius cominus procidens, primò quidem super hoc stuporem summum videntibus cunctis incusit, cur videlicet istud fecerit ei, qui apud ipsos vel nouitius ac de sacculo nuper egressus habebatur extremus. Post verò miraculo sunt maiore percussi cum eius nomen, quod apud ipsos quoque magna fuerat opinione compertum, protinus prodidisset, à quo uniuersi fratres priori ignorantia veniam postulantes, quod cum videlicet tanto tempore inter iuniores ac parvulos deputassent, iniuitum ac flentem, quod inuidia diaboli digna sibi fuisse conuersatione atque humilitate fraudatus, quam diutissimè requisitam tandem aliquando se innuenisse gaudebat, nec meruisset, vitam suam in illa quam arripuerat subiectione finire ad proprium cœnobium reduxerunt, custodiientes eum summa diligentia, ne ab eis quoque similiter quoquam dilapsu aufugeret.

3. Vbi cum fuisse modico tempore demoratus, eodem rursus humilitatis desiderio atque ardore succensus, captans nocturna silentia, ita diffugit ut iam non vicinam Provinciam, sed ignotas & alienas longèque diuinas regiones expeteret. Nam condescendens nauem in Palastina partes commeare festinauit, credens se tutius latitudinum si ad illa semetipsum aportaret loca, in quibus ne nomen quidem suum fuisse auditum. Quo cùm aduenisset nostrum Monasterium protinus expetiuit, quod non longè fuit à spelao in quo Dominus noster Iesus Christus ex Virgine nasci dignatus est, in quo permodico tempore delitescens, secundum sententiam Domini, tanquam ciuitas super montem posita diutius abscondi non potuit, nam continuo quidam fratrum qui ad loca sancta de Aegypti partibus orationis causa conuenerant, agnatum eum summa vi precum, ad suum Cœnobium renocarunt.

EX CHRONI. IBIDEM.

TEXTVS. II.

Cumque plurimos sanctorum Patres Monachos & Anachoretas agnoscendi gratia, remotissima Aegypti & Thebaidos vna cum Beato Germano Abbe peragrasset, &c.

C A P V T XVIII.

*Cum Germano contubernali & populari suo peregrinationem
desinat in Aegyptum.*

1. **M**aturuerat inter haec paulatim Cassianus sic ut, & ipse in Bethlehemitico Monachorum conuentu, & societate, eorum exercitationibus, & illi, in ipsius virtutibus ac profectu spiritus acquiescerent. Iamque viri indoles etiam foris spectanda, ferebatur de amicorum sententia in consilia noua quidem, sed plena prudentiae & fidelitatis. Annus ætatis suberat trigesimus secundus, cum desiderium inuasit pium & vehemens proficisci in Aegyptum & remotissimas Thebaidis Eremos, ibique sacra loca, quæ ex impressis tot Sanctorum vestigiis mirram redolebat pietatem, perlustrandi studiosissimè, ac deuenerandi religiosè.

2. Causas, quæ se in eam mentem impulissent, adducebat. Prima erat commemoratio vetustatis, exemplorumque prolatione Athanasij, Basilij, Gregorij Nazianzeni, Theodori, Hieronymi, Ruffini, aliorumque sexcentorum passim domi & foris, quorum usu & communi quadam consuetudine didicisset, ut qui in cœnobii diu multumque se approbassent, cum Patribus peridonei viderentur, tum demum in alias solitudines se traducerent, & animum conuerterent ad Anachoretarum sublimia instituta sectanda, ut quisquis eam superioris vitæ cœnoboticae professione, Iacob illius, inquit, intelligibilis nomen carnalium vitiorum supplantatione promeruerat, insuper diuinæ puritatis intuitu ad meritum & ut ita dixerim dignitatem transiens Israëlis, quid in hoc quoque perfectionis culmine deberet obseruare, intra illos de turba & ab oppidis disiunctissimos recessus, non sine cœlesti aliquo mentis instinctu afflatusque diuino similiter instrueretur; 2. quod floraret in illis Eremis religiose disciplinæ incorruptæ primus vigor, viueretque recens quædam & viridis monasticarum obseruatio legum; 3. ut erat in severa viuendi ratione; afflictionèque corporis admodum deditus, inclinare animus videbatur ut se ad Aegyptios Monachos applicaret, qui asperitate vietus habitusque duritie cæteris omnibus antecellerent. Nam recessus ipse in sola nemorum & syluarum loca, tum aspectus vilis asperique cultus, egregiis sanctæ vitæ exemplis ornatus, ut fere assulet, animis rei gerendæ cupidis, non leue præsidium irritamentumque affert. Postremò sentiebat illecebras desiderij, multas narrationes tot rerum gestarum, tot cœnobiorum descriptiones, quas in Aegypto sua Pynusius, nescio quomodo pleniore ore ac prope quotidiano sermone laudauerat, hinc supra quam credi facile possit, Cassianus exaruit, prima illa Monachismi sacra cunabula aspicere, vrbes cœlestibus olim prodigiis inclyas, ac tot sanctorum feraces.

*Collat. 11.
c. 1.*

3. Maius itaque operæ suæ pretium se facturum existimauit, si ad cæteras perfectiones adeo propensus, hanc quoque studij partem sibi caperet, cumque prouisas maximè suas omnes actiones haberet, nihilque penitus, nisi Deo consulto aggrederetur, dedit operam vir prudentissimus, vt quām fieri posset certissimus de Dei voluntate. Ideoque auxit orationes, duplicauit asperitates, salutationēmque sanctissimæ Eucharistiaæ, Deum, obtestando, ne ab eo tantillum abire animum patretur, in quo diuinæ suæ maiestati obsequium abs se redi präcipue placuisset. Apud eum ita hæc se res habet. *Cum in Cœnobio Syria consisteret, post prima fidei rudimenta, succedentibus aliquatenus incrementis, maiorem perfectionem desiderare gratiam cœpissimus, statuimus confessim Aegyptum petere, ac remorissima etiam Thebaidis Eremo penetrata, Sanctorum plurimos, quorum gloriam fama per uniuersa diffuderat, si non amulandi studi agnoscendi saltem innisere.*

4. Tamen obstabant desiderio, vt fit, seniores non pauci, quibus properare in re magna non placebat, hi enim quamquam cœlebres in Cassiano progressus eximiè probarent, tamen atratem adhuc his consiliis immaturam, suspectabant, renque periculosa & lubrica ab eo suscipi existimabant, si relicto Cœnobio vbi minimè dubiam salutis opem prudentiae subsidiis morumque suavitate tam multi afferrent, simul & solam vertere, vbi in incerta non aliorum modo sed sui ipsius salute inofficiosa operam collocaret. Ut igitur ea se cura absoluuerent, Germano viro pio iuxta & docto negotium dant, qui Cassiani sui sensu penitus exploreret, secumque quid fieri decenter, in ea re possit ex æquo bonoque statuat. Sed nobis interdum, latent Dei consilia, quæ licet Cassiani quoque fortassis, expectationem superabant, tamen ita eius mentem superna lux collustrarat, ac fixerat, vt de propositi sanctitate ipsa numinis voluntate neutiquam dubitaret. Quare Germanus, cum eo matura iam omnia deprehendisset, censuit non recte neque ordinatores qui viri æquissima postulata porrò morarentur. Simulque significauit eadem se religione voti alligatum supplicare amantissimis Patribus, vt eius exequendi quantocvys utriusque potestatem facerent.

5. Gaius amici iudicio & consilio Cassianus æque instare illuc atque aude deprecari vacationem communitatis, & abeundi veniam postulare. Nec finem orandi prius facere, quām obsequuturos se Patres annuissent. Quām ægrè tamen tot votis expertam missionem indulserint siue hanc rati susceptam esse non tam maturo consilio, quā inuenili quodam impetu, quem dies ipsa fractura esset: seu paternæ Charitatis studio quæ filium suauissimum amittere verabat, hominique rationibus permoti, vocem ipsius indicem habemus. Collatione 17. capite 2. Vbi alteram in Aegyptum peregrinationem si Bethlehem regrederetur, ab iisdem impetrandam iam propemodum vel planè potius desperabat. Quin imo spem venia perdiret nisi iuratus in propria lite, & Sacramento obstrictus, reuersum se post breuissimi temporis spatium sponpondisset. *Quid agimus, inquit,*

ingenui

ingenti namque discrimine nos videmus & per quam miserabili conditione constrictos, quos & ratio ipsa conuersioque Sanctorum, quid salubrium sit ad profectum vita spiritalis efficaciter docet, & eligere id quod expedit data senioribus sponso non admittit; Etenim potuimus exemplis talium ac tantorum virorum ad perfectiorem vitam propositumque formari, nisi nos instanter ad Cœnobium recurrere promissi pactio coarctaret. Quòd si reuerſi fuemus, copia nobis ulterius hoc remeandi nulla tribuetur; sin vero hic residentes desiderium nostrum maluerimus explere, quid agimus de sponsonis fide? quam senioribus nostris velocissimum redditum pollicentes dedisse nos nouimus, ut vel curſim liceret nobis huius prouincie sanctos ac monasteria circumire?

6. Item posteriori proximo capite 5. Credebam nos vestra beatitudinis visione non solum latitia spiritali, sed etiam profectu abunde repletos ad nostrum Cœnobium recursuros, & ea que fuissimus vestro magisterio consecuti, à nobis post redditum vel tenui amulatione sectanda, hoc enim & seniorum nostrorum dilectio sibi spondere nos compulit, dum sublimitatem vita vestra arque doctrina posse vos aliquatenus imitari in illo Cœnobia credemus. Vnde cum ex hoc nobis omnem estimaremus latiriam conferendam, intolerabilē contrario dolore conficimur, considerantes illo nos ordine id quod salutare nobis esse cognoscimus, obtinere non posse. Ex vitroque ergo nunc latere coorclamur. Si enim promissioni, quam coram cunctis fratribus in spelao in quo Dominus noster ex aula vieri virginalis effulgit, ipso teste deprompsimus, satisfacere voluerimus; summum spiritalis vita derimentum incurrimus; si autem sponsonis insmemores, & in his regionibus residentes, utilitati perfectionis nostra illam voluerimus postponere pactionem, abrupta mendacia pericula formidamus. Sed ne hoc quidem astus nostros possimus releuare consilio, ut postquam velocissimo redditu sponsonis fuerit impleta conditio, hac denuo loca celeri petamus recursu. Nam quamvis ad profectum spiritualium rerum virtutēmque tendentibus periculosa ac noxia sit etiam parua dilatio, tamen pollicitationem fidei nostra quamvis moroso reditu solueremus, nisi nos non solum charitate verū etiam autoritate seniorum nostrorum sciremus inexcolubiliter colligandos, ita ut remeandi ad hac loca nobis potestas deinceps nullo modo tribuatur.

7. Pridie quā ab oppido discederet, perfunditus salutationum officiis, seorsim Abbatem & Cœnobij primarios quam submissimè orauit supplex, ut sibi bene precarentur, idque dum faciunt tanta significacione amoris & complexu inter se coherent inuicem, ut eum plerique abundantibus lachrymis testarentur. Postera, luce Ioppēi versus stadiis vix quatuor aut quinque supra octo distantem, iter capessit domesticis nonnullis atque intimis familiaribus prosequentibus, & quod maius est Germano sibi vsu, consuetudine, officiis coniunctissimo viæ totius ac peregrinationis duce ac magistro. Ut cuius fidei virtuti ac singulari benevolentiae, longè plurimum tribuebat, quemque pro sacerdotij dignitate ac temporis antiquitate, loco patris agnosceret.

C A P V T X I X.

Hodæporicon & varie nauigationis periodi Thennesum usque.

1. **T**ardi erant venti & omnis pigra velocitas. In ea tamen statio-
ne moram aliquam attulit, quod interdum vectores tempestatis
causa nauigatione prohiberentur, qua tandem commutata & quamprimum
bona & certa persolutisque Deo gratiis, cum nauis vela fecisset,
magno labore multisque erepti periculis, per infesta & ventorum pro-
cellis & scopolis maria Gazam Palæstinæ, hospites peruenere, quam
proximè anno salutis 362. & ante Cassiani aduentum 31. sub Juliano
Imperatore, Christianæ religionis nomine plurimorum nobilitarat martyrium.
Cum enim prius regnante Constantino, Christiani sacra Deo-
rum profanassent, multaque simulachra confregissent, Gazenses Gen-
tilissimo deditissimi Juliano & Christiana fide deficiente, per occasio-
nenem seditionis inde captatam pellesti sunt, ut Christianos sibi aduersa-
rios miserrime trucidarint. Idque eiusmodi eorum factum non solum
laudabile Julianum, sed & Gazæ Praefectum magistratu abdicasse tradit
Sozomenus, quod cædis authores in vincula coniecerint, cum Gazenses
vt asserebat, iustum causam habuissent vlciscendi iniurias, quas iis saep
ac Diis intulissent Galilæi (quo nomine Christianis illudebat) horribile
verò fuit, quod additur à Theodoreto, eosdem Gazenses atque finitos
ascalonitas, Presbyterorum ac Virginum sacrarum ventres dilata-
sse ferarum instar & hordeo farcientes porcis deuorandos abiecisse
Natabant paupimenta & madebant parietes cruento quasi recentissimo Cy-
rilli Diaconi, quem mactasse crudelissime parum fuit conseleratis &
perfidis nisi etiam disseceto ventre iecur eius degustassent.

Sozomen.
lib. 5. c. 8.

Theodoreto.
lib. 3. c. 46.

Sozomen. lib.
5. cap. 9.

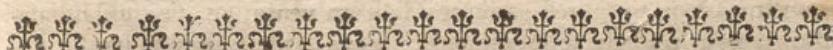
2. Ingressus urbem Cassianus cuncta hæc Martyrum monumenta
tanto ardore ac studiis circumuiuit, vt nisi ad reliqua festinaret, ab ipso
non posset abduci, prostratusque aut sacra reliquiarum fercula quasi
triumphantibus ipsis Martyres cerneret, suppliciter ac demissè venerabatur.
Ad cellam quoque Hilarionis se contulit, quæ in septimo mil-
liario à Maiuma, Gazæ emporio, per littus euntibus in Ægyptum, ad
læuam flebitur, vbi à Gazensibus quæsumum ad necem in Siciliam pro-
fugisse, ibique ligna in desertis montibus collecta venditando vi-
tætasse idem Sozomenus testatur paululumque substitit in eius Monasterio ad
solum diruto à Gazensibus. Vix unquam satis & huius infelicem eu-
entum fortunamque miseratus, & virorum tot illustrium ac religiosorum
cladem, quos amor sancti viri de toto illuc orbe conduxit. Inde
breui cursu Maiumam peruenit, Nauale seu portus Gazæ appellatus
olim, postea verò è Constantino dicta est Constantia, sed Julianus Apo-
stata in odium illius & nomine & prærogatiua iuris, eandem abdicavit,
qua per synodum deinceps in antiquum statum restituta est.

3. Hinc

3. Hinc celeri cursu Palæstina derelicta Rhinocolorum delatus, stetit ad sepulchrum Melæ sanctissimi quondam Episcoporum, qui decem vel octo prope abhinc annis passus exilium, & alia grauia pro fide Catholica, ibidem in pace quieuerat. Scribit de eo Sozomenus & Casi-
fiodorus qui certamen eius pro fide Catholica aduersus Valentem Im-
peratorem Arianum suscepsum narrant.

Sozom. lib. 6.
c. 31. Cassiod.
lib. 8. c. 1.

4. Haud procul, per Ostracinæ oras transfretauit ad tumulum Pompeij, Casiotidi sive Cassio monti penè cohærens, vbi olim Iouis Casij templum sanè sanctum apud Ægyptios & religiosum visebatur. Post ad lœuam transito Sirbonide lacu tandem emensa nauigatione, Thenne-
sum egregiam Ægypti urbem applicuit.

EX CHRONI IBIDEM.

TEXTVS III.

Dueniente itaque Cassiano ad Thennesum Ægypti oppidum, clemens Diuinitas præsttit Beati Archebij Episcopi aduentum, qui cum sanctum Cassianum humanissimè suscepisset, ac eius desiderium agnouisset, ad tres Patres seniores Cheremonem videlicet, Nestorem, & Ioseph non longè à suo Monasterio distantes perduxit. In his autem Patribus antiquitas, corporibus iam curvatis demonstrabatur, & sanctitas tanta in Christo fulgebat aspectu, ut vel sola contemplatio eorum magnam intuentibus posset conferre doctrinam. A quibus adeo diligenter instrutus est institutione Cœnobialis professionis & Anachoreticæ sublimitatis, atque inflammatus, ut non tam verbis quam ipso vita exemplo, qualiter margaritam illam comparasset, demonstraret, &c.

C A P V T . X X .

Conciliato Archebio Episcopo Pelusium traiicit, & inde Panephysim.

1. **C**assianus mirè latus se aliquando in portum à se totiestam vehementer optatum peruenisse, Deo & Archangelo Ægypti Præside, ut eius, de quo infra libro 2. cap. 7. institutum ferebat, inuocatis, Archebiūm Panephysis Episcopum adit, qui tum fortè negotiorum causa Thennesi morabatur, eique comiter sumul ac reuerenter salutato demonstrat, se bona cum superiorum suorum venia, nec sine cælesti aliquo mentis instinctu traieisse in Ægyptum, vt Sanctorum, inquit plurimos, quorum gloriam fama per vniuersa diffuderat, si non æmulandi saltem agnoscendi studio inuiseret & sacra loca, eaque præsertim vestigia religiose veneraretur, quibus impressis huic hanc Christus & præstantissimi Hebræorum Duces, & quasi signiferi nobilitarant.

2. Thennesus Bechriæ caput est, quam ex Ioanne Leone tertiam Ægypti Provinciam definit Ortelius, vrbs in Africa confinio fermè & è regione sinus Pelusiaci posita ab Ostrassimæ portu millia passuum circiter quadraginta, cuius accolæ, vt scribit Cassianus, coll. 11. cap. 1. ita vel mari vel stagnis salsis vndique circumluuntur, vt solis (quia terra deest) megotiationibus dediti, opes atque substantiam nauali commercio parent, ita vt ædificiis, cum voluerint extruendis terra non suppetat, nisi de longinquo nauigiis apportetur. Sunt etiam qui velint referente Strabone, hanc Ægypti partem priscorum temporibus fuisse mari submersam usque ad paludes prope Pelusium, & ad Cassium montem ac Serbonidem; sed Nili beneficio sua inundatione limum continuò deferentis, fuisse opertam; istic enim sub arena salsa conchylii nonnulla passim adiuueniuntur. Ex quibus constat nesciuisse Magnum cap. 21. & alios, qui hoc oppidum cum Pelusio confundunt: sed etiam turpius lapsos esse illos, qui hanc sententiam Ortelio adscribunt, cum manifestè compererit utramque urbem Bechricæ totius interpositu interiectuque à se inuicem dirimi.

3. Cæterum quām citò & arctè animos conciliet vera humilitas non alias magis apparuit, quām in eo, quod de eximio & singulari erga se Archebij studio memorat auctor Coll. 11. cap. 2. & 3. Nam de Thenneso oppido, inquit, ubi cum aduentientibus nobis, fauens desideriis nostris diuinitas, Beatissimi atque præcipui viri Archebij Episcopi præstisset aduentum, qui raptus de Anachoretarum cœtu, & Episcopus Panephysi datum tanta distinctione omni anno suo propositum solitudinis custodiuit, ut nihil de præterita humilitatis tenore laxauerit, aut de adiecto sibi honore blanditus sit. Non enim tanquam idoneum se ad istud officium testabatur ascivit, sed velut indiguum ab illa Anachoreto disciplina querebatur expulsum, et quod

quod triginta septem annis in eadem commoratus, ad puritatem tanta professionis nequaquam peruenire potuisse: Hic igitur cum in supradicta Thennefo; quod enim eligendi illic Episcopi causa perduxerat, pie nos, atque humanissime suscepisset, agnito desiderio nostro, quo sanctos patres etiam in veteribus Aegypti partibus inquirere desiderabamus: Venite, inquit, & videite interim senes hand longe a nostro Monasterio consistentes, quorum ita, & antiquitas in corporibus iam curuatis, & sanctitas in ipso etiam fulget aspectu, ut vel sola contemplatio eorum magnam intuentibus possit conferre doctrinam, a quibus id, quod ego amissum doleo, quodque tradere iam perditum nequeo, non tam verbis, quam ipso sancta vita discatis exemplo. Credo autem inopiam meam hoc studio aliquatenus subleuandam, si inquirentibus vobis illam Euangelicam margaritam, quam ipse non habeo, saltem prouidero, ubi eam commodius comparetis.

4. Sumpto itaque baculo & pera, ut illic cunctis viam ingredientibus Monachis moris est, ad ciuitatem nos suam, id est, Panephysim itineris dux ipse perduxit. Cuius terras, immo etiam contigua regionis plurimam partem quondam opulentissimam (siquidem ex ea cuncta, ut fama est, regioni cibus administrabatur) repentina terremotu excussum mare transgressis limitibus occupavit, atque ita collapsis fermè omnibus vicis, opimas olim terras salcis paludibus superexiit, ut illud, quod in Psalmo spiritualiter decantatur: Posuit flumina in desertum, & exitus aquarum in istum, terram fructiferam in salsuginem, a malitia inhabitantium in ea: secundum literam de illa putent regione predictum. In his igitur locis multa in hunc modum oppida eminentioribus tumulis collocata, fugatis habitatoribus clunis illa velut insulas fecit, qua desideratam secedentibus sanctis solitudinem praebent, in quibus tres senes, id est, Cherson, Nesteros & Ioseph Anachoreta antiquissimi consistebant. Cæteras eius laudes & viæ virtueque gradus persequitur. Et quoniam nos ad huiuscmodi narrationem diuertere, Pattum virtutes & gratia prouocarunt, necessarium reor memorabile opus charitatis, quam summi viri Archebij humanitate sumus experti, in hoc volumine commendare, quo puritas continentiae operi charitatis inserta propensijs enitescat pulchra varietate distincta. Itaque cum de Palestina Monasteriis ad oppidum Aegypti, quod Diolcos appellatur, rudes admodum venissimus, ibique plurimam turbam Cœnobij disciplina constrictam, & optimo ordine Monachorum, qui etiam primus est, institutam mirifice videremus; alium quoque ordinem, qui excellentior habetur, id est, Anachoretarum, cunctorum præconiis instigati, sagacissimo corde videre properauimus.

5. His igitur visis, cum imitationis eorum nos ardor accenderet, predictusque Archebius probatissimus inter eos humanitatis gratia nos ad suam cellulam pertraxisset, explorato desiderio nostro, confinxit se de eodem loco velle discedere, ac nobis cellulam suam velut exinde migratus offerre, sese id facturum, etiam si minimè adjuvissimus, affirmans. Quam rem nos & desiderio commorationis accensi, & assertionibus tanq[ue] viri indubitatam accommodantes fidem libenter amplexi, cellulam cum omni suppeditate, utensibus que suscepimus. Itaque religiosa potitus circumuentione, paucis diebus, quibus construenda

Cassian.lib.5.
Instit.c.35.

construenda cella pararet impendia, de loco discedens, reuersus post hæc aliam sibi summo labore construxit. Quam rursum non longo post tempore aliis superuenientibus fratribus, eodemque desiderio cupientibus ibidem commorari, simili charitatis mendacio circumuentis, cum uniuersis tradidit instrumentis. Ipse verò erga opus charitatis infatigabilis perseverans, tertiam sibi cellulam, in qua commaneret, extruxit.

6. Operapretium mihi videtur aliud quoque eiusdem viri charitatis opus memoria tradere, quo nostratum partium Monachi non solum continentia rigorem, verum etiam sincerissimum retinere dilectionis affectum, unius, eiusdem viri instituantur exemplo, hic namque non ignobili oriundu familia, ad Monasterium, quod à prediicto oppidofermè quatuor millibus distat, mundi huius, ac parentum affectione contempta, à puerilibus annis anfagi. Vbi ita vita sua omnem exegit etatem, ut nunquam prorsus per totos quinquaginta annos non solum vicum, ex quo egressus est, nec fuerit ingressus, nec viderit; sed nec cuiusquam quidem famina, vel ipsius matris sua confexerit vultum. Interea pater morte præuentus, centum solidorum debitum reliquit. Cùmque hic esset omni inquietudine penitus alienus, ut pote qui uniuersis paternis facultatibus esset extorris, à creditoribus tamen inquietari vehementer comperit matrem. Tunc hic ab Evangelico illo rigore, quo ambo in statu prospero parentibus constitutis, nec patrem in terra se notat habuisse, nec matrem, pietatis consideratione mollitus, ita se habere creditit matrem, eique subuenire festinavit oppressa; ut nihil à proposita distillatione Lazarum, intra Monasterij namque claustra perdurans, soliti operis pensum sibi met tripli carceri poposcit. Et ibi per totum anni spatium diebus pariter nobilisque desudans, debiti modum operis sudore, partim creditoribus soluens, matrem omni inquietudinis iniuria liberavit; ita eruens eam debiti sarcinam, ut nihil de propositi rigore pia necessitatis obtenuit pateretur immixtus. Ita distinctionem solitam custodivit, ut nequaquam pietatis opus maternis visceribus denegaret, quam pro Christi charitate prius despicerat, pro eius rursum pietate cognoscentes.

Palla. hist.
Lausia. c.7.
Heraclid. c.2.
Paradisi So-
zom. 6.c.30.
Nicepho. l.ii.
c. 37.

Petrus Equili.
in Cat. l.c.58.

7. De Artisio, apud quem Palladius habitasse se dicit, & de eo, quod laudat Heraclides, quodque Sozomenus & Nicephorus huic adscribunt nostro Archebio, res videtur extra modum absurdia. Nam ille fuit æqualis tempore magno Antonio, sedemque habuit in monte Netriæ: hic autem ætate longè inferior, habitandi locum circa Panephysium occupauit disiunctissimum, maximeque diuersum. Certius & constantius loquitur Petrus in Catalogo, & hunc eundem Archebium Pamphyliensem, non Archebium pamphilien' em (ut depravatè legunt) ex Anachoreta factum Episcopum commendat, eiusque vitam hoc compendio describit: *Archebius Episcopus Panephysensis ex Anachoretica vita ad Episcopalem iam dictam sedem inuitè & renienter assumpitus est. Qui tamen in Episcopatu degens Eremi vitam non deseruit; quinimò ieunius & orationibus ingiter intentus curam pastoralem sedulo administrabat, & ad Eremum sibi dilectam sapienter accedens sanctos Anachoretas & paires frequentius persona & benedictionibus visitabat.*

8. Tanti ergo ducis viæ & magistri nixus præsidio, sed multo magis Dei quo in alias mox Ægypti oras aperiretur ianua, Pelusium primò traiecit & in ipsa florentissimæ ciuitatis luce peregrinationis suaæ exequi munera instituit. Itaque & in templis, & in Cœnobii frequenter agere, Xenodochiorum & literariæ Christianæ palæstræ limen terete, viros conuenire doctrina vel sanctitate conspicuos, de quibus audiuerat & legerat, acutissimè indagare, & odorari omnia, semper promptas habere aures rerum diuinorum colloquiis & disputationibus, vt ea studiorum assiduitate varietatéque munerum, multis esset & admirationis materia & sermonis. Neque enim teotorum frequentia, ciuium & incolarum multitudine, commercio, diuiriis, virtutumque & religionis studio nostris Europæ præcipuis viribus concedebat Pelusij oppidum, quod etiam hodie famosum ad mare ibidem mediterraneum iacens, Damatam: Geographi nouitij appellant: olim Æliopolis ab Ælio principe dictum, qui triplici muro illud cinxerat. Quia verò circum circa lacus, & maximas & continuas paludes habet, quas nonnulli Bathra vocant ab hoc luto & cœno murorum instar regionem ad stadia supra viginti ambiente, Pelusij appellationem consecutum est: Clavis Ægypti à Suida cognominatur, & Ptolemai Geographi patriam nonnulli fuisse tradunt.

9. An verò id Pelusiotarum laudi vertatur, quod hæretici Orthodoxos Ægyptios vulgo Pelusiotas nuncuparent tanquam Ecclesiæ defensores & acerrimos fidei propugnatores, quo tempore Origenistarum calliditate & calumniâ retrahebatur in odium, aut contemptum contra Catholicam de Resurrectione sententiam. Vnde Hieronymus ex lectione Marci Victorini *Pelusiotas nos appellant, & lutera, animalesque & carneos, quod non percipiamus ea, que sunt spiritus.* Eadem quoque ita rursum. *Hæ, inquit, sunt strophae vestre, atque præstigia, quibus nos Pelusiotas & iumenta & animales homines dicitis:* quidam pro terreno & hebete Pelusiotam interpretantur: sed alij legunt Pilosiotas quasi noua voce vellent hæretici sugillare, ac subsannare Catholicos, qui crederent mortuos resurrecturos etiam cum pilis, aliisque singulis corporis membris, cum illi inter alios errores ab Origene suscepitos corpora cum suis membris resurrectura negarent.

Hiero.Ep.65.
Hiero.Ep.61.

10. Hilarionis memor iam olim peregrinati tota hac regione, vt auctor est Hieronymus in eius vita, eumque vestigiis consecutus, non prætermisit vicinas solitudines obire & in loco qui dicitur Lychnos, fratres inuisere Pelusio post aliquot dies præfecturæ Metropolim, quam Ptolomæus ex una parte mediterraneo, ex altera duobus Nili aliueis Būsritico, & Bubastico circumscribit. Vbi Archebius cœnobium, ac dicecsem suam haberet, cuius teoto, ac sedibus benignè receptus Cassianus parere semper, magis quam imperare assuetus, ita summissè ac prudenter se gessit, nihil ut secus aggrediceretur, quam Episcopo visum foret.

C A P V T XXI.

Profit colloquiis trium seniorum Chæremonis, Nestorotis,
& Joseph.

1. Tinerum peregrinationi , ac lustrationi Cœnobiorum quem modum statuerit Episcopus , docet author Collat.11. cap. 4. & 5. Itaque Beatus Archebius primum nos perducere ad Chæremonem maluit , qui & Monasterio eius propior , & duobus aliis prouenientiis esse atate. Nam cum centenarium vite annum spiritu tantum alacer excessisset , ita dorsum eius , temporis fuerat vetustate , atque orationum iugitate curvatum , ut quasi in primeam redactus infantiam , submissus ac protentis terra tenuis manibus progresseretur , huius igitur & vultum mirabilem , & incessum pariter intuentes (siquidem defectis , mortificatisque iam omnibus membris , nequaquam censuram praterita distinctionis amiserat) cum sermonem , atque doctrinam suppliciter posceremus , ac desiderium tantum spiritualium institutionum causam fuisse aduentus nostri protestaremur , grauiter ille suspirans : Quid vobis , ait , possum conferre doctrina , cum imbecillitas senectutis , ut rigorem pristinum relaxauit , ita loquendi quoque ademit fiduciam ? Quemadmodum enim docere presumam , quod ipse non facio : aut alium in eo instruam , quod me iam minus vel tepidius exercere cognosco ? Ob quam rem nullum iuniores mihi in hunc usque etatem cohabitare permisi , ne exemplo meo alterius distributione laxaretur . Nunquam enim erit efficax instituentis auctoritas : nisi eam effectu operis sui cordi affixerit audientis.

2. Ad hac nos non mediocri confusione compuncti ita respondimus : licet sufficere nobis ad omnem instructionem debeat vel loci istius difficultas , vel ipsa etiam solitaria adhuc vita , quam iuuentus quoque robusta vix posset tolerare , qua nos , etiam te tacente , satis abundeque instruunt , atque compungunt ; rogamus tamen , ut taciturnitate paululum pretermissa , ea nobis potius dignanter infundas ; per que hanc , quam videmus in te , virtutem non tam imitatione complecti quam admiratione possimus . Nam etiam si reuelatus tibi tempor noster impetrare id , quod experimus , non meretur ; debet hoc saltem labor tanti itineris obtinere , quod hic de Bethlehemitici Cœnobij radimentis , institutionis vestrae desiderio & profectua nostri amore properauimus .

3. Tunc B. Chæremona omnia de perfectione , castitate & protectione Dei , quæ in collationibus sequuntur 11. 12. 13. minutatim , & copiose recensuit ; vnde haud magno negotio discerent iuniores nostri qua via ille ; quibusve praesidiis ad tam excelsum sanctitatis gradum , qua item via eum imitari , ac semper magnis passibus de bono in melius , de virtute in maiorem perfectionem , quantum nimurum diuinæ opis subsidio humanæ conditioni liceret , aspirare possent . Palladij quidem elogium est in historia Lausiaca cui plurimi consentiunt veteres auctores , Chæremonem inter Cœnobiarachas primarium fuisse virum ,

Euseb. lib.6.
cap.34.

Pallad. c.92.

virum, atque assiduitatis & operarum quotidianarum ita studiosum, ut nihil intermitteret. Accidit enim illis diebus, ut Chæremon exercitator sedens decederet, & inueniretur mortuus sedens in cathedra, & tenuis opus in manibus. Eius memoriae S. Gregorius Papa deinceps consultum voluit, quantum nomen eius referretur in sacra diphyca, seu tabulas Ecclesiasticas, in quibus nomina sanctorum Monachorum & Eremitarum describi solerent, & inter supplicationum solemnia implorari. S. Paphnuti ora pro nobis, Sancte Serene ora pro nobis, Sancte Neiteros ora pro nobis, S. Chæremon ora pro nobis, & docet Arnoldus Vuion lib. 5. ligni vitæ. Alterum credimus hanc Chæremonem ab illo Scythico Chæremone, seu Theremone, ut aliis placet, de quo Equilinus refert, quod vel tempotis annosa canitie, vel iugi orationis detentio sic dorsa curuarat, ut eum summissis ad terram manibus velut infans trahi necesse foret. Plenus meritis excessit è viuis centenario major, circa annum salutis à Christo 386. longum esset, & non necessarium commemorare, quæ de his Dionysius scribit apud Eusebium, qui tuendæ Catholicæ fidei causa, saeuiente Decij persecuzione in Ægypto cæsi sunt. Quorum, inquit, electiones beata & eximia victoria, quamquam testes sunt hi, quibus adhuc ex illo numero vita suppeditat; tamen unum aliquod facinus proferam, quo rei ista sint explorati cognita, perspectaque. Chæremon Episcopus Ciniatensis, qua Nilus dicitur, cum iam plane grandis esset, & atate prope exacta una cum uxore sua ad montem Arabia configiens neque post reuersus est, neque usquam eos quispiam videre potuit. Et licet fratres iam aliquoties cum cum uxore quererent; tamen neque ipsos, neque corpora eorum uspiam reperire potuerunt. Permulti certè in eo Arabico monte erant à Barbaris Sarracenis facti captivi, quorum alij agrè quidem & vix ingenti pecunia summa redimi poterant; alij hac tenus nullo modo. Tabulis Ecclesiasticis nomina eorum habentur incisa 22. Decemb. In Ægypto SS. Chæremon's Episcopi Nilopolis, & aliorum plurimorum Martyrum quorum alij saeuiente Decij prosecutione fuga dispersi in solitudinibus errantes à bestiis interempti sunt; alij fame, frigore, ac langore consumpti; alij à Barbaris & latronibus necati, Martyrij gloria coronati sunt. Beda, Ado, & alij de iisdem hac die.

4. Actis perfectisque rebus ex sententia, ut primum Archebius protestatem fecit, qui & ipse omnium hac tenus iterum, navigationum tum etiam laborum locum atque comitem se adiunxerat, ex Chæremone ad vicinam & finitimam Nesterotis Eremum concessere, cum quo duas habuisse collationes eruditas, & doctrina excultas; vnam de spiritali scientia, de charismatibus diuinis alteram, refert Auctor præfatus in Praefatione Coll. 11. Nunc etiam ut itineris nostrj ratio, Ordo cognoscatur, trium in alia Eremo consistentium, quos primos vidimus. Patrum septem collationes, pari conscriptis stylo, vobis credidi consecrandas, quibus ea, qua de perfectione in prateritis nostris opusculis obscurius forsitan comprehensa, vel pratermissa sunt, suppleantur.

5. Tum Coll. 14. cap. 1, pensionis nostræ & itineris ordo compellit,

Equilinus
lib. 11. c. 57.

vt Abbatis Nesterotis præclari in omnibus summæque scientiæ viri institutio subsequatur. Qui cùm sacrarum scripturarum nos aliqua memoriae commendasle, & eorum intelligentiam desiderare sensisset, talibus nos adorsus est verbis. Multa quidem, &c. Qui vir & quantus iste colligitur ex historia de vitis Patrum. Abbas Nesteros maior ambulabat in Eremo cum aliquo fratre, & videntes draconem fugerunt, & dicit ei frater ille: Et tu pater times? respondens senex, dixit non timeo, fili idcirco; sed expedit: idcirco enim draconem fugi, quoniam habui effugere spiritum vanæ gloriae.

Lib. 4. c. 8.

Mox c. 15.

Lib. 5. de vi-
tis PP. Libel.
z. num. 11.

Mox cap. 15. Interrogavit Abbas Pastor, fratrem Nesteronem, dicens: Abba Nesteron, quomodo acquisisti virtutem hanc, vt quando emergit tribulatio aliqua in Monasterio, non loquaris neque te medium facias? ille autem nihil loquebatur, & cum multum rogaretur a sene, dicit ei: Ignosc mihi, Abba, quia quando intraui initio in Congregationem, dixi animo meo, Tu & asinus vnum estote. Sicut ergo asinus vapulat & non loquitur; iniuriam patitur, & non respondet: sic & tu, quemadmodum in Psalmo legitur: *vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Fertur etiam interrogatus a fratre, quæ res sic bona esset quam faceret & viueret in ea, respondisse, Deus solus scit quod bonum est; sed tamen audiui, quia interrogavit unus Patrum Abbatem Nesteronem magnum, qui erat amicus Abbatis Antonij, & dixit ei: quod opus est bonum vt faciam? & ille respondit ei: non sunt omnia opera æqualia: Scriptura dicit, quia Abraham hospitalis fuit, & Deus erat cum eo, & Elias diligebat quietem, & Deus erat cum eo: Et David humilis erat, & Deus erat cum ipso, quod ergo vides secundum Deum velle animam tuam hoc fac & custodi cor tuum.

6. Sed vt extrellum haberet aliquid iam diurna colloquutio & vt ipse ante dicendi finem faceret, quæ nos definiti temporis produktione longius audiendi, Orationem, inquit, de vera charismatum operatione consummans nos ad cellam senis. Ioseph, quæ sex ferme millibus ab ipso erat properantes doctrinæ suæ institutione prosequutus est.

7. Thmuis Mendesij Noui seu præfecturæ Metropolis ad longitudinem duorum & sexaginta graduum, ad altitudinem triginta, medio pene spatio panephysin inter & Busiridis fines sita est; plana admodum Regio, Nili incrementis ita redundans, vt interdum, cubitorum quatuordecim aut quindecim altitudinem aqua superet, nec tamen insalubris. Agri opimi, & grata amoënitate delectabilis, frondosæ sylvae, foliis nunquam deciduis perpetuò vernant, & vastis aquarum lacunis vnde amnes effluunt, irriguæ; Nam propè Mendetem est Diospolis & lacus ei proximi & Leontopolis, ex quibus licet vapores ascendant, cœli salubritati infesti; maximam tamen temporis partem leues ventorum flatus exurgunt, qui sub cadentes soles, in multam usque noctem spirantes omnem cœli discutiunt gratuitatem. Armenta præterea boum caprarumque tanto numero fœtificant ut vix facile in aliis Ægypti partibus, ac ne in nostro quidem orbe parem fœlicitatem reperiás. Quamquam hæc tanta cœli ac terrarum commoda, haud disparibus

disparibus incommodis compensantur. Nam ibi colebant Aegyptij olim Pana & Hircum animal, ac nulla humanæ naturæ verecundia, bestiarum more, vt Pindalus ait apud Strabonem, hirci cum mulieribus coibant. Deinde hominum ingeria hebetia & inhumana. Author est Eratostenes in finitima Busititica præfectura, communem barbaris omnibus consuetudinem fuisse vt hospites pellerent, quod de Busiride fabulis locum dedit, volentibus posteris loci huius inhospitalitatem calumniari, cum certò nullus Busiris nec Rex fuerit nec tyranus. Sed etiam illud per multum ad hoc facit, quod locus est importuosus & quamvis portum habeat, is tamen, qui Pharo proximus est nequaquam patet. Sed à bubulcis custoditur hominibus prædatoriis, qui applicantes quoscunque adoriantur.

Strabo lib. 37.

8. Lustrarunt ea loca & Christianam religionem induxerunt in gētem, illi præ cæteris egregiè admirabiles, quos laudat exquisitissimis verbis Eusebius; Philoromus, vir Magistratum non illum quidem vulgarem adeptus, sed ad Imperatoris negotia Alexandriae delectus & Philæas Thmuites Ecclesiæ Episcopus vir plane cum in ciuilibus patriæ institutis, & Ecclesiæ ministeriis valde præstabilis; tum Philosophiæ disciplinis eximius. Isti duo, cùm permulti & cognati & alij amici eos obsecrassent: cum præterea viri primarij qui cum imperio erant orafsent; cùm ipse Iudeus denique hortatus esset vt sui ipsorum caperent misericordiam liberorumque & vxorum curam ducerent, nequaquam huiusmodi virorum precibus adduci poterant, vt vita cupiditate, aliqua ex parte delectarentur, & diuinæ leges de confessione & negatione Seruatoris nostri penitus contemnerent: sed virili animo & mente digna Philosophis, imo vero pia & digna Deo, contra omnes iudicis minas, contra contumelias fortiter se opponentes ambo capitibus abscessis abierunt è vita, anno Christi 284. Diocletiani Imperatoris persecutionis primo, vt idem Eusebius testatur. Lege si allubet ibidem Epistolam eiusdem Philææ Episcopi ad Thmuitas, in qua partim se ipsum, quinam tandem fuerit ante oculos cuiusque proponit, partim martyria, quæ eius ætate Alexandriae contigerint accuratè describit. Hieronymus in Catalogo. Philæas de urbe Aegypti quæ vocatur Thmuis nobili genere & non paruis opibus, suscepso episcopatu, & elegantissimum librum de Martyrum laude composuit, & disputatione actorum habita aduersum indicem, qui eum sacrificare cogebat pro Christo capite truncatur eodem in Aegypto persecutionis authore quo Lucianus Nicomedie. Inter cæteros autem celebriores Episcopos qui Sardicensi Synodo interfuerunt commemoratur Serapion insignis ille Thmuis Episcopus vt appellat Baronius, qui ob elegantiam ingenij cognomen scholastici meruit, teste Hieronymo in Catalogo. Charus magno Antonio, hic enim moriens exuuias suas ita legauit, vt Athanasio redderetur melotes, ac pallium tricuum, cui ipse Antonius superiaceret, quod ei nouum olim Athanasius detulerat: Serapioni vero huic nostro alia melotes traderetur, ipsique charissimi eiusdem Antonij discipuli vestimentum cilicinum sibi haberent. Edidit.

Eusebius l. 8.
cap. 10.Eusebius l. 8.
cap. 10.

Baro. an. 347.

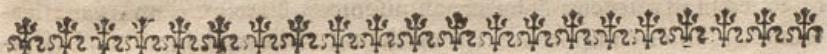
aduersus Manichæum egregium librum , & de Psalmorum titulis alium , & ad diuersos vtiles Epistolas , & sub Constantio Principe etiam in Confessione contra Arrianos inclitus fuit . Sed & primum de Macedoniana hæresi cum certiore fecisset Athanasium adhuc in Eremo latenter , mox Athanasius egregiam ad illum reddidit Epistolam de Spiritu sancto qua primus omnium iacula intorsit , in huiusmodi monstrum , ut quem acerrimum diuinitatis Filij vindicem Spiritus sanctus constituerat , idem quoque eiusdem Spiritus esset vnius cum Patre & Filio substantia defensor .

9. Alium quendam Thmœos Episcopum Paternum nomine annumerat Baronius ex Epistola S. Germani Episcopi Capuani ad Hormisdam Papam , in qua haec leguntur de Monachis Scethi seu Scythiae tumultuantibus . Iste de sua Provincia Episcopos accusant , inter quos est Paternus Thmœtanæ (non Tomitanæ ut depravatè legitur) ciuitatis Antistes , petitiones obtulerunt & coacti piissimi Principis & Domini Vitaliani Magistri militum iussione frequenter ad audientiam causæ convenimus .

Hieron. lib. 1. in Iouin. & in Isa. c. 46. **10.** Ab hirco verò sic dictam urbem tradit Hieronymus verbis supra citatis , & alij . Pleraque oppida apud Aegyptios ex belluis & iumentis habent nomina Κυνῶν à cane , Λεῶν à Leone , Θρῆν lingua Aegyptia ab hirco , Λύκῶν à lupo . Finitima & propinqua est Tanis urbium maxima , Taniticum ostium quod nonnulli Saiticum vocant , Metropolis & Regia quondam Pharaonum , vbi Moses cum Pharaone Armenophi , vt aiunt , disceptarit , decemque plagas ei & Aegypto inflixerit Psalm. 77 . Fecit , inquit , mirabilia in terra Aegypti , in campo Taneos . Et infra . Sicut posuit in Aegypto signa sua , signa & prodigia sua in Campo Taneos , ad hanc casu Godolia profugerunt Iudæi cum Ieremia Propheta , ibique Ieremias à Iudæis quorum idololatriam corripiebat lapidatus est .

Coll. 14. c. 4. **11.** Varia (vt reliqua ferme in Aegypto) apud ipsam Monachorum genera , sed Abbas Ioannes , qui inter eos nominatur ab Authore nostro , reliquis honore praestabat , institutioni fratrum ac peruvili Cœnobiorum curæ apprimè deditus . *Vt nuper , inquit , Abbatem Ioannem qui in vicinia ciuitatis , cui nomen Thmœs , grandi Cœnobio præfuit , ac nonnullos eiusdem meriti viros Apostolicis etiam signis claruisse meminimus . Sequebatur Beatus Ioseph , in honore proximus , & scriptoris nostræ argumentum , de quo Author . Beatus Ioseph cuius nunc instituta ac præcepta pandenda sunt vnu ex tribus quorum in prima Collatione fecimus mentionem , clara admodum familie , ac primarius ciuitatis sua inter Aegyptum fuit , que appellatur Thmœs , & ita non solum Aegyptia sed etiam Græca facundia diligenter edocetus , vt vel nobis , vel iis qui eloquentiam penitus ignorabant , non ut careri per interpretem , sed per semetipsum elegantissime disputaret . Qui cum institutionem suam nos desiderare sensisset , percunctatus primum utrumnam essemus germani fratres audiensque à nobis quod non carnali sed spirituali essemus fraternitate denunciati , nosque ab exordio renunciationis nostra tam in peregrinatione , que ab euroque nostrum fuerat obtenuit militia spiritualis arrepta ,*

repta, quām in Cœnobij studio individua semper coniunctione sociatos, rati-
us est sermonis exordio. Tum amicitiarum & sodalitatis varia genera
partitur cap. 2. & sequentibus. Collatione demum finita pariterque
nocturno intercedente silentio, cum fuissimus, inquit, à sancto Abbatे
Ioseph ad sepositam cellulam in secreto causa quietis adducti, & sermo-
nibus eius igne quodam in nostris cordibus excitato totam noctem ha-
buissimus insomnem, egressi cellulam, & centum ferè ab ea passibus
secedentes in loco remoto confesdimus.

EX CHRONI IBIDEM.

TEXTVS IV.

Post horum itaque trium seniorum conspectum &
colloquium, sanctus cum etiam vteriores Ægypti
partes maiori flagrantia desideraret expetere in
quibus amplior atque perfectior Sanctorum nu-
merus consistebat, ad Diolcum tandem iuxta Nilum flumen
peruenit. Vbi ergo plurimam turbam Cœnobij disciplina con-
strictam & ordine Monachorum optimo qui primus est, insti-
tutam mirificè vidisset, alium quoque ordinem excellentiorem
Anachoretarum videlicet, sagacissimo corde videre prepa-
ravit, &c.

CAPVT XXII.

Diolcos adit ad visendos salutandosque Piammonem, Paulum
& Ioannem Abbates.

1. **A**D hunc modum eodemque tenore, ætatis anni secundus, ter-
tius, quartus supra trigesimum acti, nec fermè aliter quintus, &
sextus, nisi quod per ineuntem Ianuarium altera suscepta missione, vt
adiret ad vilendum salutandumque Abbatem Piammonem, Diolcon
migravit.

2. Sunt in honore atque intra decursum Nili, ostia celeberrima se-
ptem, superque quatuor, quæ ipsi Pseudostoma seu falsa ora appellant,
habentia

habentia quidem ingressus non tamen aptos magnis nauigiis, sed scaphis, propterea quod breuiā ac paludes loca obtineant. Sed inter hæc præcipue ostiolo vtebantur tanquam empotio, ad transuehendas naues ^{διολκός} dictas, teste Nicephoro. Vnde nomen insulæ, eiusque oppido seu vico primario positum *Diolcos*. Initium capit à Septentrione duobus & sexaginta supra Äquatorem gradibus tenditque ab occasu ad ortum ad vnum & triginta. Anni tempora grauissima, & calores maximi, solumque tam exile & macrum est, vt iamdudum constet non fictè & fallaciter, sed verè sapienterque dixisse Geographos, qui medium hanc regionem solis accessu & maris alluusionibus falsis exustam, pene hominum usui à natura negatam prodiderunt. Libet id sponsore Cassiano planum facere, eiusque codicem testis loco recitare. Nam de Eremo quæ est in Diolco, & in qua Anachoretæ commorabantur: *Cur, inquit, de Palestine Monasteriis, ad oppidum Ägypti quod Diolcos appellatur, rudes adhuc venissimus ibique plurimam turbam Cœnobij disciplina constrictam & optimo ordine Monachorum, qui etiam primus est, institutam mirificè videremus; alium quoque ordinem qui excellentior habetur, id est Anachoretarum, cunctorum præconis instigati, sagacissimo corde videre properauimus, bi nanque in Cœnobio primum diutissimè commorantes, omni patientia ac discretionis regula diligenter edotti, & humilitatis pariter ac nuditatis virtute possessa, atque ad purum vitiorum uniuersitate consumpta, dirissimis demonum preliis congressuri penetrant eremii profunda secreta, huius igitur propositi viros comperientes, circa Nili fluminis alueum commorari, in loco qui uno latere eodem flumine, alio maris vastitate circumdatu, insulam reddit, nullis aliis quam Monachis secreta expertentibus habitabilem.*

Nec enim cuique cultura aptam esse eam salitas soli ac sterilitas patitur arenarum: Ad hos inquam summa desiderio festinantes, ultra modum sumus labores eorum, quos contemplatione virtutum & amore solitudinis tolerant, admirati. Nam ipsius aqua tanta penuria constringuntur, ut tali eam diligentia scrupuloque dispensent, quasi nemo frugalissimorum speciem preciosissimi vini conseruat & parcit. Tribus namque milibus vel eo amplius eam de prædicti fluminis alueo necessariis vīsibus auebunt. Quod tantum internallum arenosis diuisum montibus, laboris difficultate grauissima duplicatur.

Niceph. I. 11.
cap. 35.

3. Dabit Nicephorus viros dignos memoria, clarissimos Anachoretas qui hac in patria sanctissime vixerint. Circa angustias vero terra (qua in Ägypto sunt à transuehendis naubus διολκός dicta) Piammon & Ioannes maxime clari & multorum fratrum duces fuere, cum sanctitate & cura multa. Vterque autem Presbyter fuit. Porro Piammon in mysterio vide dicatur Angelum celestem, cum sacra stola ad dininam mensam assentem, presentesque monachos in libro quodam annotarem; Eos vero qui à synaxi, & communione abessent, delentem. Ioannem vero Deus ita miraculis multis exornavit ut aggritudines multas sanaret & ex pedibus, atque etiam ex articulis conuulsis & solutis laborantes curaret. His similia ex Soxomeno, quod ad hæc capita reuocari queant, minime iteranda duco. Addit

Sozo. lib. 6.
cap. 29.

Addit Russinus apud Rosuneydum, Piammonem etiam quodam tempore ita à dæmonibus verberatum, ut stare aut moueri omnino loco non posset. Et cum dies adeset Dominica, & res posceret offerri sacrificium, iussit se fratrum manibus ad altare portari. Vbi cum in oratione iacuisset, astantem continuò vidit Angelum Domini, qui astare solebat altari, & porrigentem sibi manum atque eleuantem se de terra, statim dolor omnis ita ab eo discessit, ut solito sanior redderetur.

4. Hæc igitur peregrinatio quam fœliciter Cassiano nostro procerferit, ne consilia euentis ponderemus, ipse sui ipsius in ea re locuples testis accedat. Post conspectum atque colloquium trium illorum senum quorum collationes Sancto fratre nostro Eucherio compellente, vt cumque digessimus, cum etiam vltioris AEgypti partes, in quibus amplior atque perfeclior Sanctorum numerus constebat, maiore flagrantia desideraremus expertere, ad vicum, cui nomen est Diolcos, vni ex septem Nili fluminis ostiis imminentem, non tam itineris necessitate, quàm desiderio Sanctorum illic comorarium compellente, peruenimus. Cum enim velut cupidissimi mercatores, plurima illic celeberrimaque cœnobia ab antiquis audiuissemus. Paribus instituta, continuo quasi nauigationem inquisitionis incerte, spe maioris lucri persuadente suscepimus. Vbi cum diutissime fluctuantes, ad illos virtutum sublimitate conspicuos montes, undique curiosos oculos tenderemus, Abbatem Piammonem omnium Anachoretarum illic inhabitantium seniorem, eorundemque Presbyterum, velut quandam sublimissimam Pharam, id est, signum, primus circumspetancium notauit intuitus. Hic etenim sicut Euangelica illa ciuitas in excelsi montis vertice constituta, nostro protinus refulsi aspectui. Cuius virtutes atque mirabilia, que per eum etiam sub conspectu nostro, diuina gratia testimonium meritis eius reddente, perfecta sunt, ne vel propositi nostri formam, vel modum huius voluminis excedamus, prætermittenda credimus. Non enim de mirabilibus Dei, sed de institutis studiisque Sanctorum quedam que reminiscere possibile est nos spopondimus memorie tradituros, vt necessariam tantam perfectæ vita instructionem non invilem absque illa emendatione vitiorum, ac superuacaneas admirationem legentibus præbeamus. Cum itaque Beatus Piammon summa nos gratulatione suscepitos, humanitate etiam congrua refecisset, intelligens nos non eiusdem esse regionis, primum unde? vel cur AEgyptum perissimum sollicite percunctatus, ac de cœnobia Syrie ob desiderium perfectionis nos illo aduenisse cognoscens, ita exorsus est.

5. Quisquis hominum, ô filij, cuiuslibet artis peritiam assequi concupiscoit, Ibid. cap. 2.
nisi omni cura atque vigil intia eius se quam nosse desiderat, disciplinae studiis mancipari, ac perfectissimorum quorumque opificij ipsius vel scientie magistrorum precepta atque instituta seruauerit, frustra inanibus notis eorum similitudinem exoptat attingere, quorum curam atque industriam detrectat amulari. Nouimus enim nonnullos ita ad hæc loca de vestris regionibus aduenisse, vt cognoscendi, tantummodo gratia, fratrum monasteria circumirent, non ut has regulas, ob quas buc commenerant, atque instituta susciperent; sed ut secedentes in cellulas, conarentur ea, qua vel visu vel traditione

perceperant, operibus experiri. Qui mores suos ac studia, quibus imbusi fuerant, retentantes, ut eis exprobrari à nonnullis solet, non profectus sui gratia, sed vitanda egestatis necessitate existimati sunt provincias commutasse. Non solum enim nihil eruditio acquirere, sed ne diutius quidem in his partibus commorari, pertinacis animi obstinatione potuerunt. Cum enim nec ieiuniorum morem, neque psalmorum ordinem, nec ipsorum denique indumentorum habitum permutassem, quid aliud in hac regione sectari, quam soli victimi sui compendia crederentur?

Ibid. cap. 3.

6. Quamobrem si vos quemadmodum credimus, Dei causa ad amulationem nostræ agnitionis attraxit, omnibus institutis quibus illic primordia vestra præuenta sunt, penitus abdicatis, quacunque seniores nostros agere vel tradere videritis, summa humilitate sectamini. Neque vos moueat aut ab imitatione retrahat ac diuertat, etiam si vobis ad præsens alicuius rei vel facti ratio vel causa liqueat, quia eos qui bene de cunctis ac simpliciter sentiunt, & uniuersa, qua à senioribus tradi gerive perspexerint, fideliter imitari magis quam discutere student, per operis experientiam, etiam vernum omnium scientia subsequitur. Ceterum nunquam rationem veritatis intrabit, quisquis à discussione cœperit erudiri, quia videns eum inimicus suo potius quam patrum iudicio confidentem, facile in id usque propellat, vt etiam illa quæ maximè utilia atque saluberrima, superflua ei videantur & noxia. Atque ita presumptioni eius callidus hostis illudat, vt irrationabilibus definitionibus suis pertinaciter inhærendo, hoc solummodo sibi Sanctum esse persuadeat, quod rectum atque iustissimum sua tantum obstinationis errore censuerit.

7. Disputatione demum in longius ducta, de tribus generibus Monachorum quæ intra Ægyptum sunt, Beatus Piammon. Desiderium, inquit, nostrum quo de primis Cœnobij scholis ad secundum Anachoreeos gradum tendere cœperamus, ardentius inflammauit. Nam primordia solitariae commemorationis, cuius scientiam postea sumus in Scyti pleniùs assequuti, ipso primū imbuente perceperimus.

Collat. 19.
c. 1. 2. 3. 4.
Collat. 7.
c. 2. 6..

8. Post dies admودum paucos maioris doctrinæ desiderio perrante rursus ad Abbatis Pauli Cœnobium cum quo iam Panephysi longo interuallo versatus fuerat vt ait ipse Coll. 7. & nos infra; Summa spiritus alacritate perleximus, ubi licet plusquam ducentorum fratrum numerus moraretur; in honore, tamen solemnitatis, qua id temporis agebatur, infinita quoque de aliis Cœnobis Monachorum turba confluxerat. Nam prioris Abbatis qui eidem Cœnobio præfuerat, anniversaria depositio, solemniter curabatur. Cuius conuentus idcirco facinus mentionem, vt patientiam eiusdem fratris, qua sub præsenzia totius Congregationis huius immobili eius claruit lenitate, breviter perstringamus. Nam licet alio huius operis tendat intentio, vt scilicet Abbatis Ioannis, qui derelicta eremo illi se Cœnobio summa humilitatis virtute subdiderat, proferamus eloquia, nequaque tamen putamus absurdum, si absqueolla circuitione verborum, magna ut credimus studiosis quibusque virtutum, adificatio conferatur. In ingenti itaque atrio subduali illæ Monachorum multitudine per duodenarium numerum distinctis orbitis

orbibus confidente, cùm quidam fratrum suscepturn ferculum paulo tardius intulisset, sub occasione istius caritatis predictus Abbas Paulus, qui inter turbas ministrantium fratrum sollicitè discurrebat, exerta manu palma eum sub omnium percussit intuitu, ita ut sonitus etiam aduersorum vel longius confidentium auribus resultaret. Hoc autem idcirco ab eo factum est, ut cunctis qui aderant, iuuenis patientiam patefaceret, & omnes, qui interfuerint tali spectaculo modestie erudirentur exemplo. Quād maturo autem id senior fecerit consilio, res probauit. Nam memorabilis patientia iuuenis, tanquam animi lenitate suscepit, ut non modo nullus fuerit, ex eius ore sermo prolapsus, vel tenuissimum murmur tacita laborum agitatione signatum, sed ne ipsa quidem oris modestia atque tranquillitas, ant color saltē quantulumcumque mutatus. Quod factum non solum nobis qui nuper de Syria Monasterio venientes, patientie huius non tam evidentibus perspexeramus exemplis, sed etiam cunctis qui experti talium non erant studiorum, ita mirum fuit, ut etiam summis viris, pricipua per hoc factum conferretur instructio, quod scilicet etiam si patientiam eius correptio paterna non mouerat, ne spectaculum quidem tanta multitudinis vlo vultum eius ruboris tinxisset indicio.

9. In hoc itaque cœnobio reperimus antiquissimum senem nomine Ioan- Ibid. c.2.
nem, cuius verba pariter & humilitatem, qua sanctis omnibus praeminebat, nequaquam silentio prætereunda censuimus, scientes, cum hac maxime perfectione viguisse, qua cùm sit virtutum omnium mater ac totius spiritualis structura fundamentum solidissimum, à nostris penitus exulat institutus. Vnde non mirum est nec ad illorum sublimitatem nos posse condescendere, qui non diccam usque ad senectam sub cœnobij permanere non possumus disciplina; sed vix biennio subiectionis iugum ferre contenti, ad presumptionem noxia libertatis protinus euolamus, cùm tamen ipso illo paruo tempore non secundum illam distinctionis regulam, sed pro nostri arbitrij libertate, vt cumque senioris subiiciamur imperio, ut non patientie fructum ediscere, sed tempus adipiscenda licentia expectare videamur. Hunc igitur senem, cùm in Abbatis Pauli cœnobio vidissimus, ut nobis pandere dignaretur, quam ob causam relata Eremi libertate, & illa professione sublimi, qua cum præ ceteris eiusdem vita viris fama celebraverat, subire iugum cœnobij maluisset. Ille velut imparem se Anachoretica discipline, & sublimitate tanta perfectionis indignum, ad iuniorum scholas revertisse dicebat; si tamen vel ipsorum instituta secundum professionis meritum posset implere. Cuius responsionis humilitatem cùm refragatio nostra deprecationis excluderet ad extremum ita exorsus est.

10. Anachoreticam disciplinam quam me deseruisse miramini, non so- Ibid. cap.3.
lum respuo nec refuto, sed tota potius veneratione complector, atque suscipio. In qua post triginta annos quos in cœnobij Congregatione transgeram, ita alios viginti explesse me gaudeo, ut inter illos qui eam vel mediocriter appetebant, non usquequa segnitie denotarer. Sed quia degustata eius præritas, sollicitudine interdum carnalium rerum interpolata sordebat, recurvere ad cœnobium commodius visum est, ut & promptior arrepti planioris propositi consummatio sequeretur, & minus de presumpta sublimioris pre-

fectionis difficultate periculum. Melius enim est deuotum in minoribus, quam indeuotum in maioribus promissionibus iuueniri. Et idcirco si quid elatus imo liberius fortasse protulero, quaso, ut non iactantia vitio sed adificationis vestra depromptum studio censeatis, quia nobis tam studiosè querentibus, nihil de veritate existimo subtrahendum. Arbitror enim instructionis nobis aliquid conferri, si paulisper humilitate seposita, simpliciter omnem propositi mei patefecero veritatem. Confido enim, quia nec apud vos de libertate dictorum Cenodoxia notam, neque apud conscientiam meam de suppressione veritatis quoddam mendacij crimen incurram.

11. Mitto commoda Eremi, prætero utilitatem Cœnobij, de quibus video esse sermonem Panephysi habitum inter ipsos Collatione 19. cap. 16. Atque hunc inquit dicendi sibi modum fecit Abbas Ioannes ut cum horæ nonæ refectionem imminere sensisset, Collationem fine concluserit.

C A P V T XXIII.

*Pinufium conuenit, ac deinceps ad Theonam & Abrahamum
profectione adornata Thebaidem petit.*

DE commoratione verò eius in Cœnobia Abbatis Pynufij, sic mox subdit Collatione 20. capite 1. & sequentibus. Praeclaris singularis viri Pynufij, de fine paenitentia precepta dicturus, magnam materie partem mihi videor amputare, si humilitatis eius laudem, quam in quarto institutionum libro, qui est super instituendis renunciantibus titulatus, breui sermone perstrinxii, lectoris fastidio consulens, hic silentio pratermittam, cum præserim multi illius opusculi notitiam non habentes in hanc possint incurvare lectionem, & omnis dictorum vacillet auctoritas, si dicentis meritum subtrahatur. Hic siquidem cum haud longè à Panephysi Egyptia, ut illic dictum est, ciuitate, Abbas & presbyter, ingenti Cœnobio præsideret, tanquamque cum in omni illa Provincia virtutum suarum atque signorum gloria sublimasset, ut sibi iam videretur retributione laudis humana, laborum suorum recepisse mercedem, timens ne sibi specialiter iniusa popularis fauoris inanitas, fructum premij vacuaret aeterni, occultè Monasterium suum fugiens, ad intima Tabennenium Monachorum secreta contendit, ubi non Eremi solitudinem, non singularis vita libertatem, quam etiam imperfecti quique, laborem obedientia in Cœnobio non ferentes, superba non nunquam presumptione sectantur; sed celeberrimo preelegit Monasterio subiugari. Vbi tamen ne ullo habitus sui proderetur indicio, indutus ueste seculari, multis, ut illic moris est, diebus lachrymani pro foribus excubavit, atque ad omnium genua prouolutus, post eorum diurna fastidia, qui ad explorandum eius desiderium in ultima cum iam aetate, velut panis egestate compulsum, non sincere illius propositi sanctitatem expetuisse dicebant, tandem ut susciperetur obtinuit. Vbi adolescenti cuidam fratri, qui hortum suscepereat excolendum,

excolendum, in adminiculum deputatus, cum non solum omnia, que idem præpositus imperasset, vel qua iniuncti operis cura poscebat, cum admiratione tam sancta humilitatis impleret, verum etiam quædam necessaria opera, que propter horrorem sui à cateris vitabantur, ita furtivo per noctem labore perficeret, ut diluculo omnis Congregatio tam vilium operum admirans ignoraret auctorem. Cumque ita triennium fermè illic gaudens, desideratis tam iniuriosa subiectio[n]is laboribus exegisset, accidit ut quidam frater eidem cogitus, ex illis unde ille discesserat Ægypti partibus adueniret. Qui cum indumentorum eius atque officij vilitate promptissima agnitionis facilitatem diu hesitans cobiberet, post explorationem manifestissimam, ad eius genua pronolutus, primum stuporem fratribus cunctis, de hinc prodito etiam nomine, quod apud illos quoque præcipue sanctitatis fama vulgauerat, etiam dolorum compunctionis incusit; quod scilicet tanti meriti ac sacerdotij virum tam iniuriosis operibus deputassent. Sed postquam flens ubertim, & diabolica inuidia quasi grauem prodictionis sue imputans casum, ad Monasterium suum honorifica fratum custodia ambiente perductus est, exiguo illic tempore demoratus, rursus offensus est, ipsis honoris sui, ac primatus obsequiis, ac furioso ascendens nauem, ad Palæstinam Syria provinciam transmeauit, ubi velut incipiens atque nouitius in illo, in quo nos degebamus Monasterij receptus habitaculo, in nostra cella ab Abbe preceptus est commanere. Sed ne illic quidem diu virtutes eius ac merita latere potuerunt. Nam simili prodictione detectus, atque ad Monasterium suum cum ingenti honorificentia ac laude renovatus, tandem quod erat esse compulsus est.

2. Cum igitur post non longum tempus, nos quoque Ægyptum petere Ibid. cap. 21. sanctæ institutionis desiderium compulisset, summo cum affectu ac desiderio perquirentes, tanta eius sumus gratia atque humanitate suscepimus, ut nos tanquam pristinos syncellitas etiam cellule sue, quam in extrema horti parte construxerat, honoraret hospitio. Vbi cum satis ardua atque præcelsa, cuidam fratri Monasterij regulam subeundi, coram omnibus in Synaxi fratribus precepta tradidisset, qua in quarto ut prædictimus, institutionum libro, quanta ponui breuitate complexus sum, tam incomprehensibilia nobis tamque mirifica vera abrenuntiationis culmina videbantur, ut nullo modo illuc humilitatem nostram crederemus posse descendere. Igitur desperatione deiecti, & ipso etiam vultu intimam cogitationum amaritudinem non celantes, ad Beatum senem, satis anxia mente recurrimus.

3. Hæc quidem de Pinuphio, eiusque collocutionis argumento Cassianus. Qui licet, inquit, vt in eius Cœnobio residere mallemus, sollicito deprecaretur affectu, tamen fama scythioticae solitudinis inuitatos, cum retinere non posset emisit. Aduocabatur eo audiissime & à Theona & ab Abraham, viris gloria claris, authoritate grauibus, & sperabat apud viramque operam positurum cum fructu. Perrexit triduo ad Thebatum, alias Theubatum, inferioris locum Ægypti, Pelusium inter & Babylonem; vbi olim Constantio Augusto Diacontius Episcopus exularat. Post aliud triduum multo labore Babylonem peruenit apud Athrebiticum flumium in Læsopolite Nomo. Inde egrediens

bidui spatio urbem appulit Aphroditon iuxta eundem Athrebin in Delta. Ibi Monachorum consilio capto, commodaque & solita peregrinorum statione ad aditus exitusque viarum occupandos, iter in ciuitatem quandam Thebaidis nomine Oxirinchum, Scythioticæ solitudini finitimam facere coepit, de qua Ruffinus qui in eiusdem peregrinationis vestigiis institit. *Venimus & ad ciuitatem quandam Thebaidis, nomine Oxyryncum, in qua tanta religionis deprehendimus bona, ut ea nemo digne valeat enarrare. Repletam namque eam Monachis intrinsecus vidimus, & extrinsecus omnibus parte circundatam. Aedes publica (si qua in ea fuerant) & templo superstitionis antiqua, habitationes nunc erant Monachorum, & per totam ciuitatem multò plura Monasteria, quam domus videbantur. Sunt autem in ipsa urbe, quia est ampla valde & populosa, duodecim Ecclesie, in quibus publicus agitur populi conuentus, exceptis Monasteriis, in quibus per singula orationum domus sunt. Sed nec porta ipse, nec turres ciuitatis, aut ullus omnino angulus eius Monachorum habitationibus vacat, qui que per omnem partem ciuitatis, die ac nocte hymnos ac laudes Deo referentes, urbem totam, quasi unam Dei Ecclesiam faciunt. Nullus enim ibi inuenitur aut hereticus aut paganus, sed omnes cives Christiani, omnes Catholici, ut nihil omnino differat, si Episcopus in platea orationem aut Ecclesia faciat. Ipsi quoque Magistratus & principales ciuitatis, & reliqui cives studiore per singulas portas statuunt, qui obseruent, ut sibi apparuerit peregrinus aut pauper certatum ad eum, qui preoccupauerit adductus, que sunt necessaria consequatur. De his autem quae erga nos, ab ipsis populis gesta sunt, videntibus transire nos per ciuitatem suam, & velut Angelis occurrentibus atque honorem deferentibus, quomodo enarrem? aut de ipsis Monachis & virginibus, quorum innumera multitudines (ut supra diximus) in illa urbe habeniur? Requirentes enim a sancto Episcopo loci illius, viginti millia virginum, & decem millia Monachorum inibi haberemus. Quorum omnium affectum erga nos & honorem, quem exhibebant, vobis exponere nec sermo sufficit, nec verecundia permittit, quomodo palliola nostra scinderentur, unoquoque nos sibi rapiente, & ad se adducere cupiente. Vidimus quoque ibi plurimos Sanctorum Patrum diuersas Dei gratias habentes, alios in verbo Dei, alios in abstinentia, alios in signis & virtutibus ministrantes.*

4. Tum de Theona nostro, quem suauissime diligentissimeque coluit Cassianus, proxime Ruffinus cap.6. *Vidimus & alium non longe ab urbe ad eam partem, qua mittit ad erenum, nomine Theonem virum Sanctum, inter cellulam suam clausum solitarium, qui perhibebatur triginta annis silentij habuisse continentiam: qui que tam multis virtutes faciebat, ut Propheta apud illos haberetur. Conueniebat namque ad eum per singulos dies infirmorum plurima multitudo, ad quos ille per fenestram manum proferens, & uniuscuiusque capiti superponens, ac benedicens, eos sanos ab omni aggrandise remittebat. Hic etiam ipso visu tam honorabilis erat, tantumque reuerentia agebat in vultu, ut inter homines Angelus videretur, ita latus oculis, & plena totius gratiae apparebat. Hic cum parvum ante tempus, ut compierimus, noctu., latrones superuenissent, aurum se apud eum inuenturos credentes.*

dentes, oratione sola ita eos vinxit, ut foribus eius affixi, mouere se omnino non possent. Mane vero cum ad eum turba more solito conuenissent, & videbant ad ianuas eius latrones, volebant eos igni tradere. At ille rerum necessitate compulsus, unum eis solum locutus est verbum. Sinite, inquit, eos illatos abire, alioquin gratia a me fugiet sanitatum. Populi vero ut audierunt hac, contradicere non audientes dimiserant eos: latrones vero videntes, quod secum est gestum, abiecta scelerum voluntate, & præteriorum malorum paenitendum gerentes ad Monasteria vicina confugiunt, atque ibi emendatioris vita formam modumque suscipiunt. Erat autem supradictus vir eruditus, non solum Aegyptiorum & Gracorum lingua, sed etiam Latinorum, ut & ab eo ipso, & ab his qui ei aderant didicimus. Sed & ipse releuare compiens, & consolari peregrinationis nostra laborem, in tabella scribens ad nos gratiam doctrinamque sui sermonis ostendit. Erat autem eius cibus absque ignis opere. Dicebant autem quod & noctibus ad eremum progrediens, comitatu vteretur plurimo eremi bestiarum. Ipse vero hauriens aquam de puto suo, & præbens eis poculo obsequij earum remunerabat laborem. Huius autem rei manifestum dabatur indicium, quod vestigia bubalorum, caprorumque & onagrorum, circa eius cellulam plurima deprehendebantur.

5. Simillima æquè vel potius eadem narrant Palladius, Sozomenus, Tripartita, Nicephorus, Sophronius. Theonæ huius nomine tres collationes inscribit author; Collationem 21. De remissione Quinquagesimæ, 22. De nocturnis illusionibus, 23. De eo quod dixit Apostolus. Non enim quod volo bonum hoc facio. Additque historiæ de suo, quod ad initium conuersionis eius spectat, ut ex hoc vel meritum tanti viri vel gratia evidenter possit patere lectori. *Hic*, inquit, *adolescens admodum, Parentum studio imperioque connexus est vinculo coniugali. Nam dum pudicitia eius religiosa sedulitate prospiciunt, & anticipitem lapsum lubricaverentur atatis, præueniendos adolescentie motus, lictio nuptiarum remedio crediderunt.* Cum ergo hic viuis lustri tempus cum coniuge peregrisset, venit ad Abbatem Ioannem, qui tunc temporis merito sanctitatu electus, diaconia presidebat. Non enim ad hunc gradum quilibet propria voluntate aut ambitione prouehitur, sed is, quem conectorum seniorum cœtus, ataris prærogativa & fidei atque virtutum testimonio excellentiorem omnibus sublimiorēque censuerint. Ad hunc inquam Beatum Ioannem, cum piæ devotionis studio, preditus tunc iuuenis aduenisset, deferens religiosa munera, inter ceteros possessores, qui certatim decimas vel primitias frugum suarum memorato senior de suis substantiis offerebant; videretque eos senex cum multis ad se muneras confluisse, & denotioni eorum vicissitudinem cuperet repensare, cœperit secundum Apostolum spiritualia seminar, quorum metebat dona carnalia: Denique ita sermonem adhortationis instituit, &c. Serapionem sancte religiosèque viuendi discipulum habuit, cuius documentis gloriatur idem ipse teste Cassiano Collatione 2. cap. 11. Nos concepta eius dabitus verba sequenti capite 50. de Serapione.

6. Vix aberat ab Abrahamo iter vinis diei Orientem versus ad quandam Nili magni fluminis ripam, cuius videndi desiderio astuabat

Cassianus,

Palla. c. 50.
Sozo. lib. 6.
cap. 28.
Tripar. lib. 8.
cap. 1.
Niceph. l. 11.
cap. 17.
Sopbro. in
prato spiri
cap. 27.

Cassianus, spem enim conceperat amplissimam, inde sedandos animi fluctus & aduersam qua iactabatur periculosis tempestatem commutandam; eaque nimurum spes postea nihil fecellit. Sed amorem tanti viri & signa confidentiae mouerat ipsa fama imprimis, quæ magna illico surrexit, & de virtute curationum feruenter loqui iam cœptum erat. Veniebant in mentem res illa mirabiles quas ab Abbe Nesterote auditione acceperat. *Quid etiam Abraha Abbatis gesta commemorem qui τας id est simplex, pro simplicitate morum & innocentia, cognominabatur. Qui cum metendi gratia ad AEgyptum de Eremo diebus quinquagesima peregrinasset, & à muliere quadam parvulum suum lactis inopia iam tabidum atque seminecem præferente, lachrymosis precibus fuisse obstrictus, calicem ei aquæ potandum impresso crucis signaculo dedit, cuius haustu confessim mixum in modum arida iam penitus ubera copia lactis redundante confluxerunt.*

7. *Vel cum idem ipse pergens ad vicum, circundatus est illudentium turbis, qui subsannantes ostendebant eis quandam hominem contracto genu, multis iam annis gressus officio destitutum, & antiqua debilitate rephantem, ac tentantes eum, Ostende, aiebant, Abba Abraham, si seruus es Dei, & restitus hunc pristine sanitati, ut nomen Christi quem colis, vanum non esse credamus. Tunc ille confessim inuocato Christi nomine inclinans se & apprehendens atrium pedem hominis traxit, cuius tactu contum siccum genu incuruumque directum est, ac recepto usu gressum, quem oblinioni iam tradiderat annosa debilitas, letus abscessit.*

Collat. 24.c.1.

8. Ad hunc igitur Abrahamum cogitationum nostrarum, inquit, impugnationem anxia confessione detulimus, qua ad repetendam Provinciam nostram atque ad reuisendos parentes quotidianiæ animæ astibus urgebamus. Hinc etenim nobis maxima desideriorum nascebatur occasio, quod tanta religione atque pietate parentes nostros præditos recordabamus, vt eos nequaquam impedituros nostrum propositum præsumeremus, hoc iugiter mente volentes, quod profectum magis ex illorum essemus assiduitate capturi, nullaque nos corporalium rerum sollicitudine, nulli prosaciendi victus distentionibus occupandos, illis affatim omnem cum gaudio præbitionem nostræ necessitatis expletibus. Insuper etiam spe inanum gaudiorum animum pascebamus, credentes fructum nos maximum percepturos de conversione multorum, qui velut nostro essent ad viam salutis exemplo ac monitis dirigendi; tum præterea ipsorum locorum situs, in quibus erat maioribus nostris auita posseficio, ipsaque amoenitas regionum iucunda ante oculos pingebatur, quam grata & congrua soliditudinis spatiis tenderetur, ita vt non solum delectare Monachum possint secreta syluarum, sed etiam maxima vietus præbere compendia. Quæ omnia prædicto seni cum secundum fidem conscientiæ nostræ simpliciter panderemus, nec iam impugnationum vim tolerare nos posse, nisi nobis per illius medicinam Dei gratia subuenisset, profusis lachrymis testaremur, tacitus ille, diuque cunctatus atque ad extremum grauiter ingemiscens ita ait. Ibidem cap. 2. &c.

9. Quanta verò cum accessione spiritus transactum sit, quod positum fuerat in disputatione, non significat solum sed etiam declarat ipse in exitu colloquij, vtiturque ea clausula, qua lœtitiae sanctæ magna copia perfusum, tantum se ex iis de illusionum suarum origine vel medela documentis, haufissè commodi affirmet, vt maius ac ne vix quidem simile in hoiusmodi causis, ad eam diem perceperat vñquam, neque ullius rei conditæ pretio eam officiosi muneris consalutationem voluisset prætermissam.

C A P V T XXIV.

AEgyptum reuisurus nauigat Alexandriam.

1. **S**ic à natura instituti atque imbuti sumus, vt præstantibus ingeniis minimè sufficiat riulos consecutari, fontes rerum non videre; ex cuius veritatis persuasione & inductu oriebatur ip Pythagora, Socrate, Platone, Apollonio, Tyanœ & aliis qui discendi gratia varias regiones illustrarunt, tacitus ille animi affectus, & cupiditas peragrandi alienas ciuitates, moresque hominum, gymnasia, bibliothecas peruestigandi, sic enim sapientiam tanquam è terræ venis laborando hauriri, prudenteriamque peregrinando parari, usus ipse non solum confirmauerat, sed etiam persuaserat.

2. Status religiosi primordia accersita & ducta ab ipso capite si inspiciamus & quasi ex natalibus nobilitas ipsius aestimetur, sine dubio non alibi prius aut gloriosius, quam in primæua illa Aegypti Ecclesia Alexandrina illuxisse comperiemus, hoc enim Hieronymus in Marci vita commemorat. *Marcus discipulus & interpres Petri iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Rome à fratribus breve scripte Euangelium, quo assumpto perrexit Aegyptum, & primus Alexandria Christum annuncians, constituit Ecclesiam tanta doctrina & vita continentia ut vite sectatores Christi ad exemplum sui cogeret.* Denique Philo disertissimus Iudeorum viens Alexandria primam Ecclesiam adhuc Iudaizantem, quasi in laudem gentis sua librum super eorum conuersatione scripsit, & quomodo Lucas narrat Hierosolyma credentes omnia habuisse communia; sic & ille quod Alexandria sub Marco fieri doctore cernebat, memoria, tradidit. Sed id liber potius ab Eusebio sumere historico veteri, & graui, vbi huius ipsius Philonis verba referens, quedam præfatus in eius laudem & de illius libri titulo, de Monachis Alexandrinis demum subiicit. *Est autem in multis quidem terrarum locis hoc genus hominum, oportebat enim perfecti boni participes fieri tam Græcos quam Barbaros, verum in Aegypto in singulis prefecturis, sicuti vocant, abundant, & maximè circa, Alexandriam.* Ac rursus de Philone Hieronymus ibidem. Philo Iudæus natione Alexandrinus, de genere Sacerdotum, idcirco à nobis inter scriptores Ecclesiasticos ponitur, quia librum de prima Marci Euangelistæ apud Alexan-

Hieron. de
script. Eccl.

Euseb. lib. 2.
c. 15. & 16.

driam scribens Ecclesia, in nostrorum laude versatus est, non solum eos ibi, sed in multis quoque Prouinciis esse memorans & habitacula eorum dicens Monasteria. Ex quo apparet talem primum Christo credentium fuisse Ecclesiam, quales nunc esse Monachi nituntur & cupiunt, ut nihil cuiusquam proprium sit, nullus inter eos diues, nullus pauper, patrimonia gentibus diuidantur, orationi vacetur & psalmis, doctrinæ quoque & continentia, quales & Lucas refert, primum Hierosolymæ fuisse credentes.

3. Scribens etiam de his Cassianus noster tradit luculente lib. 2. Instit. cap. 5. & inculcat Collat. 18. cap. 5. Cum in primordiis fidei pauci quidem sed probatissimi Monachorum nomine censerentur, qui sicut à Beata memoria Euangelista Marco, qui primus Alexandrina urbi Pontifex praefuit, normam suscepere videnti, non solum illa magnifica retinebant; que pri-
mitius Ecclesiam vel credentium turbas in actibus Apostolorum legimus cele-
brasse, (multicudinis scilicet credentium erat cor unum & anima una) nec
quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis om-
nia communia. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, ven-
dentes afferebant preia eorum quæ vendebant & ponebant ante pedes Aposto-
lorum. Deindebatur autem singulis prout cuique opus erat) verum etiam his
multo sublimiora cumulauerant. Etenim secedentes in secretiora suburbiorum
loca, agebant vitam tanto abstinentia rigore distinctam ut etiam his qui erant
religionis externa, stupori esset tam ardua conuersationis professio. Eo enim
feruore scripturarum diuinarum lectionibus orationique, & operi manuum die-
bus & noctibus incubabant ut nec escarum quidem appetitus vel memoria nisi
alio tertiove die, corporis interpellaret inedia, cibumque ac potum non tam de-
federatum quam necessarium sumerent, & ne hunc quidem ante solis occa-
sum; ut tempus lucis cum spirituum meditationum studiis, curam vero cor-
poris cum nocte sociarent, aliaque his multo sublimiora perficerent. De quibus
etiam is, qui minus indigenarum relatione cognouerit, Ecclesiastica historia
poterit edoceri.

4. Habebat quasi domesticum Hieronymi exemplum ad imitan-
dum, qui haud dudum moratus Bethlehemi, quod non ita pridem è diu-
turnis suis peregrinationibus redierat, profectus est in Aegyptum, discen-
di cupiditate, licet iam senex esset, pellectus, cumque Didymi Alexan-
drini qui olim Athanasio charus & magno Antonio amicus fuerat, fa-
ma usque quaque celebris ob doctrinæ magnitudinem efferretur, esset
que illa tantò aliorum doctorum fama celebrior, quantò hominis coe-
citas, quæ à parua illum aetate coepera, singularem eam magis redde-
bat; rursum Alexandriam ut eum videret & dubiorum quæ in scripturis
habebat, ab eo solutiones audiret, perrexit. Quem ideo videntem quam-
uis coecus esset, ob eximiam ingenij perspicacitatem appellare consuevit,
oculosque eum habere columba, qui laudantur in Canticis
Canticorum in sponsa. Magnam cum eo amicitiam inde contraxit, ta-
lemque ut ille Didymi de spiritu Sancto librum transferret & Didymus
expositionem in Osee Prophetam illi dicauerit, eiusdemque rogatu com-
mentariorum.

raentiorum in Zachariam libros quinque dictauerit. Meminit huius rei ipsem Hieronymus in Epistola ad Pamachium & Oceanum ita scribens. *Nam caro spargebatur caput, & magistrum potius quam discipulum decebat: perrexii tamen Alexandriam, audiri Didymum, in multis iugis ago: Quod nescini, didici, quod sciebam illa docente non perdidit. Rursus in procēcio ad Ephesios. Non quod ab adolescentia aut legere unquam aut doctos viros ea, que nesciebam, interrogare cessauerim: & memet ipsum tantum, ut plerique, habuerim magistrum. Denique nuper ob hanc vel maximē causam Alexandriam perrexii, ut viderem Didymum & ab eo in scripturis omnibus, que habebam dubia, sciscitarer. In procēcio super Osee Prophetam ad Pamachium. Ante annos circiter viginti duos, cum rogatus sancte & venerabilis socrus, immo matris tue Paulus (illud enim nomen carnis, hoc spiritus est) que Monasteriorum & scripturarum semper amore flagravit, esse Alexandria, vidi Didymum, & cum frequenter audiui, virum sui temporis eruditissimum, roganique eum, ut quod Origenes non fecerat, ipse compleret, & scriberet in Osee commentarios, qui tres libros me parone dictauit, quinque alios in Zachariam. Et in tertio contra Rufinum libro. Extat liber Didymi ad te, quod sciscitanti tibi respondit, non eos multa peccasse, & ideo corporum carceres tantum eis tetigisse sufficere, Magister meus & tuus eo tempore, quo tu ab eo ista querebas, tres explanationum in Osee Prophetam libros ad me, me rogante, dictauit; ex quo apparet, quid me, quid te docuerit. Peritissimus in scripturis Didymus fuit. Itaque ut quemadmodum librorum multitudinem Origeni, eloquentiam Ciceroni, Aristoteli argumenta, prudentiam Platonis, & Aristarchi eruditōnem Hieronymus tribuit; ita scientiam scripturarum Didymo concedat. Ac sic quidem laudauit ut tamen postea eundem Origenistam compertum ea ex parte damnauerit. Quod vero non sicut Russinum Didymus, ita & Hieronymum iisdem Origenis erroribus imbuerit, id inde accidisse puto, vel quod non ausus fuerit viro adeo perspicaci propinare venenum, vel si tentauit, expertus eum renitentem mox abstinerit, ne apud magni nominis virum concepta semel caderet astimatione. Ceterum qui Didymum auditurus aliquantis per Alexandriæ concedit postea Aegypti Monasteria peragravit, protinusque Bethlehem reuersus & Hierosolymam, Barrabanum Iudeum magno labore & pretio in Hebraicis literis nocturnum habuit præceptorem, quia idem Barrabanus timebat Iudeos.*

5. *Quod ad Cassianum spectat, æquè voluit cunabula ista scientiarum & Monachismi plena omnis pietatis & feruoris non auditione tantum aut disseminato, dispersoque sermone cognoscere, sed præsens etiam spectare oculis; certiorque de diuina voluntate factus ac desiderij plenus quamprimum illi morem gerendi, Abbatem suum conuenit, quidque in animo haberet submissè ac reuenerter exponit, & quæ precibus, quæ argumentis contendit ut sibi suoque fidelissimo socio Germano eius exequendi potestatem faciat. Ille fortiter primum postulatis obfistere & consilium eius variè oppugnare coepit. Sed quotidianæ preces quibus*

instabant peregrinationis studiofissimi, cupidissimique tandem perpulerunt ut eis licentiam dare, quod optarent, abeundi animum induceret. Dedit se in viam eum Germano, & Ioppem ingressus ut consenderet, vitam suam onerariae, non sine periculo committere sustinuit (Adeo omnia tuta rebatur diuina curantibus) quae ventis ac fluctibus agitata, tertio denique aut altero die in Aegyptum peruenit..

C A P V T XXV.

Alexandria digressus, in Scythiotica solitudine qua gesserit?

Cap. 7.

1. Secundum haec de profectione in Scythioticam solitudinem, qua
est alibi dictum est pridem ipsi à Deo-decreta erat, agi cœptum.
2. Qua parte in Eunosti portum curuatus in arcum maris quasi Euripus Alexandriam influit, interius fossa est nauigabilis, cui Necropolis & suburbanum adiacet: tum proximè & ad extremum, quæ Septentrionem spectat Mariae seu Maræotidis lacus usque producitur. Hic sinum percommode & amplum habet latitudinis stadiorum centum & quinquaginta longitudinis citra trecenta, Palladius numerat ad millia. *Inter bunc montem, inquit, & Alexandriam positus est lacus qui dicitur Maria, is autem continet ad millia septuaginta, quem cum transmissum per unum diem & dimidium veni in montem ad partem meridionalem. Insulis occupatur, ostio. Loca circum omnia campestria lateque patentia, cœcli benigitate arborumque amoenitate nonnihil inumbrata, leuibus aquarum riuis placidisque fluminibus irrigua, proindeque etiam oppidis frequentissima & incolarum multitudine auctiora fiunt in dies. Sed multis præser- tim ac perbonis vinetiæ exulta & expolita, quæ supra quam credi potest maiorem vini copiam fundunt, vt & Maræoticum vinum ad vetustatem perduret. Auget Nilus hinc inde variis fossis eius amplitudinem. Vberior illa perquam lenis & quasi fractis aquis, domitaque violentia in Canoricum mare ingenti ostio se euomit. Istinc onerariae ulteriore citroque commeant, superiori inter atque interiore Aegyptum, & multò plura exportantur. Alexandria autem importantur, quam è mari. Iungitur altera Nili fossa & continuatur Mocidi lacui, qui postremus in occidente inferioris Aegypti limes est, pelagi magnitudine, colore marino, & in Nili incrementis ad excipiendam inundationem ita compositus, vt in sata & habitationes non exundet: sed crescente Nilo incommodam aquam partim eidem fossæ reponat, partim utilem habeat ad irrigationes. Vtrisque vero fossæ ostiis claustra imposita sunt, quibus architecti & influentem & effluentem aquam conseruant. Præternauiganti ad centum fermè stadia fuit Arsinoë quæ prius Crocodilorum ciuitas dicebatur. Tum ad dexteram procul, Memphi, Regia quondam Circassiorum Aegypti Sultanorum derelicta, nunc Cairo sive Alcairo iuxta quam Pyramides sive turres dixeris fastigias ultra celsitudinem.*

tudinè omnem quæ fieri manu possit, Regum pecunia et otiosam & stultam ostentationem.

3. Alexandria itaque quād primū digressus Cassianus cum lachrymis atque suspiriis quasi non amplius dulcem illum sanctissimorum Patrum confessum & congressum visurus, Maræotida per vnum diem & dimidium transmisit ad alterum usque Nili superius ostium. In littoris aditu qui Lybiam respicit, & in ipso flexu ad meridiem, paucis infra iunctam & continentem planitiem stadiorum Spatiis, solitudo est Scythis sive Scetis terrarum omnium desertissima à plebe atque à cultura hominum. Terminatur ab Septentrione confinio Maræotidis & Alexandriae, ab ortu Nili fossa & Mœride palude, à meridie Aethiopia & Mazicis & Mauritania, ab occasu eadem penè Mauritania & Lybia. Soli natura excicca & arida, vel arenarum aggeribus, in quos tumultuari attollitur ascensu, aspera; vel ubi funditur in vastitatem camporum, crebræ sylva arborum densitate & ramis inter se implicitis, continente atraque foliorum nube inumbrata, oculis at sensibus aspectum paulò reddunt tristiorum. Cœli aspiratio grauis & in summas tempestates mutabilis; nam & hyberno tempore gelu pruinaque terræ teguntur, neque astiū immodicis caloribus caret, agri puteorum ac fontium expertes, ut plurimum & aquarum deriuacionibus, clausi.

4. Hanc sibi Eremum cum templis atque aris habebant illustres aliquot coloniae Monachorum, gentibus ad Christianam pietatem & asceticæ vitae leges atque instituta excolendis. Istuc secessit diuque versatus est Cassianus noster, cum Moyse sanctitatis fama clarissimo Abbatte, & hæc sedes initium illi fuit plurimarum quas cum Patribus habuisse dicitur Collationum, quod idem ipse notauit & docuit Collationis prima cap. 1. Cum in Eremo Scythæ ubi Monachorum probatissimi Patres & omnium sanctorum morabatur perfectio, Abbatem Moysem qui suauius inter illos egregios flores, non solum actuali, verum etiam theoria virtute flagrabat, institutione eius fundari cupiens experitissimam cum sancto Germano Abbatem, pariterque ab eodem Abbatte adificationis sermonem fusis lachrymis poscere mus, quippe cuius hunc animi rigorem manifestissime noueramus, vt nisi fideliter desiderantibus & cum omni cordis contritione querentibus nequaquam acquiesceret ianuam perfectionis aperire, ne scilicet se passim vel nolentibus eam, vel rapide stientibus exhiberet, res necessarias & qua solis perfectionem cupientibus debent esse comperta, indignis & fastidiosa suscipientibus pandens, aut iactantia vitium, aut proditoris crimen videretur incurrire, tandem fatigatis precibus nostris ita exortus est.

C A P V T X X V I .

Vita & indoles S. Moysis Abbatis.

Huius acta Palladius narrat in sua historia Lausiaca, similiter alii Cap. 88. tertiis Moysis Aethiopis genere, idem Palladius laudaribidem, & Cap. 12.

Niceph. 1.11.
cap. 36.
Ruffi. 1.2.c.6.
Socr. lib.4.
cap. 19.
Sezomæ. 1.6.
cap. 38.
Theodor. 1.4.
c.2.

Nicephorum libro 11. historiæ qui ex insigni latrone insignis Anachoretæ multos latrones conuertit, & secum duxit ad Monasterium. Ruffinus, Socrates, Sozomenus, Theodoretus Moysem quoque prædicant Episcopum sanctissimum qui primùm in Eremum vitam solitariam duxit: deinde petente Maunia Regina Sarracenorum Episcopus factus gentem illam ferocissimam magna ex parte ad fidem conuertit. Eius alium fuere Christiani illi, qui sub eadem Maunia Regina Constantinopolitanam ciuitatem post Valentis Imperatoris interitum à Gotthis obfessam, quasi diuinitus missi liberauere. Menologium cum fastis Romanis hunc Episcopum 7. Idus Februarij, & illum Æthiopem 5. Calen. Septemb. col. in Christiano orbe docet, sed hi non ad hunc locum.

Collat. 7.
c.26.
Collat. 3. c.5.
Lib. 10. Insti-
tut. 24.

2. De loco huius solitudinis in quo domicilium habuisse dicitur, scribit Collatione 24. cap. 4. & alibi. Diuidebatur in superiorem, quæ in meridiem vergit, & inferiorem cuius interpositu interiectuque Morris lacus à Maræotide dirimitur. Priorem illam Calami Eremum sive Porphyritonis, hanc verò Scythi sive scythoticam nuncupabant. Vastior illa propius Thebaidem accedit, & Paulo Eremitarum authori & magistro tum aliis deinceps illustrioribus eiusdem instituti æmulis & imitatoribus sedes fuit. Quamquam longiore interuallo ab vniuersis vrbibus & habitaculis hominum quam Eremus Scythi, distinguitur; siquidem octo vel septem mansionibus, vastissimæ solitudinis deferta penetrantes vix ad cellularum suarum secreta uno die poterant peruenire. Vtriusque incola & ciuis esse voluit Moyses noster, vt plurimorum consuetudine & exemplis quasi virtutum hinc inde fontibus irrigatus, omnium in se gratiam ac merita deriuaret. Documenta eius quia comodissime persequutus est author, summatim non particulatim indicasse atque innuisse sufficiat. Tractat imprimis scopum ac finem quis eorum esse debet qui religiosorum exercitationibus probantur. 2. de natura discretionis, eamque maiorem esse cæteris virtutibus contendit: Tum vnde dignatur, ac quomodo hæc eadem cælitus plerumque donetur; tandem Scripturæ testimoniis probat suum cuique animum seniori esse apriendum.

Par. 2. histo-
tit. 10. c. 10.
§. 2.

3. Quod autem hic Moyses Abbatem & alibi similiter alios ita docentes inducat, vt ipsis quoque operibus ob oculos propemodum statutis dogmata sua confirmet sapienter monet Antoninus; quamvis visitauerit aliquos ex dictis Abbatibus non tamen prout ipse scribit omnes illas sententias & verba ex ore eorum suscepisse et si aliqua: sed in Monasterio suo edidisse fingentem etiam interrogations & illorum responses. Sicut aetum, inquit, à sanctis in Dialogis suis, quibus non semper aderant interrogantes cum illos ipsi componebant.

C A P V T X X V I I .

Ad alias Paphnutij & Danielis Eremos excurrit.

Nec verò in illius primæ stationis aditu modò Cassiani nauitas se continebat, sed bona sapientissimi Abbatis venia ad alias eremos excurrit, vbi Paphnutium & Danielem iis iam æque fama notus & charus inuisit. Apud hos de triplici ad seruendum Deo vocatione, ac de concupiscentia carnis & spiritus, tum de octo principalibus vitiis constat ex collationum monumentis institutum fuisse sermonem. Verùm plus amabat & admirabatur egregia virtutum studia quibus anteire cæteros videbantur, ut idem ipse disserit Collatione 3. cap. 1. In illo choro Sanctorum qui velut astra purissima in nocte mundi stellis resulgebant, vidimus sanctum Paphnutium vice luminaris magni claritate scientia coruscantem. Hic namque Presbyter congregations nostra. id est illius, qua in eremo Scyi morabatur, fuit, in qua ita usque ad extremam duravit etatem, ut numquam è cella quam iunior cooperat habitare, quoque ab Ecclesia millibus quinque distabat, sicutem ad viciniora migrauerit: nec fuisse annis tanti itineris spatio, die sabbati vel Dominico venturus ad Ecclesiam vexaretur, sed nec vacues quidem reuerti exinde contentus, vas aquæ, quam per totam erat hebdomadam sumptuus, ceruicibus suis supponens reportabat ad cellam, cimque nonagenariam excessisse etatem, nunquam passus est eam iuniorum sibi labore deferri, hic itaque ab adolescentia sua cœnobiorum scholis tanto ardore se tralidit, ut in eis paruo tempore commoratus tam subiectionis bono quam uniuersarum virtutum scientia pariter ditareret: humilitatis namque & obedientia disciplina, omnes suas mortificans voluntates & per hanc extinctis uniuersis vitiis, cunctisque virtutibus consummatis, quas Monasteriorum instituta, vel antiquissimorum Patrum doctrina fundauit: sublimioris profectus ardore succensus eremi festinauit secreta penetrare, ut Domino cui inter fratrum turbas positus stiebat inseparabiliter inherere, nullo deinceps humano consortio retrahente facilius uniretur. Vbi rursum tanto fervore etiam ipsorum Anachoretarum virtutes superans desiderio, & intentione ingis ad diuinam illius Theoriæ, cunctorum deuinitabat aspectus, vastiora & inaccessibilia solitudinis penetrans loca, multoque in eis tempore delitescens, ut ab ipsis quoque Anachoretis difficulter, ac rarissime deprehensius, Angelorum quotidiano consortio delectari, ac perfaci crederetur, atque ei merito virtutis huius ab ipsis inditum fuerit Bubali cognomentum.

2. Sub laudes Paphnutij Magistri, virtutem discipuli Abbatis Danielis grata memoria prosequitur. Inter cæteros Christianæ Philosophia viros Abbatem quoque vidimus Danielem, aequali quidem in omnium virtutum genere his qui in eremo Scyi commanebant, sed peculiarius gratia humilitatis ornatum, qui merito puritatis ac mansuetudinis sua à Beato Paphnutio solitudinis eiusdem Presbytero, & quidem cum multis iunior esset etate, ad

Collat. 4.c.1.

Disaconi

Diaconi est prelatus officium. In tantum enim Beatus Paphnutius virtutibus ipsius ad gaudebat, ut quem vita meritis sibi & gratia parem nouerat, coequare sibi etiam sacerdotij ordine festinaret; siquidem nequaquam ferens in inferiore eum ministerio diutius immorari, optansque sibimet successorem dignissimum prouidere, superstes eum presbyterij honore prouexit. Qui tamen prioris humilitatis consuetudinem non omittens, nihil umquam sibi illa presente de sublimioris ordinis adiectione donauit, sed semper Abbate Paphnutio spiritales hostias offerente, hic velut Diaconus in prioris ministerij permanxit officio. In quo tamen Beatum Paphnutium, cum tales vir esset ac tantus, ut in multis etiam præscientia gratiam possideret, hac spes substitutionis & electio frustrata est. Nam non multo post tempore, hunc quem sibi parauerat successorem premisit ad Deum.

3. Longè hic alius ab eo Daniele Ægyptio, licet & ipse presbyter fuerit & Abbas, de quo Ioannes Moschus, & ab Arsenij discipulo cuius nomen habetur in dictis Patrum. De Daniele Stylite non in Eremo Scythi ubi noster hic erat, sed apud Antiochiam Syriæ super columnam annis circiter viginti nouem vixisse memorant Nicephorus, Cedrenus, & alij in Leone Magno, Menologium Græcorum, & Martyrologium Romanum 11. Decemb. Citantur eius acta à S.Ioanne Damasceno in Oratione 3. de imaginibus. Cyrus exconsul columnam Danielis eleganti epigrammate illustravit.

C A P V T XXVIII.

Serapionem aditurus træiecit in Nitriam.

1. Cesserat dies, quem in obeundis Monachorum Scethiorum officiosis salutationibus sibi præfixerat Cassianus, & decurso iam diurnæ peregrinationis spatio vrgebat semper maiores profectus expectatio, audiitate coniuncta, ut loco se moueret. Nilum igitur traiicere & Nitriam ac Cellia penetrare decreuit atque inibi Sanctorum plurimos quorum gloriam fama per vniuersa diffuderat, non cognoscendi modo sed & æmulandi studio inuisere. Sceti igitur Eremo relicta venit ad Nitriæ famosissimum in omnibus Ægypti Monasteriis locum, qui quadraginta fere millibus abest ab Alexandria, ex nomine vici adiacentis, in quo nitrum colligitur, Nitriæ vocabulum trahens, prospiciente hoc credo tunc iam diuina prouidentia, quod in illis locis peccata hominum tanquam sordes ablunda essent & absoluenda.

2. De hoc loco Heribertus copiosissime in hæc verba. *Quinquaginta ferè aut non multo minus cernuntur vicina sibi, & sub uno posita Patre tabernacula, in quibus aliqui plures simul, aliqui pauci, nonnulli etiam singulares habitant, Et mansione quidem, aliqui dinisi, animo autem & fide & charitate coniuncti & inseparabiles manent.*

Huc ergo cum appropinquaremus loco, ubi peregrinos fratres aduenire senserunt,

senserunt, continuo rolut examen Apum, singuli quique ex suis cellulis prouert, atque in obuiam nobis late cursu & festina alacritate contendunt, portantes secum quamplurimi ipsorum vrceos aqua & panes, secundum quod Prophetæ corripiens quosdam dicit: quia non existis filii Israël in obuiam cum pane & aqua, tunc deinde suscepio nos adducunt, primo, cum Psalmis ad Ecclesiam, iauant pedes, ac singuli quique linteis quibus vtebantur abstergunt quasi via laborem levantes, re autem vera vita humana erumnas mysticis traditionibus abluentes.

Quid ergo nunc de humanitate eorum quid de officiis, quid de charitate loquar, cum omnes gestirent nos ad suam quisque introducere cellulam; & non ea solum qua hospitalitati debemur explere, sed insuper aut de humilitate, qua ipsi pollebant, docere, aut de mansuetudine atque aliis huiusmodi bonis, que apud illos, velut ad hoc ipsum de sacculo sequestratos diuersa quidem gratia, una tamen eademque doctrina discuntur. Nusquam sic vidimus florere charitatem, nusquam sic vidimus opus feruere misericordia, & studium hospitalitatis impleri. Scripturarum vero diuinarum meditationes & intellectus atque scientie diuine, nusquam tanta vidimus exercitia, ut singulos panè eorum oratores credas in diuina esse sapientia.

3. Fuit alias quidam Serapion Sindonites quod sola sindon ei vestis esset qui fuit imperitus literarum. Vide Palladium cap. 83. Serapionis nostri Presbyteri & Abbatis dicta excipies à Pelagio, Sosomeno, Nicephoro, Historia tripartita: Martyrologium Romanum 21. Martij habet Serapionem Anachoretam & Episcopum Thmueos quem ab Athanasio fuisse ordinatum colligitur ex Epistola eiusdem Athanasij ad Dracontium, agit de eo sanctus Hieronymus libro de scriptoribus Ecclesiastis, & de Epistola ad Magnum. Interfuit Concilio Sardicensi Oecumenico, eique S. Antonius moriens testamento legauit melotem unam. Cum vero nouæ hæresis recrebrescens fama periuasisset quoque Aegyptum, ac de ea Serapion noster certiore reddidisset Athanasium adhuc in eremo latitantem mox Athanasius egregiam ad illum reddit Epistolam, qua primus omnium oppugnat Hæresim Macedonij ut quem acerriimum diuinitatis filij vindicem spiritus Sanctus constituerat, idem quoque eiusdem Spiritus esset unius cum Patre & Filio substantiae defensor. Extat & eiusdem ad eundem commentarius de blasphemia in Spiritum Sanctum, & Epistola alia de morte Arij & statu illius temporis.

C A P V T XXIX.

*Profectus in Cellia cum Theodero, Sereno, Isaaco Sanctissimis
Abbatibus inibi versatur.*

1. **N**ota est historia atque apud omnes perulgata Sanctorum Monachorum Martyrum, qui tempore Theodosij Iunioris à Sarra-

cenis occisi , sunt , quorum sacras reliquias accolæ colligentes summa veneratione illas habuerunt. De his pluribus verbis cum Theodoro Abate differuit & dixit in Collatione 6. cap. 1. & sequentibus.

Lib. 1. de vītis
PP. c. 2. 1.

2. Est autem Cellia in deserto interiori Locus Nitriæ continens, pro multitudine cellarum in eo dispersarum Cellia nuncupatus. Huc, inquit, Hieronymus auctore Rosueydo, qui ibi primi fuerint imbuti , & secretiorem iam depositis indumentis ducere volunt vitam , secedunt, eremus enim est vasta, & cellulæ tanto inter se spatio dirempta , vt neque in conspectu sibi inuicem , neque in vocis auditu sint posita. Singuli per cellulæ commanent , silentium ingens & quies magna inter eos est : die tantum Sabbati & Dominica in vnum ad Ecclesiam coëunt , & ibi semetipsos inuicem tanquam cælo redditos vident. Si quis forte in Conuentu illo defuerit , intelligent statim eum corporis aliqua inæqualitate detentum , & ad visitandum eum non omnes quidem simul , diuersis tamen temporibus omnes abeunt , portantes vnuſquisque secum , si quid apud se est , quod ægro gratum possit videri. Aliam verò ob causam nullus audet proximi sui obturbare silentium , nisi forte quis possit in verbo instruere , & velut athletas in agone positos , sermonis consolatione perungere. Multi ipsorum à tribus & quatuor millibus ad Ecclesiam coëunt: ita longo à semetipsis spatio habitationis eorum Cellulæ dirimuntur : sed charitas in eis tanta est , & tanto inter semetipsos , & erga omnes fratres constringuntur affectu , vt in admiratione , & exemplo sint omnibus , vnde & si quis forte voluerit habitare cum eis , vbi intellexerint , vnuſquisque cellulam offert suam. Eadem Sozomenus , Palladius , Ruffinus , & paulò fusiūs Nicephorus.

Cap. 1.

Cap. 8.

3. Quod ad præclaras res gestas attinet , Theodori nomine duo inter illustres Monachos Ægyptios fuisse reperiuntur, alter qui tempore Constantini Magni floruit sanctitate , & celebris habetur in tabulis Ecclesiasticis septimo idus Ianuarij. Discipulus fuit sancti Ammonis Abbatis à quo primum iacta sunt fundamenta conuersationis eorum fratrum qui nunc in monte Nitriæ commorantur , vt ait auctor vite sancti Pachomij lib. 1. de vītis P P. Athanasius in vita sancti Antonij , & Ruffinus lib. 2. histo. Alius ab illo noster hic Theodorus Cassiano æqualis, spectatissimus sanctitate Monachus , de quo in iisdem tabulis Ecclesiasticis , 28. Decembr. Recensetur inter scriptores Ecclesiasticos , & sancti Pachomij discipulus , & successor in Monachorum ab eo institutorum regimine traditur à Gennadio. Theodorus Presbyter , successor & gratia & p. repositure supradicti Abbatis Pachomij , scripsit ad alia Monasteria Scripturarum sanctorum Epistolas sermone digestas. In quibus tamen freqüenter meminit Magistri & institutoris Pachomij , & doctrina eius , ac vita proponit exempla , q. a illa ut doceret Angelo administrante didicerat , simul & horabatur permanentum in proposito cordis , & study , & edire in concordiam & unitatem eos qui post Abbatis obitum dissensione facta à catu semetipsos abscederant unitatis , sunt autem huius exhortationis Epistole tres.

4. Apud se plures menses tenere Cassianum, modis omnibus conabantur.

batur Theodorus, sed facere satis eius eximiæ charitatis studio integrum non fuit, tum quod aliò festinare cogebant negotia, tum ut opportunè ad verni ieiunij sacram quadragesimam, Serenum & alios nobiles viciniæ Abbates conueniret, ex plerisque positis religiose vita capitibus de summo aliquo ut moris erat coram disceptaturus. Excepit per hospitaliter, Serenus abeuntique explanavit apertius quos de anima mobilitate & spiritualibus nequitius edidit commentarios. In hac ipse causa fidem sibi facit Collatione septima. Summa sanctitatis & continentia virum nimirumque sus speculum Abbatem Sererum, quem singulari sumus venerazione precesteris admirati, studiosorum mentibus insinuare cupientes, alias arbitramur desiderium nostrum nos explore non posse, quam si collationes eius nostrus libelis tentauerimus inferre. Cui supra omnes virtutes que non solum in eius actu, vel moribus, sed etiam in ipso vultu per Dei gratiam resplendebant, ita est peculiari beneficio donum castitatis infusum, ut etiam se, ne ipsis quidem naturalibus incendiis inquietari, vel in sopore sentiret. Ad quam tamen carnis præcipuum puritatem quemadmodum gratia Dei adminiculante peruenire, quoniam supra conditionem naturæ videtur esse humana, necessarium reor primitus explicari. &c.

5. Totum vero iam tempus nocturnæ quietis ita disputando exegabant, vt appropinquantis auroræ viciniā non sentirent, & usque ad ortum solis insatiabiliter collationis huius verba contexere prouocarentur: tamen quoniam absolutio propositæ quæstionis, quæ cœperat indagari, in quoddam amplissimum ac profundissimum eos educeret pelagus quæstionum, quod presentis horæ breuitas non sineret transmeatari; comodius existimauit Serenus ut eam futuræ noctis indagini reseruaret, quo & mihi sub huius quæstionis occasione de vestro propensiōri colloquio lætitia spiritualis, ac fructus vberior conferatur, & propositarum quæstionum sinus præbente nobis spiritu Sancto prosperos flatus liberius penetrare possimus. Quamobrem soporis modicum degustantes discutiamus obrepentem oculis nostris, vicina iam luce, torporem, ac deinceps pariter ad Ecclesiam procedentes, quoniam nos hoc facere Dominice diei solemnitas commonet, reuersi post synaxin, ea quæ dominus ad instructionem communem pro desiderio vestro largitus fuerit, duplicato gaudio conferamus.

6. Consummatis, quæ diei solemnitas exigebat, & Ecclesia Congregatione dimissa, reuersi ad cellam senis, refecti primum lautissime sumus, nam pro muria, quæ superiecta olei gutta quotidiane refectioni solebat apponi, modicum liquaminis miscuit, & olei quiddam solito propensiū superfudit. Nam illam olei guttam ob hoc unusquisque quotidie refecturus instillat, non ut eius ex hoc gutturis quandam percipiatur suavitatem, quippe cuius tantus est modus, ut vix ipsius gutturis fauciūmque meatus non dicam linire, sed perransire sufficiat; sed ut hoc usu iactantiam cordis, quæ pro abstinentia distictiore blandè solet ac latenter irrepere, & stimulus elationis obtundat: Quia quando abstinentia ipsa occultius exercetur, nulloque hominum teste perficitur.

tanto subtilius, occultatorem suum tentare non desinit. Deinde apposuit salem frictum, oliuas ternas, quibus post hæc superintulit canistrum habens cicer frictum; quod illi Trogalia vocant, ex quibus quina tantum sumpsimus, grana mixaria bina, caricas singulas, hunc enim numerum in illa eremo quemquam excessisse culpabile est. Qua refectio transacta, promissam quæstionis absolutionem, cum reposcere cœpilimus. Proferre, inquit, senex, interrogationem vestram cuites in horam distinctoriam inducem.

7. Magnam Cassianus ex conspectu tanti viri & raris virtutum eius exemplis capiebat animo voluptatem, & alacritatem concipiebat ad imitandum, cum perfunctus his propter quæ ad senem venerat negotiis, autumno ineunte ad Isaacum Abbatem concessit. Is erat alias ab eiusdem nominis Abbat Thebæo, cuius visionem describit Ioannes Moschus in prato spirituali, qua reconciliationem cum inimico ante synaxim necessariam esse didicit, & inter verba seniorum refertur à Pelagio libello 9. eiusdem cum dignitate explicata sententia, de pueris ab Eremo alegandis. Tum alibi, & apud Ruffinum, quod nemo temere iudicandus ac Deo iudicium proximi relinquendum. Fuit item Isaac Magni Antonij Interpres auctore Hieronymo, in vita Hilarionis. De Scetio Cassiani nostri magistro ac præceptore, tradunt ista Ruffinus & Paphnæus.

*Cap. 161.
Num. 32.*

*Num. 3.
Lib. 3. n. 137.
Cap. 25.
Ruffin. lib. 3.
de vicis pp.
n. 22.
Dyscha. lib. 7.
pp 53.*

8. Consilium inter se habuerunt seniores Patres, & omnes Monachi habitantes in Eremo Scythi, & consenserunt ut pater Isaac Presbyter eis ordinaretur in Ecclesia, quæ in ipsa sita est, ubi conuenit die & hora statuta multitudo Monachorum, qui in illa Eremo conuersantur. Audiens autem supradictus Abbas Isaac huiuscemodi consilium, fugit in Aegyptum, & abscondit se, in quodam agro inter fruteta, arbitrans indignum se esse honore Presbyterij; quamplurimi autem fratres Monachi sequebantur ut comprehenderent eum. Cum autem applicuissent ad vesperam, in eodem agro, prolongi, ut reficerentur, fatigati de itinere (erat enim nox) dimiserunt asellum, qui eis sumptus portabat in itinere, ut pasceret. Cum autem pasceretur asellus peruenit in locum ubi supradictus Abbas latitabat. Cumque illuxisset dies, requirentes Monachi asellum, peruererunt ad eundem ubi se senior occultauerat, & admirantes valde dispensationem diuinam comprehendentes ligare & constringere eum voluerunt, & ita perducere. Venerabilis autem senior non permisit, dicens: iam non possum contradicere vobis quia forsitan voluntas Dei est, ut licet indignus suscipiam ordinem Presbyterij.

9. His virtutibus pia etiam adiungebat hortamenta linguae, nam certatim inuitatus à nostris Collationes habuit bene longas de oratione, quarum unam de orationis excellentia memorabilem facit oblata inde occasio postulandi ordinem deinceps atque virtutem, quia etiam perpetuitas eius vel acquirenda esset vel retinenda. His, inquit, sanctis sermonibus stupefacti potius, quam repleti, respergina synaxis celebratas sepe.

Collat. c. 36.

sopore paululum membra laxanimus, primoque diluculo supplices de pleniore tractatu iterum reuersuri, ad nostra discessimus, tam de præceptorum acquisitione quam de promissorum securitate gaudentes. Excellentiam siquidem orationis nobis tamummodo premonstratam, ordinem verò atque virtutem qua etiam perpetuitas eius vel acquirenda est vel tenenda nec dum nos integrè percepisse illus disputationibus senseramus.

10. Comem igitur Isaaci sermonem pari comitate auditores nostri exeperunt, virumque egregium complexus, quam magni faceret eam benignitatem & diligenter, Cassianus declarat in ea quam duxit disputatio-
nis totius conclusionem. *Huc usque Abba Isaac attoritis nobis secundam* Collat. 10.
Collationem de orationis qualitate digestit. Cuius doctrinam super illius pre-
dicti versiculi meditatione, quam velut informationis loco insipientibus tradi-
derat retinendam, admirantes admodum, & excolere tenacissime cupientes, vt
potè quam compendiosam ac facilem credebamus, difficilierem satis ad ob-
seruandam experti sumus, quam illud studium nostrum, quo solebamus ante
per omne scripturarum Corpus absque illius perseverantia vinculo varia passim
meditatione discurrere. Constat igitur neminem prorsus ob imperitiam litterarum à perfectione cordis excludi, nec rusticitatem obesse ad capessendam cor-
dis atque anime puritatem, que Compendiosissimè adiacet tunc tis, si modo
sanam & integrā mentis intentionem iugi ad Deum versiculi huius medita-
tione seruauerit.

cap. 14.

C A P V T XXX.

Alter in Palæstinam reditus.

Exacto muneris ac negotij sui tempore discedit Cassianus & Ma-
ræotida preteruectus secundo flumine reuertitur Alexandriam, ubi
apud priores hospites suos diutiùs morari aut expectare nauigium non
necessè habuit, tametsi nihil nec officij nec ingenij pratermisserint aman-
tissimi & religiosissimi Cœnobitæ, quo eum suas in ædes pertraherent,
sed irritum id omne studium fuit, vix tandem succubuit, vt aliquot dies
inter consultationes & amicorum mutua piaque colloquia exigeret. Non
pauci fuere qui de claris & illustribus quæ viderat Eremitarum virtu-
tum exemplis opportunum eius audiendi locum otiumque captarent
valuerunt illiusmodi orationes, vt homines rerum cœlestium amore
iam perustos etiamnum gloria & imitandi cupiditate vehementius in-
cenderent. Denique rebus inibi cum Monachorum aliorumque bono
constitutis Alexandria rursus excedit & vniuersis fausta precantibus cum
summa æquitate animi atque constantia; consensa prope Canopum
naui ornata & instruta, Palæstinam intendit anno Seculi trecentissimi
sexta supra nonagesimum inclinante hyeme; ac multis iterum tempe-
statibus iactatus, postremò ad condictum, Ioppem appellatur. Sequuta.

est eum admiratio apud seniores Ægyptios ingens & mirificæ virtutis superstes fama.

2. Inde Berthlehem profectus haud difficile cogitatu est quanta exultantis animi pietate Abbatem, veterem spiritus magistrum, studiosum, amantem, obseruantem sui conspexerit, ad eius se prouoluerit pedes, tum paternum amplexum exceperit. Quia deinde submissione animi & hilaritate totam illam sanctam domum complexus sit. Nec profecto minore ipse dudum gratia præstans, exoptatusque charitate ac benignitate suscepitus est.

3. Nihilo tamen minus sanctissimus pater, quamvis supra cæteros ipse tunc esset, omnibus tamen æquare se infraque infimos ducere, ac lucem, honorem, estimationem hominum fugere non simulata mansuetudine solebat. Hinc illa vestitus non sordidi vilitas, hinc lectulus pauper, vietus tenuis, itaque modicus ut vitam illi diuina quadam vi sustentatam esse fateri necesse sit, sine qua non videretur tantillo cibo tolerari potuisse. Abiectissima domus officia singulari voluptate administrabat, & exemplis ferè quam bene de humilitatis virtute sentire ostendit: quod tum demum reliquum ædificium stare posse diceret si humilitatis esset fundamento constitutum. Incredibile quanta sollicitudine silentij seruaret legem, suique ipsius custodem ageret, cum vt pacem nullius, quid temere agendo turbaret, tum etiam ne arbitrio affectuque suo transuersus ageretur. Verborum ita parcus, eaque quibus parcè vtebatur ita serio præcogitata, vt vix ullum ab eius exciperetur ore, quod non necessario aut utiliter aut honeste fuisset pronunciatum. Vnumquaque magna affabilitatis dulcedine gratiaque alloquebatur, ac licet vigens ei esset natura spiritibusque concitata, vix tamen effervesce vñquam visus, nedum irasci aut verbis laceſſere, aut queri, aut doloris alicuius sensu à quoquam se fuisse laſsum significare. In quanto vero beneficio duceret religioni se esse adscriptum, arguit excellens quam ab ætate incunite imbiberaſt opinio ardensque in eam affectus; sed & summa in ea quies & oblectatio vt præ ipsa omnia sibi cætera viuendi genera forderent.

4. Atque uti amabat matrem, ita & filios complectebatur honorificeque de omnibus monasticæ vita institutoribus sentiebat, quamvis de Cœnobij sui Bethleemitici alumnis magnifice augusteque censeret. Sed in hoc genere illud ante omnia ponendum est magnam apud eum extitisse Ægyptiorum ac Thebcorum Monachorum existimationem. Quod soli illi intelligunt qui euoluentes accuratius eius libros ex loquentis id ore acceperint. Non aliter de eorum familiis & excellentissimis ordinibus ac de re aliqua diuina, graibus dignisque rebus loquebatur. Inter præcepta ab eo apud singulos commendata, hac ferè tradebantur ad internum cuiusque habitum propriè spectantia. Primum, frequens orationis studium, quod vnicum Deo se iungendi præsidium dicitabat, alterum perpetuus vslus cognitionis exercenda in conscientiam suam; res adeo SS. Patribus laudata necessariaque omnibus religiosis perfectionis

etionis studiofis, vt ab omni se noxa longissimè semper remoueant. Postremo aequabilitas vniuersæ vitæ tum singularum actionum maximè, adeo certa & constans vt neque deiiciatur animus ab aduersis, neque vllis à diuino obsequio difficultatibus absterrereatur, neque agendi occasionses anteuertantur celeritate, neque tarditate socordiaque nimia remittantur. Is denique religiosa integritatis splendor emicabat in rebus omnibus Cassiani, eamque sibi conciliabat apud omnes venerationem, vt vulgo non nisi summa reverentia approbationeque de eo loquerentur, quin etiam in admirationem versi instituerent ad extreum ipsi, constantiam in incæptis tantamque vitæ mutationem imitando consecrari.

C A P V T XXXI.

Varia Bethlehemi Cœnobia Hieronymus & Paula instituunt.

1. **E**odem tempore Bethlehemi Monachorum amplitudo & gloria non modo laude atque honoribus sed opibus etiam & domiciliis variis amplificari coepit. Hieronymi enim iam celebris per totum terrarum orbem diffusa fama (ad eum quippe veluti ad oraculum quoddam vndique concurrebat) maximam illi auctoritatem conciliarat ab omnibus, eoque inconsulto nihil ad diuinorum literarum interpretationem aggrediebantur. Profert excellentes id genus viros non paucos Marianus Victorius in eius vita, & quidem magnus in primis Augustinus, tantum eius doctrinæ atque ingenio detulit vt scripta sua discutienda illi miserit, libros dicauerit, & quæstiones aliquot, præsertim, quæ sunt de origine animæ, ab eo petierit; & quia propter locorum distantiam, & animarum curam proficiisci ad discendum in Bethlehem non poterat, misit ad eum, qui sua vice quærerent & discerent ab Hieronymo multa, Paulum Orosium, Alipiūm, & Profuturum quendam Presbyterum, qui tamen Profuturus morte præuentus eò peruenire non potuit. Misit per Cyprianum Diaconum, & alios Epistolæ multas; vehementerque dolebat se eò ad discendum proficiendi non posse, multum enim, vt par erat, deferebat Hieronymo, & in viro non minus omnis generis cumulatè positam doctrinam, quam vitæ sanctitatem admirabatur, sicut ipse ad eum scribens his verbis testatur. *Tanta autem mihi in litteris tuis, que in manus nostras peruenire potuerunt, apparent res, ut nihil studiorum meorum mallem si possem, quam inherere luce i tuo: Quod ego quia non possum, aliquem nostrorum in Domino filiorum erudiendum nobis ad te mittere cogito. Si etiam de hac re, tua rescripta meruero, nam neque in me tantum scientia diuinorum scripturarum est, aut esse iam poterit, quantum inesse tibi video.*

2. At non solùm Augustinus sed totus terrarum orbis senem venerabatur, Seuerus Sulpitius eundem inuisit, & sex mensibus cum eo commemoratus, mansisset utique perpetuo, vt ipse ait, si potuisset. Sic enim.

Dial. 1. Bethlehem oppidum petij, cuius loci Ecclesiam Hieronymus Presbyter regit, nam Parrochia est Episcopi, qui Hierosolymam tenuerat. Mihi iam pridem Hieronymus superiore illa mea peregrinatione compertus facile obtinuerat ut nullum mihi expeendendum rebus arbitrarer. Vir enim preter fidem merium, dotemque virtutum, non solum Latinis atque Gracis, sed Hebreis etiam literis institutus est, ut se illi in omni scientia nemo audeat comparare. Tum infra. Ego, inquit, ut dicere institeram, apud Hieronymum sex mensibus fui, cui ingis auersus malos pugna, perpetuumque certamen continebat odia perdirorum. Oderunt heretici, quia eos impugnare non desinit, oderunt clerici, quia eos insectebatur & crimina: sed plane eum boni omnes admirantur, & diligunt. Nam qui eum hereticum esse arbitrantur, insaniunt. verè dixerim, Catholica hominis scientia, sana doctrina est, totus semper in lectione, totus in libris est: non die, non nocte requiescit: aut legit aliquid semper, aut scribit. Quod nisi mihi fuisset fixum animo, & promissum, Deo teste, propositam Eremum adire, vel exigui temporis punctum à tanto viro discedere noluisset. Huc ergo traditis, atque commissis omnibus meis, omniq[ue] familia qua me contra voluntatem animi mei sequuta tenebat implicitum, exoneratus quodammodo, grani fasce, ac penitus liber, regressus Alexandriam visitatis ibi fratribus ad superiorum inde Thebaida, id est ad Aegypti extrema contendit. Haec tenus Sulpitius.

3. Hedibia & Algasia, ex ultimis Galliarum finibus, Apodemium pro multarum quæstionum solutione, ad eum misit. Miserunt ex Germania, Sunia, & Fretella, ut varietatem psalterij ab eo audirent. Mittebant ex urbe, Pammachius, Oceanus, & alij, ut vel contra Hereticos responderet, vel dubia aliqua à se mota dissolueret. Mittebant & ex reliquis oris reliqui, tantisque vnde ad eum quæstionum ac litterarum concursus erat, ut scribens Paulino, hoc ipsum ipse illis, verbis testetur. Et ut sancte menti tua simpliciter fatear, uno ad occidentem nauigandi tempore tantæ à me simul Epistola flagitantur, ut si cuncta ad singulos velim scribere occurrere nequeam.

4. Præter frequentes literas quibus appellabat & interpellabat, & obloquebatur, & colloquebatur sapissime cum absentibus. Necesse illi erat quotidie aduenientes in ea loci Christianos excipere, & ea qua poterat humanitate recreare. Qui quidem concursus tantus erat, ut studiis vix esset reliectus locus. De qua re ita ipse Eustochio testatur. *Fateor me explanationes in Ezechielem multo ante tempore promisso, & occupatione de toto huc orbe venientium implere non posse, dum nulla hora, nullumque momentum est, in quo non frarum occurramus iubis, & Monasterij solitudinem hospitum frequentia commutemus, in tantum ut aut claudendum sit nobis ostium, aut Scripturarum per quas aperienda sunt fores, studia relinquenda. Itaque lucratius, imo furtius noctium horis, quæ hyeme propinquante longiores esse cuperunt, ad lucernam, qualiacunque hac sunt, dictare conamus. Ad Lucinium quoque scribens, quod præ frequentia, & peregrinorum turbis, relegere quæ scripserat non potuerit, asserit. Recipiebat enim venientes omnes ad ea loca cum tanta charitate ut pedes etiam*

etiam se illis solitum esse lauare his verbis testatur. *Nobis in Monasterio hospitalitas cordi est, omnésque ad nos venientes leta humanitatis fronte suscipimus, veremur enim ne Maria cum Ioseph locum non inueniat in diversorio, ne nobis Iesus dicat exclusus, hospes eram & non suscepisti me, solos hereticos non recipimus, quos vos, solos recipitis, propositum nobis est pedes lauare venientium, non merita discutere.*

5. Quod igitur tempus & necessitas flagitabat ut non modo domesticarum rerum & vniuersæ familiae suæ religiosissimæ sollicitudinem gereret Hieronymus, verum etiam curæ & cogitationis quam poterat partem, in externorum utilitatem deriuaret, multa quæ haec tenus ex ararij & hospitiorum angustia grauia extiterant incommoda, commodorum compensatione leniendo, multa instauranda & ex recenti hominum liberalitate instituenda curavit: illud imp̄mis, quod cum ex diuersis locis, tanta peregrinorum turba confluenter, vix tamen sufficiens locus erat, quo admitterentur ij, si qui forte vitæ genus ibi suscipere, ac religionem inire statuerent. Nulli pthochodochi certi qui rusticos mendiculos, ad Christi præsepe voti causa venientes techo ac sedibus suis exciperent ac erudirent, nulli redditus ad subleuandam illorum inopiam constituti, ad hæc magna muliercularum & virginum earum visebatur multitudo quæ diuino instinctu cuperent, aliquando se ex maximis molestiarum seculatiis, & turbulentissimis tempestatibus in portum salutis recipere. Ergo ne tantus periret fructus, laudabile hoc suum & præstantis operis consilium viris copiosis ac diuitibus fœminis communicauit, quarum authoritate ac benignitate conficeretur.

6. Sed in eo genere Paulæ Romanae singularis pietas & liberalitas eniuit, ibi enim iam per triennium cum Eustochio filia & Melania Marcellini Consulis nepte satis augusto hospitio commorata ædificare coepit strenue laetus & latius Monasterium, cui tria insuper alia perpetuis sumptibus adiunxit, & diuersas pro diuersis peregrinis iuxta viam posuit mansiones, diues enim erat Paula & Nicopolis in Axiaco littore posita ad eius (ut quæ ab Agamemnōne genus duceret) possessionem maximè pertinebat. In priori perpetuam Hieronymo sedem fixit, ibidemque Monachos magno numero amplissimis facultatibus locauit: in cæteris habuere fœminæ Virgines, quæ in tres turmas diuisæ atque in opere & cibo seiuunt, ad Psalmodias tamen & orationes conuocabantur frequentesque conueniebant. Ipsa se suamque insuper filiam Eustochium dicauit vni, simulque cum religiosis virginibus, ad extremum usque spiritum in summo euangelicæ paupertatis rigore per totos viginti annos Monasticam disciplinam seruauit. Eius vitam, mortem, & res gestas insigni oratione complexus est. Hieronymus quam & obiisse testatur Honorio & Aristeneto Coss. qui annus teste Onuphrio numeratur à Christo 404. & Innocentij Pontificis III.

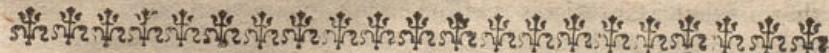
7. Verum licet pro viris & virginibus ibi degentibus, satis capax extuctum habitaculum esset & pro peregrinis mansiones aliquæ circa viam erectæ, tantus tamen vndeque ad ea loca pietatis causa hominum

concurſus erat præſertim Monachorum vt diuerſo:ium magis amplum Hieronymus ædificare cogitauerit. Mittit propterea Paulinianum ſibi germanum in patriam iam à Gothis vastatam, vti ſemirutas villulas quæ barbarorum effugerant manus & parentum communium venderet census, obicitur enim tunc, Hieronymi Paulinianique parentes. Degebat hoc tempore Romæ Ruffinus, eamque tunc Syricius de cuius testimonio deinde ſub Anastasio qui eum de Origenis versione dannant glorificabatur, gubernabat; ex ea Aquileiam & patriam reuersus poſtea eſt, Pauliniano adhuc in Dalmatia & vicinis oris manente. Meminit huius rei in Epiftola ad Pammachium, & in altera, quæ ad iſum Ruffinum eſt, his verbiſ Hieronymus. *Nos in iſta Provinciā edificato Monasterio & diuerſorio propter extruſto, ne forte, & modo Iofeph cum Maria in Bethlehem veniens non inueniat hospitium, multis de toto orbe confluentibus turbis obruiuimur Monachorum, vi nec cœptum opus deferrere, nec ſupra vires ferre valeamus, unde quia pene nobis illud de Euangelio contingit ut futura turris non ante compu-taremus expenſas, compulſi ſumus fratrem Paulinianum ad patriam mittere, vt ſemirutas villulas quæ barbarorum manus effugerant & parentum communium census vendens, ne cœptum Sanctorum ministerium deferentes riſum male-dicis & anulis prebeamus, Et ad Ruffinum. Frater meus Paulinianus nec-dum de patria reuersus eſt, & puto quod eum Aquileja apud ſanctum Papam Chromatiū videris; ſanctum quoque Presbyterum Ruffinum ob quandam caeſam per Romam Mediolanum miſimus, & orauimus ut noſtro animo & obſe-quio vos videret: Gothi autem aliquot annis ante Romanam captam hoc eſt Va-lentis tempore, vt Orosius teſtiſ eſt, prium Thraciam, exinde vt alijs, Pan-noniam, Dalmatiamque vastarunt, quo tempore Strido quoque deſtructa fuit.*

8. Non ſatis poſſim explicare dicendo, quām lātam ſibi propitiāmque fortunam tulisse exiſtimaret Cassianus, vt tantorum virorum illuc confluentium ſocietate frueretur. Ac primo Paulæ ſanctissimæ colloquiiſ congressiue religiоfissimo non ſolūm delectabatur incredibiliter, ſed etiam fine ſatietae delectabatur: cuius lātis ſuccēſſibus gestire eum videres, & quo eius exemplis magis proficeret, ad mores inluper actioneſque ſingulaſ perdiſtinguerter attendens, talem in omni genere ſuſpicio-bat, quæ ſacrarum virginum Antiftite nomen ac munus, quo defunge-batur, magno virtutum numero illuſtribꝫque ad exemplum viuendi inſtitutis præclarè tueretur.

9. Addo Hieronymi conſuetudinem probitate imoſentiaque affluen-tem, ipsi iucundam admodum & vtilem eam Bethlehami commora-tionem reddidiſſe, dum vel ē variis librorum diuinorum locis, vel de purioris vitæ incitamentis inter ſe diſſerent, Cassiano Patrem optimum & omni doctrina eruditum de iis quæ in eo genere difficultatem habere videbantur consulente. Illud de ſummiſ ipsius laudibus quod olim non animo tantum atque ore tenus, ſed ſcriptione etiam deinceps affirmauit libro 7. de Incarnatione contra Nestorium. *Hieronymus, in-quit, Cathelicorum magiſter, cuius ſcripta per uniuersum mundum quaſi di- uina*

uina lampades rutilant. In libro ad Eustochium. Dei, inquit, Filius pro nostra salute hominis factus est filius, decem mensibus ut in utero nascatur expoedit, & ille cuius pugillo mundus includitur, præsepit angustiis contingitur. Item ipius in commentario Isaie. Dominus enim virtutum qui est Rex gloria, ipse descendit in uterum virginalem, & ingressus est & egressus orientalem portam, que semper clausa est. De quo Gabriel dicit ad virginem. Spiritus sanctus superueniet in te & virtus altissimi obumbrabit tibi. Propterea, quod nascetur in te sanctum vocabitur filius Dei. Et in Proverbio, Sapientia edificauit sibi domum. Compara hoc si placet doctrina tua immo blasphemia, qua sis. Deus enim mensum creator est & non mensura partus. Ecce enim Hieronymus vir sicut maxima scientia ita probatissima pureque doctrina, iisdem prope verbis quibus tu, Dei filium mensum parum negas, ille partum mensum esse testatur. Decem enim, inquit, mensibus in utero vi nascatur expectat. Sed parua tibi forsitan viri huiss videatur autoritas. Id: m omnes atque iisdem verbis putato dicere, quia quicumque Dei filium partum esse Virginis non negat, partum esse mensum confitetur. Haec tenus de Hietonymo suo Cassianus libro de Incarnatione Domini citato cap. 26. Nam in Praefatione Institutionum ad Castorem Pontificem, laudans itidem ipsum cum Basilio tanquam authores religiosissimos. Super hac re, inquit, viri & vita nobiles & sermone scientiaque praelari m: Ita iam opuscula desudarunt, sanctum Basilium & Hieronymum dico, aliosque nonnullos quorum anterior sciscitantibus fratribus super diuersis institutis vel questionibus, non solum facundo verum etiam diuinarum scripturarum testimonis copioso sermone respondit. Alius vero non solum suo elucubratos ingenio edidit libros, verum etiam Graca lingua digestos in Latinum vertit eloquium: post quorum tam exuberantia eloquentia flumina possem non immerito presumptione notari, si aliquid stilicidiu[m] huius inferre tentasse, nisi me ad hac fiducia tue sanctitatis animares & sponsio, quod tibi ha[n]ge forent accepta qualescumque sint, vel eas congregacioni fratrum in nouello tantum Monasterio commorantium deputares.

EX CHRONI IBIDEM.

TEXTVS V.

GVm remotissima Aegypti & Thebaidos vnâ cum Abate Germano peragrasset, Constantinopolim venit, ubi à Ioanne Magno Episcopo Diaconus ordinatus cum esset, Romanam idit, &c.

C A P V T XXXII.

*Arcadio regnante Constantinopolim à Ioanne
Chrysostomo accitur.*

DVm hæc geruntur, agebatur annus nostræ salutis 395. quo Theodosius Imperator, cum filios Arcadium & Honorium iam olim à S. Arsenio in Baptismo suscepitos Constantinopoli venientes Mediolani excepisset, cōsque S. Ambrosio commendasset ut tradit Paulinus in vita S. Ambrosij, quasi præscius imminentis mortis, sibi per S. Anachoretam Ioannem Dei admonitu prænuntiata, populi curam gessit relaxando annonaria tributa, plurimaque Reipublicæ Christianæ fructuosa disposuit, edictum hortatu Amphilochij Episcopi conscribendo quo Ariani ex vrbibus eiicerentur, leges ferendo, quibus idolorum fana disfici, confungi statuas, Gentilium sacrificia & ceremonias funditus aboleri iussit, cūm eius in imperio decessor Valens, nec boni nec mali ratione habita, quam quisque deligeret religionem permisisset indiscriminatim. Constantinus verò cæterique deinceps etsi cultus simulachrorum funditus euelli, non tamen fana subuerti sed inaccessa duntaxat esse voluissent. Moritur ibidem 17. Calendas Februarij magno totius orbis damno nulli Imperatorum secundus, si vt aiunt tam potens ira fuisset, quām pius ac foelix fuit, p̄sentibus filiis & Ambroſio, cūm imperasset annis sexdecim & duobus diebus, annum agens ætatis quinquagesimum & à Christo nato 395. Arcadius post patris obitum, ne quid inopinata morte Imperatoris turbarum oriretur in Oriente, quām citissime maturauit Constantinopolim, dum Honorius post quadragenariam funeris functionem corpus pollinctum mandati curat temporariæ sepulturæ: Quo eum die celebri oratione laudauit Ambrosius. Sed & ipsi autores Ethnici Christianis maximè infensi, quamquam veritatis studiosi multa de eius publicis priuatisque moribus ingentibusque virtutibus habent. Symmachus ciuiles eius & bellicas laudes prosequutus scribit ad Flauianum, adeo sua oratione superiores fuisse, vt sibi potius illas attigisse quām pro rerum gestarum dignitate singulis satisfecisse videbatur. Themistius Philosophus easdem eximiè prædicat. Aurelius Victor in Theodosio sic comparat illum Traiano, vt longè etiam præferat, ac proindè non iam amplius acclamandum & deprecandum. *Melior Traiano, sed melior Theodosio.* Cæteris luculentius ista traetauit Paulinus Romanæ decus nobilitatis, literis clarus famaque celebris in libro de Theodosij veris laudibus, cuius meminit ipse Episto. 9. ad Seuerum, & de quo ad se missò Hieronymus Episto. 13. Librum, inquit, tuum, quem pro Theodosio principe prudenter ornatèque compositum transmisisti, libenter legi, &c. Gennadius Panegyricum super victoriam tyrannorum nominat. Unus duntaxat repertus est Zosimus qui more suo in Christianæ religionis odium,

Lib. 2. Epist.

13.

Orat. 5. & 6.

odum, licet in bello suscepitos labores extollat, pacis tamen tempore eundem mollitiae & nimiarum deliciarum carpserit in sua historia;

Iustis itaque persolutis hoc eodem anno 6. Idus Nouemb. cadauer splendido & magno cum apparatu Constantinopolim deportatum est. Cæterum hæredes Imperij duò, qui vñà cum Patre, Arcadius quidem duodecim, Honorius verò duos annos imperitarant, etiamnum pueri, iam soli Rēpublicam capessere cœperunt 16. Calen. Februarij, ille in Oriente iste in Occidente; cum annum ille atatis ageret decimum octauum, iste decimum, quos quidem ambos, pueritia opportunos tutorum perfidiæ fecit, non sine graui discrimine imperij. Ruffinum enim Arcadio, Stiliconem Honori tutores adiunxerat pater moriens. Verum ille consortem æmulatus, quod eum arctiori vinculo nuptiarum sibi obstrinxisset Theodosius, iuncta illi Serena Honori fratri sui filia, tum forte quod in summa dignitate & potentia supparem ferre non posset, ed prouenit arrogantia, vt Imperatorem genetum habere conaretur, & ita viam sibi parate ad affectatam vtriusque tutelam Imperij, nisi factum fuisset arte Eutropij Eunuchi cubiculi præfecti vt Arcadius Luciniam Eudoxiam sibi desponderet eximia pulchritudinis virginem, neptem Promoti viri Consularis, quem idem Ruffinus occidi à barbaris curaverat, qua tamen nuptiarum spe deiectus, nihil de imperio minus cogitans cœpit occultè finitimarum Prouinciarum aditus armis occupare, Græcia quidem Antiocho, Gerontio Thermopylarum angustiis custodiendis, traditis: qui in Arcadij necem & vtriusque imperij exitium, euocatis Huminis, Gothis & Massageratum immanibus populis, duce & iam rege creato Alarico cognomento Balta coniurarunt, per quos quanta clades illata sit Europæ & Asiae, quantis cædibus pariter ac terroribus, ausi quoque Constantinopolim obsidere, vniuersas vrbes compleuerint deplorat Hieronymus tunc Hierosolymis existens Epistola ad Heliodorum 3. & 30.

3. His tam diris atque funestis dum Stilico gemino pollens exercitu quam citissime occurtere satagit, Ruffini proditoris arte impeditur, suadentis Arcadio vt Orientalem summum exercitum reuocaret Constantinopolim. Itaque coactis ab inuicem diuelli, Stilico cum copiis Occidentalibus vitroque fremente exercitu in Italiam rediit, ac ducem Gaimam Gothicis generis, minas in Ruffinum spirantem cum Orientalibus ad Arcadium remisit. Aduenienti per viam occurrentis cum Arcadio Ruffinus, dum ex condicō expectat vt acclametur à militibus Imperator, virginis Arcadium vt ipse prius eum consortem declararet imperij, appetitus est ex insperato militis gladio Stiliconis nomine, letalem ictum vibrantis, quem sequuti alij atque alij mille eundem Ruffinum repetitis vulneribus confoderunt & caput ac manus cæteraque inter se disperrita membra per summum ludibriam conto imposta, pro trophyis cum pompa in urbem circumtulerunt, vxore & filia tunc ad Ecclesiam metu configuentibus, fide data concessum est, vt Hierosolymam nauigarent, Siluam verò eius sororem virginem Christo dicatam egregia sanctitate

Cap. 33.

Lib. 3. de præscript. c. 34.

atque eruditione conspicuam, vixisse Hierosolymis & peregrinatam esse in Ægyptum author est Palladius in historia Lausiaca. Sub idem tempus Arcadius ne traderet ad se confugientes Armenios propter Persarum persequitionem, bellum cum Persis confecit, eo signo, inquit Prosper, quod ante quam potiretur victoria, coëuntibus in prælium militibus aëriae crucis in vestibus apparuere. Vnde etiam vîctor cum eodem signo crucis fieri præcepit, quæ in vsu totius orbis & maximè Asiae hodiéque persistit.

Lib. 8. c. 2.

4. Sed quod proprius rem nostram accedit, cùm tumultus id genus bellici desiere anno Arcadij 3. & Christi 397. exeunte, Nectarius Episcopus Constantinopolitanus diem obiit, & quidem in tempore sedulo curatum est ut successoris electio fieret, eiusque rei causa celebratum esse Concilium Episcoporum tradit Sozomenus, sed enim cum alij alium ad id munere quererent, tandem conspirantibus in unam omnium suffragijs placuit Ioannem Antiochiae Presbyterum ab eloquentia cognomento Chrysostomum accersere, frustra aduersus eum satagente Theophilo Alexandrino, qui vocatus ab Imperatore Constantinopolim ex iure prætenso à Patriarchis Alexandrinis in electione Episcopi eius ciuitatis, conatus est eius conuellere gloriam suis infectionibus, ratus sibi consultum iri melius, si in officijs consortes parum cordatos sibi suffragio ascisceret, quam ut cogeretur audire consilia prudentum. Idcirco Isidorum quendam suæ ipsius Ecclesiae Presbyterum sibique charissimum, quod sua olim causa is in se receperit negotium plenum periculi, magnopere contendebat in demortui locum successorem sufficere, & ad Episcopatum suo suffragio promouere. Sed minis metuque iudicij subeundi de nonnullis criminibus ei obiectis, & ipse eundem Ioannem designauit Episcopum. Extant Arcadij literæ per Clericos simul, & dignitate in palatio præpollentes destinatae ad Flavianum Episcopum Antiochenum, quibus cum immotuisset electio facta Chrysostomi populo Antiocheno, isque pertinacissime resisteret ne abduceretur: vilum est Imperatori scribere ad eius ciuitatis Præfectum, ad se ut omnes clanculum nec ullo hominum conscio mitteret virum, ne qua turba commoueretur in ciuitate ob Ioannem. Præfectus verò eundem accersitum extra portam quæ dicitur Magnesia, quasi ad visitandas martyrum sacras ædes impositum rheda publicæ, Eunicho qui cum Magistro militum fuerat missus, tradidit deducendum ad Imperatorem. Simul ac igitur Ioannes Constantinopolim peruenit ordinatus est eius ciuitatis Episcopus, quod anno consequente proximo 398. die 26. Februa. contigisse Socrates, Sozomenus, Marcellinus in Chronicis affirmant. Porro in sublimem thronum electus, quanta vigilancia docuerit, quanto studio pugnarit aduersus haereticos & gentiles, scripta viri declarant. Vbicunque diuinus honor ageretur nulli cedebat difficultati periculove, sed nixus Deo nihil arduum nihil nimis amplum ducens, immensa quadam animi magnitudine alta quæque spectare ingentiaque conari coepit. Ac primum omniam curauit, ut Catholicæ fidei in omnibus prospectum esset, autóque fuisse

Socra. lib. 6.

cap. 2.

Sozom. lib. 8.

cap. 2.

fuisse putatur, ut severissima illa lex 34. Codi. Theodosia. de hæreticis, post dies sex à sua ordinatione sanctetur, qua & ipsorum conuentus omnino prohibiti, & eorum clerici vrbibus pelli ac codices igne comburi iussi sunt, & quod nunquam haetenus aduersus ullos hæreticos decreatum fuerat, eorumdem receptoribus & occultatoribus capitale suppli- cium irrogatum est. Deinde Theophilo Alexandrino in auxilium assumptio misit Romanum, & in Ægyptum legatos, Acacium Beræensem Episcopum & Isidorum illum, cuius nomine Theophilus ordinatione sua obstatuerat, quorum opera Romano Pontifici & Occidentalibus ac Ægyptiis Episcopis Flauianum Antiochenum reconciliaret, & Ecclesiam ipsam Antiochenam diu inter se diuulsam propter Paulinum, Euagrio eius successore vita functo, ad unionem redigeret. Inde luxum clericorum, potentium mensas affectantium coarguit, & superfluos Ecclesiæ ipsiusque Episcopi Constantinopolitani sumptus resecari & ad infirmorum solatia transferri voluit. Neque minus ardens studium aduersus principum & illustrium virorum fastus & superbiam, quam plebeiorum minas & terrores fuit. Denique omnes omnis generis laicos semper in coargendo vitio admonitione & audacia repressit.

5. Cæterum nulla res magis incredibilem eius animi magnitudinem ostendit quam infinita quædam cupidio Euangelij toto orbe terrarum circumferendi, cum enim ei angusta videretur longè latèque diffusa Ecclesiæ Constantinopolitanæ amplitudo, totam Thraciam, insuper Græciam, Scythiam, Pontum, Asiam vniuersam, omnem denique animo atque industria complexus est Orientem, omnes vtique terras deinde complexurus, si animi ardori & vires & vita respondissent, quare spectata in adiungendis Christo infidelibus & hæreticis conuincendis, Monachorum fides atque industria, ad communicandum cum eisdem laborem plebis erudiendæ Chrysostomum accedit. In delectu itaque habendo eorum quibus haud minus sedulitatis foret, quam pietatis usus, solerti industria nactus est Cassianum virum postea suis virtutibus clarum, eumque Constantinopolim accessit, dignum vtique ratus, qui sibi à consiliis tanquam alteri Damaso alter Hieronymus, in sanctiore Conclauio assideret. Chrysostomum induxit ad hanc electionem cum fama ipsa quæ Cassiano latè percrebuerat, tum vero quod opinionem de ipso simul augerent multi, & suprà cæteros Theophilus, Isidorus & alij Ægyptij quibus olim vite usus & consuetudo frequens Alexandria, & alibi cum peregrinaretur virtutes eius notas fecerat. Tum forte quippe cum affirmarent hominem esse ad religionis munia factum, quia ipsum inaudiuerant sæpè ita in consultationibus loqui, ut ingens omnium quæ diceret admiratio simul esset atque fides, coniunctionemque fœlicem in eo summae doctrinæ ac summae modestiæ suspicerent vniuersi. Tum forte etiam quia sanctitatem ac morum eius suavitatem ipsomet Chrysostomus libauerat. Is enim vixit in Syria, qualern nobis Heraclidem Monachum describit Trithemius. De vita & conuersatione SS. Patrum, vir moribus sanctus & diuinarum scripturarum eruditio-

96 *S. Cassianus illustratus seu Chronic. vita,*

tione insignis, sanctorum Patrum Anachoretarum ac Monachorum diligentissimus inquisitor & imitator, qui velut argumentosa apis de singulorum conuerlatione flores virtutum in alueolum pectoris sui conferens, mel spiritualis dulcedinis procreauit. Sed & Antiochiæ, cum in ore & sermone omnium clarissimus extitit, æquè innotuisse Hierosolymis, & Palestine loca sancta perlustrasse Chrysostomum, quis poterit dubitare? Certe quidem si conjectura interdum verisimili, ex similibus comparata exemplis, agere concessum est, haud par est credere, qui nulla alia quam iniuriorum sanctorum Patrum & tyrocinij Monastici ponendi causa in Eremos Calcidis secesserat, præterisse finitimas ac venerandas sanctissima urbis memorias vniuerso antiquitus celeberrimas orbi, & ad Christi cunæ Bethlehem non accessisse, insalutatosque ibidem prisci moris integerrimique sanctorum pluriuos reliquisse.

6. Hieronymo non fuisse incognitum, atque adeo Cassiano Hieronymi familiarissimo eidemque omnibus rebus coniuncto, sed etiam inter eos officia quædam & paria & mutua intercessisse colligitur eiusdem Hieronymi testimonio, idque primum in Catalogo eius de scriptoribus Ecclesiasticis est ferme in hac verba. *Ioannes Antiochenus Ecclesia Presbyter Eusebij Emiseni Diaconique settator multa componere dicitur, de quibus dei inspecturus tantum legi.* Tum ad Principiam scribens. *Cum Monachi Ægypti libellum dedissent aduersus Theophilum Arcadi Imperatori, & quidem gratibus refutum criminibus, adeo ut Theophylī caput in discrimen videretur adduci. Creditum quidem fuit eos haud ista absque sententia Chrysostomi tentasse.* Quamobrem ea dissipata longè latèque fama, tacito proprio ob tanti viri reverentiam Ioannis nomine, Hieronymus sub Barnabæ voce, ex Pauli sententia ipsum sugillat his verbis. De Occidentis partibus ad Orientem turbo transgressus minitabatur plurimis magna naufragia. Tunc impletum est. Putas veniens filius hominis fidem inueniet super terram? refrigerata charitate multorum, pauci qui amabant fidei veritatem nostro lateri iungebantur, quorum publicè petebatur caput accusationibus scilicet Origenistarum, contra quos opes omnes parabantur. Ita ut Barnabas quoque duceretur in illam simulationem, imo apertum parricidium, quod non viribus sed voluntate commisit. Hæc ipse, nimirum quod, ut dictum est, fama vulgatum esset, licet magna calumnia, libellum accusationum aduersus Theophilum capitalibus criminibus plenum oblatum Arcadio fuisse impellente Chrysostomo. Sed cum longè aliter res se haberet, quod tamen illis patrocinatus Chrysostomus visus esset, hæc suspicandi ausam captantibus præbueret.

Epist. 3'. 7. Cæterum ipsum Hieronymum Chrysostomi causa maximo fuisse dolore affectum, adeo ut etiam in febribus inciderit, ipse suæ Epistolæ ad Theophilum exordio tradit, licet eum non nominet, in qua de S. Paulæ obitu meminit, deque afflictione quam ob Ecclesiæ turbines pateretur, significans plane turbas Ecclesiæ Constantinopolitanæ ob expulsum à sede Chrysostomum eius Episcopum, ait enim. *Ex eo tempore quo Beatus*
dicitur

dimis tua accepi Epistolas iuncto paschali libro usque ad presentem diem, ita
moro, luctu, & sollicitudine, ac diversis super statu Ecclesia hinc inde ru-
moribus exagitatus sum, ut vix volumen tuum potuerim in Latinum sermo-
nem vertere. De aliis Ecclesiarum turbis nihil est quod possit intelligi
cum non essent alibi alia de re tunc coeptati tumultus, si enim in his
conspirasset S. Hieronymus cum Theophilo certè quidem sibi gauden-
dum illique gratulandum fuisset, quod scilicet res ex sententia evenisset.
Iunctus ergo erat Hieronymus cum Theophilo, in dissipandis Origeni-
stis destruendisque erroribus Origenis, non autem in persecutione ab
eo aduersus Ioannem Chrysostomum excitata, quod detestandum vide-
batur. Laude quidem dignum illud Origenistis atque erroribus Orige-
nis resistere, quibus ad perdendam Catholicam veritatem à nonnullis
ianua iam aperta erat.

C A P V T XXXIII.

*Ab eodem renuntiatur Diaconus magnæ Ecclesiæ
sue Constantiopolitanae.*

1. Nam tum soleme illud ab Ecclesia seruatum fuisse, vt Monachi or-
dinarentur & clero vindicarentur, liquet ex Epistola S. Paulini 45.
qua inter Epistolas Augustini extat num. 35. Nam de se ita loquitur.
Etsi à Delphino Burdegalæ baptisatus à Lampo apud Barcinonam in Hispania per vim inflammate plebis sacratus sim, tamen Ambrosij semper, & dilectione ad fidem nutritus sum & nunc in Sacerdotij ordine confoneor. Denique suo me clero vindicare voluit, vt etsi diuersis locis degam, ipsius Presbyter censemur. SS. Mommolenus & Bertrammius Ascetae Luxouenses, & S. Martyrolo.
Bertini in Apostolico munere prædicationis in agro Morinorum sub Gallica. s.
S. Audomari præsidio suffragatores, collecta multa animarum messe, Sept. in vita
cum iustitiae manipulis ouantes in cœlum euolarunt. De aliis verò id S. Bertini.
genus quam plurimis, in fine eiusdem Epistolæ citatae S. Paulini, hæc
verba leguntur. *Benedictos sanctitatis tua comites, & emulatores in Domi-
no fratres, si dignantur, nostros tam in Ecclesiis quam in Monasteriis Cav-
tagini, Tagaste, Hipponeregio, & totis Parochiis tuis atque omnibus cognitis
tibi per Africam locis Domino catholice seruientes multo affectu & obsequio
salutari rogamus, Sed & Possidius in vita Augustini quemadmodum per Cap. 11.
totam Africam propagati fuerint clerici, Episcopi, & Monasteria ex
primo illo Hipponenſi ab Augustino erecto Monasterio, docet his verbis.
Proficientes vero doctrina divina sub sancto & cum sancto Augustino, in Mo-
naſterio Deo seruientes, Ecclesia Hipponenſis clerici ordinari cœperunt: ac
deinde innotescente ac clareſcente de die in diem Ecclesia Catholica prædicatio-
nis veritate, sanctiorumque Dei seruorum continentia & paupertate pro-
funda, ex Monasterio quod per illum memorabilem virum & esse & crescere
cœperat, magno desiderio poscere atque accipere Episcopos & Clericos, pax*

Ecclesia atque unitas, & cœpit primò & postea consequuta est. Nam fermè decem quos ipse noui, sanctos ac venerabiles vivos, continentes & doctissimos B. Augustinus diuersis Ecclesiis nonnullis quoque eminentioribus rogatus dedidit. Similiterque & ipsis ex illorum Sanctorum proposito venientes, Domini Ecclesiis propagatis, & Monasteria instituerunt, & studio crescente adiunctionis verbi Dei, ceteris Ecclesiis promotois fratres ad suscipiendum sacerdotium presisterunt. Hæc Possidius, ut planè videoas ex uno Augustini Monasterio vniuersam Catholicam Ecclesiam Africanam sanctis Sacerdotibus breui tempore fuisse repletam, Donatistis propterea inuidentibus, & nomen Monachi execrantibus. Est de his rescriptum Honorij Imperatoris lib. 32. Codicis Theodosiani, De Episcopis & Clerici. Si quos forte Episcopi deesse sibi Clericos arbitrantur ex Monachorum numero rectius ordinabunt non obnoxios publicis priuatisque rationibus, &c. Dat. VII. Calen. August. Honorio IV. & Euthychiano Conf. Indeque S. Augustinus suos clericos interdum Monachos appellat.

2. Hanc igitur viam, quæ frequens & popularis haberetur, sequutus Chrysostomus Germanum & Cassianum Monachos sacerorum ordinum charactere Deo & Ecclesiæ suæ Constantinopolitanæ asseruit, & quidem Germanum Sacerdotali, Cassianum verò Diaconi dignitate inauguruavit. Author est Gennadius in Catalogo Illustrum virorum. *Cassianus natione Scytha Constantinopolitani a Ioanne magno Episcopo ordinatus. Simiter Trihemius. Ioannes, inquit, Cassianus natione Scytha B. Ioann's Chrysostomi Constantinopolitanus Episcopi quondam auditor atque discipulus, & ab eo Diaconus ordinatus.* Assentiuntur Baronius & alij communiter historici, ac de vtroque satis ex Theodoro intelligitur, cum eorum legationem, à clero Constantinopolitano pro Chrysostomo Romam ad Innocentium Pontificem destinatam narrat his verbis. *Post Palladium Germanus Presbyter, Cassianusque Diaconus, Ioannis viri magna religionis lieras ab omni Clero attulerunt. Eam porro gratiam & honorum dignitatem sanctissimis viris peperisse, non modo præclaram eorum virtutem, sed quæ suscepti erant in conciliandis nomini Christiano infidelibus officia & partes, fraudere videtur Theodoretus in historia Ecclesiastica.* Cum enim certior fatus esset Chrysostomus Phœniciam etiam num ad nefaria demonum mysteria celebranda cæco furore ferri, monachos diuino pietatis studio inflammatos in unum cogit, eosque cum edictis Imperatoris ad simulachrorum fana demolienda mittit. Mox infra. *Cum videret præterea gentem Scythicam doctrinæ Ariana loqueis irriterat ienevi, molitus est sedulo inde eam eripere, ad quam prædam capiendam hanc viam, excogitauit. Complures qui eadem lingua loquebantur Presbyteros, Diaconos, & Lectores ordinauit illisque unam tribuit Ecclesiam quorum opera multos errore lapsos Ecclesia reconciliauit. Itemque eum accepisset Scythes, qui Nomades vocantur, quique propter Istrum accolabant, siue quidem saluem appetere, sed habere neminem qui sitim suam salutario doctrina fluentis restinguere, viros laborum Apostolicorum imitatores conquisiuit, eosque illis erudiendis praefecit.*

3. Venit in mentem præ ceteris Cassianus, tum quod illustri Scythicæ loco

Anno 404.
num. 78.

Lib. 5. c. 29.

Cap. 30. & 31.

loco clarisque natalibus ortus esset, tum quod in illo præter diuinitus infusa charis inata mirum etiam atque efficax ingenium & studium ad hominum animos demerendos, vt in eorum quibuscum vineret ageretur amicitias opportunè insinuaret se, eosdemque obsequio & submissione tueretur. Quibus fermè artibus & simul sanctimoniae ac frugalitatis exemplo, ad suum institutum & vitæ rationem sibi olim Deo bene iuante adiunxit multos, & à solitiori vita non modò ad sobrietatem & continentiam, sed etiam ad contemptum rerum mortalium & que ad salutaria consilia Christi conuertit. Complutes præterea hæreticos gradiente iam tum peste Arianorum & Origenistarum, tempeliis disputationibus monitisque conuictos in gratiam Romanæ Ecclesiæ secreta abiuratione restituit Accessit desiderio Chrysostomi, & laboribus Cassiani S. Theotimus etiam Scytha & Tomiensium Episcopus; magnus insuper ille Apostolus S. Nicetas Dacorum Episcopus, & S. Victorius Episcopus Rothomagensis, quos omnes hoc eodem tempore studuisse Scythrum conversioni tradunt Sozomenus, & S. Paulinus Epistola. 26. & de reditu Nicetæ in Daciam.

4. Cæterum contigit sub eodem Arcadio, eiisque patrocinante rescripto ann. 398. Porphyrij ordinatio, insignis pietate viri, patria Thessalonicensis, professione Monachi à Ioanne Episcopo Cæsariensi, qui rogatus à fidelibus Gasensibus dari sibi Episcopum potentem opere ac sermone, vt efferratos Gasensem mores mitigare, Christianisque præceptis instituere conuertendo posset, eisdem præfecit S. Porphyrium. Cum enim in Ægypto apud Scetim in adolescentia vitam Monasticam exercuisset annos quinque, totidem in Palæstina, quod visendorum causa locorum Sanctorum peregrinatus esset & post multa ibi edita vita sanctissimæ exempla, à Cyrillo tunc eius Ecclesiæ Episcopo inuitus creatus esset Presbyter, custosque ligni sanctissime crucis factus, tandem diuino monitu accerisitum illum ac diu licet reluctantem Ioannes Cæsariensis Antistes creauit Gasensem Episcopum, annum ætatis agentem quadragesimum tertium. Quomodo autem prefectus Constantinopolim egerit apud Imperatorem aduersus Gasenses Idololatras, & per Ioannem Chrysostomum atque Amantium cubicularium impetrarit ab Imperatore, vt Marnæ clauso (templum id erat celeberrimum Marnæ idolo, quod louem putant, sacrum) & aliis templis omnia simulachra deiicerentur nec amplius consulerentur, satis liquet ex Marco Diacono apud Baronium anno Christi 401. & ex Epistola colligi potest ea de re ab ipso Chrysostomo scripta, cum postea in Armenia exularet.

Epist. 123.
& 126.

C A P V T XXXIV.

*Commentum de Cæsiani electione à Chrysostomo expulsi
& exturbati.*

¶ Sed ista ne prosequamur longius, quān fides nostra postulabit hic sistendum, vt assertum à Trithemio commentum & ab aliis eius

opinionem sequutis acceptum, manifesti mendacij conuincamus. Est autem huiusmodi. *Ioannes Cassianus natione Scytha B. Ioannis Chrysostomi Constantinopolitani Episcopi quondam auditor atque discipulus, & ab eo Diaconus ordinatus, post aliquot annos ab eodem nescio propter quam causam expulsus, apud Massilium Presbyter consecratus est.*

2. Ad hanc deridiculam cœctionis calumniam refellendam, illud primò sufficiens est argumentum, quod Hilarius & Prosper in defensione Augustini acriter suscepit, vitam Cassiani rationemque doctrinæ penitus inuestigatim & perscrutati sunt, levissimis etiam suspicionibus hanc insignem domesticæ turpitudinis notam & ignominiam non inuaserunt, quæ in fronte fuerat collocanda, cum præsertim res tanta in tantum virum, locoque tali admissa nec angulum orbis præterisse potuerit, ubi non sciretur.

3. Præterea quando hic expulsus à Chrysostomo dici potest? qui etiam post exilium Ioannis in eius obsequio perseuerasse, & pro eo legatione ad Innocentium functus esse cognoscitur. Huc spectat frequens & summa sollicitudo qua in tam magna & turbulenta Ecclesiæ tempestate, imminentis periculi haud ignarus socios etiam atque etiam rogabat, impensis ut Deo precibus iudicium summæ existimationis & penè dicam. capit is Chrysostomi enixè commendarent. Hinc assiduitas illa qua publicis functionibus interueniebat, quoties de restinguendis aut scandis discordiis foret consultandum, tametsi coram plerique numerarentur de clero cunctis prudentes atque omni doctrina eruditæ, nilominus in unum ipsum videbatur inclinatus omnium labor, & præcipua curarum ita Patres ad eum reiiciebant, tanquam si oracula loqueretur aut sublimior in ipso ac supra coimunem conditionem excellens quædam virtus Dei eluceret. Cum hac fama & existimatione, aduersus Eudoxiam & Episcopos Theophili fautores mirum est quām esset ei libera vox pro defensione Chrysostomi, dum cunctarentur nonnulli agerentque lenius forte & gratiam eorum potius amiciriamque respicerent. Versare aduersariorum animos, omnes in partes, orare summa demissione pro amicitia, obtestari per Christum communem Dominum ut obliuiscerentur iniurias; aut si in his postularent petitoris personam caperent, accusatoris deponerent, ne vitiosis æmulationibus cursum Euangelij queni eloquentia virtute ac sapientia illa tantopere promouere ceperat Chrysostomus, impedirent aut morarentur, ne hanc à diabolo gratiam quam ille maximè velit ineant, nec tam insignia Christi sanguini ac nomini probra inaurant: tum miscendo precibus minas, granissimis verbis denunciare, cauerent ne in supremi Ecclesiæ capit is Romani Antistitis, Dei denique immortalis incurrerent offensionem iramque, ut pote qui in uno negotio simul omnium illorum autoritatem numénque violarent.

4. Cæteris quoque autor erat, ut ab omni assentatione tanquam à communi aulæ scopulo declinarent, & ne in custodia Ecclesiæ ac iuris obseruantia, canes pauidos allatrandi se præberent. Si quæ inter disceptandum

tandum scriberentur grauius, aut dicerentur contra Chrysostomum, aut contra viros alios, quorum ei nota probitas, in authores inuehebatur suopte licet mitis ingenio, & captans occasionem ex ratione maledicendi eorum, ponebat ob oculos arcana Dei iudicia, atque hunc in modum ad pacem hortabatur, pacem verò ali oportere imprimis demonstrabat inter religiosos, quo iij in hostes fidei potius acuerent animos & stylum stringerent, atque adeo inter Episcopos, ne sint prauo documento & exemplo populis, perosis eorum inimicitias & similitates. Verum æmulationis non solum mentem Eudoxianorum excœcarat, sed etiam aures occluserat, quæ causa fuit cur eum tandem Innocentio Papæ Romanam legarit Clerus Constantinopolitanus de quo inox infra proximo sequenti capite.

5. Tertiò. Cùm nullus antiquorum notam huicmodi Cassiano impégisse legatur, vti rem probe commeminit Baronius ann. 404. puto errandi occasionem inde manasse, vt qui reliquis membris Cleri Constantinopolitani non pepercisset Antiochianitarum furor, capita ipsa, quibus annumerabatur Cassianus, in vrbe reliquissimæ quasi quiddam incredibile dici putarint, aut qui fortè pro Ioanne Chrysostomo fuisse reperitur expulsus, eundem per Ioannem ipsum electum prosperam existimarint. Est qui referat de se Palladius in Dialogo, quod absque literis Romain venisset, quoniam & ipse dicebat se fugisse vesaniam Principium, expressissimæ autem ac signantius enarravit omnia, ipsumque editum protulit in hanc sententiam. Quicumque occultasset Episcopum ac Clericum siue in sui domo suscipieret qui Ioanni communicaret eius domum publicandam.

6. Postremò Cassianus ipse in libris, quos de Incarnatione conscripsit, erga memoriam eiusdem Ioannis Chrysostomi propensissimum & gratissimum se ostendit, dum eum sèpe laudibus haud vulgaribus celebrat, & quod magis videri debet, quidquid ipse sciret liberaliter ei acceptum refert. Nam inter alia, *Ioannes*, inquit, *Constantinopolitanorum Antistitum decus*, cuius sanctitas absque illa geminitate persecutionis procella ad martyrii merita peruenit, quid de filii incarnatione senserit ac prædicaris ausculta. Et illum, inquit, quem si nuda Deitate venisset non cælum, non terra, non maria, non illa creatura sustinere potuisset, illæsa Virginis viscera portauerunt. Huius ergo fidem atque doctrinam, etiam si aliorum ignorabas, sequi ac tenere debueras, cuius utique amore & desiderio te anistitem sibi plebis religiosa delegit. Quia cum de Antiochena Ecclesia te sibi sumeret Sacerdotem, ex qua illum ante prælegerat, recepturam se in te credidit, quidquid in illo habere desisset. Mox infra Constantinopolitanis verba faciens. *Memento magistrorum veterum sacerdotumque vestrorum*, *Gregorij*, nobilis per orbem. *Nectarij sanctimonia insignis*, *Ioannis fide ac puritate mirabilis*, *Ioannis inquam Ioannis illius qui verò ad similitudinem Ioannis Evangelista & discipulus Iesus & Apostolus* quasi super pectus Domini semper, affectumque discubuit. *Illijs*, inquam, memento, illumsequimini, illius puritatem, illius fidem, illius doctrinam ac sanctimoniam cogitate. Illius memento semper doctoris vestri ac

Lib. 7. c. 30.
& 31.

nutritoris, in cuius quasi gremio quodammodo amplexuque crevistis, qui communis mihi ac vobis magister fuit, cuius discipuli atque institutio sumus. Illius scripta legite, illius informationem tenete, illius fidem ac meritum amplexamini. Quod eis affectus qui grande est ac difficile sequi, tamen pulchrum atque sublime. Quoniam in summa rerum non adeptio tanum, sed etiam initatio ipsa laudanda est, quia nunquam fore aliquis eius rei portione ad plenum caret, ad quam scandere ac peruenire contendet. Ille ergo vobis in sensu semper & quasi in conspectu sit: ille in animo atque in cogitatione versetur. Ille denique ipse vobis etiam hec, que à me sunt, scripta commendet, quia hec quae ego scripsi ille me docuit, ac per hoc non tam mea hac, quam illius esse credite: quia rius ex fonte constat, & quidquid putatur esse discipuli, totum ad hominem referri conuenit magistri. Hac de Ioanne ad Constantinopolitanos summa cum laude Cassianus, sive compellans eos, specimen in omnibus editit amantissimi Ioannis discipuli, de quo & post exilium, imo & post mortem adeo benemereri studuerit ut nec vel tenuis nebulis in ipso penitus dignosei possit alicuius similitatis asserta.

7. Ex quibus manifestè deprehensum appetet, quām inconsultè ac temerè frigidus ille fictor, electionis fabulosæ commentum euulgarit. Sed & nihilo prudentiores alij, qui coimpingentes Cassiani vitam, vñ cum aliis mendaciis istud ipsum præterisse noluerunt. Sapienter in eos animaduertit Henricus Cuychius, eisque censoriae severitatis notam inurit, præfatione in suas Annotationes, his verbis. Nec ferendum est quod quidam illum à B. Chrysostomo propter huiusc erroris suspicionem explosum, ablegatum, vel electum fuisse assérunt, præsertim cùm nulla illius suæ suspicionis evidentia aut certa documenta proferant: & ipse Chrysostomus quoque propter sui temporis grassantes haereses liberi arbitrij vires nonnunquam extollat, quasi gratiæ Christi iniquior fuisse videatur, quamquam secus res habeat. Quapropter cùm incerta omnino sit istius discessus causa, & ex fine septimi libri de Incarnatione palam sit Cassianum Diuum Chrysostomum ut optimum & probatissimum magistrum suum semper veneratum fuisse; temerarium esse censeo sinistri & incerti quidpiam de eo suspicari. Aut enim per haereticos ab Ecclesia Constantinopolitana sive Ierosolomyana electus est, vt autor est volaterranus: aut solitudinis desiderium ipsum impulit, vt in Narbonensem Galliam, in qua sita est Massilia, ignotam sibi Provinciam secederet, ibique duo Monasteria, virorum alterum & alterum mulierum condideret, aut denique propter studia ingenuarum disciplinarum & morum grauitatem Massiliam commigravit, quemadmodum Romani quoque pro Attica peregrinatione ad disciplinas capessendas Massilioticum gymnasium petebant. Usque adeo enim in ea vrbe motum grauitas, ac maturitas, & honesta studia floruerunt, vt Plautus in Casina, Massilienses mores tanquam optimos & probatissimos dixerit. Eadem quoque studia & mores mirificè commendat Marcus Tullius, cùm alibi tum præcipue in oratione pro L. Flacco cuius haec sunt verba. Neque vero te Massilia prætereo, quia L. Flaccum militem Quæstorem cognovisti, chius ego cinitati disciplinam

plinam atque granitatem non solum Gracia, sed hanc scio an cunctis gentibus anteponendam iure dicam. Quæ tam procul à Gracorum omnium regionibus, disciplinis, linguisque diversa, cum in ultimis terris cincta Gallorum gentibus barbarie fluctibus alluvatur, sic optimatum consilio gubernatur, ut omnes eius instituta laudare facilis possint quam emulari. Sed à nobis in toto reliquo quasi contextu hæc etunt illustranda maximè.

C A P V T X X X V .

Cassianus mittitur Romam Legatus cum Germano Presbytero ad Innocentium Papam, quem Chrysostomus appellarat.

1. **I**nnocentium Romanum Pontificem appellarat Chrysostomus, cùm nullam spem reliquam esse cognosce et, vt meliori statu res collocarentur, sed certò iam intelligeret omnia in deterius prolapsura, legationem honorificam quatuor Episcoporum ac duorum Diaconorum ad eum direxit, qua ipsum contra iudicium Theophili & aliorum Episcoporum appellavit, scribens pariter de iisdem ad Venerium Episcopum Mediolanensem, & Chromatium Aquileensem, iisque aliæ sunt additæ literæ Episcoporum quadraginta ipsius communionis, nec non cleri Constantiopolitani ad eundem Innocentium, confirmantes quæ à Ioanne scripta essent. Vérum Theophilus hæc studia præuentire conatus, ne in caput suum talia tantaque præsumpsisset, legatum prius ipse Romam misit Alexandrinæ Ecclesiæ Lectorem, cum literis quibus significauit quæ in synodo aduersus Ioannem mirabiliter omnium generum atque ordinum consensus conspirare sensisset. De his locuples testis est in Diakogo Palladius cuius hæc sunt verba. *Primus omnium prefectus est ad nos Alexandrina Ecclesiæ Lectorem, cum Papa Theophili literis, quibus iudicabat Ioannem à se fuisse depositum.* Eas literas cum legisset Beatissimus Innocentius Romanæ sedis Antistes inhorruit temeritatem fastidumque Theophili, ægrè ferens & quod solus scripserat, & quod rei totius seriem referre omiserat, cuius scilicet rei gratia quibusve adiunctis sibi sociis illum deponere ausus fuisset. Inter hæc mansit admirans nihilque rescribere voluit rei indignitate commotus. Dum Eusebius quidam Diaconus Constantinopolitanæ Ecclesiæ qui tunc Romæ erat, Ecclesiastice utilitatis gratia Innocentium adiit libellisque traditis adiurauit sustineret vt modicum temporis, fore enim vt breui sibi totius scenæ facies patesceret. Post triduum aduenerunt Episcopi quatuor à Ioanne missi Reuerendissimi prefectò viri Pan sophius Pisidiæ, Pappus Syriæ, Demetrius Galatiæ secunda, Eugenius Phrygiæ, tres Epistolas Innocentio deferentes, vnam quidem Ioannis Episcopi, secundam vero Episcoporum quadraginta de communione Ioannis, reliquam scripserat Ioannis Clerus, omnes in disciplinarum tumultum & seditionem pariter significantes.

2. **T**um reddita eisdem verbis Epistola Ioannis ad Innocentium, subdit

subdit rescriptis se Innocentium quemadmodum Theophili iudicium cassum atque irritum esse decerneret. Quas autem sigillatim dederit ad Ioannem Chrysostomum, puto excidisse literas ex monumentis & tabulis Ecclesiasticis. Huic prima alias sequutas annedit legationes Palladius. Modicum temporis fluxerat, cum Theotenus Constantinopolitanus Presbyter venit, literas Concilij, Ioannis, viginti quinque Episcoporum aut paulo plaurum ferens, quibus docebant Ioannem militum auxilio urbe depulsum & Cucumsum in exilium missum, Ecclesiamque incensam fuisse. Cui & ipsi communionis literas & ad Episcopum Ioannem & ad omnes communicantes sibi Episcopos tradens orabat cum lacrimis, ut patienter tolerarent, cum opem ipse ferre non posset, eo quod nonnulli obsisterent potentes aduersarij Ecclesiastice pacis inimici. Post paululum rursus applicuit homunculus aspectu fœdus, animo perditus, Paternus nomine, Ecclesiae Constantinopolitanæ se Presbyterum dicens, qui & ipse totus elatus, & fastu turgidus, & ipso gestu inimicitias præferens plurima contra Ioannem Episcopum maledicta vomebat. Hic paucorum Episcoporum Acacij, Pauli, Antiochi, Cyriini, Seueriani, & aliorum quorumdam Innocentio reddidit, quibus Ioannem calumniantur quasi incendisset Ecclesiam. Mendacium aperte deprehensum est, cum eius rei, quippe quæ illi non fuisset obiecta, mentionem in synodo nullam fecisset Ioannes. Eum Innocentius cum indignatione abiiciens, ne describere quidem voluit. Paucis post diebus aduenit Episcopus Cyriacus nullas quidem habens literas, sed is planè cui merito fides habenda videbatur, eadem prosequens quæ ab Episcopis de Synodo Ioannis fuerant scripta. Aiebat enim se fugisse propter comminationem regalis edicti ita continentem, Si quis non communicat Theophilo, Arsacio, & Porphyrio, hic Episcopatu quidem arceatur. Amittat verò si quam videtur habere substantiam pecuniarum sive prædiotorum. Post Cyriacum aduenit Eulysius Apamiae Birthyniae Episcopus afferens literas à quindecim Episcopis de Ioannis concilio, & à præclaro sene Anysio Thessalonicense Episcopo, in quibus illi quidem & præcedentem & quæ tunc erat Constantinoleos totius deprædationem vastitatēmque signabant. Anysius verò Romanæ se Ecclesiæ iudicium sequi fatebatur. Porro Eulysius ipse consona Cyriaco per omnia dixit.

3. Vix mensis fluxerat cum Palladius quoque Episcopus Helenopoleos venit ut superiore proximo capite annotauimus. Post Palladium Gerinaius Presbyter, Cassianusque Diaconus Ioannis, viri magnæ religionis literas ab omni clero Ioannis attulerunt, continentes Ecclesiam suam tyrannidem perpetuam esse, Episcopo per vim militum electo & in exilium misso, agentibus, Acacio Berœensi, Antiocho Ptolemaidis, Seueriano Gabalensi, Theophilo Alexandrino. Ostenderunt & breuiculum memorati yiri, ubi ornamenta sub iudicibus testibus tradunt subscriptum manu Studij prefecti urbis, Euthychiani prætoris, Ioannis comitis thefauorum & Eustachij quæstoris ac tabularij in auro & argento & vasis, ut Ioannis Episcopi columnam diluerent.

4. Romam igitur ex itinere delatus Cassianus ad Probam, Julianam, & Italicam sanctissimas foeminas easdemque genere clarissimas, simul atque alij qui pro defensione Chrysostomi Romam venerant, salutatum diuertit. Haud enim hos apud Innocentium, qui interpellabatur iudex, decebat fautores Chrysostomi hospitari, ne idem qui iudex, æque esse patronus censeretur. Extant Ioannis ipsius ad eas datae literæ, priores ad Probam sic se habent, cum missos à se legatos commendat Ioannem & Paulinum. *Etsi longo itineris spatio abs te disiunctus sum tamen sinceram afferuentem charitatem tuam non secus ac si coram essem, tuaque omnia cernebam certo expertus sum, iis nimis qui istinc ad nos veniunt et de te afferentibus, quæ audire cupiebam. Eaque de causa multas atque ingentes tibi gratias habeo atque ob istum tum animum gloriior, meque effero virosque mibi charissimos religiosissimumque Presbyterum Ioannem & ornatissimum Diaconum Paulum tibi commendando, atque ad tuas manus velut ad porum transiit.* Abs te igitur letissima ac nobilissima domina mea, pero ut quemadmodum humanitas tua poscit, ipsos videas: nec enim te fallit quantum huiusc comitatis mercedem relatura sis. Ac quam sapissime licebit de tua valerudine, de qua ut nobis vehementer chara aliquid intelligere vobis inter aucto fac me certior. Haec tenus ad Probam. Ad Julianam vero sanctissimam aequa viduam eius filiam ista habet. *Quo grauiore pena multati sunt, qui tot scelerarunt eo quaque vobis qui tot scelerata tollere ac delere studiis, tantumque laboris & erumna suscepisti, amplior merces futura est.* Neque enim nobis obscura fuit ea beneficentia, idque studium quod & in negotio de quo agitur, & in exiendis benignèque complectendis iis, quos istibuc misimus, prabuisti. Eoque nomine gratias vobis habemus vosque rogamus & obsecramus, ut in eodem studio & alacritate permaneatis ac firmius etiam ac valentius animi robur & fortitudinem adhibeatis. Neque enim vos fugit, quanta huicse præclari facti magnitudo sit, quantumque mercedem perceptura sis, tantos motus ac tam saudos fluctus quantum in vobis est compescentes, eisque quam pars est acceptis incommodis medicinam afferentes. Hæc ad Julianam non solum ut appareat hospitem legatorum, sed causæ Ioannis diligentissimam patronam. Extat eiusdem Ioannis eodem argumento alia Epistola ad Italicam aequa clarissimam foeminam, ad quam etiam datae S. Augustini duæ Epistolæ habentur.

5. Cum Innocentio congressus reperit in eam penitus inclinare sententiam, ut partis vtriusque communionem admiraret, et si iam Theophilii indicium abrogasset, dicens oportere conflari aliam irreprehensibilem synodus Occidentalium & Orientalium sacerdotum, cedentibus Concilio amicis primùm deinde inimicis, neutrarum quippe partium ut pluriuum rectum esse iudicium. Extat ab eodem data in hanc sententiam ad Theophilum Epistola in Dialogo Palladij. *Frater Theophile, nos & te & fratrem nostrum Ioannem communionis nostra esse decreuimus sicut & in prioribus literis aperiè satis expressimus, & nunc in nostra sententia & voluntate perdurantes rursum eadem scribimus. Et quotiescumque scripseris nisi debitum sequatur conueniensque iudicium propter ea qua magno*

cum dedecore sunt gesta possibile non est nos à Ioannis Communione discedere. Itaque si conscientia confidis, tu quoque indicio accurre ad synodum proxime in Christo celebrandam, & illic iuxta Nicæni Concilij Canones & decreta contendere, alios Romana non admittit Ecclesia. Quod si obtinueris evidens & irrefragabilis erit ratio tua. Aduersariorum potentissimus & famosissimus quisque conuenerat, Petrus Theophili Presbiter, & Martyrius Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus ipsius Epistolas deferens, & quædam simul commentariola in quibus apparebat Ioannem à triginta sex Episcopis damnatum fuisse. Hi aliique non pauci nefarij & sacrilegi calumniatores conuenticula agebant frequentia, coniturabant acerrimè, Arcadij & Eudoxiæ armabantur edictis: certum erat qua vi, qua dolo abire victores.

6. Sed ubi Cassianus prodire in publicam Romanæ curiæ lucem, coactisque ad colloquium doctis atque principibus viris præbere gustum cepit ac specimen ingenij, virtutis, & eloquentiæ, quibus suos inter æquales longè præstabat, ea facta est animorum moderatio atque conuersio, ut cum aduersariorum commentaria legisset Innocentius, obiectaque crima expendisset atque existimatasset, eos Cassiano teste & authore conuicerit non solum inhumanitatis verum etiam amentiæ; dimisitque Petrum & Martyrium cum literis, grauiibus temeritatem Theophilii lacecentibus, sed & Paternum de quo supra mox num. 2. cum indignatione abiiciens, ne rescribere quidem voluerit. Designatus fuerat è Romanis inter colloquutores Leo Innocentij Archidiaconus, vir egregiæ sanctimoniaræ atque doctrinæ, qui deinde Sixto succedens ordinatus est Romanus Pontifex, quantique referret hoc etiam commilitone partem ac studia Chrysostomi stabiliri Cassianus intelligens; priuatis quoque officiis hunc demereri ac rei controversæ rationes edocere annis us est, quod Deo propitio sic effecit ut nihil in posterum fuerit eorum familiaritate coniunctiūs.

7.. Nec præterire fas est optimi Pontificis summam in suos legatos nostros Cassianum imprimis charitatem. Exceptum enim non modo omni honore ac benignitate tractauit, sed etiam arcte complexus hominem Pontifex & suauissimè exosculatus multa cum eo de Ioannis cuius fama rebusque gestis valde permouebatur integritate & innocentia singulari, deque restituenda Ecclesiastica pace serio contulit. Atque ob id ipsum statuit tandem vna cum Episcopis Italiae, non modo Communicandum esse cum Ioanne Chrysostomo, quod violenter electus esset, sed Arsacium insuper intrusum grauioris interdictionis fulmine percussit, liquido cognoscens quam perculanter ille se, quam præfracte impudenterque gesisset. Vnde ex facili constaret, cum huiusmodi moribus nequam habitare virtutem bonitatèmque doctrinæ, neque conscientiæ fiduciam stare. Sed id commodi etiam sperabatur vulgo ex Innocentij censura, minus olim præcipites fore populos ad ruinam, multos præterea ex inductis respecturos constantiam veritatis, sive Ioannis obsequio & amicitiæ reddituros. Hæc in Dialogo disertè copiosèque dicit:

Theodorus

Theodorus S. R. E. Diaconus Palladio charissimus, qui tum Romæ præsens aderat cum Leone ex domesticis atque intimis familiaribus Innocentij. Testatur & ipse Innocentius in Epistolis, quas tum ad Ioannem tum ad Clericos Constantinopolitanos per eosdem Germanum & Cassianum legatos rescripsit. Vtramque ex lingua Romana versam recitat Sozomenus, habent autem sic.

Lib. 8. c. 36.

Epistola Innocentij ad Chrysostomum.

Quamquam insomnia expectare bona & à Deo misericordiam petere conueniat: sunt tamen & à nobis qui patientiam suademus competentes literæ per diaconum Cyriacum Missa, ut contumelia plus posse non debeat in bona conscientia preferenda, quam spes in eadem erigenda. Neque enim tu discendis es tot populorum doctor ac pastor, optimos quoque semper & continuè probari, velintine in vigore tolerantia persistere ac nulli afflictionis molestie succumbere. Etenim conscientia bona firmum reuera munimentum est aduersis omnes casus immetitos, quos quidem qui tolerantia non superat, is verò sinistrae suspicionis argumentum de seipso p̄cet. Omnia enim sufficere debet quisquis primum Deo deinde conscientia sua nititur. Siquidem ad patientiam exerceri potest, ut quam maximè vir bonus & honestus vinci non potest, quandoquidem conservant eius animum scripture diuina, & exemplis eundem communiant lectiones sacrae quas populo proponimus, que quidem uniuersos pene sanctos variis modis & continenter exercitatos ac velut in examine quadam exploratos fuisse, atque ita ad patientie coronam peruenisse docent. Hec igitur ipsa conscientia charitatem tuam consoletur, honorandissime frater, quo facto in tribulationibus ex virtute consolationem habebis. Inspectante enim Domino nostro Christo in tranquillitatis portum conscientia mundata sistetur.

Altera Epistola ad Clericos.

Innocentius Episcopus Presbyteris & diaconis uniuersoque Clero ac populo Ecclesie Constantinopolitane, qui subditi sunt Episcopo Ioanni, dilecti fratribus salutem. Ex literis charitatis vestra quas per Germanum Presbyterum & Cassianum diaconum misisti iraḡediam malorum, quam ob oculos posuisti, anxia sollicitudine cognoui, quanisque miseriis ac difficultatibus istuc laborat fides, lectione sapientia perspexi, quam quidem rem unica patientia consolatio sanat. Dabit enim breui Deus noster tantis tribulationibus finem, & hac olim meminisse iurabit. At verò nos quidem vii consolationem necessarianam istam, quam in exordio Epistole vestra proponitis approbamus, ita & intelligentiam charitatis vestra agnouimus, que multa patientia testimonia complebitur. Etenim nostram consolationem quam literis adferre vobis debebamus, scriptis vestris vos ipse præuenisti. Hanc autem tolerantiam Dominus noster laborantibus prastare solet, ut etiam in ipsis tribulationibus constituti servi Christi, scipios consolentur reputantes secum, & antea sanctis accedit eadem, qua nunc patientur ipsi. Itaque nos iam vel ex literis vestris

depromere consolationem possumus, neque enim tam alieni sumus à vobis ut non condoleamus, cùm & nos in vobis cruciemur. Etenim quis ferre poterit eorum delicta, quos vel præcipios esse fautores tranquillitatis ac pacis & concordia decebat. At qui nunc præpostero modo de primatu Ecclesiæ suarum desurbantur sacerdotes insontes, quo quidem primus frater noster & in Ecclesiastico munere socius Ioannes Episcopus vester iniuste oppressus est, cui ne id quidem contigit, ut se defensurus audiretur, nullum crimen obiicitur, nullum auditur. Quod igitur hoc commentum est tam deploratum, ut ne vel suppetat vel queratur occasio iudicij in locum sacerdotum viuentium alijs substituantur? quasi illi per huiusmodi perniciatem irrepunt, vel habere ipsi vel agere quicquam recti à quoquam iudicari possint. Neque enim unquam à patribus nostris talia fuisse patrae cognouimus: sed interdictum potius fuisse decreto quo cauebatur, ne cui fieret copia, qua in viuentis, locum inauarareetur. Nec enim reproba ordinatio sacerdotis dignitatem auferre potest, quando nec Episcopus esse quidem potest ille, qui iniuste subrogaretur. Nos enim quantum ad Canonum obseruantiam attinet, illis obsequendum esse scribimus, qui Nicæa determinati sunt, quibus soli obtemperare & suum suffragium addere Ecclesia Catholica debet. Si qui verò & alijs quibusdam proferuntur, qui à Canonibus Nicæanis discrepant, & ab hereticis compoſiti reprehenduntur, hi verò ab Episcopis Catholicis reiiciuntur. Hæreticorum enim commenta Catholicis Canonibus assuere non licet, semper enim vel per contraria vel per illicita labefactare voluntatem student Concilij Niceni. Non solum igitur his non obtemperandum esse dicimus, sed ipsa potius vna cum hereticis ac Schismatice dogmatibus esse condemnanda, quomodo & antea in Sardicensi Synodo ab Episcopis predecessoribus nostris factum est. Nam sanè longè præstiterit vel ea condemnari fratres charissimi, quæ recte facta sunt quam earobur ullum sortiri, quæ aduersus istos canones actasunt. Sed quodnam remedium hinc rebus in presenti ad feremus? Necessaria erit Synodalis cognitione, quam etiam multo iam antea congregandam diximus. Ea quippe sola est, quæ huiusmodi procellarum impetus rotundere potest.

Quam quidem donec consequamur expediti medelam calamitatis huius committere voluntati magni Dei ac Christi eius Domini nostri. Illa vniuersis quæ nunc per iniuidiam diaboli ad examen fidelium perturbata sunt, tranquillitatem dabit. Nihil autem desperare debemus freti nostra in Deum fide. An nos quidem multum deliberamus quoniam modo Synodus Oecumenica congregari possit, per quam diuina voluntate turbulenti isti motus consopiri possint. Expectemus itaque tantisper ac vallo patientia communiti, speremus auxilio Dei cuncta nobis esse restituenda. Vniuersa vero qua eis ibi sufferre dixistis, iam antea à coëpiscopis vestris, qui Romam licet diuersis temporibus conuererunt, Demetrio videlicet, Cyriaco Eulysio, & Palladio, qui nobiscum sicut diligenti inquisitione habita cognouimus.

8. Hæ sunt igitur Innocentij literæ, ex quibus animaduertere licet quam eximiam de Ioanne eiisque legatis Germano & Cassiano, quos tam honorifice nomine designat, existimationem habuerit. Omnium opinione constitit, neminem in iis legationibus plura quam Cassianum persuasisse.

persuasissè, confutassè, opposuissè; nec modice auctam Eudoxianis quam hauserant de illo dèque Ioannis autoritate ac dignitate formidinem. Quamquam ne procrastinata calamitas Oecumenici Concilij celebratio-ne remorata longius serperet atque progrederetur, venit Romam secun-dò Demetrius Episcopus Pisuntis, qui peragrato oriente prædicauerat Communionem Ecclesiæ Romanæ cum Episcopo Ioanne testibus Papæ Innocentij literis, afferens Epistolas ab Episcopis curiæ, in quibus Ioan-nis amplectuntur communionem. Ab Antiochenæ itidem Ecclesiæ Presbyteris, vbi Romanorum sequuntur disciplinam, laudantes integri-tatem iudicij & ordinationem apud se factam de Porphyrio, vt illicitam ac nefariam execrantes. Post hos omnes venit Domitianus sacerdos, Con-stantinopolitanæ dispensator Ecclesiæ, & Vallagas quidam Nisybius Presbyter exponens Monasteriorum Mesopotamiæ gemitum & ciula-tum, simul & commentaria Optati cuiusdam Præfecti reddiderunt, vbi honestæ mulieres ex genere consulari publicè ad eum adduictæ memo-rantur, Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconæ, ita vt cogerentur Ar-sacio communicare aut fisco ducentas auri libras applicare. Quid autem de virginibus aut Monachis dicere oportet? Ostendebat secta in ligno latera, terga cæde consissa.

Palladius in
Dialo.

9. Non tulit vltra Innocentius Pontifex indignatione summa per-motus, scripsitque ad Honorium Imperatorem qui præcepit Synodum Occidentalium Episcoporum congregari, & cum in unam sententiam concursisset ad se referre. Congregati Italiae Episcopi Imperatorem orant vt scriberet Arcadio fratri suo vt iuberet Thessalonicae Concilium fieri, quo facilius possent utraque partes Orientis occidentisque con-currere. Addentes perfectam Synodum non numeri quantitate sed qua-litate sententiæ certam & irrefragabilem tulisse sententiam. His inflam-matus Imperator Episcopo quidem Romano scribit, vt mittat Episco-pos quinque, Presbyteros duos, Romanæ Ecclesiæ Diaconum unum qui ipsius ad fratrem Epistolas ferrent. Quæ autem sequuta sint de morte Eudoxiæ Imperatricis & Arsacij, de incendio post Ioannis egestum cœ-litus misslo in Ecclesiam Constantinopolitanam, de grandine quæ inusi-tatæ magnitudinis in suburbis Constantinoli decidit, simul etiam quemadmodum persecutores Ioannis & calumniarum aduersus eum ministri damnationisque architecti, horribilibus & insanabilibus diuer-sis morbis affecti fuerint, narrat Palladius ibidem singulorum fermè in-fortunia recensens.

Pallad. ibid.

C A P V T X X X V I .

Exilium & obitus Chrysostomi.

1. Cùm ab eo Innocentij congressu aliisque deinde colloquiis latu-s admodum discessisset Cassianus & optima spe Constantinopo-

Litanam Ecclesiam impletisset, breui ea lœtitia cunctis euanuit, siquidem paucis post mensibus quam legati nostri Constantinopolim rediissent, Chrysostomus febri extinctus ingenti omnium luctu Christianam Rempublicam orbam ac debilitatam reliquit. Quod olim ex portentis auctoratinione prænuntialis dicitur Epiphanius. Hic enim quo tempore in gratiam Theophili Alexandrini contra Monachos originistas litigaret, ei quidem Episcopatus amissionem & mortem in exilio prædictit, Chrysostomus autem Epiphanio obitum in mari antequam in Ecclesiam suam perueniret, idque de Chrysostomo aiunt hoc ipso Christi anno 407. accidisse, cum ab urbe simul & sede sua expulsus & electus viam in exilio finierit. De Epiphanio vero superiori anno 402. quo traiiens in Cyprum defunctus est in mari antequam Lesbum portus tenuisset. Ista Sozomenus quæ & fusus apud Socratem, Leonem Augustum, Metaphrastem, sed omnes ex incertis rumoribus, ideoque fides sit penes authores. Quænam autem obitum Chrysostomi præcesserint hic describamus. Atque imprimis in memoriam reuocandum ipsum iam in Synodo ad Quercum à pseudo Episcopis iniustissime damnatum fuisse, ac mandatis Arcadium Imperatorem ut interim in Episcopatus habitatione moraretur, ubi sicariorum periculo liberatus quos in necem ipsius Eudoxiani mercede conduxerant, licet noctu diuque à populo, custodiretur, tamen postmodum factione aduersariorum Misso (inquit Palladius) Rex Patricio Notario suo, ista Ioanni præcipit. *Acacius & Antiochus & Seuerianus atque Cyrius damnationem tuam super caput suum posuerunt. Te ipsum ergo commendans Deo Ecclesia egredere.* Itaque Episcopus Ioannes post apertam nihilque obumbratam iussionem Episcopio discedens, vna cum Episcopis dixit omnibus. *Venite oremus & in angulo Ecclesia congregiamus.* Iactus quidem de se sed de populi merore & afflictione subtristis. Protinus quidam ex primariis ciuitatis, vir fidelis Ioanni significat, quoniam Lucius vir audax & facie impudens paratus est in lauacro publico cum militibus suis, si forte contradicas aut differas, etiam inuitum trahere & expellere. Fit autem magna in plebe commotio. Festina clam egredi ne in tuum auxilium confluens populus, bellum cum militibus conserat. Tum vero Ioannes osculatus cum lacrymis ex Episcopis quosdam (ceteros enim osculari non sinebat ingens miserationis affectus) orauit: reliquis qui erant intus in sacratio dicens. *Manere hic interim ut profectus modicum requiescam.* Ingressus autem Baptisterium, Olympiadem vocat quæ ab Ecclesia non discedebat, vna cum Peutadia & Procula Diaconissis, saluinam quoque beati Nebridij coniugem, quæ viduitatem suam præcipua virtute & honestate decorabat, dixitque eis. *Venite huc filii audite me.* Que de me sunt, ut video finem habent, cursum meum consummui neque ultra videbitis forè faciem meam, hoc unum rogo, hoc deprecor ne qua ex vobis solitam benevolentiam deserat, & quicumque non sponte fuerit ordinatus, neque id ullo queratur arbitrio de consensu omnium, ei caput vestram inclinate ut Ioanni per omnia, non enim esse Ecclesia sine Episcopo potest. Atque ita miseremini mei, & in orationibus vestris semper memineritis

Sozem. 1.8.

cap. 15. 16.

Socr. 1.6. c. 13.

Leo. Orat. de

Ioan. Chrys.

Metaphr. 1. in

vita Chrys.

Palla. in Dial.

memineriiis mei. Ad hæc illæ profusæ cum gemitu & eiulatu ante sacra-
cius vestigia volutabantur. Tunc ille cuidam ex honestioribus Presby-
teris annuens. *Tollite*, inquit, *eas hinc ne multitudinem perturbent*. Sic ergo
impeditæ modicum, locum illi dedere abeundi.

2. Ita demum egressus & à militibus ab Ecclesia suisque diuulsus in
Ciliciam deportatus est, Cucusum namque oppidum in Cilicia fuisse ab
Eudoxia Augusta præscriptam exilio sedem, locum planè asperatum,
sed nobilitatum ante, exilio sanctissimi viri Pauli Episcopi pariter Con-
stantinopolitani & Martyris sub Constantio Imperatore, testatur ipse ad
Cyriacum scribens. *Atque hoc tibi è Cucuso quid Cilicie oppidum est scripsi*, Epist. 125.
quo videlicet Imperatrix allegari me iussit. Quomodo autem illuc profi-
ciscenti ex diuersis Provinciis agmina fidelium vtriusque sexus omnisque
conditionis in occursum properantes, per vias, per vicos, per vrbes sepe
effunderent & lachrymarum imbræ præ dolore funderent, quamquam
ægra valetudine tote itinere laborauerit continua febris & stomachi
solutione, quanta insuper passus sit Cæsareæ Cappadociæ mala, à Pha-
retti eius ciuitatis Episcopo inuidia percito, quod vidisset ipsum Chrysostomum ab omnibus ciuibus & Clero ac Monachis vtriusque sexus
magna veneratione haberi & eximia humanitate foueri: quantas præ-
re itinerum difficultates pertulerit quantaque latronum Isaurorum vni-
uersas illas regiones dirissimè infestantium pericula euaserit, sed & quo-
modo Cucusum adueniens humanissimè ibi tam ab Episcopo, quam aliis
eiusdem loci ac totius regionis incolis suscepimus fuerit, atque ob in-
gentem ipsorum liberalitatem & sollicitudinem, etiam si oppidulum il-
lud desertum esset, & nec forum nec venale aliquid haberet, omnibus
tamen rebus abundauerit, ac denique cum de sede firma innotuerit exili-
j, quomodo ad eum confluere vndeque ceperint, quibus hoc concessum
esset, amici; absentes vero legationibus eum ac literis frequentauerint.
Hæc inquam omnia & alia eo spectantia, pluribus ipsem Ioannes nar-
rat in Epistolis, quas multiplices tam ex itinere quam ex ipso exilio loco
ad diuersos scripsit, ac præcipue ex Epistola ad Cyriacum, aliisque dua-
bus, quas inter alias ad Olympiadem Diaconissam, quæ & ipsa ob com-
munionem Chrysostomi post alia certamina etiam exilio mulcta-
ta est.

3. Verum cum adeo in dies magis magisque increbrescerent Isau-
rum incursum, factum est ut quibus custodia Ioannis mandata erat, rati-
minus tutum locum esse Cucusum, cum exegisset ut ait Palladius iam
annum, in Arabissum magis munitionem Armeniae oppidum non sine
magno periculo transferrent. Cuius quidem peregrinationis periodum,
ex verbis eiusdem Chrysostomi hæc ipsa scribentis ad Elpidium Epis-
copum hic reddamus. *Neque enim certoullo loco desixi sumus, verum nunc Chrysostomus*
Cucusum, nunc Arabissum, nunc voragine atque deserta loca circumimus. Vsi- Epist. 131.
que adeo cuncta tumilibus ac perurbatione plena sunt, flammæque & ferrum
tan corpora quam edificia omnia conficit. Ac iam etiam urbes vna cum viris
annibus funditus excisa atque enera sunt, nouisque quotidie rumoribus perculsi
sedes

sedes mutamus, graue quoddam a nouum exili⁹ gen⁹ per patientes, mortemque
in dies expectantes, nam ne castello quidem perinde atque carcere unc inclusi
fidenti animo esse possumus, propterea quod Isauri huiusmodi arces obsidere non
dubitent. Ad quas molestias etiam grauis morbus accessit, cuius runc agre
acerbitate depulsa, reliquias adhuc circumserimus. Hæc ad Elpidium, sed
et ad Nicolaum Presbyterum, Theodorum Diaconum, & ad Olympiad
dem quæ Arabysssi patetetur pluribus narrat.

Epis. 69. 135.
4.

Palla. in Dial.

4. Interea congregati Italiae Episcopi Imperatorem orant ut scri-
beret Arcadio fratri suo, iuberet Thessalonicae Concilium fieri, ut supra
dictum est. Quibus inflammatus Imperator Episcopo quidem Romano
scribit. Erat autem hic tenor Epistolæ.

Terio iam scribo ad mansuetudinem tuam orans ut quæ contra Ioannem
Episcopum Constantinopolitanum maligne gesta essent corrigeret. Verum id
hactenus ut video factum non est. Quocirca rursum per sanctos Episcopos &
Presbyteros sibi pacis Ecclesiastica auidus, & ingenti cura solitus (pac-
tis enim Ecclesis Imperio quoque nostro pax prouenit) ut Episcopos Orientales
iubeas Thessalonicae conuenire. Nostri quippe quod Occidentales Episcopi ele-
ctos viros miserunt severa constannie, & qui neutrā in partem inclinētur
amore vel odio, Episcopos quinque, Presbyteros Romanæ Ecclesie duos, unumque
Diaconum. Quos ut cum omni honore luscipias queso ut si quidem illis persua-
sum fuerit Ioannem iuste fuisse expulsum, doceant me ab eius communione dis-
cedere. Sin autem deprehenderint sponie malignatos Orientis Episcopos ab il-
lorum te iidem communione secernant, quenam verò sit Occidentalium de
Episcopo Ioanne sententia ex omnibus sermè Epistolis constat, quas ad me
frequentes dederunt. Ex his duas idem continent quod reliqua, subdidì, sci-
licet Romani & Aquileiensis Episcopi. Hoc autem ante omnia de tua man-
suetudine postulo, ut Theophilum Alexandrinum iruitum etiam adesse pre-
cipias, per hunc enim mala omnia emersisse memorantur ut aduentum
Episcoporum Synodus in nullo impedita congruam temporibus nostris afferat
pacem.

5. Illam sibi ab Innocentio Papa datam Prouinciam suscepérunt Æ-
milius & Cythegius & Gaudentius Episcopi, vna cum Valentiniano Bo-
nifaciōque Presbyteris, Imperatoris Honorij & Papæ Innocentij & Italiae
Episcoporum Chromatij Aquileiensis & Venerij Mediolanensis ac reli-
quorum Episcoporum Epistolis, vna & commonitorio Concilij totius
Occidentis, conditionibus publicis Constantinopolim concessere. Erat
autem commonitorium huiusmodi. Non oportere Ioannem iudicium
agredi nisi illi prius Ecclesia communioque redderetur, ut omni dilationis
occasione sublata, sua sponte Concilium ingredi posset. At Ioan-
nis hostes apud Constantinopolim hanc rem quasi in contumeliam eius
imperij fieret calumniati sunt, & ut illi tanquam transmarini imperij
turbatores allegarentur effecerunt. Cum enim ad portum appulissent ab
iis quibus eiusmodi cura demandata erat retrò repulsi, conclusi sunt in-
tra castellum quoddam maritimum atque variis contumeliis cruciati-
busque affecti. Cumque ut literas quas ab Honorio Imperatore & ab
Innocentio

Innocentio Papa aliisque Occidentalibus Episcopis deferendas accep-
rant darent, exigeretur ab eis, iidemque obfirmato animo recusarent eas
nisi ipsi Arcadio Augusto ad quem dirigebantur tradere, adueniens tri-
bunus quidam perfracto vnius ex Episcopis Legatis pollicè easdem per
vim abstulit. Postridie vero venerunt ad eos, qui tria millia nummum
darent ut communicarent cum Attico nuper electo Episcopo, & de Ioanni-
nis Chrysostomi iudicio omnino tacerent, sed & id ipsi penitus agere
recusantes ab eodem Tr. buno iniecti sunt in nauim vetustam & putrem,
dato precio nauclero ut porderet nauigantes: verum iidem diuino adiuti
auxilio. Lamplacum appellentes inde mutata navi in Italiam peruen-
runt post quatuor menses, quam in Orientem profecti fuerant.

6. Porro ipse Ioannes qui primo anno Cucusi & iam altero & tertio
inchoato Arabissi exulabat, in hoc usque tempus haud priuatus est com-
mercio literarum, tunc enim mittens Romanum Ioannem Presbyterum &
Paulum Diaconum scripsit ad Innocentium Papam, eique imprimis pro-
sedulo & indefesso in sua causa exhibito studio ingentes gratias egit.
Sed quod nullæ deinceps ab eo datae leguntur, interceptus creditur com-
meatus, ipsèque ne quid scriberet custoditus ab aduersariis inuidia ta-
blescentibus, ut ait Sozomenus, quod viderent, vniuersam Ecclesiam
Occidentalem pro illo esse sollicitam. Neque idcirco remisit aduersario-
rum furor aliquid de seueritate cogendi, nam pertæsi tam frequentem
hinc inde ad Ioannem accessum, illud consilium iniisse, ut eundem Pi-
thyuntem transferrent, Palladius tradit in Dialogo, dum ait. Inspi-
cientes enim Seuerianus & Porphyrius Antiochenam Ecclesiam in Ar-
meniam commigrasse, & inde rursus Antióchia Ioannis gratissimam
Philosophiam prædicari disrumpabantur vitæque illos iam tecdebat hu-
iuscemodi rumoribus non secus quam flagris cruciatus, est enim ea in-
uidiæ natura, ut eos quos inuaserit semper exagitet. Eo miraculo per-
culsi plerique clerici aduersæ factionis aiebant. Videamus mortuum terri-
bilem viros victoresque perterfacentem non secus ac parvulos laruæ
deterrent. Et infra. Non iam igitur ferentes in scena occulare serpen-
tem, ad Arcadium Imperatorem mittunt rescriptumque aliud vehemen-
tius cum adiectione pœnae procurantes, transferti scilicet eum intra loci
cuiusdam angustias unde non licet progredi. In Pityuntem, locum
penitus desertum extorrem agunt tipæ Pontici matis inimicentem. Porro
milites præfecti Prætorij, qui illum ducebant maximè eum per viam
vgebant, id se habere in mandatis aperte assérentes, maiori se gradu
promouendos, si per viam ille moreretur, ubi vero Comanæ appro-
pinquarunt ipsam veluti pontem transeuntes, in templo quodam quin-
que aut sex millibus passuum remoto manserunt. Ipsa nocte martyr
ipsius loci Basiliscus nomine, qui Nicomediae sub Maximiano passus
cum Luciano Antiochiae presbytero fuerat, dum esset Comanensis Epis-
copus, apparuit ei dicens Confide frater Ioannes, cras enim simul erimus.
Aiunt Presbytero quoque Ecclesiæ prius apparuisse martyrem, atque
dixisse. Propara Ioanni fratri locum, venturus est enim. Ille nihil de eo

oraculo dubitans, in crastinum orabat milites, ut illic usque ad quintam horam permanerent qui minime acquiescentes perurgebant. Profecti vero quasi stadia triginta, rursum ad memoratum templum unde exierant, redierunt ipso iam febribus laborante. Illuc ubi redit vita sua digna candida vestimenta quæsiuit, exutusque prioribus ea se induit, omnibus usque ad calceamenta mutatis, reliqua presentibus ipse distribuit sumptuque cœlestibus Sacramentis coram astantibus extremam orationem fudit dicens more suo. *Gloria sit Deo omnium causa.* Consignansque se in fine orationis ostendit speciosos illos pedes, qui concurrent ad salutem eorum qui elegere poenitentiam & in illorum probrum, qui peccata abunde messuerunt. Quod si nihil malis probra profuere hoc non imbecillitas constantissimi viri sed illorum impudentia fecit, qui ea tolerare noluerunt. Adiectus est ad patres suos excusso pulvere mortalis vita atque migravit ad Christum.

7. Tanta vero multitudo virginum tantumque Monachorum & honestioris vita testimonio insignium ex Syria, Cilicia, Ponto, & Armenia agmen accurrit, ut putarent plurimi ex condito eos aduenisse. Ita sepultus laudibusque velut athleta victor honoratus est, corpusculo una cum Basilisco in eadem Ecclesia condito. Vixisse autem illum annos quinquaginta duos & menses octo Leo Augustus habet in eius encomio, & de quinquaginta duobus annis reliquis omnes qui de his egerunt, sunt assertores. Episcopatus vero usque in diem qua obiit numerantur anni nouem, menses. sex, & dies viginti.

C A P V T . X X X V I I .

Secedit Constantinopoli & Romanum primum se recipit Cassianus ab obitu Chrysostomi.

1. **V**ix biennium circum-egerat se ex quo Eudoxiani in locum electi Ioannis suffecerant Arsacium Ecclesia Constantinopolitana Presbyterum, fratrem Nectarij qui ante Ioannem eidem Ecclesie praefuerat, virum ut ait Palladius, quem pisces facundia, cantu rana superarent: qui cum anno uno & duobus mensibus vixisset, mortuus est ipsa Dei Euangelia in fine vita contestatus se fratri Nectario sub iureiurando fuisse pollicitum, nunquam ordinationem Episcopatus admissurum, cum illi reprobareret quod voluisse Tarsensi Ecclesie praefici. Fuit illi periurij causa primum quidem vanitas sua, per quam desponebat sibi, ut sic dicam vxorem fratris sui: deinde confusio quoque, cum frater suus hac de re quodammodo propheticè illum arguisset. Substituitur Arsacio & ordinatur quarto post obitum illius mense, Atticus Constantinopolitanus Cleri Presbyter, vius ex insidiatoribus Ioannis (quo ferè tempore Cassianus iam legatione defunctus rebus multis Romæ præclarè gestis, secundo cursu peruectus in Orientem, Constantinopolin reuertitur.) Hic

Hic quidem natione erat ex Sebastia Armeniae, sed à puero ad religio-
nem institutus per Monachos hæresis Macedoniana sectatores, qui tum
temporis Sebastiae in huius sapientiae studio clarebant, ex schola Eustha-
thij progressi. Cumque ad virilem ætatem peruenisset ad Catholicam
Ecclesiam transit. Et quoniam natura magis, quam doctrina prudens
erat, rerum agendarum infidior fuit, vt qui ad astruendas insidias &c ad
ea demenitandas sufficeret ingenio pellaci, ita vt multis gratus esset.
In concionibus Ecclesiasticis mediocris, vt haec neque scripto dignæ vi-
derentur auditoribus, neque eruditioñis proorsus expertes. Nam cum af-
fectatus esset, si quando occasionem nactus erat præcipuos quoque
Græcos scriptores lecitabat, & eo ipso quod indoctus haberetur dum
de hisce differeret, etiam doctos sæpenumero latebat. Ferebatur autem
erga suæ opinionis homines industrius, aduersus diuersa sentien-
tes formidabilis, & facile his ipsis quoties veller incutere metum &
mox mutatus apparere mansuetus. Atque hunc quidem talem fuisse
aiunt illi, qui hominem norant. Haec ex Socrate & Sozomeno supra
citatim.

Sozom. lib. 8.
cap. 27.
Socra. lib. 6.
cap. 18.

2. Vbi ventum ad Aulam regiam, Cassiano cogitanti veteres ani-
morum acerbitates, eo iam evasisse vitio maleuolorum, vt qui cerneret
partem utramque tantis à se inuicem abstrahi discordiarum interuallis
denuo vix posse connecti, sibique diffidenti & ad cœlestium concilian-
dam opem intento mirus exarsit ardor & liquidissima affluxere dulcedi-
nes, dum Angelos eius imperij custodes singularemque Prouinciarum
& urbium & singulorum hominum veneratur. Addebat & sanctissimæ
virginis patrocinium & Sanctorum, quorum præcipue Constantinopo-
litani tutela sacrisque pignoribus gloriabantur, eos etiam atque etiam
orabat omnes, vti boni atque propitijs suum in urbem redditum respice-
rent fortunarentque: ac precibus suis efficerent vt tandem cum Antisti-
te suo coalescerent animi ciuitatis. Sed cum sæpe alias Præfules summi
& Dynastæ pro conciliatione intercedentes operam lusissent irritis ta-
meti potentissimis conatibus, surda hic etiam fuere cœlitibus aures,
Eudoxianorum vesania obstrepente; ne Pontificali quidem Innocentij
authoritate & anathematis fulmine intentato homines inuidi (adeo nihil
nefas inuidia est) incepto destiterunt vt satis appareret non tam homi-
num illam pertinaciam esse, quam Satanae sibi suisque sectatoribus à
Chrysostomi sanctitate pertimescentis. Vix ac ne vix quidem ab illis
imperatum ne vi ac minis quemquam cogerent in communionem cum
Attico, vt autem initam cum Chrysostomo retinerent nullo modo ex-
primi potuit.

3. Sed quid præterea meditata est scelerata perfidia? Quod enim At-
ticus animaduerteret Orientalium sibi Episcoporum communicare ne-
minem, neque ipsius ciuitatis populum, propter ea quæ adeo iniuste
ac nefariè admissa fuerant, agit diuinarum scripturarum imperitus vt
qui noui communicarent rescriptis conuenti cogerentur. Habebat
autem rescriptum aduersum Episcopos huiusmodi. *Si quis Episcopo*
P 2

*Theophilo, & Porphyrio, & Attico non communicat Ecclesia pellatur & à suis
faulatibus proiciantur.* Hinc iam alij plus æquo grauati pondere , inuiti
quoque communicant. At verò pauperiores quique & in fide sana imbe-
cilliores muneribus quibusdam ad communicandum attrahunt. Qui verò
genus & patriam & corruptibilem gloriam, corporumque presuram con-
tempserunt, fuga ingenuitatem animi seruauere, Euangelicum illud crebra
memoria repetentes. *Si vos in una ciuitate persecuti fuerint, fugite in aliam.*
Et Proverbiorum illnd sibimet dicentes. *Non proderunt subst mīa in die iræ.*
Profecti sunt autem alij quidem Romanū, alij ad montes, alij in Monasteriis.
seruorum Dei à Iudaica iniquitate seruabantur. Continebat autem rescri-
ptum contra laicos qui in dignitatibus erant constituti , vt magistratu &
dignitate omni priuarentur, milites vt baltheum amitterent , populares &
artifices reliqui persoluto graui auri pondere subiicerentur exilio. Hac ad
verbum Palladius , qui de legatis Romam missis , aliisque exilibus &
& extorribus ab Attico iniuriosissimè tractatis , sigillatim ita describit.
Episcopi vt initio quidem fama vulgauit in mare præcipitati , vt autem
veritas continet in exilium ad remotiora & barbara loca ducti sunt , ibi-
que à satellitibus nunc usque seruantur. Reuersus enim Diaconus qui-
dam itineris ipsorum comes , retulit Cyriacum quidem Emisenum Epis-
copum octingentis millibus passuum Palmyram Persarum oppidum ad-
ductum esse , Eulismus verò Bostræ Arabum in castellum quod Nupsas
appellatur , saracenis adiacens relegatum ; Palladium Blemmiorum sive
Æthiopum Episcopum seruari prope locum qui Syene vocatur in Ægypti
regione , Demetrium intus in Oasim Mazicis proximam (sunt enim &
alia Oases) Serapionem autem post inumeras absque vlla probatione
calumnias , cum atrocitate iudicium violassent , in patriam , vt fama est,
propriam relegarunt. Hilarius vir sanctus & senex post plagas non à
iudicibus sibi sed Aero impositas , in interiorem Pontum Missus est , qui
decem & octo annis panem non gustauit , solaque olera vel legumina
in cibum habuit. Antonius intra Palæstinae speluncas se inclusit. Ti-
motheus Maroniae , & Ioannes Lydiæ Episcopi in Macedonia esse me-
morantur , Rhodon Asiaticus Mitylenem profectus est , Gregorius Ly-
dius esse in Phrygia dicitur , Brisko Palladij frater Ecclesia sua sponte-
derelicta , in agello suo degit , terram manibus propriis fodiens , Lampe-
tius verò vt ait in agro Lydiæ à quodam fouetur Eleutherio Lectio-
nibus vacans , Eugenius in patria est , Elpidius magnus ille Laodiceæ
Syriae Episcopus vnâ cum Pappo , tres anni sunt ex quo gradus domus
nunquam descenderunt , orationibus insistentes , Heraclidas Ephesius
quadrinium iam Nicomediæ carceri inclusus est.

4. Reliqui de Communione Ioannis , partim quidem Attico com-
municarunt necessitate compulsi , & in alias regiones Thraciae translati ,
partim nescimus ubi sint. Ait Anatalium in Gallias concessisse , Pres-
byteri verò in Arabiam & Palæstinam exularunt , Tigris in Mesopota-
miam relegitus est , Philippus fugiens in Ponto diem obiit , Theophilus
in Paphlagonia versatur , Ioannes Æthrius Cæsarea construxit Monaste-
rium:

rium: Stephanum in Arabiam relegatum à carnificibus Isauri abstractum in Taarim dimisere, Sallastium Cretæ immorari fama est, Philippum Monachum atque Presbyterum Scholarum, audiui infirmari in Campania: Sophronius Diaconus Thebaidæ seruatur in custodia, Paulus Diaconus Dispensatoris adiutor in Africam profectus memoratur, alius Paulus Hierosolymis est: Helladius Palatij Presbyter Bithyniæ in agello proprio degit plurimi Constantinopoli delitescunt, alij verò in sua quisque discessere. Siluanus autem sanctus Episcopus Troade pescatu sibi viatum quarit. Pergit dicere de Stephano Monacho Eutrepio & aliis.

5. Tum verò Cassianus tam proiectæ Attici audaciæ infestus omnino effecit, ut quem simul atque Theophilum Innocentius Papa, propter contumaciam & scelus plane execrandum aduersus ipsius Legatos Constantinopoli perpetratum, à fidelium communione seiuinxerat, eorumdem infamiae vulnera omnibus aperirentur, quo cæteros ab eorum societate ac simili vœcordia, conscientiæ contagio deterreret. Atque hinc veteres inter Cassianum & Atticum natae inimicitia & similitates, & verò id causæ subiicit Baronius, cur Cassianus illustres olim honore ac nomine Constantinopolitanos Episcopos enumerans, in calce librorum suorum de Incarnatione, nullam penitus Attici habet mentionem, quam tamen Cyrillum imo Cœlestinum Papam & Sextum fecisse appetat, vt planè intelligas eum Massiliæ tunc degentem nondum stomachum exhaustibile, quam in eius aduersus Chrysostomum coniurationem manifestè deprehensam olim conceperat. Nec tamen fracto instaurandæ pacis consilio inuidus Cassiani animus debilitatus est, sed sibi non tam cum hominibus quam cum communibus hostibus esse certamen ratus, ne quid omnino Satanæ cederet, summa ope contra tendendum putauit. Subinde sacrarum ædium adyta in intima penetrans, genua ponere, supinisque manibus numen hostibus propitiare cepit, quodque terrori aliis fuisset, videre custodias maximas ac refertissimas vincit, atque iis duntaxat qui Ioanni staderent. Iam tum Christi Ecclesiæque amore attens semperno carceri aut cruciatibus se deuouebat, vt ipsem deffensionis partes aggressus tantis difficultatibus & periculis interseptas, singulari Dei adscribat tutelæ, quod præter omnem spem hic latronum ex vnguibus ereptus esset, illic euasisset è militum insolentia, & hæreticorum insultibus, interdum ex pedore carceris & conflicitatione morborum.

Biro.an.430.

6. Cæterum haud leue in eo certamine vulnus accepit; occasione obitus Chrysostomi qui incidit Comanis apud Pontum Euxinum ad 10. Calen. Octobris ann. 407. Satis constat ex omnibus arumnis ac molestis, quas in omni vita plurimas maximisque perpessus erat, nihil unquam illi acerbius accidisse. Et tunc etiam varius vultus cernere erat Constantinopoli, vt in multitudine, aliorum alias fauentium studiis. Aderant primores non pauci, è clero & senatu imiaixti cum plebe, atque interiacebat pauperum multitudo, & cùm primum ex hac vita miserrime Ioannem fama fuit, repente cum fletu clamor exortus Pastorem,

Parentem, Tutorem confusis vocibus appellantium suamque orbitatem & solitudinem lamentantium. Circumsonabant omnia singultibus ac vocibus quibus rogabant ne curam abiiceret Christianæ suæ Reipublicæ. Sed hoc singulariter caueret apud Deum, vti ei perbene consultum vellet, quandiu pastore legitimo destitueretur. Ipse cum publici doloris oculos non ferret Cassianus, lachrymis interim extillare copiosius, ac satis indicare parentem suauissimum amantissimus filius quantopere diligenter. Quare vt sensum colligere potuit, vniuersos collachrymantes consolari blandè, contestarique; corpore duntaxat obiisse, & obiisse illum, animo atque affectu manere tamen, ac prædictis nefarios illos humani diuinique iuris violatores, calumniam & inuidiæ suæ obtrectationem honore & corpore, vitam non etiam anima, breui luituros. Quam prænotionem veram fuisse non diu post rei probauit euentus, nam & exspectatam in tantis calamitatibus opem diuinam re ipsa præstisit Chrysostomus, & ciuitati reddidit, incertum, viuuus ne coram an mortuus procul, benignior appareret. Nec ita multò post Arcadius Imperator vxore iam demortua offensi suminis indignationem expertus, ex hac vira morbo subreptus est, præmaturè quidem annum tantum ætatis agens trigesimum primum. Factiosi è Clero & pseudo Episcopis cum alia deinceps multa per summam iniuriam fecerint, & eodem ore atque audacia qua Ioannis authoritatem contempserant, Innocentij Pape contempserint imperium, memori numinis cœlestis ira, in arrogantie cumulo bonis Ecclesiasticis malè partis spoliati & ignominia notati, debitas pœnas exoluerunt. Cæterum Articus & Theophilus fatigati malis penè assiduis, oculos tandem aperuerunt, ac vita labes salubri aliqua, vti spes est, pœnitentia expiatunt.

7. Hic fuit veluti gradus dëliberanti Cassiano declinare frequen-tiam Aulæ, & publico carere vt quod vitæ supererat tranquillissimo traduceret senio, & dulcedine sanctissimorum Monachorum in solitudine vspiam priuatus frueretur. Sed haud defuere etiam id temporis, qui rei capitalis aut exilio reum illum facere maligne conati sunt, eiusque fortitudinem & patientiam se dëbilitaturos minarentur. Et verò par erat vt eiusdem cuius in Ecclesia Constantinopolitana iuuanda fuisset imitator, existere quoque in excessu simillimus. Rebus itaque in deterius quotidie cadentibus, propter nimiam dominationem potentium, secedere Constantinopolis & Romanum pergere statuit, atque inde alio quo illum & religiosi status amplificandi necessitas maior, & operatum minor numerus imitaret & alliceret. Petrus de Natalibus Episcopus Equilinus eumque sequatus Benedictus Gononus in vitis P.P. Occidentis ipsum de Ecclesia Constantinopolitana per haereticos electum fuisse affirmant. Cum autem hereticorum rabies aduersus Ecclesiam Dei sauiret, & sanctus Ioannes Chrysostomus ab ipsis hereticis in exilium pulsus esset, Ioannem Cassianum eius discipulum primo blanditiis, deinde minas, vt contra Magistrum subscriberet, impij illi adhortati sunt, sed, cum renueret ipsam ex orbe eiceret.

8. Ad hoc dum se iter accingit faustis preicationibus populo valedicens, hortatus præsertim est ut timorem Domini omnes sancte percoherent, ac bono animo essent, affore Deum innocentiae patronum ac victoriae compotem, totque exhaustas pacis concordiaque studio æraminas, repositurum tandem ad opes atque ad pretia & præmia meritorum. Porro multi haud ignari quanti eius opera illic momenti esset, peragre tulerunt festinatum discessum. Licet enim commoratio eius in urbe non diuturna tempore, si amos numeres: si tamen infractos labores erudiendi proximum, mysteriisque operandi, ac mansura virtutum exempla species, & ad gloriam longæua fuit, & ad omnem posteritatis memoriam sempiterna.

C A P V T XXXVIII.

*Rome Cassianus & Leo Archidiaconus se colunt inter
ac diligunt.*

1. **S**ed hæc Constantinopoli quasi præteriens egit, nam Romæ ubi de vita genere in perpetuum stabiliendo, & de fundandis religiosis familiis consilio inito anno Christi 408. ætatis 57. iustum quodammodo in aciem prodire cepit, ad Innocentium adit, qui doctrinam virtutemque hominis in Legatione pro Chrysostomo non ita pridem cognitam perspectamque probe commeminisset, eumque orat multis & supplicibus verbis, ut quam sibi delegisset viuendi regulam & institutorum rationem autoritate sua confirmaret. Nihil enim tam decere nihil tam aptum & conueniens esse Monacho existimabat, quām si accommodatus publicis vīsibus, dum Ecclesiæ iussus aut necessitas postulareret, functus munere recepti obsequij redderetur sceneratori suo, poneretque ibi finem virtutum, ubi initia posuerat, atque in propugnaculo muroque tranquillitatis, in quo steterat, iaceret demum obtineretque ordinem moritūrus. Itaque ob eas causas postremo, consiliarium sibi fideliem quidem ac benevolum, tum etiam apud Pontificem deprecatorem adhibuit Leonem Archidiaconum, virum & iisdem studiis & vetustate amicitia sibi coniunctissimum, veniamque congregandi homines & in societatem Monasticæ vitæ conuocandi obtinuit, nihil aliud habens moræ quam vt certam aliquam & designatam domicilijs sedem vacuosque dies habuisse. Geminum ex ea deliberatione commodum nactus est, alterum quod elanguere tum primum ac suos excutere ceperunt aculeos sollicitudines illæ, quæ iugem præteriorum malorum memoriā, ac pertäsum prioris temporis animum noctes ac dies doloris & lachrymarum stimulis concitabant. Alterum quod cum tandem visum esset Theophilo Alexandrino, iis qui ob initam cum Ioanne communicationem proscripti fuissent vel voluntario exilio contigisset esse factos extores, omnibus ad propria redeundi licentiam impetriri, cunctisque obortis dissensionibus.

sionibus obliuione deletis, unitatem in Ecclesia redintegrari. Qua de re libellum scripsisse ad Atticum Constantinopolitanum Episcopum testantur literæ Synesij Episcopi Ptolemaidis in Ægypto scriptæ ad eundem Theophilum cum ipsum consuluit de Alexandro Bafianopolis in Bithynia Episcopo communionis Joannis, quem exulem idem Synesius apud se receperat.

2. De his post suum in Italiam aduentum certior factus Cassianus, quasi penderet animo, quænam sibi persequenda via esset, rursumne Orientem an Occidentem versus? quæ capella vita forma, ad clericalem ne ac sacerdotalem? an ad solitariam & priuatam prout præsens commouebat species; postea omnis dubitationis discussa caligine fixaque in diuinæ laudis studio mente, totum se solitudini ambiendæ ac persequendæ dicauit, Deoque ira res admirabili suæ prouidentiæ consilio temperante plurimum in eo sedando conscientiæ angore, Leonis Magni ubi maximè is in eiusdem vitæ spem ac desiderium quasi venisset, consuetudine profecit. Cassianus enim eximia indole ingenij animaduersa, diuinitusque prænoscens quantum Ecclesiæ Dei & Reipublicæ Christianæ frugis educeret, cum eius deinceps foret gubernacula tractaturus, paulatim officiis delinire hominem & salubribus mōnitis pro re nata excolare atque ad religiose vitæ perfectionem informare cœpit. Nec frustra ysu enim ipso crescente, qui pectus nostrum in dies aperit & intimos cuiusque prodit affectus, adeo celeriter contraxit eos, ut fieri solet, ingeniorum studiorumque similitudo, ut admirabili concordia bono perbeatus sibi videretur uterque, dum alter in alterum se vicissim ipsum contemplabatur: Leonem quidem tanti refert vacuo liberoque animo ad Deum accedere, iam rerum mortalium contemptorem & studio sanctæ æmulationis accensum haud ægrè pelliciebat diuini amoris dulcedo, ut Christum ducem expeditus miles sequeretur, eoque laudabilius Monasticæ vitæ cursum institueret, quo acriora sub aspectum versabantur exempla, tandemque iniecta diuinitus ingenti salutis cura mollitus flectebatur urgentique pio desiderio manus dabat.

3. Verum Deus, id quod spectabat in eo maturans, auxit Innocentio Pontifici & opinionem de Leonis virtute & in eundem benevolentiam, ideoque reiecta & in meliorem partem versa Consilia. Videns enim Pontifex veluti alterum Paulum Petri adjutorem sibi Leonem venisse, data post aliquot menses abeundi venia, & dimisso Massiliam Cassiano placuit alterum ut sibi in Ecclesiasticis causis inserviret, & partem Pontificij oneris consilio leuaret suo, secum retinere, res fidei & omnes quæstiones religionis ei utrique undeque doctissimo & maximè orthodoxo demandare, consultationibus totius orbis præsertim Synodalibus quæ Romam velut ad matrem Ecclesiarum omnium & Apostolicam sedem quotidie deferuntur preficere, & quid credere vel non credere reuertentes ab heresi debeant normam formulamque constitutere. Interea reuensis Cassianus loca in quibus res antiqui temporis ac moris edoctus fuerat, reuensis templo Apostolorum ac Martyrum quæ sæpè alias suppli-
candi

candi causa de nocte frequentare solus sustinuerat & quorum cryptas ad venerandas sanctorum reliquias ingredi tacitus solebat , inuenit hic Theodorum , eum qui postea res gestas Chrysostomi primus cum Palladio scripsisse dicitur , Romanum Diaconum , cum quo praterita mala Constantinopolitana Ecclesiæ retractatus testis ipse vinus ac præsens complusculos dies traduxit . Inuenit alios tum veteres ex facie tum ex sola sanctitatis & doctrinæ fama postea sibi factos amicos . Matronatum conspectus verecundè declinabat , exemplo omnes , verbo eas quæ ad illum concurserent instruebat , plurimisque ad sanctioris vitæ duxit propositum . Inter quas Proba , Iuliana , Italica , de quibus Pammachius suprà , Melania vidua cum nepte ; item alia Melania & Pinianus eiusdem vir , Albinaque natus celebrantur : Sed cæteris præstantior Melania vi-
dua quæ hoc eodem anno 408. Innocentij Papæ anno 7. antiqui vaticinij
ante annos quadringtonos vt ait Palladius , editi memor , distractis pre-
diis vnâ cum nepte , Piniano , & Albina imminentem vrbi cladem eu-
sura , Roma secedens per Siciliam suasore haud dubiè tunc temporis
Cassiano & impulsore profectionis , Ierosolymam se iterum contulit , vbi
post dies quadraginta ex hac vita migravit .

Palla in hist.
Lausiaca.
c. 33.

4. Pari studio & quia alicuius nominis esse existimabatur super nu-
mere Sacellani , quo erat insignitus Constantinopoli , in virorum ac fœ-
minarum Monasteriis inseruiens necessitatibus , sermones apud eos fre-
quentes secundo cursu , nec minus fœlici habebat successu . Quæ res ut
iis temporibus Romæ penè fuit noua , et si enim ab Antonio Magno per
magnum Athanasium olim accepissent Romani prima aliqua huiusc
institutionis Monasticae rudimenta , non deerant tamen qui vitio verte-
rent , quod ea potius perturbationem vitæ ac confusione religionis
quam pietatis incrementum habere videretur . Verum haud languidiora
facta sunt hominum studia segniorvè disciplinæ usus , cùm apud optimum
quemque valeat magis interioris experientia sensus , quam cuius-
quam in dissuadendo contentio . Quamquam pro hac pietate simul ipsa
morum commutatio loquebatur cämque aduersus oblatrantium voces
ac morsus facilè vindicabat . His Castianus Monachorum Aegyptiorum
exercitationes & arctam viuendi consuetudinem toties iam præmedita-
tas usque diurno pertractatas vtiliter impertiebat , que tanto magis
hærebant in animis quamclà clariore loco fuerunt , qui eam suis deinceps
alerent exemplis . Neque enim tanto proficiebant magistro infimi me-
diique dumtaxat , verum etiam summi & ex prima nobilitate viri fœmi-
naque . Marcella erat in eis sanctitatis æquæ ac nobilitatis fama per ce-
lebris , de qua Hieronymus hoc quoque scribit . Cum antea ignotum esset . Epist. 17.
Rome Monachorum propositum , nec auderet quisquam propter rei nouitatem
ignominiosum ut tum putabatur & vile in populis nomen assunere , ipsam qui
a Sacerdotibus Alexandrinis Arij metu in exilium expulsis , Antonij adhuc
superstitis & Monasteriorum Thebaidis disciplinam didicisset , non erubuisse
profiteri quod Christo placere cognoverat . Quare cum in suburbano agro
Monasterium instituisset , eius imitatione crebra virginum cœnobia & Mo-

*S. Cassianus illustratus seu Chronic. vita,
nachorum innumerabilem multititudinem esse cœpisse, ut præ eorum frequen-
tia quod prius fuerat ignominia, esset postea gloria.*

5. Modo illud satis dicere, præstite hoc amplius cæteris in hoc genere Cassianum ut primus ab Athanasio & Sacerdotibus Alexandrinis religiosum institutum Romanam transtulerit, vel certè multò magis auctum & propagatum amplificarit. Quod alia deinceps æmulatae sunt nobiliores Occidentis Ecclesiæ, ut Mediolanensis, quæ primum Monasterium iuxta ciuitatem positum habuit, Ambrosio nutritore sicut Augustinus scribit, qui & plura se Romæ vidisse testatur, dum eorum viuendi rationem describit. Sed & ipse in Africa ut Possidonius narrat virorum ac foeminarum complura deinceps condidit Monasteria, adeo ut non sit quod quis Cassiano inter Occidentales Monachos huiuscemodi vitæ instituti primas tribui vel propagatoribus primis proximum accessisse inficietur. Eo instantे, cum antea religiosus et si peccaret, si rupto Castitatis voto matrimonium inisſet, tamen matrimonium validum ratumque erat, quod declarant veterum Pattrum sententia, Cypriani in Epistola ad Pomponium, Hieronymi ad Demetriadem ubi ita de monialibus loquuntur ut si se continere non possent quod professæ erant, eas, potius ad nubendum hortentur quod iam ne peccatum quidem fuisset, accedente legitima Episcopi dispensatione; idque idem ab Epiphanio quoque consuli videmus. Augustinus verò insuper etiam quosdam aperte confutat, qui harum coniugium, coniugium esse negabant. Innocentius certè primus, Pontifex inssit huiusmodi connubia dirimi, ac pœnæ cuiusdam loco constituit, ut thorus separaretur, quam deinceps pœnam constat ab Ecclesia generaliter receptam esse, nam & Leo ipse qui Innocentio annis paulo plus quam viginti in Pontificis locum successit, non modo facti illius improbitatem aut omnino culpam coarguit, sed etiam grauissimis legum comminationibus interdixit.

C A P V T XXXIX.

Presbyter ordinatur ibidem ab Innocentio.

1. Adem inter exercitia quo impensius & pierati suæ & alienæ salutis seruiret, maturum visum est Leoni, eum sacris ordinibus initiari. Itaque ad summum Pontificem retulit, Cassianum rato huic æuo sponte abditum latere & fallere perpetuo inglorium velle. Dignum videri, qui ad Sacerdotij dignitatem promoueretur, nam per cæteros ordinum gradus ad apicem Diaconatus ritè olim à Chrysostomo euectus fuerat, nisi quid secus illi videretur: virtutem hac tempestate si unquam alias id genus præmiis ornandam, & his gratiæ auxiliis strictiori etiam religionis aliquo nexu communindam constantiam. Nec quod laboraret admodum dubitarètque Leo, non enim difficile fuit quod aiunt currentem in ciuitate, persuasit ex templo Pontifici cui iam eadem pridem in mentem venientem,

Lib. 8. con-
fess. 6.
Lib. de mori.
Ecclesiæ.
cap. 33.

rant, eximiā enim Cassiani prudentiam & sanctitatem hoc etiam admiratione & approbatione maiori exceperat; quo plura ex eo fonte virtutum incrementa exitura in dies atque in vulgus emanatura prae nosceret. Id ubi primū in iudicuit Cassianus, consulto plurimum Deo totum se Pontificis summi voluntati permettere statuit, eo maximè letus quod nulla ad verenda illa mysteria sui compendij aut honoris sed solū obsequij diuinæ laudis salutisque animarum cupiditas impulisset.

2. Factus sacerdos sese hoc impensius ad pristinos labores & afflida charitatis ministeria retulit, quod proximè in secessu ac solitudine hausta diuinitus iam proferret in publicum. Hoc etiam efficacius, quod cum doctrinæ ac virtutis egregiæ opinionem collegisset, instat optimi negotiatoris Dei talenta multiplicans, non præteriret vbi cunque eum spes inuitasset rei bene gerendæ, in coetus hominum inferre sese, eosque potissimum quos maximè institutionis indigentes animaduerteret erudire, & ad virtutis amorem allucere. Constitit sanè laboris eo fructus vherior, quod tunc per Melaniam fugæ se dantem, oraculo illo Prophetico de imminente vrbis clade vulgato & siue inculcato, complures Romanorum ad res despiciendas humanas & querendas intra religionis claustra diuinæ commotiebantur, languentes atque etiam cupientes incitabantur, consultius rati diuinitas suas amore Christi ac spe supernæ retributionis in pauperes prodigere, quam eas ad barbarorum prædam relinquare. Quo nomine cùm rei euentus verum probasset oraculum immensas Deo gratias egere. Maior quoque vis inerat ad hæc suadenda Melaniae orationi, quod dictaret ut existimatbat cum vrbe orbem pariter ruiturum.

3. Quam enīxè verd ibidem Cassianus pro religione contra Pelagianos desudarit, testatur ipsemet in scriptis ad Leonem commentariis, vbi de suo, illo in Italiam secessu hæc ait. *Nuper quoque id est in diebus nostris emersisse heresim venenosam ex maxima Veligarum urbe (mendoza ab aliis legitur Beligarum) conspectimus certi erroris incerti nominis: quia cum recenti capite ex antiqua Ebionitarum stirpe surrexerit dubium admodum est antiqua magis dici an recens debeat.* Siquidem Romam prisco vocabulo Veliam seu Velias fuisse appellatam à Velia Romæ colle editiore, sic dicto quasi Vellia, quod ibi Pastores lanam vellere soliti essent, autor est Ortelius in Synominiis. Et hæc quidem coniectura & qualiscumque expositiō probabilior appetet, quod Pelagianorum heresim primitus in Iouiniano contigisse Romæ damnari, affirmat Prosper his versibus

*Adfuit exhortante Deo prouisa per orbem
Sanctorum pia iura Patrum, non dispere motu
Conficiens diros iaculis cœlestibus hostes,
Hisdem namque simul decretis spiritus unus
Intonuit. Pestem subeuntem prima recidit
Sedes Roma Petri, que pastoralis honoris
Facta caput mundo quidquid non possidet armis
Religione tenet.*

124 S. C^{assianus} illustratus Chronic. seu vite,

Lib. 2. contra
Pela.

Quamquam illam non in Pelagio sed in Iouiniano primario hæresiarcha, à quo Pelagius eam sumpsisset, damnatam fuisse Romæ S. Hieronymus testatur vbi alloquens Pelagium ipsum sub persona Critoboli ait. Non erubescis explosam atque damnatam Iouiniani sententiam sequi? Et ille enim his testimonii tuisque nititur argumentis, immo tu illius inuenta sectaristis in Oriente docere desiderans, quæ olim Rome, dudum in Africa condemnata sunt. Quid autem inuenti sunt errores. Cœlestij atque Pelagi in Iouiniano Hæresiarcha fixas habere radices in ipsum conuerſa est iusta Imperatoris vindicta. Etenim sub huius ami Consulibus datum Honoriū Imperatoris reperitur scriptum de eius relegatione in Insulam Boam, positam in Dalmatiæ littore, qui ad hæc vique tempora magni Ecclesiæ detrimento permanserat in Italia, sacrilegos agens etiam extra muros vrbis conuentus. Sed in insulam tandem deportatus nunquam amplius auditus est. De cuius obitu ex Paulo Presbytero Gennadius hæc habet. Meminit Iouiniani heretici & voluptatum & libidinum predicatoris, cui in tantum continentis vite & castæ institutio contraria fuit, ut inter luxuriosas Epistolas animam eructaret.

De viris il-
lustr. c. 75.

Lib. de pecca-
tatione. c. 21.

4. Pelagius interim sub pallio latebat Catholico, sub quo Romæ delituisse & quatuor dam quæstionum prætextu suarum hæresim venenam sparsisse tradit Augustinus. Detectus vero abiit in Siciliam, indeque nauigauit in Palæstinam. Hoc inquam tempore agebat Romæ Cassianus, & apud Innocentium Pontificem Clerici munus explebat, cum scilicet hæc venenosa hæresis tanquam serpens è latibulis, oculis minantibus tumidisque ceruicibus sese paulatim inferret, ac pestifero suo afflatu vrbem illam maximam inficeret, vt merito dixerit author ex maxima Veligarum id est Romanorum vrbē emergentem illam oculis conspexisse. Sed hoc ita commotus est erectisque conspectu, ne ista ex inopinato, veritatis oppressio quod in aliis eiusdem generis evenerat, in sedis Apostolice iniuriam cederet, vt Pontificem iam studio religionis flagrantem ad contagionis pericula propulsanda, & ad Ecclesiæ causam quam conscelerata hæreticorum vis sub ouina pelle conaretur evertere, maiori ardore defendendam excitat. Recursabat animo & proferebat in publicum quantas ille scelestissimus animarum prædo pugnas & strages edidisset in Oriente, vbi diu in vestitu ouina pellis delitescens velatusque hypocrisi, iam qualis intus erat ab aliquibus lupus detectus est: cum tamen ipse versipellis instar Protei ne qualis esset impius deprehendi posset, diuersas sœpè ex pietate formas compositas superinduceret. Innotuisse autem imprimis nonnullis Ægypti Monachis, penes quos diutius versatus est, confirmat Isidorus Pelusiota ad illum iam factum instabilem & instar Cain vagum super terram ista conscribens. Cani effusi sunt in Ephraim & ipse ignorauit, vitiosis nimirum affectionibus inueniens. Eodem modo tibi quoque ingens annorum turba canitiem inuexit, & tamen rigidum atque inflexum animum habes, ex alio Monasterio ad aliud subinde migrans atque omnium mensas perscrutans & explorans. Quamobrem si tibi carnium nidor atque obsoniorum condimentum cura est, us qui magistratus

Lib. 1. Epist. 3.

magistratus gerunt potius blandire atque urbium caminos vestiga. Neque enim homines Eremite facultates eas habent ut te quemadmodum tibi grauitat^e, excipere valeant.

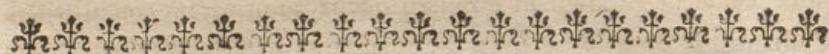
5. Virgebat vehementius Chrysostomi Patris clarissimi recordatio & memoria, qua latenter mali formidine, grauioris fortè quam primum suspicaretur, Pontifici metueret. Meminerauit enim Chrysostomus in illa prolixiore de æruminis quas in exilio Cucusi pateretur ad Olympiadem & amicos Constantinopolitanos Epistola, de Pelagio Monacho recens defecto hæsiarcha, iubebatque cogitare quanta interdum mentes opinione sui inflatas, ut est innixa superbiæ veritas, ignorantia nox interciperet, ne lucis dulcedine quam penè manu prehenderant fruerentur.

De Pelagio, inquit, *Monacho magno dolore affectus sum. Cogita igitur Epist. 4.* quod quanisque coronis digni sunt qui forti animo in acie steterunt, cum circos tam pie ac sancte tantaque cum tolerantia viuentes abripi atque in fraudem impelli videamus. Sed victa pertinacia atque audacia est ut intra Romanam præsentem Innocentio siue latenter siue aperte debacchari non posset, & hæretorum impudentiae, ne fines transirent omnes iniecti frœni ut qui recte sentirent assisterent; ac nisi Innocentij vigiliae ac Leonis prudentia cum quibus inter adiunctos locum habebat Cassianus, interuenissent, breui Pelagianorum incursione atque imperu ruituram funditus fuisse Italiam narrat ipse Innocentius ad Episcopos Africanos à quibus priuatas literas acceperat rescribens. *Seu hac illi in Epist. 33.* urbe sint, quod nescientes nec manifestare possumus nec negare; cum et si sint lateant, nec aliquando audiatur vel illum prædicantem ista defendere, vel talia aliquo nostrum presente iactare, & in tanta populi multitudine deprehendi aliquis facile, nec alicubi possit agnoscere, siue in quouis terrarum loco degant.

6. Ex quibus probe intelligere possumus meram fuisse calumniam, quam cæterorum more hæretorum Pelagiani ut gloriarentur se primæ sedis Episcopi communione fulciri, sparserant in vulgo de tacita eiusdem Innocentij cum Pelagio connuentia, cuius fit mentio in prædictis Episcoporum priuatis ad ipsum literis. Quam enim acerrimus Pelagianorum insectator fuerit Innocentius constat ex Augustini literis ad Paulinum, vbi inter alia docet ipsum, Innocentium ita in his omnibus se Epist. 105. geffisse, ut fas erat atque oportebat Apostolicæ sedis Antistitem: quod & alias saepe repetit. S. Hieronymus Virginem Demetriadem literis Pelagi pulsatam, admonet ne sibi sapiens videatur, sed fidem sectetur quam Innocentius Romanæ Ecclesiæ Pontifex profitetur. Laudat ęquè ad Demetria. ac prædicat S. Prosper eiusdem Papæ integritatem in fide incorrupta. feruanda, cuius quoque assertione liquet eiusdem Innocentij sententia Hieron. Epist. damnatum fuisse Pelagium, & eandem à successoribus comprobata, acius Collatnam aduersus Collatorem hæc ex verbis Zosimi Papæ refert. Constitutus 10. in Pelagium atque Cælestinum per venerabilem Episcopum Innocentium de Bearissimi Apostoli sede prolatam manere sententiam, donec aperiſſima

*S. Cassianus illustratus seu Chronic. vita,
confessione fateantur gratiam Dei, &c. Sanè quidem Gennadius testatur
ab Innocentio scriptum esse decretum aduersus Pelagium, illudque post
eius obitum à Zosimo promulgatum.*

7. Abfuit non longè à Cassiano ipsa eadem tam contumeliosa Innocentio Pelagianismi suspicio, cuius probrum ac dedecus scriptis eius obiectum ut infra declarabitur salutiferam illam in dies latius inclarescentem infuscarit lucem, ac nominis quam neque captaret vir modestissimus & religiosissimus neque defenderet, obscurarit authoritatem. Sed haud in eum pares, quod sanè necesse erat gerebat, animos Leo Archidiaconus, qui sancti Doctoris accessu triumphans, beneficiorumque sibi ducent quidquid in eum benignitatis conferret, eius amplificandæ gloriæ partes ambitiosa quadam pietate aucupatus, nulla ratione præcipi sibi permisit quantique referret hoc etiam commilitone veritatem religionis stabiliri, priuato quoque officio, cum literis missò deinceps Massiliam nuntio cohortatus est ut in Ecclesiæ defensionem aduersus Nestorium sceleratissimum & ex Pelagianorum colluione natum hæresiarcham stylum consereret.

EX CHRONI IBIDEM.

TEXTVS VI.

 Omam adiit in qua ad gradum Presbyteratus enectus est, indeque prospero usus vehiculo Massiliam est a pulsus, ubi secundum ea que compererat à Patribus vel proprio studio addiderat, &c.

CAPUT XL.

Capta urbe ab Alarico Gotthorum Rege migrat in Provinciam.

1. Interim Gothica eruptione, quæ anno 410. Romam funditus cœtit, cunctorum versæ alio curæ. Alarius Gotthorum Rex, qui Stiliconi addictissimus erat, ob necem eius, in Honorium Imperatorem commotus exercitum in urbem mouit, quam diu ante situerat. Cum autem obsidio arctior perduraret fame atque peste populo Romano vexato, vi adacti ciues pacem ingenti rerum variarum persoluto pretio redemerunt. Haud tamen cæteris Alarici postulatis omnino satisfecit Honorius, aliisque conditionibus, quas ipse Alarius postea adiecisset, maximè

maximè ut vtriusque militiæ dux copiis Honorij præficeretur, acquiescere noluit, propterea bis à senatu ad eumdem Alaricum Arimini agentem Missis legatis pro fœdere inter ipsum atque Honorium sanciendo (quibus annumeratur Innocentius vt Zosimus atque Sozomenus tradunt) & Alarico re infecta rursum ad obsidionem vrbis properante, ipse Innocentius apud Honorium Imperatorem Rauennæ constitut, ne vt ait Orosius peccatoris populi videret excidium & cum Innocentissimus esset periret cum impiis, tanquam Loth è Sodomis occulta prouidentia Dei subtractus est. Oppugnatos iterum Romanos coëgit Alaricus vt Priscum Attalum vrbis tunc temporis Præfectum seëta Arianum crearent Imperatorem, qui mox Alaricum æquè Arianum vtriusque militiæ ducem, Tertullum verò Gentilem hominem creauit consulem, aliisque pariter Ethnicis & Arianis alios nobilissimos Magistratus distribuit; ac denique orationem ad senatum habuit, qua iactabundus promisit se patria omnia illi conseruaturum & vniuersum Orientis Imperium Italis subiectum. Sed ob contrarium rerum euentum in Attalum commotus Alaricus, eum extra vrbem Ariminum, in qua tunc morabatur, productum diademate spoliauit & purpura exuit, iisque ad Honorium Imperatorem missis eumdem Attalum in omnium oculis ad priuatam conditionem rededit, de quo egregiè Orosius ait. *In eo Alaricum Imperatore facto, infecto, refecto, ac defecto cirtius his omnibus fatis quam dictis minum risisse* Orosius l. 7. c. 42.

ac ludum speßasse Imperij. Tum Sarus Hunnorum Rex Alarico iam ante suspectus, considerans sibi nequaquam vtilia fore inter Romanos Gothosque percussa fœdera, repente cum trecentis suis strenuis militibus irruens nonnullos ex Gothis Alarici interfecit. Vnde metu simul & ira aduersus Honorium percitus Alaricus ad expugnandam vrbem quantocvus reuersus, eamdemque obsidione cinctam proditione cepit, vel potius, si insumpti in itinere temporis ratio habeatur, ex improviso ingressus est. Quod quidem S. Hieronymus noctu contigisse significat. Sed quoruminam proditione nisi amicorum, nimirum eorum qui cum Attalo conspirarant? Hinc enim videoas S. Prosperum in Chronico dicere Attalum priuatum regno illud cessisse Gothis. Indéque & illud intelligentias quod ob inopinatum Alarici ad vrbem redditum & in eam ingressum contigisse dicitur de Honorio, nempe quod cum accepisset repentina nuntio Romanam perditam, putauerit hoc de Gallo Gallinaceo Roma nominato esse renuntiatum.

2. Vrbe capta præcepit militibus Alaricus vt si qui in sancta loca præcipueque ad SS. Apostolorum Petri & Pauli Basilicas confugissent, hos imprimis inuiolatos securosque esse sinerent. Tum deinde in quantum possent prædæ insistentes à sanguine temperarent. Id enim disertis verbis testatur fide dignus temporis illius scriptor Orosius qui eiusmodi ingens diuinæ prouidentiæ miraculum, quod Deus per barbaros, eosdemque Ariana hæresi infectos ac proinde Catholicis infensiissimos exhibere voluit, multis amplificat exclamtionibus, eamdemque rem gestam Cassiodorus enarrat. Ut clatè vel hinc prospicere liccat, haud aliam ob

Zosi. lib. 5.
Sozom. lib. 9.
cap. 7.
Oros. lib. 7.
c. 39.

Orosius l. 7.
c. 42.

Epist. 16.

Lib. 7. c. 39.

Sponda. ann.

410.

Lib. 11. Varia.

c. 20.

ob causam à Deo ingredi permisum in urbem Alaricum, quām ut in ignominiam idololatrarum pararet nobilem religionis Christianæ de Gentilitate viæ atque prostrata triumphum. Quapropter & multos Paganos ea re attonitos Christianitatem professos esse, idem Orosius tradit. Addit verò ad pompam triumphi Isidorus, quicunque extra Ecclesias à militibus reperiebantur dummodo Christi nomen vel sanctorum nominarent, & ipsis hostilem furem pepercisse, sique multa millia Romanorum periculum euasisse. Et in eamdem pariter sententiam Augustinus in ipsis ingratis atque obstinatos Gentiles scribens affirmat, quamplurimos ex his in Martyrum loca & Basilicas Apostolorum sese recipientes mortem effugisse. Cæterum antequam qui verè Christiani essent à Gothis explorati penitus haberentur, contigit ex iis aliquos veluti Gentiles religionem simulantes malè haberi, sicut accidit S. Marcellæ insigni illi atque clarissimæ foeminæ, quæ vñà cum Principia filia incognitæ quænam essent à barbaris, tentæ fuere, ipsaque Marcella quæ Monasticam amplexata disciplinam voluntaria paupertate amplissimis diuitiis renuntiauerat, fustibus flagellisque cæsa, cum posceretur aurum, cognitæ verò ambæ dimissæ sunt vtque saluæ fierent in Basilicam S. Pauli deductæ. Narrat hæc S. Hieronymus ad Principiam scribens.

Epist. 16. *Marcella quoque domum quæ erat in Auentino cruentus viator aggreditur. Sit mihi fas inquit audita loqui, imo à sanctis viris visu narrare qui interfuerunt, presentes qui te dicunt in periculo quoque ei fuisse sociatam. Intrepido vultu excepsisse dicitur ingressos, cumque posceretur aurum & defossas opes vili excensaret tunica, non tamen fecit fidem voluntarie paupertatis. Casam fustibus flagellisque aiunt non sensisse tormenta, sed hoc lacrymis hoc pedibus eorum prostratam egisse, ne te à suo confortio separarent, ne sustineret adolescentia, quod seculis etas timere non poterat. Christus dura corda molluit, & inter cruentes gladios inuenit locum pietas. Cumque & illam & te ad Beati Apostoli Basilicam Barbari deduxissent, ut vel saltē vobis ostenderent vel sepulchrum: in tantam lœtitiam dicitur erupisse, ut gratias ageret Deo quod te integrum sibi reseruasset, quod pauperem illam non fecisset captiuitas, sed inuenisset, quod egeret quotidiano cibo, quod satyra Christo non sentiret esuriem, quod & voce & opere loqueretur, nuda exini de utero matris meæ, nuda & redeam. Qui ergo inuenta sacra vasa Barbari ut illæsa seruarent, attulerunt ea in Basilicam S. Petri, iidem Gothis iuuentas sanctissimas foeminas atque cognitas viua pretiosiora Christi vasa ad Apostoli Pauli Basilicam via Ostiensi positam perduxerunt, quo ut euentus docuit custodirentur intactæ.*

3. Est & aliud exemplum perductæ ad S. Petri Basilicam Christianæ mulieris ut viro suo conseruaretur, quod Sozomenus describit his verbis. Ego, inquit, quod & mihi tum Ecclesiastica dignum historia contigisse visum est literis commendabo, declarat enim viri Barbari factum pium, & fortitudinem mulieris Romanæ in conseruanda castitate, utriusque autem Christiani sed non eiusdem sectæ, quandoquidem ille Arianam hæc Nicenam doctrinam sectabatur. Hanc igitur per quam formosam conspicatus

Isidorus de Mund.

*Lib. II. civ. I.
&c. 7.*

Epist. 16.

Lib. 9. c. 10.

conspicatus iuuenis quidam Alarici miles, pulchritudine captus ad con-
cubitum trahebat: relucentem vero ac vi aduersantem ne quid obseceni
pateretur, ille stricto gladio se interfectorum minabatur, & interim sum-
nam illi cutem in collo quasi qui ob amorem parceret perstringebat.
Tum illa multo perfusa sanguine collum gladio subiecit, optabilius
sibi rata mori cum castitate, quam viuere expertam virum, alium quam
illum, cui legitimo matrimonio iuncta erat. Barbarus igitur cum etiam-
num maiore cum terrors illam adortus nihil adhuc perficeret, admiratus
eam ob castitatem duxit in Ecclesiam Apostoli Petri, & traditam custo-
dibus & expensis in eius sustentationem sex aureis, iussit ut custodirent
marito suo. Quamquam non omnium Gothorum eadem esset humani-
tas atque religio, vel motus Alarici, ut eius edicto de liberis dimittendis
omnibus Christianis obtemperarent, non omnibus in tot miseriis ea fce-
licitas obtigit, ut apprehensi dimitterentur, nam & complures etiam
sacras Virgines eosdem Barbaros secum abduxisse, & stupra addidisse
Hieronymus affirmat. Sed & Augustinus praeter peculiarem quem eo Prefat. lib. 3.
& 7. in Ezech.
argumento habuit tractatum, quam locupletissime de his egit libris vi-

ginti duobus de ciuitate Dei.
4. Primum autem Barbaris Urbem ingressis quotquot fugam capes-
sere valuerunt, eam protinus quaqua versum arripuisse testis est Hierony-
mus, cum expositionis in Ezechielem iam tertium librum inchoaturus
dolens ac lugens ista praefatur stupens ad nouum casum. *Vera sententia*
est omnia orta occidunt, & aucta senescunt. Et alibi nihil est enim opere &
manu factum, quod non conficiat & consumat vetustas. Quis crederet ut to-
tius orbis extructa victoriis Roma corrueret, ut ipsa suis populis & mater
*fieret & sepulchrum? ut tota Orientis, Aegypti, Africe littora olim domina-
tricis urbis seruarum & ancillarum numero completerentur? ut quotidie sancta*
*Bethlehem nobiles quondam viriisque sexus atque omnibus diuiriis affluen-
tes susciperet mendicantes? Quibus quoniam opem ferre non possumus con-
dolemus & lacrymas lacrymis iungimus; occupatique sancti operis sarcina-
dum siue gemitu confluentes videre non patinur explanationes in Ezechie-
lem, & penè omne studium omisimus scripturarumque cupinus verba in ope-
ra vertere, & non dicere sancta sed facere. Ac rursum inferius. Nec inquit
iactamus ut quidam forsitan suspicantur fratrum suspicionem sed morarum
causas simpliciter confuemur, praesertim cum Occidentalium fuga & san-
ctorum locorum constipatio, nuditate atque vulneribus indigentium rabiem
preferebat barbarorum: quos absque lacrymis & gemitu videre non possu-
mus. Illam quondam potentiam & ignorationem diuinarum ad tantam ino-
piam peruenisse, ut recte & cibo & vestimento indigeat, & tamen nequa-
quam duri quorundam atque crudeles animi emotiuntur, dum pannos eo-
rum ac sarcinulas discutunt aurum in captiuitate querentes. Nec modo
Hierosolymam sed alia etiam diuersa loca adiere profugi, plerique enim
ad proxima loca nempè in Igilium ac cæteras Tyrreni maris insulas na-
uigo transmigrarunt, de quibus in suo Itinerario metrico Rutilius. Alij Lib. 1.
in Africam, inter quos fuere clarissimæ foeminæ Proba eiusque filia In-*

liana , ambæ viduæ , atque neptis Demetrias eiusdem filia Julianæ , quibus haud fœliciter ad fugam patuit Africa. Multum ea de re Hieronymus inuectus in Heraclianum comitem , qui sub specie tutandi Imperij contra barbaros , tyrannidem Africæ artipuit , & cùm in alios omnes fæuissimas exercuit rapinas & crudelitates , tum prædictas matronas non nisi magno persoluto pretio permisit Carthagine habitare.

5. In hac confusione rerum Cassianus vt eriperet se ex miseriis , ac manifesto cædis seruitutisque periculo cum cæteris aufugit , Deo meliores in vſus illius operam referuante. Conductum enim operarium ita destinarat in vineam suam , vt florentissimarum ciuitatum mutatione solum vetteret , & ad propagandas in vltimas & Occidentales terras religiosæ vitæ satus curam referret suam , auctamque retardatione industriam. Verum enim verò tantarum ruina fortunarum & ciuitatis miserranda clades , quæ ante oculos versabatur , ingenti cum dolore percult inœſtum , eodem tempore cum opportunitate proficiendi in spiritu ex tot amicorum sanctissimis colloquiis & exemplis , officij quoque præstandi ac regendarum animarum ademptam sibi esse occasionem. Inde vnicum casuum humanorum solatium diuinam prouidentiam respiciens , euenum illum quamvis toti Reipublicæ Christianæ luctuosum & acerbum æqui bonique consuluit. Ita dum ignarus diuini consilij inter spem metumque suspensus , certæ nauigationis tempus operitur , facultatem nauctus in Prouinciam cogitabat. Causa adeundi fuit non tam sacra illa regionis loca , & Christi discipulorum , Lazari , Magdalena , Marthæ , ac sociorum vestigia toto orbe clatissima veneraretur , tametsi id ipsum vehementer optabat , quæ vt in Academia Massiliensi eo tempore doctribus iuxta discipulisque florentissima , contraheret sibi non paucos in contubernij vitæque societatem , & in iis ad Christianæ vitæ perfectiōnem pro re nata excolendis vel operæ pretium faceret , vel ipse nouum aliquem diuinæ scientiæ fructum , cuius auidissimus erat , perciperet. Neque ignorabat quæ de insigni Anachoretatum Lerinensium sanctimonia rebūsque gestis , tum de religiosis eorum institutis iam percrebuerant , & in ore atque sermone omnium ceperant esse. Quare talium & viorū & instituti cognoscendi cupidus properabat Caprasium Abbatem , Honoratum , Eucherium , quos tanquam diuinos homines ex multorum testimonii mirabatur , aliquando videre & audire festinans.

C A P V T X L I .

Discessus ex Italia & appulsus ad Insulam Lerinam.

1. **H**ac igitur mente sub exitum anni 410. magno amicorum dolore ex Italia profectus , venit in Insulam Lerinam , vt Massiliam inde traiiceret. Prouincia ad Alpium pedes inter Rhodanum & Varum iacet , cui è Septentrione finitimi Allobroges , ab ostio Rhodani iuxta Massiliam , authore

auctore Strabone, regio talis ac tanta quædam est. Alia verò ad Varum fluum Ligurésque vicinas vrbes Massiliensium, habet Turoëntium, & Olbiam, & Antipolin, & Niceam, & nauale Cæsaris Augusti, quod Forum Iulij vocant. Primam hanc Salyes occupant; vltimam, Italiæ coniuncti Ligures. Antipolis in Narbonensisibus iacet partibus, & Nicea in Italicis. Nicea quidem in Massiliensium iure permanet, & Prouinciarum nimirum existit, Antipolis vero inter Italicas annumeratur, cum Massiliensisibus iudicio contendens, ab eorum mandatis libera facta est. Inter insulas Planasia & Lero sunt, colonias habentes; in Lerone fanum est Leronis. E regione Antipolis hæc ipsa iacet, sunt & aliae peregrines insulae haud memoratu dignæ, partim ante Massiliam partim ad reliquum iam dictum littus. Portus unus ad nauium stationem magnitudinis eximiæ. Mediocres vero reliqui, ex iis unus est, quem à Liguribus Oxybiis Oxybium cognomento nuncupant. Hæc quidem de maritima regione.

2. Planasiam verò Letinam nostram dicit author, quod æquissimo & planissimo in loco explicetur, atque in eam penetrasse Cassianum cum Germano socio confirmare liquidò possumus, testimonio Eucherij ad Hilarium, De laude Eremi seu fuga sæculi, vbi de Lerina sic ait. *Hec nunc habet sanctos senes illos, qui diuisis cellulis Ägyptios Patres Galliis nostris intulerunt.* Neque enim possumus alios intelligere senes aut hoc verbum in aliis hominibus ponere, quam quos Eucherio & Hilario coætan eos fuisse simulque Monastice disciplinæ fontes aperuisse, & ex Ägypto in Galliam deriuasse ratio temporum demonstrat. Cum enim Caprasius ex Chronologia Baronij vixerit temporibus Theodosij & Honorij eius filij, primumque inquilinum agnoscat Lerina S. Honoratum, sæculo 4. inchoato, vt author est Petrus Saxius in Pontificio Arelatensi, nemini haud dubiè vel inficiandi rationem, vel contra defendendi facultatem reliquit, iam Cœnobij Lerinensis fundamenta iecisse Caprasium simul atque Honoratum, vitamque religiosam excolere cepisse, quo tempore in eam penetrauit Cassianus. Quod ad regionis situm & formam pertinet, insula in rectum spatio est quasi vnius studij, circumnauigatio paulo minus quam duo supra, semifustum. Ab Oriente ac Meridie Oceanum, à Septentrione Antipolim, in qua Vergoani, vt inquit Plinius, oppidi memoria, ab Occidente Sturium, Phœnicem, Philam, Leronom vteriores spectat insulas, quarum notissima æquè atque nobilissima Lero propius Lerinæ adiacet. Illi hodie nomen à S. Margareta huic à S. Honorato, qui in ea primus celeberrimi Monasterij fundamenta posuit. Hæc esse natura cœli solique dicitur ab Eucherio ad Hilarium, libro supra citato. *Equidem cunctis Eremi locis que piorum illuminantur secessu reverentiam debo, præcipuo tamen Lerinam meam honore complector, que procellos naufragiis mundi effusos piissimis vlnis receperat venientes, ab illo seculi flagrantibus astu blandè introducit sub umbras suas, ut illic spiritum sub illa interiore Domini umbrâ anbeli resumant. Aquis scatens, herbis virens, floribus renitens, visibüs odoribüsque incunda. Paradisum possidentibus se exhibet, quam possidebunt. Digna que Honorato auctore fundata*

In notis ad
Martyr. t. Iu-
nij.
Saxius in Co-
cordio.

Lib. 3. c. 5.

sit, quæ tantis Institutis tantum nacta sit patrem Apostolici spiritus vigore & vultus honore radiantem. Digna quæ illum suscipiens ita emitteret, digna, quæ præstantissimos alat Monachos & ambiendos preferat sacerdotes. Hac nunc successorem eius tenet Maximum nomine clarum, quia post ipsum meruit adsciri. Hac habuit reuerendi nominis Lupum, qui nobis illum ex tribu Beniamin Lupum retulit. Hec habuit germanum eius Vincentium interno gemmam splendore perspicuam. Hec nunc possidet venerabilem grauitatem Caprasum veteribus sanctis patrem. Hec nunc habet sanctos seues illos qui diuisis Cellulis Ægyptios patres Gallis nostris intulerunt. Quos ego illic Iesu bone, sanctorum cœtus conuentisque vidi? Pretiosa in his suauis vngue-dine alabastra flagrabant, spirabat passim odor vite, interioris hominis faciem exterioris habitu preferebant, constricti charitate, humilitate deiecti, mollissimi pietate, firmissimi in spe, incessu modesti, obedientia citi, occursu taciti, vultu sereni, prorsus ipsa protinus contemplatione Angelica quietis agmen ostendunt.

3. De eisdem passim meminit Sidonius Appollinaris in carmine Eucharistico ad Faustum Episcopum Regensem his versibus.

Quantos illa Insula plana
Miserit in cœlum montes? quæ sancta Caprasij
Vita senis iuuenisque Lupi: quæ gratia Patrem
Mansit Honoratum: fuerit quis Maximus ille,
Urbem tu cuius Monachus Antistes & Abbas
Eis successor agis. Celebrans quoque laudibus illis
Eucherij venientis iter redeuntes Hilarij.

Homi. 20.

Montes appellat Episcopos & Sacerdotes, erat enim Lerinense Cœnobium velut seminarium Episcoporum. Similiter Ennodius in vita Epiphanij. Inde, inquit, regrediens singula sanctorum habitationum loca visitauit, medianas Insula Cyclades, Lerum ipsamque nutricem summorum montium planam Lerinum adiit. Hinc & Cælarius qui sub Porcario Abbatे ibidem diu Monasticam conuersationem summa exercuit obseruantia, licet pro immenso animi ardore ipse sibi semper segnior videretur, ut appareat ex eius homilia, quam postea in eodem habuit Monasterio, ista subdit inter alia de florentissimo statu huius temporis eiusdem Cœnobij Lerinensis. Benedicimus Dominum nostrum, qui sanctam institutionem & admirabilem consuetudinem loci huius iugiter crescere & in maiori dignatur gloria cumulo sublimare. O fœlix & beata habitatio insula huins, ubi tam sanctis quotidie & tam spiritualibus lucris gloria Domini augetur, & tantis dannis diaboli nequitia minoratur. Beata inquam & fœlix insula Lerinensis, quæ cum paruula & plana esse videatur innumerabiles tamen montes ad cœlum missi cognoscitur. Per montes haud dubie ut dictum est sanctos intelligens, cum ipsa insula vndique planicie lata gaudens, montibus careat. Idcirco addit deinceps. Hac est quæ eximios nutrit monachos & præstantissimos per omnes Provincias erogat sacerdotes. Vix enim reperire erat, qui his temporibus assumptus in regionibus illis ad regimben

regimen Ecclesiarum non delectus esset ex nobilissimo & regularis institutio-
nis obseruantissimi, Cœnobio Lerinensi. Ac sic (~~subdi-
-nse~~) quos accipit
filios reddit patres & quos nutrit parulos reddit magnos, quos velut tyran-
nos excipit, Reges facit. Nam omnes quoscumque fœlix & beata habitatio-
ista suscepit, charitatis pennis ad excelsa virtutum culmina Christo subli-
mare consuevit. Que res cum penè in cunctis habitatoribus fuerit fœliciter
consummata, tamen resistentibus meritis meis in me non probatur impleta.
Cum enim paruitatem meam hæc sancta insula, velut præclara mater &
vnica singularis omnium bonorum nurrix, brachiis quondam pietatis exce-
perit, & non paruo spacio educare & enutrire contenderit, licet reliquos ad
virtutum culmina erexerit, à me tamen quia cordis duritia contradicit om-
nes negligentias auferre non potuit. Et ideo cum omni humilitate supplico,
& tota cordis contritione deposco ut quod negatur meritis meis vestris oratio-
nibus suppleatur.

4. Mira res ut sub tot barbararum gentium frequenter factis in Gal-
lias grassationibus à Sueuis, Vuandalis, Alanis, Gothis, Burgundionis-
bus, Hunnis, & Francis nihil ad hæc tempora passum fuerit detrimenti
idem Monasterium insulae Lerinensis, factum ipsis eiam barbaris atque
Arianis venerandum. Propterea hæc ibidem subiicit Cæsarius. Ab
Oriente usque ad Occidentem & omnibus pene locis, in quibus Christiana re-
ligio colitur, religiosissima vestra conuersatio ad Christi gloriam prædicatur.
Iure à vobis exigitur, ut quod de vobis creditur hoc probetur. Agite ergo Deo
auxiliante quod semper egistis, &c.

5. Cæterum ipsum S. Eucherium de quo suprà fuisse coniugio obli-
gatum, & ex eo genuisse viros sanctissimos eosdemque postea Episcopos,
quos primùm in hoc eodem Cœnobio Lerinensi Monasticis voluit im-
bui disciplinis, tum ex Gennadio, tum etiam ex eiusdem Eucherij scri-
ptis possumus intelligere: Ipse enim Gennadius dum de Eucherio agit,
hæc ait. Differuit etiam ad personam filiorum Verani & Saloni postea Epi-
scoporum obscura queque capitula sanctorum scripturarum. Fuisse hos qui-
dem Germanos fratres, ut autor est Baronius, eiusdem Eucherij inscriptio
commentariorum in Genesim & in libros Regum demonstrat. Cognoscit
Veranum suum filium ipse S. Eucherius dum ad eum scribit librum de
Spiritualibus formulis æquè & Salonium suum fatetur natum in Præfa-
tione ad posteriorem librum Instructionum, & cum perorat: eius enim
exordio hæc habet de bene instituta vita, Salonij. Dignum namque est,
inquit, quacumque cura mea ingenium tuum reparari, qui vix dum decem
annos natus eremum ingressus inter illas sanctorum manus non solum imbu-
tus verum etiam enutritus sis ab Honorato, Patre illo inquam primo Ins-
tarum postea Ecclesiarum Magistro: cum re illuc Beatissimi Hilarij tum
insulani tyronis, sed iam nunc summi Pontificis doctrina formaret per omnes
spiritualium rerum disciplinas, ad hoc etiam te postea consummantibus
summis viris Saluiano atque Vincentio eloquentia pariter & sapientia
preminentibus, &c. Sed & ipse etiam Saluanus in Epistola ad Euche-
riū ab eo ambos esse genitos tradit, cùm tamen non ignoremus ab

Cap. 63.

Baro. an. 441.
num. II.

6. Ut Letinam attigit Cassianus, Abbatem adiit, & quā sermonis comitate quā suavitate morum adeo sibi deuinxit, vt ille vltro ac prolixo eum ad Cœnobij Cellulam inuitarit. Et Cassianus talis ac tanti viri hospitio libenter vsus, & conuidu sanctissimorum iuxta atque doctissimorum Monachorum, obseruabatur interim ab illis, eius virtutum admiratoribus, qui deinde etiam illorum fautor & adiutor extitit. Nunquam tam egregie inter pares & similes amor eminere visus est, atque inter ipsum & Honoratum & Eucherium, de quortm laudibus non possum quin delibem pauca, ex his quæ cum Cassiani fama & factis coniuncta sunt, cùm pridem toto eo spatio quo simul peruxerunt in Lerenensi commoratione, magnos spiritus eis communicare semper & ab eis vicissim ipse sumere consueassent. Quod postremum nempe ut officium suum memorēmque in bene meritos animum præstaret sèpè testatus est. Imprimis verò præfatione in septem Collationes trium Anachoretarum in Thebaide Ægypti Eremo consistentium, quas eisdem Honorato & Eucherio nuncupauit, vbi sic habet. *Cum virtutem perfectionis vestre quæ velut magna quedam luminaria in hoc mundo admirabili claritate fulgetis, multi sanctorum qui vestro erudiuntur exemplo vix queant amulari, tamen vos, O sancti fratres Honorate & Eucher, tanta illorum sublimium viorum, a quibus prima Anachoreeos instituta suscepimus, laude flammani, ut unus quidem vestrum ingenti fratribus Cœnobio presidens congregacionem suam, que quotidiano sancte conuersationis vestre docetur intuitu, illorum quoque Patrum preceptis optet institui: alter verò ut etiam corporali eorumdem adficaretur aspectu, Ægyptum penetrare volueris, ut hanc quasi frigoris Gallicani rigore torpem Prouinciam derelinques, ad illas quas sol iustitia proximus respicit terras, maturis virtutum fructibus redundantes, velut turtur castissimus transuolaret, necessario hoc mihi virtus charitatis extorsit, ut unius desiderio alterius etiam labori consulens iam abruptum scribendi periculum non vitarem, dummodo & priori apud filios adderetur authoritas, & secundo tam periculose nauigationis necessitas demeretur. Proinde quia fidei vestre atque seruori nec illa Institutu Cœnobiorum, quæ duodecim libellis ad beatæ memorie Episcopum Castorem quo potuimus sermone conscripsimus, nec decem Collationes in Scythica Eremo commorantium Patrum, quas precipientibus sanctis Elladio & Leonio Episcopis utcumque digessimus, satisfacere potuerunt. Nunc etiam ut itineris nostri ratio & ordo cognoscatur, trium in alia eremo consistentium, quos primos vidi mus, Patrum septem collationes pari conscriptas stylo vobis credidi consecrandas, quibus ea que de perfectione in preteritis nostris opusculis obscurius forsitan comprehensa, vel pratermissa sunt suppleantur. Si vero sanctam studij vestri sitim etiam hec satiare non quinerint, septem aliae Collationes que ad sanctos qui in Stæchadibus consistunt insulis emittenda sunt, fratres, desideror ut arbitror vestri ardoris explebunt.*

7. In congressionibus familiarium, (adeo immensa erat de omnibus

bus benemerendi cupido) per omnia fere religiosæ caritatis munia, eximia eius benignitas vagabatur, ad tyrones imprimis verba facere eisque disciplinæ Monasticæ rudimenta tradere institit, non assidua magis quam salubri ratione. Summa porro concionum, ut Ægypti desertissimas solitudines quas peragrarat, saxorumque asperitates & impendentium montium altitudines dimetiretur atque describeret, rursusque visitatas à Monachis illis degentibus inediae, verberum, cibiciorum asperitates proponeret, exercitiorumque spiritualium & virtutum quibus excellebant speciem pulchritudinemque, non venuste sed grauiter demonstraret. De reliquo item corporis cultu incredibile memoratu erat, quantis illud rigoribus attererent, ut paine solo & aqua vescerentur interdiu, quamquam sèpè his etiam ipsis plures dies abstinerent, vestitu usque in vitium gauderent obsoleto, crinibus turbidis atque impexis horridi, & ob barbam atque vngues prolixè deformes. Tum deinde lectulum somnumque humo capere, noctem pleramque vigiliis lacrymisque exigere.

8. Nec in sermonibus magis quam in exemplis vitaque religiosæ officiis mirabilis extitit, oris enim totiusque corporis conformatio ad modestiam & humilitatem, spirabat eam quæ in animo latebat sanctimoniam, quæ more agebantur institutisque maiorum, ita studio se retinebat, vt in eius vitam velut in speculum religiosæ perfectionis suspicere licaret. In verbis supra quam credibile est consideratus & parcus, sed mirè efficax, scipsum quantum neminem quemquam despiciatui ducere, humillimè de se ipso sentire, plurimas horas flexus interdum ducere, per dies præterea singulos, siue diuina fierent in templo, siue vespertinis ultimisque precibus opera daretur, adesse cum egregia quadam voluptate perseuerabat. Itaque in hunc fere modum adiuuante Domino per multos Monachorum, ipsosque imprimis venerandos Cœnobiarachas Honoratum & Eucherium ad studium egregiae pietatis & arctioris virtutis semitam adduxit, nec minus diuturna sanctimoniae suæ quām industriae reliquit vestigia, quæ apud Lerinenses eius etiam post discessum, memoriam gratam & celebrem hodiéque oppido posteris fecere, hospitis olim sui patrocinio latit.

C A P V T X L I I .

Digressio Foroiuliensis.

1. Proxime annum in Cœnobia Cassianus substiterat, cùm interea loci opportunum creditit, si desiderium Massiliæ quo se ardore sentiebat persequeretur. Re deliberata exedit Lerina & Foroiulum excurrit, à quo vix leucarum quatuor interuallo dissidet Lerina, iuitatus Leontij eiusdem ciuitatis Episcopi vicinia & conspicua omnibus sanctitate, ad quem deinceps tanquam clarissimum Galliæ sydus testan-

di amoris gratia Collationum suarum primitias detulit, Beatissimique titulo ob sanctinouæ nobilissimum decus magis quam splendidam Episcopatus sedem non semel honestauit. Subiicitur enim sub potestatem Aquensis Metropolitæ, neque vñquam alias fuit alias Foroiuliensis quam in Metropolitæ ditione Episcopus, factus dominus loci donatione Ildefonsi 2. Comitis anno 1203. vt refert Chopinus in sua Politia sacra.

Lib. 2. c. 6.

Plin. l. 3. c. 4.
Stra. lib. 4.Suet. in Au-
gust. c. 49.

Tac. lib. 3.

Epist. 89.

2. Oppidum colonia Octauianorum quæ Pacensis dicitur à Plinio, Nauale Cæsaris Augusti appellat Strabo. Hoc autem inter Olbiæ & Antipolim constructum est, distans Massilia stadiis sex millibus. Regio in planitiæ fœcundissima Argenteo flumine irrigatur. Hoc quasi propugnaculum imperij terra marique barbaris nationibus oppositum & obiectum habebant Romani, & suas sociorūmque fortunas defendebant. Cùm enim Augustus ex militaribus copiis legiones & auxilia Prouinciarum distribuisset, classēmque Miseni & alteram Rauennæ ad tutelam superi & inferi maris collocasset, visum est firmioris præsidij causa duas alias adiicere, superiorem quam in Ponto, inferiorem alteram Foro iulij, eoque nomine *Coloniam classican vocat* Plinius, naualem Strabo ut supra diximus quasi quartam Romani populi classem, cuius tanquam vallo & fossa & aggere munitissimo cingeretur Italia, contra ascensum transgressionēmque Gallorum. Mihi videtur suffragari Tacitus, Valerium Paulinum laudando. *Circumiectas*, inquit, *civitates procurator Valerius Paulinus strenuus militis & Vespasiano ante fortunam amicus, in verba eius adegerat concitissque omnibus qui exanclorati à Vitellio bellum sponte sumebant, Foro iuliensem coloniam clausaque maris præsidio tuebatur, eoque granior author, quod Paulino patria Forum Iulij & honos apud Praetorianos quorum quondam tribunus fuerat. Ipsique pagani fauore municipaliter & futura potentiæ se inuare partes amitebantur.* Sed ad Leontij dignitatem, & autoritatem facit, quod in antiqua quæstione agitata inter Archiepiscopos Arelatensem & Viennensem, recens delatus ad Leonem Papam Hilarius Arelatensis quia ordinatum præsumpsisset Episcopum deponere in Prouincia Viennensi, & in locum alterius nondum demortui alium substituere. Cùm vero Romam idem Hilarius ad dicendam causam sponte se contulisset, de his omnibus conuictus haud expectata sententia vel obtenta licentia ab urbe recedens rediisset Arelatum, aduersus eum idem S. Leo ad Episcopos Gallæ Viennensis Prouincia Epistolam dedit, cuius est exordium, *Divina cultus religionis, &c.* Vbi de præsumptione Hilarij in excedendis suæ ipsius Prouincia terminis, & de Celidonio Episcopo eiisque causa agitata ipso præsente Hilario Romæ in Episcoporum Concilio, subdit & de causa Proiecti Episcopi cui ægroranti Hilarius subrogauerat succesorem, cùm etiam si mortuus esset ad Viennensem id spectaret Episcopum, cuius in Prouincia Proiectus erat Antistes. Ad postremum verò irritis redditis his ab Hilario iniuste præsumptis, & de creandis nouis Episcopis præscripta regula ne maiores tumultus ea de re ab Hilario concitarentur, addit admonitionem ad eosdem

eosdem Episcopos Viennensis Provinciæ, ne pro leui causa sententiam inferant excommunicationis in aliquem præficitque Leontium hunc nostrum Foroiuliensem Episcopum, ordine licet Metropolitis inferiorem, eumque in honorem ac dignitatem euchit, ut vices Apostolicae sedis maximus ipse Pontifex latus in Galliæ regionibus illi concederet, statuens ut sine ipsius voluntate Concilia minimè ab Episcopis agerentur, atque ut ea reuerentia eidem à cunctis rependeretur, quæ cæterorum Patti Antistitum non modo ob ætatem sed potius ob probitatem omnibus notissimam debebatur.

2. Sedis autem eo tempore Foroiulij Leontium, quo Lerinam ad Honoratum adiit Cassianus, haud difficile est coniectura ex testimonio Hilarij conicere, in rebus gestis S. Honorati, de quo post obitum Venantij fratri sui in Gallias reuertente ista scribit. *Itaque insulam petit, scilicet Lerinam, preter secreti opportunitatem sancti ac beatissimi in Christo viri Leontij Episcopi oblectatus vicinia & charitate constrictus.* Ac de insigni eius sanctimonia & virtute quantam opinionem habuerit Cassianus, ex literis cognoscet, quas eius nomini in primo aditu vestibuloque Collationum inscripsit. *Debitum quod beatissimo Papa Cætori in eorum voluminum prefatione promissum est que de institutis cœnobiorum & de oculo principalium vitiorum remedis, duodecim libellis Domino adiuuante digesta sunt, in qua tenuitas nostri sufficit ingenij, utcunque sarcitum est.* Viderint sane quid super hoc vel illius vel nostri fuerit examinis equitate perpensum, utrum in rebus tam profundis tamque sublimibus, & que in usum styli ut arbitror antea non venerunt, dignum aliquid cognitioni vestre omniisque Sanctorum fratrum desiderio promiserimus. Nunc autem quia derelinquens nos Pontifex supradictus migravit ad Christum, has interim decem Collationes summorum Patrum id est Anachoretarum, qui in Eremo Scythica morabantur, quas ille incomparabilis flagrans studio sanctitatis simili sibi iussat sermone conscribi, non perpendens pre multitudine charitatis quanto infirmatæ ceruices pondere pregrauaret, vobis potissimum, O beatissime Papa Leonti & sancte frater Helladi, credidi consecrandas. Alter siquinen vestrum memorato viro & germanitatis affectu & sacerdotij dignitate & quod his maius sancti studij feruore coniunctus, hereditario fraternali debitum iure depositum. Alter Anachoretarum instituta sublimia, non ut quidam propria aggressus est presumptione sectari, sed legitimum doctrinae trahitem. Sancto spiritu suggestente penè antequam disceret apprehendens, non tam suis adiumentionibus quam illorum traditionibus meruit erudiri. In quibus mihi nunc in portu silentij constituto immensum pelagus aperitur, ut scilicet de instituto atque doctrina taurorum virorum quedam tradere audeam memoriae literarum. Tanto enim profundioris navigationis periculis, fragilis ingenij cymba iactanda est, quantum à Cœnobiosis Anachoresis, & ab actuali vita que in congregationibus exercetur, contemplatio Dei cui illi inastimabiles viri semper intenti sunt maior atque sublimior est. Vestrum igitur est, conatus nostros piis orationibus adiuuare ne aut tam sancta materia imperito quidem sed fideli sermone promenda periclitetur in nobis, aut rursus eiusdem materie

abyssis obruatur nostra rusticitas. Proinde ab exteriori ac visibili Monachorum cutui quem prioribus digestimus libris, ad inuisibilem interioris hominis habitum transeamus, & de Canonicarum orationum modo ad illius quam Apostolus præcipit orationis perpetua iugitatem ascendat eloquium, ut quisquis iam superioris operis lectione, Iacob illius intelligibilis nomen, carnalium virtorum supplantatione promeruit: nunc etiam non tam mea quam patrum instituta suscipiens, diuina iam puritatis intuitu ad meritum & ut ita dixerim dignitatem transiens Israëlis, quid in hoc quoque perfectionis culmine debeat obseruare similiter instruatur. Obtineant itaque orationes vestre ab eo qui dignos suos visu eorum vel discipulatu vel consortio indicavit, ut nobis earundem traditionum memoriam plenam & sermonem ad dicendum facilem conferre dignetur, quo tam sanctè eas tamque integrè quam ab ipsis accepimus explicantes, ipsos quodammodo suis institutis incorporatos & quod est maius latino disputantes eloquio vobis exhibere possimus.

Cap. 1.

3. Iterum de utroque præfatur in exorsu Collationis nonæ. De perpetua orationis atque incessabili iugitate, quod in secundo Institutionum libro promissum est Collationes sensis huius quem nunc in medium proferimus id est. Abbatis Isaac Domino souente complebunt. Quibus explicatis & præceptis beatissime memoriae Pape Castoris & desiderio vestro, O beatissime Papa Leonti & sancte frater Elladi, satisfecisse me credo, voluminis amplitudine penitus excusata, que studentibus nobis non solum sermone succincto narranda perstringere, sed etiam plurima silentio preterire in maiorem modum quam disposeramus extensa est. Torquet plurimum curiosos indagatores Photij locus in sua Bibliotheca, cùm in Elencho librorum Cassiani. Tertium, inquit, his libellum adiunctum legimus quem à Castori Episcopi morte inscripsit Canobij illius moderatori, cuius Canobij causa & regule ille prius missa fuerant, qui quidem libellus iis quos iam enumerauimus adsimilis est. Libellum tertium vocat primas Collationes decem, quas Leontio & Elladio inscripsit. An igitur Leontius Castori in Monasterio quod propè Nemaustum condiderat successit Abbas? Atqui non modo plures annos Castore superflite, sed etiam ante fundationem huius Monasterij, Ecclesiae Foroiuliensis administrationem gerebat, neque prius Episcopi numere quam vita tuenda Catholicæ fidei defunctus est. Extant eius acta ex eiusdem Ecclesiae antiquis tabulis edita in Martyrologio Gallico 1. Decemb. vbi haec de Martyrio. Senio iam venerabili confectus erat Leontius, nec minus fractus sanctæ administrationis laboribus, adeo ut iam maturus gloriae leni somno placide mortis videretur proxime ad celum transiurus. Cum ei ad cumulum meriti nouum agonem, quo illustrior ei exitus pararetur, Christus aperuit. Erat tenax iustitiae & serinus, obseruator diuina legis vir beatus. Hoc incensus æstu pietatis quod nefanda quorumdam scelera carperet, & impiorum exitiosa repremeret Apostolico vigore molimina, illorum in se odia acerba concitauit, qui nec eius canitatem nec dignitatem nec conspicuam omnibus sanctitatem veriti, trunculenta nece charum Deo Pontificem ubique præcelsa ob factorum nominā celebrem immo-
niter trucidarunt, tametsi non tam interficerunt quam ad perennem trans-
miserunt.

Codi. 197.

miserunt vitam & gloriam. Huius exploratum martyrium Ecclesia Foro-
iulensis iam ab hinc colendum suis fastis inscripsit, quotannisque hac die,
qua ut canit duplicato manipulo is ad coronam processit, triumphali pompa
eius recolit ac veneratur memoriam.

4. De familia & stirpe affirmant plerique Leontium cognatione fra-
terna Castorem attigisse atque hoc uno maximè vrgent, quod Cassianus
Leontij nomen suis Collationibus prætenderit quasi exoluturus fratri
superstitti, quod olim Castori demortuo promisisset. Concepta enim
sunt eius verba. *Alter siquidem vestrum memorato viro & germanitatis
affetu & sacerdotij dignitate & quod his maius sancti studi seruore con-
iunctus, hereditario fraternum debitum iure depositit. Quæ licet spirituali
ac religiosæ fraternitati accommodari possint, tamen non repugnat in
nôstrum etiam verum ac proprium sensum trahi.*

5. De Elladio filetur in Annalibus, vox de ortu eius ac natalibus
nulla missa est, ac muta est huius temporis historia, infularum decus &
ornamentum non attingitur. Alios memorant Theodoretus in Theodosio Cap. 10. hist.
Helladium diuinitus electum Cilicum Antistitem. Amphilius in vita
Basilij Helladium vitum miraculis clarum atque omni virtute ornatum
eiusdem Basilij successorem: Baronius in Notis ad Martyrologium 18.
Februar. Helladium Episcopum Antiodorensem, qui succedit S. Vale-
riano sedisque temporibus Constantini Imperatoris. Sed extra ostium
limenque carceris sunt ista, nisi verò haec tenus huiusmodi quoque for-
mula testimonij describi ac distingui potest, ut Helladio cognomini
cognitione quadam virtutum & affinitate aliquid veteres tribuisse di-
cantur.

C A P V T XLIII.

In Stachades Insulas excurrit.

1. Tres numero insulae ab ordine quo sibi inuicem coharent Stœcha-
des dicitur, Massilia qua breuissimus traiectus est non amplius se-
xaginta millium spatio distant. Veteres singulis vocabulis appellarunt Lib. 2. c. 10.
Protem seu Themistam & Melen quæ & Pomponiana dicitur, tertio
Hypæam. Quinque habet Ptolemæus fortè si duas alias quæ à Rhoda-
ni ostio versus Orientem pertinent, Metinam scilicet, mox quæ Blascon
vocatur prioribus annumeres. Tres verò duntraxat Stœchadis nomine
censemur à Martiano apud eundem Ptolemæum. Cytharisti subiacent è
regione Massiliæ, Plinio authore ac Strabone & aliis, ad gradum longitu-
dinis vigesimum quintum, latitudinis secundum supra quadragesimum. P. in lib. 3. c. 5.
De quibus Strabo hæc sigillatim. Hisce locorum angustiis cum Massiliens-
ibus inchoatis insule Stachades incumbunt, tres quidem digna satis ampli-
tudine, sed due per exiguae eas exercent Massilienses opere rustico, quo in
loco & impostum antiquitus presidium contra piratarum impetum habebant
ob egregiam portuum facultatem.

2. Saluuiæ igitur nauis Foroijlio Massiliam petentis occasione inuitatus Cassianus simul cum aliis partim vectotibus negotiorum causa partim amicis & consiliorum in peregrinatione sociis concedit anno huius saeculi ineunte 411. Etiam si verò certa admodum & idonea non videretur moderatio tempestatum, Dei tamen benignitas & ventum & mare adeo è sententia propitium reddidit, vt salui atque incoluines bidui circiter spatio Stœchades insulas attigerint. Trahebatur illuc imprimis Cassianus Anachoretarum sanctissimorum studio & amore quibus hac tanta celebritate famæ etiam absentibus notus erat. Sed & ipse quasi diuinans fore vt per eos via sibi fieret commodior Massiliam, Foroijlio cum soluisset eius opportunitatis securus duxerat commorandum potius in insulis paucos aliquot dies, vt facti quod à Deo constitutum & designatum fuerat necessitatem sequeretur, quam cum cæteris qui celerius in eas terras soluebant in urbem rectâ nauigare. Ibi igitur incerto animi fluctuantique non sine vtique Dei consilio Iouinianus, Minerius, Leontius, & Theodorus fuit obuiam, quibus has insulas magna Monachorum frequentia & sanctitate florentes domicilium & sedem præbusile indicavit ipse author suprà ad Honoratum & Eucherium scribens. Si vero sanctam studij vestri stitum etiam hæc satiare non quinerint septem alias Collationes que ad sanctos qui in Stœchadibus consistunt insulis emitenda sunt fratres, desiderium ut arbitror vestri ardoris explebunt. Et illi quantum aduentu peregrinorum voluptatis percepissent, haud sancte obscurè vultu verbisque declararunt, exceptos enim hospitio vbi consalutarunt amicè, & vltro interposita urbani officij comitate complexi sunt, Cassianus apud homines tantos ac tales demerenda gratia occasionem neutquam sibi prætermittendam existimans, ita diligenter Christianis mysteriis & Anachoreticæ vitæ præceptis excoluit, vt omni ex eorum animis ignorantiae discussa caligine quædam semina eximiæ sanctitatis beatæque insereret vitæ. Simul ille memorabat totam itineris sui rationem, haud dubiè administratam diuinitus, quo felicem hanc animorum culturam in tam opimo ac fertili solo tanto audius arriperet quanto diutius expesset.

3. Atque eius cupido instruendi & instituendi se prodidit breui, nam Collationes Patrum cum proferret in lucem eorumdem nomini tanquam insignitæ notæ & autoritatis posteriores septem inscripsit his verbis. Emenis iuuante gratia Christi decem Collationibus Patrum quæ exigenib[us] beatissimis Episcopis Elladio ac Leontio utcumque digestæ sunt, septem alias beatissimo Episcopo Honorato sancto quoque famulo Christi Eucherio dedicauit. Totidem & nunc vobis, o sancti fratres Iouiniane, Minerue, Leonti, & Theodore credidi deputandas. Posterior siquidem vestrum illam Cœnobiorum sanctam atque egregiam disciplinam in Gallicanis Provinciis antiquarum virtutum distinctione fundavit; ceteri verò non solum Cœnobialem professionem apprimit Monachos expetere, verum etiam Anachoreticam sitire sublimitatem vestris institutionibus prouocastis. Ea namque Collationes istæ summorum Patrum disputatione contextæ sunt, & ita

in omnibus temperata ut utriusque professioni, qua non solum occiduas regiones, verum etiam insulas maximis fratrum ceteruis fecisti florere conueniant, id est ut non solum hi qui adhuc in congregacione laudabili subiectione perdurant, sed etiam illi qui haud longe a vestris Cœnobis secedentes Anachoretarum sectari gestiunt disciplinam, pro conditione locorum ac status sui mensura plenius instruantur. Quibus hoc præcipuum contulit præcedens vestri laboris industria, ut parati iam atque in iisdem exercitiis deprehensi facilius præcepta seniorum atque instituta suscipiant, ipsosque in cellulas suas authores Collationum cum ipsis Collationum voluminibus recipientes, & quotidianis quodammodo cum eis interrogationibus ac responsis colloquentes, non propriis adiunctionibus arduam istam & incognitam fermè in hac regione appetant viam, sed periculosem etiam illic ubi iam tritissimi calles & innumera precedentium exempla non desunt, Anachoreos disciplinam illorum potius præceptis capere consuecant. quos in omnibus & antiqua traditio & longe experientia instruxit industria.

4. Porro haud vulgarem ex hoc congressu & consuetudine se vitæ & peregrinationis fructum cepisse, præ se semper tulit Cassianus. Multa quoque percontatus non minus curiosè quam prudenter querere etiam institit de indigenarum moribus & indole, an accepturi viderentur peregrinas Monasticae vitæ leges & instituta si ad eos deferrentur. Tum illi per multos haud grauatae ad Christum aggregaturos se se aiunt, ut gens ad omnem pietatis speciem semper visa propensior, quamquam religionem ipsam primùm tum verò vitam docentis exploraturos, ne impetu ac temeritate dictis concederet potius, quām delectu aliquo aut sapientia duci ad iudicandum viderentur. Quibus vocibus excitatus Cassianus, & simul aliorum passim de Academia Massiliensi plena Græcarum artium ac disciplinarum, mira quædam prædicantium accensus, Massiliae studiis virtutum sublimioribus imbuendæ, animum illico adiecit.

5. Leontius verò hic alias à Foroiuliensi de quo suprà, si conieturæ locus, haud temerè affirmarim ordinatum postea fuisse defuncto Rauennio sive Augustali ut quibusdam placet, & Arelatensis Ecclesiæ sedem auspicatum anno salutis 462. Cum enim clarus admodum vir esset inter huius sæculi Cœnobiarachas totaque Prouincia celeberrimus atque notissimus: susciperet autem veterum Christianorum usus consuetudoque communis, ut è florentissimis Monachorum ordinibus, ipsa lumina deligeret ad Ecclesiasticam dignitatem & decus sustinendum, neminem alium de iis qui tunc haberentur insignes ad posteritatis memoriam, huic video vel extitisse cognominem vel in Monachorum conuentu aut Comitiorum Clericorum suffragiis anteponendum,

C A P V T X L I V .

Massilia portum appellit.

1. **M**assilia que ut alij Massalia peruetusta & opulentissima Gallia in Provincia Viennensi ciuitas, à Phocænsibus Ioniae in Asia Græcis populis ad oram maris Gallici Mediterranei portu commodissimo & celeberrimo, non longè à Rhodani ostio Orientali condita, anno Mundi 3454. Olympiadis 45. anno 1. & ante Christum 599. Iechonia Iudæis, Nabuchodonosore Babylonis, Tarquinio Prisco Romanis imperante ut plurimi scriptores antiqui prodidere, Strabo, Pausanias, Herodotus, Ammianus Marcellinus, quorum qui dixerunt Phocænses à Phocæa prefectos Harpalii Cyri regis prefecti inclem tam vitantes Italiam nauigio petiisse, eiisque populi partem quam in Lucania Viliam, aliam in Gallia Massiliam exædificasse, decepti sunt cum Cyrus ne natus quidem tunc esset, nedum prefectum haberet Harpalum fortè Harpagum Astyagis prefectum, de quo infra, dicere voluerunt qui Phocænses in fugam compulerit. Decepti quoque sunt qui Phocæam cum Phocide confuderunt, & Massiliam ab Europa populis conditam arbitrantur. Phocis enim Græcia Provincia est in Europa Ptolemao teste, cuius Metropolis Delphi Boëotia finitima. Phocæa vero in Asia est quam primam Ionum ciuitatem vocat Herodotus. Ad Phocenses ergo nihil pertinent Massilienses, sed Phocænsium quæ Ionum pars est sunt coloni, ut ex Marcellino, Herodoto, Pausania, & aliis liquido constat, eorum scilicet qui ex Phocæa Harpagum Medium fugere. Clarè Horatius Massiliam Phocæorum dixit ciuitatem non Phocensium. Et Strabo. Massilia à Phocænsibus originem duxit quos ibidem Iones fuisse tradit, & Ephesiæ Diana vicinos, à qua coloni via ducem acceperint. Verum lis est ferè tantum de nomine nam Phocænses à Phocænsibus ortum traxisse potuerunt, nec mirum videri debet Asiaticos in Gallias venisse cum ipsi Galli in Asiam aliquando traiecerint, ubi cum rege Bithyniæ in cuius praesidium venerunt imperium diuiserunt, suamque partem Gallograciam deinde Galatiam nominarunt.

Hora. Epo.
Ode 16.

Strabo. lib. 1.

2. Sita est petroso in loco gradu longitudinis 26. 30. latitudinis 42. 30. cuius parallelus simul & Bisantij ad vnguem pat sit, nam Hipparchus in Strabone ipsam eamdem rationem esse lineæ in Massilia ad umbram dicit, quam ad similis nominis tempus se inuenisse Bisantij refert. Vrbs vniuersa pulcherrimis olim circumcincta mœnibus, magnitudine eximia, cui quidem portus subiacet, faxum videlicet in theatri forma ad Austrum spectans. Qua parte mari non est circumsepta fortissima credebatur, & arcem pugnacissimam loco edito habebat, ubi etiam Ephesum hoc est Ephesiæ Diana sacra ædes & Apollinis Delphici templum structum erat. Solum vinetiæ atque oliuetis natura cultum, ferendis autem frumentis ob asperitatem sanè tenuius & sterile. Quapropter

Stra. lib. 4:
Pausa. in Pho-
cæn.
Herodo. in
Clio.
Ammis. l. 15.

propter mari magis quam telluri fiduciam habentes indigenæ nauigatiō-
nem pro eorum ingenio. delegerunt, postmodum tamen virorum fortitu-
dine valentes quosdam vicinorum campos occuparunt, eodem sanè ro-
bore, quo & vrbes condiderunt nonnullas inter Hispanos, & quibus
& Diana Ephesia sacra more patrio tradiderunt, vt & Græcanicis ritibus
immolarent. Cœli temperies salubris & iucunda, semper renidente so-
lis fulgore nimiasque nebularum maculas abstergente, vt nec hyemis
rigor radiis clementioribus retusus hic sauiat, nec æstatis inclemens
mollioribus Fauoniorum auris ventilata solis ardore torreat, nec obdu-
ctus æther densa caligine contristet intuentium oculos venti semper
aspiratione serenatus. Ecquis enim abit dies aëre adeo caliginoso, quo
solis radius discussio nimbo aut dissipata nube tandem non crumpat, &
lucem almam his terris non afflet?

Strabo. lib. 4.

3. Cœlum hoc pulchrum vtique, attamen non minus ipsa gens ci-
uitatis nobilitatisque nitore honesto literarum otio sapientiaeque stu-
dio culta, adeo quidem, vt Athenis Mineruæ exercitiis, maris potentia
Rhodiis, terræque diutinis Lacedæmoniis merito existimaretur suc-
cere. Floruit illa diu legum optimatum, imo modestiæ, frugalitatis,
aliarumque virtutum memorabilibus exemplis, atque eo nomine Massili-
ensis disciplinæ grauitatem, prisci moris obseruantiam, & severitatem
in multis commendat Valerius Maximus. De Magistratu imprimis
quod per senatores vel optimates qui sexcenti erant res publicæ admi-
nistriarentur, eosque ab honore quem per totam gerebant vitam Tinitos
hoc est honorificos nominabant; quod in eorum ordinem nemo adscri-
beretur nisi prius liberos procreasset, & iam ex triplici progenie ciuis
foret. Gladius ibi erat quo noxij iugulabantur rubigine quidem exesus,
sed ad monumentum veritatis. Ibi etiam seruabatur venenum cicuta
temperatum, quod ei dabatur qui senatus consilia publicasset, mulieri-
bus centrum nummi in summam doris constituebantur, à vino semper illæ
abstinebant, Propterea cupidinis statuam iuxta fluuios majoris castimo-
nia causa collocabant. Leges suas Ionicorum more promulgabant. Non
patiebantur hominem qui iure gentium aut ciuili captiuus fuisse, ter-
tiò libertati datum quartò premi iugo seruitutis, quippe debuerat toties
concessa libertate ab eo cauere. Neminem in ciuitatem admittebant,
qui sub specie religionis otiosam agere vitam veller. Funera cum do-
mestico sacrificio celebrabantur, & coniugatis amicis & affinibus epulæ
parabantur, vbi tamen omnes à lachrymis omnino abstinebant, existi-
mantes frustra in fletu homines erumpere rei alicuius gratia, quam nul-
la ratione adipisci possent. Mimos & Histriones in scenam admittebant
nullos, ne turpia spectando imitandi licentiam præberent. Nulli quo-
que oppidum eorum intrare licebat cum telo, quod mox istud aliquis
custodiae gratia accipiebat, qui exituro redderet, vt aduentantibus hos-
pitia sua non solum humana exhiberent, sed etiam tuta. Quo mirum
haud quaquam sit Plautum in Casino Massilienses mores pro optimis &
probatis dixisse.

Vale. lib. 2.

& 3.

Antoni. c. 9.

tit. 3. §. 17.

4. Studioſa Romanorum amica Massilia quorum insatiabili tandem cupiditate vastata est atque direpta, cùm enim primum libertatis suæ iure potiretur, satis diu Iulio Cæſari grauissimum bellum terra marique inferenti, vt habet ipſem in commentariis, validissimè restitit. Verum tandem captam propter vrbis antiquitatem Romano Imperio reseruauit, in eaque duas tantum legiones in praefidum constituit. Cicero tanto ciuitatem istam in pretio habuit, vt toti Græciae solam prætulerit ac dubitarit vtrum cæteris terrarum orbis partibus vnam Massiliæ ciuitatem præponere deberet, tum ob Græcarum literarum studium, tum ob leges latas, quas vt ait idem Tullius, celebrare potius quam imitari par erat. Quis enim vel mediocriter in antiquorum monumentis versatus ignorat Massiliæ simul cum Græcia musas habitasse atque Romanis hic tanquam Athenas Atticissimas fuisse. Hic Europæos omnes eleganter & loqui & facere didicisse. Ex hoc velut Oceano scientiarum in vniuersam Galliam quasi quibusdam riuulis emanasse flumina aurea Græcæ facundia & humanitatis. Liuius eo in honore dignitatèque Massilienses fuisse tradit apud Romanos, ac si media Græcia vmbilicum incolerent. Verum etiam quod magis mirum videri debet ipsos in Græciam studiorum causa proficentes, Massiliam primò liberalibus disciplinis ad discendis diuertere solitos fuisse; ob plurium quoque linguarum cognitionem Massilienses à Varrone *trilingues* dictos commemorat Isidorus quod Græcè Latinè & Gallicè loquerentur, eamque vrbium studiorum magistrum habuit Taciti Socrus Agricola.

5. Attamen histam magnificis & glorioſis initis nedum Massiliæ fœlicitas omnis perfectè absoluta fuit, priusquam altera Hebræorum Colonia sanctissima huc deduceretur, quæ profligatae impietatis vrbem vero numini consecraret. Quænam enim religionis facies fuit antequam sancti aduenirent coloni ex Palæstino solo, quæm inculta, quæm horrida quæm nemorosa, quanta in rebus diuinis caligo, quam aspera vitiorum senticeta, quanta turpitudinum Mephitis, quanta hominum carnificina? Libabatur Apollini etiam ex instituto Phocensium humano sanguine. Quam multi infantes vt piaculares hostiæ aram iam cruento asperserant, vt Ephesiae Dianæ numen propitiaretur? Quam multi odoramentorum suffitus variis & fictilibus Diis imo dæmonibus euaporati? Quam ob causam Tiberius Imperator Scholas Galliæ aboleuisse putatur, quas Nigromantia insimulabat & sacrificiorum detestabilium nocturnorum vbi suas considerationes in extis habebant, quamquam Tiberius non tam hoc impedire quam literas vniuersæ Galliæ moliebatur auferre. Quemadmodum & Julianus Apostata religionem Christianam, vti sperbat eversurus scholas & omnem librorum vsum ipsis ademerat. Nouis colonis opus fuit, qui agrum sylvestrem superstitionibus execrandis, morum corruptela venenatum, crudelitatis vepribus asperum excolerent runcatisque vitiorum omnium fibris præpararent.

6. Huc igitur nauigationem fleunt Lazarus, Martha, & Magdalena sorores, Marcella pedissequa, Maximinus unus de septuaginta duobus

duobus discipulis Christi Domini, qui totam illam domum baptisauerat, multique alij Christiani in quos Iudæi maiori odie exardescabant. Hi simul comprehensi omnes in dispersione discipulorum quæ post S. Stephani necem contigit anno salutis 35. Tiberij Imperatoris 19. non tantum Hierosolymis pulsæ, sed in nauem sine velo ac remigio impositi sunt, vastissimoque mari ad certum naufragium commissi, Phocensem in Provinciam diuino auxilio deducti, felicissimè tandem Massiliensem portum appulerunt. Quo miraculo, & horum precatione primum Massilienses, mox Aquenses, ac finitiimæ gentes in Christum crediderunt, Lazarusque Massiliensem, & Maximinus Aquensem Episcopus creatus est. Partem quoque suam pro se quisque diuinitus accepit excolendam, Magdalena Massiliam simul & Aquas sextias, Martha Auenionem & Tarascum, cæteri cæteras Galliæ ciuitates. Sed & eiusdem distriuinis comitem Iosephum ab Arimathæa nobilem decurionem ex Gallia deinceps in Britanniarn nauigasse, illicque post vulgatum Euangelium diem obiisse communæ fama atque sermone celebratur. Quis verò iam enumeret nostrorum colonorum in agro Provincia colendo exsudatos labores? quis vigilias, inediā, peregrinationes, lachrymas, angores, pericula, dum efferatam gentem nefandis operantem sacris ab idolorum cultu ad Christum traducere sunt aggressi? Quis referat quamra contentione altæ vitiorum radices fuerint extirpandæ, quanto studio & assiduitate Euangelicæ doctrinæ sementis facienda, ut virtutum messis ampla se tollerent? Quantæ enim morum mutationes sequuntæ sunt, quæ multi eiurato Apolline, Diana repudiata, Christianis mysteriis voluerunt initiari, quam multa inanum deorum prorrita simulachta, quam multa delubra diruta, quæ multi eruditione ac nobilitate principes sese aeterno principi Christo nuncuparunt? Nec tantum hoc primum Christianæ religionis vere Massilienses sese explicuere flores, quid factum credimus sæculis insequentibus quibus iam confirmatio vnu & robustior æuo pietas animo infederat? Prouentus equidem dedit ager iste tantos ut an alibi maiores extiterint & maturiores, haud certum sit. Episcopos requiritis? Hinc numero multi ac magni prodiere sacrorum Antistites, quibus Ecclesia nunc decernat honores cultumque sanctorum Lazarus, Polycarpus, Peregrinus, Eustatius, Cænatus, Honoratus, Theodorus, Abdalonus, Maurotus, Antoninus. Mitro cæteros, quibus Massilia portus & Ecclesiæ ostium quasi domesticum fuit, ex quo ipsos ad propagandam fidem per vniuersas Galliæ ac reliquæ Europæ longè latèque regiones Apostoli dimisérunt. Eruditos homines reposcitis? hinc complures doctrina, eloquentia, & religione viri clarissimi toti orbi Christiano præluxerunt, nam Oresios, Marios, Victorinos, Proculos, Saluianos, Gennadios, Græcos, Musæos, Syluanos quis ignorat. Religiosos desideratis? Liquet infinitos propemodum, vitam ibidem & in Stœchadibus insulis à sæculi strepitu liberam, ab inanibus oblectamentis alienam, à rerum fluxarum cupiditate sepositam instituisse, tam præclara sanctimoniaz fama & existimatione ut in alias interdum Provincias euocati ad Ecclesiarum gubernacula

sedere debuerint. Martyres expetitis? Victores ibi, & Alexandri, Fœlieiani, Longini, Hermetes, Adriani, Defendantes, & alij non pauci qui fidei tenaces, maluere sese tradere hostilibus gladiis multandos, dirissimis tormentis lacinandos, quām è Christianæ vitæ tenore vel latum vngem discedere.

6. Erat tum Massiliensis Episcopus Proculus cùm eò Cassianus venit. Hic ille Proculus insignis nomine & sanctitate vir, de cuius primatu cum actum esset in Concilio Taurinensi, tempore Sirini Papæ, primam esse sedem Narbonensis Prouincia Massiliensem Ecclesiam pariter declaratum est, eiisque sedis tunc Episcopum Proculum Metropolitanum esse habendum Antistitem. Idem Concilio interfuit Aquileiensi vñà cum S. Ambrosio, & subscripsit Epistolæ Concilij ad Episcopos Prouinciae Viennensis & vtriusque Narbonensis, quem & S. Hieronymus ad Rusticum scribens magnopere commendauit. Exrat Zozimi Papæ ad Proculum Massiliensem de Neophytis Epistola, similiter Augustini ad eundem pro Leporio Monacho. Vix ad illum Cassianus è mari & itinerum longis difficultatibus recreatus adierat, cùm ei comiter f. nul ac reueenter salutato, prouolutus ad pedes significat, ipsum per se sua sponte suóque iudicio excitatum Massiliam confugisse, vt se à turbis Aulae Constantinopolitanæ hominumque frequentia tolleret, & in solitudine vspiam collocaret. Certum esse deliberatumque vitam deinceps otiosam in Christo & quietam, sine vlo labore & contentione forensi traducere. Quamquam me, inquit, tuæ sic trado committoque fidei, vt si quid à me diuinus cultus, si quid res Christiana opis subliuique desiderare videretur, fiderenter horteris ac per illum ipsum Deum, qui huius expeditionis dux fuit & comes, præcipias. Iussa ego atque oracula pro religione reponam in lucro, totumque me ad suam voluntatem nutumque conuertam. Tuæ partes sunt, nec suscepitæ causæ nec nostro studio deesse. Addit nimur Deus vires cum onere, & facultatem cum potestate largietur efficiam verò ipse diuina subnixus ope, vt omnes intelligent meminisse me quam personam à Deo & à te impositam hac mea sustinuero teritate, omnibusque in dictis & factis me prius vita deserter, quām studium augendæ religionis aut fides.

7.. Hæc elocutum Episcopus, qui de Cassiani egregia virtute iam ex Monachis insulanis multa compererat, inuitauit benignè, suisque Pontificij muneriis administratoribus mandauit sanè diligenter, vt largè liberaliterque suppeditarent, quæcumque vel ad ipsorum vitam tuerandam, vel ad Dei cultum augendum opus forer. Nec Episcopi dicta factis prolixiora deinceps fuerunt. At illi magnam habere se quidem gratiam responderunt eximia liberalitati. Cæterum nihil requirere nihil desiderare omnino, quām vt colligendi sui causa ex tanta celebrissimæ vrbis frequentia excedere, sibique denio in loco parare qualemque diuersorium, & Deum venerari quæ precibus quæ pœnitentia effectis possent. Neque enim plurimis iam experimentis diuinæ bonitati confidere & in diem patuoque viuere assuetum, rerum quæ ad corpus pertinent.

Sponda. ann.
397. d.13.
Epist. 4.
Epist. 5.

pertinent habebat vlla cura sollicitum. Petuit itaque facellum D. Magdalenaæ sacram habere liceret. Locus is est finitima peninsulæ breuissimo maris itaieatu à Massilia. Impertrauit facile manumque Præfulis benevolentissimi atque amicissimi de more osculatus, ad locum destinatum cùm peruenisset, sacram ædicularam ingressus ac numine salutato domum exilem addere constituit, & perangustam è materia rudi & imposta fabricatam, hoc vt opinor gratiorem nec minore animi voluptate quam alijs Principis beneficio aularum augustarumque ædium magnificentiam, quod repræsentaret Domini sui præsepè summamque illam rerum omnium inopiam. Inde pueri Iesu paupertatem eiuldemque iam viri soliditudinem æmulaturus, talem vitæ rationem instituit, vt mirarentur in eo vniuersi eximiam vitæ sanctimoniam, assiduum statis horis studium orationis contemplationisque rerum diuinarum, paternam promiscuè in omnes indulgentiam charitatemque, quibus ille rebus effecerat, vt cum cæteris omnibus tum præcipue Proculo Episcopo charus simul ac venerandus esset.

C A P V T X L V .

Aggregat sibi socios ex quibus natus ordo Monachorum.

Quamuis ad Cœli beatos ciues eius ardor præcipue spectaret, tam humana etiam auxilia quibus ad proximorum salutem nitetur, impensius amplectebatur. Igitur cœpit ad socios adiungendos animum intendere, viros aliquot spectato ingenio, nec eos à suis consiliis alienos. Postremum dixeris quasi partum utrī fecundiorē ita longè prioribus, quos Romæ, Constantinopoli, in Palæstina olim ediderat feliciorē, vnde omnis penè profeminata est in Occidentem Monasticæ vitæ institutio ac disciplina. Multos ille quidem iam inde ab eo tempore, quo præclara eius virtus & eruditio fama celebrari cœpit, comites habuit, qui se in illius societatem dederant, quæ tamen recens conglutinata, Cassiani disiunctione & à Græcia æque atque Italia disseculi, facile diuulsa est. Nam Constantinopoli pro suis in Chrysostomum singularibus studiis, eum tam variè grauiterque exagitaretur, sanè difficilè non fuit intelligere, quam exigua spes ibidem ipsos ad religiosam communitatē coniungendi & informandi ostenderetur, quamobrem alius alio dilapsi sunt. Quos verò in temporaria Romæ commoratione atque etiam Massiliæ vel vitiorum probbris iam eripuerat, vel ab humanis ad diuina traduxerat, plerique non vulgari aliqua probitatis laude contenti perpetuis se incluere Cœnobiis, reliquo vitæ spatio cum virtutis admiratione exacto. Sed ex tanta discipulorum sociorūmque Cassiani varietate, veros aliquos germanosque eius alumnos disciplinæ, iam inde ab æternitate ipsi parauerat Deus, cùm enim vitæ integritate ac parsimonia plurimum iam tum vbiique penè orbis Christiani hominum sermone celebraretur, mirum quantus vndique virorum ac mulierum

rum ad eum fieret concursus , quos deuincire paulatim sibi officiis nitebatur , breuique singulos ita doctrinæ & sanctitatis exemplo permouebat , vt suos labores cum Cassiani laboribus , voluntatem cum voluntate coniungerent .

2. Prima hæc noui ordinis & definita numero manus tot prope diem chiliadas paritura , cuius ne quam sibi partem humana arrogaret industria , cùm nulla sanguinis coniunctio , nulla familiaritatis amicitiae & necessitudo intercederet , ac ne alibi quidem nisi Massiliæ , quo studendi causa venerant plerique sese antea de facie notos habuissent , liquido apparuit diuinæ fuisse dexteræ , non imbecillitatis humanae tantam subito inter eos societatem & coniunctionem , præsertim quod & Cassianus homo adhuc hospes & peregrinus , nihil amplitudinis in hac vita , nihil splendoris præ se ferre videretur , ceterorumque non modo gente ac familia verum etiam natura ipsa & lingua esset omnino dissimilis . Ea scilicet vincula fuere animoram . Quamquam non deerant optimæ artes atque viæ ex his humanis visitatisque rationibus , quibus ad eos conglutinandos inter se diuina sapientia vsa est , nam præter infusa diuinitus charismata , quibus velut hamo capiebat homines , fuit in Cassiano magnum etiam atque efficax ingenium & prudentia quædam singularis , ad omnium animos demerendos . Spectabantur per id tempus in Academia Massiliensi adolescentes præclara indole simul & ingenuis opibus clari , quos exemplum Cassiani insigne adres mortales abdicandas excitabat .

3. Vbi lectos Dei beneficio sibi socios adiunxit omnes suis postea virtutibus magnos quod iam diu moliebatur & agitabat animo , re ipso aggredi primo quoque tempore statuit , vt religionem conderet , primusque Massiliæ Cenobium fundaret , aut certè rem Monasticam & numero & multò magis institutis & regulis amplificaret . Neque sanè difficile fuit ceteros iam sponte currentes & Dei amore incensos posteaquam in medium consuliuiscent , in eamdem sententiam & propositum adducere . Aque vt ipsorum è gratiis diuinæ Majestati obsequium foret , quò maiorem sibi meti ipsi necessitatem fecerunt ac religionis imponerent , valuit mirificè tum ad conspirationem ac vinculum animorum , tum ad mentes omnium in suscepso consilio confirmandas , summum se Deo consecrandi desiderium & quædam voti religio simul ac primum eis occasio videretur continuo mortalibus rebus nuntium remittendi , & in obedientia perpetua seruendi gloriæ diuinæ salatique proximorum , tamen humanae inconstantiæ imbecillitatem reueritus , nec prospero elatus euentu Cassianus , quem non fugeret in his quæ ad spiritum & mores pertinent , satius esse tueri parta quām querere , sic illos instruxerat & communicerat vsu illo imprimis frequenti Sacramentorum , assiduitate precandi meditandique , tractatione sacratum literarum , qua iuuare inter se & lucubrationes quisque suas luménque doctrinæ & ingenij , cùm res exigeret , in commune conferre consueverant , spiritualibus modo apud hunc modo apud illum congressibus , suauissimis de Deo & Dei amore colloquiis , omni denique genere officij & charitatis , vt toto illo tempore .

tempore quo. rudimenta ponerent & incunabula virtutis, non modo nihil de feroce spiritus decesserit, verum etiam maior in dies religiosi profectus ac laboris cumulus accesserit..

EX CHRONI IBIDEM.

TEXTVS VII.

Massiliam est appulsus, &c. Nam congregatis ibidem fratribus Monasterium instituit, in quo usque ad quinque millia Monachorum Pater extitit.

CAPVT XLVI.

Primum Massilia Cenobium ordini suo parat.

1. **A**b eo die quo Magdalena cum ceteris Christi discipulis, ut supra ostendimus, Massiliam appulsa, locum suburbanum, in cuius speculam quamdam abditam & tunc sylvestribus sepibus densam, solitudinis cupida secedebat, primum frequentare cepit, illicum Massilienses quasi nascentis fideli suæ ac pietatis Christianæ incunabula singulari religione semper coluerunt, ibidemque Magdalenæ dæ mortua in monumentum rei gestæ ac vetustatis exemplum, aram & ædiculam sub saxo sacro dedicarunt. Fuit ille ipse loci venerationis quasi ortus; ac deinceps quædam etiam veluti adolescentia, quam dicere possumus annum circiter Domini 140. adeptum esse, cum Antonio Pio Augusto, Dei Ecclesia erigere animum & paulum respirare à tyrannorum metu cepit. Sublato enim Adriano Imperatore, Antoninus Fulvius in filium ab eo, cuius gener fuerat, adoptatus, tantæ bonitatis in principatu fuit, ut haud dubiè sine exemplo vixerit, quamvis eum Numæ contulerit ætas sua, cum orbem terræ nullo bello per annos 23. autoritate sola rexerit, adeo tremendibus eum atque amantibus cunctis regibus nationibusque & populis, ut parentem seu patronum magis quam Dominum Imperatorem, in ratorem verè putarent, omnésque uno ore in coelestium morem pro Epitome. pitium optantes, de controversiis inter se iudicem poscerent.

2. Ferunt ipso imperij initio Pium esse ab omnibus nominatum, quod multis tum reis factis, postulatisque nomullis, ad supplicium, neminem puniuit. Non oportere inquiens ab his rebus Principatus exordium ducere, & usque adeo mitis fuit, ut cum ob inopia frumentaria:

suspicionem lapidibus à plebe Romana perstringeretur, maluerit ratione exposta placare, quām vlcisci seditionem; ac Senatoribus adeo indulxit, vt etiam patricida confessus in insula deserta poneretur, quia vivere ei nationis legibus non licebat. Contingit autem his diebus, tum ipsam urbem Romam, tum alias Imperij Prouincias multiplicibus cladibus afflīctari, nempe famē, terrae motibus, inundationibus, incendiis, quæ recitat Capitolinus in Antonino Pio, haud alia de causa quām vt manifestis declararetur signis, esse gentilibus diuinum numen infensum ob concitatam in Christianos persequefactionem. Eaque non solum populos sed & ipsum Imperatorem pariter commouisse ex eo facile opinari licet, quod anno sui Imperij decimo quinto reperiatur apud Eusebium & Iustinum promulgasse edictum pro cohibendis cædibus indignissimis maximisque Christianorum. Et quamvis inscriptum habeatur tantummodo ad populos Asiae, tamen & ad alias quoque Prouincias missum esse constat, tum ex ipsius rescripti verbis, tum ex Melitone Episcopo Sardensi in Apologia ad Verum.

3. In hac ergo quasi verni temporis suauitate, videbantur in Ecclesia quotidie magis efflorescere firmata iam stirpe religionis ac fidei Christianæ quædam propagines Monachorum, quos Massiliam etiam tunc penetrasse, & sacra illa loca Magdalena nobilitata vestigiis religiosè coluisse, satis id declarat quod de Lerino & Stœchadibus insulis supra commemoratum. Vix tamen robusta illa & vitilis fortitudo teneræ adhuc accessit ærati, quam cum aureo Constantini seculo Christianis vbiique terrarum data est summa pax, summa tranquillitas. Tunc enim Dei gratia, cum in Oriente toto religiosis multiplicandis adeo abundabat ne alias quidem orbis partes, ista laude caruisse certum est. Massiliam & inde quam longè latèque pater Christianum nomen in Occidente, tanti huius incrementi principem & authorem accepit magnum Cassianum nostrum, quem Dei sapientia ad hoc potissimum opus omni cœlestium charismatum copia instruxisse visa est. Ipse namque maioris perfectionis cupiditate ardens, non sibi duntaxat suoque profectui studere voluit, ac consultò multicudinem fugere vt inimicam otio & quieti spirituali, sed hanc Monasticam Philosophiam non sine singulari diuina prouidentia consilio & spiritus rectè omnia gubernantis, proprius ciuitates arque oppida primus collocavit, vt proximis quoque esset utilis & fructuosa, quod institutum postea in Basilio mirifice laudavit Nazianzenus his verbis. *Vt autem non solum sibi sed aliis quoque proficeret, primus Cenobia excogitauit, ritumque illum Monachorum antiquum atque agrestem ad ordinem quendam ac formulam religioni proprioram rededit. Cum enim animaduertisset eos qui in communī vita hoc est aliis mixti agunt, etiam si Monasticam abstinentiam feruent, aliis quidem utiles esse, non ita sibi ipsis, cum in multis eos malis versari necesse sit, quæ vita quiete omnino perfecta contraria videntur, eos vero qui in solitudine procul ab aliis degunt firmiores sanè in proposito magisque Deo coniunctos, attamen sibi tantum utiles, cum verum experientiam non tenent, nec cum aliis commer-*

Euseb. 4 hist.

12.

Iustinus, orat.

ad Antonii.

Euseb. ibi c. 25.

in Apologia ad Verum.

Orat. in laude
Basilij.

*Cenobia excogitauit, ritumque illum Monachorum antiquum atque agrestem ad ordinem quendam ac formulam religioni proprioram rededit. Cum enim animaduertisset eos qui in communī vita hoc est aliis mixti agunt, etiam si Monasticam abstinentiam feruent, aliis quidem utiles esse, non ita sibi ipsis, cum in multis eos malis versari necesse sit, quæ vita quiete omnino perfecta contraria videntur, eos vero qui in solitudine procul ab aliis degunt firmiores sanè in proposito magisque Deo coniunctos, attamen sibi tantum utiles, cum verum experientiam non tenent, nec cum aliis commer-
ciūm*

cium vnum habeant utrumque vita genus coniungere conatus est. Quamobrem Monachorum Cœnobia haud procul ab iis, qui in hominum societate vivunt edificari iussit, nec omnino separavit ut & propinquitatis cum opus charitatis exposceret adesse possent, dissiti aliqui propriis terminis, ne quies eorum interrumpi per multitudinem posset, nec ipsi Monachi actionis merito quod ex impendenda aliis charitate existaret priuarentur, neque rursus eorum actio per tumultus inutilis efficeretur, & alter alterum hoc modo itinare posset, ut Monachorum vita per conversationem eorum qui in communione sunt fructuosa fieret & ipsi è Monachis quietem, sapientiam, contemplationemque discerent quemadmodum terra & mare sese inuicem complectuntur & inuant.

4. Hoc animo Massiliam Cassianus iter intendit, quo vt primum peruenit, in suburbanam Magdalena sacram ædem, haud procul ab hominum congressu, piis ac religiosis aliquot viris adscriptus Monasticam disciplinam ita coluit, vt mirum in modum promoterit & auxerit, nam præter occultam quamdam vim interiusque subsidium quo Deus continentier in contubernialium voluntates influebat, eos in suscepito vitæ instituto corroborans atque confirmans, Cassiano insuper tam aptas ad eos erudiendos vias rationesque suggestit, vt non miretur talem ac tantam prodissimæ sobolem quam genuit, qui quo spiritu genuerit inuestiger. Neque his ædium angustiis latuit circumscripta, crescebat enim & vndique se prodebat eius sanctitas, totique iam elucebat vrbi, & in ore Academicorum omnium erat. Vix tandem arcana sui pectoris præcepitamque olim Cœnobij inchoandi condendique sententiam apernerat, siue vt sacra illa Magdalena vestigia honoribus amplioribus decoraret, siue vt finitimus populis Monastica disciplina fontes, vnde haurirent, atque etiam itinera ipsa demonstraret. Cum pia mens hominis mira discipulorum suorum consensione prolata est, & tanquam diuturnis expectata votis sine cunctatione suscepta. Ad hos plerique ex ea Academia accessere alij, qui vsu aliquo coniuncti Cassiano, nondum enim erat omnibus eadem communitas recti, cum ad mutandam in obsequium Dei superioris vitæ rationem diuino raperentur instinetu, hac occasione excitati, perfacile inducti stut, vt cuius tempestiuam experti erant benignitatem, in intimam eius societatem penitus & ipsi se darent, institutumque amplecti non dubitarent. Constat sanè breui variis in dominibus circumquaque modico intervallo disiunctis, ad quinque millia discipulorum habuisse, qui ipsius quasi generalis Patris sapientia & consilii nitebantur. Dixisses Antoniorum aut Hilarionum rediisse ætatem, de qua Hieronymus & Athanasius. Erant in monte Monasteria tanquam tabernacula plena diuinis choris psallentium, legentium, orantium, qui infinitam religionem quamdam & oppidum à mundana conversatione se inectum videbantur incolere. Aut quod Palladius grauis author & testis oculatus in sua quam describit peregrinatione ciuitatem se vidisse narrat, in qua plura essent Monasteria quam prophane domus: Quare cum omnes vici omnesque anguli pleni essent Dei famulis, qui diuinis laudes concine-

rent, visam sibi esse ex ciuitate factam vnam Ecclesiam. Idem quoque de Massilia cogitare possit, qui multitudinem ac copiam recordatur penè infinitam eorum, quos Cassiani nomen & authoritas ad fugiendum mundum & solitudinem colendam adduxit, atque eo tempore factam ex ciuitate quasi vnam Cassiani familiam planè miretur & obstupecat, cuius tantæ fœlicitatis causa nulla verior afferri nec magis efficax potest, quam æternum diuinæ sapientiæ decretum, quæ per hunc tam varium tamque multiplicem fœtum sua potissimum de nouo constituendo Monachorum ordine consilia definitis locorum & temporum spatiis momentisque perficere destinaret.

5. Aedes illa sacra Magdalena paucorum capax erat, cum multi ad rem diuinam & sacramentorum horrantibus Monachis frequentem usum ac verbi Dei sermonem confluarent. Hanc igitur principibus viris Deus mentem pariter iniecit, ut pietates studio & in Cassianum amore adducti amplissimum templum à fundamentis curarent, augustum sanctæ seu architecturæ artem speces sive ornatum. Nec diu post eamdem beneficentia voluntatem plerisque aliis dedit, qui & singulari pietate in Deum fuere & in Monachos liberalitate, ut eis domum etiam laxiorem construerent, annuosque reditus quod satis esset attribuerent. Locus aedificio designatus vetus illa eadem spelunca Magdalena. Massilia ciuitas olim in summa collis planicie non multum amari eminens porrum habebat, ad ipsius collis radicem, quæ Borealem plagam respicit, magni nominis emporium & mercimoniorum copia celebre & opulentum. In angulo altero quasi meridionali tractus est matis angustus, plures in continentem passus excurrens. Scopulosus & salebris ac syrtibus alias frequens locus, nunc ex arte in commodissimi portus ostium aditumque projectus. Vrbi simul & monti aduerso interiicitur, qui non tam naturæ quam incolarum culpa opaci nemoris asperitate, & virginitate inter se implicitis continent denique arborum nube, desertus ferebatur à plebe atque à cultura hominum. Ideo Magdalena recessus & solitudo fuit. Eleganter copiosè describit Poëta in sua Pharsalia:

Lucus erat longo nunquam violatus ab auro
Obscurum cingens connexis ætra ramis,
Et gelidas alte summotis solibus umbras.
Hunc non ruricole Pænes nemorūmque potentes
Siluani, nymphaque tenent, sed barbara ritu
Sacra Deum, structa diris altaribus ære,
Omnisque humanis lustrata cubilibus arbor,
Si qua fidem meruit superos mirata vetustas.
Illi & volucres metuunt insistere ramis,
Et lustris recubare fera: nec ventus in illas
Incubuit sylvas excussaque nubibus atris
Fulgura, non ullis frondem præbentibus auris
Arboribus suis horror inest, tum plurima nigris
Fontibus unda cadit, simulachraque mæsta Deorum.

Arte carent, cæisque extant informia truncis.

Ipse situs putrisque facit iam robore pallor

Attonitos, non vulgaris sacrata figuris

Numina, sic metunt, tantum terroribus addit.

Quas timeant, non nosse Deos, &c.

Tangit priscam Gallorum in venerandis lucis superstitionem, & Cæsaris in eis contemnendis audaciam. Cum enim tanta esset religio sacerdotum, ut quod veteri persuasione assenserent Massilienses, suus etiam arboribus horror & superstiosus timor inesset, nec tamis volucres insistere nec ferae lustris & obscuris cubilibus recubare, nec aer effluens huc & illuc ventos efficere vehementes atque immoderatas tempestates, neque nubium conflictu ardor expressus in illas cruentibus humanis expiatas Deorum aras & puluinaria se emittere sustinerent. Fama erat terræ motibus & agitationibus à fontibus atris deduci, taxos vetustate aut nutu Deorum inclinatas se in sedem restituere, deflagrantes incendio arbores non comburi, sicut de rubo Moysis veritas habet, dracones robora complejos tanquam lumen solis instar accendi.

6. Locum tamen tam sacrum ac religiosum Massiliensibus ausus Cæsar prophanum habere, syluamque bellis superioribus tum ab ipso Cæsare, tum ab alio gestis intactam nunc decidere verebantur sectores, sacrilegij poenam reddituras in sua membra secures, quod Lycurgo Threicio vitem incidere conanti accidit, crusque suum pro vite incidit. Quare suos videns metu superstitionis ab euellendo luce frigere, correpta bipenni quercum incusit, & exemplo reliquos facilè prouocauit.

7. Hic nouum templum descriptæque denuo ædes, Pauli Episcopi potissimum ope & opera, qui Proculo demortuo ingenti bonorum omnium gaudio suffectus fuerat, breui tempore absolutæ sunt. Dæmonis spurcissima latibula & execrando ritus ad Dei cultum & Christianæ religionis honorem diuina sapientia vertente, ideoque templum dicatum Victori Martyri, & inde Cœnobium S. Victoris appellatum, quoniam Victoris Christi ornandum tropheis simul ac triumphis ditandum foret. Idque hodie Pontificum ac Regum munificentia locupletatum bonis, ædificiisque pulcherrimis constructum, est egregium sanè Gallorum Principum munificentie monumentum, amplissimumque Præfulum olim & Monachorum ad usum Provincie Occidentisque seminarium. Ex hac enim quasi vna radice non modo eminentes viri qui in tota Christi Ecclesia doctrinæ ac pietatis gloria floruerunt. Sed varia deinde stirpes prodiere variarum familiarum, que idem Cassiani institutum complexæ, nonnulla tantum vel addendo aut leuiter immutando ab ipso discreparunt. Quod cum ita sit illi tamen iure ac merito nomen Patris & Patriarchæ Monachorum Occidentis tribuitur, quoniam ita rem Monasticam sanctitatis & sapientiae autoritate amplificauit, vt penè eius author videri possit.

C A P V T X L V I I .

Prima item Regularum Ordinis rudimenta.

Lib. 10. hist.
c. 29.

1. N^eque hominum multitudine duntaxat & ædificiorum laxitate religionem auxit sed disciplina quoque , quippe qui regulam scriperit. Quamquam autem quod ad Monasticas Institutiones attinet , ex conditæ nondum erant , tamen ne nullæ prorsus essent aut sine disciplina ordo iam inchoatus se regeret , tradidit rудia quædam monita atque præcepta , Regulæ nomine , quorum ad normam diuersi religiosorum cœtus atque Cœnobia , quam diu certa leges ederentur , se ipsa dirigerent. Extant adhuc & vident tanta sapientia , vt in earum laudem verè dixerit Gregorius Turonensis agens de Palappia matre S. Aredij sic eam instituta voluisse Monachorum Cœnobia quæ fundauit , vt in iis Cassiani regula præscripta sequerentur & sola quodammodo aut faltem primæ regnaret. Construxit templa , inquit , Dei in honorem Sanctorum , expediitque eorum pignora ac ex familia propria tonsuratos instituit Monachos , Cœnobiumque fundauit in quo non modo Cassiani verum etiam Basili & reliquorum qui Monasteriale vitam instituerunt celebrantur regule , beata muliere vietum ac vestitum singulis ministrante. Eandem nobis ex ordine recitat Menardus de tabulis publicis & M M. S. S. Codicibus , quos ex variis Bibliothecis sumptos apud se habuisse ac verbum ex verbo transluisse se ait in suam Concordiam Regularum. Lege authorem si allubet , ne in hoc genere nimium quod esset , offendat vehementius quædam id quod videtur parum.

Dicit scriptor.
Ecclesiast.
c. 63;
Lib. 5. Epist.
19.

2. Atque his monitis perinde ac iustis legibus parebatur à singulis , idque tam sponte , charitate eos agente , vt non ab homine tradita sed à Deo putarentur accepta. Quæ quidem verum Regulæ nomen sortiti fuerunt , non enim in iis narrantur Monachorum Egypti mores & instituta , sed quid faciendum sit præcipiunt. An vero primum nuda ista & angustis atque concisis sententiis illigata scriperit Cassianus , quæ vberius ac fusiùs deinceps disputatione in suis Commentariis de institutis Renuntiantium. An quispiam alias concinnauerit & ex institutis illis fusoribus compendio excerpta nomine Cassiani regulæ vulgatit , non habeo certò dicere , cum Phorius , Gennadius , Bellarminus , Sextus Senensis , Posselinus , & alij qui Cassiani opera recognouerunt nullam eiusmodi regula mentionem faciant , nisi id forte ex loco Gregorij Turonensis colligere liceat. Quod suspicantur aliqui partum hunc fuisse Eucherij Lugdunensis Episcopi de quo narrat Gennadius quædam Cassiani opuscula latè tensa sermone angusto verbi resoluisse tramite & in unum volumen collegisse , id perperam de hac Epitome intellexeris. Eucherius enim teste Petro Damiano Collationum duntaxat in summa vbertate luxuriem stylo censorio depastus dicitur. Legite , inquit , Collationes Patrum quas Eucherius

Eucherius Lugdunensis Episcopus climato sermone abbreviare studuit. Habet alium id genus libellum Eucherij nomine ex Seuero Sulpitio & Cassiani Collationibus compactum Roslueydis in vitis Patrum Orientis quem ea de re differentem legere quisque potest. At regula Cassiani quæ hic citatur, maximè sumpta est ex libro 4. De Institutis Renuntiantium. Quædam colliguntur etiam ex libro 2. de nocturnis Orationibus, atque etiam ex lib. 1. de vestitu Monachorum, nec non ex lib. 3. de diurnis orationibus, contractus quidem quam apud Cassianum descripta exceptis duobus capitibus, quibus regulæ nomen non præfigitur, ita ut hæc regula compacta sit ex Institutionum duntaxat præfatis Cassiani libris.

C A P V T X L V I I I .

Renuntiatur Cassianus Ordinis Abbas Generalis.

1. **Q**uamquam autem constabat ordo ipse quasi per se, suisque habebat in virtutis studio progressiones & gradus, nulla vtique alia vi impulsuque nisi diuino, tamen usquequa perfectus & suis omnibus expletus numeris nondum erat, Quousque ab Episcopi autoritate & nutu cooptaretur religio, ac superior aliquis legeretur, ex cuius administratione ductuque vniuersa penderent. Fuit enim peruetus Ecclesiæ consuetudo ut Monachi suum sibi Abbatem eligerent, idque præscribunt antiquorum Patrum regula & Ecclesiasticae ciuilisque sanctiones, & praxis habetur in Menardi Concordia ex Regula Magistri de ordinando Abbatem. *Videte fratres, ne quis hanc ordinationem animo malo suscipiat & Christum contemnat, cuius vicem in Monasterio vobis iste acturus est.* Post hoc statim oratione ab omnibus facta, accersitus statim præses Ecclesia ipsius territorij, vel testimonio eius Clericatus officij mutato, Episcopi manu nomen eius Abbatis qui in honorem ordinatur post nomen Prioris eius scribatur, iam Missa altaris in Oratorio à Clerico recitetur ipso oblationem fratrum recitante. Et §. 1. In Abbatis ordinatione illa semper consideretur ratio ut hic constituantur, quem sibi omnis concors Congregatio secundum timorem Dei, siue etiam pars quamvis parua Congregationis saniore consilio elegerit. Vita autem merito & sapientia doctrina eligatur qui ordinandus est etiam si ultimus fuerit in ordine Congregationis. Quod si etiam omnis Congregatio vitius suis, quod quidem absit, consentientem personam pari consilio elegerit, & vitia ipsa in notitia Episcopi ad cuius Diœcesim pertinet locus ipse vel ad Abbes aut Christianos vicinos claruerint prohibeant prætorum preualere consensum, sed domui Dei dignum constituant dispensatorem, scientes pro hoc se recepturos mercedem bonam, si illud caste & zelo Dei faciant, sicut è diuerso peccatum si negligant. De Episcopo territorij in quo situm est Monasterium qui Abbatem electum benedicaret atque ordinaret, id dicitur iuxta antiquum morem quo Abbes ab Episcopis benedicuntur & ordinantur, vt videre est in antiquo ordine Romano &

statuitur Codicis Lege 46. De Episcopis & Clericis. Item Synodus 7.
can. 14. Si ipsis, inquit, Abbatii ab Episcopo manus est imposita. Tum de
eligendi aetate ac morum probitate Menardus ibidem. *Abbas interea*
eligendus est ab institutione sancta vite duratus atque inspeccius patientie &
humilitatis expertus. Quique etiam & per exercitium vitam laboriosam
toleravit, ac transcendens aetatem adolescens, iuuentutem seu senectutem
tetigerit. Cui & maiores non dedignentur parere, obedientes ei tam pro
aetate quam etiam pro morum probitate. Iste se imitandum in cunctis ope-
rum exempla exhibebit. Neque imperare illi cuiquam licebit quod ipse
non fecerit, singulos autem hortamentis mutuis excitabit, alloquens cunctos,
exhortans vel edificans in eis si quid eorum vite pro vniuersu[m]que gradu
professu[m] perspexerit. Circa omnes seruans iustitiam, contra nullum linore
odio inardescens, omnes ex corde amplectens nullum conuersum deficiens,
paratus etiam querundam infirmitatibus compatiendi misericordiam Apo-
stolum sequens, facti sumus parvuli in medio vestrum tanquam si nutrix fo-
neat pullos suos.

2. Congregata igitur in unum ordinem tot millium Monachorum familia, gratiae primum ut aequum erat aetate superis, quorum benignitate res bene haec tenus feliciterte vertisset. Deinde quoniam noua semper multitudinis incrementa dies afferret, e suo corpore Abbatem aut praepositum Generalem primo quoque tempore deligere visum est, cui deinceps vniuersae administrationis pondus incumberet, & per quem inferiores nixi, ad ea que Deus adderet virtutum decora & ornamenta concenderent. Euocati mox ex variis disiectisque domiciliis, in quibus plerique, ut sese facultas obtulerat, versabantur distincti, selecti Patres qui in suffragium irent, priusquam villa de re alia inter se agerent proposito sibi ante oculos communis duntaxat bono. Deum venerantes precantur, ut instinctu afflatuque suo mente prouidam rerum gerendarum efficeret. Hinc suffragia in unum Cassianum collata, nemine praeter ipsum discrepante, sic enim sibi persuaserant vniuersi, à nemine melius regi se posse, quam ab eo quem ad constitendum ordinem præcipuum Deus ipse delegerat, & per quem veluti per caput in reliqua huius corporis membra eundem spiritum, eamdem gratiam vocationis infunderet, eaque inter se coniuncta & colligata arduis illis tueretur initis. Quod ubi in vulgus manauit, ea subsequita est acclamatio amicorum sibi gaudentium sociisque gratulantium, ut facile quanti Cassianum facerent omnes testarentur. Unus ipse parendi nimis longe quam imperandi cupidior modestus apparuit, & delata dignitate perculsus animoque perturbatus obtestari, ut quemuis potius quam se huic numeri obeundo deligerent, cui ex omni numero se magis ineptum esse neminem ex animi sententia posset affirmare. Sed videlicet eorum nihil, quæ ad honorem detrectandum afferret Cassianus, non modo alio non transferebat voluntates Patrum, ut vel maximè studia eorum incenderet. Nihil enim ad conciliandos homines aequè valet atque animi moderatio atque submissio. Spe itaque omni rei bene gerendæ in-

vno Deo reposita & recti conscientia nixus, quod eam dignitatem minime ambiasset, quin potius omni ope defugisset, dedit manus Cassianus, ac prouinciam difficilem illam quidem sed publicè tandem Dei benignitate profuturam suscepit. Mox Conuentu habito gratisque Deo actis, ad Paulum his temporis Massiliensem Episcopum, benedictionem more maiorum ut impetraret, ingressus, benigneque acceptus est. Nam & in Abbatem sapientissimus Antistes perhonorificum sese prebuit, & nascentem ordinem multis rebus decorauit auxitque, & Monachorum eius opera maximis in difficultatibus Ecclesiæ suæ plurimum usus est, & de augendis ex ærario suo Monasterij redditibus serio cogitare cepit.

3. Quibus rebus ingenti omnium consensu & conspiratione peractis, Magistratum Cassianus initit, primùmque omnium ad constituendam domesticam disciplinam adiecit animum, quæ digna tali instituto, dignavitæ Monasticae hoc est religiosissimæ professoribus haberetur. Hoc itaque imprimis studio fuit, quando ab origine pendent omnia, ut iuuenes qui ex omnibus Prouinciae urbibus confluabant frequentes, ordinique adscribi cupiebant, ad pietatem ac religiosas exercitationes accuratè informantur. Regulas item quas sigillatim seruandas diuinitus ab oratione experimentisque tradiderat, easdem re ipsa publico commodo geri mandauit, nimirum ut esset in tanta nationum ingeniorumque varietate, quemadmodum consensio amorque mutuus, sic & ad morum sententiarumque similitudinem vno omnes communique preceptionum vinculo inter se colligarentur. Accedebat ad hæc tum in officiis singulorum exigendis tum in erratis puniendis admirabili mista leuitate seueritas, subleuandis verò omnium & animi & corporis necessitatibus cura & vigilantia plusquam paterna, cuius menti voluntatique mens vicissim respondebat discipulorum, quibus cum ipse in medullis hæret, & eadem qua ille charitate flagrarent, nullæ tum querimoniæ, nullæ obmurmurations, nulli susurri quibus incommode suspicione excitantur & disiunguntur animi, sed acerrimum sui cuiusque deprimenti submittendique certamen in Abbatis sanctissimi iussis excipiendis exequendisque alacritas ingens, mirus in communicando interpretandoque candor atque simplicitas. Eum de suis quisque rebus absens admonebat per literas, ad eum si quid questionis incidenter referebat, eius sententia consiliūmque maximi erat apud omnes ponderis, omnésque ad eum non in suis negotiis duntaxat, verum etiam aliorum quorum se ad usum & commodum explicarent siue auxilijs siue consilijs causa confugiebant, idque tam libere fidenterque quam explorata sibi erat eximia Patris charitas, rara prudentia, singularis humanitas.

4. His officiis haud difficile fuit in tyronum animos recentissimum pietatis spiritu sponte incensos, virtutum ac perfectionis desiderio eos mores eamque vivendi rationem inducere, ut intra illa tecta parientesque Angelorum in humanis corporibus conuictus videretur esse. Nec vna cum laeulis hæc opinio inueterata potuit, quoniam prædium Co-

nobis nunc vicinum, olim proprium inde traxisse aiunt *Paradisi* nomen, quo illud etiam hodie vulgus appellat. Sed & *Cœnobiorum* aliqua paſſim facta accessio est, nos ordine pleraque locorum & temporum quoad eius fieri poterit habita ratione referemus infra Libro 3. cap. 18. Quod & olim D. Benedicto curæ fuisse ex historiis discimus, quem cum multi ad eum quotidie discipuli conuenirent duodecim Monasteria ædificasse, ea-que sanctissimis legibus communiuisse referunt. Similiter coniectis ut sit omnium oculis in nouum Cassiani ordinem, non ad Massilienses tantum verum ad exteriores etiam salutaris exempli mouit utilitas. Alij Monachos ad se mitti postulabant nonnulli Monasteria apud se excitari, Caſtor Nemanſi, Honoratus Arelatae, ceterique alibi, rogare ut pro incolumitate sua Deum präcarentur. Quo factum ut breui communis res ordinis benè sit gesta.

EX CHRONI. IBIDEM.

TEXTVS VIII.

*Bi etiam libros duodecim in uno volumine quod Speculum Monachorum dicitur composuit, atque ad Castorem Episcopum urbis Aptensis transmisit. In quo omne studium & disciplinam habitus & vi-
Etus Monachorum, breui & luculento sermone exarauit, &c.*

CAPVT XLIX.

Excitat eum Caſtor Abbas ad edendos libros de Institutis Cœnobiorum.

1. **I**nter ceteras autem occupationes, nec ea quidem sine negotio sine fructu postrema, receptio erat & missio literarum. Consulebatur enim à maximis viris de rebus grauiſſimis & vltro ipse literis appellabat suis, quos existimabat posse publicæ rei prodesse. Quæ sanè plurimæ erant, nec pauciores domi congressus nec Cœnobitarum in commune consulentium cœtus ad quos familiae suæ administrandæ causa veniebat frequens Cassianus, quid facto foret opus präcipiens, respondens dubitationibus, consolans mœrentes, recreans fatigatos, incitans lertos, omni denique boni Abbatis & Magistri fungens officio. Accedebant & aliæ

aliæ subinde curæ , tanto enim Magistro ac duce in institutis etiam Cœnobii religiosæ vitæ tyrocinium ponebant Sanctimoniales quamplurimæ , quo ex onere tantum perferebat laboris ac sollicitudinis dum homo impeditissimus quotidianis mulierum querimoniis , anxietatibus , per- cunctationibus distineretur , vt id genus negotij plus ei prope molestiæ quam Monachorum viuersus ordo faceseret. Ad has porrò summas & incredibiles occupationes , quis non miretur vni homini vel tempus sufficisse vel vires , sed nimis adest piè laborantibus vigor ac robur è cœlo , & quavis hominibus industria mirè producit horas.

2. Sub id tempus Castor Nemausensis indigena , nobili prosapia ortus , Arelate liberalibus disciplinarum studiis traditus est à parentibus imbuendus , cùm opibus terrenis eorum hæres ex aſte toto afflueret , ſacularibus pompis primùm & corruptelarum illecebris irretitus est adoleſcens , quibus tamen propè iam aſto quaſi ætatis flexu decurſoque contemptis & abiectis , diuini amoris igne succensus in quodam ſui ruris agello , cui *Maenacuſ* nomen erat , Eccleſiam ſub ſancti Faуſtini titulo & Monachorum domicilium conſtruxit , vbi ipſe cum adlectis pium in cœtum ſociis aliquot ſolenni pietatis apparatu celebrique pompa religioſa professionis & vota conciperet & vitam institueret. Igitur permagni interelle existimanti ad ſutculariæ & quaſi laetentis vineæ fationem peritæ ac studioſe opera manum parari , venit in mentem eam fore expeditiſſimam viam , ſi *Caſſiano* cuius ſpectata probataque virtus longè latēque dimanarat ad existimationem hominum , munus illud demandaretur. Id fieri nulla propè domēticæ administrationis fraudē poſſe , quippe Nemaufum vrbem haud procul interuallo locorum Massilia diſtungit , & ad excitanda Cœnobia quæ plurimorum commodis vniſtatique ſeruirent fore ſedem opportunam , cùm Epifcopalis Cathedrae templum ac Romanorum Coloniae ius & nomen haberet : Nec non dato eo aditu , quaſi ē Prouincia carceribus in alias emitti circumquaque re- giones , & ad Occidentis calcem breui poſſe religionem peruadere. Hæc meditans vir ſapientiſſimus cùm rem ad ſuos detulifſet , tanto illi conſenſu probarunt ut concordiam miraretur ipſe Castor , & pro diuini nu- tuſ proſperique euentu argumento caperet. Supplex igitur de pro- poſito ſuceptoque confilio egit , quām primum cum Caſſiano his li- teris.

3. Domuo ſanctitatis ſpeciali gloria decorato atque per omnia memoran- do , ſed & ſcientiarum decore pollenti Patri ſcilicet Caſſiano Caſtor in mun- do degentium peripſema , quæ poſſumus ſeruitutis humillima.

Rationabiliter Pater irrationalibus & elinguibus pedagogi fomenta ſu- bennunt , quia non eſi equa omnibus moderatio oppreſſa humanitate vigore deprehenditur , reſtar tamen ut hi quibus ſubacta probatur , ſubigat emolu- mentum. Non enim omnia poſſumus omnes , quia non omnium noſſe certare. Merito enim ſui quisquam iacturam incurrit , qui ea quæ poſtiora capere dedit , bona ſurripere minimè ambigit. Diuitia namque ſunt exercitatio- ne premendi variisque operibus alendi , quibus aliorum diſcretio ſubrogatur.

Etenim

Martyrolo.
Gallica. 2.
Septemb.

Etenim aliquotiens presumptori sua temeritate succumbit, dum necessarilis usibus apta, sua incongrua industria incertis moderationibus dispergitur. Nobis vero idiotis facile per iniuriam incepta persuaderi possunt. Te ergo, charissime Pater, qua possumus charitate preuenimus, quo pia ac inexhausta exuberantia nihil promere sapientibus nobis subuenias, & quibus preemines exercitus, sub quibus propollens mens & membra creuerunt, nos neophitos & mundialis pompe accurationibus illeatos excitare non differas. Te quidem potissimum Orientalium Cœnobiorum doctrina expertum tenemus, maximèque Ægyptiorum & apud Thebaidem fundatorum, prorsertim cum & loca Dominica natuitate insignia, tua sunt illustrata presentia. Quocirca cum sis omnium studiorum Catholicorum disciplina refertus, te quoque conuenit nos scientia inopes non preterire. Poscimus namque tuam paternitatem, ut instituta Monasteriorum, quo per Ægyptum & Palestinam florere ac institui vidiisti & seruanda sanxisti, & sicuti ibi a Patribus tradita sunt simplici sermone in nostro rudi Monasterio adhibere complanata non abnuas, & cloquiorum tuorum melliflua suavitate exuberantia verba diffundens, nostra diuinarentia corda rigare non differas, ex quo abiecta sterilitate fruges iustitia valeant pullulare. Vnde reor si quid proficere nos possibile fuerit, te quoque potiori merito munerandum, si paterni laboris obedientia inerium mentes qualemcumque reddiderint habilem seruitutem. Vale Peter Dei seruorum & memento nostri.

4. Attrulerunt hæ literæ tot inter curas & labores multum consolationis animisque famulo Dei, sed ille ab obsequio retardabat aliquantulum ex modestia magis quam suscepitus ex vero scrupulus, quod se minus idoneum & parem censeret iis ad que ambitionis votis expetenter. Præterea sese hominem natum in Gracia, & duntaxat semiromanicum destitui opinabatur Latinè scribendi gratia, quam verò Latini afferte & in id genus commentariis vulgares etiam doctores ac magistri spiritus exhibere soliti essent. Sed hæc idemtideum cum menti recurreret æqua & honesta postulatio, ac vereretur ne contra numinis instinctum despiciendo fäceret ad demandatum munus, maiore quadam fiducia cutam aduerit. Et ex eo parvum quod suo ipse vsu & quotidiana observatione notarat, partim ex eo quod ab Ægyptiis Patribus ac diuino illo institutore didicerat salutarem quamdam religiose viuendi regulam, velut artem effecit, quam in dies magis ac magis auctam locupletatamque ad similitudinem status politici legibus astricti, Instituta renuntiantium sive Cœnobiorum appellauit ut quemadmodum suis institutis ac legibus Republicæ, ita suis se spiritus regeret & informaret. Ad eas verò Castoris literas responsum hoc edidit, Præfatione. In libros de Institutis Cœnobiorum ad Castorem Pontificem, &c.

5. Non potuit gratius quicquam accidere Castori, qui dum oblatis sibi libros variis locis delibat, mirum quantum eorum pulchritudine caperetur, quæ scripta reperiebat atque adeo inter ipsam lectionem vbi quippiam insigne cognouerat, ad eam quam adumbratam haberet virtutum omnium perfectionem, aspirare illico. Neque verò cum hæc & alia

alia sibi multa proponeret, res occurrebat vlla tam ardua tamque difficultis, quam non perficere sese posse generosa quadam alacritate confidet. Magno itaque suo bono singula primum expertus, & ratus id quod erat eamdem quoque vim in ceteris habitura, subinde ad aliorum adhibere salutem & vitæ religiosæ disciplinam constituit. Vix editus partas in lucem oculosque vulgi peruenit, cum statim probatus summique cupiditate manibus omnium teri cœptus est, tam illustri commutatione mortum tam vberi multorum fructu, ut nihil eo videretur siue ad conformandos mores appetitusque sedandos, siue ad retinendam in præclaris animi nostri decretis constantiam, elucubrari potuisse præstantius. Neque omnino dubitare fas sit quin opus fuerit humano maius & planè diuinæ mentis inuentum.

6. Ex hoc fonte quæ gessit Castor tota vita pro causis animarum, quæque perpessus est, & multo plura quæ in honoribus despiciendis cupiit perpeti, ex eodem sociorum adlectio & ipsius ordinis constitutio & vniuersa descriptio emanauit. Ex hoc venerationi populo esse ceperat, tum propter eximia virtutis exempla, tum quod eum consequuta deinceps & verò etiam amplior fama de nobilitate generis mutato sacerdotali habitu relictis fortunis admirabilem faciebat. Tractat ista luculenter vita author, in supplemento Martyrologij Gallicani vndecimo Calendas Octobris. His igitur theorematibus suscepit cum sodalibus suis Castor castissima conuersationis & perfectæ religionis studia excoluit. Abbasque factus illius Cœnobij, cuius fundator erat, sanctitate conspicua ita inclaruit, ut exempto ab humanis Quintino Episcopo Aptensi, tam cleri quam populi votis in eius vicem fuerit subiectus. Declinavit omni qua potuit industria vir sanctus delatum suscipere honorem. Clero enim & plebe ad eius Monasterium concurrente, ne ad sedem raperetur festinus se subduxit in montem de Bresone ubi aliquandiu latuit. At ne in occulto maneret fulgentissima Spiritus sancti lucerna diuina prouidentia effecit. Deprehensus enim in latebris à quibusdam venatoribus, vir Angelicus in ciuitatem cum custodia adductus atque ad Ecclesiam directus, ibi magno applausu omnium exceptus, magna reverentia ordinatus solemnique ritu Pontificali throno impositus est. Moxque vti orto sole germinant flores tanti syderis diffusis splendoribus religio circumquaque resploruit, pullularunt omnis generis virtates vicia emarcuerunt, Cleri decora aucta sunt, populi mores in melius commutati. Operibus etenim iustitiae non solis sapientia verbis Pontifex onibus suis preluebat: qui castitatis pietatis ac misericordie affectibus plenus Ecclesiæ decorabat, officia diuina religiosissime celebrabat, clericos suos in perfecta disciplina continebat, in omni sapientia & doctrina arguebat peccantes correptosque ad meliorem frugem eos reducibat, mæstos solabatur, miseris adiuvabat, pascebat scilicet egenos, vestiebat nudos, captiuos in vinculis paternè iniusebat, iisque omnem quam poterat impendebat opem. Qua in re illud eterna commemoratione dignum de eo narratur, quod aliquando imminentे sacrofæcâ Dominice Resurrectionis celebritate commiseratus reorum, qui in ergastulo catenarum nexibus constricti tenebantur macièque & squalore

tabescabant, supplex ad iudicem qui sub Honorio Imperatore ciuitati praesidebat accesserit, eumque tam demissè quam enixè orauerit quatenus pro renentia Dominici triumphi miseros illos ad participandum Paschale gaudium tantisper relaxaret. At superbe ceruicis index presulis vota ac preces contempst. Ideoque sanctissimus Episcopus comitante clero populoque spectante progreditur ad carcerem, ubi pre foribus paumento affusus aliquantulum Dominum exorauit ut suos gemitus, pastoris scilicet pro ouibus anxiati, de alto respiceret. Mox mirum in modum diuine virtutis impetus custodie claustra invisibiliter reserauit, compedes & catenae vincitorum disrupti, qui ceu captivi illi de inferni ergastulo eodem die à Christo erexit prodeentes, cum gudio de tetro carceris specu ad sancti Antistitis pedes procubuerunt, tanta opitulationis ei gratiam referentes. At ille opus diuinum agnoscens ad Domino debitas gratias exoluendum eosdem excitauit, ceuque pastor bonus ouiculas sibi diuino presidio redditas humeris sue pietatis reuexit introduxitque cum diuinis laudibus in matricem Ecclesiam sancte Dei genitricis. Exterritus index tanto prodigo deposita cordis duritia Episcopum magna cum humilitate conuenit, rogauitque ut carceris illius domicilium, quod tam miro facto insignierat in sacros vendicans usus, in Domini saluatoris oratorium consecraret. Vota eius compleuit Pontifex eoque in loco deinceps frequentius Christiana redemptionis sacrificium immolabat, quatenus ubi precibus reorum vincula ruperat, ibidem inglitatione placata diuina iustitia, peccatorum nexus exitiosos dissolueret. Plurimis autem aliis diuina virtutis operibus emicuit. Cum vero migrationis sua diem Domino sibi reuelante prænossit, conuocatos ad se vicinos Episcopos, Abbates, Presbyteros, Monachos, ceterosque religiosos viros omni instantia pietatis obsecrabat, ut pro se Dominum deprecarentur. Flere onnes ceperunt & mirari, quamobrem tam humiliter de se vir beatus sentiret, ut tanto enixa preces ipsorum flagitaret, rogaretque magister discipulos, supremus infimos, iustus indignos. Saginatus itaque alimonia vitali corporis & sanguinis Domini psallens cum psallentibus, orans cum orantibus, hilari vulnu fese beatum ad exitum accinxit, frontique ac pectori signo sancte crucis impresso, manibus in Cœlum protensis valedicens fratribus, animam sanctissimam efflauit ad gloriam sempiternam.

7. Placuit vsque eo Castori religiosa disciplina Cassiani, ut quo latius funderetur, Monachorum propaginem ex eiusdem quasi seminario euulsa, quæ Nemausi & Massiliæ tam frugifera hominum sermonibus ferebatur, & in aliis Galliæ ciuitatibus passim talis esse iam videbatur, Aptæ Iuliæ ordinatus Episcopus, Ecclesiæ quoque sua æreis pangere destinari. Ea de causa prædicare laudes illorum, & res præclare gestas, eoque etiam atque etiam populo notos facere non desistebat, qua prædicatione permoti non pauci, virtute ac literis probè instructi audiis eos animis expectabant, ut si res famæ atque expectationi hominum responderent, eorum pietatis religiosæ studia sine dubitate capesserent. His apud se magno suo ac suorum commodo Cœnobium excitauit Episcopus, omniumque rerum opportunitate fouit, & in curarum commissi

sibi gregis partem vocatos magna veneratione & obseruantia semper coluit. Martianum Abbatem sanctissimum ætate longè posteriorem, ex eodem vel eiusdem Monasterij sobole prodisse, cùm iam inter Benedictinas familias cooptatum haberetur, colligimus ex fastis Ecclesiasticis in quibus ad 8. Calend. Septembris ista de Martiano. *Apta Julianogensem S. Martiani Abbatis, cuius corpus beata anima priscum domicilium & futuræ semen incorruptionis & glorie ibidem sancta obseruatione habetur.* Sed rebus deinceps turbulentioribus, cum iniuria temporum ac bellorum frequentia sæpius exagitati Monachi facultates suas vitamque tueri non possent, eripere se confestim è periculis, & procellam hostilium incursionum evitare constituant, in ædes & ciuitatem reddituri quas desiderent, ubi transacta frigoris hyberni tristitia placidior se temperatatis vernæ hilaritas aperiret. Sed alius diuina prouidentia cursus, aliud exitus fuit. Versa enim & mutata in Nosodochium Cœnobij forma & tanquam facies etiam nunc visitur.

C A P V T L.

*Ab Episcopo Venerio in numerum Presbyterorum Clero
Massiliensi adsciscitur.*

1. **P**ost hæc Paulus Episcopus senio curisque confessus è vita migravit, eique Venerius ingenti bonorum omnium gaudio suffectus est, qui quod Cassianum eiisque discipulos florem Academicæ nobilitatis ac iuuentutis magnam partem nouerat familiariter & amicè, pluri-maque tum ex iis tum ex aliis de nouo ordinis instituto didicerat, Cassiano supplicant multa in Cœnobij sui incrementum ac rem admodum liberaliter tribuit. Nec enim solum prioris Episcopi de Monastice vita genere iudicia & acta firma rataque voluit esse. Verum etiam eundem Cassianum & ordinem nonis insuper ipse testimonii atque dignitatibus ornauit. Audiebat tum Massiliæ docendi munere clarus imprimis Cassianus, eruditisque lucubrationibus in ore omnibus, erat, & frequens ad illum ex Academia hominum concursus siebat iamque virtutem & sanctitatem suam cum genti vniuersæ tum Episcopo ac Clero Massiliensi ita probauerat, vt eo Episcopus nullum proflus ad diuinorum mysteriorum interpretationem atque ad Presbyteri munus aptiorem existimaret. Is pro sua sapientia cum præclarè intelligeret literarum præstantiam cum virtute religionis esse coniunctam, vt quantum de pietate detraheretur tantum de authoritate ingenij ac doctrinae decederet, contra sœuientem eo maximè tempore Pelagianam ac Nestorianam pestem, velut unicum remedium quam optimos Presbyteros & diuini verbi præcones omni diligentia conquirebat.

2. Porto certos aliquos in Ecclesia semper fuisse ministros doctrinæ ac Sacramentorum ex institutione diuina liquet ex scripturæ testimo-

1. Corinth. 4. niis nam de se scribit in priori ad Corinthios Apostolus. Sic nos existimet homo ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum eius. Tum in 2. Corinth. 3. posteriori. Idoneos nos fecit ministros noui testamenti non litera sed spiritu. 1. Corin. 12. Neque illos omnes vnius & eiusdem ordinis ac modi esse sed omnino di- Rom. cap. 12. uerfi atque adeo inaequalis docet idem Apostolus ibidem. Divisiones ministracionum sunt. Et ad Romanos. Sicut in uno corpore multa membra habemus omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Habantes autem donationem, secundum gratiam que data est nobis, differentes, sive Prophetiam secundum rationem fidei, sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando. Similiter ad Ephesios. Dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas alios verò Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum, in opus ministerij in edificationem corporis Christi donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis filij Dei in virtutem perfectum. Cen- seri autem septem species vel gradus ministerij huius Ecclesiastici, nam qui plures statuunt & istos adiiciunt, iisque Presbyteratum in primo ac digniori gradu amnumerari una omnes Doctores & voce & mente con- sentiunt. Singulos refert Ignatius Martyr Epistola ad Antiochenes. Saluto sanctorum Presbyterorum vestrum saluto sanctos Diaconos, saluto Subdia- conos Lectores, Cantores, Ostiarios, laborantes Exorcistas atque confessores. Ut non dubium sit ætate Apostolorum, qua iis suppar vixit Ignatius, omnes hos ordines in usu perpetuo Ecclesiae positos fuisse.

Lib. 4. de lin-
gua Latina.

Cap. 2.
In c. 7. Eze-
chiel.

3. Ex officiis illa Presbyterorum propria & quasi legitima describit Isidorus Epistola ad Luidstedum apud Gratianum Distinct. 25. can. 1. Sacra- mentum corporis & sanguinis Domini ad altare confidere. Dona Dei benedicere & orationes dicere. Sacraenta, præter Ordinem & Con- firmationem cætera administrare. Inde à sacris sacerdotes dici Varro affirmat quasi sacra dantes, Presbyteri verò propter dignitatem quia olim & nunc in optimis rebus publicis, senioribus dignitates & hono- res maiores delati. Et sicut apud Latinos recepta est phrasis. Nihil esse antiquius id est honoratius sic & apud Grecos forsan, & sacra anti- quiora ideo & sacerdotes Presbyteri non absurdè compellantur. D. Hiero- nymus in Epistola de 7. gradibus Ecclesiarum. Sextus, inquit, seniorum ordo est qui sacerdotibus datur, qui Presbyteri dicuntur, qui præsunt Ecclesia Dei, & Christi Sacraenta conficiunt. Is autem in benedictione cum Episcopis consortes ministeriorum sunt, nec ultra Episcopis in confiendo corpore Christi ac sanguine inter eos Episcopos credenda distantia est, &c. Idem alibi ait in scripturis sanctis Presbyteros merito & sapientia eligi non ætate, & senis nomen per verbum Presbyteri explicari in veteri Testa- mento. Cæterum pertinet etiam ad Presbyteros prædicare verbum Dei & docere populum. Labia sacerdotis, inquit Malachias, custodiunt scien- tiam, & legem requirunt ex ore eius. Et Hieronymus. Singula, inquit, requiruntur à singulis, vaticinium enim futurorum propriè requiritur à Pro- pheta, legis vero interpretatio sacerdotis officium est. hinc summus sacer- dos

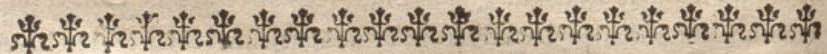
Cap. 4.
Cap. 5.

dos Rationali suo inscriptum habebat Vrim & Tummin hoc est Doctrina & Veritas, ut sacerdotem sui admoneret officij. Quamquam id non tam iure quam ex facultate & bona cum venia præstabant Episcopi. Sic in Concilio Vasensi legitur factam fuisse ab Episcopis potestatem prædicandi Presbyteris. Et Possidonus etiam in vita S. Augustini, refert Valerium Episcopum prædicandi potestatem indulsiisse S. Augustino, suo tunc Presbytero, cum ipse Valerius homo Græcus non posset satis commodè id Latinè præstare. In hoc maximè suos non modo non contempsit sed etiam admirata est Ecclesia Massiliensis Saluianos, Musæos, Gennadios, qui nec in officio Presbyteri cuiquam cesserunt, & diuinorum mysteriorum intelligentia atque omni prudentiæ genere præstiterunt, de quibus Gennadius ipse in Catalogo virorum illustrium. *Saluianus Massiliensis Presbyter diuina & humana literatura instructus, & ut absque inuidia loquar Episcorum Magister, scripsit scholastico & aperto sermone multa. Ac de Musæo hec ibidem. Musæus Massiliensis Ecclesie Presbyter, vir in diuinis scripturis doctus & in earum sensibus subtilissima exercitatione limatus, lingua quoque scholasticus, horatu S. Venerij Episcopi excorpsit ex sanctis Scripturis lectiones, totius anni festiis aptas diebus. De se ipsem etiam in Coronide eiusdem operis sui, nisi adiecta sint Gennadio, quæ illius non sunt hæc verba. Ego Gennadius Massiliæ Presbyter, scripsi aduersus onnes heresib[us] libros octo, & aduersus Nestorium libros tres, & tractatus de mille annis. De Apocalypsi B. Ioannis, & hoc opus de fide mea misi ad B. Gelasium urbis Romæ Episcopum.*

4. Igitur per eos dies Venerio Episcopo placuit nouos Presbyteros aut vita functis substituere, ut iactura ea repararetur, aut plures etiam prioribus adsciscere, omnibusque diligenter circumspectis & personis & rebus munus illud Cassiano perspectæ sibi virtutis & doctrinæ vito tradere ac demandare constituit. Sanè ut vulgo expertuntur huiusmodi sacerdotia, minimè timendum videbatur esse ne delatum vltro præsertim honorem Cassianus repudiaret. Etenim Venerius Episcopus hac electione cum illud efficere voluit, ut sibi eum à consiliis virum prudentia, doctrina, virtute, tum in omni vita tum in ordinis sui administratione eximium adderet, qui sibi ac Clero assideret Theologus & Oraculum omnium horarum, qui hæreticorum calumnias, cum res daret, refelleret; tum' verò numerari decebat egregios in Diaconatu labores Constantiopolii obitos pro Chrysostomii atque adeo Ecclesiæ Romanæ inter Orientales defensione. Perculsum in opinato nuntio Cassianus auersis primùm id autibus atque animo tulit, quod omnis impositum, qua erat prudentia, cogitatione præsentiret ac reformidaret, tum quod gradus honoris à spiritu humilitatis, quem profiteretur status Monachorum, vehementer abhorceret. Idecirco patria secessisse ac bonis sese officiisque Diaconatus abdicasse, ne celsiorem gradum dignitatis apud exteriores religionis sanctitatisque specie captaret sibi. Deinde & illud per incommodum ordini fore, si se ipso primùm quasi ianitore speciosos titulos in eum recens natum inuehi sineret, ac non potius contrariis artibus tueretur & am-

plificaret, paupertate nimirum & honorum contemptu. Ac qualitate enim simul & mumerum morumque similitudine charitas arctissimum religiosæ coniunctionis vinculum inualescit.

5. Quo factum est ut Episcopi pedibus aduolutus rogareret deprecatu-
re turvè multis rationibus ei suadens, ut tam honorifico iudicio decoraret
alium dignorem, longè imparem suam imbecillitatem esse oneri. In-
teresse etiam permagni religiosæ familiæ ne ab eius administratione in
alienam curam & prouidentiam auocaretur. Nascenti saltem & sur-
genti Ordinis plantæ hoc benignus tribueret. Verum Episcopi iam fa-
tis incensum studium cum multo vehementius his expostulationibus
inflammaretur, quod ita statueret tantam in summa virtute & eruditio-
ne modestiam nequaquam in priuata duntaxat vitæ quasi tenebris deli-
tescere, sed in editissimo fastigio ut luceret omnibus, collocari oportere.
Cassianus repugnare non amplius ausus, sed fiducia diuini numinis ple-
nus delatum sibi munus admisit. Neque tamen interea domesticis Cœ-
nobij negotiis deerat, tempotibus ita distributis ut quantum liceret
utriusque oneri tum Abbatis tum Clerici Presbyteri satisfaceret. Prosper
aduersus Collatorem. *Igitur*, inquit in libro cuius prænotatio est *De*
protectione Dei, *vir quidam sacerdotalis ordinis*, qui disputandi usu inter
eos quibus cum degit excellit, *Abbatem quendam introducit de gratia Dei*
& libero arbitrio differentem. Tum suprà fictam religionem exprobrans.
Nisi electi, inquit, *extra ouile Dominicanum lupis sub nomine ouium suffra-*
garentur, efféntque eiusmodi ut nec ordo eorum in Ecclesia nec ingenia des-
picienda videantur. *Siquidem habentes speciem pietatis in studio cuius vir-*
tutem diffitentur in sensu, trahunt ad se multos ineruditos & non habentia
spiritum discretionis corda conturbant. Meminit præterea Cœlestini Papæ
magna cum ipsis laude, quod ad Venerium & alios Galliae Episcopos
scriperit, in quorum Ecclesiis illi presbyterio fungebantur quos arguit,
& inter ipsos Cassianum imprimis, Venerij Presbyterum commentarios
aduersus Pelagianos à S. Augustino editos temerè fugillasse. Sed ista
disertè ac sigillatim liber secundus excipiet.

EX CHRONI IBIDEM.

TEXTVS IX.

ALiud quoque egregium volumen post Castoris ex-
cessum ad Leontium & Illadium Patres compo-
suit, quod Collationes Patrum prætitulanit, &c.

C A P V T L I.

*Collationes elucubratur ac demortui Germani Abbatis
interloquutione pertexit.*

1. **T**Antum à vitiis dissimulandis aberat ut ne notabilia profiteretur non modo à concionibus nobilibus ambiendis alienus esset, sed neque etiam parem se censem̄t iis ad quas muneris nexu ac religione obligabatur. Interdum etiam veniebat in mentem non leuius se pretium factum operæ, si ad scriptionem conuerteret animum, utrumque ut labore, quod ad studia doctrinarum spectat, styli pariter ac linguae coniungeret. Videbatur sibi ea in re Laicis fin minus eruditis at certè Monachis simplicibus non solum gratificari, verum etiam prodesse in Domino posse. Sperabat aliquid, præter ea quæ circumferebantur, in medium allaturum, ut si quid forte non secundum typum maiorum antiquissima constitutione fundatum, sed pro arbitrio vniuersitatis instituentis Monasterium, vel diminutum, vel additum in istis regionibus comprobaret, secundum eam quam viderat regulam per Ægyptum, vel Palæstinam antiquitus fundatorum fideli sermone vel adiiceret vel rescinderet. Nequaquam credens rationabilius quippam vel perfectius constitutionem nouellam in occiduis Galliarum partibus reperi posse, quam illa sint instituta in quibus ab exordio prædicationis Apostolicæ, à sanctis ac spiritualibus Patribus fundata Monasteria ad nos usque perdurant. Illam sane moderationem opusculo designato inserere presumpturus, ut ea quæ secundum Ægyptiorum regulam seu pro aspiratione aërum seu pro difficultate ac diuersitate morum impossibilia in his regionibus vel dura vel ardua comprobasset, institutis Monasteriorum quæ per Palæstinam vel Mesopotamiam haberentur aliquatenus temperaret.

2. Hæc idemtidem cum recurreret menti cogitatio, ac vereretur ne contra numinis instinctum reluctando ficeret nec non iam alias Episcopo Castori obstrictam fidem frangeret, si Patrum Collationes illas & commentationes inclusas omisisset in veritatis lucem proferre, quam ipse inquit incomparabili flagrans studio sanctitatis simili sibi iusserat sermone conscribi, non perpendens præ multitudine charitatis, quanto infirmas cœtuces pondere prægrauaret cuncta arcana pectoris ut Patri filius, quo injectum animo scrupulum omnem ac dubitationem euelleret, sincere Venerio aperuit. Is negligendum nequaquam ratus publicæ illum utilitati patefactum aditum, ut erat pronus promouendis iis ex quibus religioni vel ornamentum vel utilitas oriri posset, Cassiano sua for & author fuit, ad memoriam perscriptas, observationes, quam posset tempestiuè ordinare, quod sine mora ederentur, cum ita pro Ecclesiæ bono expeterent multi, ut quæ priuatis in Eremis Ægypti exercita dudum

Præfat. in 2.
Collat.

dudum fuerant, tandem in theatrum Provinciæ ac mundi lucem exirent. Imperium Præfus sui accepit Cassianus tanquam oraculo editum, & familiares congressus quibus, tum ipse, tum eius collega Germanus, de rebus spiritualibus & ad vitæ Monasticae perfectionem præcipue spectantibus, cum Patribus siue Anachoretis illustrioribus diuersis in locis conculerat, eorumque doctrinam, institutiones, ac regulas diligentissime exquisierat & exceperat, stylo ipse exarauit omnes & in commentarios redegit. Vnde & Collatorem Prosper nominauit.

3. Utque intelligas quam nihil de suo laboraret nomine sed de utilitate vna publica, quāmque de se humiliter de aliis præclarè sentiret, per hunc ipsum temporis tractum, qui suos edere fœtus poterat, in alienis quasi educandis & publicandis multum operæ posuit, sic enim Collationes numero viginti quatuor prima generali serie ac distributione tripartitas, non locis modo ac temporibus sed personis etiam & singulis supposititiis authoribus distinctas voluit, ut hoc quasi simulationis artificio defraudaret proprio nomini gloriam, si quidquid pareret ingenium, hoc ipsum alienæ manus Abbatum quos introducebat tanquam obstetrices colligerent sibique arrogarent. Hoc mihi non modo confirmauit sed etiam persuasit Antoninus qui de sanctis Patribus quos in suis Collationibus profert Cassianus sic ait. *Quamvis visitauerit aliquos ex dictis Abbatibus, non tamen pro ut ipse scribit omnes illas sententias & verba ex ore eorum suscepit, et si aliqua, sed in Monasterio suo edidit singens eius interrogationem & illorum responsionem sicut actum a sanctis in Dialogis suis quibus non semper aderant interrogantes cum illos ipsi componebant.* Tanto autem studio ac tam celeri fama proseminali ceperunt, ut communis omnium fuerit ad murmuratio, cum primùm eas legissent, illas non humanae sed cœlestis sapientiae fœtum esse. Tenet hoc etiam hodie publica fama & illud satis affirmat, quod vix alicuius literaturæ Theologus aut Religiosorum præfectus & Magister spiritus reperiatur ullus, qui libri huius instrumento ac supellestili paratus atque instructus non sit. Addo infinitos propemodum ab eo ipso temporis vestigio quo euangeli nouum opus & manare in dies latius cepit, occasione prælectionis eius desiderio incensos iam hauriendi Monasticum disciplinam inter ipsos fontes ad sanctorum Patrum imitationem ad idemque institutum perductos fuisse. Alios demiramus equidem non paucos viros omni doctrina & virtute ornatissimos, qui postquam volumina ea legerint semel iterare ea, saepiusque releggere auiditate semper inexplebili vix temperent, quin etiam ex his qui religionem ac fidem saluam esse cupiant Theologorum vertex D. Thomas aliquique plurimi eo venerationis loco habent ut ab eius doctrina vim & sensum depromere se posse existiment ad fidei confirmationem, cui obstrepare aut obloqui non possint aduersarij circa Theologiæ de quibus ambigunt argumenta. Plura eiusdem operis elogia in proximo de Cassiani doctrina libro secundo adspici possunt, ab iis qui de re certius & vberius cognoscere studeant.

4. Cæterum in Dialogistico charactere quo in his Collationibus usus

Par. 1. tit. 10.
c. 10. §. 2.

vsus est, sequutus videtur modum ac morem scriptorum illius temporis. Nam Seuerus Sulpitius Gallo & Posthumiano concludenda S. Martini historiæ partes attribuit. Cyprianus qui S. Cæsatij Arelatensis vitam elaborauit, secundi operis sui librum Messiani Presbyteri & Stephani Diaconi interloquutione pertexit. Habent oinnes sancti Gregorij & aliorum plurium notos & tractatos Dialogos. Delectatus igitur hoc exemplo Cassianus hic noster, vt vitam & documenta plura SS. Patrum enarraret Germanum Abbatem induxit. Quamquam si ex facto ipso conjectura capienda est, non temere affirmarim tum fortè vitam cum morte commutallè Germanum, ac debere se hoc meritis viri sanctissimi atque amantissimi recens demortui Cassianus putavit, vt cum etiam nunc viuam illius memoriam teneret, hanc immortalem redderet si posset amplissimisque historiæ nunquam interituræ monumentis posteritati consecraret.

C A P V T L II.

Cassiani studium in tuenda Massiliæ Catholica fide.

I. **G**rauior illa coquebat cura Cassiani animum, vt plerisque Massiliæ & in reliqua penè tota Gallia Christiana in religionis sententia iam ante nutantes, sed tunc etiam insultantes vehementius ac volitantes in Catholicos insolentius cohiberet à lapsu, & in auita atque orthodoxa fide contineret. Feruebant magnis motibus frequentes illæ, quas supra commemorauimus aduersus Augustinum simulates & querimoniae, quod aliqua scripsisse videretur contra quam Ecclesiæ vsus ad ea usque tempora tulerat de vocatione & poenitentia electorum deque gratia præueniente; quam à voluntate hominum præueniri iactabant, & alia his cognata, vt idem qui supra S. Prosper pluribus in responsione ad tria prima Genuensium excerpta, tum in Epistolis ad Ruffinum & Augustinum, atque alibi passim significauit. Resque eo deuenerat, vt haeresis inde conflaretur Semipelagianorum, qui subuertebant corda seruorum Dei, negantes specialem Dei beneficentiam in electos & vocacionem eorum secundum propositum, antecedentem quoque gratiæ excitantis præparationem & omnem voluntatis humanæ præventionem à Deo gratiæ authore factam auersabantur tanquam libertati nostræ infestam. Latius opinione disseminatum est hoc malum nequissimæque illius sectæ Doctores oras maximè Galliæ Narbonensis, quasi morbus quidam illius furoris peruerserat, quorum pestilentissimis consiliis haustum prius ipsi venenum tota sua Diœcesi longè latéque diœundi impia dissimulatione sinebant plerique omnes præsules, & viri sanctitate ac eruditione præstantes. Quamobrem ad Episcopos, in quorum illi Ecclesiis Presbyterio fungerentur, scripsit Epistolam Cœlestinus Papa, redarguens imprimis eos, quod permitterent ipsis tacentibus in Ecclesia loqui Pres-

hyteros cum absque Episcopo nihil illis concessum sit de doctrina præsumere, ut æque suo loco demonstratum à nobis est.

2. Cassianus ergo cum perturbata videret omnia, & iam propè ad desperationem adducta, quod reliquum fuit, Catholico populo profligatisque ab hæresi ciuitatibus cauendum putauit. Vix dum enim veteratores illi admiscerent pestem eam passim omnibus ausi erant. Huc industriae suæ neruos omnes ac vigilias confert, ac primum gnatus neque qui rigat qui plantat esse aliquid, sed qui incrementum dat Deum, flagrantissimas preces assiduis contentionibus adiungebat, causamque religionis tanto commendabat ardenter, quanto vehementius laborabat. Abdebat interdum se in Magdalena, Lazari Victoris aliorumque Massiliæ tutelarium Sanctorum cineribus ossit usque veneranda & religiosa facella, ubi mente & corpore stratus humi non sine multo lacrymarum imbre in conspectu Dei suam animam effunderet, rerumque diuinarum eas hauriebat notitias plurimas & magnas, quibus quo mens eius acrior & vegetior euadebat in dies, eò formidolosius superbißimorum aduersariorum conscientiam plenam spei maximæ percellebat atque affligebat. Cuius rei testimonio sunt Commentariorum tabulæ, quos de Incarnatione ad Leonem misit ubi de ingente ex eius laboribus animarum fructu, & Pelagianorum ad Catholicam fidem traductione hæc per quam breuiter perstringit. *Sed tamen quia illi qui de hac pestilentium spinarum stirpe descenderant, diuina ope iam ac pietate sanati sunt, orandus quoque etiam nunc dominus Deus noster est, ut quia consentanea sibi in quibusdam sunt pristina illa hæresis & hæc noua similibus malorum initii similem bonorum exitum largiatur.*

Lib. I. c. 4.

3. His verò diuinis munienda religioni præsidiis intentus simul etiam humana externaque admiscebatur, nam studium cum eo conferebant Doctores varij & Academicci continenter. De clero item non pauci aderant & Venerius Episcopus Massiliensis à Cœlestino Papa per literas ad Episcopos Galliæ prouocatus nominatim ad fidei Catholicæ defensionem. Denique ipsa robora Ecclesiæ Gallicanae Prosper & Hilarius, quibus cum Massiliæ fuit Cassiano tum fortè consilium & militia communis, nisi quod illi pietatem licet & sanctum propositum Cassiani ex merito commendarent, quia tamen eius verba ab hæreticis hausta Semipelagianam impietatem præferre videbantur stylum aduersus quamdam eius doctrinam strinxerunt, quæ cum noua esset & ab ipso primum ex cogitata non potuit carere suspicione, cui quod nouum est semper coniunctum atque commune est, ut pulchritudine docet Vincentius Lirinensis in suo opusculo contra prophanas nouitates, superat autem propernendum fidem quanta cura & commentatione præparatus ad dicendum accederet, quam forti & magno animo discrimina cuncta & peruersorum hominum calumnias contemneret. Sæpè cominus lassissimæ hostem, Leporium & id genus alios nouos Magistros prouocabat ad certamen, in omnique congressu manifestissimis argumentis atque rationibus, eorum confutabat infanias, tanta eruditio ac varietate doctrinæ tanta ingenij fama.

fama atque admiratione virtutis, ut cæteri præ illo vix aliquid in eo genere se esse sentirent. Hæc Prosper non confirmauit modo sed etiam persuasit, qui in libro supra citato contra Collatorem de ipso eodem Collatore. *Vnius*, inquit, *potissimum definitiones*, quem non dubium est illis omnibus in sanctorum Scripturarum studio præstare referemus. Et paucis interiectis. Igitur in libro cui prænotatio est, *De protectione Dei*, vir quidam sacerdotalis ordinis qui disputandi vsu inter eos quibus cum deo exigit excellit, Abbatem quemdam introducit de gratia Dei & libero arbitrio disserentem. Nec Massiliæ modo disputationibus assiduisque concionibus lupos terrebat hiantes, sed eminus etiam scriptis pugnare parabat. De quibus item Prosper in Chronico. *Ioannes Monachus cognomento Cassianus Massiliæ insignis & facundus scriptor habetur*, eosque passim de gratia & libero arbitrio sermones scriptis suis aspersit, quibus eius contagionis pericula & agnoscendi pariter & declinandi rationem viamque traderet, simul & insidiosas hereticorum artes fallacieisque dolos aperiret.

4. Extitere autem ex diuina semente uberrimæ si unquam fruges Academicis nonnullis quos lues importata perueraserat. Exceptus error, & excussa Pelagianæ noctis caligine dies redditus. Vicina Monachorum Cœnobia æque adita, & pristinæ fidei ac pictati reddita, eadémque ad arma interiora sumenda contra nouos animarum prædones diabolique satellites incitata. Magistratus orabat serio, ut Ecclesiæ causam omni ardore defenderent, viderentque ne impuri homines & scelerati quo plus haberent autoritatis & fidei audaciam suam factò ipsorum nomine & clarissimorum virorum confirmarent iudiciis, aut quod etiam deterrimum foret, ne ipsos sin minus patrocinantes at conniuentes tamen & dissimulantes in eiusdem societatem facinoris & impietatis accerserent.

C A P V T L III.

Eius opera simul, & Augustini, Leporius aliique non pauci Pelagianismum recantant.

1. Inter eos quos adiunxit Ecclesiæ, Leporius præcipue spectandus fuit, qui plures annos grauitet à Catholicis alienum gesserat animum & Pelagianorum imprimis semper column & princeps habitus erat, vt in Catalogo Gennadii rectè commenstant his verbis. *Leporius adhuc Monachus postea Presbyter*, presumens de puritate vite quam arbitrio tantum & conatu proprio non Dei se adiutorio obtinuisse credebat, Pelagianum dogma ceperat sequi, sed à Gallicanis doctribus admonitus & in Africa per Augustinum emendatus scripsit emendationis sua libellum, in quo & satisfacit de errore, & gratias agit de emendatione, simul & quod de Incarnatione Christi male senserat corrigens, Catholicam sententiam tulit dicens *Manentibus in Christo in sua substantia duabus naturis unam*.

Gennad.c.59.

Lib. 7 de Incarnat.

credendam Dei personam. Hæc Gennadius Porro hunc authorem fuisse Nestorio suæ ipsius hæresis Cassianus noster affirmat in Commentariis, quos aduersus eumdem Nestorium de Incarnatione conscripsit. Nam & inter alia hæc habet Nestorium alloquens. *Ita ergo & tu Pelagiana heresos spinosa soboles, ostendis in germine quod pater tuus habuisse traditur in radice. Leporius enim ille, ut Leporius eius dixit, Dominum nostrum asserebat Christum factum esse per baptismum, tu in baptismo templum dicis factum esse per spiritum. Non quidem ad plenum eadem verba sunt sed ad plenum una peruersitas.*

2. De eius verò tum errore tum pœnitentia quam ipse primum suo persuasus & inductu promouerat Cassianus, antequam Leporius in Africam ad Augustinum confluenter ista enarrat, lib. 1. de Incarnatione Christi cap. 4. & 5. Leporius enim tunc Monachus medo Presbyter, qui ex Pelagi ut supra diximus institutione vel potius prauitate descendens, apud Gallias adseritor prædictæ heresos aut inter primos aut inter maximos fuit à nobis admonitus, à Deo emendatus, ita male conceptam persuasionem magnifice condemnauit, ut non minus penè admiranda sit correctio illius, quam illæsa multorum fides, quia primum est errorem penitus non incurvare secundum bene repudiare. Is ergo in se reuersus non solum in Africa, ubi tunc erat atque nunc est, tam errorem suum cum dolore quam sine pudore confessus est, sed etiam ad omnes admodum Gallie ciuitates flebiles confessionis ac planctus sui literas dedit. Scilicet ut ubi decuiatio eius prius cognita erat, illuc etiam emendatio nosceretur, & qui testes erroris antea fuerant iidem postea correctionis essent. Ex cuius confessione vel potius deploratione nonnulla inserrenda existimauimus duplici ex causa, ut correctio eorum & nobis testimonio & his qui nutant exemplo esset, quorumque errorem sequi non erubuerint eorum emendationem sequi non erubescerent, ac sicut simili agritudine infirmarentur ita simili remedio sanarentur. Is ergo agnita opinionis suæ peruersitate & inspelta fidei luce scribens ad Episcopos Gallicanos ita exorsus est. *Quid in me primum, ô Domini mei Venerandi & beatissimi Sacerdotes, accusem necio, & quid in me primum excusem non inuenio. Sic imperitia & superbia sic stulta simplicitas cum persuasione noxia, sic fervor cum intemperantia, sic vt verius dicam cum sui diminutione debilis fides, simul in me omnia recepta vigerunt, ut tot & tantis simul sit & obedisse confusio & hac eadem ab animo potuisse cedere mihi stupenda gratulatio. Et post pauca subiungit. Si ergo minimè percipientes hanc potentiam Dei sensu nostro & propria ratione sapientes, quasi in inferiora se Deus agere videatur, ita hominem cum Deo natum esse dicamus, vt seorsum qua Dei sunt soli Deo denuo, & seorsum qua sunt hominis soli homini reputemus, quartam manifestissime introducimus in Trinitate personam, & de uno filio Deo non unum sed facere incipimus duos Christos quod à nobis iam ipse Dominus & Deus Christus auertat. Ergo confitemur Dominum ac Deum nostrum Iesum Christum unicum filium Dei, qui sibi ante secula natus ex patre est, nobis à tempore de Spiritu sancto & Maria semper Virgine factum hominem Deum natum. Et confitentes utramque substantiam carnis ac Verbi unum eundemque Deum atque*

atque hominem inseparabilem semper pia fidei credulitate suscipimus, & ex tempore suscepta carnis sic omnia dicimus quæ erant Dei transisse in hominem, ut omnia quæ erant hominis in Deum venirent. Et bac intelligentia Verbum factum sit caro, non ut conuerstione aut mutabilitate aliqua cœperit esse quod non erat, sed ut potentia diuine dispensationis Verbum Patris nunquam à Patre discedens, homo propriè fieri dignaretur, incarnatusque sit unigenitus secreto illo mysterio quo ipse nouit, nostrum namque est credere illius nosse, &c. recitat quæ reliqua sunt libelli Leporij Cassianus ad perfectam fidem de verbi incarnatione pertinentia: ut mirum plane sit, antequam à Nestorio eadem hæresis promulgaretur, inueniri eam à Leporio suo ipsius libello penitus confutatam, assertamque ea de re sincere Catholicam fidem qua & sanctissima Virgo Maria Dei genitrix iure assertatur. Ad finem verò Cassianus hæc subdit. *Hanc ergo eius confessionem id est Catholicorum omnium fidem, & omnes Africani Episcopi vnde scribebat & omnes Gallicani ad quos scribebat comprobauerunt. At de Leporio haec tenus.*

3. Præter quem, alium inuenimus clarissimum genere Leporium, in Anno 420.
S. Augustini Monasterio profitentem, vt monet Baronius in Annalibus,
idque magno miraculo factum existimat, quod ille ipse hæresiarcha, cæterique opera Cassiani conuersi hæretici, adeo sincera adeoque vera confessione damnarint, quæ pugnacissimis disputationibus antea defendere consueuerint.

EX CHRONI IBIDEM.

TEXTVS X.

AD extremum rogatus à Leone Archidiacono postea urbis Romæ Episcopo scripsit aduersus Nestorem de Incarnatione Domini libros septem, &c.

CAPVT LIV.

S. Leonis hortatu scribit contra Nestorium.

1. Interim verò Deus eum Ecclesiæ parabat Antistitem, qui suæ prouidentiarum foueret & promoueret ortus. Leo is erat huius nominis primus, proximus eius sapientiae minister in condendo illustrandoque Cassiani instituto, qui Sixti Pontificis obitu ad fastigium Apostolatus

enectus anno huius saeculi quadragesimo , ita se erga nascentem ac postea etiam adultaum eius ordinem gessit , vt ex his quæ tradituri sumus per facile intelligi possit , non eum à Deo Ecclesiæ duntaxat vniuersæ , sed etiam Cassianæ Monachorum familia ex consulto fuisse donatum.

2. Porro huic perfamiliarem & ab intimis consiliis fuisse Cassianum nostrum , liquet ex dictis 1. de eius legatione , quam pro defensione Chrysostomi Romanam obiuit , ubi cum Innocentio Romano Pontifice de causa dissensionum inter Orientales Ecclesias copiosè & abundantiter tractaturus , non potuit non communicasse de multis ac saepius cum Leone iam tum maxima authoritatis ac nominis viro , & interiori in conclavi eiusdem Pontificis consiliario. Præterea cum de morte Chrysostomi Patris amantissimi ira esset afflictus ut nemo vnuquam , ideoque pertulit officij ac muneris omnis Ecclesiastici ac patriæ desertor Romanam confugit ad Leonem suum , quo quidem homine vix alium posse amicorem , aut ad ea capienda solatia quæ in tanto incertore spectabat aptiorem prudenterique reperire arbitrabatur. 3. Massilia inter se conuenere , ubi Cassianus iactis sui ordinis fundamentis coacta frequenti Monachorum familia lectissimam vitorum ac mulierum iuuentutem ad religiosam & piam vitam institueret , Leo sua functurus in Galliam legatione eo commigravit , salutatus suum ex animo Cassianum. Quo tempore ab ipso tanquam Apostolicæ sedis legato celeberrimam factam esse dedicationem nobilis Ecclesiæ SS. Petri & Pauli ac S. Victoris nunc recens erectæ ab eodem Cassiano , habent Acta ipsius. Sed de his mox infra. Postremò familiarissimè atque amicissimè vixisse Leonem cum Cassiano , eiisque singularem diuinarum literarum scientiam non ex opinione tantum sed ex veritate magnò semper estimasse testantur eiusdem literæ quibus hortatus est Cassianum ut de Incarnatione Verbi quæstionem nondum satis Latinis literis illustratam ex maiorum ratione & autoritate ac veræ pietatis & Catholicæ religionis régula interpretaretur.

Bato. 2n. 459. num. 1.

3. Complexus est toto pectore eam procurationem Cassianus Leonis præsertim nutu atque verbo , cuius vti confuerat summa reverentia & promptissima voluntate velut à Christo ipso profectum excipiebat imperium ; tum quia opus arduum & supra vires rebatur suas , totum se precationi omni alio solitus opere curaque impendere ac rem diuinam quam accuratissimè facere , vt mentem suam Deus pleniore quadam lumine collustraret & motu cieret interiori , quo magis omnia è consilio diuino Ecclesiæque decerneret. Hæc enim verò Christiani Doctoris germana sapientia est , modesta , diffidens imbecillitatí humanæ , & à gubernatrice rerum sapientia quasi per canales è cœlis caput & originem petens , quam Leo ipse sanctissimus exemplo etiam suo probasse dicitur , cum aduersus impiam & detestabilem Euthychetis scriptisset hæresim priusquam aliud destinaret Epistolam (ea est ad Flavianum decima mirifico deinde plausu à Chalcedonensi laudata Concilio) scriptam iam & exaratas altari B. Petri Apostoli , cuius miro studio Pontifex ille tegebatur imposuit , totos quadraginta dies prectioni ieuniisque continenter

nenter intentus , ut Chyrographum tanti ponderis quodque grauissimam Ecclesiae causam continebat , si quid in eo castigandum & corrigendum esset Apostolus ipse sua manu corrigeret . Sic sapiens noster totus è scho-
la illa vnici Magistri , cùm scribendis de Incarnatione libris operam da-
ret , omni motu animi affectuque deposito , totum se in Dei manus po-
testatèmque tradebat . Deinde summo etiam ardore & contentione pos-
cebat vim opèmque , vt scribenti ac deliberanti Christus illuscereret
vberius , & multiplicato lumine de re quaque secundum maximam Dei
gloriam veritatèmque statueret . Extant etiam num eius literæ operi
prefixæ ac Leonis clarissimo nomini inscriptæ , in quibus elucet ad
viuum expressa viri sanctitas & habitus animæ , variisque sensus , quos
largissimè ex immenso Diuinitatis fonte hauriebat , & quanti apud nos
ponderis esse oporteat relicts ab eo lucubrations illas de Incarnatione
Verbi , sic enim ait .

4. *Absolutis dudum Collationum spiritualium libellis sensu magis quam sermone insignibus , quia alto sanctorum virorum sensu sermo nostre imperitie impar fuit , cogitarum & propemodum constitueram post illum prodice inscitie pudorem , ita me in portu silentij collocare , ut excusarem quantum in me esset per taciturnitatis verecundiam loquacitatis audaciam . Sed vi- ciisti propositum ac sententiam meas laudabili studio & imperiosissimo affectu tuo , mi Leo venerande , ac suspicienda charitas mea Romana Ecclesia ac di-
uini ministerij decus producens me ex illo premeditati silentij recessu in pu-
blicum formidandumque iudicium , & noua subire cogis adhuc de prateritis erubescientem , cumque etiam minoribus impar fuero , par maioribus à te esse compellor . Ego enim ne in illis quidem opisculis quibus per ingeniosè no-
stri oblatiunculam Domino sacrificauimus , moliri aliquid aut usurpare ten-
tasse , nisi Episcopali tractus imperio . Creuit itaque per te oris nostri & sty-
li dignitas . Nam qui iussi ante a de Dominicis studiis locuti sumus , nunc id exigis ut de ipsa Incarnatione Domini ac maiestate dicamus . Ita qui prius in sancta Templi velut per sacerdotalem manum introducti sumus , nunc du-
etu tuo atque subsidio quasi in sanctorum sancta penetrans . Magnus honor sed periculosa progressio , quia obtineri sacrorum penetralium ac diuini præ-
mij palma non potest nisi hoste superato . Exigis itaque ac iubes aduersus re-
centem heresim ac nouum fidei hostem conferere imbecilles manus , & contra
pestiferi serpentis graues hiatus aperto ut aiunt ore consistere : scilicet ut insurgentem in Ecclesia Dei sinuosis tractibus draconem vis propheticæ & ser-
monis Evangelici diuina virtus me quasi incantatore irrumpat . Pareo obse-
racioni tuae , pareo iussioni , malo enim de me ipso tibi quam mihi crederes ,
maxime quia id tecum amor Iesu Christi Domini mei præcipit , qui hoc ipsum
otiaro in te iubet , superest ut effectum imperati negoti ab ipso postules , per
quem imperasti . Tua enim iam hic magis causa quam mea vertitur , tuum
magis iudicium quam meum officium pericitatur . Atque enim siue par sim
tuo imperio siue non sim ipsa aliquatenus obedientia ratio atque humilitatis
excusat , nisi quod hoc plus meriti est in obsequio meo , si minus est in possibili-
tate . Facile enim cuiuslibet iussioni ex abundantia satisfacimus : illius
officium*

officium grande est & mirabile, qui etiam idem in voto habet quod in viribus non habet. Tua ergo hec res, tuum negotium, tui pudoris opus est, ora & obsecra ne imperitia mea periclitetur electio tua, & opinioni tanta nobis non respondentibus etiam si ego per obedientia veniam, bene pareo, tu tamen per inconsiderantiam iudicij male imperasse videaris.

5. Præfationem verò hanc libris de Incarnatione Christi à Cassiano præfixam atque instar Epistolæ nuncupatoriae Leoni Romanæ tunc Ecclesiæ Archidiacono postea summo Pontifici, qui scribendi huius operis ei author & suasor extiterat, vñā cum ipsis libris directam ac destinatam fuisse colligitur ex veteri & recepta Gennadij sententia in Catalogo virorum illustrium, vbi hæc de Cassiano. *Ad extremum rogatus à Leone Archidiacono postea urbis Romæ Episcopo scriptis aduersus Nestorium de Incarnatione Domini libros septem, & in his scribendi apud Massiliam & vinendi finem fecit Theodosio & Valentiniano regnabut.* Baronius ann. 430. Monitu Leonis Romanæ Ecclesiæ Archidiaconi aduersus Nestorium de Incarnatione Verbi septem libros luculentissimos edidit.

6. De tempore quo scripsit maior esse potest opinionum inconstans & ambiguitas. Baronius ibidem scripsisse asserit anno Christi 430. Cœlestini Papæ 7. Cùm enim, inquit, ab eo scriptos constet, dum adhuc Nestorius federet Constantinopoli, quem sequenti anno in Concilio Ephesino liquet fuisse è sede depositum, & Maximum in eius locum subrogatum, cùmque nulla insuper in eis de Ephesino Concilio mentio habeatur, cuius necessario meminisse oportuit, planè ante Ephesimum Concilium damnationemque Nestorij eos ab ipso fuisse elucubratos dicere necesse est, & hoc ipso quidem anno quo vt vidimus, hæresis Nestorij planè innotuit Occidentali Ecclesiæ, ante autem susurri tantum quidem de ea pertigerant oras Occidentales. Causas verò parum firmas aut certas conquirit, cur per Cassianum Leo Archidiaconus ista præstari voluerit, cùm ipse Leo eruditissimus esset, & quam felicissimè id exhibere valuisse; ratus hac in parte Leonis fuisse Concilium vt ne opinarentur Orientales hæresim Nestorianam ex Pelagiana prognatam defensores habere in Occidente qui Pelagiani erroris quoquo modo suspecti redditi essent, per vnum ex illis voluerit validissimè Nestorium oppugnari. Rursus verò ne qui in Occidente articulum illum de libero arbitrio Pelagiani erroris viderentur esse fautores. At illa Cassiani hæresis quam prætendit, sine Leonis maximo probro atque dedecore non fuisset, si hæretico à se potius ab alienando in amicitia officiis tantum attribueret, vt ab ipso plurimum se dilig pateretur, aut nullam vix solertissimus tentaret viam, per quam salutem tam chari atque iucundi amici proucheret, ac in tantis tenebris erroris atque inscitiae nullum ipsi lumen præferret, quin etiam in eo magis dissimulando vim foueret veneni, vt inde aliis nescio quibus fictam animo & inaniter adumbratam pararet antidoti speciem.

7. Alia quæ docet aperte secum pugnant, & non modo non cohærentia inter se dicunt sed maximè disiuncta atque contraria, nam si huic

huc spectaret Leo ut per Ioannem Cassianum Constantinopolitanæ olim Ecclesiæ Diaconum Constantinopolitana admoneretur Ecclesia vitare Nestorium. Quo authoritatis pondere si libere potuisset Cassianus ad orthodoxos, vir hæresis insigni turpitudine notatus atque oppressus de-decor & infamia: præsertim Pelagianismo in quem tam acerbum odium conceptum iam diu ab ætate Chrysostomi Constantinopolitana continebat Ecclesia. Neque tam tuto adiri possunt vitiati atque corrupti hæreticorum fontes, ut quidquid inde hauseris purum liquidumque haurire te sentias. Mitto quod imprudens fecisse videretur Leo, si quam dirimere & abrogare penitus vellet in Nestorio, conciliare eandem Cas-siano similiter hæretico studuisse in scribendo fidem.

8. Quam verò ineptum sit & aliter ac deceat ut hæreticus res diuinæ tractandas suscipere, diuinitus animo prouisum prædictissime fertur Origenes, cùm iam lapsus per errorem & hæreticæ prauitatis reus sa-cros codices vti consueuerat legendos & interpretandos in manus sump-pisset, ex psalmorum lectione cui fortè superuenerat admonitus fuit, tan-quam sibi reprobraretur quod legebatur. *Peccatori autem dixit Deus, Psalm. 49.*
quare tu enarras iusticias meas, & assumis testamentum meum per os tuum. Id enim ille ad se retulit. Nec ultra legere voluit, nec opus erat, statim quippe cum fine huius sententiae quasi luce diuinæ gratiae infusa muta-tóque vultu, intentissimus cogitare cepit, num ista cœco aliquo casu obtigissent ac volubilitate fortunæ? An potius quod suspicabatur in se admisisset peccati tale aliquid, quod aspernaretur Deus & abhorret.

9. Certius itaque dixeris ac probabilius commotum Leonem opiniōne Cassiani nominis & eximiæ doctrinæ, quæ constanti fama atque omnium sermone celebrabatur, quamque ipse familiariter vñ Romæ olim perspectam & exploratam habuerat. Potuit insuper & illud etiam fuisse hac de re Leonis consilium, quod cùm Cassianus de libero arbitrio haud recte sentiendi & Pelagianorum studiis communicandi mouisset suspicionem editis Collationum libris (post scriptas enim Collationes elu-cubrasse commentarium illum contra Nestorium idem ipse in operis Præfatione testatur) ut penitus expurgaret se se ac suspicionem dimoueret, per illum validissimè oppugnari Pelagianam hæresim ac Nestoria-næ cui stylum intenderet tanquam capiti voluisse illudi. Postremo nil est quod inusitatum ac nouum videri debeat, si in eum sapientissimorum hominum numerum & ordinem Cassianum accensemus, qui adessent Leoni in sanctioribus consiliis legum ac iuris interpretes & Doctores, qualem Damasus olim habere voluit Hieronymum consiliorum suorum omnium & participem & adiutorem & socium, quoniam eius doctrinam æquè atque amicitiam suspiciebat Leo: Ac sæpè alias consuluisse peritos propter magnitudinem rerum ac difficultatem reperiamus in Episto. 63. ex Theophili Episcopi Alexandrini centenario cyclo Paschali cùm definitum esset Paschæ diem anno Christi 455. ad octauum Calendas Maij incidere contendebus nonnullis errasse Theophilum quasi Pascha nec ante undecimum Calendas Aprilis nec post decimum Calendas Maias

celebrari posse. De hoc Leo consuluit Proterium Episcopum Alexandrinum & Paschasinum Episcopum Lilybæi in Sicilia virum eruditione præstantem, qui non solum Theophili Cyclo sed etiam ex Hebræorum calculo probatam reddidit veritatem, eamdemque miraculo consignatam ostendens (quod deinceps in Ecclesia perpetuo canone sanxit Leo) non esse absurdum ut ad octauas Calendas Maias Pascha Domini celebraretur, sicut & Proterium luculentissimam eius rationem reddidisse Beda testatur de ratione temporum cap. 42. videndum etiam Leo à quo datae sunt ea de re literæ circulares Episto. 63. ad Episcopos Galliarum atque Hispaniarum, & Epistola 64. & 65.

C A P V T L V.

Profectio Leonis in Gallias iussu Sixti III. Pontificis, ac de his quæ tum egit pro Ecclesia bono.

1. **L**egatum ea tempestate Sextus III. in Gallias mittere constituit Leonem, qui ob singularem prudentiam & virtutem omnibus imprimis Ecclesiæ principibus patronis iuxta charus acceptusque erat, quo natum istic bellum intestinum & Aëtianæ factionis incendium initio prius parens pro virili parte restinguerebat.

2. Post Goticham eruptionem, quæ anno 410. vt supra dictum est, Romanam urbem opprescit, sub Honorio ac deinde Valentianino domestici pariter externique motus assidui ac fœdissima Occidentalis facies imperij fuit. Erat Honorius natura mitis & placidus, ludis & socordia deditus, & à cura Reipublicæ ac negotiis abhorrens. Quare Gothis si non ad extremum, tamen usque èo fregerunt eius vires ac debilitarunt potentiam, vt parta veluti non contenti præda, Campaniam, Lucaniā, Brutios impune populati, Romam rege Athaulpho duce remigrantes corraserint quod prior clades reliquum fecerat, Placidiāmque Honorij sororem in Hispanias captiuam abduxerint. Hac deinceps Athaulpho nupta, natus illis est Theodosius, qui paulo post Barcinone obiit. Placidiæ opera & consilio inductus ad amorem pacis Athaulphus, cùm frustrè Romanum in Gothos imperium nomemque transferre studiasset, de restituendo illis hoc ipso imperio cogitauit, ac secum Gothis suis Natbona pelli, & in Hispaniam relegari patienter tulit. Hac dum agitaret animo apud Barcinonem dolo suorum occisus est. Extat ipsius Epitaphium ad eius sepulchrum ibidem Barcinone positum, quo constat vna cum ipso sex quoque eius filios à Gothis peremptos esse.

3. Sigericus inde Athaulphi successor creatus Sarri frater, qui Placidam indignè habuit, & quia idem eius etiam exitus fuit, nam post dies septem interfectus est, huic subrogatur Vallia Rex & sibi & Romanis fæcior, quippe teritus maximè iudicio Dei, quia cum magna Gothorum manus trahiicere in Africam moliretur, in fredo Gaditano tempestate

pestate correpta miserabili exitu perierat, mémorque illius acceptæ sub Alarico cladis, cùm Gothi in Siciliam transire conati submersi sunt, pacem optimam cum Honorio Imperatore datis obsidibus pepigit, ac Placidam ipsius sororem reliquam Athaulphi honorifice apud se habitam fratri reddidit, quæ Constantio clarissimo duci exinde nupsit inuita, & eodem quo nupsit anno nata est illis Honoria. Fuit Constantius patria Illyricus, oppido Panaeo, multisque sub Theodosio præfecturis clatur, ac post summum adeptum fastigium eius pertusus sèpè conqueri solebat, quod ut ante consueuerat iocis ac ludicris indulgere non posset. Author Olympiodorus qui hoc præterea scribit, eumdem ipsum ab Honorio reluctante in imperij communionem assumptum, septimo post mense obiisse. Sed id perperam Honorio reluctante factum existimat, nam cuius potissimum virtute eiusdem Constantij Magistri militiæ idem Honorius tyrannos debellauerat, ipsum præmij loco, inquit, Sozomenus tum sorore, tum corona, tum purpura, tum Imperij consortio honorauit. Pacem cum Vallia & Gothis idem firmauerat, eisque Aquitaniam omnem & certas quasdam Provinciae Narbonensis vrbes à Tolosa usque ad Oceanum concesserat. Hinc Gotthici in Gallia regni caput Tolosa fuit, & hi quod in occasum solis vergerent Visigothi ipsorum lingua appellati, nam Ostrogothi dicti, qui deinde Italiam tenuere quod spectarent solem Orientem.

Lib. 9. c. 6.

4. Placidia interim Constantio viro orbata in eam cum Honorio fratre familiaritatem sese dedit, ut minus etiam secunda vtriusque fama vulgo esset. Mox Elpidia nutrice Placidia & Leontio eiusdem curatore id agentibus tanto exarsere inuicem odio, ut post frequentes Ratiennæ tixas & iurgia, demum anno 423. Placidam cum filiis Honorius extruderit, & Constantinopolim ad Theodosium abire coegerit. Nec ita multo post Honorius nulla relicta stirpe Romæ decessit, anno imperij sui 28. cuius corpus porphyretico Mausoleo illatum, quod in Basilicæ S. Petri atrio visitatur. Theodosius Placidam cum Augustæ titulo & Valentianum consobrinum adhuc puerum Cæsatrem prius appellatum, mox Augustum Romæ salutatum in Italiam misit anno 424. ubi principatum gessit multiplici clade ac demum occasu imperij infamem, Barbari namque omni metu liberi ac soluti passim volitate imperiumque Romanum discerpere ceperunt. Franci Meroueo Rege Parisios eamque Galliæ partem quæ deinde Francia dicta est occuparunt. Visigothi Euticij Regis ductu Hispaniam subegerunt. Maximus tyrannus Roma armis occupata Eudociam Valentiniani Imperatoris, coniugem connubio sibi iunxit inuitam, quæ vlciscendæ iniuria auida Gensericum Vuandalorum Regem accersit ex Africa, tyrannum oppressura, Patriæ ruina Rex barbarus Maximo interfecto Romanum capit eiusque spoliis onustus ipsam Eudociam Augustam Theodosij filiam vna cum liberis Carthaginem abducit. Vvndali Neapolim, Nolam, Campaniamque omnem populati apportarunt in Africam ingentem numerum captiuorum.

5. Cæterum haud meliore euentu Galliam barbarorum quoque in-

curiones ea tempestate infestam habuerunt, Clodio quippe siue Clodius Rex Francorum quinque à morte Honorij annis elapsis, & à Christo, anno 428. aut 429. Rheno traiecto primus in Gallias erupit, sed ab Aëtio repressus citimam Rheno partem illam amisit Galliæ, quam cum suis occuparat. Post annos circiter 18. longius etiam in Atrebatum & Cameracensium fines transducto Francorum exercitu Romanos profligauit, & ad Suminam vsque fluuium ditionis suæ fines extendit sub annum 445. Viderunt tamen ab Aëtio & Maioriano tum clavis aliquid accepisse, quod Sidonius indicat in Panegyrico de Consulatu Maioriani, qui sub Aëtio tunc eques pugnauit contra Francos, ad vicum Helenam, nam bene usus Aëtius opportunitate temporis adortus eos ex improviso, dum choreas ducerent, in nuptiis cuiusdam nuptæ Franco claræ puellæ, & illam cepit & cæteros in fugam egit nouo casu perculsus. Burgundiones ibidem quos Stilico exciuerat cum eorum rege Guadicario fusi fugati que anno 435. quibus & pacem Aëtius indulxit, ut scripsit Prosper in Chronico, Christianamque religionem per id tempus amplexi in Gallia ad Rhenum confederunt, mox versus Occidentem solem progressi Burgundiæ nomen regioni fecerunt.

6. Gothos idem Aëtius ab Narbonæ obsidione depulit per Litorium Comitem ac Dacem Romanum, sed is dum Aëtij gloriam superare nititur & haruspicum ac dæmonum responsis fidem adhibet, contr. Theodosium Gotthorum Regem bellum insimis precibus detrectantem inconsultè dimicauit, & magna accepta clade captus & occisus est.

7. Attila Hunnorum Rex cum quadringentis armatorum millibus Gallias similiter inuasit quem Honoria Valentiniani soror ob stuprum cum procuratore suo commissum pulsa palatio & ad Theodosium transmissa contra Occidentalem Rempublicam incitauerat, ut scribit Marcellinus, sed Aëtius fracta barbari Regis audacia, ipsi affluentibus vnde copiis furem exultantem repressit illico, ardoremque restinxit.

8. Aliis collidebatur saevioribus turbibus Gallia intestinòque & hærente in ipsis visceribus vrebatur bello, dum per hæc tempora dita fraude seditio ad Imperij Romani autoritatem funditus affigendam apud Gallos grassabatur ferendis dissidiis inter capita summa Christianæ gentis. Ventilabant eas Romani fasces, & hominum factis vecunque ea essent ad odium religionis abutebantur. Nec in præsens impedimentum in rebus gerendis maius formidabat Sixtus Pontifex, quam Albini ducis apud Aëtium magistrum militum & utriusque apud Augustum Valentinianum offensam, quam ut oblitteraret, nil non coram per se apud Cæfarem, nil non apud ipsos per Leonem mouit destinatum post hæc legatum in Gallias. De similitate quam cum Litorio gereret Aëtius, ac quemadmodum eidem gloriam splendorēque inuidisset Litorius strictim attigi suprà. Discordiarum par fuit exitus claros inter ac potentes viros Aëtium similiter & Bonifacium, nisi aut vniuersus penè imperij Romani interitus aut victoris Geiserici dominatus ac regnum.

Nam

Nam cum Bonifacius Comes bellicis laudibus clarus & in Africa cum exercitu agens insidiis ac dolo Felicis Magistri militum, ut habet Prosper siue ut Procopius & alij volunt Aetij aequo Magistri militum apud Placidiam Augustam & Imperatorem Valentinianum affectatae tyrannidis accusatus esset, missoque contra se Sigisvulto parem se non esse Romanis viribus animaduerteret, in Hispaniam ad Vandalorum quibus cum affinitatem antea iunxerat ducta istiusmodi gentis vxore confugit auxilia, quamuis & alioqui disciuisset iam miser a pristina illa pietate morumque probitate in qua se haec tenus S. Augustini aliorumque sanctissimorum Episcoporum monitis continuerat, in vita prolapsus enormia, quae idem Augustinus modestè exprobrauit literis suis, illum ad meliorem frugem reuocare studens. Anno itaque 427. Geisericus cum octoginta Vandala-

Epist. 70.

lorum & Alanorum millibus transfretauit in Africam, sed auxilio acciti, exitio penitus fuere, quippe Africam populationibus vexaram Arriana insuper labe polluerunt, qua tempestate Augustinus Hippone à Vandals obfessus excessit è vita.

9. His tam graibus Ecclesiae Imperii Romani procellis & tempestibus Sextus Pontifex ut aliquo modo conaretur occurrere, decreuit e sacro Clericorum suorum senatu legatum mittere in Galliam, qui auctoritate ac prudentia intestinos tumultus sedare & ad concordiam animos adducere posset. Ad id verò munerus, quod ita magnum ac pertinens erat, Leonem Romanæ Ecclesiae Archidiaconum designauit virum ob singularem prudentiam & sanctitatem Valentianino Imperatori matrique Placidiae Augustæ catum imprimis acceptumque, intelligentia verò rerum, iudicio ac magnanimitate facilè primum.

C A P V T L V I .

Ex itinere constructam à Cassiano Massilia Basilicam Leo numini dedicat.

1. **N**ihil Legatus ita prouidens agendique sciens videbatur posse desiderare iucundius in profectione illa, quā visere longo intervallo Cassianum veterem suum consiliarium & amicum, cui religionis causa imprimis inniteretur si de rebus ad eam spectantibus eueniret forte ut decerni quid oporteret. Roma digressus ascendit ad nauim, in qua ipse nauigans plenissimis velis breui Massiliam secundo cursu peruenit, ubi super hospitio ad quod diuerteret Leo, hand haberī varius delectus potuit, dum Cassianus viueret in oculis urbis vir excellentia doctrinæ præ cunctis clarus ipsique charus. Hic Monachorum hortatu atque consilio rogatur à cliebus ut eam Cassiani extruptionem, quæ esset ad memoriam æternitatis ara religionis, consecraret iis verbis ac ritibus quos in consecrandis Ecclesiis & altaribus non ita pridem Sylvestri Papæ instituto simul & exemplo Romana seruabat Ecclesia. Nam etsi iam à pluri-

Proco. lib. 7.
de bello. Mis-
cella. lib. 14.

bus retro annis locus fuisset Deo dicatus , vbi suum & Monachi hospitium , & Magdalena olim sanctioris vitæ rudimentum postuisset , fierentque collectæ in recenti Basilica & Christianus populus ibidem orare , Canonicas & sacerdotales preces audire , sacris intercessione consueuisse , non tamen a deo solenni more & ritu dedicata fuerat , nec adhuc in titulum erectum in ea visebatur altare , quod christiane delibutum Christi Domini , qui altare hostia & Sacerdos noster est , figuram ut moris erat exprimeret . Dedit libenter rei diuinæ operam & facris initioque tradendis præfuit Leo , nec solum diuinis precibus sacrauit ædem sed etiam sancti olei perlinuit vocatione , festisque dies dedicationis egit , celebratimo virorum Massiliensium mulierumque conuentu . Ac ne qua ritus abolescat , celebrabatur annuis Missæ officiique diuini solennibus 7. Calend. Iulij eius memoria rei veteris elogio posteritati tradita , quod mihi visum ex Bulla Benedicti Papæ de dedicatione huius Ecclesiæ , quæ incipit , *Superne diuinitatis* , hic ad verbum exscribere .

Denique sanctum esse à sanctissimis Ecclesiæ rectoribus perhibetur , quo statu quaque institutione sancti Martyris Victoris Ecclesia permanere consuevit , que sine ruga immaculato thoro huc usque sedulo viguit , & sponsum Christum via immaculata castoque vestigio sequuta est . Hæc est denique æterni sponsi aula , que ita claruit Apostolica benedictione atque omnium peccaminum labis absolutione cui universalis Romana Ecclesia clanigeri Petri , & ideo secunda Roma legitur esse , quod ne obliuioni daretur furoris temporibus hactenus impressum antiquis marmoribus continetur . Hac diligenzia munierendum censuimus prædicti Martyris Monasterium apud Massiliensem urbem tempore Antonini Imperatoris fundatum , quod postea à Beato Cassiano Abbe constitutum eodem rogante ut fertur à maioribus natu , à Beatissimo Leone Romana sedis Antistite consecratum & eius Apostolica benedictione atque autoritate sublimatum , in quo maiorem constituentes Ecclesiam in honorem SS. Apostolorum Petri & Pauli & omnium Apostolorum aliquamque in honorem sancte Dei genitricis Mariae sanctique Ioannis Baptista multorum sanctorum Collatis pignoribus dedicarunt , &c.

2. Paulo Episcopo demortuo suffectus Venerius ad Ecclesiæ Massiliensis clauum sedebat hoc anno Cassiani ciusque ordinis studiosissimus , & Leoni virtutum ac nominis fama iam olim Romæ notus & cognitus , ut ex literis constat Cœlestini Papæ , de quibus infra vberius ac fusius lib. 2. Nec dubitare fas est Leonis tanti viri præsentia concursum esse factum Massilia , totamque breui tempore in eum locum Provinciam conuenisse . Ea enim regio his temporibus ingeniorum satis ferax illustrissimos Episcopos Eucherium , Claudium , Constantimum , Audentium , Agrestium , Julianum , Auspicium , Maximum , Theodericum , Nectarium , Iustum , Augustalem , Ingenuum , Cæstarium , Salonium qui Concilio 1. Arausicanu sub Leone anno 441. subscripsere , & alios viros doctos effudit . Aderant Cassiani delatores Hilarius & Prosper aduenienti Magistro de ipsis Romæ alias tam bene merito salutem , ut opinor , dicturi , quorum interuenisse querelis quas apud Cœlestinum de Collatione

Bato. an. 541.
n. 3. & 17.

num suspectis aliquot locis habuerant, simulque induxisse per literas Cassianum ad scribendum aduersus Nestoirum hæresis elegianæ participem & socium, in quo suspicionem omnem tolleret prioris doctrinæ, si qua deerrasset, posterior retractatio, haud magni æstimatbat Leo, nisi praesentes quoque mutuisque colloquiis & vsu inter eos familiari congregatos discussis vltro citroque suspicionum tenebris vocaret in lucem, eosque pacis interpres suis commonitionibus ita placaret ac leuaret, ut omnes constituta concordia, quam ipse cum omnibus haberet communem, siue querela discederent.

3. Eadem ætate florebat Massiliae cum vtroque discipulo Salonio & Veranio Eucherij nobilissima prole, vir diuina & humana literatura instructus & Episcoporum sui temporis magister qui plures annos priuatus licet sacerdos Massiliae vixerit (quam ob causam *Presbyterum Massiliae* vocat Gennadius & ex eo Trithemius) tamen sub affectam ætatem Venerio subrogatum Ecclesiæ Massiliensis administrationem suscepisse testantur Bellarmiñns, Baronius, Sixtus Senensis, eiusdémque Saluiani de sua re testimonium & grauior quædam confirmatio, dum seipsum vocat Episcopum in præfatione librorum *De prouidentia & Dei iudicio* quos Salonio Episcopo ita inscribit. *Sancto Episcopo Salonio Saluianus Episcopus salutem in Domino.* Multa cum Leone ab eo collata inuicem, quæ ad Vandolorum & Alanorum incursionses & Galliæ miserabilem attinebant aspectum. Nec sibi temperare vir sanctissimus poterat, quin animi sensum atque mœorem in tantis calamitatibus publicè restaretur, nouus, vt inquit Baronius, *sui temporis Hieremias*, viuebat enim ipse his temporibus ob oculos habens, quæ ab oculis excuterent iugiter lacrymas, & sanè religionis status malo erat loco & prolabebatur assidue in peiorum, nihil non mouentibus nouatum inter Romanas acies turbarum & factionum authoribus, quas extitisse hactenus seminarium seditionum bellorum inque ciuilium & sectarum, quæ ad hanc diem in Gallia disseminata regnum cætera florentissimum & pietate olim Christiana clarissimum penè iam funditus euerteant, prudentes homines obseruabant.

Baro. an. 406.
num. 14.

4. Itaque Legatus Apostolicus pro sua pietate reique momento suscepit causam eumque sibi amorem conciliauit ab omnibus, vt de pace positis armis ciuilibus deque religione maiorum illic retinenda agerent. Complexus toto pectore ipsam commendationem Leo post egregia humanitatis documenta nullam hærere sibi curam potiorem demonstrat, quā de nefariis factiosorum hominum furoribus aut restinguendis aut sedandis, existimare verò se legationis quam aditurus esset primitias auspicaturum fœlicissimè, si eius ad Christum preces efficerent, vt hæc qualiacumque desideria fructum afferrent, & suam aliquando maturitatem assequerentur. Porro fructus uberrimi, qui deinde toto Romano imperio per exquisitam Leonis doctrinam & singularem industriam Deo, aspirante maturuit, haud suspicari fas est hæc tum verba tum vota vtriusque viri omnium maximi oraculum præiuissè. Nec temerè laudi eius, adscripseris, quod nefarij consilij ac furoris sui pœnitens Bonifacius reconciliata.

reconciliata sibi Placidia Augusta, cùm Vandalis redditum in Hispaniam persuadere non posset, bello eos aggressus est, sed vietus ex Africa Romanam venit anno 432. ibique donatus ab Imperatore Magisterio militum haud diu postea vel morbo, vt scribit Prosper, extinctus, vel, vt Marcellinus ait, ab Aëtio sauciatus interiit ac Pelagiæ coniugi, vt ne alteri quam Aëtio nuberet, moriens præcepit.

C A P V T L V I I .

*De Cassiani scriptis. Vera & legitima Cassiani opera
qua extant.*

1. **A**ntequam varias Doctoris opiniones non receptas, vel suspicione latentis mali mouere aptas subiiciamus: prius de summa vniuersorum operum cognoscere oportet, num spuria aliqua & supposititia in ingenuorum censionem & ius adsciscantur. Plurimum enim tum nostra tum ipsorum scriptorum refert ne quid corruptum eorum nomine præferatur aliena adsumum manu, ne virorum autoritatem sequuta posteritas si quid simulata fide irretiret, incauti circumueniatur sensimque per incogitantiam delitescentibus errorum laqueis se illiget. Quin etiam ne dolo malo & cum iniuria Reipublicæ literariæ ingeniorum partus eximij abiudicentur veris ac legitimis parentibus; atque ita exautorati quodammodo eruditiois gradu debitaque apud homines estimatione velut in ærarios referantur:

Quibus ergo Cassiani nomen vulgo præfigitur

Libri 4. De Institutis Cœnobiorum

Libri 8. De Capitalibus vitiis

Collationes Patrum 24.

*De Incarnatione Christi contra Nestorium hæreticum
libri 7.*

Tanta cura & fide à Gennadio Tritemio, Bellarmino, Possevino cæterisque rerum nouarum exploratoribus recensiti ac recogniti sunt ut eos vel tantillum à calamo mentéque scriptoris abesse vix ac ne vix quidem ullus addubitet. Idemque facit exemplarium omnium quæ supersunt vetustissimorum vnanime suffragium, quorum octo antiquissima exhibet Bibliotheca Vaticana & ex his quædam emendatissimè manu scripta ex quorum Collatione stylus planè clamat eundem cui adscripti leguntur, si aliquorum certè omnium pro comperto habeti authorem.

2. *De institutis Monachorum & Capitalibus vitiis*, variatum est sententiis in partitione librorum. Quidem enim ex Vaticanis exemplariis

bus

bus. De institutis renuntiantium ut Ciaconius &c Editio Lugdunensis: nonnulli verò De institutis Cœnobiorum ut D. Thomas passim in sua Summa Theologica, simul omnes duodecim libros inscribunt, Gennadius aliter designat & tribuit nempe. De habitu Monachorum & De Canonico Orationum & Psalmorum modo Libros tres, Institutionum librum unum, De origine & remedio oculo principalium vitiorum libros octo. Nos Tritemium & Cuychium sequuti ex duplii quod tractatur argumento, commodius ni fallor in duas secamus partes sic ut prior Institutionum Monasticarum libros quatuor: posterior. De capitalibus vitiis octo complectatur. Etsi enim primum de primo Gastrimargiæ vitio librum author ipse quintum numeret eiusdem libri capite 1. *Quintus nobis iuuante Deo liber iste procuditur*, diuersa tamen appellationum serie & ordine sciungere videtur alios ab aliis, cum idem subiungit. Post quatuor libros qui super Institutis Monasteriorum digesti sunt nunc arripere Collationem aduersus oculo principalia vitia vestris orationibus domino confortante disponimus. Id est primum Gastrimargiæ, secundum fornicationis, tertium phylargyriæ, &c. Sic ut primam illam ordinandi rationem ad personam cui vniuersum inscribitur opus potius quam ad subiectam operis materiam accommodarit. Id enim officij genus à Beatissimo Papa Castore Aptensi Episcopo expostulatus totum sub uno eius nomine dumtaxat, publico ac posteris mandari voluit. Extat eiusdem Castoris Epistola ad Cassianum quam superiori tomo ad Verbum recitauimus. Effectum ergo dedit Cassianus quod amicus rogarat, Monachorumque institutum, scriptis hisce 11. libris simul atque exemplis & factis mitifice illustrauit & propagauit. Lege sis prefationem ipsius Cassiani citatam in qua supplici Castoris libello articulatum rescritbitur.

3. Sed & alterum deinceps luculentiore tractatum eiusdem Castoris suisu edidit quem idcirco nuncupat *Collationes Patrum* quia familiares congressus & colloquia describit in quibus ipse res diuinæ & ad vita Monasticæ perfectionem præcipue spectantes cum Patribus, diuersis in locis contulerat. Differunt ab Institutionibus subiecto simul & fine etiam ex mente authoris lib. 2. Instit. cap. 9. siquidem hi libelli nempe Institutiorum ad exterioris hominis obseruantiam & Institutionem Cœnobiorum competentius aptabuntur, illi verò scilicet Collationum ad disciplinam interioris ac perfectionem cordis & Anachoretarum vitam atque doctrinam potius pertinebunt sic enim ad eos proliudit. *Ab exteriori ac visibili Monachorum cultu, quem prioribus digessimus libris, ad insensibilem interioris hominis habitum transferamus ut quisquis iam superioris operis lectione Iacob illius intelligibilis nomen carnalium vitiorum supplantatione promeruit nunc etiam non tam nunquam Patrum Instituta suscipiens divinæ iam puritatis intuitu ad meritum & ut ita dixerim dignitatem transiens Israëlis, quid in hoc quoque perfectionis culmine debeat obseruare similiter instruatur.* Dicuntur autem 24. Collationum authores sive Collatores aut Collocutores capite 1. Collat. 24. non personarum numero sed Collationum, vix enim plures quindecim censemur Colloquatores Abbates

ita ut non singulæ singulis sed aliquibus duæ, aliis tres Collationes attribuantur. Omnes porrò necdum natus sacris dilectissimi sui Castoris destinatar auspicis, sed illo tempori quam vota ferrent per mortem sublato, tripartito operi doctrinæ suæ tutelam & patrocinium sectionibus fecit & vt locis temporibus & personis, ita dicendi præludiis ac procemiis membratim distinxit. Nam decem primæ à septem Abbatis Moysè Paphnutio Daniele Serapione Theodoro Sereno Isaacio in Scythica vel Scetica Eremo commorantibus habitæ inscribuntur Leonius Episcopo necon Elladio Abbatii sanctissimo: septem verò alia proximæ trium Anachoretarum Chæromonis, Nesterotis, Iosephi in Thebaidis solitudine degentium Honorato Arelatensi & Eucherio Lugdunensi, quos vocat fratres non natura aut consanguinitate sed vel Episcopi officio, vel Monastico instituto & professione: reliquæ septem à quinque senioribus Ægyptiis Piamone, Ioanne, Pynufio, Theoua, Abrahamo disputatae, Iouiniano, Mineruio, Leontio, Theodoro de Lirinensi ut aiunt Monasterio lectis Abbatibus cæterisque Monachorum coloniis Stœchadas Massilia proximas insulas frequentantibus.

4. Extremum Cassiani opus & velut ab natu maximis posterior eius ingenij fœtus, libri septem De Incarnatione Christi, quos à Leone urbis Romæ Archidiacono, postea Episcopo rogatus, scripsit aduersus Nestorium. Nec excusatione se tegere, aut onus detrectare potuit, viro præsertim Ecclesiæ Optimati, & amico pernecessario, et si iam ad fastigium deductis Institutionum & Collationum operis, spiraret ad otium à commentandi labore, sic enim ad calcem Collationis 24. Supereft, inquit, ut me periculosisima tempestate iactatum nunc ad tutissimum silentij portum spiritualis orationum vestrarum aura comitetur. Rursumque in Præfatione librorum De Incarnatione ad eundem Leonem. Absolutis dudum Collationum spiritualium libellis, sensu magis quam sermone insignibus, cogitaram & propemodum constitueram, post illum prodite infectiæ pudorem, ita me in portu silentij collocare, ut excusarem, quantum in me esset, per taciturnitatis verecundiam, loquacitatis audaciam. Sed vicisti propositum ac sententiam meam laudabili studio, & imperiosissimo affectu tuo, mi Leo venerande ac suspiciendè Claritas Romana Ecclesia ac diuini Ministerij decus, producens me, ex illo premeditati silentij recessu, in publicum formidandumque iudicium, & noua subire cogis adhuc de præteritis erubescens.

Cuychius
Præf. in
Cassian.

5. Hos autem libros ab ipso Cassiano editos, & conscriptos esse, ut ait Cuychius, nemo addubitabit, qui illos diligenter lectorum, & illud orationis filium, cum prioribus eius operibus comparauerit. Ut interim silentio præteream, libros hos, à Titemio, & Gennadio qui illustrium virorum iudices descripserunt, inter opera Cassiani numerari. Cum perquirit Baronius quid sani consilij in hac sufficienda Cassiano, stili occupatione, Leoni propositum esset, cum ipse Leo & eruditissimus, & quam felicissime id exhibere valuisset: nec per imprudentiam labi poterat, ut ignoraret, præsertim iam editis Collationum libris, Cassianum de

de libero arbitrio haud recte sentire, sed cum Pelagianis aliquid habere commune. Ea propter consulto factum existimat, quod Leo Diaconus, Cassianum teneri vellet scriptione sua obligatum, & cum eo velut antesignano, ceteros omnes qui inter Catholicos Pelagiani erroris viderentur esse fautores, ne affinitate dogmatis conserrueretur essent, pro defensione Nestorij, quasi de naturali hominis instinctu & inductu, in heresies, quam veræ fidei dogmata procluiore, male auspicaretur. Sed hæc causa excoigitata ab aliis Cassiani famæ & existimationi parum ut affoleret, aut nihil propemodum officiosis; alteram subiicit longè similiorem vero, ut per Ioannem Cassianum Constantinopolitanæ olim Ecclesiæ Diaconum ab opinione virtutis atque doctrinæ perillustrem, pro ea, qua pollebat apud Constantinopolitanos, authoritate & nominis celebritate; efficacius, impij Nestorij falsa sententia dedoceretur. Et quidem Leonis, hac ex parte, istud fuisse consilium persuadere videtur Apostrophè illa authoris, ad finem operis collocata, cum demum post alia, eiusmodi Nestorium exagitat inuectiuæ. *Tu o impiissime atque impudentissime, preclaræ urbis contaminator Catholica, & sanctæ plebis grauis & exitiosa contagio, stare in Ecclesia Dei, & loqui audes, & blasphemias ac furiosas vocibus tuos sacerdotis, semper illese fidei, & Catholicæ confessionis infamas, Magistrorum priorum vitio plebem Constantinopolitanæ urbis errare? Insuper autem Leonem mouere potuit alia eadem ratio, quæ à Prospero, libro aduersus Collato. cap.41. dicitur olim mouisse Bonifacium Papam, ut cum ipse doctissimus esset, tamen aduersus Pelagianorum obiectiones sibi propositas, responsa posceret S. Augustini: probata videlicet iam ipsi erat & explorata viri insigniter docti facultas atque industria. Similiter Leoni non in opinione modo sed & in amorphibus virtus Cassiani erat & eruditio, præsertim aliæ perspecta satis & cognita cum à Clero Constantinopolitano Roman ad sedem Apostolicam delegatus, causam in iure ageret pro defensione Chrysostomi, ubi Leo authoritate sua & gratia qua plurimum valebat apud supremum Ecclesiæ Magistratum, aduersus nefarios calumniatores, ei princeps adfuit, cepitque familiarem in modum cum ipso versari, & perspectæ iam indoli eruditioique confidere.*

C A P V T L V I I I .

Quæ dubia & spuria?

1. In operibus Godeftidi Tilmanni Carthusiani, Epistola quædam annumeratur, ad Ioannem Gropperum Archidiaconum S. Geronis apud Coloniam Agripinam, Scholasticum, in qua de Cassiani tabulis recitatum habemus, documentum hoc, religiosis hominibus, virtutis, pietatis, prudentiae.

His subtexui medicam sed & festiuam Dosim, à corporis morbis,

ad exinanierendos animi affectus, Græcè scriptam, per Ioannem Cassianum, prius Diaconum Chrysostomi, vel teste Palladio Helenopolitano Episcopo in suis Dialogisnis, de vita B. Ioannis Chrysostomi. Ascetica enim Græcè primum scripsit, quæ & extare audio in Vaticana Bibliotheca.

Ex Asceticis Sancti Patris Nostri Cassiani.

Metaphora à medicorum quidem Dosibus deprompta: Ad rationem verò Monasticæ vitæ, seu ad scopum intendens, ac relata, Godefrido Tilmænno Cartusiano interprete.

Qui vitam exercabant Monasticam, SS. Patres dicebant, quia præterientium obiter unus aliquis exercitatione Monachus denarrasset, se ex itineris diuerticulo in officinam contendisse cuiuspiam Medici, vidisseque numerosam turbam laborantium, varia morbi specie, qui se eō conferrent. Medicus proinde pro qualitate morborum, accommoda cuique & opportuna adhibebat remedia. Ingressus igitur Monachus, & salute dicta, Medico adstitit, iis propior qui curandi aduenerant. Accepta mox salute, Medicus subiecit, qua quælo te, gratia, Pater, ad vos aduenisti? Cui Monachus. Est ne vspiam vlla in herbis, cuius vos, efficax aded sit, vt delictorum numerosam multitudinem possit inducere & abolare? Sanè est, ille respondit. Hinc à me facessito Pater. Radicem decerpe tibi inopia spiritualis, patientiæ insuper folia feligito, florémque humilitatis. Permissa hæc & in mortario trita cribro impone obedientiæ bonorum discretori. Ad eum deinde modum probè cibrata, deponito in tuæ ollam conscientiæ. Vide vt his aquam superfundas lachrymarum. Ea ipsa conserito concordiæ charitatis. Ad hæc fac subitus accendatur flamina Cœlestis desiderij, simul atque miscella istius medicamenti commodè efferbuerit, ex olla eam exauri, demittens in casino discretionis ac flabello diuentila debita gratiarum actionis. Salutarem hanc Dosin sumito per cochlear sanctæ compunctionis: perque confessionem pressius extergitor. Hoc sanè pacto, exinanies tuorum multitudinem peccatorum.

2. Verùm ista, præter quam quod, si d. Græco Latinè tantum reddidit author, Cassiani operibus qui Latinè omnia scripsit, ut mox infra definiam, falsò adscribit, procul etiam à dictione modoque scribendi, Cassiani absunt. Neque authoritate Censorum aut memoria plurimorum firmat & docet.

In vitis Patrum Rosuueydus librum attexit ordine quartum ex Seuero Sulpitio & Ioanne cassiano Concinnatum. Non enim recens ac nouus est partus, sed tantum excerpta quædam ex eorum libris, verbis penè eisdem. Loca singula, ynde desumpta sunt, ad singula capita annotantur. Verùm quod ad authores spectat, variant M.M. SS. Codices quos ad adornandam suam editionem subsidio sibi fuisse testatur Rosuueydus. Codex inquit Audomarensis ex Ecclesia Collegiata S. Audomari, vetustus, & maximè perfectus. Lætiensis Maior ex formatissimo ad regulam.

regulam S. Benedicti, sub patrocinio S. Lamberti, Monasterio, Moretianus & Camberonensis, librum hunc quartum ex solo Cassiano habent expressum. Quæ ex Seuero passim prætermittuntur; Ingolstadiensis Collegij nostri, in folio, membrana, valde vetustus. Crispiniensis ex Monasterio ordinis S. Benedicti. Latiensis minor, Notæ non inferioris à priore Latensi. Rebdofiensis & S. Sepulchri maior ex Monasterio S. Sepulchri, quod Cameraci est, ordinis S. Benedicti, hunc eundem librum Sulpitio simul & Cassiano inscribunt. Camberonensis ex Abbatia S. Mariae de Camberone, ordinis S. Bernardi apud Athum & Aquicinctinus, ex Cœnobio ordinis S. Benedicti, apud Duacum, Posthumiano Monacho eundem tribunt. Atque hoc initium Aquicinetinus præferre dicitur. *Incipit liber Posthumiani de gestis SS. Patrum.*

3. Causam verò huius diuersi nominis ex Seuero Sulpitio ortam existimo, qui in dialogis suis Posthumianum, ex Oriente, post triennalem peregrinationem reducem, multa de Monachorum & Eremitarum vita ac instituto narrantem, introducit. *Posthumianus*, inquit, initio Dialogi primi, *ab Oriente*, quò se ante triennium, patriam relinquens contulerat, regressus, &c. Nam quæ hic libri quarti prioribus aliquot capitibus habentur, ea omnia compendio subiecta sunt ex primo Seueri Dialogo, in quo Posthumianus narrator introducitur. Postremo Claromarescanus, ex Abbatia S. Mariae de Claromaresco, iuxta Audomarum, ordinis S. Bernardi, eundem Anonymum exhibet, nullique certo authori inscriptum. In prioribus editionibus hunc præfixum titulum habet, qui posterioribus deest. *Cum omnis prefatio texum opportune preueniens, aut sequentis materie predicit qualitatem aut defensatum sui commendet auctorem: tum verò presentis libri seriem proprio contingit hac de causa prologo indigere, quia speciales quasdam virtutis quasi pretiosos lapides, passim proponens utilitatem suam, toto in corpore, lectoris oculis probatur offerre. Decem quippe & nouem diuisis in partes, distinctas licet habere videantur virtutes, attamen dum occasione unius, plerique virtutes ceteræ promiscue commendantur, collisis inter se unionibus hoc est collatis, ad inuicem virtutibus, gemmarum spiritualium immortalis claritas sese reuerberans, mutuari luminis detrimenta non nouit.*

Vulgo opinio hominum hunc librum interponit vitis Patrum ex Seuero Sulpitio & Ioanne Cassiano conflatum & concinnatum, illiusquidem Dialogis huius verò Institutionibus. Varia continet sanctorum Patrum exempla, & monita, constatque capitibus 55. Quis autem eum concinnauerit, malo in medio relinquere, quam temere quid afferere. Scio Eucherium Lugdunensis Ecclesiæ Presbyterum, quædam Cassiani opuscula, lato tensa sermone, angusto verbi resoluſte tramine, & in'vnum volumen coëgisse. Atque ita, cùm non desint MM. SS. Codices, quos supra numerauimus, qui solius Cassiani nomine, hunc librum adornatum exhibent, Eucherio haec Epitome tribui posse videatur. Quia tamen editi omnes & plerique alij M.M.S.S. ex Seuero & Cassiano contractum representant, videndum. An quod habet Cassiod. Institut. cap. 29.

dorus De Victore quodam Afro, huc facere possit. *Cassiani*, inquit, dicta *Victor Martyritanus Episcopus*. Afer ita domino iuuante purgauit & que minus erant addidit, ut ei rerum istarum palma merito conferatur, quem inter alia de Africa partibus citò nobis credimus esse dirigidum. Fortè enim aditio hæc intelligi potest de Seueri Epitome quæ hic Cassiani Epitoma adiuncta est. Baronius existimat Cassiodorum spe frustratum non accepisse, siquidem Ado Vienensis Episcopus, ab ipso Cassiodoro id operis, ut Cassianum corrigeret, elaboratum affirmat, dum ait *Opera illius cautissimè legenda*, maximè de libero arbitrio & gratia. Sed & Encratitarum hæresi fauit. Errores illius Cassiodorus Rauennatum Senator, purgare volens, non ad plenum, omni ex parte potuit. Hæc Ado, sed de his quoad errores, mox pluribus. Ad hunc similiter ordinem refert Sixtus Senensis scripsisse insuper plano & librato sermone, de eo quod dicit Apostolus. Non quod volo bonum facio sed quod nolo malum, librum doctum & elegantem. Sed eum ab aliis singularem non numeramus, quoniam illum postmodum Collationibus SS. Patrum à se editis inseruit, & vigesimam tertiam Collationem prænotauit.

4. Cæteri plerique omnes, in Cassiani familiam asciti omnino mouendi ab hoc hæreditario iure tanquam adulterini fœtus, ab incerto auctore editi. Sic *Theologica Confessio* ipsi à nonnullis tribuitur, sed ab iis qui saliuam Cassiani stylī non habent; Et liber de conflitu virtutum ac virtiorum qui habetur in Bibliotheca Dominicanorum Leodiensium, Cassiani nomine præfixo, ut refert Cuychius, in sua præfatione. Ridiculi verò prorsusque insulsi sunt qui Cassiani cululdam Chronographiam Cassiani nostri lucubrationibus accensent, cùm eius meminerit in suis Stromatibus Clemens Alexandrinus qui annis 30. supra ducentos, Cassianum hunc nostrum antecessit. Didacus Aluares eidem ascribit librum Pastoris. Ioannis inquit Cassiani librum qui appellatur Pastoris inter Apocryphos numerat Gelasius Pontifex distinet. 15. cap. Sancta Romana: sed illum iam à multis ante Cassianum actis retrò sacerulis vulgatum fuisse, nemo ignorare potest, cum passim ab Ireneo, Tertulliano, Origene, Athanasio, Clemente Alexandrino, aliisque Cassiani æuo longè superioribus de scripto citetur ad testimonium, traditque Hieronymus authorem ipsius fuisse Hermam, cuius Apostolus Paulus ad Romanos meminit. *Salute Asncritum Phlegontem, Patrobam, Hermam & qui cum eis fratres sunt.* Damasus Papa in vita Pij I. Pontificis maximi, At Pius ipse eundem allegans in Epistola Decretali ad omnes Christi fideles significare videtur sibi duntaxat Synchronum fuisse.

5. An igitur Cassiani librum appellat: quoniam ab eo citatur testis, Collatione 8. capite 17. Et Collat. 13. cap. 12. eoque nomine velut fictas & apocryphas ementitus authoritates, à D. Prospero coarguitur. Verum quam probæ fidei? quamque absurdæ & inepta foret ista interpretatio, nemo non videt. Ut ut sit communis sapientum omnium suffragio fixum esto, neque hunc, neque alios, si quis eius generis à nobis prætermis-

Baro. an. 443.

Sixtus lib. 4.
Bibliot.Didacus l. 1.
de auxi, gratae & viribus
liberi arbi.
disp. 1. §. 3.

prætermisſi, è Cassiani nostri propaginibus proſeminatos eſſe, tum quia merito ab eruditis Cassiani res accuratiſſ expeſtib⁹, Gennadio, Tri-temio, Bellarmino, Poſteuino exploduntur: tum quia opera illa à graui-tate & accuratione librorum S. Cassiani plurimū absunt.

C A P V T . L I X .

Quo loco tempore, idiomate ſcripferit?

I. **M**assiliæ quidem ſcripſiſſe libros de Incarnatione author eſt Gen-nā. c. 61. Minadius in Catalogo De viris iſtib⁹ vbi hæc de Cassiano. Ad extreum rogauius à Leone urbis Romana Archidiacono poſtea Epifcopo ſcripſit aduersus Nestorium De Incarnatione Domini libros 7. & in hiſ ſcri-bendi apud Massiliam & viuendi finem fecit Theodoſio & Valentiniāno re-gnantiib⁹. Idque teſtatur ipſe Cassianus in fine eorumdem librorum, quoſ perſcribere ſe ait in longinquiore procul ab urbe Constantinopolita-na ſeceſſu, quem Massiliam fuilē nemo haſtenus non dicam perſua-sum ſed ne quidem ſuſpectum habuit. *Etsi, inquit, corpore abſum affectu illie ſum & illi dilectiſſimo mibi ac veſerandissimo populo etſi nunc preſen-tia non admiſceor, tamen mente coniungor.* Quod de cæteris æquè affi-mare licet, priuim quia Epifcopi & Abbates quorum poſtu-la-tis & gratiæ ſtudiuſ, Institutionum & Collationum opera elaboraturus, populares eius erant dum Massiliæ degeret & incolaſ eiusdem Provin-ciæ Phocensis. Neque uero ſirmo argumen-to ductus coniiceres ad hoc ut exteris ac tam remotis Galliæ populis de ipſo conſtaret, auſam ali-quam præbuſſe aliās Constantinopoli. De iis enim quæ pér Aegyptum & Palestinam Monachorum iſtituta cuſtodiſ confexerat, vel ibi-dem à Patribus trađita acceperat, commentarios ad proximam cogni-tionem iſtruere tam celeriter vix potuit, ſub redi-um ex itinere reli-giæ ſuae peregrinationis; quoniam drepente à Magno Chryſoſtomo Conſtantinopolim accitus, vel ad reducendos ab Ariam hærelī Gentiles ſuos Scythas totus incubuit: Vel pro legationis munere quo fungeba-tur in Italia peregrè versatus eſt, ita ut ne momentum quidem ab affi-dua negotiorum contentione interquiescens ad capiſſenda literarum ſtudia omni planè otio reliquo deficeretur. Huc accedit quod ipſe dum per diuturnitatē terum in mente conſignatarum, delinquentis in offi-cio memoriae morbum excusat, manifeſtè docet hoc operis priu non curaſſe quam lapsis aliquot annorum ſpatiis ex rei publicæ adminiſtra-tione ſimul & Eccleſia Conſtantinopolitana cum laude decedens, Maſſiliam tutiſſimum ſunt ab negotiorum tumultu perfun-gum & oppor-tu-niſſimam capienda quietis ſtationem ſe receperit, iuxta illud præfa-tionis in libros, De iſtitutiſ Cœnobiorum ad Castorem Epifcopum. *Qua à pueritia noſtra inter eosdem conſtituti didicimus, vel viſu perci-pimus minimè iam poſſimus ad integrum retinere tot annorum circulis ab*

corum

eorum consilio & imitatione conuersationis abstracti, presertim cum harum rerum ratio nequaquam possit otiosa meditatione doctrinaque verborum, vel tradi, vel intelligi, vel memoria contineri, rotum namque in sola experientia usque conflit.

2. Astipulatur Baromius cum eiusdem postremi patus natalem referat ad annum Christi 430. Hoc ipso anno Ioannes Cassianus monitu Leonis Romanae Ecclesiae Archidiaconi aduersus Nestorium De Incarnatione Verbi septem libros luculentissimos edidit. Cum enim ipsos ab eo scriptos constet, dum adhuc Nestorius federet Constantinopoli quem sequenti anno in Concilio Ephesino, liquet fuisse e sede depositum, & Maximum in eius locum subrogatum, cumque nulla insuper in eis de Ephesino Concilio mentio habeatur, cuius necessarium meminisse oportuit, planè ante Ephesinum Concilium damnationemque Nestorij, eos ab ipso fuisse lucubratos dicere necesse est. Et hoc ipso quidem anno quo ut vidimus heresis Nestorij planè innotuit Occidentali Ecclesiae. Ante autem susurri tantum quidam de ea pertigerant oras Occidentales.

*Baro. an. 430.
num. 94.*

Tum pro aliorum etate mox subiungit. Ante autem quam ad haec scribenda manum adinoueret, iam dudum absoluerat Collationum & ante Collationes Institutionum libros, ut ipse in Praefationibus testatur, quarum altera ad Leonem Romanæ urbis Episcopum sic exorditur. Absolutis dudum spiritualium Collationum libellis. Altera ad Leonitum & Helladium Episcopos. Debitum quod Beatissimo Papæ Castori in eorum voluminum praefatione promissum est, qua de institutis Cœnobiorum & de octo principalium vitiorum remedis duodecim libellis domino adiuuante diggesta sunt, in quo temeritas nostri sufficit ingenij, utrumque sarcitum est. Ex quibus possumus intelligere ipsum anno superiori 429. vel qui enim precedit (nisi forte hoc ipso 430.) collationes easdem absoluisse. Si igitur etate per se supares fuerunt, vix variati possunt natali solo, quandoquidem ex supradictis liquidò constat anno illo 430. & aliquot superioribus proximis Cassianum Massiliam iam aduenisse.

3. De idiomate quod apud nonnullos vertitur in questionem, Gracone an Latino primigenia lucis usuram acceperint? Plerique omnes periti Latino patrocinantur, Bellarminus De scriptoribus Ecclesiasticis. Ioannes Cassianus S. Ioannis Chrysostomi olim Diaconus & postea ad Gallias accedens ibique sedens figens apud Massiliam, Presbyter ordinatus, scriptit Latino idiomate. Hieronymus Platus. Ioannes inquit Cassianus Scytha stylo cum primis Latinus Massiliæ Monasterium editificauit. Antonius Possevinus in Apparatu. Ioannes Cassianus Eremita scriptit de institutis renuntiantum libros 12. & Collationum SS. Patrum libros 24. idque lingua Latina, quidquid fecus aliqui existimatine sue Tritenius sive Dionysius Cartusianus.

*Platus 1. 2. de
bono status
Relig. c. 23:
Possevinus in
Appara. v.
Ioan. Cassia.*

4. Sed haec non est operosum demonstrare quantopere à vero absint, nam ipse Cassianus pluribus locis adeo manifeste obliuctatur, ut mirum sit

sit quemquam lectis apud se & compertis tot testimoniis in eam sententiam, discessisse. In præfatione Collationum Leontium Pontificem & Helladium fratrem alloquitur in hæc verba. *Obtineant orationes vestre ab eo qui dignos vos, vel visu eorum, vel discipularu vel consortio iudicauit, ut nobis earundem traditionum memoriam planam & sermonem ad dicendum facilem conferre dignetur, quo tam sanctè eas tamque integrè quam ab ipsis accepimus explicantes ipsos quodammodo. in suis institutis incorporatos & quod magis est Latino disputantes eloquio vobis exhibere possimus.* Et Collatione 3. cap. 15. proferens illud Apostoli. Sufficientia nostra ex Deo est. Subdit quod minus Latinè sed expressius dici potest, Idoneitas nostra ex Deo est. Si autem Græcè scripsisset, Græcam vocem qua apud Apostolum una est *in avibus* simpliciter exprimeret, quod & Luychius & Ciaconius annotarunt; nec de vocibus Latinis inter se collatis scrupulum moueret alteram alteri præferendo. Et libro 1. Instit. cap. 3. Habentes, inquit Apostolus, alimenta & operimenta his contenti simus. *Operimenta dicit non vestimenta ut in quibusdam Latinis exemplaribus impropriè continetur.* Et libro 5. cap. 16. Tentatio vos non apprehendit nisi humana. *Hoc Apostoli testimonium quidam non intelligentes posuerunt pro indicatio nio optatiuum modum id est Tentatio vos non apprehendat nisi humana, quod ab ipso magis dici manifestum est non optatis sed prænuntiantis vel exprobrantis affectu.* Idemque colligitur ex Collationis prima cap. 5. Collationis 11. cap. 9. Collationis 14. cap. 16. atque ex sexcentis aliis locis.

5. Quin etiam in proferendis scripturæ sententiis ut plurimum posthabita septuaginta Interpretum versione vulgata nostra à S. Hieronymo, cui æuo par fuit ad Hebræorum Codicum fidem Latinè redditæ non vtitur modo, sed omnium primus vti cepisse dicitur. Collatione 23. cap. 8. citans illud Iob 15. Si in sanctis suis non confidit & in angelis suis reperit prauitatem siue vt emendatior translatio habet. Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis, & cœli non sunt mundi in conspectu eius. Emendatorem vocat Latinam quam indicauimus translationem, verum quoniam septuaginta Interpretes, qui in omnium tunc manib[us] versabantur, imbibera[n]t, fit vt loca quædam, sed præcipue ex Proterbiis quæ fortasse iam olim in eius memoria insederant, secundum eorum interpretationem citet. Libro 12. de Spiritu superbiae cap. 31. Refert illud Isaiae cap. 66. Super quem requiescat Spiritus dominini nisi super humilem & quietum & trementem verba mea. Siue secundum exemplaria quæ Hebraicam exprimunt veritatem. Ad quem respiciam nisi ad pauperculum & contritum & trementem verba mea. Alia id genus loca à vulgata editione aliquantulum discrepantia in indicis formam redigit: atque his Græca vnde desumpta sunt ex vetustissimo Vaticanae Bibliothecæ libro & aliis correctioribus adiunxit Petrus Ciaconius, quem ea de re disserentem legere quisque potest.

6. Alia item rationum momenta nos impellunt in hanc opinionem, quod ad Episcopos Gallie Latinos scribens, non aliud quam quod

iisdem frequens ac familiare fuisse, & in quo simul ipse iam Massilio-tici gymnassijs Doctoribus Latine dicendi peritissimis consuecens mitum quantum promouerat, sermonis genus usurpare debuit. Sed neque ullus eius interpres in commemoratione apud veteres, neque ullum Græcum exemplar sive M. S. sive excusum haec tenus bona fide constitit. Vedit quidem Photius dictus Constantinopolitanus Patriarcha libros Cassiani aliquot in Græcam linguam conuersos, aut in compendium redactos, aut delectos potius librorum caudices dixeris, quam solidos & integrè conuersos. Quam ob rem luxatas adeo & mutilas inscriptiones eis præfigit Codice 197. suæ ut vocat *Mvγιοβιθλω*, Bibliothecæ quamvis in ea ducenti septuaginta nouem dumtaxat authores censeantur ubi ita legimus ex versione R. P. Andreæ Scotti. Lectus libellus quo Cassiani Monachi patria Romani libri duo continentur. Eorum alter Castori cuidam Episcopo qui hunc ab illo scribi postularat, formas autem & regulas præscribit ex quartum institutis viuunt in Ægypto Monachi per cœtus illos distributi, quos ex vocis origine, posita ratione Cœnobia nominant. Alter quoque liber eidem inscriptus ab octo illis vitiorum cogitationibus titulum mutuatur. Tertium his adiunctum libellum legimus quem à Castoris Episcopi morte inscripsit Cœnobij illius moderatori, cuius Cœnobij causa & regula illæ prius missæ fuerunt, qui quidem libellus iis quos iam adnumerauimus, adsimilis est; docet enim imprimis quid discretio sit deindeque maiorem eam esse cæteris virtutibus: tum unde dignatur & quomodo hæc eadem plerumque donetur. Addit præterea quis scopus ac finis esse debeat eorum qui religiosorum exercitiis probantur sed quæ è Vaticana Bibliotheca proferuntur Collationes per pauca & octo postremi libri Institutionum Græcè translati tot adulteratas sententias fictaque ementiuunt testimonia ut asserri nihil possit quo authoris patum Latine docti & in sacris literis negligenter versati excusetur ignorantia. An non illud dictu audituque indignum quod in capite 5. Collationis 2. de Herone scriptum quem quinquaginta annis. in hac Eremo commoratum sic verit *τῦτον γέρε μεμνύεσθαι πεντηκον τα ἔτη εὐ διχρόνια διατίθεσθαι*. Turpissime hallucinatus homo exilis ac ie-*κινα latinitatis in sensu vocabulorum Hac Eremo*, per insignem vecordiam confusus & indistinctu legebat *Acheremo*, nomenque esse loci proprium existimabat. Tum paulo post hæc verba Cunctos in hac Eremo constitutos ita reddit *πατέτας τὸς εὐ Α' χρόνῳ πατέσαις* Cunctos, inquit, *Patres in Acheremo commorantes*. Scripturæ vero sacræ authoritates verbis multò diversis ab iis quæ in Bibliis Græcis leguntur profert. Hæc fere Petrus Ciaconius præfatione ad Lectorem Cassiani de multis pauca ne fastidium pareret; Nam usque eò mendis ineptisque diffetti sunt, ut passim lectione studiisque omnium regerantur.

C A P V T L X .

*Illustratur Religiosa disciplina eorumdem præclaris institutionibus
& exemplu, & multum pietas publica promouetur.*

1. Ræter elogia, quibus Patres virique sapientissimi Cassiani libros celebratunt, sicut alias ostendimus, redundare etiam ingentem fructum ex illis ad disciplinæ religiosæ studiosos non modo exploratum habetur sapientum suffragio, sed ipsa quoque experientia ut quod olim in pari causa de se magnus Augustinus, hoc de Cassiano habita ratione confirmare liceat. *Ille nouit sub cuius oculis loquor, imo sub cuius oculis cogito, non me tam delectari laudibus popularibus, quam stimulari & angere quomodo vivant qui me laudant. Laudari autem a male viventibus nolo, abhorreo, detestor, dolori mihi est non voluptati. Laudari autem à bene viventibus, si dicam nolo mentior. Si dicam volo, timeo ne sim inanitatis appetientior quam soliditatis. Ergo quid dicam nec plenè volo, nec plenè nolo: Non plene volo ne in laude humana pericliter, non plenè nolo ne ingrati sint quibus predico, quibus scribo.* August. I. 40.
homi. 25.

Faciunt omnino ad hanc rem, quæ à S. Benedicto præscripta sunt in regulis cap. 73. Collationes Patrum, & instituta, & vite illorum, & regula S. Patris nostri Basili quid aliud sunt nisi bene viventium & obedientium Monachorum exempla & instrumenta virtutum? Propterea ut in quotidianis religiosæ familiæ confessibus perpetuò & accurate legerentur sanctum voluit cap. 42. Monachi omni tempore sive ieiuniū sive prandij fuerit, mox ut surrexerint à cena sedeant omnes in unum & legat unus Collationes, vel vitas Patrum, aut certè aliquid quod edificet audientes. Et paucis interpositis. Si autem ieiuniū dies fuerit dicta vesp̄era paruo interhallo, mox accedant ad lectionem Collationum, ut diximus, & lectis quatuor aut quinque foliis vel quantum hora permittit omnibus in unum occurrentibus, per hanc moram lectionis si quis foris in assignato sibi commisso fuerit occupatus occurrat. Sed & Rabanus ad caput 38. huius regulæ inter primarias leges à Benedictinis Monachis sedulo obseruandas ac notandas recenset ut, sicut B. Cassianus ait, resipientibus fratribus sanctæ lectiones legantur. S. Pachomij regula 7. ex Hieronymi interpretatione sic habet. *Mane per singulas domos finitis orationibus, non statim ad suas cellas reuertantur sed conferent inter se, que præpositos audierint disputantes, & tunc intrabunt cubilia sua. Disputatio autem à præpositis domorum per singulas hebdomadas tertio fiet.*

2. Eundem quoque sensum insedisse plerisque aliis Monasteriorum conditoribus & instructoribus, produnt quæ ex variis Conciliorum decretis exhibent Ivo Carnotensis in sua Pannomia & Burchardus Episcopus Vvormatiensis, hic enim decretum profert ex capite 6. Concilij Moguntini sub Leone 3. Romano Pontifice & Carolo Magno Imperatore anno 813. *Sanctimoniales in Monasterio constitute omnibus dicibus ad*

Ivo part. 7.
cap. 95.
Burchar 1.8.
Decretorum,
cap. 77.

capitulum & ad Collationes veniant & regulam à sanctis illis Patribus constitutam diligenter obseruent. Id quod apud Iuonem ex 77. Canonum canone 59. Concilij Cabilonensis 2. æquè præcipitur. Nec dissimiliter à

Grego. Turo l. 10. hysto. Franc. c. 29.

S. Gregorio Turonensi commemoratum video , cum agens de Pelagia matre S. Aredij. *Cœnobium* , inquit , *fundauit in quo non modo Cassiani verum etiam Basili & reliquorum Abbatum* , qui monasteriale vitam instituerunt celebrantur regule , *beata muliere viłum atque vestitum singulis ministrante*. Fuisse tamen apud Cœnobitas Cassiano antiquiores , frequentissimum Collationum usum constat ex Athanasio in vita S. Antonij , Palladio in Lausiaca , Theodoreto in historia religiosa , Basilio in regulis fusiis disputatis , Hieronymo , Smaragdo Abbatte , Isidoro in libris de summo bono , vbi de illarum ingenti fructu disertè & perspicue multa tradit. Quin & ab ipsis sanctis Apostolis sumptuose approbationis exordium demonstrat Aluares De Pas , liquidem Apostolus ad Galatas scribens sic ait. *Ascendi autem secundum revelationem & contuli cum illis nimirum cum Apostolis , Euangelium*. Non ascendit ille ad descendunt Euangelium quod antea ab ipso Christo immediate didicerat unde præmiserat. *Notum enim vobis facio fratres , Euangelium quod Euangeliatum est à me quia non est secundum hominem neque enim ego ab homine accepi illud neque didici sed per revelationem Iesu Christi*. Sed ascendit conferre Euangelium , nam Collatio æqualium est , qua , de proposita quæstione singuli exponunt quid sentiant , vt dum in eodem sensu conueniunt , se magis ad bonum sectandum & malum fugiendum accendant , hæc igitur Pauli & aliorum Apostolorum Collatio in eum scopum à doctore gentium ordinata est , non vt aliquid noui disceret , sed ne in vanum curreret aut cucurisset , id est sine fructu apud homines laborasset. Fidelibus enim suspecta esset eius doctrina , & merito , si à doctrina aliorum Ecclesiæ procerum dissentiret. Hinc autem usus inoleuit inter spirituales viros , vt aliquando loco exhortacionis , Collationem instituerint , qua uno interrogante & alij ad interrogationem respondentibus , & Prælato , quod sentiendum est , discernente , vniuersi in hono erudiantur , & ad omnem perfectionem excitentur.

3. Sed in omnibus id proprium ac singulare habent Cassiani Collationes , quod primum literis consignata & in publicum editæ , religiosis Conuentibus conferendi inuicem , & colloquendi tum argumentum luculentissimum tum archetypam tabellam exhibeant , cuius æmula studiosi deinceps , Dorotheus , Gregorius , Benedictus , Bernardus , Dominicus , aliquique spiritualium rerum Magistri , ad summum artis fatigium compendio peruererunt.

4. Reguitemus vero paulò exquisitus collectas iam superiori capite proximo de Photij spinis , vvasne dixerim , & de tribulis fisus ? Etsi enim nonnulla erroribus aspersa inseruerit citatis *Mysticæ* codicibus , non tamen adeo leuis momenti esse oportet , quæ ex ipsis afferri possunt testimonia , vt in Apparatu sacro monet Posselinus , dum in iis etiam tot encomia & panegyricos legimus de sanctis Cœlestino , Leone , Gregorio ,

Basi. in regn. c. 59.

Hieron. Epist.

22. ad Eusto.

Smaragdus in

c. 40. regu. S.

Benedic.

Isido. l. 3. de

summo bono

cap. 14.

De Pas 10. 2.

l. 3. par. 5. c. 4.

Gala. 1. 2.

gorio, aliisque Romanis Pontificibus, de maiestate Pontificia, deque Apostolicæ sedis autoritate & aliis eiusmodi eo efficacioribus futuris argumentis, quo sedi Apostolicæ ille fuit infensor, ut non tam hostium dona, quam spolia de ipsius manibus eripiamus. Plenè igitur & optimè de libris Cassiani scribit ad nostram mentem loco citato. Utilessima verò, si quæ alia, hæc iis sunt pronuntiata, qui religiosam inire vitam cupiunt. Et verò tanta in iis vis inest ac quasi diuinitas, ut in hunc usque diem si quis Monachorum Conuentus hac ex forma & hisce præceptionibus gubernetur, reuera tantisper floreat, cæterisque prælucens virtutum esse officina cernatur, cum qui hæc repudiarit cœtus, quibusdam virtutum reliquiis instructus veluti in fluctibus iactetur, vel etiam naufragium faciat. Quare expedit nihil eorum quæ ibi traduntur contemnere, nam dominicæ hæc legis sunt & Euangelicæ disciplinæ expositio & explanatio. Cæterum sensibus ipsa quoque apud eum respondet eloquio ut quæ non perspicuitatem solum afferat sed ea insuper sit facultate prædicta, ut facile ac sineulla vi, hominum animis imprimatur, quin & eosdem peruidere atque ad institutum suum attrahere queat. Imo sapienter adeò sunt omnia & dextrè temperata atque efformata ut nec tropoliis liber secundus destituatur, sed multa contineat quæ demulcent, atque allificant ac pluræ etiam quæ cum metum ac terrorem inquietant tum pœnitentiam commouendi vim habeant. Quæ quanto dictionis cultu & ornatu selecto dicta sint, quamque, gloriola authori nostro, & ad honoris rationem affectu nihil attinet exponere. Breuiter sed egregiè Theophilus Raynaudus abstrusioris & exquisitæ literaturæ vir in suo Valeriano ubi ratam omnino habet Cassiani sanctitatem, valdeque commendat primum ab eius scriptis quæ, inquit, *Christianæ perfectionis medullam* iure dixeris. Non plus aut aliter Iacobus Aluares De Pas vocans insignes Cassiani Collationes quæque non solum facundia illius obseruantissimi Eremitæ mentis legentium mirifice delectant & mouent, sed & omnium spiritus doctrinam continent. Vincentij Bellonacensis elogia de Cassiani virtutibus alijs deflorauimus, quibus ad singularem scriptorum eius commendationem ista subnectit. Certè huius opuscula multam ædificationem continent animatum, & luculento sermone nitescunt. Nec inter multa antiquorum opuscula quidquam ad spirituales profectus atque perfectionis apicem tendenti utilius arbitror me legisse. Nam & B. Pater noster Dominicus, ut in eius vita legitur, librum illum qui Collationes Patrum inscribitur studiosè legens, ac vigilanter intelligens salutis in eo rimatus semitas magnum perfectionis apicem apprehendit. Agit siquidem liber iste de cordis puritate, de vitiis, & de omnium perfectione virtutum, cuius frequens lectio Christi discipulum ad multam cordis puritatem, & ad contemplationis arcem & totius spiritualis disciplinæ perfectionem, gratia opitulante prouexit.

s. Iam quod scriptis cæteroquin eruditione omniumque commendatione celeberrimis, vulnatis etiam exquisita & singularis quedam.

Raynau. in
Valeria. c. 3.
num. 2.

De Pas cap. 4.
cita.

Vincen. 1. 10.
specu. histo.
§. 18.

ratio accedat, si virtutum præceptis non modo sensum aut recordationem, sed ipsam quoque lectoris mentem altè imbuerint, his verbis

Hieron Epist. monstrat Hieronymus ad Demetriadem Optimè veteris lectione diuina, si
ad Deut.

Bacria. 10. 5, illam tibi adhibeas speculi vice, ut ibi velut ad imaginem suam anima respiciat, & vel fœda queque corrigat vel pulchra plus ornet. Id quod Da-

Biblioth.

crianus grauiter contestatur in Speculo Monachorum. Ut ilitas tua singularis non in hoc sita est, & doctrinæ verba memoriae commendes, sed ut doctrinæ verborumque effectus in te remaneat, id est ut tu ex doctrina puritatem interiorum, paratamque voluntatem adimplendi mandata diuina consequaris. De lectione itaque Cassiani, quā multos non mediocriter iuuerit in spiritu, plurima & varia commemorantur. S. Fulgentius Rusensis Episcopus, ut scribit author vitæ eius, Ægyptiorum Monachorum vitas admirabiles legens, Institutionum simul atque Collationum spiritali Meditatione succensus, memoratas terras nauigio petere statuit, duabus yidelicet ex causis, ut vel ibi deposito nomine Abbatis, sub regula iuuererit in humilitate, vel districtioris abstinentiae legibus subderetur. De S. Dominico item legitur in eius vita apud Surium quod satagens perfectorum imitari vestigia, & ad virtutum fastigia contendere, librum illum qui Collationes Patrum inscribitur, studiosè legendum suscipiebat, dabatque operam ut lecta intelligentia comprehenderet, affectu sentiret, effectu exequeretur, didicit enim ex eo puritatem cordis, contemplationis viam, omniūque virtutum perfectionem. Admirabilius fortè ac supra fidem scriptum videbitur ibidem de Thoma Aquinate & admirabilius quidem quo virti virtus & sapientia numeris omnibus absoluta eminebat magis. Fuit tamen hoc quoque in sancto viro memorabile, ut affirmat eius vita author, quod cum ei esset integrum, libenter solitus fuerit aliquid in Patrum Collationibus lexitare, ne rerum subtilium speculatione, affectus eius non nihil temperceret, possitque se rursus facilius ad diuina contemplanda colligere & erigere. Et in hoc quidem S. Dominicum sectatus est, quem eius libri lectione constat magnopere fuisse delectatum, & ad magnam vitæ perfectionem incitatum atque promotum. Numerabat quoque in singularibus è cœlo delibatis iucunditatibus sanctissimus Patriarcha noster Ignatius, vnum aliquod caput ex Cassiani Collationibus legere interdum, tum alia deinceps ut necessitas vel infirmitas postularet De P. Ioanne Baptista Piscatore narrat Ceparius noster in vita B. Aloysij Gonzaga quo tempore B. Aloysius Romæ in Quirinali in tyronum domo ad ædem D. Andreæ religionis sua tyrocinium ponebat, administrabat eam domum & tyrones probabat P. Ioannes Baptista Piscator Nonariensis admirabili sanctitate vir, & in excellenti Philosophiæ Christianæ gradu positus, cui raræ cuiusdam virtutis ac bonitatis tot alumni atque in diuiniore vita filij, qui tanto magistro ac duce gloriantur, certum, testimonium tribuunt. Tum infra. Observabat per quinque studiosè præcepta religiose vivendi, quæ à D. Basilio sunt tradita. Collationum Ioannis Cassiani Abbatis tanto studio ducebatur, ut eas prope totas memoria teneret. Iu-

Cepa. 12. c. 4.

cumbebat

cumbebat verò toto animo, ad ea qua à veteribus illis Patribus sanctitate conspicuis praecepta esse legebat, factis singillatim persequenda.

6. Cæteros non est animus vel illos recensere etiam nominatissimos vitos tam veteres quam recentiores, qui authoris huius lectione mirificè recreati in eius præceptionibus, institutis, & Collationibus perdiscedis & ad vsum appicandis omne suum studium collocauerunt: vel fructus multiplices, qui magna copia inde exorti sunt dinumerare. Verbulio dixerim, tot fuisse cœtypa perfectionis ex hoc prototypo quot prodidere viri sanctitate ac doctrina conspicui ex antiquissimo ac celeberrimo Monasterio Massiliensi, quod ipse fundavit, & in quo instituendo ac regendo ut scitè loquitur Hieronymus Platus, non est dubitandum quin re ipsa explicarit quacumque ex Sanctorum Patrum congressu ac sermone scriptis mandauerat, que scripta quantam perfectionem complectantur, notum est omnibus.

Platus l. 2. de
bono status
relig. c. 15.

C A P V T L X I .

Collationes publicatæ, Massiliae primū, tum alibi diuersis temporibus, ingentes animorum excitant motus.

1. **Q**via non amicorum studio duntaxat, sed in Academiaruā præcipue gratiam, Latinum exercuerat stylum in suis libellis aureis Cassianus, ipsumque scriptionis genus eruditum ac pium lectorem postulabat, facile vel ipsa authoris iam inclyta fama vel curiosæ lectio- nis cupiditate prouisum est, vt eorum quamplurima exemplaria scho- lis Massiliensibus inferrentur, adeo celeriter extulerat se Cassiani no- men, omnium penè Academicorum tum oculis lectioni intentis, tum animis doctrinæ admiratione suspensis, vt cogitare quis posset homi- nem qui ita supra cæteros emineret criminacionibus, atque inuidia ma- iorem esse. Attamen vt semper suspicio est, cuius afflatus tentat vt plu- trimum, afficitque indiscriminatim omnes, neque, sit hactenus ulli con- cessum, sedatis fluctibus, ventis, procellis, turbinibus inter amulorum fulmina & tonitrua honori velisicari suo, percrebuit etiam, & audita est Cassiani detrectare laudes, & corrumpere gloriam, quam pro me- titus erat occasione Collationum, quas plerique suspectas atque inui- fas habere ceperunt. Fauit opinioni temporis opportunitas, forte enim accedit, vt quo tempore libellus Cassiani editus est, à Pelagianis in di- cendi contiouersiam aut disceptationem vocaretur Augustini doctrina, *De vocatione & paenitentia electorum, deque gratia præueniente & aliis eiuf- modi.* Quomodo enim Augustinus tunc temporis Pelagianos detriue- rit, & quantum Ecclesiæ Orthodoxæ profuerit, narrat Possidius Cala- mensis Episcopus ipsius discipulus in eius vita capite 18. *Aduersus Pe- lagianistas quoque, nouos nostrorum temporum hereticos & disputatores callidos, arte magis subtili noxia scribentes, & ubicumque poterant pu- blica*

blicè & per domos loquentes, per annos fermè decem laborauit, librorum multa condens & edens, & in Ecclesia populis ex eodem errore frequentissimè disputans, & quoniam iidem peruersi sedi Apostolica, per suam ambitionem eandem perfidiam persuadere conabantur, instantissime etiam Conciliis Africani Sanctorum Episcoporum gestum est, ut sancto Pape urbis Roma, & prius ut. Venerabili Innocentio, & postea sancto Zozimo eius successori persuaderetur, quam illa secta à Catholica fide abominanda & damnanda fuisset. At illi tanto sedis Antistites suis diuersis temporibus eosdem notantes atque à membris Ecclesia præcedentes, datis literis ad Africanas Orientis & Occidentis Ecclesias, eos Anathematizandos, & deuitandos ab omnibus Catholicis censuerint; & hoc tale de illis Ecclesia Catholica prolatum iudicium etiam piissimus Imperator Honorius audiens ac sequens, suis eos legibus damnatos inter hereticos haberi debere constituit. Vnde nonnulli de eis ad sanctæ Matris Ecclesia gremium unde resilierant redierunt, & adhuc alij redeunt, innotescente & prævalente aduersus illum detestabilem errorem recta fidei veritate. Et erat ille memorabilis vir Augustinus præcipuum Dominici corporis membrum, circa uniuersalis Ecclesia utilitatem sollicitus semper ac peruigil. Est Augustini Epistola ad Innocentium 90. & sequentes.

Spondanus
an. 418.n.3.
August. Epist.
105.

August. Epist.
104.

Baron. 419.

2. Primùm tamen aduersus eosdem hereticos, postquam Zozimi sententia damnati sunt, palam inclamauit Anathema Sixtus Romanus Presbyter, qui postea Pontifex Cœlestino successit. Quod S. Augustinus in Epistola ad ipsum redditæ ea de causa factum ab eo docet ut dilueret calumniam quam iidem more suo mentientes sparsissent, quod ille ipsis fueret. Eundemque ad sui purgationem adiecisse, ut aduersus eosdem Commentarium scripsit idem Augustinus testatur. Sed & cum iam vbiique locorum sparsis per Christianum orbem eiusdem Pontificis aduersus eosdem scriptis literis, Sacrorum & ciuilis congressus iure multarentur qui in errore obstinatiori animo remanserunt: exulcerati inuidia, nec habentes quid iam detecti facere possent, ad calumnias concinnandas stylum exercuerunt, præstitaque id imprimis, qui post Pelagium atque Cœlestinum sectæ illius habebatur Antesignanus Iulianus Episcopus Capuanus, qui patrocinium hæresis & hæreticorum suscipiens, pro ipsis aduersus Orthodoxos quatuor libros edidit, atque duas Epistolas, quarum alteram Romam misit, alteram nomine decem & octo Episcoporum scripsit ad Episcopum Thessalonicensem. Meminit S. Augustinus ad Bonifacium contra Pelagianos lib. 1. c. 1. & 5.

3. Fuit hic Iulianus honesto loco natus, patre Memorio Episcopo cui cum Augustino magna intercellerat necessitudo, de eo enim hæc ipse. Ego certe beatæ memorie Memori patris tui non immemor, qui mecum non parvam inierat amicitiam, colloquium literarum, teque ipsum mihi carissimum fecerat cum te vidarem in libris tuis non antelucano conuiuio temulentum sed insano conuicio turbulentum introduxi te sedandum atque sanandum non in alicuius Philosophi auditorium sed in Sanctorum Patrum pacificum honorandumque conuentum. Videtur autem Memorius fuisse Capuanus

Capuanus

Capuanus Episcopus , atque filium suum eidem Ecclesiæ mancipatum Diaconum ordinasse , quem non sacris vt par erat sed sacerdotalibus imbuendum curauerat disciplinis ; quo nomine quasi reprehendere ac sub accusare ipsum videtur Augustinus in Epistola 131. ad eundem Memorium data , vbi pluribus differit , liberales disciplinas non esse eas quæ vulgo ita dici consueverunt , sed tantum quas docuit Christus suos imprimis Apostolos : petierat enim Memorius pro Julianō sex libros ab eodem Augustino scriptos olim de Rhytmo , tum ad finem Epistolæ de Julianō hæc habet . *Quem quidem non audio dicere plus amo quam te , quia nec veraciter dico , sed tamen audio dicere , plius desidero quam te . Mirum videri posse quemadmodum quem pariter amo amplius desiderem : sed hoc mihi facit spes amplior videndi eum , puto enim quod si ad nos te iubente vel mittente venerit , & hoc facies quod adolescentem decet maxime , quia nondum curis maioribus distinctur & te ipsum mihi expeditius apportabit .* Hic igitur adhuc iuuenis sede auctus nobili , nempe Capuana , vt tradit Genadius (sed Prosper vocat Atellanensem , ab oppido inter Capuam & Neapolim sito , fortè à patria , vel quod postea , sedem mutauerit) fastu tumidus literarumque sacerdotalium inflatus superbia , erumpens in maledicta , eo modo sanctissimum senem , Augustinum ipsius amantissimum scriptis exagitauit , primūque omnium quatuor libros scripsit aduersus eiusdem sancti Commentarium De nuptiis & concupiscentia , quem contrariis sex libris Augustinus redarguit sic exorsus . *Contumelias tuas & verba maledica , Julianæ , que ardens iracundia libris quatuor anhelasti , si me contempnere dixeris mentiar ; sed rursum Julianus , cum duorum librorum numero se ab Augustino superatum esse videret (quippe quoniam aduersus suos quatuor ab eo sex editi fuerant) ipse aduersus hos sex , conscripsit octo , eodem numero quo fuerat superatus , ipse superare conatus Augustinum , perinde ac non de veritate Catholica cuius essent potiora iura , sed de librorum numero altercatio esset .*

4. Inde pestis ac pernicies aliquantulum remorata , serpere atque progredi longius cœpit , nec unum duntaxat vel alterum aduersarium , sed ipsos plures , ac plurimis armis , diuersis in locis armavit , contra Augustinum . Primum enim Galliarum quidam Presbyteri , quod iam certamen Augustino viuente aggressi fuerant , eo mortuo acrius instaurarunt , quindecim scribentes obiectiones , aduersus eos quos in Pelagianos S. Augustinus scripsérat commentarios . Rursus vero Vincentius quidam , tem priuatim agens sexdecim in eisdem proposuit obiectiones . Insuper & Camillus & Theodorus Presbyteri Genuenses decem dubia obiecere .

5. Huius opportunitate disceptationis fortè usus Cassianus cùm in Collationibus ac præsertim Collatione 13. de liberi arbitrij viribus & diuini adiutorij necessitate passim aliqua iactasset , quæ refellere & coarguere Augustini doctrinam De gratia , aduersusque eam Pelagianismum inferre viderentur , diuersi animorum motus (vt enique studia partium , vel expers à studiis erat animus) excitati Massiliæ , Pars in

Cassianum vocem ac stylum acuere: hi erant, tum iij qui doctrinam Augustini mordicus amplexi, fidei legibus ac moribus à Christo Domino semel institutis orbe vniuerso iuncti foederatique censebantur; tum iij qui cum magistros, Theologiae agerent, tanto fauore excipi, quibus ipsi aduersarentur intensius, molestissimè ferebant; pars qui alieni ab recto Augustini dogmate infelici Pelagianorum faxo ad quod naufragio fidei facto inhærebant, vel aperta simplicitate causam tam constanter defendi suam existimabant; Pars ridere vana huius opinionis commenta, fœliciterque elusas artes prædicare, & erant hi ex eo hominum genere qui quasi spectatores otiosi paratique disputationum augustias & urbanitates non momenta probare, nulli sermo non magno negotio non intersunt. Alij quibus ambiguus religionis animus erat, rem secum taciti voluere, vel in cœtibus Academicis inter discrimina probandæ eruditionis exquirere atque agitare. Omnes denique Collationum, quarum laudes breui cognitæ vulgataeque sunt, lectionem flagitare. Neque aut captu facile, aut dictu promptum est, quantum hi commentarij nomen Cassiano, quantam ordini famam, quantam religiosa disciplinae robur adiunixerint.

C A P V T L X I I .

An ille idem qui à suo fonte fluxit, Cassianus doctrinæ integer ac liture purus ad nos usque peruererit.

1. **E**T hinc via vtcumque aperitur, per quam accuratè dispiciamus & perspicuum fiat, iure ne an iniuria liber quem proponimus improbatus ante hac sit, aut in suspicionem vocatus: sunt enim qui existiment standum non esse Cassiani, qui nunc vulgatur Codicis testimonio & authoritati, quoniam immissi olim cum falcibus multi, tot ac tam iteratis cæsionibus purgarunt & aperuerunt omnem eius vberatem, & quasi sylam dicendi, vt mutila quædam & hiantia potius nunc loqui videatur, quam plenè cumulatæque perfecta.

2. Primus, Cassiani librum, quem in manibus habemus, de nativo declinasse statu suo, genüsque sermonis fusum aliás & profluens nunc censoriis iudiciis ac notationibus exilè aridum, concisum, minutum & fractum esse docuit Baronius anno 433. Falli, inquit, certo scias, qui ex eo, qui præ manibus habetur Collationum liber Cassiani, defendant ipsum fuisse omni ex parte Catholicum, vt videre potes in appendice ad Cassianum Rome editum; perinde atque signis cum aliquem videat esse sanum, ex eo numquam antea egrotasse velit afferere. Morbosum quidem olim fuisse volumen illud, ex medicorum in eo impensa diutius arte certo certius intelligere potes, nisi libeat auscultare Gennadium aque Pelagianum. Cassianum excusantem, Prosperum verò damnantem his verbis. Legi & librum Prosperi aduersus opuscūla Cassiani, sub persona Collatoris qua Ecclesia Dei salutaria prebar, ille infamat nocivam qua enim vera Cassiani & Prosperi de gratia & libero

libero arbitrio sententia fuerunt, in aliquibus sibi contraria inueniuntur, hic etiam Prosper post obitum Beati Augustini librorum eius, contra hereticos inimicos gratia Christi, defensor extitit; Hoc quidem Gennadius, sed dum Prosperum damnat, absoluīt, & dum Cassianum absoluīt, damnat. Etenim si Prosper impugnat Cassianum & defendit Augustinum planè refragante illi S. Augustino Cassianum condemnat, & defendantem Augustinum S. Prosperum absoluīt, Quibus similia refert Rosueydis in vīs patrum Prolego. 6. vbi de Eucherio habet ista. *Quod si Eucherius huius quod hoc libro quarto damus compendij est author, cum & sealpetto usum & forcipē nunc venam incidendo, noxīumque sanguinem extrahendo, nunc luxurians capillitium circumcidendo merito dixeris. Nam ita sanus, ita concisus, hic Cassianus est, ut nullo Pelagiana presidentie nimio feruore vena micet nullis prolixitatis cincimis exuberet fastidiosa facundia.* Tum infra de Victore Martyritano Episcopo, ex Cassiodoro. *Nisi quedam addiderit iis que purgauit, scilicet Cassiani dicta, id est Antidotum contra veneni intimationem, quod scriptis suis passim inferebat Cassianus apposuerit.*

Cassiodorus
lib. diuin Institut. c. 29.

3. Verūm hanc singularem profus ac recens excogitatam sententiam argumentis aut nullis probabilitibus aut tantummodò conjectura ductis confirmant ad suspicandum. Non est igitur, cur à communi ac recepta iam ab omnibus longè ac retro superioribus saeculis opinione, de Cassiani scriptis ad hanc usque atatem seruatis illæsis discedamus, quam omnino certam esse non rationibus solum conuincitur, sed experimento etiam compertum est 1. enim conspirat consentiens in hoc editionum omnium & exemplariorum continuata successio, quæ successio-
nis regula, vt Augustino placet, contra Faustum in sacris libris diuidicandis tum in dignoscendis etiam saecularium scripturarum authoribus seruati solet. *Vnde, inquit, constat eos qui nunc habentur Hippocratis nobilissimi Medici esse libros, nisi quia sic eos ab ipso Hippocratis tempore usque ad hoc tempus successionis series ita commendauit, ut de his dubitare dementis sit? Platonis item, Aristotelis, Ciceronis, Varronis, aliorumque eiusmodi authorum libros, unde nouerunt homines, quod ipsorum sint nisi ex eadem temporum sibimet succedentium contestatione continua?* Quare si queratur à nobis unde scianus Apostolorum esse istas literas breuiter respondemus, ex fundatissima Ecclesia attestatione, à temporibus Apostolorum usque ad hec tempora certis successionibus producta, que nouum testamentum ab Apostolis & Evangelistis, scriptum semper credidit & credendum proposuit. Deinde, quod domesticā natuaque Cassiani, versa non sint mutataque in aliena, eadem semper & in eundem modum continuata eius in scholis ac disciplinis lectio manifestè conuincit; quo argumento idem S. Augustinus in libro, *De utilitate credendi* vtitur contra Faustum & Manichæos. *Nouum testamentum nec à Christo scriptum fuisse nec ab eius Apostolis sed longo post tempore à quibusdam incerti nominis viris, qui ne sibi non haberebant fides scribentibus que nestirent, partim Apostolorum nomina partim eorum qui Apostolos sequuti viderentur scriptorum suorum frontibies indiderunt affuerantes secundum eos scripsisse*

Aug. lib. 33.
contra Fa-
ustum cap. 6.

August. c. 3.

qua scriperint. At nullis, inquit, Augustinus, in tam recenti memoria extantibus exemplaribus conuinci potest, diuinis scripturas esse falsatas. Nam si de novo testamento loquamur eodem modo citant & legunt Ireneus, Tertullianus, Origenes, Cyprianus atque alij Patres, qui per temporum sibi inuicem succedentium seriem in Ecclesia securi sunt, simul autem omnes istos fuisse deceptos atque una cum his vniuersam Ecclesiam Catholice successionem per tot annos fuisse delusam ut pro incontaminatis, corrupta falsataque legerit, quis umquam nisi ex toto impius dixerit.

4. Similiter, quod ad libros Cassiani spectat de Prospero quisquam ne dubitare possit, quin authorem adhuc superstitem prouocaturus, in certamen, fidelissimos codices & autographo simillimos legendos suscepere? quos ab iis ipsis, qui nunc promulgantur, non modo non vniuersa re ac tota sententia, sed ne verbulo quidem dissentire facile cognoscere, qui textus Collationis 13. à Prospero citatos & suffixos, cum nostris, & cum aliis quotquot extiterunt, conferat, & quid in utramque partem afferri possit discriminis, curiosè peruestigari. Præterea si cuique pro suo sensu liceat ex scriptorum monumentis vel probare vel tanquam adulterinum reiicere, omnis penè fides ac scripturæ diuinæ humanaeque authoritas euanescit, sicut enim de uno vel altero corrupto loco, æquè ac de aliis, & de toto opere suspicari licebit: cùm nulla sit potior ratio cur istam magis quam illam immutatum seruari oportuerit; Vnde Augustinus absurditatis huius ignominiam Manichæis obiciens.

August. 1. 32. Videris ergo, inquit, id nos agere ut onnis de medio scripturarum aferatur contra Faustū cap. 19. authoritas, & sius cuique animus author sit, quid in quacunque scriptura probet quid improbet. Id est ut non authoritati scripturarum subiiciatur ad fidem, sed sibi scripturas ipse subiiciat: non ut ideo illi placeat aliquid, quia hoc in sublimi autoritate scriptum legitur, sed ideo recte scriptum videatur quia hoc illi placuit. Num in iis reficiendus magis atque in meliorem frugem restituendus fuisset Cassianus in quibus erroris suspectus vitium fecisse videbatur? hoc enim quam inique comparatum esset, quod in curatione corporis, si quæ inscij imperitiqui Medici conscripsissent pro salutaribus mortifera, aut aliquam partem ex illa salubritate purissimæ ornatissimæque dictio, quasi sanitatem temerè atque iniuriosè perdidissent? Atqui errores omnis veteris Cassiani, iis quæ extant eius operibus contineri docent quæ in collationibus reprehendit Prosper, habenturque etiamnum apud Cassianum nostrum. Vnde igitur aut quomodo versa & mutata in meliorem partem sunt omnia? his fauet vindictis nostris Raynaudus in suo Valeriano. Ut displaceat, inquit, quod Cardinalis Baronius anno Christi 433. affirmat nempe nunc quidem sanum esse Cassianum, olim tamen priusquam Eucherij Lugdunensis & Victoris Martyritani ac Cassiodori labore purgaretur, ita reseculis quæ cum Ecclesia Catholica doctrina non cohæabant, morbosum extitisse. Hoc reiicio, cum extent, ut dixi, etiamnum apud Cassianum quæ Prosper ex eo verbatim retulit, atque confixit. Dicere autem quod in ea Collatione afferitur, quam fugillat Prosper morbidum esse duntaxat, quæ vero alibi ab eodem authore trahantur,

debantur, ab aliis deinceps purgata & interpolata fuisse, diuinare est vel potius affectatae suspicionis tenebras gratis offundere.

C A P V T L X I I I .

An aliquos habuerit Cassianus beneuelos & benignos interpretes
ac defensores.

1. **E**T si haec tenus inter Theologos minimè defuerunt, qui sententiam Chrysostomi & aliorum Græcorum Patrum defendere conarentur, ut animaduertunt Sixtus Senensis lib. 5. Annotat. 101. Toletus in cap. 6. Ioann. num. 20. Vasques in 1. par. Tom. 1. Disputat. 91. cap. 8. num. 44. & Disput. 89. cap. 4. Braduardinus lib. 2. de causa Dei cap. 3 i. Ammianus præfatio. in homi. Chrysostomi super Matthæum nonnulli tamen cautius loquuti opinionem tueri ausi non sunt, sed Patres atque inter eos Cassianum in bonum sensum interpretantur, quorum nomina & defensiones, præsertim pro Cassiano, ut veritas magis elucescat, in his postremis capitibus breuiter referemus. Non proferam quoquam possem, sed qui scientia & sanctitate præstant, iuxta sententiam Augustini August. lib. 2. qui cum dixisset humanam authoritatem plerumque falli, subiungit. In de ordi. c. 9.
iis tamen videtur excellere, qui quantum imperitorum sensus capit, multa dant iudicia doctrinarum suarum, & non aliter viuunt, quam viuendum esse præcipiunt.

2. Primum igitur liquidissimè constat de Gennadio Episcopo Massiliensi, quemadmodum in lib. *De viris illustribus*, quem paulo post illa tempora scripsit, agens de Cassiano, scripta eius commemorat & omnia consensu ita vehementer approbat, ut eorum defensionem aduersus viros alioqui multis præclarisque monumentis ad omnem memoriam sibi commendatissimos, autoritate tueatur. *Prospfer*, inquit, *homo Aquitanicae regionis*, *sermone scholasticus & assertionibus neruosis*, multa composuisse dicitur. *Ex quibus ego Chronica nomini eius prætitulata legi, &c.* Legi & librum aduersus opuscula suppresso nomine Cassiani, qua Ecclesia Dei salutaria probat ille infamat nocua. Re enim vera Cassiani & Prospferi *De gratia Dei & libero arbitrio sententia in aliis suis inueniuntur contrarie.* Nec vero potest aut debet tanto cum fastidio Gennadij authoritas declinari, admittendo eius lapsum. Nam Adrianus Papa Episto. 3. ad Carolum Regem de ipso perhonorifice loquitur, testemque producit, & cum laude tanquam scriptorem vsqueaque Catholicum allegat in suæ causæ præsidium, pro veneratione reliquiarum sanctorum, ubi etiam Pontifex titulo sanctitatis eundem honestat. Vnde Colligit Suarez Gen- Suarez in
nandum nunquam fuisse Pelagianum, quia si fuisse hereticus, etiam si
resipuisset, non tanto honore ab Adriano Papa ad fidei dogma confir-
mandum allegaretur. Fieri ergo potuit ut ea quæ de Cassiano & Fausto
scripsit, non per errorem in doctrina sed per ignorantiam facti dixerit.

opere Tri-
parti. de gra-
tia.
Prologo. 1.
cap. 5. n. 3. 3.

quia in bono sensu illorum sententias & loquendi modos interpretatus est. Cùm enim nunc aliqui Catholici id facere tentauerint, & non propterea in hæresis suspicionem veniant, quid mirum quod idem potuerit Gennadio accidere?

3. Indubieque eadem mens fuit Eucherij Lugdunensis Episcopi & summa cum Cassiano nostro, ut supra docuimus, familiaritate coniuncti, de quo item Gennadius ibidem. Sed & Cassiani quedam opuscula latenter sermone idem Eucherius angusto verbi resoluens tramite, in unum collegit volumen. Et Petrus Damianus. Quod si vobis dubium videtur, saltem vestiarum partium testimonio aurem accommodate, legite Collationes Patrum quas Eucherius Lugdunensis Episcopus elimato sermone abbreviare studuit, & si nobis credere non vultis, saltem illius litera credite. Sermonem autem abbreviare vel in pauca contrahere non est expurgare aut incidere, noxiaque extrahere, ut aliqui per eram interpretantur. Sed quemadmodum ex Antonio ipse idem Cassianus Monachum docens, quibus modis aut quibus viis religio alienis nos exemplis informet & ad virtutem erudiat. Verus, inquit, & D. Antonij admirabilisque sententia Monachum qui post Cœnobiale propositum fastigia nititur sublimioris perfectionis attingere, & apprehenso discretionis examinè proprio iam potens est stare iudicio, atque ad arcem Anachoreseos peruenire, minime debere ab uno quanvis summo universa genera virtutum expetere. Alius enim scientia floribus exornatur, alter discretionis ratione robustius communitur, alter patientie gravitate fundatur, alius humilitatis, alius continentia virtute profertur, alius simplicitatis gratia decoratur. Hic magnanimitatis, ille misericordiae, iste vigiliarum, hic taciturnitatis, ille laboris studio supereminet ceteros. Et idcirco Monachum spiritualia mella condere cupientem velut apem prudenter etiamquamque virtutem ab iis qui eam familiariter possident deflorare, & in sui pectoris vase diligenter recondere. Quod ergo in variis multiplicibusque exemplis illi, hoc ab Eucherio in Cassiani scriptis amplissimis, ut ipsa abbreviando ac deflorando sibi spiritualia quasi melia conderet, elaboratum affirmant, Gennadius & Petrus Damianus.

4. Ioannes Dominici Florentinus Ordinis Prædicatorum vir ita viudo ingenio ut S. Antoninus qui fuit ipsius discipulus & auditor testatus sit eum in nulla scientia velut alterum Augustinum nullum alium habuisse doctorem, Archiepiscopus Rhagusæus & Cardinalis titulo S. Sixti à Gregorio 12. creatus, ac postremo plenus dierum missus Legatus in Hungariam ad Sigismundum Imperatorem, Budæ obiit, sanctitate ac miraculis clarus, scripsit librum qui *Amor charitatis* intitulatur, ut refert Antoninus, ubi Cassianum excusat, eiisque sermonem ad sensum & intelligentiam peritorum moueri posse contendit.

5. S. Antoninus aperte palamque asserti dicta Cassiani posse salvare, si intelligenter audiatur & attentetur. De libro enim Collationum in laudem multa praefatus deum ista subiicit. Verum dicitur ille liber numerari inter Apocryphos distincti 15. sancta Romana, ibi dum dicitur Opuscula Cassiani Presbyteri Galliarum Apocrypha. Quod forte ideo est quia Proffers cuius

Damia. lib. 5.
Epist. 19.

Cassian. lib. 5.
Institu. cap. 4.

Antoni. histo.
part. 1. tit. 23.
cap. 11.
Idem part. 2.
tit. 10. c. 10.
§. 2.

cuius doctrina est approbata ab Ecclesia in dicto Capitulo, & post eum etiam Cassiodorus arguit ipsum afferentes, non Catholicè scripsisse de libero arbitrio & gratia, plusque attribuisse libero arbitrio ministrare gratia, quam conueniat, in Collatione videlicet prima Moysis & illa Chæremonis, De protectione Dei in qua tamen aliqui ut Dominus Ioannes Dominici in libro qui intitulatur Amor charitatis excusant eum dicentes dicta eius pesse saluari, si sane & mature intelligantur, & non eo modo quo Prosper & alij ea expounderunt, nimis cursine & superficialiter intelligentes. Recurrunt argumenta Ludouici Blofij aduersus Ekium, in Apologia ac defensione Tauleri. Taulerus, inquit, Catholicæ fidei cultor integerrimus, ea quæ scripsit, sana & plane diuina sunt, ut cognoscere possunt qui in illis sunt versati. Sed Ekius ardore Ecclesiæ succensus indignè tulit, quod Lutherus magnificè laudaret Taulerum, & sententiis suis prava dogmata confirmare niteretur. Et infra: Ekius non putans se falli dicit. Utinam Taulerus prorsus lateret, & non inuolaret in Monasteria. Ego vero in nomine Domini dico. Utinam Taulerus ubique gentium cognitus esset, atque à compluribus diligentissime legetur. Verum Ekius licet minus circumspetè dannauerit Taulerum nondum à se studiosè lectum, nequaquam tamen malignè fecisse credendus est, sed fernens ille Zelus quo inuehebatur in Luterum, facile illi persuasit ut properè iniquam de sanctissimo viro Taulero sententiam ferret.

6. Vincentium quoque Bellouacensem Episcopum natione Burgundum Gallum ex ordine Prædicatorum ibidem allegat Antoninus, qui enexplicabili discendi ac legendi scribendique ardore captus, ac nullis vñquam studiorum laboribus vigiliisque fessus, cùm omnes penè omnium gentium libros longo tempore & assidua diligentia reuoluisset, doctrinæ Cassiani tanquam sinceræ & vndequaque erroribus liberae, si bene intelligatur, locuples testimonium perhibet his verbis. Certè huius opuscula multam adificationem continent animarum & luculento sermone nitescunt. Nec inter multa antiquorum opuscula quidquam ad spirituales profectus atque perfectionis apicem tendenti vilius arbitror me legisse. Nam & B. Pater noster Dominicus, vt in eius vita legitur, librum illam qui Collationes Patrum inscribitur studiosè legens ac vigilanter intelligens, salutis in eo rimatus semitas magnum perfectionis apicem apprehendit. Agit signum liber iste de cordis puritate, de vitiis & de omnium perfectione virtutum, cuius frequens lectio Christi discipulum ad multam cordis puritatem & ad contemplationis arcem & totius spiritualis disciplinae perfectionem, gratia opinulante prouenit.

7. Franciscus Toletus Cardinalis magnis ingenij dotibus vt solida doctrina & perspicuitate præstans, qui cùm viginti totos annos Romæ in Pontificio palatio coram sex Pontificibus continenter fuisset concionatus, à Clemente V III. in numerum Cardinalium adscitus, triennio eo munere functus decepsit è vita. Vivens commentarios in Ioannis Euangelium edidit anno 1588. in quibus Cassiani doctrinam interpretatur, & alios, quorum sententiam tuerit ipse Cassianus, Græcorum Pattum nomine compellat. Est autem, inquit, hac doctrina (scilicet Cassiani) non istorum

Vincentius
lib. 20.
Specu. histor.
cap. 18.

Toletus in
cap. 6. Ioannis.

istorum tantum sed aliorum Doctorum maximè Graecorum qui libero arbitrio humano multum tribuebant, nondum Pelagiana heresi grassante, hoc est nondum per definitionem Concilij Arausicanii 2. proscripto errore, ac veritate Catholica constabilita, maximè Chrysostomi temporibus.

8. Henricus Cuychius Ruremondensis Episcopus, cum geminas scripsisset orationes Panegyricas, priorem de vitandis & proscribendis è Republica libris perniciosis, posteriorem aduersus Politicos, tamen Cassiani nostri opera scholiis illustrata edidit, quorum et si aliqua obscuriora loca & ob Prosperi impugnationem & Gelasij Decretum erroribus respersa esse fateatur, tamen absque Cassiani labe, quem ait retulissi tantum non etiam approbat Abbas Chæremonis sententiam. Sic enim in suas censorias Notas præfatur, & difficultatem propositam expediens ait. *Non est apud me dubium, benebole & candide Lector, qui studium hoc & labor, quem in D. Ioanne Cassiano illustrando & veterum Codicum authoritate ab innumeris mendis que vel scriptorum & typographorum incuria vel alias ob causas irrepererunt repurgando recognoscendoque exhaustauimus, apud complures qui authorem hunc nostrum heretice labis insimulant improbabitur. Nam & Gelasius Pontifex Distinct. 15. Cap. sancta Romana, Ioannis Cassiani opuscula inter Apocrypha numerat, & B. Prosper contra 13. Collationem que Pelagiana heresios reliquiis penè tota respersa est libellum edit, cui titulum inscripsit, Contra Collatorem. Verum sicut negari non potest obscuriora aliquot loca & errores tam in ista tertia decima quam in plerisque aliis Collationibus inueniri, quos nos ad calcem totius operis adnotauimus, & ne imprudens Lector in eos impingeret, Censorias notas ac veluti antidota & amuleta quedam subiecimus: ita constanter affirmamus hos tam ipsi Cassiano quam Collatoribus, quos ille ita opinatos fuisse scribit, imputandos esse. Alios autem Cassiani libros errore liberos contendit, & sicuti Cassianus contrarium videtur tradere, interpretatur id Cuychius de bona voluntate per gratiam excitata, & præcedente vberiora auxilia eaque vt cumque promerente.*

9. Antonius Possevinus Cuychij sententiam sequutus in Bibliotheca V. *Ioannes Cassianus excusare videtur eumdem Cassianum, eo quod non ex proprio sensu scripsisse arbitretur sed Chæremonis doctrinam retulisse, præsertim, inquit, cum Cassianus iis de gratia & libero arbitrio locis adeo pugnantia secum proferat, ut ex Pelagianorum potius disputationibus quorum sententiam refert, quam ex suo sensu deprompta esse videantur, quod ipse alicubi admonere videtur.*

10. Aloysius Lippomanus Patritius Venetus, qui postea Veronensis Episcopus fuit, collegit vitas sanctorum octo tomis comprehensas, quarum maxima pars inserta est operibus Laurentij Surij Carthusiani, ubi præfatus ante excerpta è Cassiano, affirmat Cassiani opuscula tantum prohibita esse ob unam potissimum Collationem 13. Abbatis Chæremonis De protectione Dei, quod ex B. Prospero colligere est, libello contra Collatorem, in quo hominem hunc notat De gratia Dei & libero arbitrio quædam temerariè ac contra sanctæ Ecclesiae definitiones sentientem

tientem, locum iam citatum adducens. Cuius etiam sententia fuisse videtur Ioannes Trithemius. Quod ut quis credit facilius, adduci is potest præclarorum virorum autoritate miræ cum eruditionis tum sanctitatis, qui Cassiani opera & legerunt intrepidè & ad scriptorum suorum fidem confirmandam adduxerunt, in medium atque suis etiam discipulis legenda mandauerunt. Ex his D. Benedictus, Cassiodorus, Climachus, Bernardus, D. Dominicus, D. Thomas Aquinas, aliisque non pauci. Adeo quod in his sanctorum vitis, non de Ecclesiasticis dogmatibus fiat disputatio, sed de iustorum moribus, conuersatione, & exemplis tantum agatur. Igitur qua in parte bonus est, admissus fuit, in qua malus (ea autem est supradicta Collatio De protectione Dei) reiectus est. Sic & de Origenis libris fecisse videtur sancta mater Ecclesia nam explosis $\alpha\pi\chi\omega\nu$, & aliis nonnullis eiusdem opusculis, Cætera sine offensione legi videimus & audimus, & quod magis mirere contra hæreticorum insanias adducere non veremur. Ita Lipomanus.

11. Confirmat quoque eamdem assertionem Heribertus Rosseueydis, & ad authoritatem Lippomani eiusque responsi veritatem defendendam conspirasse videtur Prolegome. 15. in Vitas Patrum. Sed quia doctrina illius Collatio. 13. quam duntaxat suffigit, uterque consonat cum doctrina eiusdem Cassiani, in libris De Institu. renuntiantium, & utrobiusque eodem loquendi modo semper utitur, quod gratia adiuuet conatus nostros. Quo etiam virtutur in Praefatione ad 10. primas Collationes, & in Praefatione ad 7. sequentes ait se ideo scribere, ut illis ea quæ de perfectione in præteritis opusculis obscurius forsitan erant comprehensa vel prætermissa suppleantur. Proinde quam benignam interpretationem ad ductis locis ex Institutionum aut aliarum Collationum Commentariis Lippomanus & Rosseueydis concedent, eamdem similibus aliis locis apud Chæremonem Abbatem in Collat. 13. negare non foret æquum.

12. Petrus Ciaconius Observationes edidit in Cassianum quibus factum præfert ad dispiciendum, quid in eius scriptis & quo sensu respici debet, quid autem piam recipere possit interpretationem. Loca igitur omnia quæ Semipelagianismum subolere visa undecim propositionibus comprehendit, eaque purgat à crimine, eo quod Cassianus astruat tantum naturale aliquod meritum remotum, siue naturalem dispositionem remotam ad gratiam sanctificantem, non autem proximam dispositionem quam solam Ciaconius cum errore ac hæresi admitti censere videtur.

13. Alexander Pesantius in Errore 3. nempe hominem virtibus naturalibus posse habere actum fidei, non tamen opera meritoria. Eundem, inquit, errorem habere videtur Cassianus, verum tamen est, quod multæ propositiones Cassiani reducuntur ad bonum sensum, ut videre est apud Cassianum Romæ editum.

14. Ioannes Maldonatus in Cap. Lucae 24. dum inter authores Catholicos ac bonos Cassianum recenset simul etiam Catholicè omnino ac pie exponi posse eius scripta consentire videtur.

15. Hugo Menardus vir doctus sapiensque Ordinis S. Benedicti in

Pesantius 1.
par. quæst. 23.
articu. 5 disp.
2.

210 *S. Cassianus illustratus, seu Chronic. vita,*

Concordia Regularum, vbi de huius Concordiae regulis earumque aucthoribus. Notandum, inquit, est in hac concordia Cassiarium saepe appellari *Sanctum* quam appellationem reliqui, pro ut iuueni in Codice M. S. neque eum in locis vbi non erat adieci. Nec mirum videri debet hunc appellari *Sanctum*, fuit enim *Sanctus* ille vir & admiratione dignus, ut satis ex eius scriptis constat quæ et si quibusdam in locis Pelagiana fuligine aspergi quodammodo videantur, maxime Collat. 13. in qua disputat quosdam sine gratia Dei præueniente solis arbitrij liberi viribus, nonnullos non sine ea ad Deum conuersti, & eo nomine à Prospero Aquitanico impugnatus sit & à Gelasio Papa inter scriptores Apocryphos relatus, nunquam tamen quoad vixit ab Ecclesiæ communione separatus est, errore eius multis post annis in Concilio Arausicanus 2. quod anno Christi 529. habitum est tantum condemnato, nempe Cano. 8. qui sanè errorem emendasset, si illum ab Ecclesia reprobari vidisset. Vnde Prosper in sua disputationis epilogo. *Quorum tamen dum adhuc non sunt à fraterna societate diuisi toleranda est magis intentio, quam desperanda correſtio.*

*August. lib. 2.
contra Iuliu.*

16. Andreas De Saulay vir clarissimus & Doctoris Sarbonici titulo ac iure insignitus nunquam nisi honorificentissime Cassianum appellat, eumque in suo Martyrologio Gallicano inter scriptores ac Patres recenset, quibus ita illud accommodat Augustini ut conuenire videatur. *Isti sunt Episcopi & pastores docti, graues, sancti, veritatis Catholicae acerrimi defensores, qui Catholicam fidem in laete suxerunt, in cibo sumperunt, cuius lac & oibum paruis magnisque ministrauerunt. Talibus post Apostolos planatoribus, rigatoribus, adificatoribus, pastoribus, nutritoribus crevit. Sigillatim de eius doctrina extra omnem suspicionem multa & ornata & laudabiliter prædicat, in Supplemento ad 10. Calendas Augusti his verbis. Apud Massiliam depositio venerabilis Ioannis Cassiani multorum Monachorum Patris & insignium opusculorum authoris, doctrina & sanctimonia præclari. Mox infra. Presbyter ordinatus & spiritu sapientia repletus preclaras lucubrationes concinnauit, ut non modo Monachis suis utilia precepta prescriberet, sed & documento Christiani populi inferuiret. Igitur libros 3. de habitu Monachorum & de Canonicō Orationum & Psalmorum modo & usu Institutionum conscripsit, quorum ad Castorem Aptensem Episcopum apographa misit. Quo mortuo commentarium texuit de origine & remedio peccatorum, & insigne illam Collectionem Ascetis traditam, quam Collationes Patrum inscripsit. Demumque ad petitionem Leonis Romanae Ecclesie Archidiaconi postea Pape cognomento Magni, pereruditum exarauit tractatum De incarnatione Verbi, & hoc opere expleto finem scribendi vien-dique fecit anno etatis sue 97.*

Driedb. de
c priui. & re
dept. tract. 1.
c. 3. part. 4.

17. Attempo Driedonem qui cum Faustum & eius libros ab errore defendere conatur non potest Cassiano, cui Fausti doctrina planè coniuncta atque communis esse dicitur, non æque patrocinati. Faustus, inquit, contra Augustinum non scripsit ut quidam illi tribuant, nam illum cum magna reverentia allegat lib. 1. cap. 6. & lib. 2. cap. 7. vbi & Beatissimum appellat, sed scripsit contra Lucidum Presbyterum Gallum, qui ex doctrina Augustini

gustini male intellecta varios errores hanferat, nimurum hominem sola gratia saluari sine voluntaria obedientia vi solius predestinationis, immo & peccatores eodem modo damnari vi præscientia & reprobationis, & similia que in Tom. 4. Bibliotheca sanctorum Patrum ante libros Fausti præferuntur. Contra ergo illos errores scripsit Faustus, prius dannans Pelagium & postea errorem extrinsecum contrarium. Ipse autem media via se incedere proficitur necessitatem gratia predicando, & illi necessitatem laboris & obedientie adiungendo. Quamvis labor hic non sit nec fuerit in lege naturæ sine occulto aliquo auxilio, ut Driedo Faustum interpretatur. Frustra anniteret demonstrare quam hæc conueniant cum iis quæ in Cassiano suspecta traduntur, nisi æque cum Fausto haberet aliquid excusationis non illius quidem iusta, sed quæ probari posse videatur. Quin immo ut eruditus disputat Vasquez. Seuerius in eare loquitur Faustus quam Cassianus, nam ipse necessarium esse existimat hominem semper incipere ut gratia Dei auxilia ipsi conferantur. At Cassianus concedit Deum aliquando incipere & gratia sua nos præuenire. Quod si Deus inciperet aliquando, non dubitaret Faustus affectare id quod lib. 2. cap. 6. contra Augustinum scripsit Deum videlicet tunc magis vti iure dominantis quam ordine regentis. Hac de causa dixit Petrus Diaconus, inter eos qui similia Pelagio sapient scilicet Semipelagianos se præcipue anathematizare libros Fausti. Cur ergo Driedo potius Faustum defendat, quam Cassianum.

18. Trithemius de eodem Fausto ait prius quidem Pelagianum fuisse, postea vero à Fulgentio ad veram fidem reuocatum scripsisse in gratiam illius egregium volumen De gratia & libero arbitrio, quod inter opera eius circumfertur. Vnde videtur loqui de hoc volumine, quod nunc habemus in duos libros diuisum, quoniam neque aliud ipsi attribuitur, neque mentionem alterius in antiquis doctribus inuenimus. Censuit ergo Trithemius opus illud esse Catholicum, & authorem quando illud scripsit à Pelagianis omnino recessisse. Verum deceptus fuit vir alioquin & in aliis disciplinis exercitatus & in historia multum & sèpè versatus. Nam imprimis Faustus non potuit nec potest fuisse planè Pelagianus cùm in priori ex libris illis de Gratia à cap. 1. usque ad 6. item toto cap. 14. eleganter contra Pelagium necessitatem gratiae multis & graibus argumentis confirmat. Sed fuisse dicitur de reliquiis Pelagianorum. Vnde autem sumplserit Faustum à S. Fulgentio fuisse conuersum, cùm neque factum constet neque nomen, ficta ne sit & commentitia fabula vocatur in dubium. Neque ea de causa quam putauit Trithemius, suos de gratia libros edidit Faustus, nam in multis locis initium aliquod ex nobis concedit ad promerendam gratiam contra Fulgentij doctrinam lib. De Incarnatione, & alibi passim. Addit præterea Vasquez citato loco Petrum Diaconum suam fidem & Orientalium Patrum Romæ contra Semipelagianos professum scripsisse de ea librum De Incarnatione & gratia ad Fulgentium in quo cap. 8. damnat huius Fausti libros prædictos, quod in eis labori humano subiungeret gratiam. Fulgentium vero in libro De Incarnatione & gratia quam ad Petrum ref-

Vasquez to 1.
in 1. pat. disp.
91. cap. 9.

cripsit nomine suo & totius Africæ, doctrinam ipsius Petri approbasse. Nusquam verò Faustum ab hac nota defendit, vindicasset autem si illum ab errore conuertisset, & in gratiam ipsius Fulgentij libros illos Faustus composuisset, sequeretur enim in omnibus Fulgentij sententiam, qui omne initium tribuit gratiæ Dei, & oppositum vt errorem damnat.

Baron. 10. 10.
in Appendi.
ad an 490.

19. Hæc planè gemina sunt iis quæ pro Cassiani defensione afferri possent nam vt vt sit de causa, propter quam Faustus suos conscriperit libros De gratia & libero arbitrio, non diffitetur Baronius Sancti nomine dignum excessisse è vita, atque adeo impeglisse communī errore dumtaxat, & absque pertinacia aut potius sententiam retrahasse. Quod similiiter non ad Cassiani tantum sed etiam ad plurimorum Patrum indemnitatem respondere operæ pretium est.

Sixtus lib. 5.
Biblio. Annot.
101.

20. Sextus Senensis Chrysostomum benignè interpretatur, vt nihil deroget gratiæ præuenienti, & vt verba illius referenda sint non ad gratiam præuenientem sed ad subsequentem, quam Theologi vocant habitualem, ita vt hæc detur nobis potentibus & laborantibus oblata iam Deo promptitudine & occasione nostræ voluntatis. Vel certè intelligatur de auxiliis gratiæ subsequentis, quæ ad perficiendum quod incepimus dantur nobis iam volentibus. Sed hanc interpretationem non admittit Vasquez, nisi Magistro simul ac discipulo, Chrysostomo inquam & Cassiano videatur esse communis.

C A P V T L X I V .

Errare Doctores Catholici possunt citra hæresis labem.

Vasquez 10. 1.
in 1. par. disp.
9. c. 1. n. 3.

1. **R**ecenti memoria grauissimi Theologi autoritatem huius assertio[n]is monumentis publicis testati sunt.

Vasquez. Alius, inquit error, qui dicebat parvulis concessum aut negatum fuisse baptisma propter opera quæ alias si vixissent facturi præciebantur, non legitur fuisse Pelagij, sed eorum qui dicebantur de reliquiis Pelagianorum, & alias viri Catholici erant, Massiliensem scilicet quorum caput fuit Cassianus.

Suarez in
Operc. tripar.
Prolego. 5.
c. 3. n. 7.

Suarez id quoque ratum habet, valdeque commendat in suo De gratia, opere tripartito, cum ait negari non posse Cassianum fuisse unum ex præcipuis illius erroris defensoribus. Per quod, inquit, non intendimus eius damnare vel onerare personam, nondum enim erat illa sententia hæresis vel erroris damnata ab Ecclesia, vt Prosper in fine libri contra Collatorem aperte docet, Cassianumque inter Catholicos numerat. Solum ergo de doctrina ipsa tractamus.

Maldona. in
cap. Lucas 24.

Ioannes Maldonatus in Lucam. Fuit, inquit, Cassianus author Catholicus & bonus, sed nullum tam pulchrum est corpus vt nœvo careat.

Toletus in
Ioan. c. 6.

Toletus in Ioannem. Est autem, inquit, hæc doctrina (scilicet Cassiani) non

non istorum tantum sed aliorum Doctorum maximè Græcorum, qui libero arbitrio humano multum tribuebant, nondum Pelagiana tunc hæresi grassante, hoc est nondum per definitionem Concilij Arausianci secundi proscripto errore ac veritate Catholica constabilita, maximè Chrysostomi temporibus.

Antoninus in Epilogo De Monachis, Cassianum aggregat in ordinem ac numerum Sanctorum Patrum, qui ab antiquis temporibus ad nos semper publicè dicti & habiti sunt Catholici nullo Catholico reclamante. In interioribus, inquit, virtutibus ultra prænominate, & alijs plurimi ex religiosa conuersatione assumpsi ad regendas Ecclesiæ Episcopi, & ad erudiendos populos Doctores excellentissimi temporibus illis claruerunt, ut Basilius Gregorius Nazianzenus, Ioannes Chrysostomus, Ioannes Damascenus, Ioannes Cassianus, gloriissimus Hieronymus, Augustinus etiam factus Presbyter Monasterium Clericorum mox instituit, & cœpit vivere secundum regulam sub sanctis Apostolis constitutam, ut Canonici regulares, Item Martinus, Gregorius Magnus, Cassiodorus & alijs plures.

Ioannes Azor. Respondeo, inquit, Gelasium eo capite Sancta Romana. Distinct. 15. etiam Apocrypha censuisse opera Lactantij, & historiam Eusebij Pamphili, scripta Clementis Alexandrini, Iulij Africani, Cassiani, & Arnobij, qui tamen omnes Catholici scriptores censentur, cum tamen omnes lapſi fuerint in aliquos errores.

2. Mitto reliquos cum in hac ipsa defensionis causa suppetant exempla Prosperi luculenta & omni exceptione maiora. In peroratione libri aduersus Collatorem cum demonstrasset reprehensorum S. Augustini & vana obiicere, & recta impugnare, & prauia defendere, peremptorūque armis intestina bella mouentes dictis diuinis atque humanis constitutionibus rebellare, subiicit mox de Catholica eorum fide ac religione. Quorum tamen dum adhuc non sunt à fraterna societate diuisi, toleranda magis est intentio quam desperanda correctio, ut donec Dominus per Ecclesiæ Principes & legitimos iudiciorum suorum ministros, hæc que per paucorem superbiam & quorundam imperitiam sunt turbata, componat. Nobis Deo adiuvante sit studium quieta modestaque patientia odiis dilectionem reddere, & ineptorum recitare conflictus, veritatem non deserere nec cum falsitate certare. Tum supra Cassianum nominatum affatur. Doctor Catholice, cur professionem tuam deseris? Cur ad fumosam falsitatis caliginem relicta serenissima veritatis luce denulneris. Et in Epistola ad Augustinum. Multi ergo seruorum Christi, qui in Massiliensi urbe consistunt in sanctitatis tua scriptis, qua aduersus Pelagianos condidisti contrarium putant Patrum opinioni & Ecclesiastico sensu quidquid in eis De Vocatione electorum secundum Dei propositum disputasti.

3. Et quidem ex hac parte cur sic opinemur argumenta occurunt. Quantum enim errorem inter & hæresim seu hæresis suspicionem interfit, nemo quantumvis Theologiae imperitus sit, qui nesciat. Hæresim consummatam facit pertinacia & inemendabilis prauitas, quia ita firmiter adhæret animus falsis opinionibus in fide, ut frustra sit explorare in

Antoninus
par. 1. tit. 15.
cap. 12. in
epilogo.

Azor. 1. par.
Instit. lib. 8.
cap. 16. q. 16.

hæreticorum verbis certa aliqua resipiscentiæ vestigia , vel occasionem interpretandi benignè ac trahendi in bonum sensum. Disertè tradit Augustinus in lib. contra Manichæos. *Qui in Ecclesia Dei morbidum aliquid prauumve quid faciunt , si correli ut sanum rectumque sapient , resistant contumaciter , suaque pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt sed defendere persistunt , heretici sunt.* Ideo non patitur Ecclesiæ authoritas aliam admoueri tam contagiosæ luis expurgationem aut curationem , quæ ex antiqua & perpetua omnium gentium consuetudine ferro flammisque præscribitur , vt refert Tullius lib. i. de Natura deorum. Protagoram Abderitem eiurati numinis reum Athenienses exilio contumeliole multarunt , eiusque libros religioni noxios in frequentissima concione cremari voluerunt nec dissimiliter Romani , teste Valerio. Cùm reperti fuissent libti quidam qui non nihil videbantur soluere religionem , Prætor Urbanus ex autoritate senatus in conspectu populi eos combussit. Fuit item rescriptum Diocletiani & Maximiani aduersus Manichæorum hæreses , De æterno altero principio malo , ac de nefario dogmate congenitam à Deo bonitatem abdicante. Pontificium verò ac Principum Christianorum huius moris exempla collegit Bellarminus. Ac pri-
Vale, lib. i. c. 1.
Bellar. ro. 2.
Controu. 1.3.
de Laicis
c. 20.
 mum in 7. Synodo Actio. 5. generatim interdicuntur & comburi iubentur libri hæreticorum vniuersi , &c. Neque aliter factum accidit , quod ex hæreticorum myriadibus bene multis , quas vidit Ecclesia ab ipso sui nascentis exordio , vix ullus ab ipsis hæreticis scriptus liber nunc supersit , & euanuerint apud posteros tot volumina Valentini , Marcionis , Arij , Eunomij , Nestorij , Pelagij , & aliorum , imo ea fere nobis essent protus incognita , nisi à sanctis Patribus ea refutantibus commemo-
 rentur.

4. Aliud falsi genus describitur ab Augustino , & refertur in Decret. 24. quæst. 3. cap. *Dixit Apostolus.* Si qui sententiam suam quamvis falsam atque pœuersam nulla pertinaci animositate defendunt , querunt autem tota sollicitudine veritatem , corrigi parati cum inuenerint , nequaquam sunt inter hæreticos deputandi , quia scilicet non habent electionem contradicentem Ecclesiæ doctrinæ. Potuit ergo etiam circa ea , quæ ad fidem pertinent SS. Patribus humanitus aliquid accidisse , citra iacturam tamen & offenditionem Catholici nominis. Neque illico minuenda scriptoris fama aut conclamanda fides , per hoc quod intendens quidem assentire Christo , prauæ dispositionis ignorantia , vel aliqua inuoluntaria cœspitiatione magis quam cogitata & obstinata electione , luminibus veritatis officitur , alioqui multorum Patrum lucubrationes erroribus interdum tanquam næuis distinctæ & notatae , vt Irenæi , Cypriani , Iustini , Chrysostomi , Gregorij Nysseni , Hilarij , Bernardi , Hieronymi , & aliorum de quibus fusius tractarunt Facundus Hermiensis , Canus , Driedo , Sixtus Senensis , Braduuardinus & alij probatis nonnullis exemplis sanctorum virorum eo modo lapsorum , exauctiorandæ omnino & interdicendæ forent , quas tamen vulgi assensu omniumque ordinum approbatione usum in disciplina Christiana per utilem & necessarium habere

habere certissimum est. Remque ita decisam à Gelasio Papa in Concilio 70. Episcoporum explicant Canonistæ Dist. 15. cap. sancta Romana, ut qui ab hæreticis, & ordine & genere seponuntur authores, Catholici censeantur vniuersi, eorumque libri recipientur in publicam Ecclesiæ authoritatem & lectionem quemadmodum exponit Glossa ibidem, Antoninus, Couarruias, Azor. Quibus addit Bellarminus longè alia conditione labi falsarios hæreticos ac cæteros. Nihil enim fere aliud propositum habent hæsiarchæ, quam ut tyrannicis moribus, teste Nazianzeno, nomen suum illustrent, familiam ducant, sectarum conditores sint, principes opinionum & duces, solo ut plurimum hostilis animi & æmulationis studio aduersus Ecclesiam incitati. Cæteri verò stant & faciunt ab æquiore causa Ecclesiæ, & eorum lapsus non hæreses sed humani sunt errores, qui velut extinti & mortui nocere minimè possunt, error enim non nocet nisi quandiu pertinaciter defenditur, neque detecti aut damnati fuere dum authores viuerent, alioqui vel ipsi eos emendassent, vel Christianorum sacris & conuentu exturbati fuissent.

5. Sed ita de Apocryphis, si est quemadmodum sacri Canones definiunt, quod eorum libiti non adeo abstrusi aut reconditi sunt, neque tantis tenebris circumfusi ut in iis conspici nihil possit quid amabo tam imprudenter, fecerit atque imperite? quisquis ad eorum intelligentiam rimatur auxilia quibus πόρτας πύλας portas lucis aperiat, perfectè videat. Et si Apocrypha doctrina caligo est, caliginem illam lucidissimam efficiat ingenis suspicandi facilioribus, & sollicita nimis religione anxiis. Quid tam male feriatos interpretes dixeris si in iis scrutari & effodere profundius laborant, vt qnæ, tanquam thesaurus, profundè reconduntur & alte delitescunt veritatis aureæ glebas inuenire queant? Quid intolerabilius hac insania, quæ curandi officium non modo turpe sed criminis obnoxium & indignum potaret, quæ Medicinam manuariam ita religioni duceret, vt vulnus aspicere nedum attriccare, procul edicere & consulere nedum manu scalprum infigere, aut pharmacum porrigerè nefas haberet. En diuini oris acroama Matth. 9. *Non est opus valentibus Medicus sed male habentibus Euntes autem discite quid est Misericordiam* volo & non sacrificium non enim veni vocare iustos. Et allucinabatur Christus cum charitatis parcos & malè meritos de eo, qui inciderat in latrones sacerdotem & leuitam insimulauit deserti negligenter officij, quod descendentes eadem via viso illo plagisque impositis seminuo relicto pettransiissent: contra verò studiosum benignitatis Samaritanum maximè commendauit, quod videns eum misericordia motus & appropians alligasset vulnera eius, infundens oleum & vinum, & imponens illum in iumentum duxisset ad stabulum & curam egisset. Neque existimò fore quemquam tam stolidè ignarum aut tam ridiculè infantem, qui suspectis de crimine neget suum in Prætorio patrocinij aduersus delatores azylum. Ecquis enim innocens erit, vt ait Marcellinus, si accusare sufficiat. Eas verò decet oratorem agere partes lenitatis ac misericordiaæ, quas natura & ratio ipsa nos docuit, id est miserorum laboranti fortunæ multumque.

Couarru. Re-
solut. lib. 4.
cap. 15.
Azor. lib. 8.
Institu. c. 16..
quæst. 16.
Nazian. orat..
12.

Lucæ c. 112.

multumque iactatæ portum aperire, defensionem æquitatis suscipere, calliditates & calumnias in odium criminoris retrahere, de summa iuris disceptare, & proposita controuersiæ capita, singula quæque explicando, exhaustire. Quod insignè charitatis opus mater Lamuelis amantissimo filio commendatum voluit Proverb. 31. Aperi os tuum muto & causis omnium filiorum, qui pertransiunt. Muto enim os aperire, est mortuoram sive ab hominum oculis & memoria fugientium causam propugnandam arripere, atque ab errorum suspicionibus in quas passim vocantur indemnes præstare.

6. Hoc consilio turmæ doctissimorum Theologorum quibus recte conuenit illud quod siracides dixit de sapiente Apocryphi sermonis interprete ac diuinorum oraculorum enarratore, qualem Nazianzenus orat.
 20. Basiliū suū appellat, Ecclesiasti. 39. Sapientiam omnium antiquorum exquireret sapiens, & in Prophetis vacabit. Narrationem virorum nominatorum conseruabit & in versutias parabolārum simul introibit. Occulta prouerbiorum exquireret & in absconditis parabolārum conuersabitur. Et sapient. 8. scit versutias sermonum & dissolutiones argumentorum. Qui in tractandis & recognoscendis de errore suspectis libris singularem operam fœliciter posuerunt, qui officij potius & ingenij quam obtrectandi studio quærerent nodos in scriptis Apocryphis, quos dissoluerent, vmbrosa & condensa illustrarent, vias complanarent, sparsa errorum venena detegrent, ac diuiniora quam quæ Philo Medicus regia & θεῶν χεῖρας deorum manus appellat, alexipharmacā propinarent, si quid in verbis ac sententiis infirmum consolidarent, quod ægrotum sanarent, & alligarent quod confractum, quodque abiectum reducerent. Tales habuerunt causarum suarum patronos & suspectorum in fide dogmatum expurgatores, Eusebium Origenes, Hieremiam Constantinopolitanum, Dominicum, Soto, Bellarmīnum, Chrysostomus, Driedonem Faustus Regiensis, Marianum Victorium, Hieronymus, Augustinum, Cyprianus, Gentianum Heruetum, Clemens Alexandrinus, Franciscum Feuardentium Irenæus, Pamelium Tertullianus, Hieronymum, Origenes, Ciaconium, Cuychium atque alios de quibus superiori proximo capite, Cassianus noster. Porro quam utiliter & gloriösè in hoc studio operam suam posuerint, testantur elogia cum quibus id genus interpres vocant illustres viri, Ecclesiæ luminaria que præsens nocte iisque adæquant illud Ecclesiastici cap. 20. de Simone Onia filio & insigni Doctore ac Pontifice. Quasi stelle matutine in medio nebularum & quasi Luna plena in diebus suis, obscuras ingeniorum noctes è tenebris in lucem vocant.

7. Quare tenuisse Cassianum studiosissimè religionem Christianam, & in unitate fidei charitatisque Ecclesiæ communionem seruasse, qua ut inquit Augustinus Catholica est & Catholica nominatur, Prosperi testis viui atque præsentis autoritate rationumque momentis firmatum habes supra. Præsertim cùm liquidissimè constet Cassiano superstite potuisse Doctores in quamvis partem, liberos & solutos agitare illam de gratia & libero arbitrio Augustini sententiam. Neque prius eam decretis edictisque

edictisque interpositis retulisse Pontifices in tabulas fidei, quam Felix Pontifex qui anno Christi 529. Romanum regebat Ecclesiam, hoc est anno post editos à Cassiano commentarios; penè centesimo, Concilium Arausicanum indixerit vel confirmarit, permotus ipse scriptis S. Cæsarij quæ his diebus miserat ad ipsam Felicem de gratia & libero, arbitrio, adversus Fausti Regiensis libros eiusdem argumenti, de quibus nos alijs, quæque agnita ipse Felix non solum probauit, sed etiam ut tradit Gennadius per suam Epistolam roborarit, vulgandaque ubique curauerit. Non extant illa quidem sed quanta fuerint ex Romani Pontificis addita illi Epistola coniectare licet. Ea vero de re editi sunt pariter in eadem Synodo Arausicana 2. Canones 25. ex antiquorum Patrum definitionibus excerpti, qui maximè conformes reperiuntur doctrinæ S. Augustini, cuius etiam Apostolica sedes se professa est de gratia & libero arbitrio probare sententiam, sane quidem hunc illum esse annum Christi 529. & ab ortu Cassiani circiter octogesimum, plura sunt quæ demonstrent. Quorum ignoratione factum est ut Conciliorum Collector, & alij perperam illud adscriplerint temporibus Leonis vel Hilarij Romanorum Pontificum. Cæsarium enim Episcopum Arelatensem qui ei præfuit Concilio, haud illa ætate quam designant, sed iste Episcopum docent quæ scripsit author Pontificij Arelatensis in eodem Cæsario, quem & peruenisse ad annum Christi 544. tradit ex Baronio Spondanus ibi. & anno 529. Insuper tempus ipsum Liberi Patricij Praefecti Galliarum, qui huic Arausicanō Concilio subscriptissile reperitur, ut error cognoscatur admonet. Hoc vero potissimum tempore eò Patres Aransicanos conuenisse id inde accedit, quod in eandem ciuitatem à Liberio Praefecto vocati fuissent ad dedicationem Ecclesiæ quam ipse illic construxerat. A quo etiam & aliis viris illustribus, qui iisdem sacris Encæniis interfuerere decreta sua Patres subscriptione firmari voluerunt, ut suo ipsorum obstricti tenerentur Chirographo, ne fallacibus hæreticorum partibus aditus aliqua ex parte pateret.

8. Licebat itaque Cassiano dubitare citra hæresis periculum aut suspicionem, & disputare in contrarias partes, cùm ab Ecclesia nondum edita diutius silerent, De gratiæ controuersiis, fidei oracula. Hæc pluribus tractata reperies apud Driedonem, vbi in hanc rem. *Quia, inquit,* multa ex sacris scripturis elucidata que olim sub ipsis fidei Christianæ rudimentis nondum erant ex illis declarata, *idcirco nunc multa reputantur hæretica, de quibus tunc nondum ex scripturis sacris elucidatis licebat olim aut dubitare aut in vitramque partem disputare. Ex definitione Ecclesiæ Apostolice oportet credere B. Mariam permanuisse Virginem post partum, quod tam ex scripturis sacris non sequitur necessario.*

Driedo lib 4.
de dogmati.
cap.4.

9. Sed & pertinaciam vitio vertere, ac suffigere Cassianum eo nomine, ineptire est, nec vacat iniuria in sanctissimos Antistites Leōnem, Castorem, Leontium, Eucherium, Honoratum, Helladium, Venerium, quod eius in libris conscribendis studio ac cupiditati morem gessisse, vel etiam faces addidisse liquido constat ex superioribus. Atque in iis quantum vltro detulerit semper prudentum amicorum consilio ac Romanæ imprimis Ecclesiæ autoritati, legere licet multis in locis, sic enim Ca-

stori prefatur in libros De Institu. Cœnobio. Post tam exuberantis eloquentia flumina (scilicet Hieronymi ac Basili) possem non immerito presumptionis notari, si quid fillicidij huic inferre tentasse, nisi me ad hec fiducia tua sanctitatis animaret & sponsio, quod vel tibi ha nuge forent accepta qualescumque sint; vel eas congregatiōni fratrum in nouello tantum Monasterio commorantum deputares, qui si quid à nobis minus forsanam caute prolatum fuerit, & pie relegant & cum venia indulgentiore sustentent fidem potius mei sermonis, quam venustarem eloquij requirentes. Quapropter Beatisimē Papa unicum religionis & humilitatis exemplar, tuis precibus animatus secundum vires ingenij mei opus quod iniungis aggrediar, & ea quæ omnimodis intacta relicta sunt ab anterioribus nostris, ut pote qui audita potius quam experta tractauerunt, velut rudi Monasterio & veritatem sipientibus intimabo. Similiter in Præfatione Collationum ad Leontium & Helladium. Vestrum igitur est conatus nostros piis orationibus adiuuare, ne aut tam sancta materia imperito quidem sed fidelis sermone ponenda periclitetur in nobis, aut rursus eiusdem materia abyssis obruatur nostra rusticitas. Est etiam insignis locus Præfationis in libros De Incarnatione Domini ad Leonem Romanæ urbis Episcopum, quem compellat his verbis. Supereft ut effectum imperati negotij ab ipso postules, per quem imperasti, tua enim iam hic magis causa quam mea vertitur, tuum magis iudicium quam meum officium periclitatur. Me enim sine par sim tuo imperio, sine non sim, ipsa aliquatenus obedientiae ratio atque humilitatis excusat, nisi quod hoc plus meriti est in obsequio meo si minus est in possibiliitate, facile enim cuiuslibet iussionis ex abundantia satisfacimus. Illius officium grande est, & mirabile qui etiam idem in voto habet quod in viribus non habet. Tua ergo hæc res, tuum negotium, tui pudoris opus est, ora & obserua, ne imperitia mea periclitetur electio tua, & opinioni tanta non respondentibus etiam si ego per obedientiae veniam bene pareo, tu tamen per inobedientiam iudici male imperasse videaris.

Hieron. 10. 1.
de exppositio
ne Symbolo
ad Damasum.

Hanc in dicendo modestiam didicerat studioſissimus discipulus à præceptore suo & virtutis Magistro Hieronymo, cuius verba De expositione Symboli ad Damasum Papam obſeruarat atque collegerat. Hac est fides, Beatisimē Papa, quam in Catholica didicimus Ecclesia, in qua si minus perire aut pari caute forte aliquid positum est, emendari cupimus a te, qui Petri fidem & ſedem tenes, si autem hec noſtra confefio Apoſtolatus tui iudicio comprehenſatur, quicumque me culpare voluerit, ſe imperitum vel maleuolum vel etiam non Catholicum non me hereticum comprobabit. Vnde illud magni Augustini dictum refertur ex Epiftola 161. Errare quidem poſsum ſed hereticus non ero.

10. In pari cauſa Gilberti Porretani Pictauiensis Epifcopi, pro deſenſione dicit luculentus testis Baronius ann. 148. n. 13. ex Actis Concilij Rhemensis sub Eugenio Papa III. His absolutis introducta eſt in Concilium Gilberti Epifcopi Pictauiensis cauſa, in qua idem Gilbertus expertus eſt S. Bernardum vehementiſſimum contradictorum. Qui cum adeo perſtingeret illum, ut omnino conuinceret ipsum hereticum, Eugenius Papa consulens tanti Epifcopi fama, id ſeorsum poſt dimiſſum Concilium faciendum duxit. Testatur hæc Gofridus in vita S. Bernardi lib. 3. cap. 5. cum ait. Igitur in Concilia quod in urbe Rhemorum Papa Venerabi-

lis Eugenius celebrauit, egit ominus aduersus hunc Gilibertum Ecclesie sancta suo tempore singularis athlete Bernardus, primò quidem totum, quod ille verborum cauillationibus occultarē nitebatur eliciens; deinde verā tam suis ratiociniis, quam sanctorum testimonio biduana disputatione redarguens. Considerans sanc nonnullos ex his qui præsidebant, iam quidem animaduertentes blasphemiam in doctrina, adhuc tamen auerentes iniuriam a persona, accusus est Zelo, & domesticam sibi Ecclesiam seorsum conuocat Gallicanam. Communi donique consiliz à Patribus decem Provinciarum, aliis autem Episcopis & Abbatibus plurimis, dictante viro Dei nouis dogmatibus opponitur Symbolum nonum. Cui etiam subscriptiuntur nomina singulorum, ut eorum videlicet omnium sicut irreprehensibilis zelus ceteris innotescat. Ita demum Apostolico iudicio & autoritate universalis Ecclesia error ille damnatur. Episcopus Gilibertus an eidē damnationi consentiat interrogatur. Consentiens & publice refutans, quo prius scripsérat & affirmauerat, indulgentiam ipse consequitur, maxime quod ab initio cantus fuisset ea lege eandem ingredi disceptationem, ut promitteret sine ulla feso obstinatione pro Ecclesia sua sancta arbitrio correctum libere suam opinionem. Hæc tenus Gosfridus. Ex quibus, inquit, Baronius planè illud inducit eundem Gilibertum licet hæretica senserit, hæreticum non fuisse, cum pertinacia, qua secundum sanctum Augustinum de ciuitate Dei facit quemquam hæreticum, omnino caruerit, & hac de causa non fuerit pœna mulctatus, priuatione Episcopatus quo priuandus omnino fuisset ex præscripto sacram legum, si convictus fuisset hæreticus, immo & hæresiarcha. At quod symbolum nouum quod assentit tunc à S. Bernardo fuisse conscriptum, quānam controversia eius causa excita fuerit, & tumultus obortus à S. R. E. Cardinalibus aduersus Eugenium Papam, lege apud Ottonem Frisingensem rem ipsam locupletius persequentem in Frider. lib. I. cap. 55. & seqq.

11. Nec minus perspicue Cassianus studia illa sua in Pelagianam doctrinam, quæ offensionem ingenerarunt, posterioribus suis elucubrationibus, in quibus vt ait Gennadius, scribendi apud Massiliam & viuendi finem fecit, publica retractatione diluit, Augustini & aliorum plurimorum Patrum exemplo. Siquidem disputans de Incarnatione contra Nestorium acerrimè inuehitur in errorem Pelagianorum, quod ipse etiam fatetur Baronius anno 433. n. 25. Tale quiddam, inquit, hoc tempore accidit in Ecclesia. Cum enim vt superius dictum est, Ioannes Cassianus Presbyter Massiliensis Ecclesiae aduersus Nestorium disserendum atque perutile De Incarnatione Domini Commentarium edidisset eodemque volumine Pelagium atque Pelagianos velut eius hæresis primos authores vehementer exigitasset, factum esse visum est nonnullis, vt calumniæ loco diceretur, quod à Catholicis viris vt Prospero & aliis ipse Cassianus Pelagianæ hæresis in crimen adductus esset, ac proinde editas ab eo Collationes Patrum absque erroris periculo & suspicione fideles incāutē legerent absque dilectu, vt pote viri Catholicī, cuius cuncta esse Catholicā existimarent, &c. Vrgent idem vel maximè Leonis Papæ authoritas, cum in Epist. 47. ad Nicetam Aquileensem Episcopum, & in 83. vel 85. ad Metropolitanum Venetiæ grauiter reprehendit quosdam Episcopos, qui conuersos à Pelagiana

& Cœlestiana heresi, sine expressa retractatione & detestatione erroris sui ad communionem admittebant. Præcipitque ut nulli in posterum recipientur, nisi prius dannent apertis professionibus sui erroris auctores, & quidquid in doctrina eorum uniuersalis Ecclesia exhorruit detestetur, omniaque decreta synodalia qua ad decisionem eius heresos Apostolice sedis confirmavit authoritas, amplecti se apertis ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur. Sed nemo est qui tibi sapientius id suadere possit ipso auctore, quem constat Pelagianam hæresim pestilentem, vt vocat, & venenosam tanquam auspicium malum detestatum fuisse. Nuper, inquit, id est in diebus nostris, emersisse hæresim venenosam & maxime Veligarum urbe conspeximus, certi erroris, incerti nominis, quia cum recenti capite ex Ebionitarum stirpe surrexerit dubium admodum est antiqua magis an recens dici debeat. Noua enī assertoribus sed vetusta erroribus. Pelagianam hæresim etsi non nominet omnino designat, quæ sicut ab Ebionitis traxit originem, quatenus cum ipsis Christi diuinitatem negantibus ipsum solitarium seu purum hominem afferebat, ita eam ad Nestorium & Nestorianos transfudit tempore inter utrosque media. Vnde illorum soboles & filia, horum vero parens & procreatrix appellatur, vt infra plenius ostendit author. Accedit quod in hisce libris De Incarnatione aduersus Pelagianum quemdam Antiochensem Episcopum disputat, sicut & 6. & 7. lib. 6. capitib. & ex 31. capite libri vltimi manifestum est. Cuius errores lectissimis optimisque argumentis ita insectatur, & confutatur, vt hinc liquido appareat ipsum Pelagianæ sectæ nequaquam patrocinatum fuisse. Cum vero hanc venenosam hæresim nuper, id est suo tempore emersisse eamque incerti nominis sed certi erroris esse dicit Cassianus, manifestè designat non Pelagianos sed ipsorum reliquias aut Semipelagianos quos idcirco Pelagianos cineres appellat. Nunc, inquit, quod paulo austrius dicere cepimus exequamur, ut omnes sciant in Pelagianis cineribus ignes querere te, & nouis sacrilegorum flatibus fauillas veteres excitare. Quæ mihi videntur idoneæ coniecturæ ad probandum spectasse imprimis Cassianum in hac contra Nestorianos disputatione, in tantis tenebris erroris & inscitiae Semipelagianorum, præferre clarissimum lumen, ac bonæ cuiusvis voluntatis etiam primæ exordia, in nostræ iustificationis negotio diuinæ gratiæ auxiliis adscribere. Adducit & commendat hunc locum Baronius anno 430. & ostendit non tantum Pelagianis fauille Nestorium, quod ex edicto Imperatoris & Celestini Papæ querelis ad ipsum Nestorium demonstrat, sed etiam in aliquibus eadem sensisse cum ipsis.

12. Porro hæc sunt, Candide Lector, quæ hic breuiter super Cassiani scriptioribus annotanda existimauimus. Tu, si qua habes, explicandis Patrum sententiis aptiora, his vtere & hæc nostra qualiacumque sint boni consule. Haeret animo illud celebre iam olim apud eruditos interpres, Druthmari præceptum ac monitum, Prolusione in Euangelium Matthæi. Ego vero, inquit, nulli nolenti in sero aut legere aut habere hunc librum, vel sequi hunc sensum. Sed qui voluerit. Et si aliquis hunc detestetur, ordinet meliorem, & ego voluntarie istum suscipio. Nam iste nihil ulli nocet. Amici parui in hoc facto. Amici mea voluntate non tangent, ne forte de bono amationes fiant.

LIBER SECUNDVS, DE GLORIA ET BEATITUDINE.

P R O O E M I V M.

VALIS inter mortales, & in omnibus
vitæ suæ partibus fuerit exposuimus, tem-
pus iam est exequi, quam Christianum
sanctumque in modum se beatissimus
Cassianus ad postremum illum & terris
ad cœlos transitum accinxerit. Etsi enim multa eaque
præclara in eius animum à perenni illo bonorum om-
nium fonte congesta fuerint hactenus dona atque or-
namenta virtutum, quas demonstrauimus; tamen in
apparatu ad mortem, & ad beatitudinem ac gloriam
post ipsam, non pauca sane admirabilia mihi videri
solent, quæ præter cæteros clarum illum atque insi-
gnem reddiderunt. De quibus in hoc libro scripturi,
monemus omnia narrari haud facilè posse, ni proli-
xi esse nimio studeremus. Quare iis omissis quæ me-
mini in superiori libro cursim me & obscure signifi-

222 S. Cassianus illustratus, seu Chronic. vite,
care, aut ea sanctitati declarandæ necessaria non esse,
dicere; hic mihi consilium est cætera cum cura perso-
qui ac propositam otioséque contemplanda proponere,
ut explicatis rerum generibus, illa etiam, quæ inter
ostenta & vaticinia idque genus alia videntur, uno in
conspectu omnia liceat intueri.

EX CHRONL IBIDEM.

TEXTVS II.

Andem senio confectus expletis videlicet nonaginta
septem annis athleta Christi in pace quietuit De-
cimo Calendas Augusti. Sepultus est in Monasterio
sanctorum Petri & Victoris iuxta Massiliam. Quod
ipse primus construxit multis claris virtutibus & insigni sa-
pientia decoratus Theodosio & Valentiniano regnibus.

CAPV T I.

Apparatus Caſtiani ad mortem.

Cyrillus
Epist. 29.
Act. Ephesi.
To. 5. cap. 7.

1. CÆlestino Pontifici Romano demortuo Sextus proximè successit
eo nomine tertius, quem constat ex literis Cyrilli ad Acacium
Melitenum datis, simul ac regimen Apostolicæ sedis est consequutus,
nihil antiquius habuisse, quam quæ à S. Concilio Oecumenico Ephesino
decreta fuissent, confirmare rationibus & argumentis, tum id quod con-
tra dicere refellere, adeo ut qui olim Nestorianorum Patriarchas Pe-
lagianos (ex his enim eos fuisse progenitos supra demonstratum est) ad-
huc Presbyter fuerat insectatus, ipsos etiam Nestorianos Episcopus fa-
ctus Christianorum sacris & conuentu penitus extruserit. Sed quod sci-
ret Petri etiam muneris esse, distractos rursus in pristinam concordiam
reducere & collapsos erigere, in id quoque toto animo & studio incubuit
ut qui restitissent Ephesinis Actis Orientales Episcopi, eosdem Catho-
licæ fidei redderet obsequentes, eaque de causa ad ipsum etiam Nesto-
rium pestiferæ ac perniciosæ huius doctrinæ authorem ac Magistrum nec
non

non ad primarium eius fautotem Ioannem scripsit, vt de literis ad Nestorium testis est Gennadius in Catalogo, ac de scriptis ad Ioannem, Vincentius Lirinensis. Mirabiliter vero conspirauit ad Ecclesiam defendendam omnium generum atque ordinum consensus. Nam Theodosius Imperator hoc eodem anno Sixti I. apud Ioannem Antiochenum Episcopum nauiter egit vt damnaret Nestorium, & cum Cyrillo Alexandrino iniaret concordiam, pacemque inter omnes Orientales Ecclesias conciliaret. Usque ad hoc consilio Maximiani Episcopi Constantinopolitani & aliorum Episcoporum Orthodoxorum qui cum eo erant, illud impri-
mis quod liter res transfigi non posset, ex sententia eorumdem decreuit, vt tum Ioannem ipse tum Cyrillum, utriusque videlicet partis authores Nicomediam conuocaret, haud permissurus eos inde discedere, nisi iisdem inter se mutuo ad concordiam pristinam restitutis. Ad huius legationis obeundam prouinciam delectus est vir integer piusque Aristolaus nomine, Tribunus & Notarius, quem Antiochiam misit cum literis ad Ioannem eius ciuitatis Episcopum. Scripsit insuper ad Acacium Berceensem Antistitem qui totius Orientalium machinationis consultor praefenij grauitate & rerum agendarum usu atque peritia habebatur, & ad magnum illum Simeonem Stylistam incomparabile huius saeculi admirandae sanctitatis exemplum. Literas ultro citroque redditas totidem verbis transfert ex Concilio Ephesino Baronius anno Christi 432. ubi Cœci. Ephesi. magni huius Simeonis nomen ob eius magnificas virtutes ingentiaque c. 5. 10. & 15. miracula non in Oriente solum ubi degebat, sed in Occidente fuisse per-
celebre, quæ de eodem tradit Theodoretus significant. Licet enim super Theodoretus columnam in solitudine Syriæ Ciliciæque contermina positus, vitam in vitis SS. parem cœlitibus in terra duceret, tamè curam Ecclesiæ Dei minimè Patrum c. 26. abiecit, zelo quippe pietatis exæstuans, nullam prætermisit aliquando occasionem illi consulendi: cuius rei causa etiam cum opus esset, scriberet ad Imperatorem, ab eodemque vicissim soleret accipere literas, quibus ei commendaret quam studiosissimè, ut nominatum Deum pro ipso obsecraret obtestareturque, atque sua ipsum impertiret benedictione.

2. Nec in Leone Romanæ Ecclesiæ tunc Archidiacono, post Sextum vero Pontifice, defuit haec sollicitudo, neque oratio ad huius rei discep-
tationem desiderata est; nam eius horatu Cassianus aduersus Nestorium adhuc Constantinopoli sedentem, luculentum atque per utile de Incarnatione Verbi suum illud edidit Commentarium, de quo dictum est superius. Et eiusdem Leonis opera Constantinopolim ad Orientales Episcopos & alios si qui potentes factiosi, legendum misit, quod quidem hoc tempore factum esse tam Prosperti quam Baronij ex ipso Prospero testificatione liquet. Etenim cum in prefatione operis contra Collatorem annos numeret viginti & amplius, nempe exactos. Quo, inquit, contra inimicos gratie Dei Catholica aries huius viri dulci, nempe Augustini, pronat & vincit, idemque tempus illud numerare incipiat ab anno Concilij Carthaginensis, in quo primus Cœlestius damnatus est, ut quæ subdit ipse declarant, & docent ea quæ de ortu eius heresis in Chronico profiteretur.

Genna. c. 14.
Vincen. c. vii.

proficitur, ducens huiusmodi numerum annorum viginti in hunc ipsum annum scilicet Christi 433. definere, quo Consulatum gessit Theodosius Augustus decimum quartum, cum Maximo, quo ipse S. Prosper in Chronicō eiusdem S. Ioannis Cassiani honorificè meminit verbis istis. *Ioannes Monachus cognomento Cassianus insignis & facundus scriptor habetur.* Quibus sanctis verbis eum adhuc vita superstitem fuisse ipse declarat: ut plane intelligas cum Gennadius ait eum post scriptos libros contra Nestorium fine viuendi fecisse, significare voluisse nihil præterea superueniente morte ab ipso scriptum fuisse; Petuerisse ipsum quidem ad annum Christi duntaxat 435. Trithemius tradit, cui, tamen haud consentimus. Certe quidem annos aliquot ultra superstitem vixisse, non solum quæ in historiæ decursu tradidimus, sed & quæ habet ipse in fine operis contra Nestorium, ex uno de cæteris conjecturam faciant. *Vnde ego, inquit, quoque ipse humilis atque obscurus nomine sicut merito, licet mihi inter eximios Constantinopolitane urbis Antistites locum Magistri usurpare non possim, studium tamen discipuli affectumque presumo. Adoptatus enim a beatissima memoria Ioanne Episcopo in ministerium sacrum, atque oblatus Deo, et si corpore absum, affectu illic sum, & illi dilectissimo mihi ac venerandissimo Dei populo & si nunc presentia non admisceor, tamen mente coniungor.* Et hinc est quod condolens ei atque compatiens in vocem nunc tristitia communis ac doloris eripi, & quod unum potui per opusculorum nostrorum flebilem querimoniam quasi pro membrorum atque artuum meorum infirmitate clamaui. Etenim si iuxta Apostolum dolente quidem minoris Corporis parte condolet maior atque compatitur: quanto magis dolente maiore minorem compati oportet? Inhumanissimum quippe est ut in uno atque eodem corpore maiorum infirmitatem minora non sentiant, cum minorum maiora patientur. *Vnde obsecro ac deprecor omnes vos qui intra Constantinopolitane urbis ambitum siti, & per affectum patriæ ciues mei & per unitatem fidei fratres mei estis, ut separatis vos ab illo ut scriptum est lupo rapaci, qui devorat Dei populum sicut cibum panis.*

3. Hæc enim de libris eiusdem Nestorij aduersus Catholicam doctrinam indicat atque innuit, quibus conficiendis cum totum illud tempus impendisset, quo in pristinum suum Monasterium S. Euprepij quod erat Antiochiae relegatus, degere ibidem permisus est; indeque iuges in Ecclesia Orientali controversiæ agitarentur, Theodosius ut discordiarum tolleret seminarium illos vbique conquiri & comburi iussit, ac ne quis deinceps legere aut retinere aut in disputationibus allegare auderet, exhibita poena publicationis bonorum prohibuit, ac tandem ipsum authorem sero licet in Oasim Prouinciam Ægypti perpetuo exilio amandauit, vbi postmodum verminante lingua miserabilem vitæ sortitus est exitum. Quod in suis temporum rationibus ad annum saeculi quinti trigesimum sextum & septimum Baronius refert.

4. Angebant itaque Cassianum ingentes animi curæ quod Nestorianorum succrescentium nouis semper molitionibus Ecclesia, maioribus in dis præliis quateretur, ac pacis & conciliationis artibus parum admodum loci esse intelligeret. Quin etiam periculum à Vandals in Africa vehementius

vehementius ingrauescere videretur , cum Gensericus eorum rex fidem Catholicam (à qua olim ad Arianismum apostatasse Isidorus tradit) Ariana volens impietate subuertere multos Episcopos Orthodoxos quorum iniuncta constantia nullis superbissimi Regis terroribus cederet primùm Ecclesiis & ciuitatibus præscriberet , deinde in exilium actos & atrocissimis vexatos suppliciis , ad postremum diuersis mortibus interemptos illustri Martyrio mirabiliter excruciaret; vt eorum sanguine atrati fluctus maris intermedij Massiliam vsque rumoribus diffunderentur , & in urbis frequentia exulum squalor inauditus & miserabilis feriret omnium ciuium oculos & mentes , pertasus inquam temporum & æternitatem istatum Cassianus , & æger , non animi solum sed etiam corporis petebat animæ suæ vt moreretur , vitamque ipsam numerans inter odiosas res , nihil votis adæquare atque eius excessum expetebat , & ingenti gaudio ferebatur ad cœlestem patriam ubi cupito numinis aspectu , potiretur. Quare administratione ordinis subrogatis optionibus permissa , secessum accuratiorem spectare cepit , vt quod supererat usuræ lucis mortalís , Deo sibique vacans , in adornando ad lucem immortalem transitu collocaret.

Isido. in hi-
storia Vanda-
lica.

C A P V T II.

In cælum migrat.

¶ **V**erum etsi animus patiendi audius tantis occurrebat difficultatibus incommodisque , corpus tamem confectum ætate assiduisque laboribus , ex ea viuendi qua de diximus seueriori disciplina necessario atterebatur , unde morbi illius quem supremum habuit initia prodiere. Et apparuerat ægritudo primùm non pro eo , quām esset periculosa , paucis tamen diebus continuata euasit in eam quæ aditum ei ad æternam vitam aperiret ; scilicet nouellus ordo magnis iam austibus in omni genere proiectus educante qui genuerat ac regente Cassiano , visus est sapientissimo numini vt tempus existimaret quo & ipse suum in cœlesti curia ac beatorum senatu parentem haberet ac præsidem. Ipse vero habens desiderium , vt loquitur Apostolus dissolui & esse cum Deo suo , ad eum per gradus illos ferebatur , quibus procreatæ res ascensiones in corde disponunt , magnisque lachrymis rogabat identidem iuberet se statione discedere , & quietem demum aliquam capere , qua æstuanti animo & ad Deum spectandum intento fieri posset satis. Tria desiderasse aiunt , antequam è vita concederet , videre perfecta. Primo stabile , fixum & permanens religiosi sui ordinis bonum , 2. Nestorianorum extremam perniciem & contritionem , postrem redditum Ecclesiæ Constantinopolitanæ & in suam pristinam sedem ac dignitatem restitutum Chrysostomum , id enim sanctus ipse ex Cucuso , exul scribens ad Olympiadem Epist. 2. iuniorem viduam prædixerat fore , vt rediret Constantinopolim , cuius va-

Chrysostom.
Epist. 2.

ticinationis obscura adhuc spe & cœca expectatione Cassianus pendebat.

2. Horum compos votorum factus , vidit iam longo regionum in Occidente maritimorum tractu numerosam familie suæ sobolem ad quinque Monachorum millia propagatam , multa passim ab exteris gentibus atque longinquis domicilia exædificata præter urbana duo, alterum virorum , mulierum alterum , quæ innumerabiles homines religiosam ac piam vitam instituerent. De profligandis atque perdendis Nestorianis extant illa eius optata & preces in calce librorum de Incarnatione. Te autem prater omnia ac super omnia Deus pater domini nostri Iesu Christi, eque voce ac mente supplici obsecro , ut hec que ex largitate tui munericis scripsimus , tu dono tui amoris insinues. Et quia ut ipse nos dominus Deus noster unigenitus tuus docuit , ita dilexisti hunc mundum ut pro salute mundi unigenitum tuum mitteres : dones hoc plebi iue quam redemisti , ut in Incarnatione unigeniti filii tui , & tuum donum & affectum illius sapias , & hoc quod pro nobis unigenitus tuus Dominus Deus noster & natus & passus est & resurrexit , ita omnes & intelligent & ament , ut dignatio sua maiestatis profectus sit nostri amoris , nec in animis vniuersorum humilitas illius immunitationem habeat honoris , sed augmentum semper pariat charitatis , ac beneficia sacra misericordia ita omnes pie ac sapienter intelligamus , ut tanto plus debere non erimus nos Deo nostro , quanto humilior propter nos factus est a se Deus. His quoque occurrit in votis diuina prouidentia quæ omnem incendij illius velut scintillam , doloso cineri geminandæ in Christo personæ , & abnegandæ in Deipara maternitati diuinæ suppositam fæliciter compressit annis superioribus , vt ostendimus. Quod de Chrysostomo reliquum erat , venerandum eius corpus Comanis , vbi exul vitam finierat , celebri pompa translatum est Constantinopolim. Idque Proclum Episcopum Constantinopolitanum curasse Socrates existimat ut eos qui propter Ioannis abdicationem separatim adhuc contentus peragerent , cum cæteris in concordiam reduceret , & prudentia eorum animos offensos permulcererit. Iuuit etiam plurimum ingens populi & assidua contentio , cum enim Proclus anniversaria die transitus sancti Chrysostomi ex more Panegyricam ad populum orationem haberet , vniuersi Christi fideles Ioannis amore incaluerunt ut acclamationibus indesinentibus inter concionandum Proclum pulsare aggressi concionem ad finem perduci minimè sruerint petentes reddi sibi Ioannem sacrasque eius reliquias Constantinopolim transferendas , quibus permotus Antistes abiens ad Theodosium instar Nicodemi audacter petiit corpus Ioannis , ac de eo facilem impetravit quod diceret magno Imperatori probro futurum si pateretur exulare Chrysostomum , qui eum per baptismum genuisset in Christo.

Socrates l.7.

app.44.

3.. His persuasus Theodosius selectos viros ex senatoribus ad opus perficiendum legauit Comanum in Ponto ciuitatem , quibus præcepit . ut illustri & splendida pompa venerandum Ioannis corpus inde sublatum , charis , psallentium sacrorum ministrorum comitantibus , accensis cereis de loco in locum quæm religiosissimè auehendum curarent sed conigerit ne his coepitis exitus quem optaret dicam quam copiose & abundante

dante quoniam triumphi decus istud & ornamentum Cassiani expectationi & solario nunc etiam mirificè redundabat. Singula ut se habuerint
 Nicephorus accurate complexus ita recenset. Postquam autem itinere con- Niceph. l. 14.
cap. 43.
 fecto in littus ex aduerso Constantinopoli ad Chalcedonem cum reliquis sancti
 viri peregrinare, transit eo Imperator & senatus Imperatorius, transit etiam Patriarcha & Iudices magistratisque omnes, & deinde homines generis & etatis omnis per fretum in mare perinde atque in continente vadantes: & ad Propontidem os Boiphori ardentibus funeralibus tegentes, sacrum tumulum Imperatoria-triremis exceptit. Tum sane miraculum quoddam edidit Deus, prodigiis que unquam visa sunt longè maius, Cum enim certa & constans esset in mari tranquillitas repentina subito exorta est procella, & naues innumerabilis illius classis alia alio diverso saluti sue consilentes dispersa sunt. Ea autem que sacrum illud pondus & clarum thesaurum vchebat Imperatoris triremis funibus derepente ruptis, veluti diuina gubernante manu ad vidua agrum appulit, vidua inquam illius propter quam sponsa Christi Ecclesia pastore tanto viduata fuerat, & rursum post mortem quoque iusto iudicio legitimam ille tulit sententiam agrum vidue auctoritate sua attribuens, atque confirmans, Deo nimurum magnum illum glorificante & iniquum exilium eius aperte predicante. Et quo ad eius fieri potuit petram nauis discidit, quod miraculum hodie quoque cernitur & egregij illius viri ardorem eximium quoniam precone clarissimum attestatur. Hoc ubi factum est serenitas rursus aduenit & nases aliae aliunde collectae cum apparatu & comitatu maximo carminibusque debitissimis virum sanctum perducentes, in Vrbem Imperantem deportarunt. Eumque primum circa Amantium magni Thome templum exceptit, inde vero ad Ecclesiam S. Irenes delatus: porro postea Imperiali curru sepulchrum eiusdem in sanctorum Apostolorum templum illatum est. Ibi Imperator sacro tumulo chlamyde tecto, & fronte atque oculis urne impositis communem supplex precacionem pro parentibus fecit. Dudum enim illi mortui fuerant in pupillari atate eum tenerum adhuc relinquentes. Seorsum vero pro matre quoque precatus est, ut tumali eius motus atque strepitus confisteret, triginta enim & quinque annos iam is quaticebatur, quo tempore scilicet & ipsa Ecclesiam concutiebat. Nec ille id non exorauit, confessim namque urna eius constituit. Atque ubi sacer Proclus virum sanctum in eundem secum thronum collocavit, plebs circumfusa uno ore exclamauit. Recipe inquiens thronum tuum o Pater. Fertur ipse quoque, tum quæ dudum clausa fuerant labii rursum apertos ad populum dixisse. Pax vobis, sicuti id circumstantes homines & Proclus Patriarcha se audisse testati sunt. Porro sacrissimi mysteriis peractis ad reliquiarum eius repositionem itum est & Episcoporum manibus magnus Antistes ad basim sacra diuineque mense veluti sacer & inviolabilis thesaurus conditus est, Episcopis Episcopus, martyribus quamuis sine sanguine Martyr, Prophetis Christi & Apostolis magna atque aurea Ecclesia Christi tuba, omnes omnium aures personas & pia dogmata & precepta clare musicis penè modilis occinens. Factum id vigesimo septimo mensis Ianuarij die. Ingenti autem facinore isto illi etiam qui propter ipsum secesserant persuasi Ecclesiæ omnes coniuicti atque uniti sunt. Haec tenus Nicephorus,

4. His auditis Cassianus vbi primùm rumor esse cœpit in Occidente tanquam iucundissimis acceptis nuntiis recreatus, cùm manus cælo sublatas eodémque oculos defixisset, pro tam eximia in sanctum beneficentia Deo ingentes gratias egit, tum ad suos oratione conuersa nullum certè iucundiorem nuntium maiorémque lætitiam afferri sibi protulisse te status, de Chrysostomi virtutibus, (quod aliàs identidem facere consueverat) & de charitate illa imprimis, cui nimis angustus ad bene merendum orbis terræ videbatur, pauca perstrinxit. Quibus tum maiori & effusa solito magis hilaritate pronuntiatis, cæteris gemitus exprimebantur & lachrymæ. Iam nihil nisi clamabat ad Dominum, ut seruum suum in pace dimitteret in eum locum, vbi totus sine ulla intermissione labisque admistione posset in diuina Majestatis laudes impendi. Neque cogitare aliquando obitum suum poterat, quin exuberantes gaudio lachrymas funditaret: et si numinis prouidentiæ ad cuius nutum vti mors libenter oppetenda, sic neque vitæ prorogandæ detrectanda consilia, auram hanc vniuersam ita committeret ut quidquid ex eius maiori gloria foret, id omne de se suaque valetudine vellet plenè cumulatèque perfectum. Interea morbus magis magisque ingrauescere.

5. Tum ipse solito infirmior & minus ad res gerendas sufficiens, sensit breui instare depositionem tabernaculi sui, & imminere horam quam summus illi prætor dixisset. Quocirca quietis auditus & abstracto à presentibus sensu, mentem oculisque cælo intendere & infraacta voce cum Deo colloqui cepit, nunc Psalmorum versus pie admodum usurpans, nunc Christi crucifixi effigiem manu tenens, imo è pectore suspiria ducere, lacrymas precibus miscere, ac subinde I E S V sanctissimum succlamare nomen donec vox eum pariter ac vita desiceret. Ita extrellum usque spiritum fortissimè in hac virtutum dolorumque palestra luctatus, ut sua demum virtuti palma præmiaque decernerentur decimo Calendas Augusti, qui dies B. Apollinari Episcopo & Martyri anniversario ritu facer est, tranquillo serenoque vultu inter discipulorum suorum comprecantium lacrymas, placidissimè expirauit, animaque authori, à quo conditam acceperat, fœliciter transmisit anno post Christum natum 448. Cum annos vitæ numeraret nonaginta septem, sed vitæ melioris ac religiosæ quam inter Monachos educatus à puero paruulo instituerat, penè totidem; quos ille omnes in voluntariis rigoribus traduxit as fiduaque ac seuerissima disciplina, & vel peregrinationi vel literarum studiis semper intentus, multorum præterea simultatibus & odiis petitus, arque ærumnis cœberimè conflictatus. Quibus rebus omnibus superandis fuit vir planè admirabilis, ac sæculo digna Chrysostomi soboles, nisi cælo digniorem æternitas asseruisset.

C A P V T III.

Demortui veneratio & exequie.

1. **A**B hoc eius excessu, qui animorum motus apud mortales multos extiterint, difficilè est iis qui rem oculis non usurparunt subiictere cogitationi. Quam primum id signi datum est, vt habetur receptum moribus religiosorum, quo certi fierent domestici omnes sanctissimum Patrem in cœlos euolasse, certatim singuli tam tristi nuntio exanimati ad eius, velut ad communis parentis funus, accurrerunt, completerunt cubiculum, in quo situm erat sacrum corpus & super humile solum, quod olim Monachis in vsu fuit, cilicio ac cinere instratum, submissisque omnes genibus, affectuque ingenti pedes primum suaniari & amplexari: tum pro sua quisque religione opinionéque, quam de eximia eius sanctitate acceperant, vel pro eius animi incolumente Deum, vel quorum maxima pars erat, ipsum pro sua venerari. Inde lachrymæ aliis affectuum speique plenæ decurrente, sed longè maius sui desiderium quād luctum in aliis reliquit, unoquoque cum animo suo reputante, quād illustri gemina orbati essent, quam sancti ac studiosi parentis eo die iacturam fecissent. Quis religionem in exteris gentes propagaturus? Quis, ægris Monachorum corporibus & animis saluti futurus? Quis in Abbatis locum successurus? subibat animum eximia illa morum probitas & vitæ moderatio prope singularis, quæ coniuxisset in homine, raro miraculo, summam doctrinam cum summa humilitate, magnitudinem animi periculis ac difficultatibus inuictam cum penè puerili simplicitate, mentem æqui retinentissimam cum benignitate & eximia in omnes liberalitate, denique tam humile iudicium, quo solitus deprimere laudes suas, cum prudentia maximarum rerum ad Dei obsequium effectrice ut hinc merito à plurimis, Norma religiosorum, Antistitutum Exemplar, sanctimoniaz Speculum, Ecclesiaz Lumen, literatorum Magister salutaretur. Illud igitur virtutum omnium & pietatis exemplum, illud familiæ tam cerrum præsidium sibi erectum, talem præconem religioni, tam studiosum Ecclesiaz ademptum defensorem, nouum sydus quod Institutionum Monasticarum lucem penè caligantibus attulisset, his regionibus, subito occidisse querebantur.

2. Neque hæc de Cassiano iudicia cœnobiorum limitibus circumscripta mox elanguerunt, sed multos Massilia tota, neque nullos per reliquum Provincias, par opinio in virtutis admirationem venerationemque adduxit. Re per ciuitatem vulgata ingens confessim hominum concursus visendi causa in facillum est factus; atque hi manus, hi pedes certatim exosculari, alij sacram aliquam supellestilem adnouere corpori alij reliquiarum de more frustula erogare. Et erat magna eius morti decus, publica virorum etiam primatorum mœstitia, & qualis-

vix præsentes qui aderant seniores urbis olim visam esse meminissent.
Quod ut summopere dum viueret charus acceptusque omnibus Massiliensibus ille esset, sic & mors incredibilem omnibus mœtorem attulerit.

3. Ipse vero Venerius Episcopus & Clerus vniuersus Massiliensis, quo putas animo tam præstantis viri occasum tulit? Certè si bonum demortui spectetur, non nisi æquo & hilari, quem inter cœlites adscriptum & è mediis laboribus in illam requiem excessisse sine dubitatione credebat: sibi autem suum & Christianæ Republicæ commodum non nisi ægro & afflito, quem Venerius ex cunctis Ecclesiæ suis administris principem Sacerdotem Clero assuerat, requirebat hominem ad res gerendas natum, diuinæque gloriae percupidum, sitientissimum alienæ salutis, in ipsa ætatis maturitate rerumque gerendarum maxima opportunitate sublatum. Similem sensum Saluianus tunc Presbyter Massiliensis & Cassiani collega, tum è Clericis alij priuatim manifestarunt, qui tum populi religionem & pietatem aspicerent, & mortui virtutem non ignorarent, non persuasione modo vulgi sed propriæ sanctimoniaz merito decreuerunt ipsum cœlo & superis inferendum. Suffectus vero deinceps in locum Episcopi Venerij qui anno post, Cassianum sequutus est, ut quam virtute & charitate proximus fuerat pater filio, tam esset beatæ vitæ natali. Postero die curatum legitimè funus, & exanimè corpus sacerdotum Monachorum vestitu ritè induitum, ac mitram capite dextraque lituum gerens, quod est summorum Cœnobiarcharum gestamen, inque feretro decenter compositum multis prosequentibus effertur in templum, iustisque ac precibus exequialibus quanto maximo potuit cultu & studio persolutis, sepelitur humili primum conditorio in æde angusta veterique sancti Victoris, cuius modicum templum subterraneum intrecentes fabricas etiam nunc visitur; sed qua in parte ut internoscatur à ceteris adhuc queritur. Multis enim ædes illa amplificata commutataque modis tandem ab Urbano 5. Pontifice Maximo excitata Basilicæ cessit, in quam placuit traducere lipsana, & argenteæ thecæ religiosè inclusa præter dextrum aræ maioris latus collocare, adscripta hac epigraphe. *Caput S. Cassiani.* Et additur subtrus Urbanum V. Pontifice in Maximum posuisse; cuius item Pontificis corpus Auenione Massiliam translatum, ut testamento constituerat, sepulchro ibidem erecto aram maximam inter ac facellum S. Cassiani conditum est, à Gregorio XI. Nonis Iunij anno 1372. ubi cum Cassiano & reliquis sanctissimis Abbatibus, à quibus exceptum regendi huius Monasterij Magistratum plures annos habuerat, icon eius adhuc veneranda conspicitur.

4. Nec Massiliæ solùm funus Cassiani honorificè celebratum, sed ad omnes omnium vicinarum regionum socios, mors protinus flebilis fuit; quod coimunem Abbatem amissum dolerent. Nec socios tantum dolor tangebat, exteri etiam, pro veteri quæ cum illo fuerat necessitudine, luxerunt exequiasque curarunt. Venerius enim Episcopus & Clerus Massiliensis honestandum apud se in maiore urbis templo funus duxerunt, quod talem

talem tantumque Presbyterum ac Doctorem Ecclesia amisisset. Quin etiam Lerini à Monachis ne postea suus defuncto honos haberetur, inhiberi studia non potuerunt. Testes utriusque ordinis tabulae Calendariæ, quibus ab hinc frequentatus hic ritus anniversarius designatur ad 10. Caled. Augusti cum hac scriptura

A. X Cassiani Abbatis to. offi. fo. CCCLXVIII.

Apollinaris Episcopi & Mart. commem. fo.
CCCLXIX.

In tabulis vero Lerinensibus cuiusdam M. S. Martyrologij sic legitur

Depositio Beati Cassiani sepulti apud Massiliam
Monasterio S. Petri & S. Victoris, &c.

Sepulchrum hodie inter primaria Massiliæ loca numeratur, summaque pietate frequentant ciues, inuisunt aduenæ religionis causa, quos certum est exciri tum magna vita ac sanctitatis opinione tum admiratione earum rerum, quas mirificas illius precibus conferri existimant à Deo venerandas famuli sui reliquias honorante. Capiuntur & rara magnitudine fructus, quem suis illum Institutionibus Monasticis & exemplis peperisse intelligunt, rati haud facilè tantam ramorum fœcunditatem nisi ex optimæ stirpis indole propagari, neque tam vberes scientiarum riuiulos, nisi à faluberrimo & limpidissimo virtutum fonte scaturire potuisse.

s. Cæterum aetas erat ut diximus affecta & ingrauescens, statura procera, iustum haud sanè multum excedente. Vires, ne se ipsæ confessent robustæ, post autem diurnas inedias & sauitiæ rigores in seipsum perquam fractæ, ac sub ægritudinis vltimæ tentamenta omnino defectæ. Corpore fuit satis amplo, & cui esset abunde sanguinis, ut Scytharum temperatio solet. Color oris pallidum inter fuscumque anceps, quantum ex iconè argentea Urbani V. studio & impensis facta coniicere licet. Facie honesta & liberali, frons exporrecta & lata Maiestatem addebat. Cæsios vegetosque oculos habuit, nasum modicum vultum hilarem quidem sed viuidum & ardentem, barbam & capillos nigros sed iam ætate aut curis etiam canos, humorum temperiem aut in excessu nullo, aut declinantem nonnihil ad iram naturamque præferuidam. Reliquus corporis habitus adeo illi neglectus in vita, & in incessu toto, vultuque ita temperatus & congruus, ut non alio fere viua ipsa modestia magis apto sui simulachro spirare potuisse videretur.

C A P V T IV.

Præstantium virtutum exempla.

¶ **V**Ita Cassiani ad exitum perducta, libet virtutum eius aliquot exempla & scitè dicta sciungere ac summatim excerpere. Nam

ire

ire per singula non est opera. Nobis sat erit in rerum optimarum copia, syllabum aliquarum duntaxat texuisse, & quas ille prolixè habuit, multò hic angustius denarrare.

2. Hoc habuit eximiè dum in sacra palestra diuinæ sapientiæ altioribus documentis exerceretur ut omnes religiosi & sancti Monachi numeros ex disciplina ordinis exploreret, eiusmodi enim inter hæc studia fuit Cassiani virtus, si obseruare modo diligenter velimus, quæ scripto etiam in Instituta renuntiantium & Collationes Patrum adnotauit, ut domesticis esset exemplo, externis admirationi. Fuere quædam in eo singularia dona atque ornamenta, quæ præter cæteros clarum illum atque insignem vbiique reddebat. Primum animi demissio atque modestia eo admirabilior atque præstantior, quo maiore cum sapientia & interiori eruditione coniuncta. Ab hac tanquam fundamento religiosæ sanctitatis, & parente cæterarum virtutum, disciplinam sibi exteriorem pleramque formauit; quia verò ad hoc institutum via munitur humilatione, curabat sedulo ut tum domitum in Xenodochiis ad abiectionissima quæque ministeria perpetuo applicaretur. Asperum se in seipsum, suique corporis seuerum domitorem præbebat, ieunia & flagra erant ei familiaria, ad cubitum nuda interdum contentus humo, non tamen nudus sed cum indumentis capturus somnum, quo ad orandum Deum euigilaret expeditior.

3. Nec verò exteriorem hanc humilitatem modo coluit indicem interioris, sed multò magis interiorem quæ sita est in sui ipsius cognitione despiciantiaque. Etenim cum propter iam tum adeo certam de eximia eius doctrina & sanctitate opinionem, in tanta haberetur veneratio ne vt ab eo se moneri regique perinde cæteri permitterent, ac si summam in eos autoritatem obtinuisset. E diverso ipse se humillimo semper loco ducere, de se abiecte sentire & loqui, aliosque perinde omnes vt maiores suspicere, ac sicubi comparatio fieret etiam infimis deferre, si quid officij despicatum esset, id ipse ambire & promptius fungi, quām alij detrectassent. Nihil vñquam egit aut dixit quod vel longo interuallo ad suam laudem pertineret, quin imo omnem sæculi splendorem & ingenij decora atque ornamenta scientiæque copiam & cætera quæ laudi esse poterant admirabili silentio contegebat, vt nemo vñquam ita se exeret superbia, atque iste animi submissione depresso, nemo sic appetierit honores vt idem contempst.

4. Accedebat ad hunc tam demissæ humilitatis amorem eximia quædam precandi suique colligendi facultas & familiaritas cum Deo, in qua tantum opera collocabat quasi in ea spes omnis sita esset perfectæ sanctitatis parandæ. Ieiunia, inquit, vigilæ, meditatio scripturarum, nuditas ac priuatio omnium facultatum, non perfectio sed perfectionis instrumenta sunt, quia non in ipsis consistit disciplina illius finis, sed per illa peruenitur ad finem. In cassum igitur hæc exercitia molietur, quisquis his velut summo bono contentus, intentionem sui cordis huc usque defixerit, & non ad capendum finem propter quem hæc appetenda sunt, omne studium virtutis extenderit. Tum cap. 8. His nobis principalis debet esse conatus, hæc immobilis destinatio

destinatio cordis ingiter affectanda ut diuinis rebus ac Deo mens semper inhereat , quidquid ab hac diuersum est , quamvis magnum secundum tamen aut etiam infimum seu certè noxiū indicandum est . Itaque cætera cum leges iuberent nusquam postremus at in precandi studio se etiam ipso prior exercitatorque tempus occupare , ac præter statas diei horas ei exercitationi attributas , maximam noctis partem , quod illi toto vita tempore pérenne fuit , cum Deo transfigere . Neque quod in officia charitatis tam propenso esset animo propterea desistebat , quin semper aliquid pium sanctumque mente volueret ac reuolueret ; hoc enim commodi ex orandi assiduitate percipitur , vt Deum vbiique præsentem circumferamus , & frequens seu locus seu negotium , templi vicem nobis præbeat , materialisque adeo suppeditet , ac segetem comprecandi meditandique . Nihil à cogitando de Deo sic eius auerterebat animum , vt non Dei præsentia sensuque perpetuo vbiique frueretur , quamquam præcipue tunc exardescet ignis , cùm in mediis sylvis aut aliis locis solitariis inambularet aut moraretur . Sæpius per somnum diuini amoris flamma exæstuantis animi succensas emittebat voces , vt orare illum non dormire crederes . In mensa cibi frequenter oblitus aut cum Deo loquebatur , aut ex intimo pectore suspiria in Deum tanquam hamentata iacula intorquebat . Quoties grauius rei momentum suberat non prius negotio manum admouillet , quibusuis rationibus duceretur , quām de summa re ad Deum referret ; neque domo aut cubiculo pedem efferebat , ni sui custodiam per idoneas preces cœlitibus commendaret . Quid exequar copiosissimos lacrymarum imbræ dum intempesta nocte in templum obrepens ante sacro sanctum Christi præsepe , modo genibus nitens , modo humi abiectus feruidas preces funderet , ac perleueraret in illa summa vi & contentione animi atque labore corporis , donec aut somni necessitas aut auroræ lux superueniret . Quid suauissimos sensus & diuinitus haustas voluptates ? quibus inundatus ardere oculis & vultu , totusque ex Dei cognitione & amore pendere videretur , vt non ambigeres eius animum quasi corpore abstractum interdum eminere foras . Qua ex re hunc fere fructum referebat , vt nulla res eum abducere posset à perpetua continentique de Deo cogitatione , neque pateretur momentum quidem præscripti temporis , de tam suavi atque diuino studio interire .

5. Tanta hæc pietas & religio haud disparem in Cassiani animo charitatem accenderat . Flagrabat immensa lucrandarum animarum cupiditate , quæ prius etiam quām iungeret consuetudinem & familiaritatem cum externis , qua potuit , erupit . Subinde namque in puerorum coniunctu , de quo supra narrare memini , cùm fortè instructorem ageret seorsim cum vnoquoque tractaturus , nunc precandi artem , nunc puritatis amorem commendans , optima diuini amoris semina tenellæ illi ætati & ad omnem virtutem facili committebat . Hunc ipsum zelum explicauit , dum se hospitibus & peregrinis quasi seruum addiceret , agrestesque animas sanctioris vitaë rudimentis excolet rironum formaret ingenia , veteranorum mores erudit , publicus vitiorum suorum accusator & vindicta .

ac in se rigidus & severus, in alios blandus ac facilis, nihil ut sibi ignoraret, aliis omnia. Quam quisque plurimis illum obtestationibus aut iniuriis violasset, tam maximum beneficiis se vindicabat.

6. Iam vero legum obseruantia tam sollicita, ut cuiquam superesse videretur posset. Cordis mundities & castimonia, prudentia, magnitudo animi, diuinaque fiducia, comitas grauitati iuncta, cetera que laudata & pleraque in hoc primo religiosa vita curriculo Cassiani similia.

C A P V T V.

Meditandi studium & familiaritas cum Deo.

1. Nec solis precibus quas quod ore proferantur vocales nominamus, sed longe impensius meditandis diuinis animum consueuerat exercere. Etenim cum in ceteris religiosis vita bonis etiam hoc suppetere sibi utilissimum agnosceret, quo vitiorum securus ad summa virtutum euadere, & duci recte quasi per viam compendiariam ad perfectio-
nis adyta posset, exinde fixum firmumque animo habuit, ut iugiter cum Deo ac familiariter versaretur, & ad ceteras orandi formas, quas statas Deo velut ex officio constanter solueret ac attente pieque pronuntiaret, huius quoque studij partem sibi capesseret.

2. Maximè vero ne animus diuina illa optatissimaque fraudaretur requie, cum assidue occupationes vix paucas ei diurni temporis horas ad meditandum vacuas relinquerent, orationi magis quam somno audiē affectus, sub nocturnam synaxim totam reliquam noctem quieti corporis detractione tribuebat his cœlestibus delitiis, donec, inquit, superueniente diei splendore nocturno operi ac meditationi operatio diurna succederet. Quamobrem Canonicis vigiliis priuate ab eis subiunguntur excubia, ac maiore illis observatione succedunt, ut & illa purificatio, que Psalmis & orationibus est acquisita non pereat, & intentior solicitude diligentius nos per diem custoditura preparetur meditatione nocturna. Et idcirco eas cum adiectione operis exequuntur, ne velut otiosis valeat somnus irrepere. Sicut enim nullum ferme ab eis otio tempus excipitur, ita nec meditationi quidem spirituali finis imponitur. Nam pariter exercentes corporis animeque virtutes exterioris hominis stipendia cum emotumentis exterioris exequant, lubricis motibus cordis & fluctuationi cogitationum instabili, operum pondera velut quamdam tenacem atque immobilem anchoram praesigentes, cui volubilitas ac pernagatio cordis innixa intra cellæ claustra, velut in portu fidissimo valeat contineri: atque ita spirituali meditationi tantum & custodia cogitationum intenta, non modo ad consensum prava cuiusque suggestionis pernigilem mentem corruere non sinat, verum etiam ab omni superficia otiosaque cogitatione custodiat; ita ut quid ex quo pendeat hand facile possit à quoquam discerni, id est virum propter meditationem spiritalem incessabile manuum opus exerceant, an propter operis ingitatem tam praelarum spiritus profectum scientiaeque lumen acquirant.

Lib. 2. Instit.
5. 12. 13. 14.

3. Tum etiam ne destinata commentatio reperet custodia sensus omnes acriter munire, seuocare se in angulum, ut inter tenebras plerumque abstrusus tumultuantibus curis præcluderet accessum. *Intra nostrum*, inquit, *cubiculum supplicamus*, *cum ab omnium cogitationum sive sollicitudinum strepitu cor nostrum penitus amonentes secreto quodammodo ac familiariter preces nostras Domino reseramus.* *Clauso oramus ostio*, cum strictis labiis nostris omnique silentio supplicamus, non vocum sed cordium scrutatori. *In abscondito oramus*, quando corde tantum & intenta mente petitiones nostras soli pendimus Deo, ita ut ne ipse quidem aduersa valeant potestates genus nostra petitionis agnoscere. Propter quod cum summo est orandum silentio non solum ne fratres nostros susurris vel clamoribus autemus, & orantium sensibus obstrepamus; sed ut ipsos quoque inimicos nostros, qui orantibus nobis maxime infidianter, lateat nostra petitionis intentio. Ita enim præcepit illud adimplebimus. *Ab ea qua dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui.*

4. Iucundo vero diuini amoris motu suavitatisque cœlestibus pleno interea pectore fruebatur, miratus idemtide qua homines dementia capti, tantas pietatis illecebras & multa fluxis auderent voluptatibus post habere, ac veris virtutum fastiditis opibus, mentem inanibus aut ambitionis voluntatibus pascere. Hæc sua orationis studia, consilia, cogitationesque aperit Collat. 9. vbi super veræ orationis statu B. Antonij sententiam producens et si Abbatis Isaaci nomine, suam esse inficieatur tamquam vt de se in omnibus & sentit abiecit & summissè loquitur, in communi atque eodem quo ille deuotionis affectu versari existimo. Sic enim Antonium nonnunquam in oratione perstissime aiunt, vt eodem in excessu menis frequenter orante, cion solis ortus cepisset infundi audirent eum in furore spiritus proclamantem. *Quid me impedis sol, qui ad hoc iam oriris, vt me ab huius veri luminis abstrahas claritate?* Cuius etiam hac quoque est super orationis sine cœlestis & plusquam humana sententia. Non est, inquit, perfecta oratio in qua se Monachus, vel hoc ipsum quod orat intelligit. Äque Cassianum nostrum videre erat postquam aliquandiu quasi alienata à sensibus mente orasset, tanta diuinæ consolationis copia perfundi, tanta lachrymarum affluentia, vt ardescere totus ac colliquescere animo videretur. Sed nusquam nec vberius animam hi imbræ neque suauius irrigabant, quam vbi materies & argumentum suberat, quo impensa Dei beneficia, vel mortalium admissa scelera, vel Christi pro eorum expiatione patientis dolores meditanti subiicerentur.

5. Multus est in his enarrandis Collatione citata de diversitate spiritualium lachrymarum, quas docet non uno affectu omnes, vel vna virtute depromi. Aliter enim ille emanat fletus qui peccatorum spina cor nostrum compungere profertur, de quo dicitur. *Laboravi in gemini meo, lachrymabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo.* Et iterum Deduc quasi torrentem lachrymas per diem & per noctem, & non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. Aliter qui de contemplatione aeternorum bonorum & desiderio ultius futura claritatis exoritur, pro qua

Collat. 9.
cap. 31.

Collat. 9.c.31.

Collat. 9.
cap. 19. & 30.

Psalm. 6.

Thren. 4.

etiam uberiores lachrymarum fontes de intolerantia gaudij & alacritatis imminestate prorumpunt, dum sit anima nostra ad Deum fontem viuum dicens. Quando veniam & apparebo ante conspectum Dei? Fuerunt mihi lachryma mea panes die ac nocte; cum eiulatu quotidie & lamentatione proclamans. Heu mihi quoniam incolatus mens prolongatus est, & multum incola fuit anima mea. Aliter profluunt lachryme qua absque ulla quidem talium criminum conscientia, sed tamen de metu gehenna & horribilis illius iudicij recordatione procedunt cuius terrore Prophetæ percussus orat ad Deum. Non intres inquiens in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Est etiam aliud lachrymarum genus quod non pro sua conscientia, sed pro aliena duritia peccatisque generatur, qua Samuel Sanlem, quo illam quoque ciuitatem Hierusalem, vel in præteritis Hieremias vel in Euangelio Dominus fleuisse describitur ita dicens. Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo in die & in nocte interfectos filia populi mei. Vel certè quales illæ sunt lachryme de quibus in Psalm. 101. canitur quia cinerem sicut panem manducavi & poculum meum cum fletu miscebam. Quas certum est non illo affectu promi quo in 6. Psalmo ex persona pœnitentis emergunt, sed pro anxietatibus vite huinius atque angustiis & arumnis, quibus insit in hoc mundo positi deprimuntur. Quod etiam Psalmi ipsius non solum textus sed etiam titulus evidenter ostendit, qui ex persona pauperis illius de quo in Euangelio dicitur. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum, ita describitur. Oratio pauperis cum anxiatius fuerit & coram Deo effuderit precem suam. Ab his ergo lachrymis multum distant illæ que obdurato corde de seccis oculis exprimuntur quas licet non penitus infructuosas esse credamus, bono enim proposito earum attenuatur emissio, ab his præsertim, qui nec dum vel ad scientiam peruenire perfectam vel pristinorum seu præsentium visiorum potuerunt ad purum labe mundari. Ab his tamen qui in affectum iam transfere virtutum nequaquam debet hoc modo extorqueri profusio lachrymarum, nec exterioris hominis magnopere affectandi sunt fletus, qui etiam si fuerint utcumque producti, nunquam pertingere ad illam spontanearum lachrymarum poterunt libertatem. Magis enim supplicantis animum suis conatibus distractantes humiliabunt, atque ad ima demergent, & ab illa cœlesti sublimitate deponent in qua attonita mens orantis indeclinabiliter debet esse defixa, eamque compellent precium suarum intentione laxata, erga steriles & coactilias lachrymarum guttulas egrotare.

6. Declarabat insuper insignem viri pietatem & incensum precandi studium, quod præter quotidianæ Psalmodiæ pensum contemplationisque nocturnæ, quocumque ingredetur aut quidquid aggrederetur, annas vbiique & semper quereret & captaret orandi. Maximè cum per vias iret, aut in grauiori opere ac munere domi laboraret, velut optatissima nactus otia, & à cæteris curis atque occupationibus libera, ea tota piis cogitationibus & sanctis precibus consumebat. In rebus momenti etiam leuioris vt videbatur, nihil tamen consueuerat prius constituere, quam de genibus Deo supplicasset, pedem foras efferre, ni sui custodiam per idoneas

idoneas preces cœlitibus commendasset. Volebat denique ut sui semper orarent, aut aliquid pij meditarentur, dicebatque utilius de sententia Patrum Ægyptiorum breues quidem orationes, sed creberrimas fieri; illud quidem ut frequentius Dominum deprecantes iugiter eidem cohærere possimus. Hoc verò ut insidiantis diaboli iacula quæ infligere nobis tunc præcipue cum oramus insistit, succincta breuitate vitemus. Iterum de utilitate breuis & tacite orationis docet, frequenter quidem sed breuiter esse orandum, ne immorantibus nobis inferere aliquid nostro cordi insidiator possit inimicus. Istud namque est sacrificium verum quia sacrificium Deo spiritus contributus. Hac salutaris oblatio, ista sunt pura libanina, istud sacrificium iustitia, istud sacrificium laudis, haec sunt verae ac pinguis hostiae, ista sunt holocausta medullata, que contritis & humiliatis cordibus offeruntur, quæque hac qua diximus disciplina & intentione spiritus exhibentes, efficaci poterimus virtute cantare. Dirigatur Domine oratio mea sicut incensum in confectu tuo, elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

Lib. 2. Instit.
tut. c. 10.
Collat. 9.
c. 36.

7. Astipulatur Augustinus ad Probam ita scribens. *Dicuntur fratres Epist. 121.*
in Ægypto crebras quidem habere orationes, sed eas tamen brevissimas & raptim quodammodo iaculatas: ne illa vigilanter erecta, quæ oranti plurimum necessaria est, per productiores moras, evanescat atque hebetetur intention. Ac per hoc etiam ipsi satis ostendunt, hanc intentionem sicut non est obtundenda si perdurare non potest; ita si perdurauerit non cito esse rumpendam. Absit enim ab oratione multa loquio, sed non desit multa precatio, si feruens perseverat intentio. Nam multum loqui est in orando rem non necessariam superfluis agere verbis: multum autem precari est eum quem precamur diurna & pia cordis excitatione pulsare. Et plerumque plus gemitibus quam sermonibus agitur, plus fletu quam afflatu.

C A P V T VI.

Religio & amor erga SS. Eucharistie mysterium.

1. **E**micabant ex eo cùm in aliis semper actionibus virtutum, tum verò in vsu præsertim Eucharistie pietatis eximiæ signa. Quippe tunc diuinum ardorem & illecebras mentis tam notabiles præferebat, ut circumstantibus esset admirationi exundantibus interea lachrymis ac perenni affluentibus tenerimorum affectuum voluptate. Isque animi habitus ei semper postmodum constans erat, quoties vel inter sacra diuinam hostiam in præsentia & ante oculos propositam videret vel eam ipse contingeret vel cum non raro statim horis in sacram ædem se reciperet atque ibi angustissimam Eucharistiam adoraret. Quæ vero consuetudo vetus & leges pristinæ Monachorum essent ad cœlestem hanc mensam ex cap. 11. ad librum 3. Institut. adiuncto constabit, quo omnem illum apparatum & solemnem ritum exponit his verbis. *Die Dominico unam tantum modo Missam ante prandium celebrari mos erat, in qua Psalmorum atque*

Lib. 3. Instit.
cap. 11.

orationum seu lectionum pro ipsis collecta vel communionis Dominicæ reuerentia solemnius aliquid ac propensius impendentes, in ipsa Tertiam Sextamque pariter consummatam reputabant. Itaque fit ut de orationum obsequiis nihil immixatur, adiectione scilicet lectionum, & nihilominus differentia quedam vel remissio videatur fratribus indulgeri, pro reuerentia dominica & resurrectionis præ cetero tempore, qua & torius septimana videatur obseruantiam relaxare, & pro hac ipsa qua intermiscerit quadam differentia, eundem diem velut festium prouocet rursum solemnius expectari, minùsque faciat hebdomadis venture ieiunia huīus expectatione sentiri. Semper enim aquanīmīus qualibet fatigatio sustinetur & siue fastidio labor impenditur si interiecta ei vicissitudo quadam vel operis immutatio qualiscumque succedat.

2. Quo loco, et si Missæ nomen pro conuentu Monachorum ad officium diuinum peragendum accipiatur aliquoties, nihil vetat in hoc conuentu etiam Missæ sacrificium comprehendendi, cuius causa præcipue Monachos Ægyptios ad Ecclesiam conuenire testatur ibidem cap.2. Exceptis vespertinis ac nocturnis congregationibus nulla apud eos per diem publica solemnitas absque die sabbathi vel Dominicæ celebratur, in quibus hora tertia sacrae Communionis obtentu conueniunt. Quod in Oriente ab uniuersis Christianis in morem etiam perductum fuisse scribit Clemens.

Clemens lib. Sabbathum, inquit, & Dominicum diem festum agimus, quia illud nature conditum est monumentum, hic resurrectionis. Et Socrates. Cum festa cuiuslibet hebdomade occurabant videlicet Sabbathum & dies Dominicus, in quibus conuentus in Ecclesiis fieri solent. Vnam ergo Missam non plures memorat quod vix alius præter Abbatem in tota familia sibi arrogare auderet, vel concedi postularet sacerdotij dignitatem. Atque huius tanti officij seruitutem astringit Sabbathi aut Dominicæ festis diebus duntaxat, quibus solemnies Missæ ac publicæ tertia ab ortu solis hora celebrandæ indicebantur, ad popularem mysterij intelligentiam accommodatæ, cum appetente hora sexta, ad quam protrahebatur tertia, secundum diei ritum Ecclesiasticæ in crucem actus sit Christus, ut ad expressam viui a spirantis oris imaginem in altari dandum sacrificij spectaculum designaretur. Cuius etiam meminit Athanasius his verbis. Post tertiam synaxes conficies, quoniam ea hora defixum est lignum crucis. Priuatas licetè toto anni tempore quotidie celebrati solitas constare inter omnes videotum ob debitum Dei cultum tum ob commune fidelium viuentium & defunctorum bonum. De ea re ipse & Abbas Moyses inter se loquuti sunt cum de morte Heronis senis, pro cuius meritis aiunt, laborum tantorum & annorum numerositate, qua in eremo perduravit, hac miseratione & humilitate summa ab his qui eius compatiebantur exilio, vix à Presbytero Abate Paphnutio potuit obineri, ut non inter Biothanatos reputatus etiam memoria & oblatione paucantium indicaretur indignus.

Athanasius
lib. de Virg.

Collat. 2. c. 5.

3. Horum libenter factorum administer erat Cassianus antequam faceret ipse, deinceps sacerdotij ordine inaugurus saepius templum obibat per diem, manè, vespere, eundo, redeundo è cella egrediendo, regrediendoque ad domum, denique post vnam & alteram horam quas le-

ctioni

ctioni aut operi manuum impendisset continenter, atque alias non taro.
In que his ante omnia augustissimam Eucharistiam tanto adorabat affectu
animique contentione, vt inter suauissimos sensus se ipse non caperet,
sed gaudio exuberante in suspiria & voces tenerrimi affectus abiret.

C A P V T VII.

Fiducia eius in Angelos ac præcipuè tutelarem sum.

1. **E**NIM verò quām arcta illi cum sanctis Angelis (vt erat similiter ipse Angelicis moribus) ac præcipuè tutelari suo intercedereret necessitudo, vel ex eo constare potest quod in rebus omnibus præsentes cerneret, & velut ad exemplum quod imitaretur respectaret, nec facile dies abiret, quo sèpius cùm in ædem sacram circum aras supplicatum se conferret salutare religiosè, & ubi tempus aut necessitas premeret, fidem eorum obtestari aut misericordiam implorare prætermitteret. Sed clarius longè conceptam de eorum tutela fiduciam & opinionem expressit in prolixa illa iuxta & eleganti sermocinatione Sereni Abbatis qua Collat. 8. cap. 7. & sequentibus præscripta habetur. Et hic mihi collocanda visa est nimirum ut aliorum bono tam insignium sublimiumque sententiarum monumenta suppeditentur.

2. *Ac primum de initio Principatum & Potestatum, prefatur in hac Collat. 8. c. 7. verba. Ante conditionem huius visibilitatis creatura spiritales caelestesque virtutes Deum fecisse, que pro hoc ipso quod scirent, se ad tantam beatitudinis gloriam beneficio creatoris ex nihilo fuisse productas, perpetuas ei gratias referentes inde sinenter eius laudibus inhærent, nemo fidelium dubitat. Nec enim existimare debemus creationis & opificij sui principia ab huins mundi constitutione Deum primitus inchoasse, quasi in illis anterioribus atque innumeris facultatis ab omni prouidentia & dispensatione diuina fuerit otiosus, ac tanquam non habens in quos bonitatis sue exerceret beneficia, solitarius atque ab omni munificentia alienus fuisse credatur quod de illa immensa ac sine principio & incomprehensibili Maiestate satis humile est incongruumque sentire, ipso Domino de illis potestatibus hec dicente. Quando facta sunt simul sidera laudauerunt me voce magna omnes Angeli mei. Qui ergo intersunt creationi siderum ante istud principium in quo factum dicitur cælum & terra, creati fuisse manifestissime comprobantur, quippe qui pro istis omnibus visibilibus creatarum, quas videbant ex nihilo processisse creatorem magnâ voce referuntur & admiratione laudasse. Ante istud ergo temporale principium quod à Moysè ponitur quodque mundi huins secundum historicum in Iudaicum sensum signat etatem, salvo scilicet nostro sensu, quo nos interpretamur omnium rerum Christum esse principium, in quo omnia creaverit Pater secundum illud. Omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil. Ante istud inquam Geneseos temporale principium, omnes illas potestates caelestesque virtutes Deum creasse non dubium est. Quas Apostolus per ordinem*

nem dinumerans ita describit. Quia in Christo creata sunt omnia, sive quæ in cœlis, sive quæ in terra sunt visibilia, & inuisibilia, sive Angeli, sive Archangeli, sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates, omnia per ipsum & in ipso creata sunt.

3. Quo lôco tradit secundum sententiam Doctorum Græcorum qui omnes teste D. Thoma 1. part. quæst. 61. art. 3. hoc concorditer sentiunt quod Angeli sunt ante mundum corporeum creati. Idque affirmare non est inquit reputandum erroneum, præcipue propter sententiam Gregorij Nazianzeni, cuius tanta est in doctrina authoritas ut nullus vñquam eius dictis calumniam inferre præsumperit, sicut nec Athanasij documentis, vt Hieronymus dicit, qui eorumdem opinioni astipulatur super Epistolam ad Titum. Etsi contrarium non tantum probabilius sed & conuenientius videtur, decreto Concilij Lateranensis sub Innocentio III. In eo enim firma fide credendum statuitur Deum ab initio temporis simul vtramque de nihilo condidisse creaturam, spiritualem & corpoream, Angelicam & mundanam.

Epist. ad Titum
cap. 1.

Ibi. cap. 10.

4. Addit insuper litigiosam concertationumque plenam disputacionem. Num ruina seu prævaricatio eorum qui de Angelica statione deiecti sunt, specialiter ex inuidia processerit, quando Adamum & Euam liuida calliditate deceperunt, quod Geneseos, inquit, lectio manifeste inficiatur, quæ ante illorum deceptionem serpenti nominis eum nota creditit inuredum, ita dicens. Serpens autem erat sapientior sive ut Hebraici exprimunt libri callidior cunctis bestiis terra, quas fecit Dominus Deus. Intelligitis ergo quod ante illam circumuentionem, primi hominis de Angelica discesserat sanctitate. Ita ut non solum nominis huius insigniri mereretur infamia, sed etiam in nequitia tergiversatione ceteris preferretur bestiis terra. Non enim tali vocabulo scriptura bonum Angelum designasset nec de his qui in illa beatitudine perseverant diceret, serpens autem erat sapientior omnibus bestiis terra. Nam hoc cognomen non solum Gabrieli sive Michaeli nullo modo posset aptari, sed ne bono quidem cuiquam homini conueniret. Apertissime itaque & serpentis vocabulum & comparatio bestiarum, non sonat Angeli dignitatem sed prævaricatoris infamiam. Denique liuoris ac seductionis materia quæ ut hominem deciperet instigatus est, de anterioris ruina extitit causa quod scilicet de limo terra nuperrimè figuratum, ad illam eum gloriam cerneret euocandum, unde cum esset unus de principibus, se meminerat corruisse. Et idcirco priorem eius lapsum quo superbiendo corruerat, quo etiam serpens meruerat nuncupari, secunda ruina per inuidiam subsecuta est, quæ inueniens eum adhuc aliquid in sese rectum habentem ita ut etiam cuiusdam colloquij atque consilij cum homine posset habere consortium, sententia Domini utiliter in ima deiectus est: ut non iam sicut ante sublime aliquid intuens excelsus incederet, sed ut solo cohærens reperet & humiliatus super ventrem terrenis vitiorum escis & operibus pasceretur, occultum deinceps publicans inimicum, ac ponens inter ipsum & homines utiles inimicitiias salutarēmque discordiam, ut dum cauetur tanquam hostis noxius, amicitias fraudulentis ulterius homini nocere non posset.

5. Tum

5. Tum ad eorum ferocitatem comprimentam & impetus retardandos ut erigat omnium nostrum cupiditates & acuat industriam , proponit paenas in eos , qui faciliores se in malis consiliis audiendis admittendisque præberent. *Quod licet deceptionis author congrua pena & condemnatione plectatur , ne ille quidem qui seducitur suppicio careat , licet aliquantulo leuiore , quam ille qui author deceptionis extiterit.* *Quod hic expressum plenissimè ceruumus.* Adam namque qui seductus est , ino ut Apostoli verbis eloquar qui seductus non est , sed seductus acquiescens in exitialem videtur accessisse consensum ; sudore vultus ac labore tantummodo condemnatur qui tamen illi non per suam sed per terræ maledictionem sterilitatemque decernitur. Mulier vero quæ huius rei persuasor extitit , multiplicationem gemitum & dolorum atque tristitia promeretur , perpetuo pariter ingo subiectionis addicta. Serpens autem qui primus inceptor huius offense est perenni maledictione multatur. *Quonobrem summa sollicitudine & circumspetione cauendum est à consiliis prauis , quia sicut authorem puniunt ita deceptum nec peccato faciunt carere nec pena.*

6. De causis præterea ex quibus Hierarchiæ diuersa inter se cognomina sortiuntur , quid sentiret scriptum fecit cap. 14. & 15. Officiorum & meritorum seu dignitatum esse nomina nulli dubium est. Ac de officio nunciandi , Angelos id est nuncios appellari manifestum est , & Archangelos è quod ipsis Angelis presint nominis ipsius proprietas docet. Dominationes etiam ab eo quod quibusdam dominentur. Et Sedes quod ita scilicet Deo cohærent , & domesticae sint ei , ac familiares ut in ipsis velut in quadam sede diuina maiestas peculiarius requiescat , & quodammodo in eis firmius reclinetur. Principatus quoque vel Potestates quod scilicet vel diversis gentibus dominentur , ac presint ; vel certè quod in inferiores spiritus atque demonia (de quibus etiam Euangelia , legiones esse propria ipsorum confessione testantur) suos exerceant principatus. Regi autem immundos spiritus à nequioribus potestatis eisque subditos esse preter illa scripturarum testimonia , que in Euangeliis quoque calumniantibus Phariseis Domini legimus responsione descripta. Si ego inquit in Beelzebut Principe demoniorum eiicio demonia etiam perspicue visiones & experimenta sanctorum multa nos edocent ; De quibus infra.

7. Plures illorum legebant sibi in aduocationem , sed imprimis tutelarem suum , cum nescius non esset singulatim unicusque hominum in custodiâ à Deo singulos Angelos delegari , quod ex scriptis illius ibidem cap. 17. intelligitur. Nam quod unicusque nostrum duo cohærent Angelii , id est bonus & malus scriptura testatur. De bonis quidem salvator. Ne contemnatis inquiens unum ex pusillis istis , dico enim vobis quod Angelii eorum in celis semper vident faciem Patris mei qui in celis est. Illud quoque immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum & eripiet eos. Nec non etiam quod in Actibus Apostolorum de Petro dicitur , quia Angelus eius est. De virisque vero liber Pastoris plenissimè docet. Si autem consideremus & illum qui B. Iob expetit , apertissimè instruemur illum fuisse qui semper insidiatus ei , nunquam eum ad peccatum potuerit incitare , & idcirco potestatem à Domino poposcisse , velut qui non virtute illius sed Domini defensione , qui illum

8. Meminerat in suis precibus eorum etiam qui in domiciliis sedem collocaſſent vel collocaturi eſſent, ne quid eorum animis illa nequissi- morum ſpirituum contagio umbraue officeret. Quin & sanctos cuiusque loci patronos ac defenſores contra eodem ſpiritus implorabat, praeterim eos qui non tam teſtis eſſent infesti, quam corporum pudicitiae. Rem de eo narrat, qua intelligi poſſit quam iuuet magnis difficultatibus affe-ctos atque afflictos conſugere ad opem Angelorum ac præcipue tutela- rium ſuorum, eosque habere quaſi in potestate, promptosque ad aſſeren- dam virtutem & imminentis mali molem à ceruicibus noſtris depellen- dam. Nam cum unuſ, inquit, ex ſiſtribus noſtris in hac ſolitudine iter ageret ad uesperaſcente iam die, antrum quoddam reperiens ibidem ſubſtituit, uſper- tinam volens in eo Synaxim celebrare. Vbi dum Psalmoſ de more decantat, tempus media noctis excessit. Cumque finita ſolemnitate reſecturus laſſum cor- pus paululum reſediffet, repente coepit cateruas demonum uide confluen- tium immuñerabiles intueri, qua infinita conſtipatione arque ordine longiſſimo proceſſentes, alia preibant principem ſuum, alia ſequabantur. Qui tandem aliquando & magnitudine procerior cunctis, & aspectu terribilior aduenit, ac poſto ſolio cum in tribunali quodam ſublimiſſimo conſediffet, uniuerſiusque actus diligenti coepit examinatione diſcutere, illoque qui nec dum ſe circum- uenire emulos ſuos potuſſe dicebant, velut inertes ignauoſque à conſpectu ſuo cum nota & iniuria iubebat expelli, ſpatia tanti temporis & opus inaniter expenſum cum frenitu furoris exprobrans. Illos vero, qui ſe nuntiabant con- ſignatos ſibimet decepiffe, ſummis laudibus cum exultatione ac fauore cuncto- rum, ut fortiſſimos bellatores ad exemplum cunctorum gloriuſſimos coram omnibus emittiebat. In quorum numero cum quidam nequifſiſmus ſpiritus, ut pote quendam triumphum ſublimiſſum delaturus letior adueniſſet, nomen Moñachi optimè cogniti designauit, afferens ſe post quindecim annos quibus cum ingiter obſediffet, tandem aliquando præualiuſſe ut cum eadem ipſa nocte ruina fornicationis elideret: Nam cum quadam ſacra puella, non ſolum impulſe ut stupri crimen incurreret, ſed etiam peruafiſſo ut eam ſibi iure coniugij retentaret. Super cuius relatione cum immane cunctorum gaudium- fuiffet exortum, ſummis à princepe tenebrarum laudibus elenatus magnisque præconis coronatus abſecſſit. Aurora itaque ſuperueniente cum omnis hec ab oculis euauifet demonum multitudo, dubitans frater de aſſertione ſpiritus immundi, magisque iratus quod inolita conſuetudinis ſue fallacia ſibi uoluiſſet illudere, & innocentis fratri inutere crimen inceſti, memor Euangelica ſen- tencie quod in veritate non ſterit, quia non eſt veritas in eo; cum loquitur men- daciom, de propriis loquitur quia mendax eſt & pater eius, Peluſium petiū: ubi illum quem ſpiritus immundus aſſeruit eſſe deieclum nouerat commorari. Erat ſiquidem illi etiam notiſſimus frater. Quem cum requiſiſſet reperiſſit quod eadem nocte qua teterimus ille demō ruinam eius ſue cohorei vel principi- nuntiauerat, Monasterio priſtino derelicto vicum petiſſet, & cum deſignata: puella fuiffet lapsu miserabili denoluitur.

C A P V T VIII.

Animi interiora, & iugis Celle perseverantia.

1. **C**æterum si usquam alibi seuerus certè in lingua diligentissimè continenda & errandi vagandique latius cupiditate coercenda penitusque resecanda cum primis fuit. Etsi enim hoc solitudinis studium & ab hominum frequentia recessus cuiusbet homini Christiano laudatum esse debet, tum verò iis, qui ad perfectionem contendunt adeo est necessarium, ut parum in hac vita progredi possit, qui non multum in eo se exercuerit, ob idque, ut opinor, religiosus quidam ac pius vir aliquando dixit nunquam se cum hominibus egisse, quin domum minor homo redierit.

2. Magnopere igitur hortabatur & suadebat Cassianus Christi verum Lib. 10. In lib. athletam qui agonem perfectionis cuperet legitimè decertare hunc quoque morum de latebris animi sue extrudere, & ita contra hunc quoque nequissimum acedia spiritum utrobique contendere, ut neque somni telo elitis concidat, neque de Monasteriis claustris expulsus, quamvis sub pretextu coloris p̄j, fugitius abscedat. Quemcumque enim in qualibet parte cuperit superare, aut tanquam inertem & desidiosum sibi patietur absque ullo profectu spiritus in cellula commorari, aut excussum exinde instabilem de cetero reddet ac vagum, & ad omne opus desidem, cellas fratrum ac Monasteriorum iugiter faciet circumire nihilque aliud procurare, quam ubi quone colore occasionem refectionis future valeat preparare. Mens enim otiosi nihil aliud cogitare nouit, quam de escis ac ventre, donec inuenta quandoque sodalitate cuiusquam viri vel foemine æquali tempore torpentis, rebus eorum ac necessitatibus inuoluatur, & ita paulatim reddatur noxiis occupationibus irretitus, ut tanquam serpentinis spiris obstrictus numquam deinceps ad perfectionem professionis antiquus se valcat endare.

3. Aiebat ferè nihil Monachis æque incommodare, atque eam, quam cum secularibus tum humanis officiis tum mutuis colloquiis ad animi salutem non pertinentibus contrahunt fountque amicitiam & familiaritatem. Siquidem contingere vix unquam potest ut hisce familiaritatibus à cellæ custodia celerrimè fastidio quodam & satietae non ab alienentur eorum animi, ac tandem illud non erumpat solitudinis tedium & anxietas cordis. *Vagis maximè, inquit, & solitariis magis experta;* & in ibid. c. 2. & 3. *eremo commorantibus infestior hostis ac frequens,* qui cum miserabilem obserderit mentem, horrorem loci, fastidium celle, fratrum quoque qui cum cœ vel eminus commorantur tanquam negligentium ac minus spirituatum aspernationem gignit atque contemptum. *Ad omne quoque opus quod intra septa sui cubilis est, facit desidem & inertem.* Non eum in cella residere, nec operam finit impendere lectiōnē, nihilque se proficere tanto tempore in eundem commorantem crebrius ingemiscit, nec habere se fructum aliquem spiritualem.

donec fuerit illi confortio copulatus; conqueritur atque suspirat & ab omni se dolet spiritali questu inanem in locoque vacuum confisteret, ut pote qui cum perficit etiam alios regere ac prodeesse plurimis, nullum adificauerit nec quemquam institutione sua doctrinaque lucratus sit. Absentia longeque posita magnificat Monasteria, loca etiam illa magis ad profectum utilia, & saluti congruentiora describit, confortia quoque ibidem fratrum suavia & plena spiritali conuersatione depingit. E contra uniuersa que habentur in manibus aspera, & non solum edificationem nullam esse in fratribus qui morantur in loco, sed ne ipsum quidem victimum corporis absque ingenti labore conquiri. Postremo non posse se salvare putat in eo loco durantem, nisi relicta cella cum qua sibi si adhuc in ea fuerit remoratus, pereundum erit, exinde semetipsum quantocuyus asportauerit. Deinde lassitudinem corporis cibique esuriem quinta sextaque hora tantam suscitat, ut velut longo itinere grauissimoque labore confessus sibi met laßisque videatur, aut quasi refectionem cibi biduano ieunio triduanoque distulerit. Tum præterea hoc illucque anxius circumspicit, & nec fratrem sibi quempiam aduentare suspirat, sapisque ingreditur & egreditur cellam ac solem velut ad occasum tardius properantem crebrius intuetur: & ita quadam irrationali mentis confusione velut tetra suppletur caligine, omnique æclu spiritali redditur otiosus ac vacuus, ut nullare alia tamè oppugnationis remedium quam visitatione fratris cuiuspiam seu somni solius solatio posse estinnet inueniri. Deinde honestas idem morbus ac necessarias suggestit salutationes fratribus exhibendas, visitationesque infirmorum, vel minus vel longius positorum. Quedam etiam pia ac religiosa dictat Officia, illos vol illas debere parentes inquiri & ad salutandos eos crebrius properari; illam religiosam deuotamque Deo fæminam omni præsertim parentum presidio destitutam, magnum opus esse pietatis frequentius inuisere ac si quid ei sit necessarium, que à propriis parentibus negligitur atque despiciuntur, sanctissimum procurari, magisque oportere in his operam pietatis impendi, quam infructuose ac sine ullo profectu in cellula residere. Agitur itaque infelix anima talibus inimicorum machinis impedita, donec acedia spiritu velut ariete validissimo fatigata, aut in somnum discat concidere, aut excussa claustris cellula sue consolacionem impugnationis huius visitatione fratris confuscat acquirere; hoc quo uititur ad præsens remedio paulo post acrius infirmando. Frequentius enim ac durius aduersarius attentabit eum, quem conseruo prælio prebitur cominus sibi tergo cognoscit salutemque sibi nec de victoria nec de conflicitu sed de sua sperare peruidet, donec paulatim protractus ē cella actus sua professionis incipiat obliuisci, qui non est aliud quam intuitus & contemplatio diuina illius & excellentis super omnia puritatis, que non alibi potest nisi in silentio & ingi cella perseverantia ac meditatione conquiri atque ita militia sua fugitiuus ac desertor Christi miles effectus, implacet se negotiis secularibus ei cui se probavit minime placiturus.

4. At enim consilium hoc ad religiosæ disciplinæ profectum & commendationem prudenter à senioribus traditum, cum secus ac debuerat, quod sœpè per imprudentiam fit, non sine detimento atque piaculo usurparet facile scipsum ab Abbe Moyle redargui refellique passus est. Huic enim, inquit, omnium sanctorum summo dum incipiens in Eremo commorari dixisse,

dixisse, me aegritudine acedia hesterno die grauissime fuisse confectum, nec ab ea potuisse alias liberari nisi ad Abbatem Paulum protinus eucurrissem. Ille. Non te ait ab ea liberaisti, sed magis ei te deditum ac subditum prebuisti. Grauus enim te ut desertorem ac fugitiuum deinceps aduersarius impugnabit, quem de conflitu superatum protinus an fugisse conspexit nisi de cetero commissa congreSSIONe non desertione cella, vel somni torpore ingruentes astus eius ad horam evaporare malueris, sed tolerantia potius & conflitu didiceris triumphare. Vnde experimento probatum est acedia impugnationem non declinando fugiendam, sed resistendo superandam.

5. Nec verò cessationis eius liberæ & otiosæ, cui desidiae labes inspergitur, sed etiam illorum operum quæ euagatione corporis grauarentur magis quam reuearent cordis anxietatem, noxia religiosis consuetudo est. Vix enim non ipsis aliquid haeret, si non indecorum at certè minimè decorum, quod etsi comparere in saeculo siue turpitudine potest, transferri tamen ad religionem siue iactura & pernicie sanctitatis non potest. *Et idecirco, Collat. 2.4. cap. 3. & 4.*
 inquit, *ei qui de interioris hominis puritate peruigilem sollicitudinem gerit,* ex petenda sunt loca, que mentem eius nulla ad cultura distentionem, & vertatis suæ fecunditate sollicitent, nec de cellulari fixa atque immobili statione perturbent, atque ad aliquod subdivinale opus prodire compellant, & ita velut in apertum effusis cogitationibus omnem mentis directionem ac subtilissimum certè illius destinationis intuitum, per diuersa dispergat, que à nemine prorsus quamvis sollicito ac vigilanti vel caueri poterunt vel videri, nisi qui animum suum atque corpus ingiter intra parietum septa concluserit, ut ita quis velut pescator egregius victu sibi Apostolica arte prospiciens, in tranquillissimi cordis sui profundo agmina cogitationum natantia, intentus atque immobilis capte, & tanquam de prominenti scopulo curiose profunda prospectans, quas ad se homo attrahere debat salutari, quas verò tanquam malos ac noxios pisces negligat ac refutet, sagaci discretione diuidicet. In hac ergo unusquisque custodia ingiter perseverans efficaciter illud implebit, quod per Abacuc Prophetam satis evidenter exprimitur. Super custodiā meā, inquit, stabo & ascendam super Petram & speculabor ut videam quid loquatur in me, & quid respondeam ad arguentem meū. Quod quanti laboris ac difficultatis sit experimentis illorum, qui in illa Calamitate Porphyrionis Eremo commorantur, manifestissime comprobatur. Nam cum longiore solitudinis interuallo ab uniuersis vrbibus & habitaculis hominum, quam Eremus Scythii, diuidantur, septem squidem vel octo mansionibus vastissima solitudinis deserta penetrantes, vix ad cellularum suarum secreta perueniunt, tamen quia illi agricultura dediti claustris minime cohidentur, cum ad bac squalida in quibus degimus, vel ad illa Scythiotica venerint loca tantis cogitationum astibus, tanta animi anxietate vexantur, ut quasi rudes & qui solitudinis exercitia ne leniter quidem aliquando contigerint, commoracionem cellæ & quietis silentia tolerare non possint, atque ex eis statim excusci tanquam expertes & nouitij perturbentur. Non enim sedare interioris hominis motus & cogitationum suarum tempestatibus obuiare, ingi sollicitudine ac perseveranti intentione didicerunt, qui subdivinalibus quotidie operibus desudantes, tota die sub aerea manitate, non solum corpore verum etiam mente peruen-

litant & cogitationes suas cum mobilitate corpore a passim in aperta diffundunt. Et idcirco multi uolam animi sui sentiunt vanitatem, nec eius lubricos possunt coercere discursus, nec contritionem spiritus ferentes intolerabilem sibi ipsam silentijs sui estimant iugitatem ac laboriosis rurie operibus indefessi vincuntur otio, & quietis sua diuturnitate laßantur.

6. Nec mirum si in cella quis residens, quasi intra arctissimum claustrum cogitationibus congregatis anxietatum multitudine suffocetur, que de carceribus habitaculi cum homine prorumpentes, continuo velut equi effrane in diversa peruolitant, sed cum ad presens de suis velut fabulis euagentur, capitur statim aliquid vel breve vel triste solatium. Cum vero corpore ad cellam propriam remeante rursus quasi ad sedem suam cuncta cogitationum caterua recurrerit, grauiores excitat stimulos ipsa inneterata licentia consuetudo. Hic ergo qui necedum possunt vel nolunt voluntatum suarum instigationibus reluctari, cum accidia peccati insolitum vehementius impugnante intra cellam fuerint anxiati, si progrediendi sepius libertatem sibi remissa distinctionis lege concesserint, acriorem aduersum se pestem hoc ut putant remedio suscitabunt sicut gelidissime aquae haustu vim internarum febrium quidan restinguere posse se credunt, cum viisque accendi ex hoc ignem illum constet potius, quam sedari, siquidem monitione illam reuelationem multo grauior consequetur afflicio. Quonobrem ita Monachi omnis intentio in unum semper est defigenda, cunctarumque cogitationum eius ortus ac circumitus in idipsum id est ad memoriam Dei strenue reuocandi, velut si quis absidis cameram volens in sublimè concludere, subtilissimi illius centri lineam iugiter circumducat, ac secundum tertissimam normam omnem rotunditatis parilitatem & structuram colligat disciplinam. Qui vero eam absque illius medietatis examine consummare quamvis summa artis aut ingenij presumptione tentauerit impossibile est ut equalitatem circumitus illius sine errore custodiat, aut quantum vera rotunditatis pulchritudini errando substrinxerit, solo deprehendat aspectu, nisi ad illum indicem veritatis semper recurrens, atque eius arbitrio interiorem operis sui ambitum exteriorēaque castigans, tam excelsa magnitudinis molem unius punceti lege concludat. Ita etiam mens nostra, nisi solam Domini charitatem velut centrum immobiliter fixum per uniuersa operum molitionumque nostrarum momenta circumagens, probabili ut ita dixerim circino charitatis omniam cogitationum vel aptauerit vel repulerit qualitatem, ne quaquam structuram illius artificij spiritualis cuius Paulus est architectus probabili arte molietur; nec pulchritudinem domus illius possidebit, quam B. David in corde suo Domino cupiens exhibere, Domine, inquit, dilexi decorum domus tua & locum habitationis glorie tue sed indecoram in corde suo atque indignam spiritui Sancto domum continuoque lapsuram imprudenter attolleret, non glorificandus beati cohabitatoris hospitio, sed ruina constructionis sue lugubriter opprimendus. Hæc in collocutionibus apud suos Cassianus coetu frequente.

7. Etenim hanc vnam & certam ianuam eamque latissimè patentem esse constat inter spiritualium rerum magistros, qua in religiosas familias prophani mores faciliter aditu ingredierentur, breuique fieret, ut quæ prius esset

est Monachorum sodalitas in olitorum contubernium nullo negotio transiret, & Schola virtutum in rusticana villicorum fructuariorum mancipia commutaretur. Hanc ob rem Dositheus s̄apenumero cūm pulchrè & eleganter ægrotantium lectulos strauisset, forteque illac pertransiret B. Dorotheus vir piarum rerum bene peritus & orandi studio eximiè deditus, statim ille dicebat. Pater, Pater cogitatio mentis meæ mihi dicit Pulchrè & eleganter lectulos sternis. Cui B. aiebat Dorotheus. Papæ, fili, ecce bonus effectus es seruus, euasisti etiam aulicus minister & elegantulus, non tamen bonus ac probus effectus es Monachus. Quasi vera illa sanctitatis forma qua qui prædictus est Monachi nomine dignus efficitur in animo eruditione ac severa cupiditatum moderatione potius, quām in laboribus & acerba corporis tractatione consistat.

C A P V T I X.

Vsus cognitionis exercende in conscientiam suam.

1. **Q**via tamen animus non solum vitiis perpurgandus ad perfectam puritatem, sed etiam virtutibus exornandus, nec faciendum bonum duntaxat, sed æque declinandum à malo, sua etiam adminicula & propria instrumenta quæsiuit Cassianus ad hanc utramque Christiani officij partem & in ea quidem quæ consilit in fuga vitiorum, ne quotidianæ sue exercitationes hebescerent, excogitauit scilicet vit religiosissimus nouam præterea industriam tuendi seruandique eatum sempiternum vigorem, qua constanter adhibita nullum aut inscrendis virtutibus aut exscindendis vitiis præstantius præsentiusve esse remedium assuerabat. Nimirum horis interdiu singulis animum assuerat accuratè colligere ac sepositis curis à seipso eccuius noxiæ sibi conscius esset, rationes exigere. Cūm enim in quois fere homine unum aut alterum vitium siue peccatum præcipuum esse contingat, quodque in eo sit quasi causa & radix aliorum, ac plura licet in aliquo præcipua essent, tamen fieret quod utile sit quodque expediret, si unum deligeretur dumtaxat, ad quod sigillatum extirpandum quisque incumberet & eo superato ad aliud & aliud deinceps hunc conatum & studium suum transferret.

2. Huic igitur rei adhibebat examen particolare & quotidianum, certa diei tempora complectens, ad dispositionem sui ac multiplicem discussionem accommoda. Ut primum lecto eripuerat sese, proponebat diligentem sui custodiam sigillatim circa vitium, à quo emendari cuperet. Deinde rationem ab anima sua exigens, dieique singulas partes percurrentes ab ea hora qua surrexerat usque ad præsentem quoties id peccati seu delicti genus commisiss'et annotabat, manuque pectori adnotata dolébat de lapsu. Postremd enumeratis comparatisque vicibus considerabat, an à priori examine usque ad secundum aliqua successiss'et emendatio, quin & hodiernæ atque hesternæ dici atque etiam hebdomadarum duarum collatis inter se examinibus, pari modo factæ vel omissæ emendationis

dationis rationem habebat. Quem agendi modum cum in aliis tum verò in hominibus piè occupatis tanquam magis expeditum probabat, & ita singulis familiarem optabat esse, vt si negotium intercederet grauius, vel exercitatio aliqua tanta quæ piè deuotionis illius cursus retardaret, proxima hora vel certè primo quoque tempore confessim factam iacturam sarcirent, tametsi nunquam ille externis laboribus adeo se impendebat, vt interioris gaudij sensa prorsus amitterentur.

3. Exemplum ab eo literis mandatum reperio in hæc verba, de hoc instituendo aduersum vitia certamine secundum ipsorum infestationem. *Quamobrem ita nobis aduersus hac arripienda sunt prælia, vt unusquisque vitium quo maximè infestatur explorans aduersus illud arripiat principale certamen, omnem curam mentis ac sollicitudinem erga illius impugnationem obseruationemque desigens aduersus illud quotidiana iejuniorum dirigens spicula, contra illud cunctis momentis cordis suspiria crebraque gemituum tela contorquens, aduersus illud vigilarum labores ac meditationes sui cordis impendens, indeſinenter quoque orationum ad Deum fletus fundens, & impugnationis sua extinctionem ab illo specialiter ac iugiter poscens. Impossibile namque est de qualibet passione triumphum quempiam promereri, priusquam intellecterit industria vel labore proprio victoriam certaminis semet obtinere non posse, cum tamen ut valeat emundari necesse sit cum die noctuque in omni cura & sollicitudine permanere. Cumque se ab ea senserit absolutum, rursum latebras sui cordis simili intentione perlustrat, & exploret, quam sibi inter reliquias perfexerit diriorem, atque aduersus eam specialius omnia spiritus armata commoneat, & ita semper validioribus superatis celerem de residuis habebit facilèmque victoriam, quia & mens triumphorum processu reddetur fortior, & infirmorum pugna succedens promptiorem ei prouentum faciet præliorum ut fieri solet ab his, qui coram regibus mundi huius omnigenis congregati bestiis premiorum contemplatione confuerunt, quod spectaculi genus vulgo pancarpum nuncupatur. Hi inquam feras quascunque fortiores robore vel feritatis rabie conspexerint diriores, aduersus eas prima congregationis certamen arripiunt, quibus extinti, reliquas que minus terribiles minusque vehementes sunt, exitu faciliore prosternunt. Ita & vitis semper robustioribus superatis atque infirmioribus succendentibus, parabitur nobis absque ullo discrimine perfecta victoria. Nec tamen putandum quod principaliter quis contra unum dimicans vitium, & velut incanus aliorum tela propiciens, inopinato ieiu facilius valeat fauciari, quod nequaquam fiet. Impossibile namque est eum, qui pro cordis sui emundatione sollicitus erga impugnationem vitis cuiuslibet intentionem sua mentis armaverit, aduersus cetera quoque vitia, generalem quemdam horrorem & custodiam similem non habere. Quo enim modo vel de illa qua absolui desiderat passione merebitur obtinere victoriam, qui se indignum purgationis premio aliorum facit contagio viriorum? sed cum principalis cordis nostri intentio velut specialem sibi pugnam aduersus unam excepereit passionem, pro ipsa orabit attentius, peculiari studio ac sollicitudine supplicans, ut eam diligentius obseruare & per hac celerem mereatur obtinere victoriam. Hunc namque nos ordinem præliorum exercere debere, nec tamen de*

de nostra virtute confidere etiam legislator his docet verbis. Non timebis eos quia Dominus Deus tuus in medio tui est. Deus Magnus & terribilis ipse consumet nationes has in conspectu tuo paulatim, atque per partes. Non poteris delere eas pariter, ne forte multiplicentur contra te bestie terra. Dabitque eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo & interficiet illos donec penitus delectantur.

4. Ipse autem ad amissum præcepta regulasque omnes, quæ huic examini faciendo præscribit sequebatur, idque ut per quam accuratè persiceret, duabus se rebus excitabat, imprimis cogitando, quantum ex eo ad animi fructum atque lætitiam capturus esset emolumenntum. Deinde etiam exemplo & autoritate S. Chrysostomi Magistri sui amantissimi, Antiochiae operam piis concionibus nauantis, qui summa id cura iam alias inter dicendum populo commendauerat. *Quenque vestrum itaque rogo, ut si non antea deinceps, saltem quem se plus aliis vexare defectum cognoverit, hunc ex animo præcidere studeat & pia quadam cogitatione quasi spirituali viens gladio semetipsum à vito liberet. Idoneum enim Deus nobis consulit sensum, & si parum velimus respicere valentem, & quodcumque nascens in nobis vitium superare.* Tum alias super illud Ioannis cap. 18. Egressus est cum discipulis suis trans Torrentem Cedron, &c. *Discamus igitur & vitia nostra recensentes & tempore corrigamus, & hoc mense unum, alio aliud, & ita subsequenter meliores efficiamur, & sic tanquam per gradus quosdam ascendentēs per scalam Iacob ad cœlum perueniemus.* Etenim scala illa mihi per illam visionem paulatim per virtutes ascensum significare videntur, per quam à terra in cœlum ascendere nobis, licet, non gradibus sensibilibus sed morum incremento & correctione. De virtutibus quod subiicit, intelligere licet eodem ipso tempore, quo aggreditur examen istud adhibere vito alicui aut prauæ propensiōni excindendā, simul actus virtutis contrariae exercendos esse, eadēque ratione præsentem diem cum hesterno conferendum, & cum profectu profectum, longius nos quoque progredi & ardenteribus inflammari studiis oportere.

5. Hanc habuit à Cassiano descriptam viam hæc signata vestigia quibus ad præstantissimam sanctitatem profecerit sanctissimus Patriarcha noster Ignatius, authore Nicolao Orlandino in historia societatis, ubi de eo scribit in hunc modum. *Examinanda conscientia seneram sibi legem* Tomo I. l. 16. *prefixit. Qua in cura ita processit ut interdiu pariter ac noctu præter breves* n. 106. *quieris inducias singulis horis horologij sonitu admonitus, hanc secum accurate questionem exercebat; cogitata, dicta, facta in iudicium vocans. Neque hoc satis fuit homini ad summa tendenti, sed innenit alterum illud genus examinis, quod particulare nominauit; quo ad vitiorum non solum victoriam sed extictionem excisionemque utebatur, uno sibi è molestissimis & gravissimis assumpto, cum quo tanquam singulari certamine dimicaret. Aduersus quod, ubi primum è somno excitabatur, erectus, in sui custodiā in eaque toto die persistens, si forte laberetur, statim animo dolens admotaque manu pectori vel alio edito signo, quod pro monitore sibi esset, ac si qui interessent falleret, sub meridiem ac vesperam implorata ad reminiscendum ope diuina exaudiā dñe*

singillatim excutiebat horas, numeroque inito lapsum & notato ac proponens emendationem intentiorēque vigiliam conferebat pomeridianum tempus cum matutino, diem instantem cum hesterno, hebdomadam cum hebdomada, mensem cum mense; attenti ritu negotiatoris, lucri momenta ad calculum identidem reuocantis. Ad hac ne qua forte subterfugeret sagacem virum alii cubi latens labes, singillatim præcepta Domini atque Ecclesia & septem criminum capita scrutabatur, proprio quodam exercitationis genere considerationem semper cum precatione consocians. Eodemque modo, ne qua siue exterioris siue interioris hominis pars neglecta atque inculta maneret, ubi mala pullularent germina, sese circumspectans totum, singulas animi facultates separatim recognoscet, singulos excutiebat corporis sensus: in eorum usu imitandum sibi Christum Dominum vel Reginam celi propens.

6. Alterum præterea examen quod nos generale appellamus semel iterūmque per diem unā cum cæteris ex instituto maiorum & sanctissima disciplina, horis constitutis habebat, eaque libertate qua non pateretur vel unum aliquod ex hisce pietatis officiis, quo quis humanitatis respectu, ullo abs se die fuisse suo tempore intermissum, affirmaretque his potissimum & haud certioribus aliis religiosæ vitæ præsidiis, ad egregiam puritatem perfectionēque posse perueniri.

7. Quamuis autem res ipse suas acriter admodum minutatimque discuteret, ea tamen animi contentionē diligentiaque præueniebat minimas etiam cogitatiunculas, ac motus quo scumque primores & affectus, propensionēque, vt perpetuo in se intentus frustra culparum næuos, quas certa apud se ipse pena multaret, videretur exquirere. E contrario si curiosius inuestigares vix occurrisset virtus, quæ non in illo tanquam lumen aliquod eluceret magis, quod magis occultaretur. Nascebatur illi hæc tam insignis perfectio ex perpetua familiaritate cum Deo, qua consueverat non in oratione tantum mentem suam ad cœlestia attollere, atque ad ea quæ à sensibus remota sunt penetrare, sed vniuersas res atque actiones singulas ad ipsum referre & quantulacumque ea essent quæ ad hanc Dei familiaritatem valebant, principe studio omnia prosequebatur, vt nihil nisi eo consulto aggrederetur, tum in negotiis exequendis crederes cum eo præsentissimo semper assistere.

C A P V T X.

In iejunis, vigiliis, & vestitu rigor.

Llib. I. c. 10.

8. **A**D illam victus parsimoniam ac duritiam, quam alias ut supra memoravi, erat complexus. Neque unquam deinde abiecerat, complura in singulas hebdomadas plena ieunia adiunxit, sic ut quot hebdomabus, minimum quinque seruaret stata ieunia, nempe feria secunda, tertia, quarta, quinta, sexta. Nam ieunij absolutio vti testatur ipse in die Dominica simul & Sabbathi statuta non immerito præsumebatur

tur per vniuersas Orientis Ecclesias, sic habent eius verba. *Absolutio ie-*
uny reputanda est, his presertim qui ab omni Iudaica superstitione alieni
monstrantur, sed ad refectiōē quā diximus lassi corporis pertinere, quod
per totas anni septimanās iugiter quinque diebus iejunans, nisi duobus saltē in-
terpositis refocillatum fuerit, facile lassescit ac deficit. Tum infrā Differen-
tia quedam vel remissio videatur fratribus indulgi pro reuerentia Dominica
resurrectionis prae cetero tempore, que & torius septimanā videatur obseruan-
siam relaxare, & pro hac ipsa quā intermisetur quadam differentia, cum
dē diem velut festiūm prouocet, rursum solemnius expectari, minusque fa-
ciat hebdōmadis ventura iejunia huīus expectatione sentiri. Semper enim equa-
nimiūs quilibet fatigatio sustinetur, & sine stāstidio labor impenditur, si in-
teriecta ei vicissim quēdam vel operis immutatio qualiscumque succedat.

Similiter in diebus Quinquagesimæ constat ex Collat. 21. per omnia eam-
 den solemnitatē quā die Dominica custoditam fuīsse, in qua maiores
 nostri, nec iejunium, inquit, agendum nec genu esse flectendum ob
 reuerentiam resurrectionis Dominicæ tradiderunt. De Latinis verò & Oc-
 cidentalibus quemadmodum Sabbathi iejunium in morem perduxerunt
 notat, idque severius paulo animaduertit ibide cap. 10. Et ita per fa-
 miliaris hæc ei abstinentia fuit, vt in omni vita sua ne transuersum vng-
 guem à quotidianis & canonicis ieuniis discederet, eoque duntaxat in-
 dulgentiam remissionis progredi pateretur, vt cibus, qui hora diei nona
 fuerat capiendus, paulo citius id est sexta hora pro festiuitatis tempore
 caperetur. Sed ea ratione, inquit, ut escarum solitus modus vel qualitas non
 mutetur ne puritas corporis vel integritas mentis, abstinentia quadragesima
 diligentius acquisita, quinquagesima remissione depereat, nihilque nobis prospicit
 obtinuisse ieunis, quod mox amitti cogat incitata saturitas, presertim cum
 etiam hostis nostri non ignota versutia, tunc præcipue munitionem nostra pu-
 ritatis impugnet, cum eius custodiam senserit solemnitatis celebritate laxa-
 tam. Quamobrem vigilanissimè prouidendum est, ne unquam mentis nostra
 vigor blandis seductionibus enervetur, ne veluti supra iam dictum est casti-
 moniae puritatem quadragesima labore questam, quinquagesima requie ac se-
 curitate perdamus. Et idcirco nulla penitus in ciborum qualitate vel modo
 admittatur adiētio, sed ab escis quarum continentia diebus iejunij pro inte-
 gritate pudicitie vtebamur, etiam diebus celeberrimis similiter temperemus,
 ne letitia festiuitatis perniciōsissimam nobis carnalium incentiuorum suscitans
 pugnam, vertatur in luctum, illamque nobis excellentiorem que gaudio in-
 corruptionis exultat festiuitatem mentis eripiat, & incipiamus post breuem
 carnalis leticie vanitatem, amissam cordis pudicitiam longo pénitentie mœ-
 rore deflere.

2. Esu carnium & quo quis alio suauī aut delicato edulio ita constan-
 ter abstinebat, vt ne pane quidem ipso aut aqua famem & sitim expla-
 ret, atque herbis vt plurimum & leguminibus coctis tantum vtebatur.
 Vix unquam surgebat à mensa quin eorum quā sibi fuerant apposita re-
 liquum quidquam fecisset. Si lautiūsculē conditum allubescere palato
 sentiret, perinde aspernabatur ac si refugiente stomacho fastidiret. Et

Lib. 3. Insti-
cap. 9.

Ibi, cap. 11.

Cap. 20.

verò quandiu in Aegypto versatus est, adeo insulsis Monachorum cibis insolitaque frugalitate assuevit, vt in Palæstinam deinde reuersus pristinorum ciborum vix gustum haberet. Foris promiscue comedebat apud conuias hospitèisque quodcumque occupati parassent, & interdum cum aliis assidens, eo ferculo quo deterrium in mensam allatum putaret, velut epulis saliaribus vescebatur. Quo pacto de Abbe Sereno sic praedicat, quasi liberaliter eos tractasset, cùm pro muria, quæ superiecta olei gutta quotidiana refectioni solebat apponi, modicum liquaminis miscuisset, & olei quiddam solito propenius superfudisset. Nam illam, inquit, olei guttam ob hoc unusquisque quotidie refectionur instillat, non ut eius ex hoc gutturis quamdam percipiatur suavitatem, quippe cuius tantus est modus, ut vix ipsius gutturis fauciumque meatus non dicam linire sed pertransire sufficiat. Sed ut hoc usu iactantiam cordis, quæ pro abstinentia distilliore blande solet ac latenter irrepere, & stimulus elationis obtundat, quia quanto abstinentia ipsa occultius exercetur, nulloque hominum teste perficitur, tanto subtilius occultatorem suum tentare non definit. Deinde apposuit salem frictum, quod illi troglalia vocant, ex quibus quina tantum sumpsimus grana, mixaria bina, caricas singulas, hunc enim numerum in illa eremo quemquam excessisse culpabile est.

3. Fiebat pro more, vt vsque ad occasum solis ieunium toleraret, ac semel duntaxat in die cibum & vnius fermè generis caperet, si totam excipiebas Quinquagesimam, in qua vt habetur ex ~~eadem~~ Collat. 21. abstinentiae rigorem prandiis siue antemeridiano epulo relaxabat. Hæc morum ratio Abbatii Pæsio constituit, apud quem in eremo vastissima comorantem, cum senex Ioannes magno Cœnobio ac multitudini fratrum prepositus aduenisset, & ab eodem velut antiquissimo sodale perquireret quidnam per omnes quadraginta annos, quibus ab eodem separatus in solitudine minimè à fratribus interpellatus egisset. Nunquam me ait sol reficiens vidit. Et ille nec me inquit iratum. Quæ accedebant extraordinaria ieunia iuxta receptum ab Aegyptiis morem, vt hebdomadibus interdum vel triduana aut biduana inedia refectionem cibi differenter, sponte sibi imperabat, quoties vel tempus admoneret, vel ad ea diuini amoris & pietatis ardore traheretur. Cæteris quoque diebus peringeniosè modos alios ex aliis reperiebat, quibus clanculo suum genium defraudaret. Ac ne forte quid temerè ac fortuitu aut inconsiderate negligentèque ageretur, hunc generatim atque vniuersè super qualitate ieunij finiebat modum. Si in eo, inquit, temporum ratio; si qualitas, si mensura seruetur, nec ita ut in ipso spaci nostre terminum defigamus, sed ut per ipsum ad puritatem cordis & Apostolicam charitatem peruenire possimus. Igitur ex hoc ipso ieunium, cui non solum specialia præfixa sunt tempora, quibus vel exerceri debeat vel prætermitti, sed etiam qualitas modisq[ue] propositus est, non principale bonum sed medium quiddam esse manifestum est. Sed quæ hic fusa disputata & liberè ea iterum articulatum distincteque dicit in libris Institutionum. Verissima est Patrum probatissimaque sententia ieuniorum & continentie modum in mensura parcitatis tantum & castigatione consistere, & hunc esse perfecta virtutis in

Cap. 19.
Lib. 5. Instit.
Cap. 27.

Collat. 21.
Cap. 17.

Lib. 5. c. 8. & 9.

in commune omnibus finem, ut ab escis quas sumere sustentandi corporis necessitate compellimur, adhuc, in appetitu eorum positi temperamus. Quamvis enim quis corpore sit infirmus, perfectam virtutem aequaliter robustis ac sanis in omnibus possidebit, si desideria que fragilitas carnis non exigit, mentis rigore castiget. Apostolus namque ait. Et carnis curam ne feceritis in desideriis. Nam ergo curam eius in omnimodis interdixit, sed ut in desideriis fieret, denigravit, voluptuosam ademit diligentiam carnis, gubernationem vita necessariam non exclusit, illud, ne indulgentia carnis ad desideriorum occupationes noxias deuoluamur; hoc vero ne corruptum nostro viuio corpus spirituales ac necessarias functiones implere non possit. Summa igitur continentie non sola temporis ratione nec escarum qualitate tantummodo sed ante omnia conscientiae indicio colligenda est. Tantum enim debet unusquisque sibi frugalitatis indicere quantum corpore oblectationis pugna depositit. Utile quidem & omnimodis observanda est Canonica ieiuniorum custodia, sed nisi hanc frugi fuerit ciborum refectione subsecuta, ad integratatis calcem non poterit peruenire. Longorum namque ieiuniorum inedia, saturitate corporis subsequente, lassitudinem potius temporalem quam puritatem castitatis acquirit. Integritas quippe mentis ventris coheret inuidie. Non habet perpetuam castimonia puritatem, quisquis non iugem temperantie & qualitatem tenere contentus est. Quamvis distincta ieiunia succedente superflua remissione vacuantur & in gastrimargia vitium protinus collabuntur. Melior est rationabilis cum moderatione quotidiana refectione, quam per interualla arduum longumque ieiinium. Non uit immoderata inedia, non modo mentis labefactare constantiam sed etiam orationum efficaciam reddere lassitudine corporis eneruatam.

4. Ceterum ne labor, inquit, nobis impenderetur in cassum, si hunc quidem rigorem corporalis ieiuniū contemplatione finis infatigabiliter sustinemus, finem vero propter quem tolerauimus afflictiones tantas, obtinere nequeamus, meliusque fuit, interdiuī escis animae temperasse, quam voluntariis minūsque noxiis corporaliter ieiunasse. In his enim simplex & innoxia creaturae Dei perceptio est, nihil per semetipsum habens peccati, in illis vero primitus fratrum pernicioſa deuoratio, de qua dicitur. Noli diligere detrahere ne eradiceras. Et de ira atque inuidia B. Iob dicit. Etenim stultum interficit iracundia & parvulum occidit inuidia. Quare ad integratatem mentis & corporis conseruandam abstinentia ciborum sola non sufficit, nisi fuerint cetera quoque virtutes animæ coniugatae. Humilitas igitur primitus obedientia virtute & cordis contritione corporisque fatigacione discenda est. Pecciarum non solum vitanda est possessio, sed etiam desiderium eorum radicibus extirpandum. Non enim eas sufficit non habere, quod plerumque solet etiam ex necessitate descendere, sed ne ipsam quidem si forte oblate fuerint habendi recipere voluntatem. Iræ conterendus est furor, tristitia superanda deictio, cenodoxia id est vana gloria contemnenda, superbia calcandus est fastus, mentis quoque ipsius instabiles vagique discursus assidua Dei memoria refranandi. Totiesque nobis est ad contemplationem.

Collat. i. c. 7.

Dei lubrica cordis nostri peruagatio reducendo, quoties subtilis hostis ad hoc intuitu mentem captiuare pertentans recessibus nostri cordis irrepserit. Bene igitur Moyses Abbas, qui similitudines adiungens, docet animi ieunia in perfectis esse meliora. Ob hoc enim, inquit, quis ferramenta cuiuslibet artis instituere sibimet ac preparare festinat, non ut ea possideat otiosa, nec ut expolumenti illius fructum qui speratur ex ipsis, in nuda instrumentorum possessione constituat, sed ut eorum ministerio peritiam finemque illius discipline, cuius hæc adiumenta sunt, efficaciter apprehendat. Igitur ieunia, vigilia, meditatio scripturarum, nuditas, ac priuatio omnium facultatum, non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt quia non in ipsis consistit disciplina illius finis, sed per illa peruenitur ad finem. In cassum igitur hac exercitia molietur, quisquis his velut summo bono contentus, intentionem sui cordis hucusque defixerit, & non ad capendum finem propter quem hac appetenda sunt, omne studium virtutis extenderit, habens quidem disciplina illius instrumenta, finem vero in quo omnis fructus consistit, ignorans.

5. Omnia igitur huius gratia gerenda appetenda sunt nobis; pro hac solitudo settanda est, pro hac ieunia, vigilias, labores, corporis nuditatem, lectionem, ceteraque virtutes debere nos suscipere nouerimus, ut scilicet per illas ab uniuersis passionibus noxiis illesum parare cor nostrum & conservare possumus, & ad perfectionem charitatis istis gradibus innitendo descendere, & non propter has observantias, si forte honesta ac necessaria occupazione praenenti solemnitatem nostræ distinctionis non potuerimus implere, incidamus in tristitiam, vel iram, sive indignationem ob que expugnando illud quod prætermisum est fueramus acturi. Non enim tantum est lucrum ieunij, quantum ire dispendium, nec tantus lectione capitur fructus, quantum contemptu fratris incurritur detrimentum. Ea igitur quæ sequentia sunt id est ieunia, vigilia, Anachoresis, meditatio scripturarum propter principalem scopon id est puritatem cordis, quod est charitas, nos conuenit exercere, & non propter illa principalem hanc perturbare virtutem, qua in nobis integra illa saque durante, nihil oberit si aliquid eorum quæ sequentia sunt, pro necessitate fuerit prætermisum. Siquidem nec proderit uniuersa fecisse, dempta hac quam diximus principalicauſa, cuius obtentu sunt omnia peragenda.

Lib. 3. Instit.
cap. 5.

6. Par austерitas in vigiliis, quas apud Ægyptios, cum ad nocturnam synaxim certis temporibus etiam ante gallorum cantum consurgeret, Missa canonica celebrata usque ad lucem produci solitas fuisse affirmat, ut eos lux superueniens matutina, in hoc feruore reperiret constitutos, ac per totum diei tempus feruentiores solicitioresque custodiret, præratos eos suscipiens ad conflictum & contra diurnam diaboli collectationem, nocturnarum exercitio vigiliarum ac spirituali meditatione firmatos. Istud idem cum alijs semper tum verò imprimis religiose cautèque gerebat à vespera, illucescente Sabbatho, hoc est in nocte ferium sextam consequente, nam peculiarem in Oriente & ab aliis diuersam fuisse ceremoniam & observationem tam noctis quam diei sabbathinæ vigiliasque tum multo longiores traducas esse ita ut totam ferè noctem insomnem ac peruigilem extraherent Monachi sic in hæc verbæ scribit. A tempore predicationis

Ibi. c. 8. & 9.

predicationis Apostolica quo religio ac fides Christiana fundata est per uniuersum Orientem, idcirco statutum est illucentie Sabbatho debere vigilias celebrari, quod Domino & saluatore nostro sexta Sabbathi crucifixo, discipuli adhuc eius recenti passione perculsi pernigiles tota nocte manserunt, nullatenus quietis somnum oculis suis indulgentes. Quamobrem ex illo tempore huic nocti deputata vigiliarum solemnitas, usque in hodiernum diem per uniuersum Orientem, similiter obseruatur. Ideoque & absolutio ieiunij post vigiliarum laborem totidem Apostolicis viris in die Sabbathi statuta non immerito presumitur. Tamen ut suus cuique prescriberetur modus, ac ne quod satis est eo quisquam accederet aut nimium foret, idcirco seniores hymnali tempore quo noctes sunt longiores usque ad quartum Gallorum canum per Monasteria moderantur, ut post excubias totius noctis, reliquis duabus fermè horis reficienes corpora sua, nequaquam per totum diei spatium somni torpore marcescant, requie breui huius temporis pro totius noctis refectione contenti. Quod nos quoque, ait, omni obseruatione custodire conuenit, ut scilicet contenti somno qui nobis post vigiliarum Missam usque ad lucis indulgetur aduentum, id est usque ad matutinos Psalmos totum deinceps diem in opere ac necessariis ducamus officiis ne somnum quem nocti substraximus resumere per diem, Vigiliarum tassitudine & inanitate compulsi, non tam requicim corpori substraxisse, quam quietis tempus & refectionem nocturnam commutasse videamur. Nullatenus enim poterit fragilis caro ita totius noctis quiete fraudari, ut per consequentem diem sine dormitione mentis animique torpore inconcussam possit seruare vigilantiam. Que impeditur ex hoc potius, quam innabitur, nisi post vigiliarum Missam, somni quantulumcumque gustauerit. Et idcirco saltem unius hora sopor, quemadmodum diximus ante lucis aduentum si fuerit impartitus, lucrabimur omnes vigiliarum horas, quas tota nocte in oratione consumpsimus, impartientes nature, quod suum est, nec habentes necessitatem resumendi per diem, quod nocti substraximus. Totum enim carni huic procul dubio reddet, quisquis ei non rationabiliter partem substrahere sed totum tentauerit, denegare, & ut verius dixerim, non superflua sed necessaria voluerit amputare. Propter quod maiore fænore necesse est vigilias compensari, si fuerint usque ad lucem inconsiderata atque irrationabili nimietate protractæ.

7. Qua eadem cura duabus circiter horis ad breuem somnum & quietem caprandam sub finem noctis semper alias concessis, usque dum aurora aduentante ad matutinam sive prima hora solemnitatem vocarentur, studiose atque attenue circumspectabant, ne quisquam eorum expletis his matutinis orationibus iterum reuenereretur ad somnum, in illam causam nihilominus incidens, ob quam compescendam hac à senioribus prime hora solemnitas fuerat instituta. Illa namque hora eam, inquit, consummare festinant, qua negligenterib[us] minusq[ue] sollicitis rursum dormiendi reddatur occasio. Quod omnino modis fieri non oportet, sicut in libello superiori describentes Egyptiorum synaxim plenus exposuimus, ne purificationem nostram confessione supplici & antelucanis orationibus acquisitam vel emergens quedam redundantia humorum naturalium polluat, vel illusio corrumpat inimici, vel certe intercedens

cedens etiam puri ac simplicis somni refectio interrupat spiritus nostri feruorem, ac tepefactos somni torpore per totum diei spatium inertes deinceps ignavosque traducat.

8. Ut autem modice & parum suauiter quiesceret, ac vigilaret potius quam dormiret, ad reponendum corpus duris rudibusque asperibus & psiyathio vtebatur, stragulo vili & crasso sine linteis & cenuicali nisi dixeris informes ligni stipites aut papyri grossioris longos gracilesque fasciculos ad puluini modum capiti sufficisile, eo quidem positu ut incubente haud multo plus quietis, quam doloris gigneretur. In eam rem de Abbe Theodoro commemorat, qui cum inopinatus, inquit, ad meam cellulam intempesta nocte venisset, quidnam rudis adhuc Anachoreta solus agerem paterna curiositate latenter explorans, neque illico finita vespertina solemnitate incipientem fessum corpus iam reficere & incubantem psiyathio reperiisset, protrahens imo corde suspiria, meoque me vocitans nomine. Quanti, inquit, o Ioannes hora hac Deo colloquuntur, eumque in semetipsis amplectuntur ac retinent, & in fraudaris tanto lumine, inerti sopore resolutus? Tum alibi, aduentum senis atque instantem iam horam nocturnæ synaxeos paululum præstolati postquam eum solita salutatione suscepimus & legitimus orationum atque Psalmorum impletus est numerus, iisdem rursus quibus ad quietem compositi fueramus psiyathiis ex more confundimus.

Lib. 5. Instit.
cap. 35

Collat. 17.
cap. 3.

Collat. 21.
cap. 11.

Cap. 11.
Cap. 23.

9. De nuda humo, quod ei interdum cubile præberet, se nobis indicat. Cum Abbas Theonas diebus Quinquagesima nos in nostra cellula visitasset, vespertina orationum solemnitate transacta, humi paululum confidentes cœpimus diligentius percunctari, cur apud eos tanta obseruantia caueretur ne quis penitus totis quinquagesima diebus, vel genua in oratione curnaret, vel usque ad horam nonam ieunare presumeret, eoque id diligentius scrutabamur, quod nequaquam hoc tanta cautione fernari in Syrie Monasteriis videramus. Fusius Collat. 18. psiyathij quoque ipsius refugiens sessionem humi potius residebat, & Collat. 1. de Abbe Moysè. Quem, inquit, sermonem, quia breuissimum istud quod supereft noctis spatium non occurrit exceptere, indulgentes illud potius quieti corporeæ, cui necesse est totum persolui, si id quod modicum est fuerit denegatum, plenum narrationis ordinem integro futuri diei seu noctis examini reservamus. Tum infra. Adhuc nos audios ac de suo ore pendentes degustare somnum paulisper hortatus est, iisdem ipsis quibus insidebamus psiyathiis admonens incubare. Embrimiis pariter capiti nostro cenuicalium vice suppositis, grossioribus papyris in longos gracilesque fasciculos coaptatis. Qua pedali internallo pariter colligata, nunc quidem humillimum sedile ad scabelli vicem fratribus in sinaxi confidentibus præstant, nunc verò subiecta cenuicibus dormientium præbent capiti, non nimie durum sed tractabile aptumque fulcimentum. Ad quos Monachorum usus hec idcirco vel maxime opportuna habentur & congrua, quod non solum sint aliquatenus mollia parvaque & opere parentur & pretio, ut pote passim papyro emergente per Nili fluminis ripas, quam cuique volenti in usum assumere nemo prohibeat desecare, sed etiam quod ad remouendum, seu cum necesse

necessæ fuerit ad mouendum habilis materie lenisque naturæ sint. Atque ita precepto sensis tandem sumus ad degustationem somni onerosa compositi quiete, tam digestæ collationis inflammanti gaudio quam repromissæ disputationis expectatione suspenſi.

10. Iungebat his tam frequentibus excubiis & vigiliis alias etiam infilcas corpori acerbitates. Neque enim laneis vtebatur indumentis, sed lineis tantum, & ne ipsis quidem duplicitibus ad exemplum & regulam Ægyptiorum Monachorum, quibus, inquit, *vicaria prepositus unus* quisque sue decanæ subministrat, cum illa quibus vestiti erant, sorduisse conspiceret. Accedebant præsentis huius habitus vilitati quotidiana nudipendalia, quæ perquam breuiter perstrinxit, atque attigit Collat. 24. Latera nuda zonis pelliceis aut setosis cingulis constringere iam ludus erat, nisi aculeis & nodosis muricibusasperarentur quos in mollem suam carnem sic desigeret, vt acerbo eam cruciatu torquerent. Ne verò interdiu perpetuo dolore vacaret, præter flagellorum usum & voluntariam sui verberationem, cilicia etiam usque eo camelorum pilis horrida corpori proximè admota gestabat, vt vel spectanti terrorem incuterent. Quamquam in his solerter apprimè cauebat, ne sui ostentator magnis laboribus plus vani quam lucri colligeret, si in ore oculisque hominum gesta hæc vellet, vt ad verbum de seniorum Patrum sententia expressum habetur lib. 4. Institut. cap. 3.

Lib. 4 Instit.
cap. 10.

Cap. 10.

C A P V T XI.

Quibus cum vitiis religioso pugnandum?

1. **A** Primis confessim religiosæ vitæ vestigiis ingressūque, serid Lib. 5. Instit. cum animo suo statuit aduersus octo præcipuè vitia inire certamen, vt secundum Prophetam inquit transeuntes per ignem eorum distissimè nostras exurentium mentes illicio per aquas quoque virtutum extinguentium, scilicet ea, transire possimus illæso, ac spiritualibus remediiis adorati, ad refrigerium perfectionis puritate cordis mereamur educi.

2. Ac primùm dicebat aduersus spiritum Gastrimargiæ id est concupiscentiam gulæ dimicandum esse, & ed usque extenuandam mentem non solum ieuniis verùm etiam vigiliis, lectione quoque, & crebra compunctione cordis, donec eiusmodi curis ac meditationibus occupata pariter ac possessa, ipsius cibi refectionem, non tam iocunditatì concessam, quām oneris vice sibi impositam recognoscat, magisque eam necessariam corpori, quām desiderabilem animæ sentiat attributam. Quo studio mentis & iugi compunctione detenti lasciuiam carnis, quæ fotu escarum vehementius infolescit, & aculeos eius noxios retundemus, atque ita fornacem corporis nostri, quæ rege Babyloniæ occasionses peccatorum & vitia nobis iugiter subministrante succenditur, quibus naphtæ & picis

Ibi. cap. 14.

vice acrius exuramus, vbertate lachrymarum & fletu cordis poterimus extingueſe donec Dei gratia ſpiritu roris ſui in cordibus noſtriſ insibilante, aſtus carnaliſ concupiſcentiæ penitus valeant conſopiri. Quamquam mensura caſtigationum aſſumendarum remediumque ieitūmij, non ſola temporis ratione nec eſcarum qualitate tantummodo, ſed ante omnia conſientiæ iudicio colligendum eſt. Tantum enim debet vniſquaque ſibi frugalitatiſ indicere, quantum corporeæ obſtruacioniſ pugna deſpicit. Utliſ quidem & omnimodiſ obſeruanda eſt Canonica ieiuinorum cuſtodia, ſed niſi hanc frugi fuerit ciborum refectione ſubſecuta ad integratatiſ calcem non poterit peruenire Longorum namque ieiuinorum inedia, ſaturitate corporis ſubſequente laſſitudinem potius temporalem quam puritatē caſtitatiſ acquirit. Integritas quippe mentis ventris cohaeret media. Non habet perpetua caſtimoniæ puritatē, quiſquiſ non iugem temperantiæ aequalitatē tenere contentus eſt. Quamuis diſtricta ieunia ſuccedente ſuperfluā remiſſione vacuantur & in gaſtrimagiæ vitium protinus collabuntur. Melior eſt rationabilis cum moderatione quotidiana refectione, quam per interualla arduum longumque ieuum. Nouit immoderata inedia non modo mentis labefactare conſtantiam ſed etiam orationum efficaciam reddere laſſitudine corporis eneruatanam. Fertur B. Macharij diſtricta ſententia. *Ita, inquit, debere Monachum ieuniis operam dare ut centum annis in corpo re commoraturum, ita motus animi refrenare & iniuriarum obliuisci tristitiaſque reſpueſe, dolores quoque ac detrinenta contemnere, tanquam quotidie moriturum.* In illo namque utliſ eſt prudensque diſcretio aequali Monachum diſtriptione faciens ſemper incedere nec permittens ſub occaſione debilitati corporis de arduis ad pernicioſiſſima praeſupra denolui: in hoc verò magnanimitas ſalutaris, quaſ valeat non ſolum que videntur proſpera mundi praefentis despiceare, verū etiam aduerſis triftibusque non frangi & ea velut parua nullaque contemnere: illic habens iugiter defixum ſulementis intuitum, quo quotidie ſinguliſque momentis accerſendum eſſe credit.

Ibi. cap. 41.

3. Alterum iſtituebat certamen aduersus ſpiritum fornicationiſ, longum p̄æ cæteriſ ac diuturnum perpauciſ ad purum devictum immano bellum, & quod cum à primo tempore pubertatiſ impugnare incipiatur hominiſ genus, non niſi priuia cætera vitia ſuperentur, extinguitur. Et reuera cum in omnibus virtutum profectibus & cunctorum expugnatione vitiorum Domini ſit gratia atque victoria, in hoc p̄cipue peculiare beneficium Dei ac ſpeciale donum & Patrum ſententia & experimento purgationiſ ipſius maniſtiffiſ declaratur hiſ, qui eāmeruerint poſſidere. Quodammodo enim exire de carne eſt in corpo re commorantem, & ultra naturam eſt fragili carne circumdatum carniſ aculeos non ſentire. Eò idcirco impossibile eſt hominem ſuīs ut ita dixerim pennis ad tam p̄ceſſum cæleſtēque p̄miū ſubuolare, niſi eum gratia Domini de terræ cœno, munere euexerit caſtitatiſ. Tum verò illud eſt primitus expiandum unde fons vitæ & mortis manare cognoscitur, dicente Salomonē.

Bib. 6. Iofit. cap. 6. & 13.

mone. Omni custodia serua cor tuum. De corde , inquit , exeunt cogitationes malæ , homicidia adulteria , fornicationes , furta , falsa testimonia , vt cum menti nostræ memoria sexus foeminei per subtilem suggestionem diabolice calliditatis obrepserit , primù recordatione præmissa matri , sororum , parentum , seu certè foeminarum sanctorum , quanto-
crys eam de nostris recessibus extrudere festinemus , ne si fuerimus in ea
diutius immorati occasione sexus semel indepti , illex malorum ad eas
personas exinde subtiliter deuolet ac præcipitet mentem , per quas no-
xias cogitationes possit inserere. Quamobrem illius præcepti iugiter me-
minisse debemus. Omni custodia serua cor tuum ; & secundum Dei
principale mandatum solcite serpentis obseruare noxiū caput , id est
cogitationum malorum principia , quibus serpere in animam nostram
diabolus tentat , ne si caput eius per negligentiam penetrauerit cor no-
strum , reliquum eius corpus id est oblectationis ascensus illabatur. Qui
procul dubio si fuerit intromissus morsu virulento mentem interimet
captiuatam. Emergentes etiam peccatores terræ nostræ id est sensus car-
nales in matutinis sui ortus nos oportet extinguere , & dum adhuc paruu-
li sunt allidere filios Babylonis ad Petram. Qui nisi dum tenerimi sunt ,
fuerint enecati , adulti per connuentiam in perniciem nostram validio-
res insurgent , aut certè non sine magno gemitu ac labore vincentur. Dum
enim fortis , scilicet spiritus noster domum suam custodit armatus , re-
cessus cordis sui Dei timore communiens in pace erit omnis substantia
eius , id est emolumenta laborum ac virtutes longo tempore conquisita.
Si autem fortior superueniens vicerit eum , id est diabolus cogitationum
consensu , arma eius diripiet in quibus confidebat , id est memoriam scrip-
turarum vel timorem Dei & spolia eius diuidet , virtutum scilicet merita
per contraria vitia quæque dispersgens. Quod facilè assequemur si Deum
non solum seerotorum actuum nostrorum , verùm etiam cogitationum
cunctarum diurnum pariter nocturnumque inspectorem esse & consciū
cogitemus , ac pro omnibus quæ in nostro corde versantur , sicut pro
factis & operibus nostris , rationem nos ei reddituros esse credamus. Præ-
terea hic morbus cum corporis afflictione & contritione cordis , solitu-
dine quoque ac remotione indiget , vt possit ad integrum sanitatis statum
perniciosa æstuum febri deposita peruenire. Sicut plerumque certa ægri-
tudine laborantibus utile est , vt cibi noxijs ne oculorum quidem ipsorum
obtutibus offerantur , ne quod aspectus occasione desiderium eis lethale
gignatur , ita plurimum confert ad depellendum hunc specialiter mor-
bus quies ac solitudo , vt mens ægra minimè diversis figuris interpellata
ad puriorem perueniens contemplationis intuitum , facilius pestiferum
concupiscentiæ fomitem radicitus possit eruere.

4. Tertium est aduersus phylargyriam peregrinum bellum & extra
naturam , nec aliunde in monacho sumens principium quæ de corrupta
ac tepida mentis ignauia , & plerumque initio abrenuntiationis male
arrepto & erga Deum tepido amore fundato. Triplex est huius valetudi-
nis morbus , qui ab vniuersis Patribus æquali detestatione damnatur. Vnus

Ibi. cap. 3.

Lib.7.c.14.

qui decipiens miserabiles quoque, ea quæ ne antea quidem cum in sæculo degerent possidebant, congregare persuadet. Alius, qui hæc quæ in primordiis suæ renunciationis abiecerat, postea resumere ac rursum desiderare compellit. Tertius qui initio malo vitiosoque contractus & ab imperfectione incipiens, eos quos semel hoc tempore mentis infecerit, paupertatis ac dissidentiæ timore perterritos spoliare se cunctis mundi facultatibus non sinit, eosque pecunias vel substantias, quas vtique renunciantes abiicere debuerant referuantes, ad euangelicam perfectionem nunquam peruenire concedit. Quarum trium ruinarum exempla in scripturis sanctis etiam inuenimus non leui pœna fuisse damnata. Nam Giezi, ea quæ ne antea quidem possederat volens acquirere, non modo gratiam prophetiæ non meruit possidere, quam per successionem velut hæreditariam à suo habuit magistro suscipere: verum etiam è contrario aeterna lepra sancti Elisei maledictione perfunditur. Iudas autem volens resume-re pecunias, quas antea Christum secutus abiecerat, non solum ad proditionem Domini lapsus Apostolatus perdidit gradum, sed etiam vitam ipsam communī exitu finire non meruit, eamque biothaniati morte con-clusit. Ananias verò & Saphira reseruantes partem quamdam, ex his quæ possederant, Apostolico ore morte multantur. Nulli autem vilis despe-ctusque videatur hic morbus, qui sicut potest perfacile declinari, ita si quemquam possederit, ad sanitatis remedia vix peruenire concedit. Receptaculum namque & vitiorum malorumque omnium radix, & inextricabilis malitiæ fomes efficitur, dicente Apostolo. Radix omnium malorum est philargyria, id est amor pecuniaæ. De quo hæc erit summa victoria triumphusque perpetuus, ut quemadmodum dicitur, ne minuto quidem nummo conscientia. Monachi polluatur. Impossibile namque est, eum qui vix in exigua stipe concupiscentiæ, semel in corde suo radicem suscepit non maioris desiderij protinus incendio conflagrari. Tandiū namque miles Christi, vixor ac securus cunctaque cupiditatis pugna-tione erit externus, donec initia concupiscentiæ huius hic nequissimus spiritus in eius corde non seuerit. Quapropter cùm in cunctis generibus vitiorum generaliter serpentis caput oporteat seruari, in hoc præcipue diligentius conuenit præcaviri. Quod si fuerit intromissum, sua materia conualescens ipsum sibimet vehementiora suscitabit incendia. Ideoque non solum pecuniarum est cauenda possessio, verum etiam voluntas ipsa ab animo penitus extrudenda. Non enim tam effectus philargyriæ vi-tandus est, quæ affectus ipsius radicitus amputandus. Nihil enim pro-derit pecunias non habere, si voluntas in nobis fuerit possidendi. Possi-bile namque etiam non habentem pecunias nequaquam philargyriæ mor-bo carere, nihilque ei prodesse beneficium nuditatis, quia cupiditatis vi-tium resecare non valuit, paupertatis bono non virtutis merito delecta-tus, & necessitatis onere non sine cordis languore contentus. Quemad-modum enim corpore non pollutos, Euangelicus sermo pronuntiat cor-de mœchatos, ita pecunia quoque pondere minimè sarcinatos, affectu ac mente cum philargyris condemnari possibile est. Occasio enim eis ha-bendi

Ibi.c.6. & 21.

bendi defuit non voluntas, quæ semper apud Deum solet magis quam necessitas coronari. Itaque festinandum nobis est, ne in vanum laborum nostrorum emolumenta depereant. Miserabile namque est paupertatis ac nuditatis exitus tolerasse, fructus vero earum casæ voluntatis vitio perdidisse.

5. Quartò, Monachus ad perfectionem tendens & agonem spiritalem legitime cupiens decertare debet ut ab omni ira furorisque vitio alienus existat, & audiat quid sibi vas electionis præcipiat. *Omnis, inquit, ira & indignatio & clamor & blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia.* Cùm dicit omnis ira tollatur à vobis, nullam penitus velut necessariam & vtilem nobis exceptit. Delinquentemque fratrem si necesse est ita curare festinet, vt dum medelam leuiori forsitan febricula laboranti procurat inferre, non semetipsum iratus deteriori morbo cœcitatibus iniuolat. Oportet namque illum, qui alterius vulneri mederi cupit, omni languoris morbo alienum sanumque subsistere, ne illud Euangelicum dicatur ei *Medice prius cura te ipsum*, ac videns festucam in oculo fratris sui trabem in ocu-lo suo non videat, vel quomodo videbit eicere festucam de oculo fratris sui, qui trabem furoris gestat in oculo suo. Neque summa emendationis ac tranquillitatis nostræ in alterius arbitrio collocanda est, quod nequaquam nostræ subiaceat potestati sed in nostra potius conditione consistat. Itaque ut non irascamur non debet ex alterius perfectione sed ex nostra virtute descendere, quæ non aliena patientia sed propria longanimitate conquiritur. Et idcirco perfectos omnique vitio purgatos Cap. 17. & 18 oportet erenum expetere, & excoctis ad purum in congregacione fratrum vitiis non pusillanimitatis profugio sed diuinæ contemplationis obtentu & desiderio intuitus sublimioris intrare, qui non nisi in solitudine à perfectis solummodo poterit apprehendi. Quæcumque enim vitia incurata in eremum detulerimus, opera in nobis non abolita sentientur. Solitudo namque sicut nouit emendatis moribus contemplationem purissimam reserare, & intuitu sincerissimo spiritualium Sacmentorum scientiam reuelare, ita eorum qui minus emendati sunt vitia non solum seruare, verum etiam exaggerare consuevit. Tandiuque sibi patiens quis videtur & humilis, donec nullius hominis commisceatur consortio, ad naturam pristinam mox reuersurus, cùm interpellauerit cuiuslibet commotionis occasio: emergunt quippe ex eo confessim vitia quæ latebant, & velut equi infrænes certatim e suis repagulis otio longiore nutriti, acrius ad perniciem aurigæ proprij ferociusque prorumpunt. Magis enim exercitio vsuque humano cessante efferantur in nobis vitia, nisi fuerint ante purgata. Ipsamque umbram patientiæ, quam possidere imaginariè permixti fratribus saltem pro eorum reverentia & nota publica videbamur, desidia securitatis amittimus. Quasi vero vniuersa virulenta serpentum genera vel ferarum, cum in solitudine suisque cubilibus immortantur, non innoxia perseverent, nec tamen ex eo pronunciari possint innoxia, quia nulli noceant. Hoc enim eis non affectus bonitatis sed necessitas solitudinis confert. Quæ cum ladedi nausta fuerint copiam

in semetipsis, reconditum virus & animæ feritatem protinus egereunt atque demonstrant. Ideoque perfectionem quærentibus non sufficit contra hominem non irasci. Meminimus enim in solitudine commorantibus nobis, contra Calanum, cum aut grossitudo eius aut exilitas displiceret; contrave salpellum, cum incidenda hebeti acie segniter execaret contraque silicem, si forte ex ea festinantibus nobis ad lectionem tardius scintilla ignis emicuerit, ita indignationis irrepsisse motum, ut non alias perturbationem mentis quam vel contra insensibiles materias vel certè aduersus diabolum maledictione prolata digerere atque evaporare possemus. Quamobrem ad perfectionis duntaxat rationem, non satis proderit abesse homines in quos ita moueat, cum si patientia prius non fuerit acquisita, etiam erga res mutas speciesque minutas exerceri similiter iracundiae possit affectus, qui residens in corde nostro nec iugem nos possidere tranquillitatis statum, nec residuis vitiis carere permitteret nisi forte in eo putemus commotionibus nostris lucrum aliquod vel remedium comparari, quod maledictionibus vel iracundiae nostræ minimæ res inanimatæ mutaque respondeant, & intemperantiam cordis nostri ad maiorem nequaquam prouocent exardescere furoris insaniam. Hæc esto medicina morbi perfecta, ut primitus credamus nullo modo siue iustis siue iniustis ex causis licere nobis irasci, scientes nos discretionis lumen rectique consilij firmitatem, ipsam quoque honestatem & iustitiae moderamina protinus amissuros, si principale cordis nostri lumen eius fuerit tenebris obscuratum. Tum deinde puritatem mentis nostræ mox perturbandam, templumque eam sancti Spiritus effici omnino non posse, iracundia in nobis spiritu commorante. Postremo ut cogitemus nequam licere nobis orare nec iratos fundere preces ad Deum. Et præ omnibus incertum statum conditionis humanæ præ oculis habentes, quotidie nos credamus & corpore migraturos nihilque nobis continentia castitatis, nihil abrenunciatione omnium facultatum, nihil diuitiarum contemptu, nihil ieuniorum vigiliaturumque laboribus conferendum, quibus propter iracundiam solam & odium ab universitatis iudice supplicia promittuntur æterna.

Lib. 9. c. 1. 2. 3.

6. Quinto certamine edacis tristitiaæ stimuli retundendi sunt. Quæ si passim per singulos incursum & incertos ac varios casus obtinendi animum nostrum habuerit facultatem, ab omni nos per momenta singula separat diuinæ contemplationis intuitu ipsamque mentem ab universo puritatis statu deiectam funditus labefactat ac deprimit. Sicut enim rinea vestimento & vermis ligno ita tristitia viri nocet cordi. Vestimentum quippe tinearum esti attackum nullius præteri vel honesti usus poterit ulterius habere commercium, itidemque lignum vermis exaratum, non iam ad ornatum vel mediocris ædificij sed ad combustionem ignis merebitur deputari. Ita igitur & anima, quæ edacissimis tristitiaæ mortibus deuoratur, inutilis erit vel vestimento illi Pontificali, quod unguentum spiritus Sancti de cœlo descendens prius in barbam Aaron deinde in oram suam solere suscipere sancti David vaticinio perhibetur, secundum

cundum illud. *Sicut vnguentum in capite quod descendit in barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti eius.* Sed nec ad structuram templi illius spiritalis atque ornatum poterit pertinere cuius Paulus architectus sapiens posuit fundamenta dicens. *Vos estis templum Dei & spiritus Dei habitat in vobis cuius qualia sint ligna sponsa describit in Cantico Cantorum.* Trabes inquiens nostræ cupressus, tigna domorum nostrarum codrina. Et idcirco huiuscmodi ad templum Dei lignorum genera cliguntur, quæ sunt & bonæ fragrantiae & imputribilia quæque nec corruptela vetustatis nec esui vermium valeant subiacere. Hanc ergo pernicioſiſſimam passionem ita de nobis expellere poterimus ut mentem nostram spiritali meditatione iugiter occupatam futura spe & contemplatione reprobimur beatitudinis erigamus. Hoc enim modo vniuersa tristiarum genera, siue quæ ex præcedenti ira descendunt, siue quæ amissione lucri vel detrimenti illatione nobis adueniunt, siue de irrogata generantur iniuria, siue quæ de irrationali mentis confusione procedunt, seu quæ lethalem desperationem nobis inducunt, valebimus superare, cum æternarum rerum ac futurarum intuitu semper læti atque immobiles perdurantes nec casibus deiecti præsentibus, nec prosperis fuerimus elati, vtraque velut caduca & mox tranſeuntia contemplantes.

Cap. 13.

7. Sexto affinis tristitia acedia est vagis maximè ac solitariis magis experta & in eterno commorantibus infestior hostis ac frequens, maximè circa horam sextam monachum inquietans, vt quedam febris ingruens tempore præstituto, ardentissimos aestus accensionum suarum solitis ac statutis horis animæ inferens ægrotanti. Denique nonnulli senum hunc esse pronuntiant meridianum dæmonem, de quo in Psalmo nonagesimo nuncupatur. Itaque Christi verus athleta, qui agonem perfectionis capit legitimè decertare, hunc quoque morbum de latebris animæ sua festinet extrudere, & ita contra hunc quoque nequissimum acediae spiritum vrobique contendat, vt neque somni telo elitus concidat, neque de Monasterij clauſtris expulsus quamuis sub prætextu coloris pij fugitiuſ abscedat. Quemcumque enim in qualibet parte cœperit superare aut tanquam inertem & desidiosum ſibi patietur, absque ullo profectu ſpiritus in cellula commorari, aut excusum exinde instabilem de cætero reddet ac vagum, & ad omne opus desiderium, cellas fratrum ac Monasteria iugiter faciet circum ire, nihilque aliud procurare quam vbi quoque colore occasionem refectionis futuræ valeat præparare. Mens enim otiosi nihil aliud cogitare nouit, quam de eſcis ac ventre, donec inuenta quandoque ſodalitate cuiusquam viri vel ſcēminæ aequali teſtore tormentis, rebus eorum ac necessitatibus inuoluatur, & ita paulatim redatur noxiis occupationibus irretitus, vt tanquam ſerpentinis ſpiris obſtrictus nunquam deinceps ad perfectionem professionis antiquæ ſe valeat euodare. Huic vitiorum tantorum fomiri congruam emendationem conſerre fertur Apostolus, & velut filiis ſuceptisque ſuis confilio ſalubri infert remedia sanitatis, dicens. His autem qui eiusmodi ſunt denunciamus & obſerreamus in Domino I e s v ut cum silentio operantes,

panem.

panem suum manducent. Causas tantorum ulcerum quæ de radice otiositatis emergunt, uno operationis salutari precepto curavit, ut peritissimus medicorum cæteras quoque valetudines malas eodem cespite pullulantes sciens protinus extinguedas, origine morbi principalis exempta. Hisque per Ægyptum documentis eruditii Patres, nullo modo otiosos esse Monachos ac præcipue iuvenes sinunt, acutum cordis ac profectum sapientiae & humilitatis sedulitate operis metientes, & non solum à nullo quicquam ad usum viætus sui accipere patiuntur, sed etiam de laboribus suis non tantum superuenientes ac peregrinos reficiunt fratres, verum etiam per loca Lybiæ quæ sterilitate ac fame laborant, nec non etiam per ciuitates his qui squalore carcerum contabescunt, immanem conferentes dirigunt almoniæ viætusque substantiam de fructu manuum suarum, rationabile ac verum sacrificium Domino tali oblatione se offerre credentes.

*Lib. 11. cap. 8.
13. & 5.*

8. Septimus conflictus est contra spiritum Cenodoxie, qui solet etiam incipientium mentes & eorum qui minus adhuc vel virtute animi vel scientia profecerunt, aut propter sonum vocis extollere quod scilicet modulatius psallant, aut quod sint exesit carnibus vel corpore lauiores, aut quod parentes diuites ac nobiles habeant, vel quod militiam honoresque contempserint. Interdum etiam dignitates & opes, quæ fortè nec apprehendi quidem aliquando potuissent, persuadet quempiam perfacile fuisse adeptum si perseverasset in saeculo; vana spe etiam de incertis inflaus eum, & de his quæ numquam possedit, velut qui ea contempserit gloria vanitatis extollens. Pulchrit, inquit, seniores nostri naturam morbi huius in modum cepæ bulborumque describunt, quæ uno decorticata tegmine, alio rursum inueniuntur induta, totiesque reperiuntur obiecta, quoties fuerint expoliata. Cætera enim vitia superata marcescunt, & deuicta per singulos dies infirmiora redduntur, & vel loco vel tempore minuantur atque deferuent, seu certè à contrariis virtutibus dissidentia vel cauentur facilis vel vitantur: hoc verò deiectum acrius resurgit ad luctam & cum putatur extinctum sua morte viuacius conualescit. Cætera genera vitiorum eos tantum impugnare solent, quos in certamine superarint, hoc verò suos viatores acrius insectatur quantoque fuerit validius elisum, tantò vehementius victoriæ ipsius elatione congregitur. Et hæc est subtilis inimici versutia, ut militem Christi propriis faciat telis occumbere, quem hostilibus armis superare non potuit. Alia interdum vitia, sicut diximus, etiam locorum beneficio conquiescunt, & materia peccati vel opportunitate eius & occasione subtrahita lentescere solent, & minui; hoc verò cum fugiente deserta penetrat, nec loco nouit excludi, nec extrinsecus materia subtrahita marcescere. Non enim aliundè quam virtutum eius, quem impedit, successibus animatur. Cætera etiam vitia procellu temporis ut præfati sumus interdum molliuntur atque euancescunt, huic longævitas nisi fuerit industria solerti ac prudenti discretione fundata, non solum non officit verum etiam maiora nouit fomenta congerere vanitatis. Postremi cæteræ perturbationes à contrariis sibi virtutibus

Cap. 8.9.18.

vibus dissidentes , & ex aperto tanquam die claro bellantes & superantur facilius & cauentur, hæc autem virtutibus inserta & acie perniciata, velut in nocte cœca dimicans atrocius inopinatos decipit & incautos. Hanc nobis ex omni parte veluti multiplicem nequitiam occurrentem tali remedio poterimus euadere , vt cogitantes illud Dauidicum eloquium. Dominus dissipauit ossa eorum qui hominibus placent, primitus nihil proposito vanitatis & inanis gloriae capessenda gratia nosmetipso facere permittramus. Deinde ea quæ bono initio fecerimus, obseruatione simili custodire nitamur, ne omnes laborum nostrorum fructus post irrepens cenodoxiæ morbus evacuet. Quidquid etiam in conuersatione fratrum minimè communis usus recipit vel exercet, omni studio vt iactantiae redditum declinemus, & ea quæ nos possunt inter cæteros notabiles reddere, ac veluti solis facientibus laus apud homines sit conquirenda , vitemus. His enim vel maximè indiciis cenodoxiæ lethale contagium nobis inhærrere monstrabitur. Quod facillimè poterimus effugere, si consideremus non solum fructum laborum nostrorum nos penitus amissuros, quo scumque cenodoxiæ proposito fecerimus, sed etiam reos magni criminis factos æterna supplicia velut sacrilegos soluturos , vt pote qui ad iniuriam Dei opus quod eius obtentu nos oportuit agere , hominum gratia maluimus exercere , ab eo qui occultorū est conscius homines Deo , & gloriam mundi gloriae Domini prætulisse conuierti.

9. Octauum quod & extreum aduersus spiritum superbiæ nobis certamen est. Qui morbus licet ultimus sit in confliictu vitiorum , atque in ordine ponatur extremus , origine tamen & tempore primus est saeuifima & superioribus cunctis immanior bestia , perfectos maximè tentans & propemodum iam positos in consummatione virtutum , morsu diriore depascens. Nullum est aliud vitium , quod ita omnes virtutes exhaustat, cunctaque iustitia & sanctitate hominem spoliat ac denudet vt superbiæ malum , tanquam generalis quidam ac pestifer morbus , non unum membrum partemve eius debilitare cententus , sed solidum corpus lethali corrumpit exitio , & in virtutum iam fastigio collocatos grauissima ruina deiicere ac trucidare conatur. Omne namque vitium suis est terminis & fine contentum & licet contristet alias quoque virtutes , contra unam tamen principaliter tendit , eamque specialiter opprimit & impugnat. Et vt hoc ipsum quod diximus clarius possit intelligi , gastrimargia id est appetitus ventris seu concupiscentia gulæ rigorem temperantiae corruptit, castitatem libido contaminat , ita patientiam vastat, vt nonnunquam vni quis deditus vitio , aliis virtutibus non penitus destituatur. Sed illa tantum virtute truncata quæ è diuerso æmulo sibi vitio repugnante succumbit , reliquas possit vel ex parte retinere, hæc vero cum infelicem possederit mentem , vt quidam saeuissimus tyrannus sublissima capta arce virtutum vniuersam funditus ciuitatem diruit atque subuertit. Excelsa quondam sanctitatis moenia vitiorum solo coæquans atque permiscens, nullam deiaceps imaginem libertatis animæ sibi subditæ superesse concedit. Quantoque ceperit ditionem , tanto grauiore seruitutis iugo subdi-

tam, vniuersis virtutum facultatibus crudelissima deprehensione nudabit.
 Cap. 9. & 10. Hunc tamen nequissimi spiritus laqueum taliter poterimus evadere, si in
 singulis quibus senserimus nos virtutibus profecisse illud Apostolicum
 dixerimus. Non ego sed gratia Dei mecum & gratia Dei sum id quod sum
 & Deum esse qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate
 dicente etiam ipso auctore salutis nostræ. Qui manet in me & ego in
 eo hic fert fructum multum quia sine me nihil potestis facere. Et nisi dominus
 adificauerit domum in vanum laborauerunt qui edificant eam. Nisi domi-
 nus custodierit ciuitatem frustra vigilar qui custodit eam. Et vanum est
 vobis ante lucem surgere. Quia non est volentis neque currentis sed misericordis
 Dei. Nullius namque quamvis volentis & currentis tam idonea potest
 voluntas esse vel cursus, vt carne spiritui repugnante circumdatus va-
 leat tantum perfectionis præmium & palmam integratatis ac puritatis
 attingere, nisi fuerit diuina miseratione protectus, vt ad illud quod mag-
 nopere vult & quo currit, peruenire mereatur. Omne enim datum bonum & omne donum perfectum desursum est descendens a patre lumen-
 num. Quid enim habes quod non acceperisti? quod si acceperisti quid glo-
 riari. quasi non acceperis? Ideoque si ad veram consummationem vir-
 tutum volumus effectu & operé peruenire, illis debemus acquiescere ma-
 gistris ac ducibus, qui hanc non vaniloqua disputatione somniantes, sed
 re atque experimentis apprehendentes nos quoque docere atque ad eam
 certissimo tramite demonstrare, quique ad hanc fide se potius peruenisse
 quam laborum merito testabantur quibus etiam hoc præcipuum sui cor-
 dis acquisita puritas conferebat, vt magis magisque se deprimi peccatis
 agnoscerent. Tanta namque in eis delictorum compunctio per dies sin-
 gulos angebatur, quanta puritas animi profecisset, traherentque, iugi-
 ter intimo corde suspiria, eo quod semetipso sentirent nequaquam pos-
 se delictorum natos ac maculas devitare, quæ eis per multiplices cogi-
 tationum minutias inurebantur. Et idcirco futuræ vitæ stipendia non
 operum sperare se merito sed misericordia Domini proclamabant, nihil
 sibi de tanta circumspectione cordis aliorum comparatione donantes:
 quippe qui hanc ipsam non suæ industria sed diuinæ gratia adscribebant,
 nec blandientes sibi de inferiorum ac tepidorum negligentia, sed contem-
 platione potius illorum, quos verè peccato carere atque in regno cœlo-
 rum iam æterna beatitudine perfrui nouerant, humilitatem perpetuam
 conquirebant, atque ita consideratione hoc, & elationis ruinam pariter
 declinabant, & quo tenderent vel quod dolerent semper inueniebant, in-
 telligentes semetipso ad illam puritatem cordis, quam cupiunt, obsi-
 stente carnis sarcina peruenire non posse.

10. Sed haec hactenus quæ non tam verbo & scriptura quam re at-
 que experimentis dedit, quæque diuinæ gratia auxilio & labore constan-
 tissimo iam inde a principio religiosæ vitæ ad summam perfectionem ad-
 se adduxerat, vt qui acrius ipsi inuigilarent superiores, aut aliis quis-
 piam eorum qui in Cœnobio degebant, eumque & videbant & familia-
 riter vtebantur, vix vñquam audire possent aliquod eius verbum super-
 uacaneum.

vacaneum aut minus præ cogitatum, vel minimam imperfectionem aut culpam quantumvis leuem, aut etiam imperium aliquem affectus alicuius præ currentis deprehendere: quæ res quam facile narrantur tam difficile perficiuntur, nisi ab eo quem benignus Dei oculus perpetua vigilancia tucatur & singulari præsidio cœlestibusque donis extraordinariis diuinæ gratiæ sua iuuer, cum id sit completum quoddam esse earum virtutum, quas Theologi appellant virtutes animi purgati, quæque non in homine passim terrestri ac peccatis miserisque inuoluto, sed in cœlitibus duntaxat, aut certè in paucis aliquot hominum perfectissimis dum vivunt, ac positis in gradu stabilis gratiæ apud Deum reperiuntur.

C A P V T XII.

Sanctorum Patrum virorumque grauissimorum de eo iudiciorum.

Vera virtus nihil moratur hominum laudes. Sed magnum utique Lib. de morte. est viris præsertim magnis, de quo differit Seneca, magnum inquam est, nolle laudari & esse laudabilem, & ita viuere ut cum laudabiles sint mortui etiam hec iudicentur. Quæ quamvis ita sint non ipsis tamen sanctis in honorum aut instructuosum est vulgo prædicari & existimatione ac laude extolliri quæ à laudatis viris sine prensandi studio proficietur. Sic ille apud Tullium Priani filius & Troiani nominis clarissimum decus, à patre laudatus ob singulare animi virtutes. *Latus sum,* inquit, *laudari abs te, pater, laudato viro, à malis enim laudari non laus sed dedecus esse putatur.* Quanti enim apud cordatos & sapientes quoscumque ad authoris alicuius commendationem esse débeat Patrum illustrisunque virorum sensus & approbatio, quamque consultè temperandum sit censorio iudicio in improbandis iis, quantumvis non nihil aperum & iniucundè suave saperent, quæ Theologorum suffragio ad eruditio[n]is admittuntur gradum, pro comperto habetur & docent illa S. Chrysostomi. *Quemadmodum nemo obscurum diceret solem, ne si cæcus* Homi. de aliis ueris. *quidem fuerit; erubescit quippe opinionibus omnium aduersari.* Ita & eum, qui nimio decore fuerit conspicuus atque morum honestate illustris, nullus profecto culpare præsumit. Idcirco ut Cassiani virtus eiusque ingenij præstantia magis prodatur, in hoc præsertim adeo abstrusa & recondita doctrina lubrico ut omni sæculo sit ei reclamatum, iuuat ostendere quanti quanti sit in ore ac opinione Patrum grauissimorum, quam eximiis laudum ornamentis, quam honorariis appellacionibus, quam illustribus sanctimonie titulis cohonestetur ab iis literatissimis, quorum elogiis sinceritas ambigua nemini homini esse possit.

2. Horum igitur grauissimorum hominum iudiciis quæ peruulgata de eius excellentiori virtute atque doctrina famæ fidem faciunt, annetam nunc sanctissimorum Pontificum Innocentij ac Louis toties in hac historia laudatum à me testimonium. Hi enim qui diu Romæ viri reli-

giosissimi conscientiam explorassent, compertumque haberent quantis
mens eius dotibus fuisse ditata diuinitus, lati honorifica illa & ad exi-
stimationis rationem affecta familiaritate, qua ipsum excipiebant, ac
literis quas cum eius aliqua mentione & commendatione scripsit Innocen-
tius ad Clerum & populum Constantinopolitanum, declarauere quo
loco eius eruditionem prudentiamque haberent.

3. Gregorius eius nominis primus Cassiani lectione maximopere
delectabatur, tantique faciebat præsertim in rebus ad institutum religio-
sum spectantibus, ut monachorum suorum actiones vitamque pene uni-
uersam ad eius nomen dirigeret. Quin etiam de eius sanctitate liquido
commemorat lib.6. Registri Indict.15. Episto. 12. ad Respectam Abbatif-
fam Massiliæ. Proinde, inquit, Monasterio quod in honorem S. Cassiani est
consecratum, in quo præesse dignosceris, &c. de quibus infra cap.13.

4. Insuper literis Benedicti 9. quæ in Archiuis Monasterij S. Victo-
ris Massiliensis afferuari dicuntur, disertis verbis Cassianus appellatur
Sanctus.

5. Vrbanus V. argentea lipsanotheca caput eius inclusit cum hac
epigraphe supra adscripta. *Caput S. Cassiani.*

6. Cælestinum I. quamuis ab eo non semel dissensisset Cassianus, &
in controuersia pro initio salutis, de qua supra relatum est, apud ipsum
causam obtinuerint Prosper & Hilarius, tamen verecundia tenuisse di-
citur ne eum nominatim accerseret & obiurgaret, per eam quam scripsit
Epistolam ad Episcopos Galliæ, contra eorum Presbyteros Augustini
criminatores.

Quæ Honorij III. & Innocentij II. autoritate decorari in Cassiano
contigerunt, ea fere sunt & historicorum literis celebrata, & posterius nos
ipsi videbimus.

Mitto alios, Gregorium VII. Vrbanum II. Nicolaum III. qui pri-
uilegiis ac iuris facultatibus amplissimis, quibus Cassiani familiam or-
narunt, equidem testati sunt, quamuis, non fuerint suasores & im-
pulsores tanta huius authoritatis Cassiano conciliandæ, laudatores
certè atque approbatores eius virtutum fuissent. Ac licet vel simplex testi-
ficatio summi Ecclesiæ apicis, quæ est eius dignitatis celsitudo, per se
satis momenti & fidei apud probos bene moratos; & bonos viros habere
debeat; veri tamen corroborandi, omnisque omnibus euellendi facilius,
scrupuli causa, possumus ex purpura in hoc auro splendente dignitatem
etiam non vulgarem accersere.

Fasc. 107.

7. Ioannes à Turteciemata Cardinalis in regulam S. Benedicti, quæ
præscribit Monachos omni tempore siue ieunij siue prandij fuerit, mox
vt surrexerint à cœna sedere omnes in vnum, & legere Collationes vel
vitæ Patrum. *Hoc, inquit, recte & sanctissime constitutum est, quia sic ex*
lectione illa Monachi materiam adificationis & denotionis haurire possunt.
Vnde ad contemplationis altitudinem silentij tempore valeant promoueri, &
ad hec recte electi sunt libri Collationum & vita Patrum sanctorum, in quis
doctrina totius perfectionis & adificationis & sanctimoniorum continetur.

Petrus

Pettus Damianus Cardinalis Episcopus Ostiensis , prudentia , doctrinæ , ac pietatis egregiae . Legite , inquit , Collationes Patrum quas Eucherius Lugdunensis Episcopus elimoto sermone abbreviare studuit , & si nobis credere non vultis , illius litera credite nam nos eo doctore hanc paginam exaraimus . De abbreviatione Cassiani per Eucherium Lugdunensem accuratius peruestigauimus superiori lib. 1.

Lib. 5. Epist.
19.

Robertus Cardinalis Bellarminus vir ab iudicio bene paratus , facto Cassiani librario indiculo his vindiciis ipsum tuetur . Hec omnia extant & utiliter legi possunt , excepta Collatione tertia decima & paucis aliis , que in editione Romana notata sunt .

Lib. de script.
Ecclesiasti.

Cæsar Cardinalis Baronius vir pariter animo , doctrina , & pietate magnus & acer , quamuis ad honoris & existimationis rationem erga Cassianum minus aliquantulum affectus , frequentibusque in eius scripta censoris parum officiosus , tamen ubi recte factorum præclara virtus eminet , & illustrata sinceræ veritatis sole doctrina collucet , non denegat laudis præmium æqua promerenti , vocat enim tum ipsum tum Germanum Presbyterum eius collegam , ex Thedoro quem citat anno 404. num. 78. Viros magna religionis . Item anno 433. Cum enim , inquit , Ioannes Cassianus Presbyter Massiliensis Ecclesie , aduersus Nestorium disertum atque perutilem de Incarnatione Domini Commentarium edidisset , eodemque volumine Pelagium atque Pelagianos velut eius primos authores vehementer exagitasset . Tum deinceps num. 28. Collationes ipsa que cum valde proficia esse cognoscen- tur vitam Christianam excultiorem spectantibus , &c. Neque accendentibus errorum suspicionibus quibus identidem in Cassianum commouetur Baronius , periclitari propterea debet iam bene instituta Scientia commen- datio , quoniam ea deinde laus grata esse debet excelsæ potestari , ut præclarè dicit Ammianus Marcellinus , cùm interdum & vituperationi secus gestorum patet locus .

Lib. 15.

De Cardinali Toleto , an de Cassiano senserit aliter atque superiores diximus lib. 1. cap. 63. Item Ioannem Dominici Cardinalem & Archiepiscopum Raghusæum dedimus ibidem , eiusque testimonia in commendationem doctrinæ Cassiani adduximus .

8. Non est necesse quid illustrissimi atque sanctissimi præsules S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus , S. Gennadius Episcopus Massiliensis , histo. Franc. Gregorius Episcopus Turonensis , Ado Archiepiscopus Vienensis , Vin- centius Episcopus Bellouacensis , Petrus de Natalibus Episcopus Equilinus , Aloysius Lippomanus Episcopus Veronensis , Cuychius Episcopus Ruremundenis , Photius Episcopus Constantinopolitanus aliique de Cassiano sentirent , tum à nobis passim tum ab aliis iam prodita literis inculcare .

Grego. lib. ro.
cap. 29.

De S. Eucherio Episcopo Lugdunensi , S. Castore Aptensi , Venerio Massiliensi paulo ante narratum est , quemadmodum pene in omni vita , eius consiliis regerentur : Venerius quidem sanctitatem eius ac prudentiam præsertim in rebus ad Ecclesiæ administrationem spectantibus tant. faciebat , vt in iis pro firmissima ratione duceret Cassianum ita censere .

S. Fulgentius Episcopus Ruspensis ex notitia librorum Cassiani eiusque monitis & exemplis tantum profecit ut hisce præfidiis tanquam secundis ventis afflantibus bellissime nauigans ad sanctum otium ac religiose solitudinis, qualis veterum Patrum in Ægypto fuit, confugerit tranquillitatem.

S. Adelmus Balduinus Episcopus Occidentalium Saxorum ex Benedectino Abbe, quem Baronius Aldemum, alij Aedelnum vel Anthelnum vel Athdelinum vocant, scripsit iubente gentis sua Synodo aduersus errorem Britonum, insigne volumen de celebratione Paschæ. Aliud item de virginitate, ad Etelburgam & cæteras virgines in quo Cassianum auctorem profert & laudat his verbis. *Hæc inquam si vestra curiosa sollicitudinis solertia plenus animaduerti, non modo decem Collationes Patrum à Cassiano Massiliensis Parothia Archimandrita peculiariter dictantes, facundia predito digestæ patenter propalebunt, verum etiam Gregorius sedis Apostolice presul, à quo rudimenta fidei & baptismi Sacramenta suscepimus, libris Moralium triginta per Allegoriam luce clarius elinuant.*

Burchardus Episcopus Wormatiensis iuris Pontificij Doctor & sacrorum Canonum collector, qui de sententiis sanctorum Patrum ac generalium Conciliorum summorumque Pontificum decretis, opus insigne, decretorum libros 20. de variis casibus & accidentibus summa cum laude in publicum Ecclesiæ commodum edidit. De Collationibus Cassiani recitat lib. 8. cap. 77. ex Concilio Moguntino cap. 6. *Sanctimoniales in Monasterio constituta omnibus diebus ad capitulum & ad Collationes veniant & regulam à SS. Patribus, illis constitutam diligenter obseruent.*

Iuo Episcopus Carnotensis, quem Beatum appellant, opus item editum sive volumen Decretorum, quod Pannomiam inscripsit, quasi omnes complectatur leges & in eius part. 7. cap. 95. profert Canonem 59. Concilij secundi Cabillonensis, quo præcipitur, ut Sanctimoniales omnibus diebus ad Collationem veniant.

Paulini Aquileiensis Episcopi luculentum testimonium dabimus infra cap. 13.

Thomas Bradwardinus Episcopus Cantuariensis lib. 2. de causa Dei in Corollaria cap. 31. *Magnus similiter Cassianus, &c.*

Rabanus Albini Anglici auditor, quartus olim Abbas Cœnobij Fuldensis ordinis S. Benedicti, ac tandem Ludouici Augusti suffragiis ad Archiepiscopatum Moguntinum assumptus, quem merito Baronius post alias fulcentissimum Ecclesia sydus appellat, & Sextus Senensis, Vir inquit omnium disciplinarum cognitione absolutissimus, Rhetor, Poëta, Astronomus, Philosophus, Theologus, cui nullum parem eo saeculo Germania habuit. Hic inquam ad cap. 38. Regulæ S. Benedicti. *Sicut B. Cassianus ait neficiens fratibus Sancta letiones legantur, &c.* Quod indicat de S. Benedicto Abbe passim legitur in eius regula, primùm cap. 24. Monachi omni tempore sive ieunij sive prandij fuerit, mox ut surrexerint a coena, sedeant omnes in unum, & legat unus Collationes vel vitas Patrum aut certè aliquid quod ædificet audientes. Et infra. *Si autem ieunij dies*

Tomo 8. Biblioth. SS.
Patrum lib. de
laudibus vir-
ginitatis c. 7.

dies fuerit , dicta vespera , parvo intervallo mox accedant ad lectionem Collationum ut diximus , & lectis quatuor aut quinque foliis vel quantum hora permittit , omnibus in unum ac currentibus per hanc moram lectionis , &c. Et cap. 73. Ad perfectionem conuersationis qui festinant student doctrinæ sanctorum Patrum , quarum obseruatio perducit hominem ad celitudinem perfectionis , quæ enim pagina aut quis sermo diuinæ authoritatis , veteris ac noui Testamenti non est rectissima norma vitæ humanae ? aut quis liber sanctorum Catholicorum Patrum hoc non resonat ut recto cursu perueniamus ad creatorem nostrum : necnon & Collationes Patrum & instituta & vitæ illorum & regula S. Patris nostri Basiliij quid aliud sunt , nisi bene viuentium & obdientium Monachorum exempla & instrumenta virtutum .

Non possum verò hic obliuisci Prospere Rhegiensis Episcopi haud immemor illius quod Plutarchus in Laonicis de rege Agesilao dicente , sibi iucundum esse laudari ab his qui non vererentur & vituperarent , si quid displicuissest , tales enim si quid laudant , iudicio laudant non metu aut adulacione . Liquet Prosperum ab Augustini zelo incandescente commotorem , præliari stilo velitarum esse aduersus Collatorem , & qua indeprehendendis confutandisque eius erroribus efficacissima præualebat sagacitate , non potuisse tantum ac tam sincerae & integrae fidei virum , si quid laudi verterit , quam pro eius meritis de Cassiano aestimare . Sic igitur in Chronico ad annum 436. Ioannes Monachus cognomento Cassianus Massilia insignis & facundus scriptor habetur . Insuper lib. contra Collatorem cap. 2. Ne ad obscurandam scientiam doctiorum ea exagitare videamus , que vulgus ignobile , & procax ineptorum loquacitas intemperanter effundit unius (scilicet Cassiani) potissimum definitiones quem non dubium est illis omnibus in sanctorum Scripturarum studio prestare referemus . Tum paucis interiectis . Igitur in libro cuius prænotatio est De protectione Dei , (librum vocat Collationem 13.) Vir quidam sacerdotalis , qui disputandi r̄su inter eos quibus cum degit excellit , Abbatem quendam nempe Cheremonem introducit de gratia Dei & libero arbitrio .

9. Iam aliorum inter primanos clarissimus æque atque religiosissimus Abbas Marcus Aurelius Cassiodorus , author incliti Monasterij Vitiariensis sive Castellensis in Calabria , iuxta ciuitatem Scyllitanam ex Gregorio lib. 7. Registri , licet alij dicant in Rauennate fuisse territorio , non modo Cassianum ut egregie doctum & pium suspiciebat , consulebat , & ad eius instituta nouelli sui Monasterij speciem effingebat , verum etiam impense legi , & ad frequentem usum duci volebat à suis tyronibus . Cassianum Presbyterum , qui scripsit de institutione fidelium Monachorum sedulo legit , frequenter audire , qui inter ipsa sancti propositi initia octo principalia vita dicit esse fugienda . Hic noxios motus animorum , ita competenter insinuat , ut excessus suos hominem prius videre faciat & vitare compellarat , quos antea confusione caliginis ignorabat . Et in expositione Psalm. 69. de hoc versiculo Deus in adiutorium meum intende . Hunc locum , inquit , facundissimus Cassianus in decima Collatione cap. 10. plurima de eius utilitate differens ,

Lib. 7. Registri
i dict. 1. Epist.
31. & 33.
Cassiodorus
lib. diuin. in-
stit. c. 29.

*S. Cassianus illustratus seu Chronic. vita,
differens, tanto honore concelebrat, ut quidquid monachi assumpserint sine
huius versiculi tria iteratione non inchoarent.*

Climachus
grad. 4.

Idem breuiter sed egregie S. Ioannes Climachus Abbas montis Sinai in his sermonibus, quibus tanquam gradibus triginta, ad similitudinem triginta annorum vitae Christi Domini, discere quisque potest ascensionem ad perfectionem vitae & Christianae & Monasticæ atque religiosæ, scribit in hunc modum de Cassiano. *Ex obedientia humilitas nascitur, ex humilitate discretio, ut à magno quoque Cassiano in eo sermone quem de discretione conscripsit venustissime atque altissime disputatum est.*

Honorius Augustodunensis Abbas in Epitome quam ex Catalogis Hieronymi, Gennadij, Isidori de viris illustribus contraxit, paucis quibusdam aliundè adiectis scriptoribus, qui intermedio tempore floruerunt Cassianum compellat his verbis. *Cassianus natione Afer, Constantinopoli à Ioanne Magno Episcopo Diaconus ordinatus, apud Massiliam Presbyter condidit duo Monasteria id est virorum & mulierum que usque hodie extant. Scripsit experientia magistrante, librato sermone & ut apertius dicam sensu verba inueniens, & actione linguam mouens res omnium Monachorum necessarias professioni. Sed in hoc errat maximè uno, quod natione Afrum dixerit, quem ut sàpè inter historicos omnes constare vidimus, perspicuum sit fuisse Scytham.*

Ioannes Trithemius Abbas Cœnobij Bursfeldensis, cui cum tres & viginti plus minus annos præfuisset, nescio qua æmulorum tempestate iactans, siue Deo melius prouidente, ad Abbatiam S. Iacobi Herbipolensis sub extremam deinceps æratem secessit, confirmat præter cætera de natione Cassiani sigillatim quod asseruimus contra Honorium. *Cassianus, inquit, natione Scytha Beati Ioannis Chrysostomi Constantinopolitanus Episcopi quondam auditor atque discipulus, & ab eo Diaconus ordinatus, post aliquot annos ab eodem nescio propter quam causam expulsus, apud Massiliam Presbyter consecratus, duo Monasteria virorum scilicet ac mulierum condidit, in quibus regularis disciplina feruor magnus pluribus annis permanuit. Scripsit experientia magistra plura opuscula, in quibus etiam apud interpretem eloquij venustas conspicitur, è quorum numero feruntur. De Incarnatione Domini aduersus Nestorium hereticum lib. septem quos scripsit rogatus à Leone Archidiacono postea Romanae urbis Episcopo. De Institutis Monachorum libri quatuor. De octo capitalibus vitiis libri octo. Collationes SS. Patrum viginti quatuor. In his Collationibus SS. Patrum utilis & necessaria Monachorum institutio est, sed quia per B. Prosperum de arbitrij libertate in certis reprehenditur, opuscula eius inter apocrypha numerantur. Moritur tandem post multorum editionem librorum apud Massiliam, non sine opinione sanctitatis Theodosio & Valentiniano regnabibus Anno Domini 435.*

Sigebertus Monachus Gemblacensis ordinis S. Benedicti qui eosdem fere tempore quo vixit Honorius Augustodunensis de quo supra continua serie Gennadium est prosequutus, etiam attingens quos ipse non attigerat, complexus est omnes usque ad annum, quo cessit è vita, millesimum centesimum decimum, Cassiani laudem breuiter perstringit, quamquam

quamquam emendandus in eo quod ipsum Constantinopoli à S. Ioanne Chrysostomo electum cum Trithemio hallucinatur. Cassianus, inquit, de Ecclesia Constantinopolitana à Ioanne Chrysostomo electus & in Massilia Gallicae Presbyter ordinatus multa scripsit, inter qua etiam compertas in Aegyptio vitas Patrum doctrinasque & regulas datis ad plurimos libris exponit.

Philippus Bergomensis in supplemento Chronicorum. Cassianus Monachus Constantinopolitanus seu ut Helimando placet Scytha, ipsius Ioannis Chrysostomi magnus Diaconus per hæc quoque tempora floruit, & multa ac multa edidit. Hunc namque Massiliam Presbyterum ex Constantinop. mittens duo ibidem Monasteria condidit, ubi multos vtriusque sexus congregans Monachos hæc qua subiecta sunt pro maiori parte conscripsit. Opuscula scilicet de Monachorum habitu, De Canonica oratione, &c.

Registrum de Mundi temporibus, folio 135. Cassianus Monachus Constantinopolitanus vel Scytha S. Ioannis Chrysostomi Diaconus. Hunc namque Massiliam de Constantinopoli mittens duo ibidem Monasteria condidit ubi multos vtriusque sexus congregans Monachos inde multa edidit opuscula, sex de Monachorum habitu. Collationes Patrum Aegypti cum eis quinque habitas digessit, de distinctione Monachi ac fine, de pugna carnis aduersus spiritum, de tribus antiquis Monachorum generibus & quarto nunc exorto; pleraque alia.

Ado Viennensis in Chronico, ætate 6. anno Christi 425. Cassianus quoque Scytha natione, Constantinopoli à Ioanne Diaconus ordinatus apud Massiliam Presbyter moritur qui inter alia Institutionum librum scripsit. Opera illius à Catholicis cautissimè legenda maximè de gratia & libero arbitrio, &c.

Raphael Volaterranus vir doctus & diligens librum inscripsit Iulio II. Pontifici Maximo, quem in Præfatione ad ipsum nominat Pandochæum, quasi omnia comp'ectens. In secunda parte de Anthropologia nouem libris distincta, primis octo scriptores indicantur veteres, non autem recentiores qui proximis sæculis claruere, imprimis autem ordinum & familiarium religiosarum primos institutores, viros etiam doctos & sanctos, quique in disciplinis variis emicuerunt. His Cassianum nostrum annumerat & plurimum eiusdem Cassiani nominis vitorum inter se facta contentione & comparatione tertium Massiliensem de quo agimus ad cœlum laudibus extollit. Cassianus Martyr apud forum Cornelium, ubi & iacet, & quo venerat peregrinationis gratia e Brixina urbe Germanie cuius erat ciuis & præsul, cumque Forocornelij præciperebat, iussu Iuliani Imperatoris qui prohibuerat Christianos docere, stylis discipulorum confessus est. Alius Alexandrinus sub Ioniano in Italiam veniens, apud Ortanum, templum construxit, cuius & Præsul electus, inde peregrinando Augustodunum venit, eiusque urbis Simplicio viro sancto in Præsulatu successit. Alius Monachus Honorij tempore ab Hierosolymitana Ecclesia ab hereticis electus Massiliam venit ubi duo condidit Cœnobia Ioannes Eremita prius vocatus. Scripsit & de Monachorum institutis ubi dicit abstinentiam cibi omnium virtutum esse fundamentum.

Didacus Couarruuias Episcopus Legobiensis libro 4. Variarum Resolutionum cap. 17. De libris Apocryphis & an hi legi publicè vel priuatim possint ex Gelasio Papa. In primo, inquit, Conciliorum tomo apud Gelasium ante opera Cassiani ita legitur. Opuscula Tatij Cypriani Apocrypha. Opuscula Arnobij Apocrypha. Opuscula Tyconij Apocrypha. Opuscula Cassiani Galliarum Presbyteri Apocrypha. Ipsum vero, inquit, legendum esse censeo.

Tum infra. Aliquod edidit opuscula que Gelasio non satis placuere atque ideo ea inter Apocrypha connumerat, fuit natione Scytha, apud Massiliam Presbyter, ubi viuendi finem fecit Theodosio & Valentiniano regnantibus.

Renatus Choppinus vir iuris consultissimus in Monastico. Initio, inquit, Cassianus apud Massiliam Presbyter condidit duo, unum virorum & alterum mulierum, Monasteria & tribus libris tradidit Monasticas Institutiones, que in Monasteriis Aegypti die nocteque tenerentur.

10. Cæterorum præter Ecclesiæ optimates de Cassiani virtutibus iudicia æstimaturi, circumferant per probatissimos omnium retro sæculorum viros cogitationem, iisque & Institutionum Monasticarum & Collationum libros ac sigillatim Cassiani rara vita exempla summo in pretio fuisse intelligent. Mihi vti longum facere consilium non est, ita religio esset non famulari etiam in hac parte Deo sanctum suum, qui tam se humiliiter abiecit, extollenti.

Dionysius Richelius Carthusianus multis nominibus æterna dignus luce memoriæ, tum saepe quantum Cassiani scriptis tribueret in sua paraphraſi declarauit, tum maximè in præfationibus ad eamdem paraphrafim dum illum subinde Venerabilem, deuotissimum & eterna memoria dignum Patrem; subinde. Illustrissimum ac precipuum omnium religiosorum Doctorem indigitat.

Sixtus Senensis lib. 4. Bibliothecæ sanctæ. Ioannes Cassianus natione Scytha Ioannis Chrysostomi auditor & ab eo Diaconus ordinatus, post aliquot annos ob incertam causam ab eo recedens, apud Massiliam Presbyter, consecratus est, ubi & duo condidit Monasteria, virorum ac mulierum, scriptit plano, & librato sermone de eo quod dicit Apostolus. Non enim quod voto facio bonum sed quod nolo malum, librum doctum & elegantem quem postmodum Collationibus SS. Patrum à se editis inseruit & vigesimum tertium Collationum librum prænotauit. Moritur Massilia non sine opinione sanctitatis Theodosio & Valentiniano regnantibus anno Domini 435.

Iltum eundem locum Iosias Simlerus in Epitome Bibliothecæ Gesneri totidem verbis à Sixto transtulit.

Llib. 4. cap. 31. Ioannes Driedo Louaniensis Academiæ professor in libris de dogmatibus. Item Cassianus Monachus qui multa scriptit de Collationibus Patrum, &c.

Lib. 1. cap. 25. Hieronymus Platus Societatis nostræ clarissimus Theologus, in iis quos edidit de bono status religiosi libros tres utilissimos, viris sanctitate simul & doctrina insignibus, qui religiosi fuere, Cassianum accenset. Eisdem quoque temporibus viguit Ioannes Cassianus genere Scytha, stylo cum primis

primis Latinis, qui prius Chrysostomi discipulus Massiliæ deinde Monasterium edificauit, in quo instituendo ac regendo non est dubitandum quia re ipsa explicarit quemque ex sanctorum Patrum congressu ac sermone scriptis mandauerat, que scripta quantam perfectionem complectantur notum est omnibus.

Antonius Possevinus in Apparatu sacro. Ioannes, inquit, Cassianus Eremita scripsit de institutis Renuntiantium libros 12. & Collationum SS. Patrum libros 24. idque lingua Latina quidquid secus aliqui existimauerint sive Tritemius, sive Dionysius Carthusianus. Observations autem ad calcem libri adiectæ prelegenda sunt iis, qui librum hunc alioqui utilissimum & à SS. Benedicto & Thoma Aquinate teri solitum versare voluerint ac debuerint. Præsertim cum Cassianus iis de gratia & libero arbitrio locis adeo pugnantia secum proferat ut ex Pelagianorum potius disputationibus, quorum sententiae refert, quam ex suo sensu deprompta esse videantur. Quod ipse alibi admonere videtur. Porro ipsius laudes Prosper Aquitanicus in Opusculo contra Collatorem, S. Benedictus in Regulis cap. 42. & 73. Cassiodorus ad Fratres sui Monasterij & in expositione Psalmi 69. S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus part. 2. histo. tit. 10 cap. 10 §. 2. prosequuntur.

Suarez in opere tripartito Prolegom. 5. cap. 5. num. 7. et si doctrinæ Cassiani vitium aliquod exprobret, eius tamē eximiā approbat & laudat virtutem. Negari, inquit, non potest Cassianum fuisse unum ex principiis illius erroris defensoribus, per quod non intendimus eius damnare vel onerare personam, nondum enim erat illa sententia heresis vel erroris damnata ab Ecclesia, ut Prosper in fine libri contra Collatorem aperte docet Cassianumque inter Catholicos numerat.

Neque ab hac eximiā virtutis & sanctitatis opinione longè absuit Vasquez, cùm inter æmulos Augustini nominat Semipelagianos, viros insignes & eximie sanctitatis. Mirabile, inquit, sane fuit ingenium Augustini in probanda gratia necessitate contra Pelagium contra Semipelagianos verò ut pote viros alioquin insignes & eximie sanctitatis nec tam aperte à veritate aberrantes multo mirabilius. Cassianum autem imprimis intelligi nomine Semipelagianorum, quorum dux & Magister censebatur esse facile colligitur ex disputatione sequenti, ubi de Cassiano multa in controversiam & disceptationem vocat sigillatim.

Posa in Elucidario rem proprius & copiosius attingit interpretatus censuram Gelasij, quæ habetur in cap. sancta Romana Dist. 15. sapè, inquit, reprobatur ab Apostolica sede alicuius doctrina, quin reprobatur persona. Sic in hoc cap. sancta Romana, repelluntur opuscula S. Victorini Episcopi & Martyris, quin condemnetur persona. De summa Trinitate & fide Catholica C. Damnamus, damnatur libellus Abbatis Ioachimi, editus contra Petrum Lombardum de essentia Trinitatis, nec piissimus & religiosissimus Abbas ab Ecclesia taxatur, secundò in Concilio Romano & cap. sancta Romana reprobantur Opuscula Cassiani Presbyteri Galliarum, nec illius persona damnatur, quam sanctam appellat Castor Episcopus Aptensis, Gennadius in Catalogo Illustrium vi-

1 par. disp. 88.
cap. 3. n. 7.

Lib. 4. T. tract.
4. cap. 9. con-
clu. 2.

rorum. Cassiodorus lib. diuinorum lectionum cap. 29. &c in Psalm. 69. S. Climachus Gradu 4. Vincentius Bellouacensis lib. 20. specu. §. 18. S. Antoninus part. 2. histo. tit. 10. Petrus Damianus lib. 5. Epist. 19. Photius in Bibliotheca. Petrus Equilinus vulgo de Natalibus nuncupatus, Cassianum tanctum nominat. Maldonatus in 24. Lucæ authorem Catholicum & bonum appellat. Neque obstat huius viri integritati dissidium illud, cuius occasione expulsus est à S. Chrysostomo, cuius fuerat auditor, Diaconus, & discipulus ut meminit Tritemius in Catalogo Nullum enim est tam pulchrum corpus quod næuo careat.

Sed dé his haētenuis è plurimis, quæ de scriptoris nostri elogiis atque existimatione libasse sit satis. Reliqua quibus te ex satiaueris supplebunt, si lubet, Sozomenus, Euagrius, Nicephorus, Palladius in Dialogo, Ciaconius, Aluares De Pas, Rosuueydus, Theophilus Raynaudus in Valeriano, & alij passim grauissimi authores.

C A P V T X I I I .

Cassianum dignè ac meretur sancti prænomine decorari.

Lib. de præf.
cript.

1. **A**bsque' vera fide nullum esse sanctitati locum extra controuer-
siam est, vt non sit opus in locum communem excurrere, quo
planum fiat solam Catholicam Ecclesiam esse, quæ verum religionis cul-
tum eiusdemque cum Apostolis doctrinæ consanguinitatem retineat vt lo-
quitur Tertullianus. Hæreticos verò non nisi per sanctitatis umbram sim-
plicibus fucum facere, nec possè aliud, quām virtutum laruas deformis-
simæ omnibusque modis fœdissimæ vitæ obtendere. Vnde etiam ab æmu-
lis aut criticis subinfertur, Cassiani de Sancti gradu deiectio, cùm enim
sine fide recta impossibile sit placere Deo, temerarium omnino censem̄,
homini cuius fides ambigua sit vel potius apertè oblæsa, Sancti præ-
nomen arrogare. Sed quām vana hac suspicio terram ipsi erroris la-
bem affricuerit, ostendimus alias, tractatis iis omnibus accuratissimè
quæ in eius defensionem proponi possunt. Et vt cum aduersariis libera-
lius agam, demus sanè conuictum fuisse Semipelagianismi, ita vt labis
illius indeclinabiliter & inexcusabiliter compertus habeatur. Quid ni-
quod de aliis plerisque sanctissimis Patribus, de Cassiano quoque dici
queat, errasse nimirum materialiter tantum & absque pertinacia, non
dum re tunc apertè per Ecclesiam definita, cùm tamen hæreticum noa
faciat assertio falsa, sed contumacia & obfirmatio aduersus Conciliorum
& Pontificum Canones & fidei decreta, de quibus omnibus fusissimè alias
disputatum est à nobis.

2. Quare hac depulsa calunnia, ad Cassiani Sanctitatem, euerten-
dam tanquam machina comparata, recoli velim ex superioribus, quām
non vanis argumentis ostenderimus ipsum religiosimæ ac cœlestis vitæ
genus iam à puero paruulo in terris colere instituisse, ac sub disciplina
sanctissimorum

sanctissimum Patrum Hieronymi, Chrysostomi, Leonis, Innocentij, & Abbatum Aegyptiorum, breui tantum diuina gratia profecisse, ut omnibus admirationi fuerit, sibique illum quisquis estimator esse velit, tanquam regularis obseruantiae ac virtutum omnium specimen proponere possit ad imitandum. Nec enim proditur vel per coniecturam, qui ab omni retro suo loquatus sit de summa eius vita integritate & innocentia verbum malum, quin etiam inter erecti ac minimè perturbati animi indicia excessisse, fœlicissimamque obiisse mortem, iis supra monumentis historiarum adstruximus, quibus potiora & clariora non sunt, quæ veterum plerisque seruant possessionem tituli ac prænominis, quod Cassiano nostro saluum & summo iure vindicatum volumus.

3. Sed quid perantiqua longeque firmissima pro Cassiani sanctitate Cap. 3. n. 2. suffragia diutius premo? Theophilus noster in Valeriano in sanctitatis Cassiani laudem & commendationem paululum digreditur de orationis cursu. Quanta autem sanctitatis laude claruerit Cassianus docent non tantum eius scripta quæ *Christianæ perfectionis medullam* iure dixeris, sed etiam memoria, qua in benedictione est Massiliæ, vbi à tam multis saeculis Sancti titulum retinet & cœlestium honoribus colitur. Eius enim caput argentea theca inclusum inter sacras reliquias Abbatiae S. Victoris, vbi Cassianus olim vixit, exhibetur venerandum. Sacrum de eo & quidem peculiare ac proprium celebratur, die festo honoratur, omni denique cultu qui cœlitibus impendi solet religiosè afficitur.

4. Paulinus Aquileiensis Episcopus scripsit aduersus Felicem Vrgitanum & Eliphandum Toletanum Episcopos de sanctissima Trinitate libellum, cuius initium est. *Sancto incitante spiritu ac zelo fidei Catholica*. Extat in Bibliotheca SS. Patrum per Marguerinum De la Bigne editione 4. Parisis ann. 1624. vbi saepius Cassianus testis citatur honorificientissime in Catholicæ veritatis confirmationem. Audi etiam quomodo Patres nostri viri verè Catholic responderent antecessoribus tuis, qui Christum nec Dei filium nec Deum verum voluerunt credere, ut eadem verba ponamus quæ leguntur in libro Beati Cassiani. *Vel sic diuino*, Lib. 2. inquit, *credas testimonio à signis cœlestibus que super baptismum Christi apparuere*. Tum alibi. Sed & Beatus Cassianus contra hæreticas prauitates eiusdem Prophetiae ita exposuit sensum, *Prenidens absque dubio diuinus spiritus hanc blasphemantium hereticorum perueritatem his omni mundo Deum qui nascebatur rerum ipsarum vocabulis demonstravit*, *Filius inquit natus est nobis parvulus datus est nobis*, &c. Rursus. De quo etiam nomine Beatus Cassianus Pater ait in disputatione eadem de qua supra. *Nunquid causari aliquid quasi de nominum ambiguitate potest?* ut dicas aliud esse Christum aliud Deum, ut saluatorem à Majestate nominis sui distrahas, & Deum à diuinitate seceras. Item. Consentanea quoque Euangelicis Eodem lib. 2. testimoniis. Apostolicisque doctrinis & SS. Patrum sensibus Beatus Cassianus profert in illo libro quem contra hæretica prauitatis sectam scripsit. *Testamentum*, inquit, *vetus concinuit nouo*, *David Ioanni concedat*. Et paulo post. *Quem verum hominem dicit David, quia mater Sion* Lib. 4.

278 S. Cassianus illustratus, seu Chronic. vita,
dicit Homo & homo natus est in ea eundem verum Deum credit & predi-
cat, &c.

5. Rabani testimonium habes capite superiori proximo. Sicut B.
Cassianus ait resientibus fratribus sancte lectiones legantur.

6. Author Fasciculi temporum Nvalterus Rollewinch. Cartusianus
Cassianum sanctis pluribus Eremitis qui Theodosio & Valentiniano reg-
nantibus floruerunt accenset. Ioannes Cassianus Eremita eiusdem à Chrysostomo de
Constantinopoli venit Marsiliam, Collationes scripsit & alia. Et
fuerunt infiniti sancti Eremiti & Monachi, &c. Verum in eo quod dicit
eiusdem à Chrysostomo Cassianum, merito reiicitur & hīc quidem sin-
gularem ob causam cum author ille Marianum Scotum sit sequutus, qui
secum ipse & cum veritate interdum pugnat manifestissime. Ait enim
idem Marianus Scotus in suo Chronicō, Petrum ann. 4. Claudiū Romanū
venisse, postremo anno Neronis obiisse, ac tamen sedisse in Romano
Episcopatu annis 25. & mensibus duobus quae nullo modo inter se coher-
tent. Vide Bellarminum Tom. 1. Controversia 3. lib. 2. de Romano Pon-
tifice cap. 5.

7. Thomas Valdensis Anglus Carmelita & sui Ordinis Prior Gene-
ralis in Anglia, Confessarius autem Henrici Quinti Anglorum Regis, qui
& sui temporis hærescon expugnator ac deinceps exortarum eueror fuit,
à Martino V. Pontifice Maximo commendatus cui opus suum dicauerat,
librum edidit inscriptum. *Doctrinale antiquitatum fidei & Ecclesia Catho-
licæ*, distinctum tribus tomis, in quorum tertio sancti nomine compel-
lat Cassianum his verbis. *Hac ecce erant genera vestium solis Religiosis
tunc temporis congruentia, & quibus etiam innvariabiliter uti oportuerit, quas
lucide satis descripsit Sanctus Ioannes Cassianus & que cause erant illarum
& quid figurabant in moribus non omisit.* Quod si extra palatum authori-
tatis Ecclesiastice tam egregium virum infideles expellunt Catholici non mul-
tum curant cum videant eos omnes famatos Doctores Ecclesie cum eis occur-
rant, pellere pari passu sed teneat apud vos o Catholici non minus authorita-
tem suam Doctor tam egregius ad minimum autem habete eum in tanta re-
uerentia in quanta eum habere magnus Cassiodorus dignum duxit. Ipse enim
magna cum reverentia allegat Cassianum nostrum in predicto Codice 5. sci-
licet libro de Collationibus Patrum etiam eum preferens egregio Augustino.
Nec me praterit, inquit, eloquentissimum Cassianum in quinto Collationum
dixisse volumine, &c. Hac agit Magnus Cassiodorus in prologo libri sui qui
inscribitur. *De institutionibus diuinarum literarum.*

8. Elisæus à sancto Bernardo clarissimæ D. Bernardi familiae filius
quoque clarissimus, in Epistola Christianissimo Galliarum Regi dedica-
ta, quam D. Theresia A I E s v operibus ex Hispano idiomate in Gallicum
ipsius opera traductis præposuit, expressè Cassianum Beatum appellat
sic enim loquitur. *Dabunt veniam silentij recentis Ecclesie Gallicana Mo-
nasteria, que cum diuersis institutionibus cordi tamen potius quam chartæ
infixis viuerent, mole quidem minus sed spiritu longè magis valebant.* Tale
fuit Monasterium à B. Martino cui tota egregia facta magni nomen fecerunt
apud

Tom. 3. att. 3.
cap. 28.

apud Turones conditum: tale S. Honorati Lerinensis è quo numerus prope infinitus sanctorum exitit; tale & illud S. Victoris Massiliensis à sancto Cassiano D. Chrysostomi discipulo institutum. Et bene multa eius generis.

9. Godefridus Tilmannus Cartusiæ Parisiensis Monachus antiquitatis Patrum diligens inuestigator edidit Parisiis ann. 1550. librum Allegoriarum & Tropologiarum in locos vtriusque testamenti selectiores, è monumentis viii & triginta authorum similiter Theodori Presbyteri Isagoge & alia non pauca è Græca lingua in Latinam transtulit. In his, ad Ioannem Gropperum Archidiaconum S. Gereonis apud Coloniam Agrippinam scholasticum, scribens de Cassiano, ait. His subtexui Medicam sed & festiuam Dosim à corporis morbis ad exinanierdos animæ affectus, Græcè scriptam per Ioannem Cassianum prius Diaconum Chrysostomi vel teste Palladio Helenopolitano Episcopo in suis Dialogismis de vita B. Ioannis Chrysostomi. Afcetica enim Græcè primum scripsit quæ & extare audio in vaticana Bibliotheca.

Ex Asceticis Sancti Patris nostri Cassiani.

*Metaphora à Medicorum quidem Desibus deprompta ad rationem vero
Monastica vite seu ad scopum intendens ac relata Godefrido
Tilmano Cartusiano interprete.*

Textum ad verbum de interpretaione eiusdem Godefredi expressum retuli alias lib. I. cap. 58.

10. Petrus de Natalibus Episcopus Equilinus in Catalogo SS. hunc titulum capiti 59. libri septimi præfigit. *De S. Cassiano. Cassianus*, inquit, *Presbyter de quo frater Vincentius & Gennadius*, claruit tempore Honori Imperatoris vir illustris & facundus. *Alio nomine dictus Ioannes Eremita*, qui de Ecclesia Constantinopolitana per Hæreticos electus, in Massilia Gallia Presbyter ordinatus duo condidit Monasteria virorum ac mulierum que hodie extant. *Scripsit multa opuscula ad fidei nostræ exhortationem*, scripsit enim vitas Patrum & regulas, que multarum animarum edificationem continent & luculento sermone nitescunt. *Scripsit & res omnium Monachorum necessarias*, id est debitum, & de canonica oratione atque Psalmodia qua in Ægypti Monasteriis die nocturne tenetur *libros 4. Institutionum*, libros 8. de origine & qualitate ac remediosis octo principalium viriorum, singula singulis explicans. *Digessit & Collationes cum Patribus.* Ad extremum rogatus à Leone Archidiacono postmodum Romano Episcopo aduersus Nestorium de Incarnatione Domini septem condidit libros, in quibus apud Massiliam scribendi & vite terminum dedit, imperantibus Theodosio & Valentiniano.

11. In vita Patrum Occidentis authore Gonono Monacho Cœlestino habetur similiter vita S. Ioannis Cassiani Eremitæ ubi paucis quæ superiores omisisti potuerunt interiectis. *Beatus*, inquit, *Cassianus natione Scytha, honestis parentibus natus, &c. pergens ad partes Syrie in quodam Monasterio habitum sanctæ conuersationis suscepit, & breui in tantam profecit*

profecit ut ceteris Monachis & senioribus admirationi esset. Mox infra. Successu temporis maioris perfectionis acquirenda desiderio taclus una cum collega Germano sanctos Patres qui in Egypti & Palastina regionibus morabantur visitauit quorum etiam Collationes & res gestas descripsit. Cum autem in Oriente heretici valde multiplicarentur & sauirent contra Catholicos B. Ioannes ad Patres Occidentales transiens tandem prosseris ventis Massiliam appulit, ubi tuguriolum extruens non longe ab ipsa urbe per multos annos solitarius vixit, ob eximiam sanctitatem postmodum Presbyter ordinatus est. Cumque multi illius se subderent Magisterio duo Monasteria construxit virorum alterum & alterum mulierum. Ut autem Monachos suos ad viam perfectionis inflammaret scripsit eis Latino sermone libros doctissimos de Institutis Renuntiantium de octo capitalibus virtutis, atque Collationes Patrum; ac demum à Leone rogatus scripsit aduersus Nestorium de Incarnatione Domini libros 7. quos eidem dedicauit & scribendi apud Massiliam & viuendi finem fecit Theodosio & Valentiniano regnantibus.

12. Ioannes Lauardinus authoris ipsius Gallicus interpres semel atque iterum ac saepius Cassianum suum Sanctum appellat.

13. Prætermitto hic de industria testimonia domestica ex Monasterij S. Victoris Massiliensis tabulariis, etiam si forcè & numero & genere maiora ea sint, quam aliquis opinetur, ut constet famam sanctitatis Cassiani & hominum animos & temporum aetates late peruagatam esse. Quæ in Fulconis Vicecomitis Massiliensis, Eldeberti Episcopi Mimaten-sis, & Abbatis cuiusdam Rutenensis donationum instrumentis comperta habuimus, breuiter attingam deinceps capite 20.

C A P V T X I V .

Quid sit vindicatio Sanctorum quam Canonisationem appellant.

1. **C**um igitur ad vitæ sanctitatem accedit publicum Ecclesiæ testimoniū & insuper iudicium ac sententia qua decernuntur honores qui debentur iis qui cum Deo fœliciter regnant tunc dicitur Sanctus canonisati. Et quamvis honos sit naturale præmium virtutis ita ut primò & per se sit laudabilis & non consequenter tantum, & ex vi solidius testimonij extrinseci aut approbationis Ecclesiæ infallibilis. Verum id quidem est de priuato honore ac cultu, quem potest quilibet deferre viro sancto, pro singulari affectu & opinione quam habet de eius sanctitate ut Doctores communiter affirmant in cap. 1. & 2. De reliquiis & veneratione sanctorum, vbi Pontificem excludere voluisse publicum illum cultum quem Ecclesia consueuit sanctis probatis deferre, non autem priuatum tradit Baronius ann. 1181. num. 2. siquidem & ipsius Alexandri tempore ipsoque non solum non prohibente, sed & gaudente priuatum exhibitum constat S. Thomæ Archiepiscopo Cantuariensi antequam canonisaretur, cui postea ab eodem Pontifice solemni ritu sanctus est publicus

publicus ille qui non nisi post canonisationem impendi consuevit. Licet ergo vnicuique, viros quorum probata virtus habetur, credere & appellare sanctos, imo etiam inuocare aliis audientibus exemplo Hieronymi in vita Paulæ, & Gregorij Nazianzeni in vita Athanasij ac Basilij, quorum vterque inuocat quos laudat ante canonisationem. Item pingere ipsorum imagines, reliquias habere ac venerari peculiariter, latari in die natali, & Deo vacare in memoriam ipsorum. Quod olim fecisse veteres constat ex authore nostro Collatione 19. cap. 1. vbi ait, quod in honorem solennitatis quæ id temporis agebatur infinitam quoque de aliis Cœnobiis Monachorum turbam ad Abbatis Pauli Cœnobium confluxisse, si quidem prioris Abbatis qui eidem Cœnobio præfuerat anniversaria depositio solemniter celebrabatur. De quibus itidem anniversariis Tertullianus, Damascenus, & Nazianzenus Oratione 10. in Cæsarium fratrem Anniversarios honores & commemorationes offerentes. Et Beda, *Memorias*, inquit, *defunctorum anniversariis, orationibus, vigiliis, Psalmorum laude, Missis celebrarent.*

6. Sed alius certior & eminentior exhiberi solet cultus, quem publicum & solemnem appellant eum scilicet qui non tantum coram aliis, sed qui nomine totius Ecclesiæ & tanquam ab Ecclesia institutus decernitur. Non est civilis ac purè humanus propter excellentiam duntaxat humanam ac naturalem. Neque est latria, quæ soli Deo tanquam primo principio & ultimo fini debetur. Est veluti mixtus quem Doctores apud D. Thomam Duliam vocant, & ratione humanitatis Christi ac B. Virginis hyperduliam, propter excellentiam quamdam medium inter diuinam & humanam, quales sunt virtutes ac dona omnia supernaturalia tum gratiæ tum gloriæ Sanctorum. Eius vero quatuor quasi gradus constituit Bosius, septem alij vel octo, primò enim canonisatus asseritur cœlitum ordini ac numero, & statuitur ac iubetur ut ab vniuersis habeatur ac dicatur *Sanctus* 2. inuocatur in publicis Ecclesiæ precibus. 3. templa, facella, aræ monumenta in eorum memoriam consecrantur Deo. 4. sacrificia tum Eucharistiae, tum laudum & precum, quod vulgo officium sive horæ Canonice nuncupatur, in honorem eorum Deo publicè offeruntur. 5. Dies festi in eorum memoriam celebrantur. 6. Effinguntur ipsorum imagines sive coloribus depictæ sive fusiles aut fictiles additis radiorum splendoribus, in signum gloriæ qua fruuntur in celis, thuris suffitu ac præludentibus funeralibus cohonestantur. 7. Venerandæ reliquiae pretiosis thecis ac ferculis includuntur, & publicè coluntur. 8. religiosè ipsis nuncupantur vota & per longioris temporis iter ineundæ peregrinationes. Porro id genus latriæ & honoris publici circumstantias absque Ecclesiæ suffragio & approbatione, cuiquam attribuere Pontificiis legibus sevère cautum est. Alexander III. cap. cum ex eo, & capite citato, Audiuimus, Extra, de reliquiis & veneratione Sanctorum statuit quod etiam si per aliquem miracula fierent, non liceat nihilominus ipsum pro sancto absque authoritate Romanæ Ecclesiæ venerari. Vetat præterea Innocentius III. can. Venerabili Extra de testibus & attestationibus

Tertullia lib.
de co. ona c.
3 & 10.
Damaf. serm.
de defunctis.
Beda lib. 5.
hilo. 5.

Tom. I. lib. 9.
cap. 5.

& plerique alij recentiores Pontifices in suis Extrauagantibus , ita vt ne illi ipsi quidem quos Ecclesia cœlestibus honoribus cum aliqua restrictione prosequitur *Sancti* nominentur sed *Beati* duntaxat, quandiu ea restrictio non amouetur.

§. V N I C V S.

Cuinam iusta & legitima inest authoritas canonisandi.

Cap. I.

7. Idei normam & regulam practicam in iis quæ sunt religionis exquirendam esse tum à scriptura diuina , tum à summo Ecclesiæ capite nemo tam hospes est in Patrum libris aut in Orthodoxis canonibus vt ignoret. Ioannes Driedo rem totam explicat & canonisationis leges exponit diligenter enodatas libro de Dogmatibus. Ne per Angelum Satanæ qui nonnunquam transfigurat se in Angelum lucis populus illudetur , aut falsis testimoniis, aut confictis miraculis , Ecclesiæ censura moderamen canonisationis adhibuit. Antiquitus ex certissima vita sanctitate præsertim attestantibus plerumque miraculis publicis , incepit , populus colere & venerari Sanctos ac celebrare diem glorioſi exitus eorum , quemadmodum patet ex diuersis Cypriani Epistolis & aliquotum antiquorum Patrum scriptis. Quidam ergo sunt sancti in cælo , de quibus quod sint Sancti iam in cælo regnantes oportet credere ex fide Christiana , revelatione desuper facta ex scripturis Sacris , Abel, Noë , Abraham, Isaac, Iacob , cæterosque multos Patriarchas & Prophetas , Ioannem Baptistam , Stephanum , & duodecim Apostolos , latronem in cruce morientem , Paulum & alios multos iam Sanctos in cælo viuere & regnare credimus eadem fide , qua credimus articulis cæteris in scriptura sacra expressis. Alij autem Sancti sunt in cælo , de quibus quod Sancti sunt oportet credere sed non sic ex revelatione desuper facta in sacra Scriptura , quorum laudabilis vita & gloriosus exitus illustravit iam olim totam Ecclesiam in vniuerso mundo. Idcirco de illis quod Sancti sunt rationabiliiter aut negare aut dubitare non possumus. Alij sunt Sancti qui in diuersis regnis & Prouinciis claruerunt mirabili vita sanctimonia quorum vita laudabilis & gloriosus exitus innotuit toti aut Regno aut Prouinciæ super quibus & Ecclesia ex fidelium hominum testimoniis aliisque iudiciis censuram suæ canonisationis adhibuit.

8. Propterea stare omnino oportebit diuinæ scripturæ testimonio vel Ecclesiæ iudicio atque sententia in Canonisatione Sanctorum , ne quam aduersus veræ pietatis cultum incurramus erroris notam , vel nostram admittamus eamque grauem. Primas & quasi lineares Canonisationis tabellas expressit in vetere Testamento Ecclesiasticus cap. 44. pleniori euulgans cum laude sanctitatem Henochi, Noëmi, Abraham, Mosis, Aaronis , Phinees , Iosue , Samuelis , Dauidis , Eliæ , Elisæ ; Sanctus vero Lucas in Actis ad eundem Sanctorum ordinem refert Stephanum , Iacobum

cobum maiorem, Petrum, Paulum, Matthiam, Barnabam, Silam, & alios. E quibus locis colligitur potestatem Ecclesiae fuisse traditam de vita instituto ac moribus hominum deinceps diiudicandi, eosdemque pro meritis cœlitum cœtibus atque honoribus asserendi. Eadem enim ratio quæ certam nobis facit sanctitatem eorum, quos scriptura diluat, valet etiam pro infallibilitate testimonij quo Ecclesia de aliorum Sanctorum cultu ac veneratione decernit.

9. Quoad usum spectat iam ab ipsis Ecclesiæ cunabulis duplex cœpit esse canonisandi modus: alius est particularis ita ut in una Provincia vel Dioecesi duntaxat habeatur Sanctus & colatur pro Sancto: alius generalis, qui ad sui decreti fidem & ad alicuius Sancti venerationem Ecclesiastam vniuersam obstringit. Priori modo vindicatur Sanctus vel per expressam canonisationem factam ab Episcopo, nam quilibet Episcopus poterat pro sua Dioecesi uti venia & iure Canonisandi ut docet Thomas Valdenensis libro de Sacramentalibus. Idcirco D. Cyprianus de Martyribus qui ipsis erant ætate suppares ita scribit. *Dies eorum quibus excedunt annatae ut commemorationem eorum inter memorias Martyrum celebrare possimus quamquam Tertullus fidelissimus & deuotissimus frater pro cetera sollicitudine scriperit, & scribat ac significet mihi dies quibus in carcere beati fratres nostri ad immortalitatem gloriose mortis exitu transeunt, ut celebrentur hic à nobis oblationes & sacrificia, ob commemorationes eorum qua cito vobis cum Domino prosequente celebrabimus.* Atque ex Concilio Florentino constat Simeonis Metaphrastis canonisationem esse particularem, cum in Ecclesiis Græcorum habeatur & colatur pro Sancto, nulla tamen in sacris Latinorum Diptychis & ritibus eius memoria extant monumenta. Sed hoc iure antiquo & nudis moribus constituto interdictum est ab Alessandro III. & Innocentio III. citatis in superiori §. 2. ita ut iam nemini Episcoporum licet priuatas canonisationes pro suis Dioecesis celebrare. Alio modo fit talis canonisatio particularis, per traditionem de sanctitate personæ, & per consuetudinem totius Dioecesis aut Provinciæ, & per approbationem totius populi cum tacita vel expressa approbatione Episcoporum & Pontificum. Nam hæc canonisationi aequipollent ut notauit Sanchez vbi ait cum Hostiensi, posse Episcopum diem festum Sancti instituere inconsulto Pontifice, modo antiquitus Sanctus ille approbatus esset. Et hoc modo S. Petrus de Luxemburgo, S. Bruchardus Viennensis hac etiam ætate, plurimique alij Sancti recipiunt publicos cultus in Ecclesiis, ita ut vix sit vlla Dioecesis aut Abbatia alicuius nominis, quæ non habeat multos Sanctos particulares hoc modo canonisatos, quibus publici cultus in eiusmodi Dioecesis aut Abbatii deferuntur. Atque hæc canonisatio particularis hoc modo facta non fuit abrogata, sed adhuc post usum solennis canonisationis introductum, viget ut patet ex decreto Urbani VIIII. quod in Generali Congregatione Cardinalium & vniuersalis Inquisitionis editum fuit 13. Martij anno 1625. in quo cum prohibeat publicos cultus Ecclesiæ deferri Sanctis non canonisatis, tam sacerdibus quam regularibus antequam ab Apostolica sede

*Tit.14.c.122.
Lib.3.Epist.6.
vel 27.*

s. 7.

*Tom.1.mora.
lib.2. cap.43.
num 11.*

canonisentur aut Beati declarentur , excipit tamen ab hac prohibitione , dum præfati publici cultus sunt erga illos viros , qui coluntur communis Ecclesiæ consensu , vel immemoriali tempore , aut Patrum & Sanctorum virorum scriptis , vel longissimi temporis spatio , cum scientia ac tolerantia sedis Apostolicæ vel ordinatij. Longissimum autem tempus videatur esse spatium quadraginta annorum Cap. De longi temporis præscriptione. Ita Placius in suo Lexico , V. Longissimum & alij , quamquam nonnulli putant longissimum tempus vocari spatium 100. annorum.

Quæ generalis dicitur ac pro tota Ecclesia , certum est pertinere ac semper olin pertinuisse ad solum summum Pontificem , ut communiter sentiunt omnes Doctores , quippe cuius effata velut ex oraculi adyto , regula nobis esse debeat in rebus tam fidei quam religionis veri falsique discernendi. Porro iste Pontificis sensus & consensus dupliciter continet ; alius enim est tacitus , alius expressus. Tacitum appello , quo per superiores , ad quos pertinet multitudini legem imponere , permittitur aut toleratur aliquis actus vel consuetudo ab ipsa multitudine introducta ; ex hoc enim quod non se opponunt ac pro iure suo minimè resistunt consuetudini , videntur illam approbare. Atque hæc est tacita approbatio , ut author est D. Thomas , qui docet fore expressam , si verbo vel opere aliquo externo manifestetur , & ita unusquisque expressè dicitur eligere & iudicare ut bonum , quod verbo edicit vel opere implet.

1.1. quæst. 97.
211. 3. ad 3.

10. Si ab anno Christi octingentesimo antegressi temporis canonisationes expendantur certum est veteres omnes Sanctos ceperisse coli in Ecclesia universalis non tam lege aliqua , quam ex consuetudine Christianorum generaliter introducta , atque adeo ex approbatione saltem tacita summi Pontificis. Primus qui expressa sententia & diplomate legatu Sanctos canonisasse dicitur Leo III. de quo testatur Baronius anno Christi octingentesimo quarto cum Vueidam in Germania appulisset rogatu Caroli Magui Imperatoris B. Suibertum , post lectam ipsius Santissimam vitam innumeraque miracula , postque actas preces celebrataque ieunia de consensu Cardinalium ceterorumque Prælatorum solenni ritu inter sacrissimæ Missæ officium Sanctorum Confessorum Catalogo adscriptissè pridie nonas Septembres , & instituisse illum diem ab incolis festiuè celebrandum , atque ad diuina confluentibus Indulgencias concessisse denique multa ab omnibus adstantibus oblata fuisse ad conficiendam pretiosam capsulam , in qua Sancti reliquiae collocarentur. Quo eodem ritu Innocentius II. S. Hugonem Episcopum Gratianopolitanum , & Alexander III. S. Bernardum ceterique Pontifices Sanctorum omnium posteras canonisationes deinceps celebrarunt & celebrandas indixerunt. Quamquam de S. Romualdo tradit idem Baronius ann. 1027. num. 4. quinquennio post obitum à Ioanne 20. in Sanctorum ordinem fuisse relatum , sed alia canonisandi formula institutoque minus solemni , quod tunc frequentius erat in usu , nempe ut petentibus concederet Apostolica sedes super corpus defuncti altaria construere. Quod & Petrus Damianus Epistola ad Henricum Archiepiscopum Rauennatem refert

refert de aliis sanctis miraculis coruscantibus, qui hoc eodem tempore vixere, supra quorum corpora ex Concilij authoritate altaria sunt erecta, atque desuper sacrosancta Christiani sacrificij mysteria celebrata.

11. Quodnam autem sit firmamentum ac robur stabilitatis eius, quam in canonisatione quaerimus, Driedo prosequitur longius fortè quam tua fides postulabit. *Et quannus nos omnium horum, inquit, sanctitatem tam firma tamque immobili fide credere oporteat, quam credimus sanctitatem eorum, qui in Canonicis scripturis describuntur, super istis enim credere aut dubitare Ecclesiam potuisse esse delusam, heres est. Nam hoc est dubitare de authoritate scripture Canonicae, ne forte ipsa possit nos fallere; super illis autem credere aut dubitare Ecclesiam potuisse deludi & decipi, non est heres. Neque tamen possumus aut contemnere aut nihil facere observationes Ecclesie, quasi olim ipsa fuisset aut delusa aut lenitate sua, instituens celebrandam huius aut illius Sancti memoriam. Verum quidem est Ecclesiam in his qua sunt facti errare posse, & Angelum Satana sese interdum transferre in Angelum lucis aut simulatione sanctitatis, aut miraculis falsis signisque mendacibus, qualia prænuntiat Christus per Antichristum futura; Ecclesie autem instituenti Sanctum aliquem colendum aut ex necessariis aut ex verisimilibus argumentis iam olim persuasum erat, Sanctos canonisandos nihil tale fecisse, sed usque ad exitum permanuisse in confessione fidei & charitatis in pace & unitione totius Ecclesie. Proinde nostri iudicij non est secundum humanas nostras phantasias contra piam fidem quam habuit Ecclesia de sanctimonia vita Sanctorum canonisandorum præsumere, aut quod latenter verum est irridere. Verum Ecclesiam Christi sic honorare debemus, ut sentiamus eam hactenus neque cito, hoc est absque prouida circumspectione, neque omnisi spiritui credidisse, sed vigilem fuisse contra Angelum Satana transfigurantem se in Angelum lucis. Proinde omnibus modis est præsumendum eosdem Patres in celebrandis quorumlibet Sanctorum memoriis, nihil temere aut insituisse aut admiscuisse, sed matura deliberatione præhabita & diligentí examinatione sufficienter præmissa, confessos diuino adiutorio quod videbatur pro deuotione fidelis populi amplianda statuisse. Qui hunc in modum de prouidentia & circumspectione Ecclesie, in qua & habitat Spiritus Sanctus, tum pie sentit, perniciosa non sinitur errare, etiam si quem forsitan Sanctum esse credat qui non Sanctus foret.*

C A P V T X V .

*Cassianus Ecclesia authoritate in numerum Sanctorum relatus,
eiusque memoria religiosa celebritatis officio frequentata.*

1. Præcipuum illum ac proprium religionis cultum Sanctis ab Ecclesia perfectè vindicatis aut canonisatis delatum, qui sanctitatem Cassiani aestimare vult, norit. Nam in eius variis generibus descriptæ sunt

*Primus gradus Canonisationis, Ecclesiae oraculo Sanctum
renunciari, publicisque tabulis designari.*

2. Hoc igitur primum eximiè habuit Cassianus vt ipsi Romani Pontifices oraculis, quæ instinctu diuino afflatuque funduntur, de eius sanctitate promulgarint & ad nos sèpenumero detulerint.

3. Gregorius, Magnus merito appellatus, Felicis Papæ quarti pronepos ac Monachus ordinis S. Equitij, deinde Pontifex Maximus eius nominis primus, vir semper sanctissimus ac vt pietate ita & miraculis clarus floruit anno Christi sexcentesimo, & ab obitu Cassiani circiter ducentesimo. Is ad Respectam Abbatissam Massiliæ scribens de priuilegiis Monasterij in honorem S. Cassiani consecrati & Sanctum agnoscit Cassianum in actu signato, & Monasterij consecrationem ratam habens firmat quoque in actu exercito eiusdem sanctitatem & beatitudinem. Dabimur concepta Pontificis verba mox infra cap. 17.

4. Benedictus IX. in Bulla *Superna diuinitatis potentia*, de dedicatione huius Ecclesiae vel potius restauratione vniuersi Monasterij, post stragem horribilem cædemque Vandalorum, data Massiliæ in eodem Monasterio S. Victoris Idibus Octobris die eiusdem loci consecrationis, anno Dominicæ Incarnationis 1040. Indictione 8. nunquam nisi honorificissime ac *Beati* nomine Cassianum appellat eiusque virtutes ac doctrinam summis laudibus effert ad cœlum.

5. Pascalis 2. ann. 1114. in Bulla cuius initium. Pascalis 2. seruus seruorum Dei dilecto in Christo filio Ottoni Abbari Massiliensis Monasterij eiusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum, &c. de consilij sententia & quasi de tribunali iudex, sanctum Cassianum pronuntiat, eiusque nomini dicatas Ecclesiæ mirum quantum auxit ac communivit priuilegiis. Apostolicae, inquit, sedis authoritate debitóque compellimus pro vniuersarum Ecclesiæ statu satagere, & earum quieti auxiliante Domino prouidere. Ea propter petitionibus tuis, fili in Christo charissimè Otto, non immerito annuentes censuimus vt Massiliense Monasterium cui Deo authore præsides ad prædecessorum nostrorum Gregorij VII. & Vibani II. exemplar. Apostolicae sedis priuilegio muniremus. Per præsentes igitur priuilegij paginam tibi tuisque successoribus quæ à prædictis Pontificibus sunt firmata firmamus. Videlicet in Arelatenſi Parochia Monasterium SS. Genesij & Honorati, Eccleſiam S. Petri, & S. Trinitatis de Fauobriculo, SS. Sergij & Bachi, &c. In Episcopatu Foroiuliensi Eccleſiam Parochialem S. Mariae de Cabasa, S. Pontij, S. Petri, Cellam S. Mariæ de Luc, S. Petri de Arqs, Parochialem Eccleſiam ipsius caſtri cum cappellis suis, Eccleſiam S. Iuliani de Ailla, Cellam S. Cassiani de Sata Laudemia, S. Victoris de Mota. In Episcopatu Regensi Cellam S. Ioannis de Langinas, S. Ioannis de Castro, Monasterium

nasterium S. Quiricij, S. Martini de Bromede, S. Trophimi, S. Crucis, S. Cassiani de Tabernis. In Episcopatu Massiliensi S. Mariæ de Balma, S. Cassiani, Cellam S. Saturnini.

6. Innocentius 2. de eodem argumento alteram authoritate & dignitate ac pene ætate supparem edidit ann. 1136. Pontificatus anno 6. in qua similiter Cassiani nominis titulum *Sancti* præfigit.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei.

Dilecto in Christo filio Petro Massiliensi Abbatи eiusque successoribus regulariter substituendis. Cum vniuersis per orbem Ecclesiis debitores ex iniuncto nobis à Deo Apostolatus officio ac benevolentia existamus, illis tamen propensiore cura nos conuenienter imminere, quæ B. Petro & S. Romanæ Ecclesiæ specialius pertineret, eique familiariter adhærere noscūtur. Eapropter dilecte in Domino fili Petre Abbas tuis petitionibus clementer annuimus, in S. Dei genitricis semperque Virginis Mariæ & Beatorum Apostolorū Petri & Pauli Monasterium secus Massiliam, vbi sacratissimum corpus B. Victoris Martyris requiescere creditur, ad exemplum prædecessorum nostrorum sanctæ memoriae Gregorij septimi & Urbanis secundi Romanorum Pontificum Apostolicæ sedis priuilegio communimus statuentes ut quæcumque bona, quascumque possessiones in præsentiarum iustè & canonice idem Monasterium possideret, aut in futurum concessionem Pontificum, largitione Regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis præstante Domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus in perpetuum & illibata seruentur, in quibus hæc propriis nominibus annotanda subiunximus. In Toletano Archiepiscopatu Monasterium S. Seruandi cum suis appendiciis, scilicet Penna fidelis, & Villa Moretel, & Morel de Tarantona, &c. In Foroiuliensi Episcopatu S. Mariæ de Luc, S. Petri de Arqs Parochiale Ecclesiam ipsius Castrum cum capellis suis, S. Iuliani de Ailla. S. Cassiani de Lara Ladigaria, S. Victoris de Mota. In Episcopatu Regensi S. Ioannis de Castro, S. Martini de Bromede, S. Trophini, S. Crucis, S. Cassiani de Tabernis. In Diœcesi Massiliensi S. Mariæ de Balma, S. Cassiani, S. Saturnini. In Glandateni S. Pontij Adanot S. Cassiani, S. Sepulchri ad Mugelos.

7. Gregorium V I I. ann. 1080. & Urbanum I I. ann. 1095. vtrique præluxisse exemplo simul & dōcumento, ad illustrandam & publicis litteris consignandam Cassiani nominis sanctitatem, eiisque Monasterio Massiliensi priuilegia irroganda liquet ex dictis, quod vterque eam speciem ad imitandum, quæ in Bullis Gregorij & Urbani semper est, eadem se intuitum esse atque eas sibi proposuisse exemplar, vterque affirmet.

8. Honorius I I I. in Bulla quam edidit Romæ Pontificatus ann. 2. Incarnationis Dominicæ 1218. 4. Calendas Iulij, Indictione sexta, Urbani, Innocentij, aliorumque prædecessorum suorum suffragiis, pro sanctitate

Honorius Episcopus seruus seruorum Dei.

Dilectis filiis Abbatii S. Victoris Massiliensis tam presentibus quam futuris. Regularem vitam professis I. N. P. P. M. Religiosam vitam eligentibus Apostolicum conuenit adesse præsidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incurſus, aut eos à proposito reuocet, aut robur quod abſit ſacræ religionis infringat. Ea propter dilecti in Domino filij, vestrī iustis poſtulationib⁹ clementer annuimus, & Monasterium S. Victoris Massiliensis, quod ſpecialiter Beati Petri iuris exiſtit, in quo diuino eſtis obſequio mancipati ſub B. Petri & noſtra protectione luſcipimus, & præſentis ſcripti priuilegio communimus. In primis ſiquidem ſtatuiſmus ut ordo Monasticus, qui ſecundum Deum & B. Benedic̄ti regulam in eodem Monasterio iuſtitutus eſtē dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus in uiolabiliter obſeruetur. Præterea quæcumque bona idem Monasterium in præſentiarum iuſtè ac canonice poffidet, aut in futurum confeſſione. Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium ſeu aliis iustis modis præſtante Domino poterit adipiſci, firma vobis vestrī que ſuccelloribus & illibata permaneant in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum Monasterium ſitum eſt cum omnibus pertinentiis ſuis. In Toletano Archeepiscopatu Monasterium S. Seruandi cum appendiciis ſuis, &c. In Foroiulensi Epifcopatu S. Mariae de Cabafa, S. Petri de Castro cum capellis ſuis, S. Ioannis de Ailla, S. Cassiani de Sata Ladigaria. In Epifcopatu Regensi S. Martini de Bromede, S. Trophimi, S. Crucis, S. Cassiani de Tabernis, Eccleſias, In Diœcesi Massiliensi S. Mariae de Balma, S. Cassiani, S. Saturnini. In Glandatensi, S. Pontij Adanot, S. Cassiani, S. Sepulchri ad Mugelos.

9. Vrbanus V. Caput Cassiani argentea theca inclusum inter ſacras Reliquias Abbatiae Massiliensis S. Victoris venerandum exhibuit ad ſcripta hac Epigraphe. *Caput S. Cassiani.* Nec modo Sanctum renuntiauit in Bulla particulař aut epigraphe duntaxat ſed omni etiam cultu qui ccelitibus impendi ſolet religioſe affecit. Cum enim authore Bosqueto Narbonensi in eius vita iam inde ab adolescentia ſua ſub habitu Monastico voluiffet famulari, fuiflētq; cooptatus in Monachum ordinis S. Cassiani in Prioratu ſeu Monasterio S. Saluatoris de Chiriaco Diœcesis Mimatensis, à Generali ac princepe totius ordinis Monasterio S. Victoris Massiliensi dependente, vbi vita magnam partem exacta ſacris ordinibus initiatuſ, tandem verò ſuis ſuffragantibus meritis, eiusque industria, doctrina, & pietate cognita ab Innocentio VI. ad Abbatis munus in Monasterio S. Germani Altiziadorensis ac deinceps in Monasterio prædicto S. Victoris Massiliensi, ſub quo primitus ordinem S. Cassiani profellus extiterat, promotus fuifſet, certò affirmare poſſumus iſum ex iuſtituto ac legibus

bus ordinis, quem sequebatur, statu die festo anniversario S. Cassianum honorasse, sacrum de eo & quidem peculiare ac proprium celebrasse, solemnum precum sacerdotale munus exoluisse ceterisque omnibus colluisse celestium honoribus ac ritibus, quem morem simul atque Monasticum S. Cassiani habitum usque ad mortem etiam Pontifex continuo seruauit, ut Ciaconius testatur in eius vita & gestis. Nec satis habuit hoc apud se officium praestari, nisi eius amplitudinem ac gloriam nouis religiosarum familiarum fundationibus & Ecclesiarum constructionibus augeret. Placuit Pontifici explantatam S. Cassiani propaginem e Cœnobij sui Massiliensis surculario ad alienas areas transuhere, & ob eam causam Monspelij Cœnobium instituit, de quo Bosquetus ibidem. Postea verò circa principium anni 67. init. ad Montem pessulanum causa videndi ac visitandi Monasterium, quod in honorem SS. Benedicti & Germani à solo suis magnis sumptibus edificauerat & solemniter dotauerat pro sustentatione certi numeri Monachorum, iam per eum ibidem instituti & ordinati, partim ut diuinis insistant officiis & pariter in literarum studiis vacent pariter & intendant. Ipse enim prout in propria, altare maius Ecclesie huiusmodi Monasterio consecravit, magnis priuilegiis decorauit, & multis reliquiis, ornamentis, & iocalibus pretiosis adornauit. Ibi autem omnia solemnia ac iusta officiorum diuinorum in laudem S. Cassiani summa cum ceremonia seruata olim fuisse conuincunt facile pauca illa, quæ ex MM. SS. Calendariis indicibus ac Breuiariis antiquis in usum eiusdem Monasterij excerptissimus de quibus infra. Bulla vero quoad rem præsentem sic habet.

Urbanus Episcopus seruus seruorum Dei.

Dilectis filiis Conuentui Monasterij sancti Victoris Massiliensis ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinens, ac proprij Abbatis regimine nunc carentis, Ordinis sancti Benedicti, salutem & Apostolicam benedictionem. Romanus Pontifex Christi Vicarius tenens super orbis Ecclesiæ & Monasteria vniuersè, volente Domino, principatum, frequenter Ecclesiæ & Monasteriis ipsis pro tempore exemptionis & aliarum diuersarum gratiarum priuilegia concedere consuevit, sed profecto Ecclesiæ & Monasteriis ipsis in quibus Diuini cultus sacræque religionis obseruantiam, fragrantiam fidei, deuotionis constantiam ac alia laudanda opera virtutum reflorere, aliasque causas iustas & rationabiles concurrere conspicit, non indignè se reddit, in huiusmodi gratiarum exhibitione munificum, & pariter in cunctis eorum opportunitatibus liberalis. Sanè licet Monasterium vestrum una cum omnibus membris suis & personis degentibus in eisdem communiter reputatum fuerit haec tenus & etiam reputetur ad præsens, ab omni Iurisdictione quorumlibet Ordinariorum iudicium liberum & exemptum, & præfatae Apostolicae sedi immediate subiectum: tamen nonnulli locorum Ordinarij vobis dictis Monasterio & præcipue membris ac personis degentibus in eisdem super exemptione huiusmodi & contra eam, sicut ab olim nobis inno-

tuit, graues iniurias & molestias intulerunt. Ex quibus nobis ipsisque Monasterio & membris ac personis impedimenta & dispendia graua sunt sequuta. Nos itaque qui ab olim in ipso vestro Monasterio expressam professionem fecimus, & imbuti fuimus Regularibus disciplinis, eligen-
do nobis in eo perpetuum ut sperabamus contra mundi naufragia por-
tum salutis, si placuisset Altissimo, iuxta celebrem alium ibi contiguum
portum maris, quique tunc etiam postea dum eius præsideremus regimi-
ni, exemplaria laudabilium actionum quæ persanctæ conuersationis stu-
dium, innocentis vitæ meritum cum religionis fragrantia, feroce fidej,
& abundantia Charitatis in Monasterio ipso fiunt, oculatè cognouimus
& indeficierter fieri authore Domino confidimus & speramus, nunc
quamquam immeriti Diuinâ fauente Clementia ad apicem summi Apo-
stolatus assumpti, præmissa omnia paterna meditatione pensantes, ac
ipsius vestri sacri & antiqui Cœnobij in quo illius Beatissimi Victoris
Martyris, qui pro Catholica fide pugnando ex Martyrio reportauit Vi-
ctoriam & gloriam sempiternam, aliorumque multorum Sanctorum cor-
pora requiescunt, cuique etiam præfuit Sanctus Cassianus præclarus (sic ut
antiquarum scripturarum habet fide relatio) pater quinque millium Mo-
nachorum, nobilitatem & celebritatem eximiam, nec non multitudinem
membrorum ipsi Monasterio subiectorum diligentius attentes, dig-
num reputamus & decens, ut vos quos singulari affectu prosequimur,
dictumque Monasterium elegans membrum Ecclesiæ Sanctæ Dei oppor-
tunis tuéamur præsidiis, attollamus fauoribus, honoremus gratis, tali-
busque priuilegiis muniamur, per quæ semotis impedimentis quibuslibet
seruire Domino quietius & liberius valeatis, crescat in vobis religionis
feruor, contemplationis vigor, ac bonorum operum exercitium fructuo-
sum, & erga sanctam Romanam Ecclesiam sedemque prædictam deu-
otionis & fidei plenitudo: Ea propter Dilecti in Domino filij Abbatem
Diæti Monasterij qui erit pro tempore ac vos & ipsum Monasterium,
quod ex certis rationabilibus & eidem Monasterio utilibus causis ad ma-
num nostram præsentialiter retinêmus & illud facimus per prouidum Vi-
carium gubernari, ac omnia & singula Monasterij, Prioratus, officia, be-
neficia, & alia membra & loca quocumque regularia, tam virorum quam
mulierum ybiliter constituta, Ipsi Monasterio nostro immediate vel me-
diatè subiecta, quæ in præsentiarum habetis & præstante Domino habe-
bitis, in futurum cum omnibus personis degentibus in eisdem etiam
conuersis & perpetuo oblatis præsentibus & futuris, à quorumcumque
Patriarcharum, Archiepiscoporum, ac Episcoporum ac aliorum quo-
rumcumque Iudicum Ordinariorum omnimoda Iurisdictione, authori-
tate, & potestate, Dominio, Visitatione, ac Charitatuo subsidio, &
subuentionum & exemptionum quarumlibet præstatione, necnon à Syno-
dalis & alterius cuiuslibet Congregationis euocatione, de speciali dono
gratiæ, autoritate Apostolicâ eximus, & de nouo totaliter liberamus,
illaque in Ius & proprietatem Beati Petri & sedis eiusdem & sub eorum
speciali protectione suscipimus, atque nostra decernentes Monasterium
ipsum.

ipsum vnā cūm omnibus & singulis Monasterij prioratibus, officiis, aliisque membris, locis, & personis prædictis, fore soli eidem sedi subiecta, quodque locorum Dicecesani aut alij Ordinarij quicumque, vel alia quenis persona; in eundem Abbatem ac vos seu Monasteria, prioratus, officia, & beneficia, aliaque membra & loca regularia, & personas præfatas, prefataque, vt pote proflus exemptas non possint autoritate ordinaria excommunicationis suspensionis aut interdicti sententias specialiter vel generaliter quomodolibet promulgare, vel alia etiam ratione cuiuscumque delati, seu contractus, vel rei de quā agitur, vbi cumque committatur delatum, seu, contractus, vel res ipsa consistat, publicam Iurisdictionem, dominium, aut ordinationem aliquam quomodolibet exercere; Felicis recordationis Imocentij Papæ quarti prædecessoris nostri circa exemptiones, quæ incipit, Voleentes, & aliis constitutionibus Apostolicis in contrarium editis, non obstantibus quibuscumque. Nos enim quilibet excommunicationis suspensionum, & interdicti sententias, & quoscumque processus, quasuis pœnas & sententias generales vel speciales continent, quas & quos contra eundem Abbatem ac vos, & Monasteria, prioratus, officia, & beneficia & alia membra, loca & personas prædictas contra tenorem & formam presentium quomodolibet promulgari vel haberi contigerit, irritas decernimus & inanes. Volumus autem quod idem Abbas ac vos in signum perceptæ ab eadem Romana Ecclesiâ libertatis & exemptionis huiusmodi, vnum bizantium auti dictæ Romanæ Ecclesiæ in festo Apostolorum Beatorum Petri & Pauli perpetuo annis singulis persoluatis, quodque per præsentem exemptionem & alia supra dicta, libertatibus, priuilegiis, & immunitatibus aliis eiusdem Abbatis, ac vestris, & Ordinis nostri nullum præiudicium generetur. Quin immo volumus quod illa in sua plenariâ remaneant firmitate. Ceterum non intendimus alicui vel aliquibus per exemptionem & libertatem præfatas, in eiusdem Abbatis ac nostrorum Monasteriorum, prioratum, officiorum, & beneficiorum, ac membrorum aliarum prædictatum Ecclesiarum Parochialium visitationibus nec non in perceptionibus, tam earum quæ ratione visitationis prædictæ debentur, quam aliarum solitarum procurationum, seu alias absque visitatione ab antiquo debitas aliquatenus derogare. Nulli ergo hominum licet hanc paginam nostræ concessionis, libertatum, susceptionis, constitutionis ac voluntatis infringere vel ei ausu temerario contrarie. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nonerit incursum. Datum Auenione 5. nonas Ianuarij, Pontificatus nostri Anno primo Nico li B. de mandato Domini nostri Papæ. BARTHOLOMÆVS.

10. Tum in alia quæ dicitur Bulla Exemptionis data similiter Auenione 3. nonas Aprilis ann. Christi 1368. Pontificatus anno 5.

Urbanus Episcopus seruus seruorum Dei.

Dilectis filiis Abbari & Conuentui Monasterij S. Victoris Massiliensis ordinis S. Benedicti ad Romanam Ecclesiam immediatè spectantis salutem & Apostolicam Benedictionem.

In eminenti specula sedis Apostolicae licet insufficientibus meritis constituti, pro singularum præsertim Religiosarum personarum quiete ac statu salubriter dirigendo partes nostræ sollicitudinis adhibemus, & ut earum quies eò sit ab omni perturbatione securior, quò ipsæ personæ maiorem in suis locis & bonis habuerint potestatem, personas easdem interdum Apostolicae gratiæ prærogatiua eximimus. Sanè cum dudum nos quieti & honori vestro paterna sollicitudine prouidentes Monasterium vestrum, cuius regimini dudum in minoribus constituti præfuiimus, & de quo faciente altissimo fuimus ad apicem summi Apostolatus assumpti, quodque propterea brachiis sinceroris charitatis complectimur, à Iurisdictione quorumlibet ordinariorum duxerimus eximendum. Nos volentes vos gratiâ ampliori prosequi, ipsumque Monasterium specialis priuilegiij titulo insignire, ut tu fili Abba, tuique successores, & vos filii Conuentus Monasterio ipsis vacantes, per vos vel alium, seu alios Clericos vel etiam Monachos dicti Monasterij in territorio & locis infra scriptis, videelicet in Ecclesia sancti Nicolai sita supra littus maris, in introitu portus Ciuitatis Massiliensis; quæ Ecclesia ad prædictum Monasterium dignoscitur pertinere, eundo per littus dicti portus versus Monasterium supra dictum usque ad turrem quæ est in principio muri & dicatur turris Plani Formiguerij, & deinde usque ad dictæ Ciuitatis portale quod dicitur de Callata, & deinde sequendo murum Ciuitatis eiusdem usque ad portale, quod dicitur portale Laureti, & à dicto portali eundo directè per carreriam, quæ dicitur de Sion usque ad planum sancti Michaëlis eundo per iter rectum usque ad Iarretum, qui dicitur Iarretus de Albanea: & à dicto Iarreto sequendo aquam, aqua ipse Iarretus deriuatur usque ad pontem qui dicitur Pons Iarreti, quo itur ad terras Viareidorum incedendo directè usque ad molendina Grifenorum: & de ipsis molendinis veniendo rectè usque ad aquam Ibelini, & sequendo dictam aquam usque ad pontem sanctæ Margaretæ: & à prædicto ponte veniendo directè usque ad Ecclesiam sanctæ Margaretæ prædictæ per rectum iter, dictam Ecclesiam, quæ est eiusdem Monasterij includendo: & ab ipsa Ecclesia veniendo per iter quo itur ad dictum locum Feraris, & post per iter Tras in saccum, quod dicitur de Trullar eundo directè per iter bona Auenæ, & eundo per montem, qui dicitur mons Rotundus parvus, veniendo directè usque ad turrem quæ dicitur Païbs & veniendo directè à dicta turri per littus maris usque ad Ecclesiam sancti Nicolai prædictam, includendo in dictis terminis totum illud territorium, & quidquid est in eo quod remanet ad partem dexteram, & circuit Monasterium prælibatum: quod quidem terminos, & loca, territorium,

ritorium, Ecclesiæ, & personas intra ipsos existentes tam Clericorum quam laicorum ab omni potestate ac Iurisdictione diæcesana & ordinaria Episcopi Ecclesiæ Massiliensis & earum exercitio in ciuilibus & conuentualibus authoritate Apostolica prorsus eximus, & tantumlibet liberamus personas Ecclesiasticas, sacerulares, & Religiosas, ac laicos qui intra terminos supradictos pro tempore habitabunt, aut delinquent vel contrahent aut ratione rei sitæ infra eosdem terminos litigabunt; seu litigare voluerint siue ciuiliter aut de crimine conuentualiter agatur, Iurisdictionem Ecclesiasticam pleno iure in perpetuum exercere libere valeatis, de speciali gratia motu proprio, autoritate prædicta tenore præcedentium indulgemus, decernentes quod idem Episcopus & etiam quæcumque alia persona Ecclesiastica, tam diæcesana seu ordinaria, quam quælibet alia potestate aut iurisdictione suffulta, prater vos & successores vestros non possunt de cætero iurisdictionem quamcumque diæcesanam & ordinariam ut præmittitur infra terminos, loca, & in personas huiusmodi quomodolibet exercere; ac irritum & inane quidquid contra tenorem Concessionis huiusmodi contigerit acceptari. Insuper tibi fili & Abba & eius successoribus vestimenta Sacerdotalia & cruces, ac imagines, & consimilia benedicendi, ac Monachis dicti Monasterij & aliis scholaribus idoneis infra eosdem terminos constitutis, primam Clericalem tonsuram conferendi; nec non tam tibi quam vobis fili Conuentus, vacantes dicto Monasterio huiusmodi Monachos & scholares infra præfatos terminos, ut præmittitur constitutos ad dictam primam tonsuram, & eam habentes, ad quoslibet alios ordines promouendi cuiuscumque Antistiti gratiam & communionem dictæ sedis habentii præstandi & ipsi Antistiti eos ad eamdem tonsuram, & ordines huiusmodi, statutis temporibus iuxta ritum Romanæ Ecclesiæ promouendi: ac vobis omnibus Chrisma & oleum Sanctum à quocumque Antistiti gratiam prædictam & communionem habente recipiendi, & eidem Antistiti dandi, nec non vobis per quicumque Antistitem dictam gratiam habentem, Basilicas constructas & construendas infra terminos supradictos & altaria earumdem consecrari; nec non ipsas Ecclesiæ & Cemeteria earumdem, dum erit necesse reconciliari faciendi: ac insuper Clericis & Laicis dicti territorij superius limitati Confirmationes in fronte, & reliqua Ecclesiastica Sacra menta per diæcesanum Episcoporum adultis danda de iure, ex quolibet Antistite dictam gratiam & Communionem ut præfertur habente; de Abbatis & eorum Monasterio vacantium de Conuentus prædictorum, qui erunt pro tempore, licentiâ, liberè recipiendi super iis & quolibet eorum, licentia Episcopi Massiliensis existentis pro tempore minimè requisitâ, facultatem & licentiam de dono specialis gratiæ, autoritate Apostolica supra dictâ tenore præcedentium impertimur.

Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ exemptioni liberationis, Concessionis & constitutionis infringere vel ei ausu temerario contrarie.

Si quis autem hæc attentare presumperit indignationem omnipotenti-
tis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incur-
surum.

Datum Auenione tertio Nonas Aprilis Pontificatus nostri anno
quinto.

G R A D V S I I .

*In eorum memoriam atque honorem rei diuinae operam dare,
eosque in preces vocare.*

11. **P**ublici præterea cultus est sacrificia tam Eucharistiae, quam lau-
dum & precum quod vulgo Officium sive horæ Canonice nun-
cupatur, in memoriam atque honorem alicuius sancti Deo publicè of-
ferre, vt breuiter totum explicat & excutit Augustinus. *Habet Ecclesia-*
Serm. 17. de verbis Apoll. & Tract. 84. in Ioan. *stica disciplina, cum Martyres eo loco recitantur ad altare Dei, ubi non pro*
ipsis oretur, pro ceteris autem commemoratis defunctis oretur. Inuria enim
est pro Martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari, &c. Et
ibi eos non sic commemoramus ut etiam pro iis oremus sed magis ut ipsi pro no-
bis orient. Quod autem longè aliter Deo cultus adhibeatur, disertè co-
Lib. 22. c. 10. *piosqué dicit in Commentatiis de ciuitate Dei. Non enim, inquit, erigi-*
mus altaria, in quibus sacrificemus Martyribus sed vni Deo & Martyrum
& nostro sacrificium immolamus, ad quod sacrificium sicut homines Dei, qui
mundum in eius confessione vicerunt suo loco & ordine nominantur, non ta-
men à sacerdote qui sacrificat inuocantur. Deo quippe non ipsis sacrificat
quamvis in memoria sacrificat eorum quia Dei sacerdos est non illorum. Ipsum
Lib. 2. c. 27. *vero sacrificium corpus est Christi, quod non offertur ipsis quia hoc sunt &*
ipsi. Tum alibi. Quis autem audiuimus aliquando fidelium stantem sacerdo-
tem ad altare etiam super Sanctum corpus Martyris, ad Dei honorem cul-
tumque constructum, dicere in precibus. Offero tibi sacrificium Petre, vel
Paule, vel Cypriano, cum apud eorum memorias offeratur Deo qui eos & ho-
mines & Martyres fecit & sanctis suis Angelis cœlesti honore sociavit.

12. Hos cœlestium honores impendi S. Cassiano & ad preces ac vo-
ra in Litanis & supplicationibus vocari, Missæ solemnia de eo celebra-
ri, pro Odeo sacros Psalmos in templis cantari, docent id genus varia
officij diuini exemplaria, quæ ad verbum de antiquis Breuariis ac
Propriis Sanctorum deprompsimus. Indices præterea Calendarij ex Ec-
clesiarum Metropolitanarum aliisque Cœnobiorum illustribus tabula-
riis excerpti, quos undeque amicorum opera & studio diligentissimo
conquisitos in manibus habui, & euolui, Cassianum Abbatem Massi-
liensem Sanctum disertè indigerant.

M. S. Breuarij Massiliensis membranaceum, in quarto, vetustissima
manu, initium hoc habet. *Ad honorem Domini nostri Iesu Christi &*
Beatisse Virginis Maria & B. Lazari huius sancte Massiliensis Ecclesie
primi

primi Episcopi omniumque Sanctorum ciuum supernorum incipit Breuiarium secundum consuetudinem praedictae sancte Massiliensis Cathedralis Ecclesie. Inter festos mensis quintilis anniuersarios dies Visitationis Virginis Matris, Alexij Confessoris, Margaretæ Virginis & Martyris, Mariae Magdalene, Iacobi Apostoli: similiter ad 10. Calendas sextiles S. Cassiani ferias designat his Conceptis verbis.

Cassiani Abbatis rotum officium fol. CCC. LXVIII. Apollinaris Martyris commemoratio fol. CCC. LXIX.

In vulgari verò nunc ac recentiori secundum usum Diocesis Massiliensis 10. Calend. Augustin. *Cassiani Abbatis duplex. Apollinaris Episcopi & Martyris Commemoratio.*

Ibidem M. S. ex Coenobio Massiliensi S. Victoris, Charactere bono, & vetere, in indice Calendario inscribit Cassiani nomen 10. Calend. Augusti.

Cassiani Abbatis nostri. Duplex in omnibus cum oclana & Apollinaris Commemoratio.

13. M. S. Martyrologium sanctæ Ecclesie Arelatensis eodem die scilicet.

10. Calend. Augusti. *Apud Massiliam natalis S. Cassiani Abbatis, qui fuit pater quinque millia Monachorum.*

Et in indice Calendario Breuiarij secundum usum maioris & Cathedralis eiusdem Ecclesie nouiter impressum & emendatum.

10. Calend. Augusti. *Apollinaris Episcopi & Martyris. Cassiani Abbatis Commemoratio.*

14. M. S. in quarto membrana, vetustissimus Breuiarij secundum usum Abbatiae S. Egidij in Arecomica regione Volcarum ita habet.

10. Calend. Augusti *Apollinaris Episcopi & Martyris 8. Lectiones Cassiani Abbatis IIII. Let. Atque he Cassiani postrema ex Euangelio Marci cap. 13. num. 33. Videte Vigilate & orate, Nescitis enim quando tempus sit. Et ex Homilia Venerabilis Bede deprompte leguntur.*

15. M. S. Foroiuliense in folio, membrana, valde vetustum. *Inci- piunt institutiones per annum de historiis & Sanctis, continet Litanias ma-iores, quibus inseritur Cassiani nomen in ordine SS. Monachorum & Eremitarum.*

S. Paule, ora pro nobis. S. Macari, ora pro nobis. S. Antoni, ora pro nobis. S. Benedicte, ora pro nobis. S. Columbane, ora pro nobis. S. Egidii, ora pro nobis, S. Cassiane, ora pro nobis.

Omnes sancti Monachi & Eremita, orate pro nobis.

Alius item codex M. S. Membranacens, à vetusta manu, qui Libellus precum inscribitur, in Calendario mensis Iulij, ceteris quibus statos diuini Officij ritus adscribit S. Cassianum annumerat.

11. Calend. Augusti Mariae Magdalena. 10. Cassiani Abbatis. 9. Vigilia. 8. Iacobi Apostoli. Christophori Martyris.

Ex libro Officiorum propriorum SS. Sanctæ Regiensis Ecclesie Rubrica 23. Iulij.

In festo S. Cassiani Abbatis Patroni Ecclesiae Parochialis de Tabernis Regiensis Diocesis. In dicta Ecclesia festum S. Apollinaris transfertur in sequentem diem nisi impediatur Officio Dominicæ, vel in primam non impeditam. Omnia de communi Confessorum non Pontificum. Oratio, Intercessio, &c.

Eadem die ad Pontem Turnonium supra Siagnam fluum in confiniis Episcopatus Forensensis & Grafsensis, Ecclesia in honorem S. Cassiani Abbatis dedicata magno accolaram concursu frequentatur & eius festum ibidem deuotè colitur inter Gallianenses.

16. Breuiarium secundum usum maioris & Cathedralis Ecclesiae Aptensis nouiter impressum & emendatum anni. 1532. ad 10. Calend. Sextiles sic habet.

Apollinaris Episcopi & Martyris. Cassiani Abbatis Commemoratio.

Et ibidem 11. Calendas Octobris in Officij nocturni Lectionibus de S. Castore. In quodam sui ruris agello S. Faustini summo studio Ecclesiam construxit ubi deputatis Monachis sub regularibus disciplinis se libere Domino seruiturum arctius constituit implicandum. Ibique Epistolam hortatoriam fingens clarissimo Abbatii Cassiano Massiliensis Cœnobij Patri direxit, in qua ipsius regulam sibi deposcens ad futurum auxilium suis videlicet rudibus Monachis profuturum, quod & promeruit. Igitur præclarissimus dictus Abbas, qui ferme ut vere reperimus quinque millium Pater extitit Monachorum, huius precibus libenter annuens scripsit ei regulam decenter luculentèque compositam, quam speculum Monachorum vocauit in qua normam & totius vite cœlestis censuram diligenter exprimens distinxit eamque transmisit, quam ille non parui pendens se suoque his subegit disciplinis.

17. M. S. Martyrologium è celeberrimo PP. Benedictinorum Cœnobio S. Sabini seu Sauini de Leuitania in montibus Pyrenæis, in agro Tarbiensi, ab hinc circiter quingentis annis exaratum in pergameno, sic habet.

Die 23. Iulij apud Massiliam ciuitatem natale S. Cassiani Abbatis.

In Breuiarij Calendario ad usum eiusdem cœnobij ad 10. Calend. Augusti. Cassiani Abbatis & S. Apollinaris. Tum in Litanis ibidem legitur inter Abbates.

S. Benedicte Pater, ora pro nobis. S. Maure, ora pro nobis.

S. Placide, ora pro nobis. S. Aegidi, ora pro nobis.

S. Columbane, ora pro nobis. S. Cassiane, ora pro nobis.

18. In Monasterio Lerinensi plura reperiuntur MM. SS. Martyrologia quæ hinc dicendi capiunt exordium. *In Christi nomine liber de gestis Sanctorum.*

Codice præmodico te præfule Christe sub isto

Plurima Sanctorum retinentur gesta tuorum.

Quorum nos meritis muniri iure precamur,

Nobis ut regnum faciant retinere supernum.

In his ergo censemur Cassianus cui ritu aliorum Sanctorum diuini Officij iusta persoluantur, ad 10. Calend. Augusti. Verba concepta dedimus supra cap. 3. num. 4.

Legitur

Legitur ibidem codex M. S. *vetus & maximè perfectus* qui ad recognoscenda Cassiani scripta maximo adiumento esse potest. Continet enim eius opera hoc initio. *Incipiunt libri S. Cassiani numero duodecim.* Tum infra.

Incipit prologus. Veteris instrumenti narrat historia, &c. Demum hoc finē ac sententiarum terminatur extremo.

Explicit liber B. Cassiani Monachi, qui dormit apud Massiliam Galliarum qui habuit sub ordinatione sua quinque millia Monachorum. Hic liber Speculum Monachorum vel omnium studiosorum appellari potest.

M. S. ex insigni PP. Benedictinorum Abbatia S. Andreæ Auenionem proximè in indice Calendario Breuiarij ad 10. Calend. Augusti.

Eodem die S. Cassiani Abbatis.

M. S. codex Gallicus Mappæ mundi spiritualis à Ioanne Germano sive Primo Cabilonensi Episcopo editus, in numero sanctorum Metropolitaniæ Arelatensis Ecclesiæ sic habet.

Hic iacet S. Trophimus Episcops. Hic S. Maximinus. Hic S. Victor. Hic S. Cassianus Archidiaconus S. Chrysostomi gloriosus Confessor migravit ad Dominum.

20. Inscriptum vniuersum opus habetur Philippo Bono Burgundiæ Duci.

Plura resert Menardus, ex quibus suam concinnauit Concordiam regularum vbi sapienter monet Cassianum sèpe in iis appellari Sanctum. Quam appellationem, inquit, reliqui prout iuueni in codice M. S. neque eam in locis vbi non erat adieci. Nec mirum videri debet hunc appellari Sanctum fuit enim Sanctus ille vir & admiratione dignus, vt satis ex eius scriptis constat, quæ et si quibusdam in locis Pelagiana fuligine aspergi quodammodo videantur maximè Collat. 13. in qua disputat quosdam sine gratia Dei præueniente, solos liberi arbitrij viribus, non nullos non sine ea ad Deum conuerti, & eo nomine à Prospero Aquitanico impugnatus sit, & à Gelasio Papa inter scriptores Apocryphos relatus; nunquam tamen quoad vixit ab Ecclesiæ communione separatus est, errore eius multis post annis in Concilio Arausicanō 2. quod anno Christi 529. habitum est tantum condemnato, nempe can. 8. qui sane errorem emendasset, si illum ab Ecclesia reprobari vidisset. Vnde Prosper in suæ disputationis Epilogo dixit. Quorum tamen dum adhuc non sunt à fraterna societate diuisi, toleranda est magis intentio quam desperanda correctio. Accedit quod in Ecclesia Massiliensi hic Cassianus tanquam Sanctus solemnī officio colitur 23. Iulij, vt videre est in proprio Sanctorum Dicecessis Massiliensis, vbi eius officium est duplex minus per annum. Colitur etiam in Parochia de Tabernis Dicecessis Reiensis vt vide re est in proprio Sanctorum eiusdem Dicecessis, Annotaturque eius solennitas in veteri Martyrologio M. S. Cœnobij S. Sabini in valle Lautania Dicecessis Tarbensis nuper edito à doctissimo viro Andrea de Saussay pastore Ecclesiæ SS. Lupi & Ægidij, Lutetia Parisiorum, ad calcem eruditissimi sui Martyrologij Gallicani. Eius caput Urbanus V. Pontifex

Maximus S. Victoris Coenobij Massiliensis quondam Abbas, thecis argenteis iussit includi, & venerari inquit idem proprium Sanctorum Ecclesiae Massiliensis. Collocatum est ad sinistrum latus altaris, caput S. Victoris ad dextrum in crypta eiusdem Monasterij. Corpus vero eiusdem Cassiani conditum est in eadem crypta in tumulo marmoreo.

21. Quod vero citat Martyrologium Gallicanum, alibi etiam de Cassiano sic legitur in supplemento die 23. Iulij.

Apud Massiliam depositio Venerabilis Ioannis Cassiani multorum Monachorum Patris, & insigniorum opusculorum Doctoris doctrina & sanctimonia praeclari. Hic apud Athenas natus Hierosolymam veniens ex deuotione, ibi prope Domini præsepè instituto Monasterio mansit, ac post in Aegyptum ad mores Sanctorum ibi latentium sublimèque vitæ rationem perdiscendam profectus, tum Constantinopolim se contulit ubi à Ioanne Magno, qui à mira facundia Chrysostomi tulit cognomentum, Diaconus ordinatus ei aliquandiu hæsit, postea Romam petiit, demumque ad Gallias accedens, lustrata Phocensi Prouincia Massiliam ingressus sedem ibi fixit. Constructoque illic nobili Monasterio sub titulo sancti Petri Apostoli & beati Victoris Martyris, quinque mille Monachos sub regulari disciplina congregauit. Quorum ipse cum esset pater, Presbyter ordinatus, & spiritu sapientiae impletus præclaras luebrationes concinnauit; ut non modo Monachis suis utilia præcepta præscriberet, sed & documento populi Christiani inseruaret. Igitur libros tres de habitu Monachorum, & de Canonico orationum & Psalmorum modo, & unum institutionum conscripsit, quorum ad Castorem Aptensem Episcopum apographa misit. Quo mortuo commentarium texuit de Origine & remedio peccatorum, & insignem illam collectionem ascetis traditam, quam Collationes Patrum inscripsit. Demumque ad petitionem Leonis Romanæ Ecclesiae Archidiaconi, (postea Papæ cognomento Magni) pereruditum exarauit tractatum de Incarnatione Verbi, & hoc opere expleto finem scribendi viuendique fecit, anno ætatis suæ 97. Inque Monasterio suo prælibato quod primus rexit (nam & erexit) multis clarus virtutibus & sapientia, sepultus est temporibus Theodosij iunioris & Valentiniani Tertij, Colitur hic pater multis in locis pleno honore sanctitatis & passim quidem in Massiliensi traktu. Maximè autem in percelebti Monasterio sancti Victoris Sacris fastis adscriptus hodie natalem Anniversarium habet.

22. Philippus Ferrarius Mathematicarum disciplinarum in Ticineni Academia professor Generalis sui ordinis Seruorum epitomen edidit Geographicam in 4. libros distinctam, quorum primus continet urbium nomenclaturam, longitudinem, latitudinem & res memorabiles ad illarum dignitatem spectantes. Vbi ergo de sanctis quos memorabiles habet Ecclesia Massiliensis Cassianum nostrum laudat his verbis.

14. Calendas Auguſti. Ioannes Cassianus Eremita qui Collationes Patrum scripsit sub Theodosio Imp. Idem Gennadius.

G R A D V S III.

Ecclesiam & aras Deo consecrare.

23. Præterea sacras ædes non solum Deo sed etiam Sanctis rectè ædificari & dedicari plus nimium probant Concilia & Patres. Concilium Calcedonense in templo S. Euphemia Martyris celebratum fuisse constat Actio 6. eiusdem Concilij, & ex Euagrio qui etiam comminuit templi S. Theclæ amplissimè à Zenone Imperatore constructi. Gangrense in Epistola ad Episcopos Armeniæ, Canonæ 20. damnat Eustachium tanquam contemptorem Basilicarum SS. Martyrum. Cabilonense Canone ultimo Martyrum Basilicas appellat, cuius nominis causam affert Bellarminus ex quadruplici fine propter quem eriguntur sacræ ædes. Vnde, inquit, quatuor nomina sorriuntur 1. ad sacrificandum Deo & hinc dicuntur templa. 2. ad adorandum & hinc dicuntur oratoria. 3. ad Martyrum reliquias honorifice conseruandas & hinc dicuntur Basilicæ seu Memoriæ seu Martyria. 4. ad populum verbo Dei & Sacramentis pascendum & hinc dicuntur Ecclesiæ. Quamuis Patres in eorum vocabulorum delectu medios se habeant. Nam Cyrillus Basilicam Apostolorum eretam Hierosolymis, vbi Spiritus Sanctus descendebat, vocat Ecclesiam. Et Eusebius dicit templum pulcherrimum Constantinopolii in honorem etiam Apostolorum, Constantini sumptibus exædificatum. Sozomenus meminit templi S. Thomæ quod erat Edessæ. Athanasius in Epistola ad solitariam vitam agentes, nominat templum S. Quirini. Basilius vocat sacrum Martyrum templum. Chrysostomus ad veras, inquit, regias, Ecclesias dico, & Oratorias ædes & Martyrum templa. Et alibi, dicit Constantimum post mortem factum ianitorem pescatoris; quia sepultus erat pro foribus Basilicæ S. Petri Constantinopoli. Augustinus meminit Basilicæ S. Felicis & Apostolorum. Et contra Faustum. Populus, inquit, Christianus Memoriis Martyrum religiosa solemnitate concelebrat. Tum alibi. Sed hoc videntur dolere scilicet Gentiles, quod Memoria Martyrum nostrorum templis eorum delubrisque succederent. Idque fusius indicat Theodoreus ad Græcos scribens. Suos, inquit, mortuos Dominus Deus noster in templo pro Diis vestris induxit, ac illos quidem cassos gloria vanosque reddidit, suis autem Martyribus honorem illorum dedit. Pro Pandis enim Diafisique ac Dionysis, hic est Louis Liberique Patris solemnibus, Petro, Paulo, Thome, Sergio, Marcello, Leontio, Antonino, Martirio aliisque SS. Martyribus solemnitates populari epulo peraguntur.

24. Fuisse olim Massiliæ templum Parthenonis, cui præcesset Respecta Abbatissa in honorem S. Celsiani consecratum, ac privilegiis amplissimis à Gregorio Papa irrogatis cohonestatum testatur ipse Gregorius ad eamdem Abbatissam, cuius Epistolam sequenti capite 17. adieciimus. Concidit vero una cum Republica frequentibus Barbarorum

Lib. 4. c. 3. &
Lib. 3. c. 3.Tom. I. Con-
trauec. 7. l. 3.
de cultu ss.
cap. 4.

Cath. 16.

Lib. 4. de vita
Constantini
c. 58. & 59.
Sozom. I. 6.
cap. 18.Basi. in Ps. I. 4.
Chrysost. ho.
18. ad popu.
& hom. 66.
August. I. de
iura. pro mor.
tuis cap. 1. &
lib. 1. ciu. c. 1.
Item. lib. 8.
cap. 16.

Theodor. l. 3.

labefactata depopulationibus, ardoribusque flammarum ita conflagravit ut vestigium vix ullum sit reliquum nobis tantæ dignitatis.

25. In pago S. Zachariæ Diœcesis Massiliensis extat virginum Monasterium Ordinis S. Cassiani sub Abbatis & primarij Cœnobij Massiliensis S. Victoris iurisdictione, cuius templum recens instauratum, & in noua fede collocatum maioribus pietatis insignibus & ornamentis gloriæ iam lucet. Vidi ego veteris ac diruti ædes admodum antiquas, quæ sub aram principem deprelium sacellum continebant S. Cassiano dicatum, eiusque lignea imago pene vetustate consumpta & exhausta in cuius extrema basi legitur insculpta epigraphe. *S. Cassianus*, & ad cuius aram solemni ritu fiebat, etiamnum sub signo habetur seruaturque diligentissime.

26. In Bullis Pontificum Honorij, Innocentij, Pascalis de quibus aliâs inter Beneficia Diœcesis Massiliensis à Cœnobio S. Victoris dependentia censemur Prioratus ruralis siue Ecclesia S. Cassiani, cum aliis S. Mariae de Balma, S. Saturnini, S. Andreæ in Castro, S. Cannati annexis. Neque potest Massiliæ latere aut abditum esse sed in oculis clarissimæ Provinciae atque in auribus omnium gentium & nationum positum est, quemadmodum apud aras S. Cassiani in templo S. Victoris suppliciter ac demissæ frequentes ciues & aduenæ conueniant & quotidiana sacrificia diuturnasque preces ac vota persoluant.

27. In Diœcesi Glandatensi ab iisdem Pontificibus Honorio & Innocentio annumeratur censibus Ecclesiasticis eiusdem Monasterij Massiliensis, Prioratus & Ecclesia S. Cassiani, S. Sepulchri ad Mugelos, ut aiunt, quæ etiam nunc extat.

28. Tabernæ oppidum Regiensis Diœcesis vix leucarum quatuor ab urbe Regio dissitum ad occasum, Beneficium seu Prioratum habet sub titulo S. Maximi, at eius sacerdotium sub inuocatione S. Cassiani possidetur, ibique non modo cœlitum honoribus illustratur S. Cassianus, sed Missarum solennibus atque omnis etiam rei diuinæ opera religiosissimè colitur, ac die festo honoratur.

29. Pagus est Diœcesis Foroiuliensis des Arcs siue de Arcubus ut vocant, Prioratus Curatus sub titulo S. Petri cuius Collationis prærogativam habet Monasterium Massiliense S. Victoris. Toparchia Marchionis est non solum nobilis sed etiam nota, Ibidem in oppidano territorio videtur prioratum ruralem S. Cassiani de Sata Laudimia vel Sata Ladigaria ut dicitur, ad cuius sacellum supplicationes decerni & ad aram S. Cassiani pro odeo sacra cani, ac solenni ritu fieri solet.

30. Teneronum pagus tenuis Diœcesis Grassensis in cuius territorio Prioratus ruralis ac sacellum S. Cassiani errectum est religione ac concursu peregrinationum priuatarum & incredibilis multitudinis frequentia celeberrimum. Non est annexum Monasterij S. Victoris Massiliensis beneficiis aut censibus Ecclesiasticis, sed Grassensi Episcopio subiacet, eiusque institutio ex uno habetur Pontificio diplomate. Centum aureorum sunt annui reditus qui quidem non ab agro Taneronensi duntaxat sed

sed ab eo etiam quem Turnonensem vocant percipiuntur. Hic quām angustē quam sancte colant, precentur, venerenturque omnes S. Cassianum dicam postea aliquanto, sed illud non prætermitto quod sacerdotes non pauci, qui ad hanc aram longè tenuioribus indiciis imo aper-tis hallucinationibus nixi, Cassianum huius Ecclesiae patronum planè alium esse suspicantur, quām prout à nobis expressus est, ideoque in eius memoriam & honorem non de communi Abbatis sed de Communi Confessoris Pontificis Missæ diuinique officij solemnia celebrant, totaque vis argumenti quo nituntur eo reuoluitur vniuersè; quod Sancti effigies cui subiacet facelli altare, sub habitu Pontificio, ut aiunt, hoc est sacra insula ac pastorali pedo repræsentetur. Verūm hæc existimatio tam insulsa est, ut ineptire videat ipse quoque, si falsitatem aut superstitionem pene anilem demonstrare contendo.

Quare obiter tantùm dico, non si vna aliqua effigies pedum pastorale ac sacram insulam preferat, fas illico Pontificis & Episcopi personam in ea esse agnoscendam. Periclitabitur sanè per hanc inferendi licentiam Urbanus V. argui insulitatis, quod Massiliæ lipsanothecam argenteam S. Cassiani Abbatis cum pedo & insula expresserit similitudine, quæ aut collationem cum Episcopo habeat aut imaginem. Suum etiam & insulæ & litui certum sibi genus vendicant Abbates. Colligo id præterea loci ac temporis ratione certissima & euidentissima. Hic enim, die 10. Calend. Augusti tanquam Festo colitur S. Cassianus, qui dies Massiliæ & alibi tanquam natalis indicitur ac celebratur S. Cassiani nostri Abbatis, neque de cœlitibus alium eius nominis inscribunt his iisdem fe-riis Calendarij codices Ecclesiastici. Sed si qui alij S. Cassiani, variis planè ac diuersis mensibus & diebus designantur. Adde quod quia facellum vicinum ac finitimum est Dioceſibus Foroiuliensi, Massiliensi, Rheyensi, Arelatensi, & Insulæ Lerinensi, in quibus vix de alio S. Cassiano quām de Abbe Massiliensi auditum, non potuit facellum Tarennonense alterius quām ibidem noti ac nobilis Cassiani auspiciis consecrati. De abusu autem cauendo non neminem ex illis sacerdotibus monui iam pridem accuratè ac denuntiaui per literas.

31. Ticini Baflicam nobilissimam D. Ioanni Baptiste ac S. Antonio Monacho Lirinensi, ac B. Cassiano consecratam fuisse testantur tabulae Ticinenses, de cuius dedicatione dixit Ennodius Oratione missa Maximo eiusdem urbis Episcopo, qui Synodo absolutionis Symmachi cum cæteris interfuit & subscriptis. Nunquam pauper vena timeatur ingenij, ubi dines est causa dicendi transit hominem quoties celestibus militat mens nostra, culturis: nec in angustum redigitur narrationis exilitas, si opifici suo obsequium referat narraturus. Poteſt enim linguam facundie dotibus ornare, qui contulit, & dare verbis genium, quem fatemur dedisse sermonem. Nam Propheticu[m] dudum aciem iuuit Eloquij; dum ad perfectam Magistri eloquentiam & fortissimi Monitoris tubam imbecilla Moysi erigeretur infantia: qui nullis gradibus, dum peritiam meditatur, effluit nec per atates alienius scientia ad messem perfectionis ascendit, qui diu militem in fabricato portauit.

ingenio, officium ducis iussus arripere, quia verecundè renuit, constanter impluit. Sic nos dedicationis festa celebrantes inter spiritualis letitiae bona, præstolamur gratiam dum paremus. Absit formido debilis: remoueatur fiducia inaniter concepta per studium. Nos de humana perfectionis schemate nec presumimus aliquid nec timemus; deinde quis in beati Ioannis Prophetæ cuius templum hoc sanctificauit ingressus, vel muta dubitet ora laxari; cuius senior gratia quam natura dum ante lucis ingressum pī vatis impleset officium, limen vite huius virtute signavit. Nam uno eodemque tempore & Matrem fecunditate nobilem fecit, & in officiosa genitoris labia in loquaciam pristinam usū remeante commouit. Nemo Ioannem nominans post exempli precedentis miracula, pristinam lingue habiturum se suspicetur imperitiam. Post sacratissimum Zachariam, Cuius fancibus eliminata per istud vocabulum remeauit humanitas ab uniuersis, iure creditur Ioannes Apostolus clavis esse verborum. In huius Comitatu Antonius Vetus heros saculi & Beatissimi Cassiani iuncta claritudo faciunt de ade Sacramentum, de terrena habitatione Celeste Collegium, de Manufactis quod nulla possit senectute violari. Occasum enim Deo oblata non sentiunt nec ad vetustatem tremulam pietate fulta mittuntur. Stat soliditas machina quam Christus ingreditur & originarie oblita fragilitatis adipiscitur de possessore virtutem. Tecta villa de consecratis nobilitate decorantur, dum rei caduce premium tribuitur habere de domino. Tu autem frater Sanctissime huius oblator adificij de mercedis retributione gratis dare. Nescit spes titubare cui bona fructus promittitur actionis. Ab exercitio descendit retributionum fiducia nec ullo nutat incerto, qui laudanda meditatur.

32. Quod et si propter viciniam loci de S. Cassiano Imolensi Martyre & Episcopo Brixieni non leibus suspicionibus & conjectura intelligi possit mihi tamen probabilius & prope verum videtur sacra illa religiosis ac ceremoniæ spectasse ad S. Cassianum Abbatem Massiliensem. Clares enim fuisse Provinciae nostræ sanctissimos Monachos & Abbates, totaque pene Italia celeberrimos atque notissimos docent eiusdem Ennodij viri eruditissimi præclarissima scriptorum monumenta, in quibus Acta S. Antonij Monachi huius Lerinensis, cuius nominis dicata illa Ticinensis Ecclesia dicitur, conscripta leguntur & est eorum exordium. Ut præliantes assurgunt buccinis. Ut equorum celeritas ad potiorem cursum forrata calce prouocatur. Ita dum maiorum virtus sollicitat, ingenia nouella, confortat qui cana exercitia & veterum gesta relegit, ad disciplinarum frugem propositis laudum premiis inardescit. Quid ni etiam credere liceat S. Cassianum Abbatem Massiliensem eidem Antonio non sanctitate modo, sed fama etiam atque apud omnes autoritate supparem, venisse in eius honoris partem, præsertim cum aliæ passim in Italia ordinis sancti Cassiani Massiliensis Ecclesiæ, & familiarium institutiones propagatae reperiantur in Bulla Honori, Religiosam vitam, &c. In suburbio, inquit, Ianuensis ciuitatis Ecclesiæ S. Victoris. In suburbio Pisanæ ciuitatis Ecclesiæ S. Andree. In Callaris Sardinie Monasterium. S. Saturnini cum aliis sibi subditis Ecclesiis. In Iudicatu Turcenti Ecclesiæ S. Nicolai

de Gofelin cum pertinentiis suis. In Iudicatu Gallurenſi S. Stephani de Poſata, S. Marie de Larusan, S. Andree de Lata, & S. Marie de Surrachia. Accedit quod Ennodius promouisse præsumitur Ticinensium ſingularem illam venerationem & pietatem erga S. Antonium Lerinensem, quod iſpum paucis post obitum annis primus omnium ceperit laudibus celebraſte. Nec verò minori erga Caſſianum Maſſiliense flagrante studio temere affirmari, quod de librorum iſpitiſ eruditione ac vita sanctitate multa inaudiffere poterat, tum in Italia quod iam eius nominis fama peruaferat, tum Conſtantinopoli ubi legatum Hormisdæ Papæ ad Anafatiſum Imperatorem cum Peregrino Antiftite Ecclesiæ Miſenatis in Campania ſpirarat poſt annos circiter octoginta, S. Ioannis Chryſoſtomi ac diſcipulorum eius fragrantem adhuc virtutum odorem ac recordationem ampliſſimis rerum geſtarum monumentis posteritatē conſecratam.

G R A D V S I V.

*Reliquias pretiosas ferculis inclusas transferri ac
venerandas publicari.*

33. **C**antum est certis quibusdam ac definitis in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. Ecclesiæ ſanctionibus, ne propter periculum fraudum nouas reliquias ullus publice venerari incipiat sine autho-ritate ſummi Pontificis. Vnde lex illa Canonica cap. cum ex eo De reliquiis & veneratione Sanctorum, cui ſimilis etiam eft lex ciuilis cap. De Epifco. & Clericis L. Decernimus: Quod in hac parte merito & optimo iure S. Caſſiano contingit diximus iterum & ſepiuſ Urbanum V. inter ſacras reliquias Abbatiae S. Victoris Maſſiliensis, caput eius argentea theca ſumptibus ſuis fabricata inclusum exhibuiſſe venerandum. Plura in M. S. priuato eruditio cuiusdam Monachi eiusdem Abbatiae S. Victoris cuius exemplar ad me transmisſum, ſic habet.

Corpus autem ſancti Caſſiani noſtri Monasterij diuersis in locis ſeruatur totum, & integrum magno equidem honore & culu. Caput enim eius auro & argento elaboratum & adornatum ac forma & ſtructura percelebre. Subtus eius collum videtur & legitur huicmodi inſcriptio magno charactere. Caput S. Caſſiani. Super illius caput reperiſſur mitra auro argento ac lapidibus pretiosis in magna quantitate honestata & diſata. Extat etiam brachium eius dextrum oblongum & magnum, longitudine circiter trium palmorum, eodem planè modo quo caput elaboratum & honestatum. Obſerua autem quod tam caput quam brachium erecta ſunt ac in tali honore poſita labore, studio, pietate, atque ſumptibus Urbani V. Summi Pontificis huicſe Monasterij Abbatis. Hac de cauſa inſignia eius multis in partibus deprehenduntur & in Capite & in brachio. Quoad reliquum eius corpus iacet in ſepulchro marmoreo ſuper quatuor columnas poſto in Ecclesia inferiori. Sed ante huicmodi ſepulchrum

C A P V T X VI.

De Miraculis per eum factis.

Gregor. 20.
mora. 9.
Ioan. cap. 10.
Epist. 137.

1. **E**T si non ita exigenda miracula sunt, quasi ab illis sanctimoniae cuiusque & ostendenda apud homines gloria, qua inter superos iam potitur, necessario pendeat, ut Gregorius docet grauiter sanè ac probè, nam Ioannem Baptistam quo inter natos mulierum non surrexit maior signum fecisse nullum certissimè constat ex Euangeliō; aliquae permulti sanctissimi viri Ecclesiae Catholicae lumina & ornamenta iacerent in tenebris & in ignoratione hominum, si miraculorum lux ad illorum collustrandam gloriam necessaria foret, quorum tamen vita Christianis orbem vniuersum notat & illuminat, tanquam stellis quibusdam eruditio-nis atque virtutum. Quæ enim D. Augustini, quæ Chrysostomi, Athana-siique legimus quæ vtriusque Gregorij Nazianzeni & Nisseni miracula sane per pauca. Vnde idem ipse Augustinus docens solius Dei esse vera miracula, facere ita solum Deum nosse ait, quo loco, quo tempore, quorum precibus facienda fint, ac neminem consilium eius perscrutari posse, quamobrem huius aut illius sanctitas minus sit testata miraculis, aliorum verò si quis declarata frequentioribus, virtutumque operationibus nobilioribus insignita. Postremo concludit sicut enim quod Apostolus dicit non omnes Sancti habent dona curationum, nec omnes habent diu-ductionem spirituum, ita nec in omnibus memoriis Sanctorum ista fieri voluit ille, qui diuidit propria vnicuique prout vult. Sunt pro testimo-nio & grauiori quadam confirmatione necessaria miracula, ut nouam fidem aut missionem à solo Deo extraordinariam testatam apud animum nostrum relinquant. Debet enim qui mittitur ostendere quasi sigillum intentis Dei, quod nihil est aliud quam miraculum, ut ab Apostolo dicatur. Hebræ. 2. *Contestante Deo signis & virtutibus, eamque ob causam ibi non fiunt miracula vbi iam pridem recepta fides confirmatione non indiget: aut vbi non modo non credibiliter sed ne suspiciose quidem af-sentiretur illis si fierent. Dicebant olim Pharisei Christo. Quanta audi-umus facta in Capharnaum fac & hic in patria tua. Verum quia non fu-is-sent illi credituri si fecisset, ideo ait scriptura, & non poterat ibi virtutem ullam facere propter incredulitatem eorum.*

2. Tamen quod ad illustrandam Sanctorum vitam miracula maxi-mam vim & autoritatem habeant, certissimum ponitur, maximè ex quo sic placuit Pontifici Maximo Christi Vicario cuius publico decreto sanctum est, viros quantacumque opinione sanctitatis claros, non nisi ex-ploratis eorum aliquot miraculis cœlitum numero adscribere, tum quia si vera

si vera sint non aliis suffragari laudibus possunt , quām veritatis , tum quia fieri ab alio nequeunt quām à Deo veritatis authore.

3. Quæ fortè vberius ac fusius aliquantulum dixerim , vt prudens lector intelligat rem totam Deo committendam qui dona sua vnicuique distribuit pro vt vult , ac proinde sanctitatem cuiusque , non signis sed charitate estimandam esse. Cūm certum sit neque omnes Sanctos viros miraculis excelluisse , neque qui illorum aut magnitudine præstiterant aut copia , idcirco reliquos sanctitatem superare. Ne tamen vlli generis approbatio huic nostro Dei seruo ab esset , nunc operæ pretium me facturum arbitror , si aliqua de eius miraculis breuiter attigero ne prolixi esse nimio studeremus. Plura quidem olim certis authoribus comperta fuerant , qua in eius vita , qua post mortem vel salubriter gesta vel patrata diuinitus , atque in tabulas publicas relata , & instrumento testibus que firmata conscripserunt Massilienses eius Monachi ad posteritatis memoriam sempiternam , atque haberentur nisi barbarorum incursionses ac seditionum incendio frequentes Monasterij conflagrationes piis consiliis interuenient ut assequi valui testimoniosis hominum fide dignorum , quorum ad me priuatæ literæ sic habent. De miraculis eiusdem S. Cassiani nulla nobis viger memoria , quia cum hoc Monasterium à Vandalis & Barbaris multoties captum & euersum fuerit consequenter scripta nostra & documenta vetera Monasterij erpta & subrepta fuere. Protinus verò vbi ab Urbano V. in superioris templi peculiarem & ornatam apothecam translatæ ac solenniter publicata reliquæ fuerunt , mirificè creuit cùm Massiliæ in eum religio , tum apud exteros , cœpitque visitantium honoratiūmque concursu maiori tumulus frequentari , & plurimorum pietas ad inuocandam in rebus aduersis opem , supplicationibus , precibus , conceptisque votis perfugere. Fuere initio , atque hoc ipso tempore , quo hæc scribo , viri sunt illustrissimi matronæque religiosissimæ qui super conditorio eius genibus nixi orent clathrosque ferreos exosculati partem reliquiarum eius exposcant. Alij pro exoratis beneficiis sacra faciant , nec raro cereos honori illius accendant , & imponant sepulchro.

4. Cæteris locis vbi Cassiani sanctitatem religioni esse diximus haud dubia etiam nunc alia mirabilia eluent , si per idoneos homines intentius inquirantur. Extat apud me literatum exemplum ritè ob-signatum subscriptumque manu Parochi Grassensis D. Crespe , viri ornatussimi , vnde sunt ea quæ de Taueronensi facello S. Cassiani adhuc exposuimus , quæque deinceps exposituri sumus de miraculis ex parte de-prompta. Magna , inquit , vndequequot annis , eò loci (nempè ad prædictum Taueronense facellum) coit populi frequentia , sed eorum præcipue qui aut claudi sunt aut arthritico morbo male affecti. Accepi ego ad facelli parietes appensa alias fuisse septingenta circiter subalaria fulcræ , ab iis quos aut podagra laborantes , aut membris mutilos , aut eorum vsu , planè destitutos integræ saluti ac prima incolumentati restituerat Deus ; adeoque accepi ex hoc Gratiae pago accolias fuisse nonnullos , quos ita grauiter exercret articulatis morbus , vix equi patientes ,

qui vbi territorium, in quo stat sacra ædes, attingebant leuamenti sentirent, & à suis cruciaribus laxamenti non parum. Vnde siebat ut ex equo excensionem tentarent, & saepe numero sanitati pristinæ redderentur necdum sacrum sancto Cassiano facellum ingressi. Ac licet nulla restent ad hanc usque diem tot insignium miraculorum vestigia, eò credo factum quod à paucissimis eiusmodi locus habetur, planèque desertus sit, non desunt tamen qui eo loci recurrentibus quot annis, magno & intimo cum pietatis sensu bonaque morborum suorum parte subleuentur.

5. Quamquam apud me nihil magis miracula qualiacumque valere possunt ad probandum mihi cœlestis huius viri sanctimoniam, atque ingentes illi animi motus & cordis excessus, ac tam ineffabilia ut vocat quam inaudita solatia gaudiorum, quibus ad orationem duci mentes hominum & quasi voluptate quadam perfundi ex proprio sensu & experientio testatur his verbis. *Magna enim verè atque mirifica sunt nec ulli hominum penitus nisi his tantum qui experti sunt nota, quia Dominus fidelibus suis adhuc in ipso corruptionis vasculo constitutis, ineffabili largitur liberalitate.* Quæ Propheta mentis puritate perlustrans, tam ex sua quam ex illorum persona, qui in hunc statum affectumque perueniunt exclamavit. *Mira opera tua Domine & anima mea cognoscet nimis.* Alioqui nihil noui nec magni intelligitur Propheta dixisse, si alio cordis affectu vel de aliis operibus Dei hac pronuntiassæ credatur. Nullus etenim est hominum, qui mira esse opera Dei etiam ex ipsis creature magnitudine non agnoscat. Ceterum illa quæ in Sanctis suis quotidiana operatione dispensat, ac speciali munificentia affluenter effundit, nullus alius nisi anima persuensis agnoscit, quæ in secreto conscientia sue ita est beneficiorum eius arbitra singularis, ut ea non solum nullo valeat sermone differere sed ne sensu quidem & cogitatione complecti, cum ab illo ignito seruore discedens ad istos materiales ac terrenos intuitus fuerit devoluta. Mox infra. Et ut pretermittam illas secretas atque absconditas dispensationes Dei, quæ intra se peculiariter exerceri mens Sanctorum omnium momentis singulis intuetur, illam celestem infusionem letitiae spiritalis, quæ delectus animus insperati gaudi acaritate susollitur, ad illos ignatos cordis excessus & tam ineffabilia quam inaudita solatia gaudiorum, quibus nonnumquam ignauissimo stupore torpentes ad orationem feruentissimam velut de somno profundissimo suscitamus. Hoc inquam est gaudium de quo Apostolus. *Quod oculus inquit non vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit, eius scilicet qui terrenis vitiis hebetatus adhuc homo est, & humanis inheret affectibus, nihilque de ipsis Dei munib[us] intuetur.* Denique idem Apostolus tam de se quam de similibus sibi qui iam de humana conuersatione discesserant, subiecit dicens nobis autem reuelauit Deus per spiritum suum.

6. Taceo quæ narrata supra à nobis sunt, asperrimam vitam victimaque, & in ieuniis assiduos rigores, humili cubationes, vigilias, quibus non raro contingeret ut à somnio expergefactus solidas noctis horas perseueraret, setosos aut nodosos funes ac rigentes catenas nuda latera constringentes, voluntarias sui verberationes & lanietas, ne à quæstis cruciatibus

ciatibus corpus vñquam integrè vacaret, effusiones sanguinis, animi curas & contentiones, quas ingentis atque intempestiuæ pietatis feruor idemtide sufficiebat, cursus & peregrinationes diuturnas viribus nihil omnino debilitatis, & alia id genus plurima quæ vim naturæ modumque exuperant.

7. Illud præterea nouum & mirum planè videatur necesse est, qui intellexerit quantum Cassianus virtutum suarum exemplo valuerit, ad fluentem religiosæ disciplinæ legibus erudiendam, quot homines ingenio, studio, ætate florentes eò pietatis adduxerit, institutum vt vitæ cursum abrumperent, spes suas prodigerent, votorum nexu arctissimo ad Euangelicæ paupertatis studium sese obstringerent. Quantus eorum fuerit numerus qui illius imitatione statuerint desertis sæculi vanitatis ad religiosas familias conuolare, vt primùm ab Italia digressi Massiliam venit factus ibi in gentem magnam duo instituit Monasteria, alterum virorum, mulierum alterum, tantamque fuisse aiunt, vt in uno virorum aut variis in domibus interuallo modico disiunctis, ad quinque millia discipulorum habuerit qui succendentibus sibi vicissim choris diuinorum solemnia continuarent. Quodque Athanasius de Antonio ipsiusque discipulis scribit in eius vita. *Eran*, inquit, *in monte Monasteria tanquam tabernacula plena diuinis choris psallentium, legentium, orantium qui infinitam regionem quondam, & oppidum à mundana conuersatione se- iunctum videbantur incolere.*

8. Quid illa quæ ad singularem ac penè diuinam eruditionem, hoc est ad libros eius pertinent, & exteriora quidem magis sunt, non minus tamen certa diuinæ virtutis sunt signa. Atque utinam quanti est ille thesaurus tanti æstimare possemus, etenim cum vniuersum opus referatur ad inserendas virtutes in animis & vitia extirpanda, propter rationem ac viam quæ commodissima ibi traditur, multi per illud plus breui consequi possunt quam longo alij tempore ac labore eo præsidio destituti. Neque in obscuro sunt ingentes pietatis profectus & utilitates, quas Catholicæ integræque religiosorum familie inde percepunt. Quam multi scriptis exemplis & documentis permoti atque in se conuersi laxiorem viuendi rationem correxerint, refectisque vitiis quibus à vitæ perfectioris cursu retardabantur, tota se animi contentionе ad orandi studium, ad voluntariarum afflictionum usum, ad solitudinis amorem & acrem sui custodiā, ad rerum Monasticarum accuratam observationem; ad assiduam cœlestium rerum contemplationem, & in colloquiis tractationem, ad flagrantissimam denique animorum Deo lucrandonum occupationem contulerint. Addo supra laudatos à me doctissimos iuxta atque sanctissimos viros non paucos, qui Cassiani institutiones illas suscepserint, ceterisque cum religiosis tum secularibus imprimis persuasum voluerint, vt suscipiantur. Nec tamen auditum quempiam, qui non magnos inde fructus retulisse profiteretur, & ad sui profectum nihil omnino & mortalibus rebus apud se duceret illis anteferendum, vt inde appareat negotium esse diuinum quod neque subtilitate excogitari, neque literarum scientia vel

sermonis elegantia & copia humana constitui tam sapienter vñquam potuisset, nisi ille qui sapientiae fons est, Cassiani mentem imbuiisset afflatus suo instinctuque diuino & ad institutiones tam salutares conscribendas impulisset. Hæc sæpè magna miracula & certissima sunt quæ cum attentius consideraret in summa Theologica S. Thomæ Ioannes Papa 22. neque plura neque maiora ad declarandam eius virtutem, cœlitumque honoribus condecorandam requirere se aiebat, cùm tam multa iis scriptis mirabilia & planè singularia inesse deprehendamus, per quæ Deus & suum opus esse, & radicis naturam ex trunko ostendat & fructu.

Lib. 3. Dialogo. cap. 17.

9. Gregorius latè prosequitur hoc argumentum, & Petro Diacono atque aliis, qui præ cunctis hoc potius existimant esse miraculum quo ad vitam mortui suscitantur, ac corporalia duntaxat stupentes miracula, maiora intueri non norunt, respondet. *Quod si visibilia attendimus ita necesse sit ut credamus. Si vero inuisibilia pensamus nimis rursum constat, quia maius est miraculum predicationis verbo atque orationis solatio peccatorem convertere, quam carne mortuum resuscitare. In isto enim resuscitatur caro iterum moritura, in illo vero anima in eternum viatura. Cum enim propono duos in quo horum existimas maiori factum virtute miraculum, Lazarum quippe, quem iam fidem credimus fuisse, carne Dominus suscitauit, Saulum vero resuscitauit in mente. Minus est ergo exemplum in carne suscitare, nisi forte per vivificationem carnis ad vitam reducatur mentis, ut ei hoc agatur per exterius miraculum, quatenus conuersus interius vivificetur. Et alibi tractans illa Domini verba, Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur.*

Homi. 29. in die Aſe. n. 10. *Que, inquit, miracula, scilicet spiritualia tanto maiora sunt quanto per hæc non corpora sed anima suscitantur. Nam corporalia illa miracula ostendunt aliquando sanctitatem non autem faciunt. Hæc vero spiritualia que aguntur in mente, virtutem vite non ostendunt sed faciunt. Illa habere & mali possunt. Istis autem perfici nisi boni non possunt. Nolite ergo fratres Charissimi amare signa, quæ sunt cum reprobis hominibus communia, sed hæc quæ modo diximus charitatis atque pietatis miracula amate, quæ tanto securiora sunt quanto & occulta & de quibus apud Dominum eò maior fiet retributio quæ apud homines minor est gloria.*

CAPUT XVII.

Quomodo deinceps Cassiani ordo propagatus sit usque ad nostra tempora.

1. **V**aꝝ de vita & morte Cassiani comperta sunt haec tenus tradidimus. Quiesque familiæ religiosæ ortum ac deinde quamdam veluti adolescentiam spectauimus, perfectionem deinceps & virilis ætatis quasi robur & incrementum persequemur. Sed in rerum optimarum copia incredibile sibi negotium capiat, qui singula stylo complecti velit. Nobis sat erit pauca quadam ex multis excerpere, quæ ad continuationem hystoriæ scriemque

eriemque contexendam, vel illustriora vel ad exemplum commodiora videbuntur.

2. Cassiano demortuo cum amantissimi filij tanti parentis obitu mœrarent vitæque sanctissimæ vestigia studiosè persequerentur, toti in gloriam intenti Deus eorum gerebat curam, & cœpti ordinis vberissimam lætissimamque sobolem propagabat, mouebatque hominum animos Monachorum integritate ac studio excitatos, vt eos aut expeterent beneuole, aut accersitos diligenter soliciteque retinerent & apud se certis in sedibus collocarent. Nam præter Cœnobium Nemausense in quo suasu Castoris, Monasticam rem amplificauit Cassianus ipse, sed multo magis institutis ac regulis; cum enim ante nullis ibi fere legibus nullisque certis formulis Monachi astrieti essent nisi quas vel interior vncio vnicuique suppeteret, vel Abbatum viua vox præscriberet, primus ipse vt supra dictum est Institutiones condidit sanctissimas, quibus totam hanc vitæ rationem saluberrimè conformarent. Præter Aptense quod idem Castor Aptæ Iuliæ creatus Episcopus, cum ad animi quietem & relaxationem suis sumptibus ibidem extructum annuis vestigalibus redditibusque locupletare, ac non solum se, quantum ab officio vacare licuisset, quod multo antea fecerat, sed sua etiam omnia religioni consecrare statuisset. Cassianus viros prudentissimos electissimosque sui ordinis destinauit, vt Ecclesia cœnobiique titulo sancti Bachi, fundamenta ponerent. Quod illi quidem fideliter præstiterunt nec infelici successu, qui & ipsorum ciuium fructu & rei domesticæ copioso prouento multis retrò saeculis Dei benignitate semper floruit. Nunc Xenone in eius locum suffecto iacet in cinere atque ossibus, prioris Monasterij barbarorum ruina & tempestate oppressi.

3. Monasterium, Yueline aquæ vt dicitur à piis quibusdam mulieribus Massiliensibus inchoatum in agro suburbano & in ea Rotundi montis regione vbi Iuelinus amnis Mediterraneo immiscetur quæque Monasterio S. Victoris auersa in occasum pertinet, tenue quidem principium habuit vt reliqua fere, sed firmos & constantes progressus vbi enim Sanctimoniales quæ pietatis opera ex instituto S. Cassiani administrari solent in iis se exercere ac ciuium virginumque imprimis religiosarum animos, ad omnem virtutem tum factis tum dictis commouere ceperunt, nonnulli eximia tam sanctæ familiz opinione ac benevolentia incitat, angustas ædes amplificarunt & amplificatas vberioribus fructibus stabilierunt, temploque laxiori ad populi commoditatem & frequentiam exornarunt, quod Virgini Deiparae dicatum Cœnobia per amœnæ Yuelini fluminis ripæ adiacenti, Nostra Domina de Yuelino, proprium ac certum nomen imposuit. Hoc prescriptum in monumentis publicis & tabulis veteribus Massiliæ reperies editi instrumenti anno 710. Generales ordinis Abbates & Præsules Monasterij S. Victoris in eo habuisse iurisdictionem, plures eiusdem Monasterij tabulae & antiquitatis monumenta loquuntur, & in iis censemur Yuelini Abbates prædicto Generali obedientes & subiecti. Sed Abbatis nomine Priorem intellige qualem hodie

de Monachis S. Victoris sibi Præfectum habent sanctimoniales de Arta cella, & aliæ passim aliorum ordinum in Gallia. Nunc ædibus ac templo planè dirutis atque incensis ab anno circiter 1080. aliæ non superlunt quām prædiorum & frastilli ædificiorum exuuiæ ac sacræ alicuius supellestilis spolia, quibus Iolanda Regina vxor Ludouici II. Siciliæ Regis Monasterum titulo S. Paulæ à se fundatum Massiliæ anno 1403. copiose auxit & ornauit, additis de conuenientia consensuque mariti florenis centum, quos indigenæ Iudæi & vettigales penderent, ut ex instrumento donationis ac regio confirmationis diplomatè perspicuum est, citanturque pro testimonio Pontificiæ Bullæ, Benedicti 12. dicti 13. Antipapæ altera fundationis æquissimas leges & ex pacto transactas conditiones instituentis & approbantis data Massiliæ in Monasterio S. Victoris Pontificatus prætensi anno 10. humanæ salutis 1404. Clementis VII. altera facultatem indulgentis cum generatim atque vniuersè ordini S. Augustini, tum sigillatim Parthenonis Abbatia Massiliensi S. Paulæ eiusdem ordinis, data Viterbij 10. Calend. Septem. Pontificatus anno 4. humanæ salutis 1527. Extat eiusdem Antipapæ rescriptum ad Archiepiscopum Narbonensem, quo cauetur imprimis collectoribus seu exactoribus Decimæ ex Concilio Lugdunensi in subsidium Terræ sanctæ vniuersis regnis impositæ, vel in subsidium Papæ, Cœnobiis duntaxat & Prioratibus Pontificiæ ditioni subiectis, vt Monasterium Nostræ Dominae de Iuelino, alteri S. Paulæ recens adiunctum ærario solutionis dimidio eximerent. Sygraphæ Chyrographum, Trilhac. Anno Christi 1407.

4. Ex eodem genere est etiam Parthenia Abbatia Massiliensis titulo S. Salvatoris authore quidem incerto, sed impulsoribus ac suasoribus ut præsumere fas est discipulis S. Cassiani, qui sedem pœnitentiæ ac religiæ quæ nunc Massiliæ visitur sub regula eiusdem sancti Cassiani piis aliquot virginibus delegerunt, in ea trans portum ciuitatis, regione Orientali, vbi iam facellum cum magna veneratione intra summi collis subterraneos specus à maioribus traditum, per antiquum celebrabatur. Nam quod ante hoc Monasterium etiam ibi S. Lazarus apud Massilienses summa religione coleretur, satis id declarat, quod in eius vita majorum verbis consignata traditione vulgatur, olim ad reorum pœnam in iis quas dixi specubus, carceris publici ergastula & hypogæa constructa fuisse quorum custodia conclusus Lazarus cum ab yris præfecto acceritus perseueraret in confessione diuini nominis, palo alligatus telis primùm configitur, tum è stipite abstractus securique percussus, locum omnibus diris atque omni dedecore infamem pretioso sanguine consecravit. Tumulum habuit in crypta recondita & penitus abstrusa, in qua pluribus annis latuit. At demum ne debito fraudaretur honore diuina bonitas effecit, vt sedatis persequotionum fluctibus & tempestate commutata, dum humo tradita effoderentur Sanctorum corpora, qui superstites fuerunt fideles, sanctissimas Lazari exuicias in maioris Ecclesiæ argenteam Lipsanothecam maximo cum apparatu transtulerunt. Habetur hodie religioni istud ipsum facellum, & eius sacris, ceremoniisque retinendis

retinendis maiorum instituta tuentur sanctimoniales, ex quo existit & illud quod in supplicationibus solennibus, haud procul à valuis Templi S. Salvatoris, sibi solent reliquiae S. Lazari cum deferuntur, & à Clero gratulatione ac prece aliqua honorari, ut esset indicium oppetitæ à Lazaro ibidem gloriosæ mortis ad triumphi memoriam sempiternam. Contigit verò iactantibus se Galliæ factionibus inconstanter ac turbidè Massiliam obfessam esse ab ipso perduelli Borbonio maxima multitudine & oppugnatam validissime anno 1527. quam Franciscus Rex summis obsidionis periculis liberauit. Cùmque libratae hostium machinæ contentissima murorum verberatione magis in ea parte feruerent quâ S. Paulæ Cenobium de quo supra eminebat foras, & projectum extabat maximè à cæteris omnibus ædificiis ita funditus interiit, vt inter seditiosos bellorum tumultus ac tempestates extinctis Sanctimonialibus, aut fortè in inopiam rerum omnium atque indigentiam summam redactis, quæ fundationis quasi patrimonio, naufraga supererant aliqua bona, Monasterio S. Salvatoris iam tum præstanti florentique gratia atque hospitiis nobilissimarum Virginum adiudicata fuerint, atque ita refuerent in suos Cassiani ordinis quasi primigenios fontes, à quibus ipsa Iolanda Reginæ studio incensus Benedictus Antipapa spoliato Iuelinæ aquæ Monasterio in alienos riuulos deduxerat. Occurrent si scrutari allubet in tabulariis Massiliensibus, instrumenta vetera scriptoris anno quædam notata 1070. alia 1080. quibus Monasterio S. Salvatoris varia censemur à variis bonorum donationes aut agrotum assignationes constituta.

s. Similis propemodum ortus ac progressus fuit eius Parthenij Cœnobij quod S. Cassiani appellabatur. Huic initium aut potius incrementum dedere Dinamus Patritius & Aurelianus quos inter & Episcopum Massiliensem cum multæ & magnæ de priuilegiis Monasterij contentiones haberentur & ad Romanum Pontificem utrumque appellatum esset, causam cognouit S. Gregorius & composuit edicto cuius exemplum rescripsit ad Respectam eius Cœnobij Abbatissam mense Nouembri Indictione 15. Epistola sic habet.

Lib. 6. Regi-
stri indict. 15.
Epist. 12.

*Gregorius Respectæ Abbatissa de Galliis Massiliæ.
De priuilegiis Monasterij sui.*

Plae postulatio voluntatis, effectu debet prosequente compleri: quatenus & deuotionis sinceritas laudabiliter enitescat, & utilitas postulata vires indubitanter assumat. Proinde Monasterio, quod in honorem sancti Cassiani est consecratum, in quo præesse dignosceris, iuxta petitionem filiorum nostrorum Dinamij, atque Aureliani, qui id religiosa deuotione donauit sui iuris in cunctis vniuersalibus ædificiis comprobantur, hæc priuilegia præuidimus indulgeri. 1. Constituentes ut obeuntes antedicti Monasterij Abbatissæ non extranea, sed quam congregatio sibi de suis elegerit ordinetur, quam tamen si digna huic Monasterio iudicata fuerit eiusdem

eiudem loci Episcopus ordinet. 2. In rebus autem vel dispositione Monasterij eiudem nec Episcopum neque Ecclesiasticorum quempiam, aliquam habere decernimus potestatem, sed hæc ad sollicitudinis suæ, vel quæ post te in eodem loco fuerit Abbatissæ, curam statuimus per omnia pertinere. 3. Die siquidem natalis, vel dedicationis supradicti Monasterij Episcopo illic Missarum sacra conueniat solemnia celebrare, à quo tamen ita est hoc officium exoluendum, vt Cathedra eius nisi prædictis diebus, dum illic Missarum solemnia celebrat, non ponatur. Quo descendente similiter etiam Cathedra illius de eodem oratorio afferatur. Cæteris vero diebus per Presbyterum qui ab eodem Episcopo fuerit deputatus, Missarum officia peragantur. 4. Præterea erga vitam actusque ancillarum Dei sine Abbatissæ qua in supra scripto fuerit Monasterio constituta, Episcopo secundum Dei timorem, sollicitudinem statuimus adhibere, vt si aliquam de illic habitantibus, exigente culpâ, oportuerit vltioni submitti, ipse iuxta sacrorum Canonum vigorem modis omnibus debeat vindicare. Iis ergo à nobis statutis, atque concessis ita in congregationis tuæ dispositione, custodiam stude sollicitiorem enixius in omnibus exhibere, vt iniqui hostis malitia nihil ibi, quod maculari possit, inueniat. Hæc igitur omnia quæ huius pagina præceptionis amplectitur, Monasterio tuo in omnibus, & ab omnibus in perpetuum seruari Christo protegente censemus; quatenus indultorum priuilegium beneficia in sua semper inuiolabiliter firmitate permaneant.

Lib. 6. cap. 11.

6. Episcopus verò ille Massiliensis quem tacito nomine appellat; S. Theodorus fuit quem Dynanius cum Clericis Massiliensibus sceleratissimè insidiosissimèque tractasse testis est Gregorius Turonensis in historia Francorum.

7. Sancti quoque Zachariae Cœnobium eodem fermè tempore simul exordium sumpsit atque institutum S. Cassiani, pia enim aliquot virgines sibi dumtaxat suoque profectui accuratius studere volentes, consultoque ciuitatis frequentiam & multitudinem fugere vt inimicam otio ac quieti spirituali, consilio cum aliquot ex Monachis perfectioribus communicato in solitudinem haud procul à Magdaleræ celebri & sacra spelunca se contulerunt. Hic in remoto à virorum frequentatione secessu & præcessi montis radicibus domicilium fixere humili quidem & obscuro ad id tempus loco, sed qui breui Monialium sanctissimarum virtute nobilitatus sit. Multis verò post annis cum disciplina Cassiani quod natura fert in omnibus fere rebus, ita consenuisset, magnaque ex parte laxata esset, vt pene ad nihilum ventura domus videretur. Dei nutu non ita pridem virgo quedam nobilis præfecturæ curam & honorem adepta, non solum eam conseruavit, sed etiam ad pristinam quamdam religionis formam reduxit atque illustrauit mirifice. Nam paulò posterumpens ex illis diuturnis quasi tenebris eius fama, virgines non paucas ad sui imitationem exciuit. Magna omnino ea mutatio fuisse dicitur, quam ut authoritate æque ac liberalitate promoueret Eminentissimus Cardinalis Alfon-sus de Richelieu Abbas Monasterij S. Victoris Massiliensis fundationis redditus

reditus tenues & exiguo de suis auxit & centum aureorum fructibus stabiliuit.

8. Ima sede mulieres hæserunt, ad sumimum verticem vbi sanctæ Balmæ vt aiunt sinus gremiumque aperitur, Monachi peruererunt. Cùm enim nulla ibi quam nunc videmus haberetur religionis forma, sed quidam esset hominum cœtus ad recipiendos Christianos institutus, inopes præserrim, qui peregrè aduenirent, placuit viris primariis qui & ipsi optimè erga Massiliensem Cassiani familiam animati, & bona ducti existimatione coloniam ex eo corpore illuc deducere bonosque operarios qui præsenti sæculo paucissimi erant & vbique locorum desiderabantur, in messem tam copiosam mittere, & quidem diuinare viſi sunt initij eius felicia incrementa. Hic enim noui hospites celeberrimis vt interdum solet virorum mulierumque peregrinantium conuentibus, doctrinæ Christianæ rudimenta tradere aurésque ritè confitentibus dare, cæteraque pietatis officia tam diligenter exequi ceperunt, vt in immensum creuerit loci religio, & ad vetera facelli decora & ornamenta magnam attuletur accessionem frequens & eximia Principum liberalitas, splendideque à multis adhuc bonis viris dotetur. De hoc facello meminit Paschalis 2. anno 1114. in Bulla. Dilecto in Christo filio Ottoni, &c. Nec obliuisci potuit Innocentius II. an. 1136 Pontificatus an. 6. cum cæteris censibus & prioratibus Monasterij S. Victoris Massiliensis Ecclesiam S. Mariæ de Balma annumerant. Itaque in tanta diuini honoris & gloriae amplificatione tantoque animorum lucro non frustra suscepta hæc solitarij secessus institutio est.

9. Atque his longè posteriores fuere Moniales Artacellæ institutæ à Monachis S. Cassiani, qui enim præficitur illis etiam hodie Prior Claustral & Magister spiritus, ab alio non eligitur numero & ordine Monachorum quam Massiliensem S. Victoris. Mihi quidem signatis tabulis constat Euolongum virum amplissimum eiusque vxorem nobilissimam Teuceniam studio gratificandi prædictis Monachis Massiliensibus templum quod nunc extat titulo SS. Perpetuæ & Felicitatis donasse in usus perpetuos Sanctimonialibus Artacellæ, multoque instrumento ac supellectili sacra exornasse, scriptionis editæ anno 1016. Generalis ordinis Capituli Massiliæ coacti in Monasterio principe S. Victoris ann. 1062. recitantur Canones quibus Moniales Artacellæ & S. Zachariæ, tempore diuini officij familiari congressu ac colloquio Laicorum, ignara nec opinante Antistita interdicuntur.

C A P V T X V I I I .

*Cœnobia item in aliis extra Massiliensem, Provincia
Diæcesis excitata.*

1. **F**ortunati etiam fuere his & posterioribus aliquot sæculis Episcopatus alij Provinciæ, quamplurimorum eiusdem familiæ domici-

liorum origine. Nam in Aquensi Diœcesi iacta Coenobij S. Maximini fundamenta , incolis exemplo Monachorum excitatis , qui Massiliensi proximo Conuentu digressi ad sacram specum propagandæ studio religio- nis accesserant , agrûmque omnem vicinum omnibus officiorum pietatis generibus famaque compleuerant. Quamquam alia fundationis non modo suscipienda ipsis Monachis fuit , celebritas famæ ac pietatis , quam locus à veneratione reliquiarum & tumuli S. Magdalena iam habebat acceptam , ac breui futurum opinio erat , vt sanctissimorum Monacho- rum virtute perficeretur quod summa amplitudine ac singulari gloria & commendatione dignum putarent. De huius fundi ac censu translatio- ne à iustis dominis ad alienos , dicendi locus fuit , cum in Magdalena no- stra Massiliensi ad vena , gesta Caroli 2. Regis Siciliae & Comitis Pro- uinciae , in Inuentione & iterata eorumdem reliquiarum exhumatione re- censuimus cap.23. & sequentibus.

2. Sub annum 1284. quo idem ipse Carolus I I. Patre Carolo rebus humanis exempto regni duxit exordium , aula demum Aquas sextias translata , Rege atque vxore Maria , Regis Stephani Pannoniae filia instantibus , vt eo seuerentur Fratres Prædicatores , quorum potissimum vtebantur industria , placuit instituere Parthenium eiusdem cum Sam- maximensi Ordinis Coenobium. Sacellum erat cum ædibus ac prædiis sub antiquo nomine B. Mariæ Virginis Nazaretanæ , vestigalis portio Monasterij S. Victoris Massiliensis. Ibi quod olim Cassianitarum Mona- chorum optimum circumquaque pretium laborum constitisset , de fun- datione à piis quibusdam mulieribus agi cœptum , subsidiis ad domus & templi apparatum liberaliter suppeditatis. Missi igitur Massilia qui rem diuinam procurarent Cassianitæ , tam præclarè functi sunt omni reli- giosorum munere , alij in externis quibus cum versabantur , alij in dome- sticis tirunculis excolendis opportunissimè desudantes , vt quod exigui municipij & coloniæ semen fuerat , & ad illam diem maiestatis urbis , neque censum neque molem parem haberet , paulatim ad iustum quasi statutam adoleuerit , ad eam denique amplitudinem , qua iam Caroli æta- te florebat , peruenturum. Rex qui iam satis horum Monachorum à qui- bus fundi fructus & possessio haberetur , urbanitatem Sammaximi ex- pertus erat in vestigalibus prædiis permutandis , Dominicanæ familie propagandæ sedem hanc præoptauit , vt quoniam administratio regia fre- quentius ibi tenebat , simul supellecstile sacrum commodius coram pro- uheret. Non vulgare verò illud aut commune officium sed aliquod sin- gulare beneficium fuit , quod vnam ex filiabus non in hanc modo reli- giosam familiam adscribi , sed & Antistitam præfici consenserit , cùmque Monasteria alia duodecim vel plura ordinis eiusdem fabricasset ac dota- set , in quibus de Magdalena usque hodie memoria agitur ac tandem moriens Neapoli cor suum ordini eidem legasset , quod usque hodie in Con- ventu S. Dominici de Neapoli in eburnea pixide seruatur , corpus tamen in Provinciam deferri ad Monasterium (non Arelatense ut insigniter hal- lucinatur Spondanus) sed ad istud Aquense Monialium nunc recens S. Bar- tholomæi

tholomæi nomine dedicatum testamenti tabulis edixit vbi non sine virtutum commendatione & sanctimoniarum fama visitur integrum, & strumis affectos, solo dicitur sanare attractu.

§. I.

Arelatas Cassiani familia propagatur.

3. **R**erum scilicet quæ Massiliæ quæque Aquis Sextiis circaque gerabantur fama reliquam Provinciam peruagata incendebat vbiue bonos ut suis quique oppidis eadem præsidia peroptaret. In delectu eorum quibus laus despensa iam & destinata fuerat, indefessa ut solet charitas & sanctitatis studium, consueto se extulit more prouentuque. Incensi enim tum collationibus mutuis tum ciuium benevolentia, & eo quidem magis quod hi qui aduocarant desiderari ad omnem cultum & victimum nihil sinebant. Assidui in Conuentu, ut confluentes qui multi erant piis sermonibus exciperent, expediti ac celeres ad accurrendum quocumque exoluendum solennium precum sacerdotale munus vocabat.

4. In hunc ergo numerum & primum ordinem adduco celeberrimum illud Monasterium, cuius fundamenta Hilario Episcopo authore, ut eius vita testatur, circiter annum Christi 445. in Arelateni suburbio iacta sunt. Sed eius hodie ne vlla quidem non dicam vestigia imo monimenta extant, à Gothis ut opinor, quod in suburbio esset excisum & à Childeberto Rege, dum ex Hispaniis rediret victor, de novo instauratum & alio in loco, ut infra mox demonstrabimus. Illi primus S. Florentinus præfuit Abbas, quod ex inscriptione veteri probatur apud Pontificium Arelatense in Aureliano. Transfœcta fuere sacra Florentini lipsana in Ecclesiam S. Crucis, permisumque à sede Apostolica, quod frequens esset in edendis miraculis, ut à populo coleretur ideoque illius cineres marmore quod hodie in Ecclesia S. Crucis visitur inclusi, & Aerosticho carmine quod nomen munus & obitum signat, inscripti. Ex Pontificio Aralatense cognosces omnia, si allubet, loco citato. Deinceps in marmore post versus ista sequuntur. Primus itaque præfuit S. Florentinus Abbas Monasterio nostro per annos quinque qui vixit annis P. L. M. L. obiit pridie Idus Aprilis duodecies P. C. Basili V. C. Iunioris Indict. prima. Post hunc secundus fuit Dominus Redemptus Abbas. Vtrum vero Cæsarius his annumerandus? cum ex eius annalibus liquido constet, Eonio Episcopo procurante Diaconum & Presbyterum ordinatum, defuncto in insula suburbana Abbe, in illius locum suffectum, bene qui coniiciet, vatem hunc perhibeto optimum. Porro conuenienter ad mentem nostram congruentèque Cassiani potius quam aliorum Monachorum fontibus Hilarium hortulos suos irrigasse tantummodo coniectura ducimur ad suspicandum, quod temporibus illis vix aliud Monachi nomen illustrius quam Cassianitæ audiretur in tota Provincia, quod Massiliæ Hilarius vsu ipso

& consuetudine notam atque insignem habuisset sibi amicissimi Cassiani virtutem, quod ad idem Cæsarius alioque deinceps Arelatenses Archiepiscopi in delectu atque existimatione Cassianitarum, non aliud quam Hilarijdecessoris sui exemplar sibi proposuerint.

5. Ex hac autem quasi vna radice aliae factæ sunt accessiones variarum familiarum, quæ idem Cassiani institutum complexæ, nonnulla reformando vel addendo aut leuiter immutando ab ipso disreparunt, in quibus vix vlla nobilior quam Cœnobium S. Petri haud procul ab eiusdem ciuitatis mœnibus, quod dicitur De Monte Maiori, eius enim Monachos Abbatii S. Victoris Massiliensi fuisse alias obedientes ac subiectos, id testibus planum faciam, qui & scire debuerunt & causam cur mentrentur non habebant. Extant in literis Apostolicis Gregorij VI I. Vrbanii II. & Nicolai III. opinionis nostræ expressa exempla, quibus hoc quasi perspicuum sit constetque inter omnes. Sic enim de sententia utriusque prædecessoris sui, scribit Nicolaus Pontifex Abbatii & Conuentui S. Victoris Massiliensi.

Nicolaus seruus seruorum Dei.

Dilectis filiis Abbatii & Conuentui Monasterij S. Victoris Massiliensi ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, ordinis S. Benedicti salutem & Apostolicam benedictionem. Prouisionis nostræ debet prouenire subsidio vt ius suum cuilibet conseruetur, sanè quoddam priuilegium felicis recordationis Vrbani Papæ II. prædecessoris nostri Monasterio vestro concessum, plumbea ipsius prædecessoris Bulla munitum, per te fili Abbas exhibitum, coram nobis quia præ nimia vetustate incipit iam consumi, de verbo ad verbum nihil addito, nihil mutato quod mutare posset substantiæ veritatem vestris precibus inclinati transcribi & annotari fecimus ad cautelam & transcriptum ipsius Bullæ nostræ appensione muniri ad perpetuam memoriam futurorum, &c.

Tum infra quod ad rem nostram singulatim attinet. Cœnobium S. Petri quod dicitur de Monte Maiori in Archiepiscopatu Arelatensi, & Cœnobium S. Mariæ de Crassa in Episcopatu Carcassonensi ita tibi tuisque successoribus per præsentem paginam committimus, sicut prædecessoris nostri sanctissimi viri Gregorij VI I. priuilegio constat esse commissum, &c. Id vero sigillatim prescriptissime Gregorium VI I. liquet ex eius literis ad Richardum S. R. E. Cardinalem Presbyterum & Abbatem Massiliensem eiusque successores datis Romæ 14. Calend. Maij Pontificatus anno 8. Quia ergo quædam Monasteria, alterum in Prouincia, videlicet Monasterium S. Petri quod dicitur ad Montem Maiorem, & alterum in Carcassonensi Episcopatu Monasterium S. Mariæ de Crassa, quæ ad huius sedis defensionem propriaque iuris eius esse dignoscuntur, iam dudum sacerularium Monachorum culpa à religionis tramite deuiasse intellectimus, ea reformatre & ad lapsi decoris speciem reducere valde esse necessarium duximus, satis enim decentius & conuenientius esse dicimus
destructa

de structa restituere & ad gradum suum collapsa reducere , quām in dilatandis vel nouiter ædificandis operam dare. Quapropter ad prædictorum locorum restorationem religionis tuæ prudentiam perutilem arbitrantes , licet tu quorundam proborum virorum adhortatus precibus , absque licentia nostra de eorum cura te nolueris intromittere. Nos tamen censuimus pér tuam successorūmque tuorum solertiam fratribus in eisdem Cœnobiis deinde mansuris perpetuam regularis vitæ circumspetionem prouidere. Proinde circa præfata Monasteria sollicitudinis nostræ vices dilectioni tuæ committentes , volumus atque præcipimus , vt in eis quæ amputanda sunt amputetis quæque corrigenda corrigatis , & quæ illis de disciplinæ tenore defuerint vestra vigilantia & labore confirmetur , &c. Quare hic etiam ordo iisdem Cassianitarum præceptis atque in vna institutione confirmatus , in eum qui nunc lucet virtutis & potestatis splendorem , mirificè auctus est.

6. Cæterum de Monasterij huius origine & conditu variant historici , certum puto ex Hilariani à Gothis diruti , de quo supra ossibus ac cinere Childeberti Regis studio emersisse primūmque se eiecisse in lucem atque extulisse anno circiter 540. sic enim de Childeberto legimus in Pontificio Arelatensi vbi de Cæsario. Diuisis pro imperij cuiusque portione vrbibus inter Clodouæ magni filios , Arelate Childeberto cessit anno salutis D X X X V I I I . quod potentibus Francis à Iustiniano confirmatum est diplomatè. Verum igitur est quod Cyprianus tradit , hodiéque , Arelate scilicet , in Christi nomine paret clarissimo Regi Childeberto Clodouei filio , vt possit de ea quoque dici , transferunt de gente in gentem , & de regno ad populum alterum , & non permisit Deus sub illo (Cæsario scilicet) hominem nocere Arelatensis suis. Noui Principis pietatem testatur Monasterium virorum celeberrimum , quod in Monte Maiori extra muros ædificati iussit ; quodque absolutum à Vigilio Papa voluit Apostolica authoritate firmari cuius rei testem habeo D. Gregorium ad Virgilium Episcopum Arelatensem scribentem in hæc verba. Cùm piæ desiderium voluntatis & laudandæ deuotionis intentio sacerdotalibus sit semper studiis adiuuanda , cura est sollicitudinis adhibenda vt ea , quæ pro quiete Monachorum religiosæque conuersationis fuerint disposita vel ordinata , nec dissimulatio negligere nec quædam valeat præsumptio perturbare. Sed sicut hoc quod ratio exigebat utilitatis oportuit definiri , ita quod definitum est , nisi fortè vbi maior est authoritas , non debet violari. Igitur gloriose memorie Childebertus Francorum Rex Catholicae religionis amore succensus , intra muros Arelatensis ciuitatis Monasterium virorum , vt scripto reperimus , pro sua mercede constituens quædam ibidem pro habitantium sustentatione concessit , cuius ne voluntas unquam duceretur in irritum , & ea quæ pro quiete Monachorum disposita fuerant turbarentur , quæque contulit in iure Monasterij Epistolis suis , Apostolica petiit authoritate firmari , hoc quoque suæ petitioni subiungens vt eidem Monasterio tam in dispositione rerum quam in ordinatio-
ne Abbatis quædam pariter priuilegia largirentur. Sciens quippe eam

Grego.lib.7.
Indict. 11.
Epist. 113.

Apostolicæ sedi reuerentiam à fidelibus exhiberi, vt quæ eius fuissent decreto disposita, nullius deinceps illicite usurpationis molestia quarentur. Vnde quia effectum & regia voluntas & res valde desiderata poscebat, à prædecessore nostro Vigilio Romanæ sedis antistite ad prædecessorem vestrum Aurelium scripta transmissa sunt, vbi omnia quæ amplectendæ voluntatis studium deposcebat Apostolicæ authoritatis libenter annisu firmata sunt, quia difficultatem pati non potuit huiusmodi res petita. Sed vt fraternitas vestra quæ fuerant tempore illo decreta cognoscat, antedicti prædecessoris nostri scripta his præuidimus scriptis adiungi. Quibus lectione percursis hortamur, vt omnia sacerdotali sicut decet studio inuiolata conserues, nihilque illi de indebitis nihil permittas de illicitis irrogari nec ea quadam patiaris usurpatione conuelli. Nam licet ea quæ semel Apostolicæ sedis authoritate sancta sunt nihil egeant firmitatis, ex abundantia tamen nostra cuncta quæ pro huius rei quiete à prædecessore nostro statuta sunt, nostra iterum autoritate in omnibus roboramus. Fraternitas ergo vestra ita se in custodiendis eis exhibeat, quatenus & omnem occasionem inquietudinis excludat, & aliis hæc operari studeat, dum se in custodienda defuncti piissima voluntate sollicitam, vt decet, exhibuerit & deuotam.

7. Plura citatum Pontificium in Aureliano. Vedit tandem Aurelianus antequam decederet anno 555. consummatum perfectumque Monasterium virorum, quod Arelate construendum mandauerat Childebertus viuente Cæsario, vulgo Monasterium Montis Maioris appellatur. Eximiis illud donauit priuilegiis Vigilius Papa quorum mentionem habes in Gregorio. Hic verò quod scribit intra muros urbis Monasterium à Childeberto constitutum, inde non leui conjectura ducimur ad suspicandum, primum Abbatem, Paulum nomine, initia quidem & tanquam semina Monasterij posuisse intra muros urbis, vnde sint omnia orta, generata, & propagata deinceps incrementa in Monte Maiori. Prosperæ res multæ consequuntæ sunt posterioribus proximis saeculis penè duobus, secundo vitæ sine villa offensione cursu; cum ingentem Saracenorum manum ex Hispania in Aquitaniam Eudonis Ducus accersitu transgressam, Carolus Martellus Pipini Magistri aulæ filii incredibili cæde prostravit. Fama est uno prælio ad trecenta septuaginta hominum millia cæsa. Sed huius tantæ cladis haud immemores Saraceni anno 738. vires repararunt. Novosque cogentes exercitus maiori impetu Galliam Narbonensem inuidentes Arelatem obsidione vallarunt: eaque capta, munitissima circumquaque loca cuerterunt ne hostibus usui esse possent, inter quæ fuit nobilissimum Montis Maioris Monasterium, quod ædificari iusterat Childebertus. Atque his demum vix bene sopitis motibus, Saraceni furore solito Piraticam exercentes, graue damnum Septimaniæ & Gothiæ intulerunt, & oppugnauerunt expugnaueruntque iterum Arelatem, quam consumptam repleuit & eruptam recuperauit Carolus Magnus Rex Francorum & Imperator, vt habent Pontificij Arelatensis annales in Lupo Archiepiscopo anno 793. Victi enim à Carolo Saraceni se in tutiora loca receperere,

recepere , cuniculos miro opere fabricatos in diuersas agrorum partes erumpentes fecerant , quos annis præteritis vidimus , dum vallo muniretur porta Militaris , licet fluentibus disiectisque temporum iniuria fornicibus , quos etiam inseguuntur ad interuectionem pene deleuit , ædemque cruci ob inimicos crucis Christi deuictos , in ipso victoriae loco dicauit . Hac de obsidione quamvis taceant scriptores , loquuntur lapides , verus enim est in Ecclesia sanctæ Crucis ad radices Montis Maioris , quam subiicimus , inscriptio , quæ rem gestam continet .

Noverint uniuersi quod cum Serenissimus Princeps Carolus Magnus Francorum Rex ciuitatem Arelatam , que ab infidelibus detinebatur , ob sedisset & ipsam vi armorum cepisset , & Saraceni in eadem existentes pro maiori parte aufugissent in montana Montis Maioris , & ibidem se retraxissent & in eodem se munissent , & idem Rex ibidem cum exercitu suo venisset pro ipsis debellandis , triumphum de ipsis obtinisset , & de ipso gratias Deo agendo in signum huiusmodi victoriae presentem Ecclesiam in honorem sancte Crucis dedicari fecit , & presens Monasterium in honorem sancti Petri Apostolorum Principis dedicatum quod ab ipsis infidelibus penitus destruendum fuerat & inhabitabile redactum , idem Rex ipsum reparavit & reedificauit , & Monachos ibidem pro seruiendo Deo venire fecit , & ipsum dotuit , & plura bona eidem contulit : in quo quidem Monasterio plures de Francia ibidem debellantes sepulti sunt . Ideo fratres orate pro eis .

Vacuæ quidem & desertaæ S. Petri insulæ Monasterium à Childeberto fundatum , à Carolo Magno restitutum & muneribus auctum historiæ Arelatenſes testantur in Yterio , verū de reportata in Saracenos victoria silent . Quibus cum assentiar , fidem tamen non nego affirmantibus , quod eadem in insula secundo ab hoc saeculo Pontiis Ecclesiam sanctæ Crucis olim à Caro Magno constructam , fortè collapsam & restauratam dedicauit , Ramberto Abbatे . Venit etiam in huius rei confirmationem Ecclesia quæ Arelate extat , quam Carolus Magnus Diui Luciani cineribus celebrem fecit Tilpino Rhemensium Episcopo Missarum solennia celebrante , quam tamen non à fundamentis construxisse sed tantum restaurasse certos nos reddunt fornices subterranei , quibus innuitur templum , prima enim Reipublicæ Christianæ sacula redolent , cùm in subterraneis locis non autem in publico religionis suæ cultum fideles profitebantur .

8. Anno 977. Yterius Arelensis Archiepiscopus castrum S. Hippoliti Theucindæ concessit in fundum vesticalem , ea lege ut reddituum esset ea defuncta , quæ cum ab eius antecessore Manasse prius insulam Montis Maioris accepisset , vt à rerum perturbatione immunis degeneret , eam Moringio Abbatî habitandam dedit , Conrado Rege regnante , & Guillelmo Comite rem gestam probante hoc eodem anno 977. Rursus furore improborum violatis atque imminutis copiis Monasterij , eius tamen non renouatas modo atque instauratas reliquias , sed priorem quoque amplitudinem & gloriam ædibus longè capacitoribus & redditibus pinguioribus amplificatam fuisse memoriae proditum est . Sic enim in Thesau-
ro Monasterij loquuntur Annales . Anno ab Incarnatione Christi 1016. fuit
inchoatus

inchoata Baslica B. Marie. S. Petri sanctorumque Apostolorum in honorem Dei, Indictione 14. tertio Calend. Iunij feria quarta sub regno Roberti Francorum Regis, in tertio anno fundationis huius Basilice obiit Guillelmus, nomine secundus, incolitus Comes Adelaidis & honorifice sepultus est in fundamento huius Ecclesie Montis Maioris. In Guillelmi nomine quem secundum appellant, numeri notam interpretatur Pontificium Arelatense in Pontio. Porro, inquit, Vuillelmus, Adelaida vxore seu Adalaixia vel Adelide, Vuillelum, Constantiam, Hermengardem, & Adelmodiam suscepit: illa Roberto Francorum Regi nupsit, Hermengarde Aruernorum Comiti, Adelmodia binas nuptias celebrauit, primas cum Bosone Comite de la Marche, secundas cum Guillelmo Pictauensi. Florentibus in dies rebus Monasticam vitam professus est. Id Maioli celebris sanctitate Abbatis suasionibus factum indicat Odilus. Qua, inquit, ille Maiolum Veneratione prosequutus fit Vuillelmus Provincia Gubernator, & vita & exitus illius ostendit quippe qui per Sancti viri merita & fida obsequia Beati Benedicti habitum induere meruit. Hic ille est Maiolus qui testamento Vuillelmi subscriptus Cluniacensis Abbas vir admiranda sanctitatis. Egregia vero Vuillelmi nostri sanctitas innotescit in Manuscripto codice Chesnij, qui narrat crebra miracula ad sepulchrum eius fieri solita, quæ reuera illum ad cœlum migrasse demonstrant. Vuillelmus ergo ille filius, ideo secundus in Epigraphe, dictus, quia Patri Vuillelmo successit. Gerbergam Landrici Niuerni Comitis filiam duxit vxorem, ut indicant literæ Pontificiae Benedicti VIII ad Pontium Archiepiscopum Arelatensem & alios Regni Burgundici Praesules, confirmataque instrumentum quo Eldebertus municipium Longodinicum in agro San-Remigiano situm Monachis Montis Maioris condonat, cui subscripte Vuillelmus Comes & xor eius Girberga. Existimat Chesnus Vuillelum secundum vestigio Patrem inseguutum & sanctitate insignem imo miraculis celebrem, eodem manuscripto Codice teste, animam inter Monachos Monachum exalasse.

9. Postremò vel accessisse priori splendori aliquod incrementum, vel accidisse nouam aliquam conuersionem status & inclinationem communium temporum iidem subindicant ibidem Annales. Anno 1153. ingressi sunt Monachi in Ecclesiam ad Deo seruendum. Quo tempore præerat Cœnobio Ioannes Abbas, sedente Arelatis Raymundo De Bolena Archiepiscopo. Pontius De Vlmo post promotionem Petri de Banhaco ad Cardinalatum donatus Abbatia Montis Maioris ab Urbano V. cuius erat Vicarius Generalis in regimine Monasterij Massiliensis, ædificauit præcelsam illam, quæ hodie visitur Montis Maioris turrim anno 1369.

10. De bonorum donationibus & agrorum assignationibus, quæ ibidem referantur quod paulo longius esset omnes commemorare, præcipuas tamen duas ex omni ætate delibabimus priorem à laicis, posteriorem à Clericis, viris primariis constitutam. Prior igitur sic habet. Reibaldus, vel Rubaldus, vel etiam Rotbaldus cum sua vxore Hermendaria dederunt Monasterio Montis Maioris Archinrico Abate, iure perpetuo villam

Apud Surium
tom. 1. die 2.
Maij.

Chesnus l.4.
histo. Regum
Ducum &
Comitum
Burgun.

villam quæ vocatur Pertusus, quæ sita est in Regno Prouinciae, in pago Aquensi. Hæc donatio facta fuit ab illis Anno Incarnationis Dominicæ 1002. & signum ad fidem seruandam apposuerunt in charta cum illius nepote, Guillelmi vel Vvillelmi nomine. Indictione XII.

Raynaldus, Guillelmus, & Leutofredus sive Lanfredus fratres, ipsum castrum quod vulgo dicitur Pertusus cum suis appendiciis Monasterio Montis Maioris dederunt, promittentes inter se ut qui primus moreretur dimitteret suam partem dicto Monasterio. Ita secundus & tertius pariter. Acta est hæc donatio 2. Nonas Augusti in Comitatu Aquensi anno 1019. Indictione 1. regnante Rodulpho Alamannorum Rege, qui omnes tres hanc chartam signo suo firmarunt.

Guillelmus vel Vvillelmus Comes Forcalqueriensis & nepos Reibaldi Comitis, cum sua vxore & coniuge confirmarunt donationem dicti Comitis & etiam villam quæ dicitur Pertusus Monasterio Montis Maioris dederunt anno 1042. regnante Conrado Patre Henrici III. Qui Henricus III. filius dicti Conradi sibi assumpsit regnum Arelatense, propter regni Burgundiæ donationem sibi factam à Rodulpho vltimo Rege huius Comitatus; & tunc regnum Arelatense fuit dispergitum, & in prædam missum, & tunc Comes Prouinciae erat Guillelmus III. in ordine Comitum & secundus nomine anno 1039. cui dicto Guillelmo in eodem anno successit filius eius scilicet Odo, qui obiit anno salutis 1090. relinquentis filium suum Gilberbum Comitem Prouinciae.

11. De lite ante Calistum II. Viennæ contestata inter Guillelmum Abbatem Montis Maioris & Guillelmum Comitem Forcalquerensem, qui Pertusi dominium temerè atque iniuriosè usurpasset dicemus infra cap. 24. num. 7.

12. Paucis post annis circiter annum 1090. Prioratum S. Mariae de Ratis ab Aycardo Archiepiscopo & uniuerso Canonicorum Arelatensium Collegio acceptum referunt Monachi Montis Maioris, huius enim donationis monumenta hæc extant. Sancta Ecclesia vtriusque testamenti autoritate, sancta loca (Sanctorum beneficia augere volens munibus) donat, quatenus famulatus ab ibidem inhabitantibus Deo exhibetur, & exhibendo cœlestia regna descendere mereantur. Quid enim felicius? quid laude dignius? quam pro terrenis cœlestia, pro mortalibus immortalia, pro transitorii sempiterna acquirere, & acquirendo supernorum ciuium societatem promereri. Decet itaque Ecclesiasticae religionis Monasteria, beneficiis Matris Ecclesiarum hereditari, & hereditata charitatiua dilectione consolari Apostolo dicente. Nemini quicquam debeatis nisi vt inuicem diligatis. Vnde sanctæ Arelatensis matris Ecclesiarum filij donamus, & donando perpetuo iure tradimus B. Mariæ & B. Petro Montis Maioris & Monachis tam præsentibus quam futuris sub Abbe Vvillelmo, vel sub eius successoribus, Ecclesiam S. Mariae De Ratis cum omnibus quæ ad eam pertinent tali conditione, vt unoquoque anno in festiuitate omnium Sanctorum triginta solidos Melgarenses seu monetæ æque valentis, Canonicis tam præsentibus quam futuris persoluant, & duas

candelas in consecratione ipsius Ecclesiae B. Mariæ , & alias duas in eius Assumptione , videlicet meliores. Nomina autem filiorum Ecclesiae Arelatensis qui hanc donationem fecerunt , sunt hæc. Aycardus Archiepiscopus , Raimhaldus præpositus , Bertranus Sacrista , Pontius Decanus , Gerardus Caput scholæ , Astasius Carbonellus , Ansaldus Dono , Romualdus Astatius , Pontius Palerius , Bertrandus Gaufridus , Aycardus Boso , Pontius Autardus , Bligerius Lerus , Gaufridus Aufaldus , Christophorus Geruasius , Raymondus , Gerardus , Sibaldus , Gonciolinus , Vvillelmus , Bernardus , & Rodulphus. Hi omnes huius donationis chartam firmant & firmando vna voce laudant. Illius donationis & firmationis fuerunt testes laici , Vvillelmus Vgo , Bertrannus Guidus , & Guibertus frater eius , Raymondus filius Vvillelmi Vgonis , Bernardus Aymo & filius eius Petrus , Aycardus Aymo , Vvillelmus Deadrenis , Aldebertus Astelius , Vvillelmus Malaherba , Raynandus Rostanus , Romaldus Calueria , & Vvillelmus , Bernardus Rapina , Vgo de Rapitorio , Bernardus Aldebertus , Vvillelmus Bonifilius , & Fulco Decanus. Erat dum Caput scholæ hanc cartham iubentibus cæteris Canonicis dictaret , & Pontius Paulus Notarius , qui eisdem præcipientibus scripsit.

13. Quare appelletur Ecclesia S. Mariae De Ratis pluribus verbis expositi in Magdalena nostra Massiliensi aduena cap. 17. num. 2. *De Ratis* dicitur à rate seu naui , qua delecti è Iudæa viri , recti vñà cum Magdalena & Maximino , primum ad ostia secundi ac interioris aluei Rhodauini in territorio Arelatensi ac deinceps Massiliam penetrarunt. Quo loco atque aliis similibus Prioratum istum semel atque iterum & sèpius de manu vt aiunt in manum traductum ac traditum fuisse restantur historici. Primò enim S. Cæsarium anno 540. legasse sorori suæ Cæsariæ ac Monasterio Virginum cui præferat , Agellum Syluanum atque adeo Ecclesiam S. Mariae De Ratis quæ in eo sita est , facilè colligitur ex eius Testamento , quod luce palam in omnibus Bibliothecis ad omnium oculos diuulgatum habetur. Exinde Raiambaldum & eius fratrem Fulconem tenuisse illam in sua potestate & dirione anno 1060. constat similiter ex Instrumento donationis , qua traditur eadem Ecclesia Canonicis Arelatensis à Raimbaldo vel Raiambaldo , ex libro viridi fol. 86. Priscorum decreta Patrum declarant Sanctam Dei Ecclesiam à fidelibus sanctissimisque viris olim , per vniuersum mundum pullulante religione Christiana fundatam , & in omnibus vt eam decebat , ornatam atque repletam , scilicet in innumerabilibus turmis Clericorum , in amplissimis prædiis terrarum , in copia sui seruorum , arque in opulentia frugum quæ & incuria maiorum principum & pigritia suorum pastorum tam præsentium quam etiam præteriorum taliter est destructa & dilacerata , in amissione suarum rerum , quatenus relicta in tristitia atque in egestate posita , nec Rex , nec Dux , Marchioue est , ei porrigenis manum. Quapropter ego Raibaldus Archiepiscopus & Fulco frater meus prospeximus molem nostrorum peccaminum , & prospeximus peccata nostri patris & matris vt Dominus Iesus Christus illis dignetur dimittere omnia eorum delicta , nobisque dignatur

dignetur dare vitam in hoc saeculo & sanctitatem , & in futuro sempiterna præmia. Donamus Deo & sanctæ Ecclesiæ pretiosissimi Prothomartyris Stephani , in qua requiescit Trophimus Apostolus almus , & eius Canonis inibi seruientibus , in praesentia illustrium virorum aliquid de nostris beneficiis , quæ iacent in Comitatu Arelatense , in insula Camaria , hoc est Ecclesiam Sanctæ Dei genitricis semperque Virginis Mariae De Ratis & Ecclesiam S.Martini ; has Ecclesias & quantum ad eas pertinet vel pertinere debet in terris cultis , & incultis , pascuis & pratis , aquis , & palustribus , Stagnis , & Salmariis , Rubinis , & piscatoriis , syluis , & racegiis , mare , & Rhodano , simul , & vineis totum & ad integrum donamus atque in perpetuum tradimus Deo & S. Stephano atque Apostolo Trophimo & Canonis eiusdem Ecclesiæ seruientibus. Facta est charta istius donationis Mense Feb. Regnante Henrico Rege anno Incarnationis 1061. in tali tenore ut si Archiepiscopus aut aliqua tam Clericorum quam Laicorum persona esset , quæ haric chartam donationis irrumperet voluerit aut supra prælibatos Sanctos , vel ad forum. Canonorum hoc quod eis damus tollere tentauerit , computet in vinculo auri libras decem , & insuper iram Dei omnipotentis incurrat , & sit maledictus omnibus maledictionibus veteris & noui testamenti demergaturque cum Dathan & Abyron in profundum inferni , ibique particeps sit Iudeæ traditoris. Ad postremum firma sit donatio ista & stabilis permaneat omni tempore. Rursus eruptam de manibus Canonicorum restituisse Aycardo Archiepiscopo Bertrannum Prouinciae Comitem anno 1090. testatur Authenticum Capitulare fol. 126. his verbis.

*Testamentum Bertranni Comitis super restitutionem
B. Marie , S. Trophimo.*

14. **A**ntiquis veterum Patrum traditionibus habemus , quod si quis rem quamlibet reddere vel vendere vel commutare voluerit per paginæ testamentum , ne fruiolum aut infirmum remaneat , memorie commendetur. Vnde ego Bertrannus Comes & mater mea Stephania simulque coniux mea Mathildis pro remissione peccatorum nostrorum reddimus liberè & absolutè Ecclesiam S. Dei genitricis Virginis Mariae de Ratis , cum omnibus suis appenditiis S. Stephano & S. Trophimo nec non Canonis sedis eorumdem Deo seruientibus ut post hac ab integro possideant & in nullo eorum quod facere voluerint relistamus , propterea accipimus de rebus Canonicorum trecentos videlicet solidos , quatenus si quilibet rem à nobis redditam impedire vel inquietare tentauerit , nos Canonicis supra iam prænotatis adiutores existamus. Sanè si quis nos aut villa apposita persona frangere aut irrumperet voluerit , non valeat vendicare quod tentauerit , sed omnibus quæ in nouo vel veteri Testamento scriptæ sunt , maledictionibus subiaceat. Sit socius in poena Iudeæ perditio , qui Dei filium Iudeis ad perdendum tradidit , & cum Dathan & Abiron ; quos viros terra absorbut , in æterno periturus incendio de-

putetur, & neque in hoc s^eculo neque in futuro remissionem suorum peccatorum apud Dominum impetrat. Bertranus Comes qui hanc chartam scribere iussit manu propria firmat, & testes firmare rogauit. Stephania mater eius firmat, Mathildis coniux eius firmat, &c.

Sub idem tempus eiusdem Aycardi Archiepiscopi & Canonicorum dono ac munere, Vvillelmo Abbatii & Conuentui Montis Maioris commissam fuisse mox supra diximus, & quidem tanta cum firmitate iuris atque constantia ut ad hanc usque diem, addicti Prioratus possessionem fortam tutamque sibi semper Monachi assurerint, quem recenti nomine appellant Prioratum S. Mariæ De Mari.

15. Atque illud non queo præterire de reliquiis S. Antonij Abbatis quæ disputationibus huc & illuc trahuntur, quod eas sibi vendicent Monachi Montis Maioris, iisque rationibus ut aiunt, & argumentis quæ omnem adhibent persuadendi dignitatem sed tamen hæc est summa conclusionis.

*De translationibus Corporis B. Antonij Magni
Ægyptij Eremitæ.*

Beatissimus Antonius Ægyptius anno salutis humanæ 254. Imperante Decio natus est, per annos circiter viginti unum domi versatus deinde in solitudine & Eremo quatuor & octoginta circiter annorum spatio Angelicam prope duxit vitam, qui quintum & centesimum annum agens ab humanis demigravit à duobus suis discipulis in abdito Eremi loco sepultus anno 359. Constantio Constantini Magni filio imperante, Imperij eiusdem ann. 19. ubi centum septuaginta annis ignotum permanxit corpus. Deo autem qui serui sui memoriam vniuerso orbe celebrandam proposuerat aliter disponente, ipsius corpus Iustiniano iuniore imperante apud Thebaidem diuinitus iuuentum est anno 529. & Alexandriam translatum. Dein post Ægyptiorum ab Imperio Constantinopolitano defectionem, Saracenis Arabiam occupantibus, Christiani incolæ diuersas Sanctorum reliquias, ne in manus infidelium peruenient, ab Alexandria asportantes B. Antonij Corpus, Constantinopolim circa annum septingentesimum quartum detulerunt, & in vetusto templo non procul ab urbe benigne ab Imperatore suscepti condidere. Et hæc quidem fuit sancti Corporis secunda translatio. Anno autem 1070. Lothario II. imperante, cùm Comes Ioncelinus Viennensis, vir pietate & militia clarus Hierosolymam persoluendi voti causa cum nobilibus adiisset, nec non reliquias B. Antonij Constantinopolim translatas ibidemque assuerari intellexisset, properandi auditus Constantinopolim suo cum vniuerso Comitatu incolmis peruenit, quem Imperator ob generis nobilitatem honorificè suscepit. Certior interea factus Ioncelinus B. Antonij reliquias, quarum gratia hoc iter arduum aggressus erat, in quādam Ecclesia penè desolata minus decenter ob ministrorum inopiam & paucitatem

paucitatem afferuari, Imperatorem supplex adiit & petiit ut eas in Viennensem Galliae Provinciam sibi deferre liceret, quod facile impetravit, diuina sibi tanti muneris obtinendi suffragante gratia. Lætus igitur votive sacro donatus munere, prospera usus nauigatione in patriam remeauit. Defuncto Ioncelino sine liberis, hereditas illius ad Guigonem Desiderium nobilitate insignem virum propinquitatis iure delata est, cui Urbanus II. per Viennensem Provinciam transeundo sub anathematis censura præcepit, ut corpus B. Antonij quod passim indecenter deferebat, in loco religioso honorifice reponeretur. Guigo autem Comes mandatis Apostolicis obtemperans accersitis Benedictini Ordinis Monasterij S. Petri Montis Maioris Monachis, oratorium in B. Mariae honore dedicari curauit in oppido S. Desiderij Mota nuncupato & ibi sub eorum, potestate & protectione corpus Beatissimi Antonij remisit anno 1095. quod quidem corpus postea à Monachis ad eorum Monasterij Montis Maioris anno 1291. alportatum fuit. Hinc quod annis in eorum Conuentu 3. Idus Iunij eius translationis memoria fit. Tandem ex dicto Monasterio propter crebram deuotionem populique frequentiam anno 1491.

5. Idus Ianuarij in hanc ciuitatem Arelatem delatum est & in Ecclesia Parochiali S. Iuliani ab eodem Monasterio dependente collocatum fuit, ubi summo honore & magna populorum frequentia colitur, conuenientibus eò religionis & voti gratia ex toto terrarum orbe peregrinis. Hæc extracta ex Archivii & variis authoribus, &c.

16. Quid ego Parthenonis, cui à S. Cæsario nomen, factos ibidem Monasticos satus, ortus, incrementa comemorem? Iam ipsa fama Cæsianitæ Massilienses, quæ de eorum sanctitate percrebuerat, magnam erant apud viros primarios laudem consecuti; omnia tum in illos studia Clericorum ardebat desiderio imitationis ac disciplinæ, cum forte Cæsarius in Arelatenibus Ecclesiæ suæ areolis religiosum descripturus atque compostrurus hortum, non alias quam è Cassiani arbore excerptos voluit, quos fereret surculos. Cæsariae sorori suæ virginculæ, in nobilissimo Orbis terrarum gymnasio Massiliæ locum de legit, in quo primum apud Moniales Institutionum Cassiani coloribus tincta, ipse deinceps quasi quandam palæstram & extrema lineamenta virtute eius afferret. Fusè ista lateque dicuntur in vita S. Cæsarij, quam duobus libris complexus est Tolonensis Episcopus & eiusdem Cæsarij discipulus Cyprianus, & ab authore Pontificij Arelatenensis citantur his verbis. Arelate celeberrimi Monasterij fundamenta iecit S. Cæsarius, cui Cæsariam sororem Massiliæ edocetam religiosum institutum, postea Magistrum S. Radegundis præfecit, neque virginum tantum multitudine illud amplificauit, sed disciplina quoque adhuc extat & viget ranta sapientia, ut in eius laudem verè eam dixerim, quod de alia S. Benedicti Gregorius, discretione præcipuam, sermone luculentam. Meminit Fortunatus

Greg. 1. Dial.
cap. 36.
Fortunat. 1. 8.

passim:
*Has inter comites coniuncta Cesaria fulget
Temporibus nostris Arelatense decus.*

Cesarij monitis luci sociata perenni

Si non Martyrij virginitatis ope.

Et infrā.

Dulce decus ubi sit veneranda Cesaria presens

Presule Cesario non caritura tuo.

Magistrum fuisse S. Radegundis declarat s̄pē Fortunatus, vt cūm ait de eadem S. Radegunde Monasticam vitam profitente.

Regula Cesarij linea nota tibi est.

Et alibi

Concipiente fidem Christi Radegundis amore

Cesarij lambit regula quidquid habet.

Fortunatib. 5. Et ad Martinum Galliciae Episcopum

Carm. 1.

Atque adscita sibi seruetur in urbe Genesi

Regula Cesarij praeulis alma sui

Qui fuit antistes Arelas de sorte Lerini.

Grego. lib. 9. Mentio fit apud Gregorium Turonensem in Epistola Episcoporum ad S. Radegundem. Tamen specialiter definivimus, si quæ sicut dictum est de locis

sacerdotaliter nostræ gubernationis commissis in Pictauensi ciuitate, vestro Monasterio meruerit sociari, secundum Beata memoria Domini Cesarij Arelatensis Episcopi constituta, nulla sit ulterius discedendi licentia. Et cap. sequenti. Arelatem urbem expetunt de qua regula S. Cesarij atque Cesaria Beata suscepit Regis se tuitione munierunt. Et cap. sequenti in Epistola S. Radegundis. Insuper Congregationi per me Deo prestante collecte, regulam sub qua S. Cesaria dedit, quam sollicitudo B. Cesarij Antistitis Arelatensis ex institutione sanctorum Patrum conuenienter collegit, adscini. Scripsit etiam S. Cesarius eiusdem regulæ recapitulationem, in qua addit nouas Constitutiones, sed nihil de illa citant recensiores historici. Adiecit tanquam prioris auctarium posteriorem aliam regulam S. Aurelianus Archiepiscopus Arelatensis mediante Auxanio proximus successor, si tamen alia dicenda sit, quæ maiori ex parte sumpta est ex regula S. Cesarij etiam iisdem verbis s̄pē transcriptis, quemadmodum in Concordia regularum suis locis ab interpretibus obseruatum est. Duas autem edidit regulas S. Aurelianus alteram Sanctimonialibus nostris Cesarianis,

Trithe. c. 5. ut videre est apud Trithemium libro de proprietate Monachorum. Aurelianus Episcopus in regula ad Moniales capitulo 3. sic dicit. Nihil occulte accipiatis, sed si quis propinquus aut amicus aliquid in vestimento aut in auro vel aliud quodcumque dederit aut transmisserit, in potestate sit Abbatissa. Quæ verba ita citantur in dicta Concordia mutato feminino genere personarum in masculinum, pro more authoris cap. 60. Nihil occulte accipiatis sed si quis propinquus aut amicus aliquid in vestimento aut auro vel aliud quodcumque dederit aut transmisserit, in potestate sit Abbatis, &c. Alteram Monachis ut planum est ex cap. 69. Concordiæ vbi hæc habentur, ex regula S. Aureliani Episcopi. Nullus honorem Presbyterij aut Diaconatus accipiat preter Abbatem. Si voluerit ordinare Presbyterum aut Diaconum & Subdiaconum quos ipse voluerit ordinandi habeat potestatem.

potestatem. Si verò Deo propitio ita profeceritis, ut aliquis ex vobis ad Episcopatum petatur ipse solus egrediatur. Quæ quidem verba nullatenus Monialibus Conuenire possunt. Porro extitisse hos Monachos, non ex aliis quam ex Cœnobij Montis Maioris sacris officinis & Academiæ Cœsariae spatiis, qui eodem authore & dante Cœsario, explantatam Massiliæ Cassiani sobolem Arelatensis areis iterato conseruerint, quemadmodum de S. Cœsaria dictum est; fuit enim S. Cœsariæ Monasterium Cœnobia Montis Maioris gemellum, eodemque partu eademque obstetricante S. Cœsarij manu, iisdem incunabulis editum. Colligere licet ex Chronologia Pontificij Arelatensis, vbi de Aureliano quemadmodum antequam decederet anno 555. viderit consummatum perfectumque Monasterium virorum, quod Arelatè construendum mandauerat Childebertus supra commemorauimus.

17. Cœsariæ verò defunctæ successit alia Cœsaria Mater illa ducentarum Virginum, quas inibi Deo seruientes vidit Cœsarius antequam vita discederet. Tricesimo enim anno post sui Monasterij institutionem, tam paruis initis ortum diuina fauente gratia in tantum culmen illud suscepit euæctum. Quod non censibus tantum aut prædiis, sed rectè pieque viuendi norma & exemplis fœliciter locupletauit. Tanta ei de hac Congregatione cura fuit, ut die terrio ante obitum in Monasterium famulantium manibus gestari voluerit, quo Cœsariam matrem ceterasque virgines inuiseret, consolaretur illis benedicret atque ad æternæ vitæ præmia, ut verus pastor & pater plenus dierum hortaretur. Illas commouens ut regulam quam ante aliquot annos ipsis constituerat fideliter custodirent. Testamento illas successoribus suis Episcopis commendat & subiicit. Ac ne quis existimet in tanto numero, ut fieri solet, & in incondita turba aliquid tumultus aut perturbationis extitisse, nemo erat, qui tum virginum illud agmen aspiceret, nemo diuinum illum religiosæ concordiae cœtum cerneret, in quo nullæ simultates, nulla detractio, sed multitudo abstinentium & certamen officiorum videbatur, qui non admirareret & obstupeceret. Certè in earum summa subducenda, quæ nobilitatis simul atque sanctitatis gloria floruere, præter quatuor Abbatisas, quarum natalis dies ut sanctarum in factis Monasterij commemoratur, ex reginis Galliae item quatuor hic Monasticam humilitatem professæ ex annalibus & antiquitate iactari solent, quarum exempla virgines alias & quidem primarias non paucas ad mundum fugiendum, ad solitudinem colendam adduxere.

18. In Ecclesia Monasterij S. Genesij & S. Honorati de Alis campis à B. Trophimo constructa & à Carolo Magno ampliata & dotata, quam tum fortè vastitatis aut pestilentiae vis, vel proscriptio Monachorum aliqua ex parte vacuam fecerat, euocati Massilia Monachi Cassianitæ expleuere factorum ministrorum vices. Ad religiens munia feruidi omnes, ad opera manuum impigri, ingenio lenes & placidi, ea morum & oris modestia, quæ pietatem intuentibus quamdam ingenerarent cum enim S. Virgilius ex Abbatे Lerinensi substitutus Paschasio Arelatensi.

Archiepiscopo, eamdem illam Ecclesiam in Diui Honorati Lerinæ insulæ fundatoris honorem, auxisset Monasterij ædibus amplissimis, in suorum ut opinor Lerinensium Monachorum tutelam, quorum virtuti, fidei, fœlicitati curam pensi officiique Canonici commendauerat, anno circiter 591. quo sedem init Virgilius, sustinuitque ad annum usque 640. Casus incidit, ut continenter labuntur & fluunt omnia, qui periret superiora, ac ne quid pietati & religioni ab iniuria temporum detrahi posset, quod non facilè restitueret opportunitas, placuit recenti Monachorum Cassianitarum virtute memoriam Lerinensium propè intermortuam renouare. Prima usucaptionis & tutelæ istius iura, quæ quidem scriptis monumentis constent, recensentur in M M. SS. Tabularum Ecclesiæ Arelatensis, tempore Isarni celebris sanctitate Abbatis Massiliensis anno Christi 1013. cum bona Monasteriorum ab omnibus publicè diriperentur, miserandoque essent in statu Ecclesiæ & Galliarum Cœnobia, quibus reficiendis admirationem singularem tunc maximè habebat eiusdem Abbatis non modo industria in agendo, sed & in conficiendo celeritas, & consilium in prouidendo. Extant publica instrumenta non pauca, quibus firmatur ius istud, quod asserimus, Abbatis S. Victoris Massiliensis in Cœnobiam & in res Cœnobij Arelatensis S. Honorati potestas, inscripta editionis anno 1070. & 1074. In Bullis à Gregorio V I I. Abbatii & Monachis Massiliensis S. Victoris interrogatis, singulari diplomate conceditur in eorum gratiam Priori & Monachis S. Honorati, ut ciuitate Pontificio licet interdicto multata, possent ipsi religiosè adire sacra & diuinis operari. Datum Romæ in Palatio Lateranensi 8. Calend. Junij anno salutis 1080. Pontificatus anno 12. & ultimè. Præterea in Autentico Ecclesiæ Arelatensis fol. 110. ad annum Christi 1141. Mense Nouembri Pontificatus Innocentij I I. anno 12. Conrado I I. Cæsare Burgundia & Arelates Rege, Guillelmus I. Archiepiscopus Arelatensis & S. sedis Apostolicæ legatus litem bene longam ab Abbatie Massiliensi S. Victoris damni iniuria contestatam cum Arelatensi Collegio Canonicorum directit, quod Canonici Ecclesiam S. Honorati, S. Romani, S. Petri De Fabregol, S. Cæsarij De Villanova S. Hermetis, S. Cæsarij de Bosarene, & partem nonam decimarum de Papia, fictis priuilegiis, aut falsis de possessionis iure actionibus usurparent ibidem fol. 115. ad annum Christi 1146. Conrado itidem Cæsare & Raymondo Archipiscopo Arelatensi, Guillelmi de Moretiis & Iordanæ vxoris ac filiorum literas interpretes legimus in hæc verba.

Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris, quod ego Vvillermus de Moretiis & vxor mea Iordanæ & filij mei Petrus Dino, Guillelmus de Moretiis, & Augias Dino, & ego Hugo de Moretiis & vxor mea Aibelina pro remedio animarum nostrarum & omnium parentum nostrorum soluimus & in perpetuum, desemparamus Domino Deo & S. Victorii Monasterij Massiliensis & tibi Abbatii Petro & tibi Priori S. Honorati Petro quidquid in toto territorio de Moretiis querimonie aduersum vos habebamus, videlicet quidquid est inter Lauren Longareth usque

ad Montana de Almis, & vsque ad Rippas altas, & vsque ad Crauem cum omnibus montibus & vallibus. Et ne hanc solutionem & desemperationem aliquo modo reuocare possemus hoc tibi Petro Priori S. Honorati firmamus iure iurando ne in toto prædicto territorio aliquid iniuriæ vel calumniae tibi aut successoribus tuis deinceps inferamus. Et si cum aliis hæredibus nostris de præfata solutione aliquid causæ vel quæstionis haberet, à te vel à successoribus tuis commoniti veritatem super his secundum scientiam nostram nullo modo taceremus. Hoc autem factum est in præsentia Arelatensis Archiepiscopi, præsentibus omnibus qui subscripti sunt testibus, Guillelmo Bosone, Paulo De Baucio, Vvillelmo De Còrdina, Petro Detellano Matthæo Berengario De Gigiano, Arnulpho, Petro De Cabannis, Pontio Abondancio, Pagono De Mercato, Petro Guillelmo de S. Remigio. Hanc chartam laudauerunt & firmauerunt prædicti Vvillelmus & Vgo De Moreriis, & Vgødino in præsentia supradicti Raymondi I. De Monte rotundo Arelatensis Archiepiscopi, &c. Regnante Imperatore Contado I I. facta est hæc charta in ciuitate Arelatis anno 1146. ex Authentico Archiepiscopij Arelatensis fol. 115.

19. Cætera series deinde sequitur maiora necens. In nomine cunctipotentis & indiuividæ Trinitatis. Ego Rostagus & frater meus Guiranus & vxores nostra Mathildis & Fides, ac filii nostri Guiannus, Vuillelmus, Bertrannus Raimboldus, Rostagnus & ego Adebertus De Auinione & vxor mea & filii mei Vilbernum & Guiranus donamus siue vendimus pro salute animatum nostrarum & parentum nostrorum Deo & S. Mariae semper Virgini & S. Victori pretioso Martyri in præsentia Bernardi Abbatis & Vvillelmi Prioris Monasterij S. Genesij, qui hæc fieri petiit, aliquid de Alodio nostro in ciuitate Arelatensi, in territorio de Moreriis tam terram inter Lauron Longarech vsque ad montana de Almis, & vsque ad rippas altas cum montibus sicut aqua vergit, & omnes valles quas inter iplos montes Monachi S. Victoris tam per se quam per alios laborare potuerint vsque ad Crauem, & omnem terram quæ modo est sicca vel siccabitur de palude, vsque ad medium paludis, cum riuis & fontibus & pratis rupibus & vallibus & aquis aquarumque decursibus, arboribus pomiferis & infructuosis & pascuis. Donamus etiam aquam postquam exiit de molendino Rigofredi, vt faciant inde molendina vel aliud quod placuerit vbi cumque voluerint siue in palude siue vbi melius visum fuerit. Donamus ergo hic Monachis in stagnio & in palude ad unum nauigium quidquid piscari potuerint, & vbi cumque infra illos terminos villam siue mercatum siue de pane siue de vino vel de qualibet, reædificare aliquid voluerint & quidquid vñeari infra istos terminos tam ipsi quam illi qui pro ipsis habitauerunt, siue omni vñu & siue incommodo faciant. Ex eo quo homines qui non fuerint de eorum dominio & potestate, si pro illorum securitate oues suas pascentes conseruauerint, debitum vñum de pascherio nobis reddant. Volumus autem nos venditores vel donatores post futuris hæredibus nostris vt locum sine omni vñu & seruitio dimittrant, si autem inquietare pro aliqua occasione præsumpt-

serint quæcumque fuerit persona non valeat assequi quæ malè petit, & triginta auri libras pro hac appetitione persoluat, & nisi satisficerit perpetuo excommunicationis gladio subiaceat. Accepimus ergo nos Guiranus & ego Rostagnus per hoc equum vnum & mulum, Adelbertus De Auinione solidos octo, Vuillelmus Quiqueramus solidos quinque, Guicheranus de Cabilione solidos quatuor, Isnardus Christophori & Petrus & Vgo frater quatuor solidos. Nos similes donatores præscripti chartam istam firmamus, facta autem est hæc charta anno 1173. Indictione 10. Bartholomæus Vgo Costarosa, Vgo Bartholomæus, Petrus Garanco, Pontius Presbyter, Petrus Calandria Vvillelmus Vgo firmant. Vvillelmus Presbyter rogatus scripsit. Stipulationes aut pauci & Conuenti formulas inter Raymondum Archiepiscopum Arelatensem & Abbatem S. Victoris pro Ecclesiæ S. Gabrielis cum Honore de Vaqueriis permutatione subiiciam in posteriori Indice de Abbatibus.

20. Repetebat ab eodem Abbatे & à Priore S. Honorati sacer Canonicorum Conuentus Arelatensis, & persequebatur liti ac iudicio reddituum partem, quos frequentes & non modicos in tanta demortuorum varietate & humandorum multitudine & funerariis precationibus Monachi colligerent, plurimos enim circumquaque Christiani ob loci Sanctitatem & reuerentiam ad Aliscampos religionis causa transmittebant, lectus tandem in arbitrarium iudicem Raymondus Archiepiscopus Arelatensis rem controuersam & plenam dissensionis hac lege diremit, qua libram thuris duntaxat quotannis pédere Canonici, festo S. Trophimi die teneretur Abbas S. Victoris. Hæc in foro transacta vtrinque ex pacto & conuentu 17. Calend. Augusti ann. 1163. Friderico I. huius nominis Imperatore cognomento Barbarossa, Raymundo Berengario Comite Provinciae. Porro Raymondus ille Archiepiscopus Arelatensis fuit eius nominis 2. à Bolena dictus, qui priorem Raymondum de Monte Rotundo exceptit proximè, Abbas verò fuit Dominus Fredolus de quo mox similiter in indice Generalium Abbatum.

21. Hinc quadraginta post annorum exacto curriculo consumpta æde superioribus bellorum tumultibus & exhausta, deficere aliquatenus prior ille religionis splendor extinguique visus est. Qua de te credo satis idoneum, satis grauem testem Michaëlem De Moretio Archiepiscopum Arelatensem scripsisse audistis ex monumentis Annalium in Pontificio Arelatensi, ad Comprouinciales Episcopos vt eos certiores faceret desolatam esse penitusque destructam ædem S. Honorati, extra muros, in qua præter Trophimi sepulchrum, cuius reliquias Raymondus de monte rotundo intulit in Ecclesiam D. Stephano sacram, quamplurimi asserabantur Sanctorum cineres. Mausoleum & Ossuarium erat Archipræsum, Procerum, Regumque Burgundie & Arelates ideoque liberius imperriendas ab ipsis eleemosynas esse vt antiquum illud reuerendumque templum exsurgeret. Reperitur autem hæc Epistola in Autographo Episcopali tabularij Arelatensis cuius exemplar integrum habes in Pontificio Arelatensi, sub titulo. Michaël de Moretis.

22. Anno

22. Anno 1221. redintegrata litis controuersia inter Abbatissam S. Cæsarij & Hugonem Boardy Arelatensem Archiepiscopum eiusque Canonicos, de quæstu qui humandis corporibus in Ecclesia nostræ Dominæ Bellocensis, ex sacris funerariis fieret, sublata similiter per iudices arbitrarios Raymondum Fulconem Præpositum Ecclesiæ Arelatensis, & virum perillustrem Geruasium sub Imperatoris ac regis Arelatensis, stipendio Castrorum Præfectum, fiducia assensu Conradi Cardinalis titulo S. Ruffinæ, Legati Apostolici & Episcopi Portuensis. In quibus actis firmatur ditio Abbatis Massiliensis S. Victoris in Cœnobium S. Honorati iurisdictionem habentis.

23. Quadringentorum tandem ac plurium annorum possessionem mouere placuit Cassianitis ac Prioratum Prioratu cum Monialibus ordinis S. Benedicti Tarasconensibus permutare. Quo iure dominium Ecclesiæ S. Honorati legitimè adierunt Moniales anno 1424. subrogato in locum Monachorum, autoritate Pontificis, Vicario perpetuo, cuius legendi nominandique prærogatiuam sibi pleno iure vindicabat Abbatissa, ut constat ex collati Vicariatus diplomate quod nobilis Ioannes De Parade à Pontifice exceptit anno 1499. 25. Iulij. Nec tamen de sua priori possessione abierunt Cassianitæ, quin minora Prioratus eiusdem beneficia quas capellaniæ vocant, attribuendi facultatem sibi reliquam fecerint. Nam de Capellania B. Virginis Salutatæ à Guidone De Fods ibide fundata 2. Iulij anno 1415. extat diploma, quo Raymondus Boisseri Monachus S. Victoris ipsam ab Abbatte suo exceptit. Similiter ab eodem postmodum excepere Monachi S. Victoris Georgius Berardi 31. Maij anno 1443. Guillelmus Raymondi anno 1446. At deinceps inter Abbatem S. Victoris & Archiepiscopum Arelatensem de attributionis iure disceptatum, donec Collegij Canonorum Ecclesiæ Maioris Arelatensis redditibus, authoritas Pontificia eam adscripsit 1. Octo. anno 1617. Bertrandus Lebrata ciuis nobilitate clarus Arelatensis, filiæ Catharinæ Lebratae è Monialium S. Cæsarij religioso cœtu, legatos ad vitam centenos Francos annuos, deinceps ab eius obitu ad Ecclesiam S. Honorati in vsum ædium vestigaliumque Cellæ S. Catharinæ transferri voluit anno 1396. cuius sacerdotium Roubino Espineti Monacho S. Victoris Bertrandus Ioannes Monachus & ipse S. Victoris ac Cœnobiarca S. Honorati solo iure nominationis attribuit ann. 1569. Melchior Paris Monachus à Bartholomæo Gardano similiter Monacho Cassianita illud idem beneficium abdicatio nis ope nactus est anno 1632. 1. Septem. Stephano Gondarde Monacho deinceps concessa est eiusdem possessio, non alio iure quam rescripto Vicarij Generalis Abbatis S. Victoris Massiliensis.

24. Postremum de toto Prioratu iterum authoritate Apostolica inter Abbatissam Tarasconensem eiusque Moniales & PP. Minimos certis conditionibus transactum anno 1616. vt Vicarij loco Patres quidem Minimi Ecclesiam S. Honorati cum ædibus clastralibus proximis commissam haberent, redditus verò incolumes & saluos retinerent Moniales, diuinæ vt arbitror sapientiæ consilio ita sanctissime ac prouidentissime consti-

tuente, nam de S. Honorato dixit Eucherius. Quod si arbitrio charitas, quæ PP. Minimorum quasi scutaria tessera circumfertur, humana forma exprimenda esset, Honorati vultu depingi debere videretur. Tum in Hilarij eius successoris, affinis, conciuis, & in Christo filij Epitaphio habetur, quod seruile officium non dedignatur adire, *officio vixit minimus sed culmine summus*. Profecto charitatis & humilitatis exemplo quas non modo nomine ipso sed & vita atque instituto profitentur PP. Minimi, ardentes faces præferebant religiosæ posteritati, quæ tandem sacros eorum tumulos & cineres veneraretur & religiosè asseruaret, templumque colapsum & Monasterij frequentes ruinas restituerent. Sancti Trophimi corpus cùm ibi centum circiter supra mille annis quieuisset, intra urbis mœnia tutius mansurum in Basilicam S. Martyris Stephani illatum est, in cuius tumulo inuentæ sunt multæ Sanctorum reliquæ, quas vna cum corpore B. Trophimi Gasbertus De Valle Archiepiscopus in arca argentea reponi curauit. Sic enim habes in Pontificio Arelatensi. *Arcam porrò curauit argenteam, in qua D. Trophimi & aliorum Sanctorum cineres collati sunt ea siquidem est arca inscriptio*

*Hoc opus factum fuit tempore venerabilis Domini Gasberti
Archiepiscopi Arelatensis & Domini nostri Papæ Cœsararij
sub anno Domini M C C C I L I.*

25. Ritus dedicationis facelli S. Trophimi, de quo supra, in diem Augusti 15. qui gloriose Virginis Assumptioni sacer est, ut antiquæ testantur imagines, anno Christi 61. creditur incidiisse qua causa id factum est motibus, ut recurrente Assumptionis die, omnibus intra urbem cœfantibus processionibus, penitentium atrati coloris ad eamdem capellam & Cœmeterium religiose præeunte, ad imitationem primæ processionis Christi, & discipulorum eius vestigiis insistendo procedant fideles & sacram Cœmeterij aream circumveant. In qua supplicatione tanta fuisse dicitur hoc anno 1633. populi assiduitas & frequentia ut in templum omnes confitendi, sacrum audiendi, & communicandi causa ingredi non potuerint. Quibus verò licuit sepringenti supra mille ad Eucharistiae diuinum epulum accesserunt, numerusque confratrum maximè auctus, & legitima quædam facta est pietatis accessio nec ea vulgaris, Cœmeterij longitudo & latitudo sicut in gestis Caroli legitur uno milliario constat. De D. Trophimo dicitur quod oratorium ad ortum solis iuxta paludes situm B. Virginis & sepulturæ fidelium dedicarat ibique Cœmeterium toto orbe exinde celeberrimum statuerat. Quod etiam Honoratus Trophimi successor decursis aliquot sæculis milliario, circumductum auxit, & illustrauit, deque suo nomine posteris appellandum reliquit & quam celebre toto orbe Christiano semper fuerit, non tam lapis in æde S. Seuerini Burdigalis incisus, de illo præferens elogium, aut innumera sepulchra adhuc ibi visenda, quam B. Trophimi Arelatensis Ecclesiæ fundatoris tumulus indicat. Totus ille ager quem ipse dum viueret fidelibus inhumandis deuouerat sacer effectus, magnam venerationem habuit, in quo S. Virgilius, S. Honorati successor Ecclesiam quæ adhuc superest

superest condidit, eamque Christo saluatori & B. Virginī dicauit. Inu-
lēscente demum in locum religione octo aliæ Ecclesiæ inibi constructæ
fuere variis titulis insignitæ, variis itidem bellorum incendiis ac tempo-
rum iniuria solo prostratae, S. Mariæ, S. Petri, S. Lazari, S. Eulaliae,
S. Cæsarij, S. Desiderij, S. Bertulphi, S. Vrsulae nomina prætulere.

26. Mitto alia quæ audio non pauca in Arelatensi Dicecessi vel fun-
data olim Monasteria, vel in eius ditionem & potestatem redacta. Boso
Prouincia Rex ann. 877. Rostagno Archiepiscopo Arelatensi possessio-
nem Cenobij Crudatenis ad Rhodanum, Dicecessis Viuariensis firma-
uit, quod alias Lotharius Augustus eiusque filius confessio diplomate de-
derant Rotlando eiusdem Rostagni præcessori, ut patet ex Autentico
Capituli Arelatensis folio 2. Nec multo post Manasses Archiepiscopus
Arelatensis anno 914. à Ludouico Bosone Rege Arelates & Burgundiæ
Romanorumque Imperatore diploma obtinuit, quo antiqua Ecclesiæ
iura renouantur, & inter alia. Abbatias, inquit Ludouicus, Anianam,
S. Maria de Gordanicis, atque de Crudatis cum omnibus appenditiis
earum, portum etiam Arelatensem, &c. Insuper & omnes res quas an-
tecessor suus ab antecessore meo obtinuit, scilicet Iudæos præfata Ec-
clesia perpetuo iure obtineat. His subscriptis Viennæ 20. Imperij anno
Ludouicus serenissimus Augustus, Legiturque in autographo Capitulari
folio 60. concessio prædij clientelaris in vtilitatem Rotbaldi, quæ an-
num Imperij eiusdem notat 33. Demum anno 1139. inter Canonicos
Arelatenses & Abbatem ac Monachos Crudatenses, pacta, conuenta sti-
pulationes habitæ quibus tenerentur Monachi, in annuos census pendere
Canoniciis decem Iusticias, ut aiunt, & alia id genus Vectigalia ex Au-
tentico folio 121. verso.

27. Annonus siue Anno Arelatensis Archiepiscopus Ecclesiam S. Ger-
uasij in pago Phocensi, Pacconi Presbytero attribuit, ut conuocatis re-
ligiosæ vitæ sociis & consortibus gloriose laboris Abbatiam ibidem in-
stitueret, quam Monachis S. Benedicti ex Cassianitarum Massiliensium
communitate, qui continentis agri regione vicini & confines erant, ad-
ministrandam commisit, Paccone siue Paccione Canoniciis approbanti-
bus primo renuntiato Abbatem. Cœpit destinatum rei gerendæ consilium
anno 989. cuius perfectio atque absolutio non nisi biennio post, exitum
suum habuit sane fœlicem. Deinceps quemadmodum ab Archiepiscopo
Arelatensi ex pacto atque Conuentu adigeretur hic Abbas obedientiæ Sa-
cramento, ac nominatim quod in verba Petri cognomero Eynardi Archie-
piscopi iurauerit Abbas S. Geruasij De Phos an. 1185. testantur Annales
in viridi, folio 266, & in Rubeo fol. 266. & in Rubro fol. 315. Paucis inde
post annis cum disciplina Monastica, quod natura fert in omnibus fere re-
bus, ita consenuisset magna que ex parte laxata esset ut penè ad nihilum
venisse Abbatia Phocensis videretur, Hugonis Boardy Arelatensis Archie-
piscopi grauis apud Gregorium I X. intercessit appellatio qua religiosi
nominis & Conuentus iura omnia & priuilegia non sine ignominia vi-
tiolis atque insolentibus Monachis abrogarentur, quod & factum est, ut

dicitur in Autentico Archiepiscopali Rubeo folio 351. vbi de Hugone Boardy. Mona. horum, inquit, S. Geruasij Phocensis municipij in Icanda la prouuentium Abbatiam suppressim à Pontifice summo per Conradum Portuensem Episcopum & S. R. Ecclesiae Legatum Hugo obtinuit, a signatis Archidiacono quem instituerat illorum redditibus.

28. Similiter suppressam, quamquam alia ex causa, Abbatiam S. Mariae de Vlmete Ordinis Cisteriensis, in Insula Camariæ loco dicto Sylua Regalis Diœcesis Arelatensis habemus in tabulis eiusdem Autentici, cùm de lite agitur inter Procuratorem Generalem Ordinis, & Galiardum Sommatem Archiepiscopum Arelatensem.

In nomine Domini Amen. Anno Nativitatis Domini 1320. die Mercurij 26. Mensis Martij Indict. 3. Pontificatus Sanctiss. Patris & Domini nostri. D. Ioannis diuina prouidentia Pape 22. anno 4. Nouerint vniuersi hoc præsens publicum instrumentum inspecturi ac etiam audituri, quod in mei Notarij publici & testimoni infra scriptorum ad hoc vocatorum specialiier, & rogatorum præsentia. Quod cum ab olim in Ecclesia B. Mariae de Vlmeto Diœcesis Arelatensis, fuisset Abbatia sive Monasterium Religiosorum Cisterciensis Ordinis, & iustis ex causis fuisset dicta Abbatia seu Monasterium ruinatum de licetia & consensu Archiepiscopi Arelatensis in loco dicto Sylua Regalis dictusque locus Sylua Regalis non haberet sufficentes redditus seu prouentus competentes pro sustentatione idonea seu congrua honoris & onoris Abbatiae, & Conuentus eiusdem, potissimum iuxta necessitate seu consuetudinem aliarum Abbatiarum ordinis prædicti. Tandem per Capitulum Generale prædicti ordinis apud Cistercium celebratum, dictus locus dictæ Abbatiae Sylua Regalis cum omnibus suis iuribus & pertinentiis fuerit vnitus seu coniunctus, suppositus seu summissus Monasterio seu Abbatiae Vallis Magnæ Ordinis prædicti Diœcesis Agathensis. Demum cum dicta vnio & summissio facta assertatur non valere per R. Patrem D. Galhardum Dei gratia Arelatensem Archiepiscopum, tum quia facta sine sua & suorum prædecessorum auctoritate, licentia, consensu, & ipso suisque prædecessoribus penitus inconsultis; Tum etiam quia facta in præiudicium & grauamen & detractionem seu diminutionem honoris & iuris sui & dictæ suæ Ecclesiæ Arelatensis, cùm ad ipsum vnio vel summissio facienda de Ecclesiis & Monasteriis sua Diœcesis aliis Ecclesiis vel Monasteriis, de iure communi pertinere noscatur, & quia etiam non modicus imo magnus honor suis & dictæ suæ Ecclesiæ Arelatensi vertitur seu versatur, in habendo infra suam Arelatensem locum Abbatialem & Conuentualem, Volens idem Dominus Archiepiscopus ius & honorem prædictum pro posse suo defendere & tueri, ipsumque volens in aliquo negligere, locum prædictum Sylua Regalis ob præmissa in sui & dictæ suæ Ecclesiæ præiudicium ne quid attentare ad manum suam possint, captum sub manu sua tenuit medium annum & ultra. Verum volens se plenarie informare an causæ prædictæ veræ forent, ob quas per dictum Generale Capitulum vnio & summissio de dicto loco Sylua Regalis, Monasterio prædicto Vallis magna dicitur

dicitur fore facta. Misit discretos viros Dominum Gerardum De Vallis Vicarium suum Generalem & D. Guillelmum De Auriaco Archidiacionum Arelatis ad inquirendum ac se plenariè informandum , eidemque D. Archiepiscopo fidelem relationem faciendi de valore & aestimatione reddituum & prouentuum dicti loci Syluae Regalis , & quorumcumque aliorum iurium tam spiritualium quam temporalium ad dictum locum spectantium. Qui quidem dicti D. Geraldus & D. Guillelmus supradiicti diligenter & curiosè informati ac plenariè instructi de valore & aestimatione reddituum & prouentuum praedictorum , retulerunt dicto D. Archiepiscopo in praesentia sui Capituli , quod dictus locus Syluae Regalis nec per se nec cum Ecclesia de Vlmeto nec etiam cum aliis omnibus suis iuribus ad dictum locum spectantibus coadunatis , & simul computatis non habebat sufficentes redditus sive prouentus pro sustentatione honoris & oneris dignitatis Abbatialis nec etiam pro sustentatione victus quotidiani Conuentus , &c.

29. Porro hanc Abbatiam ex Parthemone S. Cæsarij Arelatensi foundationis sua riuulos deriuasse memorant ibidem in libro Rubeo fol. 129. Acta Imberti Archiepiscopi Arelatensis anno 1200. die 1. Nouembris. Imbertus Dei gratia Archiepiscopus Arelatensis omnibus ad quos literæ praesentes peruererint salutem Pastoralis officij. Cum his , inquit, agatur inter Abbatem & Monachos Vlmeti ex uno latere , & Abbatissam & Moniales S. Cæsarij super Ecclesia Vlmeti & causa nobis commissa esset ab Apostolica sede audienda & terminanda volentes Pastoralis sollicitudinis debitum exsoluere ab utraque parte compositionis modum tandem obtinuimus. Cum enim proposuisset Abbatissa chartam in qua continebatur ipsam & Conuentum suum dedisse sub annuo censu L X. Sol Melgoriensium Abbat & Conuentui Vlmeti Ecclesiam de Vlmeto , cum suis pertinentiis in perpetuum , ea lege ut singulis annis Abbas Vlmeti Missam celebraret solemnem in Monasterio Sanctimonialium die S. Cæsarij , & quoties nouis Abbas induceretur praesentibus fratribus promissionem faceret in Ecclesia Sanctimonialium de non alienando possessiones Ecclesiae Vlmeti , & si per duos annos censum prætaxatum non rediderent Monachi qui Ecclesia iure commissi ad Moniales redirent. Volentes plantare pacem necessariam & eradicare superflua , post multas altercationes & appellations hinc inde factas , voluntates partium sic statuimus cum utrorumque consensu proloquitorie. Imprimis necessitatem veniendi & diuina celebrandi in Monasterio Sanctimonialium Abbat Vlmeti in perpetuum remisisimus , arbitrati illos indique ad consortia mulierum trahi , quos ordo & regula foeminas videre prohibuit nisi cum peregrinandi ducuntur aut hospitandi necessitate sed & promissionem indemnitatis omnino reiecimus , quain solis Abbatibus suis maioribus exhibere tenentur , Commissum quoque Canonis non soluti per biennium amputauimus , cum non soluentis mora vel minus curiosi Abbes in curia tantum Monasterio generare non debeat damni perpetuatem , &c. Remissis hinc inde omnibus questionibus & mutuis motis

vel

vel quæ moueri poterant petitionibus, volumus & firmiter statuimus auctoritate Domini Papæ ex ordinaria iurisdictione nostra, vt Abbas & Monachi Vlmeti in perpetuum prænominatam Ecclesiam cum omnibus acquisitis & in posterum iustè acquirendis habeant, soluendo Monasterio S. Cæsarij Marcam & dimidiam argenti fini singulis annis, ita quod medietatem census illius soluant ad festum Nativitatis Domini, &c. Ad hoc si Abbas Vlmeti locum Abbatiae mutauerit poterit Abbas per sacerdotem Monachum sui ordinis suæque professionis in Ecclesia diuina celebrare competenter, aut per sæcularem sacerdotem virum tamen honestum qui nobis & Ecclesiae nostræ respondeat in spiritualibus, & Abbatii & Monachis in temporalibus. Et nos pensionis huius incrementum & statuti nostri modum firmiter præcipimus pro bono pacis & utilitate utriusque Monasterij, prout prænotauimus ab omnibus inuolabiter obseruari, vt sit violatoribus iudicium & obseruatoribus æternæ retributio-
nis meritum.

30. Anno 1208. Mense Nouem. sedente Arelatis Michaële de Molegesio Dona Sacrifana, Domina Burgi Arelatensis & Condomina loci de Molegesio donauit & concessit Monialibus S. Pauli dominationem dicti loci de Moligesio, vt ibi ædificaretur Monasterium Monialium, quæ do-
natio fuit confirmata per Honorium Papam IIII. & concessit multas Indulgentias, & Michaël Archiepiscopus Arelatensis dedit dictis Monialibus Ecclesiam Parochialem S. Petri dicti loci & Ecclesiam S. Thomæ in territoriis dicti loci constructam, retenta sibi & successoribus Archiepiscopis pensione annua sexdecim sextiorum annonæ Arelatensis, persoluenda in festo S. Egidij, & quaque solidorum in qualibet Synodo.

§. II.

Quæ in alia subinde loca colonias deduxit?

31. **A**ptensis Monasterij occasio, Abbatis Castoris ad Episcopatum promotio & Clericorum in Cassiani memoriam certa quædam ac plena suauissimi studij fuere officia. Hic natione Volcarum Areconomicus, quem superioribus annis inter Cassiani discipulos adscriptum memorauimus libro I. cap. 84. cum virtutum laude floreret è Nemausensi Cœnobio suo ad infulas Aptenses vocatus vbi Prouinciam appulit, suscepito pastorali munere in eam maximè curam incubuit vt depravatos populi mores & nobiliorum hominum præcideret immoderatam, licentiam libertatemque viuendi, ac Clericorum præsertim qui maioris perfectionis desiderio tenerentur vitam instrueret Monasticæ Philosophiæ disciplinis, Commodum in ea ciuitate percrebuerat Cassianum in suburbano Massiliae agro Monasterium instituisse, eiusque imitatione non pau-
ca virginum Cœnobia & Monachorum plurimam multitudinem esse cepisse,

cepisse, tametsi nullis dum ferè legibus nullis certis formulis astricta esset, nisi quas vel interior vncio vnicuique suggereret vel ipse in institutionum suarum libris iam olim eidem Castori nuncupatis præscriberet, quæ totam hanc vitæ rationem saluberrimè conformarent. Itaque præ ardenti studio videndi alloquendique hominis cum nihilominus ipsum vel adire vel ad se deduci per locorum interualla & publici munieris opera negotia non possent, ad eius se discipulos sociosque conuertunt, pro se quisque ad omnia benevolentiam suam exhibere parati & ad constituant in municipio suo coloniam de suis etiam proferre copiis. Innuit Castor Episcopus auxilio laboris & sanctitatis ac sapientiae authoritate destinatum Monasterij ædificium, quod eo viuo ac deinde mortuo magnopere auctum ac per alia deinceps vicina loca propagatum aliquot annis postea barbarorum irruptione disiectum est, ut habes capite libri primi mox supra citato.

32. Pascalis 2. dato Laterani diplomate, per manum Ioannis S. R. E. Cardinalis ac Bibliothecarij 9. Calen. Maij Indiæt. 6. Dominicae Incarnationis anno 1114. inter multa primoris iuris beneficiaria prædia, Massiliensi S. Victoris Abbatiae Clientelaria, censem nonnulla id genus Monasteria.

In Episcopatu Caualicensi Monasterium S. Mariæ S. Verani de Valleclusa.
In Carpentoractensi S. Felicis de Venasca.

In Vasionensi S. Mariæ S. Victoris de Gransello.

In Foroiuliensi Monasterium S. Mariæ de Villacrofa.

In Regiensi S. Quiricij.

In Barcinonensi S. Michaëlis, quod vocatur ad Fallio, & S. Sebastiani in Penedes.

In Vrgelensi Monasterium S. Mariæ de Gerra.

In Rutenensi Monasteria S. Petri, Item S. Leoncij, Tum Vabrense, S. Amantij, postremò S. Marie de Castro nouo.

In Gabalitano Monasterium De Chirac.

In Pisano Monasterium SS. Apostolorum.

In Ausonenzi S. Ioannis Rimpolensis, cui excitando Urbani Papæ II. horatatu atque consilio, Enardus Comes Bisuldinensis vir generis amplitudine, prudentia, & aliis populo miris ornamentiis præstans, ædes opibus firmas, copiis locupletes, gloria amplas, pietate religiosas destinauit.

33. Atque his annumeranda sunt quæ pro lege palam vniuersis recitat idem Urbanus II. scriptis literis ad Richardum Cardinalem & Abbatem Massiliensem Romæ 10. Calend. Martij anno Domini 1088. Pontificatus anno I. Cæterum cum vniuersis sanctæ Ecclesiæ filiis ex Apostolicæ sedis autoritate ac benevolentia debitores existamus, Venerabilibus tamen locis atque personis, quæ speciali ac familiari deuotione Romanæ adhærent Ecclesiæ, quæque excellentiori religionis gloria eminent propensiiori nos conuenit charitatis studio imminere. Pro amore igitur beatæ & gloriose semperque Virginis Dei genitricis Mariæ, & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli in quorum honore vestrum est Cœno-

bium ædificatum, Beati quoque Victoris Martyris, cuius Corpus in eo requiescere creditur. Tibi frater dilectissime R. tuisque successoribus regulariter substituendis huiusmodi priuilegia per præsentem decreti nostri paginam indulgemus, constituentes ut quæque hactenus Cœnobium vestrum legitimè Canoniceque possedit, quæque in crastinum eodem tenore acquirere poterit, integra tibi & illibata tuisque successoribus manent eorum vslibus, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt omnimodo profutura. Portum igitur Massiliensem, & piscarias, & Falinas & omnia vobis confirmantes in perpetuum possidenda, quæ nostrorum priuilegiis prædecessorum videntur nunc vestro Cœnobia attributa. Confirmamus præterea vobis

In Episcopatu Tarbiensi Monasterium S. Sauini & Monasterium.

S. Seuerij. In Iulta.

In Narbonensi suburbio Monasterium S. Mariæ super fluum Azde.

In Tolosano Monasterium S. Mariæ de Castelione,

In Magalonensi Cellam S. Michaëlis in Brugeres.

In Aquensi S. Mariæ De Brusa & Ecclesiam S. Mariæ Parochialem de Briniola.

In Foroiuliensi Ecclesiam S. Mariæ de Bariolis cum Ecclesiis & omnibus pertinentiis earum.

In Toletano Cœnobium S. Seruandi, quod Rex Ildefonsus Romanæ Ecclesiæ specialiter tradidit, tibi tuisque successoribus nostra vice ordinandum regendumque committimus, decernentes ut omnia eiusdem Cœnobij bona ab omni hominum iugo libera sint & immunia, sive quæ nunc habet, sive quæ in futurum iuste habere poterit. Toletanus autem Episcopus, si Catholicus fuerit & gratiam atque communionem huius Apostolicae sedis habuerit, & si gratis ac sine prauitate facere voluerit, consecrationem Clericorum Oratoriūmque ipsius Cœnobij faciet nullum præter hoc in eō ditionis ius habiturus. Sin autem aliquid horum obstriterit, liceat fratibus quem voluerint Catholicum Episcopum expertere, & quæque agenda sunt nostra fultus autoritate perficiat. Vestræ itaque erit industria, fratres, in eodem loco regulariter ordinare & religionis disciplinam fratibus inculcare, & Romanæ Ecclesiæ censum ex eodem Cœnobia exoluere. Cœnobium S. Petri quod dicitur de Monte Maiori. In Archiepiscopatu Arelatensi, & Cœnobium S. Mariæ de Crassâ in Episcopatu Carcassonensi ita tibi tuisque successoribus per præsentem paginam Committimus sicut prædecessoris nostri sanctissimi viri Gregorij 7. priuilegio constat esse commissum.

34. Tum aliis ad eundem datis Placentiae per manum Ioannis S.R.E. Diaconi Cardinalis, pridie nonas Aprilis anno Christi 1096. Pontificatus anno 8. Iustis votis assensum præberi iustisque petitionibus aures accommodare nos conuenit, qui licet indigni iustitiae custodes atque præcones in excelsa Apostolorum Principum Petri & Pauli specula Domino disponente videmur existere. Quia igitur & antecessorum tuorum & tua strenuitas in reparando quorundam Cœnobiorum statu strenue ac solli-

citè vigilauit, petitioni tuæ duximus annuendum non immerito, ut in eisdem Monasteriis disponendis Abbatum scilicet ordinationibus atque correctionibus nostras tibi tuisque legitimis successoribus vices committere debeamus, sicut prædecessori tuo venerabili Bernardo ab Apostolicæ memorie Gregorio prædecessore nostro commissa sunt, & à religiosis Episcopis ac Principibus confirmatae in quorum Parochis ipsa habentur Monasteria, videlicet

Monasterium S. Mariae de Riupol in Episcopatu Ausonensi.

In Gerondensi Monasterium S. Stephani de Balneolis, & S. Petri de Balsduno.

In Elnensi Monasterium S. Michaëlis de Coxiano.

In Bigorritano Monasteria S. Sauini & S. Seueri.

In Albieni Monasterium S. Benedicti de Castris, vbi B. Vincentius Leuita & Martyr requiescit. In Carcassoniensi S. Mariæ de Craffa.

In Tolosano Monasterium S. Mariæ de Sericino.

In Rutenensi Monasterium S. Amantij & Vabrense.

In Nemanensi Monasterium S. Petri de Psalmudio.

In Arelatensi S. Petri de Monte Maiori.

In quibus omnibus defuncto Abbatte, tibi tuisque successoribus cura sit communis religiosorum fratrum consilio de ipsorum Congregatione regulariter eligere successorem. Quod si inter ipsos huic regimini nequiverit idoneus reperiri de vestra id est Massiliensi Congregatione sibi Abbatem assument, unde restitutionis sue ac religionis videntur sumptus principia. Si vero quod absit ordinatus Abbas, à sui Ordinis rectitudine devianter, vestra intererit cum Parochiani Episcopi consilio Abbatis ipsius delicta regulari austерitate corrigere, in quo iure Episcopis ipsis non licet vobis aliqua prauitate resistere. Porro ea quæ per Episcoporum concessionem, per Principum liberalitatem, vel per oblationem fidelium tua strenuitas acquisiuit, nos tibi tuisque successoribus ad usum fratrum vestrorum perpetuo possidenda præsenti decreti autoritate firmamus, salua Episcoporum Canonica reuerentia, videlicet.

Iuxta Auenionem ciuitatem Cellam S. Saturnini.

In Episcopatu Vzeticu S. Mammetis cellam Lure.

In Aquensi Parochiale Ecclesiam de Tretis, & Parochiam de Asfuel, Parochiam de Boch & de Candalonga cum eodem castro, Parochiam de Rosech, Ecclesiam Parochiale de Sparon & de Artiga, Castrum de Papia iuxta Mariniana cum portu de Bagueras. Parochiam de Coforts.

In Foroiuliensi Ecclesiam Parochiale de Grimal. Parochiam de Flayesco & de Aiix Ecclesiam S. Petri cum Parochiali Ecclesia de Salernis. Ecclesiam S. Mariæ cum alia contigua, Ecclesiam de Cabaza, Parochiam De Luch.

In Carpentoractensi Ecclesiam S. Felicis.

In Ebredunensi Parochiam de Turrias.

In Vapincensi Ecclesiam S. Eregij.

Apud Genuam in Castro de Medoilo Cellam S. Victoris in proprio Ma-

siliensis Cœnobij iure constructam.

In Sardinia in Gallurensi Episcopatu Ecclesiam S. Stephani de Pausada cum cæteris Ecclesiis, quas tam Episcopus quam Iudex Massiliensi Monasterio contulerunt. In Calaritano Iudicatu, Ecclesiam S. Luciferi cum subiectis Ecclesiis Ecclesiam S. Catellinæ.

In Semelia Monasterium S. Saturnini & S. Antiochi à Calaritano Episcopo vobis traditum, in perpetuum vestro Cœnobio confirmamus, ita videlicet ut pro decreto quod à nobis venerabilis idem frater noster & Episcopus Hugo promeruit, supra Episcopalis obedientiae ius nihil sibi in eis Caralitani Episcopi debeant vindicare. Episcopis autem interdictum volumus ne inconsultis vobis & locorum Præpositis loca vestra vel Ecclesiis excommunicent aut interdicant. Porro in Ecclesiis interdictis vobis licentiam indulgemus, cum ad ea loca veneritis seorsum diuina Officia celebrare. Sanè si quis in crastinum Archiepiscopus aut Episcopus Imperator aut Rex, &c.

35. Ex Actorum tabulis Innocentij II. rescriptum hoc habes ad Petrum Abbatem Massiliensem, die, loco, & adscriptoris Chirographo signatum, Pisis per manum Aimerici S. R. E. Cardinalis & Cancellarij 14. Calend. Iulij Indictione 13. anno Christi 1136. Pontificatus anno 6. Ad exemplum prædecessorum nostrorum sanctæ memorie Gregorij VII. & Urbani II. Romanorum Pontificum, Apostolicae sedis priuilegio communimus statuentes, ut quæcumque bona, quascumque possessiones in præsentiarum iustè & Canonicè idem Monasterium possideant, vel in futurum concessionem Pontificum, largitione Regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis præstante domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus in perpetuum & illibata seruentur, in quibus hæc propriis nominibus annotanda subiunximus.

In Toletano videlicet Archiepiscopatu Monasterium S. Seruandi cum suis appendiciis scilicet Penna fidelis, & Villa Moreti, & Morel de Tarantona.

In Barchinonensi Monasterium S. Michaëlis, quod vocatur ad Falli. Et in Penedes Monasterium S. Sebastiani.

In Ausonenzi Monasterium S. Mariæ de Ruipelo.

In Gerundensi Monasterium S. Stephani de Balneolis, & Monasterium S. Petri de Biselduno.

In Eluensi Monasterium S. Michaëlis de Alxeano.

In Gabalitano Monasterium S. Saluatoris de Chiriaco, S. Martini de Canonica.

In Agathensi Monasterium S. Andreæ Apostoli.

In Vasionensi Monasterium S. Mariæ, & S. Victoris & S. Petri de Granzelo.

In Aquensi Monasterium S. Maximini. Monasterium S. Perpetuae & S. Petri.

36. Innocentium excipit Honorius III. simillimè ut mihi videtur in litteris ad Dei dilectos filios, Abbatem S. Victoris Massiliensis & Monachos

chos tam præsentes quām futuros regularem vitam professos, datis Romæ apud S. Petrum per manum Rauerij S. R. E. Vicecancellarij 14. Calend. Iulij Indictione 6. anno Christi 1218. Pontificatus anno 2. Nisi quod ad priora Monasterium S. Honorati adiicit cum capellis suis in Episcopatu Arelatensi, & in Massiliensi Monasterium S. Zachariae In Aquensi S. Maximini, S. Perpetuæ, & S. Petri de Brinolia.

Qui cætera indice recentiori describunt, pauca quædam adiiciunt quæ habent ordinem Monasteriorum.

In Diœcesi Lodeuensi Monasterium S. Saluatoris infra ciuitatem Lodeues cum suis membris & annexis.

In Claremontensi Monasterium S. Illidij cum suis membris & prioratibus & Ecclesiis annexis.

In Vabrensi, Monasterium S. Petri de Naulo cum suis membris, Prioratibus, Ecclesiis, & annexis.

In Diœcesi S. Pontij Thomeriarum Monasterium S. Mariæ cum suis membris, Prioratibus, annexis.

In Tarbiensi siue Bigorritana Monasterium S. Sauini de Leuedano cum suis membris, prioratibus, annexis, Ecclesiis & Connexis. Monasterium Seuerij de Rostang cum suis membris, prioratibus, Ecclesiis, & annexis.

In Monspeliensi Monasterium Collegium nuncupatum SS. Benedicti & Germani nuperrimè regulare, situm intra castrum quod nunc est ciuitas, ex dispositione, Apostolica & regia authoritate, bonæ memorie Cardinalis Triuultij Abbatis, non tamen sui Monasterij consensu erectum, cum S. Petri tunc regulari Ecclesia Magalonensi in saecularem Ecclesiam Cathedralem Montispessulani, suppresso primo titulo SS. Benedicti & Germani, & sic nunc tam nobile membrum quod nuperrimè erat dicti Monasterij, non amplius est illi subditum, nec ab eo dependens.

In Agathensi Monasterium siue Ecclesiam de Tremoleto, vnitam capitulo iam dictæ Ecclesiæ Montispessulani.

In Ellectensi Monasterium S. Iacobi Iocundensis cum suis membris, & annexis.

In Narbonensi Monasterium S. Petri de Cannis cum suis Ecclesiis, & membris.

In Biterrensi Monasterium S. Petri de Iontellis cum suis membris & annexis.

C A P V T X I X.

*Recensio Dignitatum, Officiorum, Prioratum, Ecclesiastarum
Primarij Monasterij S. Victoris Massiliensis.*

§. I. Dignitates.

I. **P**rima Abbatis cuius præfecturæ modos tres hactenus expertum est hoc Monasterium. Primus solemnis & Canonicus, quo per viam

Spiritu Sancti Monachorum suffragiis & institutione, non alij quam digniori ex Monachorum numero deferebatur. *Vrbanus II.* ad Richardum Cardinalem & Abbatem Massiliensem. *Vrbanus*, inquit, *Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecto in Christo fratri & Comprebbytero Richardo S. R. E. Cardinali & Massiliensi Abbatii eiusque successoribus regulariter substituendis.* Et alibi ad Eundem. *Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei. Clarissimo fratri Ricardo S. R. E. Presbytero Cardinali & Cenobij Massiliensis Abbatii, eiusque successoribus legitimè promouendis in perpetuum.* Et infra. Porro Cenobium vestrum hac libertate denamus ut te obtinente vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi quacumque subreptione substituatur, nisi quem fratres cum timore Dei regulariter elegerint, ad quem consecrandum Episcopum Catholicum aduocent, quem voluerint. Modus iste locum habuit absque controversia in omnibus Abbatibus, à conditu Monasterij ad annum 1404. Alter, sola designatione summi Pontificis, aditum habuit tempore schismatis per Benedictum 13. Pseudopapam Auenione sedentem, à quo adeptæ Abbatiae rescriptum primus accepit Petrus Flaminchi anno 1405. tum cæteri deinceps ad annum 1496. Postremus certò intercessit in Roberto Abbatie eiusque successoribus, nunc enim auctoritate quidem Pontificis, concessa beneficij fiducia, naesti tamen Reges Christianissimi prærogatiua lectionis & nuncupationis, Monasterij administrationem & possessionem facultatum aliis pro libito etiam extra ordinem genere ac nobilitate Clericorum facile primis committunt.

2. Prioris sive Antistitis familiæ ac religiose disciplinæ praefecti, quem pro iure nominationis quod habet, suoque arbitratu & ad certum tempus legit & designat Abbas, eumque Monachi velut Magistri spiritus ac praepositi loco habent, cuius postea auctoritate nutuque, religiose disciplina seu statuendis legitimis pœnis, si quis eam infringeret, sanctiatur, seu dubiis obscurisque rebus si quæ incident interpretandis definiendisque.

3. Gerentis vicem Prioris quem in pleno Monachorum concursu frattum suffragiis creari, est in more positum institutoque maiorum.

§. II.

Officia claustralia.

2. **M**onachorum claustralium in hoc Cenobio censentur capita omnino quadraginta si Abbatem annumeres. Tredecim publicis rebus atque officiis praefecti, alij priuati ac singuli. Gradum quisque suum ea lege possideret, ac fruitur beneficio, vt in amici gratiam & commodum abdicare se possit apud Pontificem. Quæ ab possessore vacare improviso contigerit, ab Abbatे æque atque à capitulo, alternante trimestri, prærogatiua Collationis traduntur.

Primum

Primum in Officiis claustralibus ac præcipuum est Generalis Vicarij in Abbatis munere ac totius ordinis curatione & administratione. Cuius Officij collatio est Abbatis pleno iure. 2. Præfecti rerum sacrarum seu Sacristæ. 3. Præfecti Eleemosynarum. 4. Præfecti Choro. 5. Præfecti infirmorum. 6. Præfecti refectorio. 7. Præfecti Cantorum. 8. Præfecti hospitalitati. 9. Præfecti cubicularij. 10. Cartophylacis seu Chartularij. 11. Præfecti ianitoribus. 12. Vestiarij. 13. Præfecti cellæ vinariae, quod munus suppressere maiores, nec passi sunt manare longius, ut ferunt indices tabularum, item Bulla vñionis Officij Cellerariæ, factæ mensa Conuentuali Monasterij S. Victoris extra muros Massiliæ, concessæ ad perpetuam rei memoriam per bonæ memoriae Leonem decimum, sub datum Romæ apud S. Petrum, anno Christi 1504. 10. Calen. Aprilis Pontificatus anno 3.

§. III.*Prioratus & Ecclesiae.*

3. IN Diœcesi Massiliensi & in territorio eiusdem Prioratus claustrales Iquatuor. 1. S. Genesij. 2. Alter S. Petri de Paradiso. 3. S. Nicolai. 4. Nostræ Dominae de Gardia. Prioratus rurales septem. 1. Nostræ Dominae de Roillo. 2. S. Michaëlis de Plano. 3. S. Iusti. 4. S. Suffredi. 5. S. Margaritæ. 6. S. Cæciliæ. 7. S. Ferreoli cui cura imminet animatum, nunc vñitus Officio Armariae.

Prioratus S. Petri de Auriolo curatus.

Prioratus ruralis de Alpibus, contiguus territorio eiusdem loci de Auriolo.

Parochialis Ecclesia de Nantis.

Prioratus Burgi Ciuitatis, habens inibi Vicarium perpetuum.

Prioratus Curatus S. Mariae de Cæsarista.

Parochialis Ecclesia loci de Caderia, cum Prioratu rurali S. Damiani sito in territorio eiusdem loci. Qui Prioratus cum Ecclesiis huiusmodi, computando à dicto Prioratu de Auriolo inclusuè, nunc sunt vñiti mensæ Abbatiali præfati Monasterij.

Prioratus curatus S. Zachariæ, loci de S. Zacharia.

Prioratus S. Saturnini.

Prioratus S. Victoris De Sala, Castræ de Penis.

Ecclesia S. Ioannis de Roquaforti.

Prioratus Ruralis de Gemius, nunc vñitus Monasterio Monialium de Areis.

Ecclesia S. Andreæ in Castro S. Cannati.

4. In Diœcesi Aquensi.

Prioratus S. Ioannis de Surgo Ruralis.

Prioratus S. Petri de Fanario ruralis.

S. Petri

S. Petri de Gardana. S. Pontij de Podio Luperio Prioratus cum eorumdem locorum Parochialibus Ecclesiis.

Prioratus Curatus loci de Oleriis cum eiusdem membris, & annexis, nempe S. Mariæ de Brusa siue de Brua, & S. Stephani de la Fou, nunc perpetuo vniuersitate Conuentuali prædicti Monasterij.

Prioratus ruralis S. Bauzilij situs in territorio de Gardana.

Prioratus ruralis B. Mariæ de Nazareth, & S. Trinitatis in Valle de Tritis perpetuo nunc vnitus fabricæ Monasterij, inter Abbatem & Conuentum.

Prioratus B. Mariæ de Sosqueriis, & S. Petri de Greascia nunc Eleemosynariæ perpetuo vnitæ & rurales. S. Mitrij, & S. Crucis de Reilhana. sancti Hippoliti de Venelis. S. Antonij loci de S. Anthonino. S. Serui & Castrii noui rubei Prioratus sine cura, nunc perpetuo vnitæ Infirmariæ.

Prioratus Curatus S. Iuliani de Podio nigro, nunc vnitus perpetuo Camerariae.

Prioratus S. Mariæ de Colleto cui cura imminent animarum, perpetuo vnitus Pitansariae.

Prioratus ruralis S. Petri de Assua, vnitus perpetuo Armarariae.

Prioratus Curatus S. Mariæ de Porcilis dictæ de Nazareth, vnitus Portariae.

Prioratus ruralis S. Germani de Venu.

Prioratus Curatus S. Michaëlis de Fauello, cum eius membro Prioratu rurali S. Saturnini. Prioratus Curatus de Roquafolio.

Prioratus S. Petri, Pancratij, & S. Mariæ de Sale cum Parochiali Ecclesia de Porreriis.

Prioratus S. Mitrij & S. Simeonis de Auriac, nunc exempti cum Monasterio S. Maximini, vnde subducti Monasterio S. Victoris, nec ab eo dependentes sed redacti auctoritate Apostolica, postulante bona memoria Regis Renato ac proceribus, in Conuentum religiosorum ordinis S. Dominici.

Prioratus ruralis S. Michaëlis de Castellar.

Prioratus Curatus S. Fidei de Artiga.

Prioratus ruralis S. Stephani de Fresde, S. Victoris de Gauterii, S. Victoris de Adana, Parochialis Ecclesia de la Barben.

Prioratus ruralis S. Leodegarij & S. Raphaëlis. Ecclesia Parochialis de Rogerio.

Prioratus Curatus S. Mariæ de Sparrano.

Prioratus S. Stephani, & Ecclesia Parochialis de Turribus, cum eius membro & ammexo Prioratu de Soifsono.

Prioratus ruralis de Galler, qui nunc est vnitus Præposituræ de Buriolis.

Prioratus Curatus S. Perpetuæ & Felicitatis de Artacella, cum Prioratu S. Petri de Brignonia, & Nostræ Dominae de Roccabrußaua, habentes inibi Vicarium perpetuum, cum Prioratu etiam Nostræ Dominae de Campis,

pis , & ruralibus Ecclesiis S. Juliani de Gaisola , & Nostræ Dominæ de la Gatola , membris & annexis dicti.

Prioratus de Artacella.

Prioratus curatus S. Ioannis , & S. Mariae de Garindo , membrum Monasterij eiusdem Artacellæ.

Prioratus ruralis Ecclesiæ SS. Medardi & Eucherij De Bras Parochialis Ecclesiæ S. Mariae de Belmont.

Prioratus S. Petri de Sillone.

Prioratus ruralis S. Mariae Ioners , & S. Mariae de Gontardo.

Prioratus rurales S. Petri de Cucurouo , & sancti Petri de Ronchis , & Curatus Prioratus de Cadeneto.

5. In Diœcesi Tolonensi.

Ecclesia Parochialis S. Mariæ de Sex furnis , membrum Abbatialis dignitatis S. Victoris.

Ecclesiæ rurales SS. Nazarij & Victoris de Insula.

Prioratus S. Ioannis de Ferleda. Ecclesia curalis S. Michaëlis de Yeres.

Prioratus Curatus S. Trinitatis siue S. Michaëlis de Soleriis.

Prioratus curatus S. Trinitatis siue S. Michaëlis de Soleriis.

Prioratus Curatus S. Bartholomæi de Belgenson.

Ecclesia ruralis S. Martini de Cuers.

Prioratus ruralis S. Martini , & S. Mariæ cum Ecclesia Parochiali S. Pontij de Alobreria.

Ecclesia S. Laurentij De Pugeto.

Ecclesia S. Victoris & Michaëlis de Carnoliis.

Prioratus S. Ioannis de Penaforo.

6. In Diœcesi Foroiuliensi.

Prioratus Curatus S. Mariæ de Cabassia membrum Monasterij Artacellæ.

Prioratus Curatus S. Mariæ de Loco, nunc perpetuo vnitus Pitansariæ.

Prioratus ruralis S. Cassiani de Sala Landimia aliter de Motta.

Prioratus Curatus S. Petri de Arcubus.

Prioratus Curatus S. Victoris de Motta.

Prioratus Curatus S. Mariæ de Palaison , ac Prioratus S. Mariæ de Villecrosa cum eius membro & annexo Prioratus S. Petri de Salernis inibi Vicarium perpetuum habentis , qui ad præsens sunt vnti mensæ communii & Conuentuale Monasterij.

Prioratus ruralis S. Mariæ de Bargemono.

Prioratus Curatus S. Auxilij de Calassio.

Prioratus Curatus S. Dompuini aliter Dionysij de Tortorio.

Prioratus Curatus S. Mariæ de Questa , de Primaldo

Prioratus Curatus S. Tropetis , loci de S. Tropeto.

Prioratus ruralis de Villahalta vnitus Infirmaryæ

Prioratus Curatus S. Mariæ de Seilhons

Prioratus rurales S. Juliani de Ailha , S. Romani de Seilhans, S. Victoris Rochetallaide, S. Anthonini de Intercapellis, S. Martini de Roccabruna,

S. Saluatoris de Buenis, ac S. Pontij ac S. Mariae de Questa.

Prioratus ruralis S. Hermentarij seu Hermetis, prope villam Draguingnau.

7. In Diœcesi Regensi

Prioratus ruralis S. Ioannis de Mosteriis nunc perpetuo vnitus Prioratu claustrali S. Petri.

Prioratus Curatus de Saletis vnitus Sacrifiæ.

Prioratus Curatus S. Trophimi, loci de sancta Cruce

Prioratus S. Iuliani de Languenet. S. Mariae & S. Ioannis de Aigimia, S. Mauritij de Meresta. SS. Quiricij & Stephani de Regenia. S. Petri de Artinhose. S. Martini de Bronede. S. Cassiani de Tabernis.

8. In Diœcesi Aptensis.

Prioratus S. Simphoriani de Bouilis.

Prioratus Curatus S. Mariae de Cesarista

Prioratus S. Ioannis de Campanis

9. In Diœcesi Sistericensi

Prioratus Curatus Nostræ Dominæ de Romigerio, Villæ Manosque vnitus Hostalariae

Prioratus ruralis SS. Martini & Marcellini de Neudelis vel Muazzellis vnitus Capitulo Ecclesiæ Collegiatæ de Forcalquiero.

Prioratus S. Mariae de Petra Viridi.

Prioratus ruralis S. Pontij prope & extra muros villæ Forcalquerij.

In Diœcesi Dignonsi

Prioratus Curatus de Clocherio

Prioratus Curatus S. Clementis de Vernel, nunc membrum Abbatialis dignitatis.

Prioratus S. Michaëlis in Cursone, & Prioratus S. Martini de Sollia.

In Diœcesi Senescensi.

Prioratus Curatus S. Mariae de Castellana, cum Prioratu etiam Curato S. Mariae de la Mura, nunc membro eiusdem Prioratus de Castellana.

Prioratus de Alonfio.

Prioratus de Bagarris.

In Diœcesi Glandatensi.

Prioratus ruralis sancti Petri de Bououillari, nunc vnitus perpetuo Draparia.

Prioratus Curatus nostræ Dominæ de Penna, vnitus nunc Subprioratu Claustrali.

Prioratus Curatus S. Pontij de Fogreto, cum sua annexa nostræ Dominæ de Sarretto in Toramina Superiori, vnto nunc Prioratu de Fogreto.

Prioratus S. Pontij Adanor.

Prioratus S. Cassiani & S. Sepulchri ad Mugelos.

In Diœcesi Venciensi

Prioratus de Crotonis, vnitus. Capitulo Ecclesiæ Venciensis.

Prioratus S. Stephani de Gatieres.

Prioratus S. Petri de Gilleta.

Prioratus S. Martini de Mongins.

Prioratus de Granleriis

In Diœcœsi Niciensi

Ecclesia S. Salvatoris de Obbazar.

In Diœcœsi Arelatensi

Ecclesia B. Mariae de Plano Medenorū. S. Bartolomæi loci Medenorū
& S. Sepulchri de Clansono nunc vñita Capitulo Ecclesiæ Montis pessu-
lani.

Ecclesia S. Petri, & S. Trinitatis de Funebriculo

Prioratus SS. Georgij & Bacchi in Camargiis. Ecclesia S. Cæsarij de Vil-
lanoua.

Prioratus S. Michaëlis de Barzaneges.

Prioratus S. Hermetis.

Prioratus ruralis S. Victoreti de Marignano nunc vñitus Eleemosynariæ.

Prioratus S. Cæsarij de Bodenens.

10. In Diœcœsi Auenionensi

Prioratus S. Mariae de Roquamartina

Prioratus S. Mariae de Metans, vñitus Ecclesiæ S. Agricoli Auenionensi
Collegiatæ.

Prioratus S. Nicolai de Tarascone & Ecclesia S. Saturnini.

In Diœcœsi Caualliensi

Prioratus S. Mariae & S. Verani de Valleclusa

Prioratus Curatus Castræ Agoldi siue de Agouls

Prioratus SS. Iuliani & Michaëlis de Brélina, cum Ecclesia S. Fidei.

In Diœcœsi Carpentoractensi

Ecclesia Parochialis de Rocha

Prioratus S. Romani & S. Mariae de Velleno.

Prioratus S. Felicis de Venasca.

In Diœcœsi Vasionensi

Prioratus S. Mariae & Sancti Petri ac Victoris de Gransello, cum Ecclesia
Parochiali da Malocena, vñita Prioratu S. Genesij de Bromeno Vapin-
censis Diœcœsis.

Prioratus SS. Michaëlis, Desiderij, Martini, Sepulchi, & S. Mariae de
Alberusfo.

Ecclesia S. Mariae de Vellis & de Mirabel.

Ecclesia sancti Blasij & S. Mariae de Villanoua.

Medietas omnium Ecclesiæ Parochialium Vallis Pladiani.

11. In Diœcœsi Vapincensi

Prioratus Curatus de Escalla cum Prioratu rurali de Mandanoys inuicem
vñiti.

Prioratus sancti Christophori de Stradis siue de Malitais

Prioratus Curatus sancti Genesij de Dromono ac de Authono ad inuicem
vñiti.

Prioratus Curatus B. Mariae Magdalena de Faissala.

Prioratus sancti Egregij de Valerra, cum Ecclesia Parochiali

Prioratus Conuentualis sancti Petri de Rometa.

Prioratus sancti Clementis & Parochialis Ecclesia de Freselens, cum aliis Ecclesiis eiusdem Castræ.

Prioratus S. Martini de Cornellio & S. Dompuini in valle de Toars.

Prioratus S. Mariæ de Vlmebel, & S. Petri de Valledoira

Prioratus sancti Petri de Roma & S. Eregij de Medullono.

In Diœcesi Ebredunensi.

Prioratus Curatus de Catherinis, & in eadem villa Ecclesiæ S. Mariæ & SS. Christophori, Sepulchri Victoris, & Galli.

Prioratus S. Mariæ cum Ecclesia Parochiali de Bredulla

Prioratus Curatus S. Mariæ & sancti Petri de Gigortiis cum Ecclesia Parochiali de Bellataire, ac Ecclesiis S. Mariæ & S. Genesij de Torries, ac S. Mariæ & sancti Pontij de Falcone, membris & annexis eiusdem Prioratus de Gigortiis.

12. In Diœcesi Nemausensi.

Monasterium B. Mariæ de Sandracio cum membris & dependentiis suis.

Prioratus B. Mariæ de Saumana & S. Martini de Areis vnitæ Capitulo Ecclesiæ Monspeliensis.

Prioratus Curatus S. Martini de Allone

Prioratus Curatus Sancti de Vicano, cum Ecclesia B. Mariæ de Mandegolo

Parochialis Ecclesia S. Stephani de Calhario cum sua annexa. S. Aegidij veteris. S. Laurentij de Naillio S. Genesij de Arigario. S. Michaëlis de Barsaniguis Ecclesiæ vnitæ Capitulo Ecclesiæ Monspeliensis.

Prioratus S. Victoris de Armarargues, & S. Petri de Arigas.

In Diœcesi Vticensi

Prioratus S. Mammetis & Sancti Petri de Blannamiers, vnitæ Capitulo Monspeliensis Ecclesiæ.

Prioratus S. Petri de Vulperibus, Ecclesia S. Amantij.

In Diœcesi Monspeliensi, antea Magalonensi.

Ecclesia sancti Petri de monte Albeduno cum sua annexa SS. Nazarij ac Celsi de Medullio, vnta Maiori Archidiaconatui Ecclesiæ Monspeliensis.

Ecclesiæ B. Mariæ & sancti Ioannis De Rono, Sancti Michaëlis de Bruguiis, & sancti Petri de Climeto aliter sancti Blasij prope flumen Lauj, vnitæ & annexæ Ecclesiæ Monspeliensis.

In Diœcesi Narbonensi

Prioratus S. Mariæ qui est in suburbio ciuitatis Narbonæ, vocatus la Morgnie, cum membris, Ecclesiis, & dependentiis suis

Ecclesia B. Mariæ de la Serra, & sancti Germani de Cafferano vnitæ Capitulo Monspeliensi.

In Diœcesi Mimatensi

Ecclesia sancti Iuliani de Tornello. S. Iuliani de Portis, & S. Laurentij de Truno vnitæ Capitulo Ecclesiæ Monspeliensis.

In Diœcesi Vrgellensi.

Prioratus Curatus Sancti Petri de Spagnaco cum suis membris, & annexis.

Prioratus Sancti Martini de Colenheto, aliter S. Mariæ de Carare, de Natinats, & Sancti Petri & Sancti Christophori de Labriol.

In Dioceſi Tolosana

Eccleſia de Caſtilione de Maderiis.

In Dioceſi Albiensi

Prioratus B. Mariæ de Ambilleto ad Voltam.

Eccleſia Sancti Aegidij de Ambilleto, Sancti Petri de Condomina, B. Mariæ de Auinoneto S. Ioannis de Begos, Sancti Petri de Romenono, Sancti Amantij de Camportio, B. Mariæ de Valencia.

Prioratus Vicarius ac Eccleſia tam Parochialis quam ruralis, cum Eccleſia B. Proiecti Caſtrenſis Dioceſis, vniū respectiū Subprioratui de Ambilleto, Capitulo, & Archidiacono tui Maiori Eccleſia Monspeliensis.
Eccleſia S. Mariæ de Auinione.

In Dioceſi Ruthenensi

Prioratus Curatus sancti Amantij qui eſt in suburbio Ruthenensis ciuitatis, cum Eccleſia sancti Astremonij, & aliis suis membris, & annexis.

Prioratus S. Mariæ & sancti Martini de Lespinasla villa Auriliani, cum suis membris, & annexis.

Prioratus Caſtri noui de Lenesono, cum suis membris, & annexis.

Prioratus Conuentualis sancti Leontij cum suis membris, & annexis.

Prioratus sancti Genesij de Rupeola, ſitus ſuper flumen Oech.

Prioratus S. Ioannis de Eluos. Eccleſia de Moltriol, & de Clara Faicha.

Prioratus S. Saluatoris ad grande folium. Cella quæ vocatur Fuget.

In Dioceſi Gerundensi Eccleſia S. Ioannis de Fontibus.

In Aluernia Colla de Roma.

In suburbio Ianuenſis ciuitatis. Eccleſia S. Victoris.

In suburbio Pisanensis ciuitatis. Eccleſia S. Andreæ Apoſtoli.

In Calaris Sardinia Monasterium S. Saturnini cum Eccleſiis, Prioratibus, & annexis suis.

In Iudicatu Turrensi Eccleſia S. Nicolai de Gazolis cum Prioratibus, & Eccleſiis annexis.

In Iudicatu Callarenſi Eccleſia S. Stephani de Posata. S. Mariæ de Larafana. S. Andreæ de Lata, & S. Mariæ de Sarrachin.

C A P V T X X .

*Dynastarum eximia liberalitate & oblatione fidelium luculentissimi
prediis donatur.*

I. **H**abent religiosi qui omnia pro Christi amore reliquerunt, diuinam prouidentiam & proximorum ſubſidia tum charitatis tum iuſtitiae etiam cuiusdam nomine debita, fundos quaſi ſuos ita opimos ac

feraces, ut qui dubitet an religiose paupertati necessaria deesse possint, eum non modo mentem ac consilium non habere necesse sit, sed ne oculos quidem quibus videat quam multa millia virorum & foeminarum Deo consecrata & hoc ipso Cassiani ævo & omni semper tempore, illius cura & benignitate sunt sustentata, & quidem tam certè, & abundanter etiam ut nulli sacerdotes suis patrimonii certius ali & sustineri possint.

2. De Paulo Episcopo cæterisque Massiliæ primatibus, ut erant Cassiani doctrinæ pariter ac virtuti eximiè dediti, quemadmodum ab ipsis Monasterij incunabulis nascentem familiam omni ope fouere atque augere statuerint, res hoc explorator esse debet, quod tam ingens quotidie proselytorum omnis generis & ætatis multitudo, seu vota reddendi gratia ad aras Magdalena & S. Victoris, seu religiosi status ineundi studio confluat ad Cassianum, ut breui variis in domibus circumquaque modico interuallo disiunctis, ad quinque millia discipulorum habuerit, quibus Massilienses benigne pro facultatibus subveniebant largam omnibus stipem impertientes. Atque hunc benignitatis fontem, ne quando desiceret certis prædiorum fructibus augendum existimarentur. Paulum excepero alij deinceps Episcopi, quorum maximis beneficiis honoribusque sunt ornati Cassianitæ. Dicunt pro testimonio Pascalis II. & Innocentius II. in Bullis suprà laudatis in hac verba. Ecclesiæ sanè quas cum decimis & oblationibus suis earum Episcopi vestro Monasterio concesserunt saluo nimirum redditu, quem in eis habere consueuerant nos vobis vestrisque successoribus sic habendas & quieti ac sine calumnia possiden das sanctimus sicut à vestris prædecessoribus possesse fiant. In veteris instrumenti tabulis publicis à Fulcone Massiliensi Procomite ac Vvillelmo eius fratre tunc temporis Massiliensis Ecclesiæ Episcopo confectis anno 1040. (has etiam num in Chartulatio Monasterij S. Victoris Massiliensis reperire est) qui facellum Monasterio pene contiguum in loco, Paradisi nomen etiam nunc obtinente instaurauit, memini me legisse. Idcirco vero idem locus ad portam Monasterij situs, vocatus est Paradisus, sicut & nos comperimus, quia multorum Corporum scilicet Sanctorum Martyrum, Confessorum, Virginum eodem loco quiescentium decoratur auxiliis, & suffragatur meritis. Imo etiam vocatur Paradisus & porta Paradisi quia diebus Cassiani Sanctissimi Patris & Doctoris eximij institutoris eiusmodi S. Victoris Cœnobij tanta celebritate viguit, & sanctitate floruit Apostolicæ & regularis disciplinæ ab eis SS. Patribus traditæ, in qua continenter infinitæ SS. animatum omnes deliciæ, ut merito & actu & nomine vocetur Paradisus.

3. Complura item habebat hic Fulco luculenta sanè ac frugifera prædia & dominia non pauca & clientelares iurisdictiones sacrae domui propinquas. Ea similiter cum Odilla coniuge S. Victoris donauit dicuitque anno salutis 1020. ut ex iisdem tabulis, quas hic damus, accipio. Verum quod pertinet ad Vicecomites Massilienses, à quibus reparatum fuit Monasterium, nihil profus reperi vnde & tam munifici benefactoris nomen aut tempus, quo tantum Monasterio collatum fuerit beneficium,

cium, possim colligere. Facile tamen ex Bulla Benedicti IX. cognoscens non ita pridem constructum fuisse cum id factum afferat, dum adhuc viueret Vuifredus Abbas, in cuius locum Isarnus Ecclesiae eiusdem Monasterij, consecrationis ab eodem Benedicto factæ testis proximè sufficiens est. Et memini me legere aliquando in quibusdam commentariis exædificatum fuisse à Vicecomitibus Massiliensis Fulcone & Vvillelmo eius fratre, tunc temporis Massiliensis Ecclesiae Episcopo. Me tamen antcipitem tenet multorum prædiorum ab Fulcone Vicecomite & Odilla eius coniuge eidem Monasterio quædam donatio facta anno 1020. quam donationem idem Fulco, eius coniux & eorum liberi, necnon & Pontius Massiliensis Episcopus aliisque prælati non pauci ratam habuerunt, iterumque comprobarunt anno 1044. Rem leuiter tractat Benedictus IX. in Bulla *Superna diuinitatis potentia*, cuius caput visum est hoc loco interponere, ut appareat simul quam eximia tanti Pontificis erga S. Victorum pietas extiterit, simul quantum facultatis & commodi vel illis temporibus cum decurcionibus Vandorum in vastatione omnium Massilia deserta, inculta ac pene relictæ iaceret, Fulconis liberalitas restituendo Monasterio erogarit. Id est eiusmodi. Post nempe multorum annorum curricula, temporibus Romæ sedis Antistitis Ioannis 19. claruit sacris virtutibus Vuifredus Abbas loci director, qui se mundo crucifixit, & mundum sibi. Hic ergo has edes condens miris doctrinis dilatauit velle nec non posse Vicecomitum seu egregij Presulis Massiliensis, post cuius verò obitum Isarnus sumpsit ad regendum Cœnobium, vi eius merito floreret in sæculum, per quod Cœnobiale studium nostris in partibus accepit initium. Nomine Vicecomitum ac Præfulis Massiliensis non alios quam Fulconem ac Guillelmum Vuifredi coenos appellat.

4. Alia quoque extat donatio anno 1062. ab Adelberto vel Alberto Episcopo Mimatensi eidem Abbatia addicta. Is cum fratre Barone De Petra (De Peyre) Monasterium Chiriaccum à Monasterio S. Victoris dependens excitauit anno prædicto 1062. vt Robertus affirmat in Gallia Christiana, titulo *Mimatenses Episcopi*. Habetur hoc publico scripto consignata authoritas. Ego igitur Adelbertus sanctæ Ecclesie Mimatensis gratia Dei Episcopus, in cuius Episcopatu præfatus locus videtur esse, & ego Berengarius Richardi Vicecomes, cum consilio Domini Deus dedit ejusdem Ecclesie Decani, &c. Donamus omnipotenti Deo & Cœnobia B. Mariae ac Victoris Martyris Massiliensis Abbatii vel Abbatibus seu congregacioni in eo iure perpetuo habitantium, cum omni honore quem hodie habet vel in antea acceptare potuerit, sicut mos est nostræ patriæ ad totos honores. Nam sicut audiuiimus & ex parte didicimus Cœnobium illud cum tantæ antiquitatibz nobilitatis esset, vt quinque millium Monachorum inibi habitantium Abbas Beatus Cassianus Doctor præclarissimus in eo nunc corpore requiescens existeret, sicut in libris reperitur, quos ipse composuit, ceterorum Monasteriorum in tota Gallia positorum potiores riuiuli sapientiae & regularis disciplinæ ordo processit, & nunc etiam omni sæculo iam pene lapsò, si non sicut antiquitus, tamen

in tantum vigeret , & de quacumque patria in eo causa religionis venientes & actu in eo habitantium cognoscere volentes accesserint. Dicant cum recesserint hoc potius regulariter degere , quām cætera Monasteria totius Galliæ. Quapropter ego quoque Deusdedit Decanus , & ego Astrebaldus Præpositus cum filiis meis Gerardo Vvillelmo , &c. Acta est charta anno ab Incarnatione 1060. die Mensis Iulij 4. in Cemeterio S. Fredaldi, Regnante in sæcula sæculorum Domino Deo Indict. 13. Epacta 15. Concurrente sexto. Ab eodem Edelberto Cassianitas habuisse duo accepta Monasteria primum S.Martini, alterum De Chiriaco nuncupatum liquet monumentis earumdem tabularum scriptioris anno 1060.

5. Nec Edelberto Deodatus de Canilhaco Gentilis eius & coenensis, vir non ex genere modo sed ex virtute clarissimus & nobilissimus , studio ditandi nostri Monasterij cessit. Testaram rem obiiciunt grauissima æque certissimaque tabularum monumenta his verbis.

*Donatio Deodati de Canilhaco , de Ecclesia S. Mariae
de Canonica cum turre.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis , ego Deodatus de Canilhaco & mater mea Bellisendis , & fratres mei Goscelinus & Bernardus & Petrus , dono Domino & sancto Victori & Monachis Massiliensibus tam præsentibus quām futuris , in manibus Domini Petri Abbatis Ecclesiam S. Mariæ quæ est in villa Canonica , cum tota Parochia & cum omnibus quæ ad ipsam Ecclesiam S. Mariæ pertinent , & turrem meam quæ est iuxta ipsam Ecclesiam , ita ut in perpetuum habeant & possideant Monachi tam Ecclesiam quam ipsam turrim. Dono & villam meam quæ volunt totum alodium & ad fœnum , sine ullo retinemento , cum pratis & pascuis , cum terris cultis & incultis , arboribus omnibus tam promiferis quam infructuosis , & omnia quæ ibi habui vel habeo. Dono & illud totum , quod Monachi S. Victoris acaptare potuerunt ab omnibus hominibus , qui aliquid ibi habent vel tenent per me. Hanc donationem faciam ego Deusdedit pro redemptione animæ meæ , & omnium parentum meorum , ut meritis supra dicti Martyris misereatur Deus omnipotens omnibus nobis. Signum Geraldus Letgerius , Gerardus Godefro. Signum. Vvillelmus Estirad. Isti firmauerunt in manu Abbatis Petri, per mandatum Deusdedit de Canilhac. Acta charta in Arelatensi ciuitate , regnante in perpetuum Domino nostro Iesu Christo , pro restauratione ipsius Ecclesiæ , quia destruncta erat ut reædificarent eam. Dedit Abbas Petrus Geraldo Lergerio , & Geraldo Godefredo duos agnos valde optimos , & duos boues similiter optimos. Quæ omnia fuerunt de Archetrio de Roueireta , & mulum unum bouum. Hanc Ecclesiam accepit Geraldus Letgerius , per manum Petri Abbatis , mandante Deusdedit de Canilhaco. Sanè si quis homo vel fœmina hanc donationem erumpere vel inquietare voluerit , nisi digna pœnitentia pœnituerit , sit cum omnibus damnatus condemnatus. Amen.

6. Nec

6. Nec omittendum puto quod non leibus tantum id genus iner-
mentis, S. Victoris Abbatia auctior facta est, sed tota etiam simul ac se-
mel sexta parte eiusdem Vicecomitatus Massiliensis, & rerum omnium
ab eo pendentium seu ad eum pertinentium, dono Rosselini Vicecomitis
qui vitam religiosam ibidem professus est anno 1212. Quæ donatio appro-
bata est à Raymundo Berengario Prouinciae Comite anno 1218. solemni-
que ritu in eorum omnium possessionem inductus est Abbas ab Episcopis
Regiensi & Antipolitano, & Abbe..... ad id muneris ab Honorio Pa-
pa IIII. delegatis ut fuis patet ex Actis de re tota conscriptis, quæ in
volumen hoc titulo inscriptum *Liber Chartarum*, compacta in publicis
monumentis afferuantur. Fuit hic Berengarius huius nominis 4. Ilde-
fonsi II. filius. In Comitatu & Marchionatu Prouinciae parti pupillus
successit, anno 1207. qui in patrui Tarasconensem Regis tutela & admi-
nistratio fuit. Beatricem Thomæ Sabaudiæ Comitis sororem in vxo-
rem duxit anno 1219. ex qua Raymondum patrio dictum nomine habuit,
qui patre adhuc superstite prædecessit anno 1241. Tum ex eadem qua-
tuor inscepit filias miræ pulchritudinis, quæ omnes in reginas deuenere,
Margaritam primogenitam, quam D. Ludouico Galliarum Regi, Helio-
noram secundò genitam Anglorum Regi, Sanxiam tertigenitam Richar-
do Cordubæ Duci, qui Augustus postea salutatus est in vxorem dedit, ac
Beatricem quam heredem testamento instituit, & Patre defuncto nupsit
Carolo Audegauensi eiusdem D. Ludouici fratri, qui vtriusque Siciliæ
beneficiarius & Rex à Clemente IV. coronatus est. Fuit hic Berengarius
comes ultimus, ex Illustrissima Regum Tataconensium familia. Moritur
anno 1244. ætatis anno 45. post viginti nouem annorum regnum. Ca-
rolo igitur cum Beatrice imperante Siculus vesper parricidio immani clade
funesta in parœmiam nobilitatus est. Dominicæ enim resurrectionis die
sacra, id est sanctissimo totius anni tempore, tota illa Insula cæde Fran-
corum inermium foedata celebratur anno 1282.

7. Quod verò ad res nostras attinet breui Monasterio erepta est Ros-
selini iurisdictio ab eodem Carolo Andegauensi, qui permutatione dedit
non exiguum pecuniae summam in redditus annuos, quæ tamen summa
procedentibus annis alio distracta est. Tandem petente Urbano Papa V.
Ioanna Siciliae Regina & Comitissa Prouinciae anno 1364. dedit omnem
iurisdictionem Sifurnij, Cathedræ. Nantis, Sanzachariae & aliorum op-
pidorum Abbatis ditioni annexorum, in Exemplo ex Archivio Curiæ Re-
giarum Rationum descripto, & ab Actorum publicorum Præposito item
que Conciliario ad primoris exempli ratione diligenter exacto legitur.
Si verò Vicecomitum illorum dignitatem spectes. Plenissimo iure prin-
cipes habiti sunt in eo Vicecomitatu, qui multa prædia complectebatur,
puta Tauroentum sive Tolonum, Yeram, Brigantium, & alia non insimæ
notæ oppida maritima mediterraneaque quamplurima quamvis Prouin-
ciæ Comites clientelare munus & officium aliquod ex illis semper sibi
vendicarunt. Quod ius ex parte ademptum primò fuit à Raymundo Be-
rengario Prouinciae Comite anno 1237. & post quatuordecim annos Ca-

rolus Audeganensis non solum Tauroëntum & Yeram suæ ditionis fecit, sed vitæ ac necis leuiumque multarum omne omnino ius ab eius Vicecomitis potestate diuulsit. Atque adeo eodem tempore supremam in superioris vrbis partem sibi ab Episcopo tradi potestatem voluit, quam iniuste ab eo usurpatam asserebat, cum tamen eam penes Episcopos semper fuisse constaret. Coactus est itaque Carolo cedere Episcopus, & Neolium, Signum, Merindolam aliaque multa oppida in suum dominium quasi permutationis iure accepit, & etiamnum possidet, ut refert Nostradamus in 3. parte historie, & Raymondus Solierus lib. 3. de Antiquitatibus Massiliae.

8. Cæterum vbi fundationis huius celebritas ac tantæ largitatis fama religioni iuncta longe lateque per vrbes atque exteris etiam nationes iucundissimum ædis à S. Cassiano excitata nomen diuulgauit, parua dictu res magnam per idem tempus, virorum principum, circumquaque benevolentiam conciliauit. Pipinus Zachariæ Pontificis autoritate ac Francorum consensu procerum, regiam potestatem ac nouum Francici titulum Regis adeptus, cum postrema in Aquitaniam & vicinas Prouincias expeditione Vaipharium Aquitania Ducem res sacras deprædantem ac rebellantem deuicisset, Massiliam fortè transgressus, ædium religiosarum studio flagrans Monasterij S. Victoris opulentiam cumulauit. Patris exemplum sequutus Carolus Magnus existimans non armis & bellis gerendis solum summos Monarchas claros esse oportere, sed Respublicas quoque honestis legibus & doctrina religionis instituere, Concilia aliquot Romæ celebrari curauit, & Franco-fordiæ, & in Gallia aliquoties; quinque colliguntur ab Æmilio nempe Moguntinum, Rhemensæ, Turonense, Cabilonense, Arelatense. Quin & tria publica gynasia instituit ad propagandam & conseruandam doctrinam Christianæ religionis, Bononiæ, Lutetiae Patiforum in Galliis, & Papiæ. In Germania similiiter multa Monasteria etexit in usum iuuentutis instituendæ scholarum loco. Huius itaque virtutis studio Massiliae non omnia modo quæ à Patre Pipino S. Victoris Monasterio donata erant, rata esse voluit, sed alia etiam adiecit quamplurima ex iure quodam prærogatiuo, quo cæteris omnibus eo exclusis prohibitisque Victorianæ Monachi portoriis & vestigalibus eximerentur. Quæ sit priuilegij formula & quibus ex verbis concepta habeatur, legere licet in Librario instrumentorum, quæ in Tablino Monasterij asseruantur. Ludouicus inde ab insigni vel in diuinis res vel in suos pietate, cognomen adeptus, & Lotharius eius filius, haud minora liberalitatis quam religionis signa tribuere. Autor est Benedictus I X. in Bulla quam rerum ædis huius mirabilium appendicem esse voluit, his verbis. *In quo maiorem constituentes Ecclesiam in honorem SS. Apostolorum Petri & Pauli & omnium Apostolorum, aliisque in honorem S. Dei genitricis Marie sanctique Ioannis Baptiste multorum Sanctorum collatis pignoribus conseruatur, quod multis ditatum honoribus & preceptis decoratum Imperialibus, videlicet Pipini, Caroli, Ludouici, & Lotharij Regum Francorum, nec non passionibus SS. Martyrum Victoris & sociorum eius, &c.* Tunc *infra.*

infra de Prouincia viris principibus, qui hoc Monasterium præsentia sua & muneribus coluerint. *Ad eius*, inquit, *thalamum reparandum venimus & impenetrabili munitione firmamus, & sanctificatum testamur precibus iam dicti Pastoris Isarni, necnon Vicecomitum Vuillelmi & Fulconis, in idipsum assensum præbentibus, principibus Gaufreduo & Bertranno, cum totius Prouincie nobilibus credentes Saluatoris dictum dicentes. Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, &c.*

9. Hæc generatim atque vniuersè annotata sectionibus, describunt rotidem pene verbis Honorius IIII. & Innocentius II. in Bullis citatis: sic enim Innocentius. Confirmamus etiam eiusdem (scilicet Petri Abbatis) venerabili Monasterio, quidquid in salinis Massiliensi ciuitati adiacentibus simulque in portu, siue de nauibus siue de pescatione ad ius ipsius Massiliensis Monasterij pertinet, & Reuestum iuxta portum, & cellas, & ea etiam castella quæ de antiqua Monasterij ipsius possessione sunt reddita, quam ea quæ à fidelibus sunt proprio iure collata, scilicet ea quæ subscripta sunt, & villas cum Ecclesiis, prædiis, & pertinentiis suis videlicet Cathedram, Cytharistam, Orguono, Nantis, Caza, Madalgas, Cuia, Molna, Signa, Bolgentiaco, Soleris, Oliuolas, Sexfurnis, Cuers, Castellum Rogerij. Item Pennas de Garzola, Nonulas, Rognas, Olciaras Porcils, Castellaro, Podio nigro, Bonida, Cabacia, Caruolas, Mota, Siliano Cesalio, Grimaldo, Cugulino, Mota, & Mota Papia, Betra, Bisaldunum, & Scalam, Castellum nouum de Gigortiis, & quidquid ad ius præfati Monasterij pertinet in Pennis & in Auriolo. Hæc ergo omnia & præterea sicut supra diximus quæcumque nunc habet atque in futurum habere contigerit, in quibuslibet rebus mobilibus & immobilibus per hoc Apostolicæ authoritatis priuilegium præfato Massiliensi Monasterio confirmamus & corroboramus. In prædictis itaque Monasteriis tam tibi quam successoribus tuis curæ erit, vt Monachos ad seruendum pro vt necesse fuerit deputetis, qui & in illis diligenter Dei seruitium peragant, & in eisdem se tales satagant exhibere, vt non illos de neglectu, nec Abbatem de minori sollicitudine culpa confundat. Quidquid verò ad eadem Monasteria rationabiliter pertinere cognoscis, si ab aliquibus contra iustitiam detinetur, ex hac nostra authoritate repetendi, atque Massiliensi Monasterio vindicandi per omnia licentiam habeas. Dignum est enim vt quorum curam geris rebus nulla ratione priueris. *Honorius vero que adiicit sunt huiusmodi.* Præterea ius quod habetis in salinis, portu, nauibus, & pescatione Massiliensi ciuitati adiacentibus, villam quæ dicitur Rouestum iuxta portum ciuitatis eiusdem, Cathedram, Cesaristem, & de Sex furnis, Almes, Orguon, Nantis, Casa, Madalgas, Cuia, Signa, Bolgenciac, Solariat, Oliuolas, Pennas de Gaiola, Nonulas, Rognas, Porcils, Castellarum, Podium nigrum, Bendam, Cabaciæ, Carnolas, Motam, Silianum Cesalinum, Grimaldum, Motam Pabiam, Berram, Bisaldunum, Scalam, Castellum nouum, & de Gigortiis Castra, & Castrum Rogerij, Ius quod habetis in Pennis & in Auriolo, Ecclesiæ quoque ad Ecclesiastica iura & possessiones quas in valle de Tretis ad vos

pleno iure spectantes habere noscimini, sicut ea iustè, ac pacifice obtinetis, vobis & per vos Monasterio vestro authoritate Apostolica confirmamus, scilicet in Castro Tretis S. Trinitatis, S. Mariæ, S. Andreæ Ecclesiæ, S. Cæciliæ, S. Michaëlis de Castelar, de Rocafolio, S. Andeoli de Porcils, S. Antonini de Bauida, S. Serui priuati de Rosseto, S. Mariæ de Castro nouo, S. Pontij de Podio Lupario, S. Pancratij, S. Mariæ de Saltu de Porteriis, S. Michaëlis de Afuel, S. Petri de Fanario, S. Iuliani S. Petri & S. Victoris de Podio nigro Ecclesiæ cum pratis vnitis, terris, nemoribus, usagiis, & pascuis in bosco & plano, in aquis & molendinis; in viis & semitis & omnibus aliis libertatibus & immunitatibus suis. Decimas insuper & possessiones ad ius Ecclesiarum vestrarum spectantes, quæ à Laicas detinentur redimendo, & legitimè liberando de manibus eorum & ad Ecclesiæ ad quas pertinent renouando libera sit vobis de nostra autoritate libertas.

10. Nec verò tot deinceps tantorumque aliorum principum ac præfatum fœcunda posteritas donorum sterilis fuit. Raymondus Vicecomes Castrensis Abbatiam S. Benedicti quam futuris temporibus Ioannes 22. in Ecclesiam Cathedralem, erexit & alteram S. Vincentij Cassianitis subiecit. Alphonsus Castellæ rex Monasterium S. Seruandi Toletanæ Dicæcensis, Raymondus Comes S. Egidij partem dominij alteram, in frequen-tissimum oppidum Beritæ & Tripolis finibus coniunctum & continens, Guillelmus Sardinij Comes Monasterium de Coxano in ditione Rossilionensi Bernardus Comes Bisuldinensis Monasterium Dominae nostræ de Riio populo, & S. Stephani de Balneolis Dicæcensis Gerundenis Constantinus Rex Calaritanus Prioratus & Sacella quamplurima in Insula Sardinia, Artaudus Gymnasiarum siue Balearium Comes Cœnobia nigrorum Monachorum vniuersa quæ in sua teneret potestate & ditione. Centulus Bigerrorum Comes Abbatiam S. Sauini de Lodonauo Pyrenem propter Ildefonsus Aragonum Rex Cassianitarum religiosis familiis quotquot regni sui tutelæ ac iurisdictionis essent, vestigalium ac censuum omnium vacationem & immunitatem, Rosselinus Vicecomes Toparchiæ suæ Massiliensis diuisam ex æquo portionem, alij porro minus nobiles alia minora S. Victorii detulerunt, quæ persequi opere non est. Nec ignobilis pietas illustrium Clericorum. Pauli Rutenensis Episcopi donum fuit, Cœnobia duo S. Petri & S. Amantij, in hoc Rutenorum suburbij paroëcia est, quod eodem mœnium quo tota ciuitas ambitu cinctum est, pro cultoribus & ministris religiosos habet ordinis S. Victoris, & sæculares Sacerdotes. Est etiam S. Amantij Prior, qui tamen Commendarius est, Clementis Episcopi Caualicensis S. Mariæ & S. Verani Ecclesiæ de Valleclusa, Pontij Arelatensis Archiepiscopi ex nobili prosapia Dominorum de Marignana, ad Stagnum Marticensे Prioratus S. Victorii de Marignana, & super idem castrum quarta dominij portio, Petri Archiepiscopi Aquensis Prioratus S. Mitrij & S. Simeonis & iurisdictionis pars aliqua super oppidum S. Maximini, Hugonis Episcopi Diniensis dominium loci de Chandol, Durandi Episcopi Vintiensis pagus qui dici-tur:

tur de Croton, Eldeberti Episcopi Antipolitani villa de Clauſons, Odilonis Abbatis S. Egidij non paucæ rerum suarum condonations siue cessiones in iure, ac prædiorum traditiones, Gibelini Archiepiscopi Arelatensis duodecim Prioratus seu Ecclesiæ, quos Psalmodiensi in Occitania Abbatii Ordinis S. Cassiani vt Mox supra cap. 18. num. 34. demonstratum est, ea lege concessit vt pro Abbate non se gereret, sed tantum Prioris titulo vteretur.

11. Nec facilè alias insigniora tam paucis annis Laicorum Clericorumque Principum dona exitere. Habetur in Actis publicis exemplum donationis factæ à Gaufredo Comite Prouinciae Petro Abbatii S. Victoris Massiliensi, quod est huiusmodi. Agitur nunc more legis Romanæ, ut si quis quipiam vult transfundere donando, per paginam literarum corroborare, antiquitus enim sine literarum corroboratione nihil agebatur. Nos autem sequiri potiorem vsum donamus vel cedimus his literis roboratum aliquid de nostro iure. Ego quippe Gaufredus Comes Prouinciae & vxor mea nomine Stephania & filius meus Bertrannus propter Dominum & remedium animarum parentumque nostrorum, donamus Domino S. Victori, & Petro Abbatii ac sociis eius Abbatibus & Monachis ibidem Domino seruientibus tam præsentibus quam futuris Alodium nostrum, vel duas pecias de terris in Tripontio. Maior pecia habet consortes, à parte Orientis viam publicam, à Meridie terram S. Cæsarij, à parte Occidentis fluuium Rhodani, à parte Aquilonis Ecclesiam S. Iuliani. Pecia minor in medio habet unum Vasum & ab eodem consortes à parte Orientis & à parte Aquilonis vineas de feudo Communalis, à Meridie terram Archiepiscopalem, ab Occidente viam publicam. Propter donationem istam donat Abbas S. Victoris & Monachi eiusdem loci mulam optimam valentem centum solidos, & duos denarios Melgorienses, solidos centum optimos. Hæc donatio legitima dictæ terræ facta in manu Abbatis, Domino Priori conciliante & præsente Raiambaldo Archiepiscopo, voluntibus & præsentibus Episcopis Alfanto Aptensi & Riperto Vapencensi, nec non Rostagno Auenionensi Calend. Iulij anno ab Incarnatione Domini 1055. si autem euenerit quod minimè credimus ut nos aut ullus omnino de parentibus nostris, vel quælibet opposita persona contra hanc donationem ire & inquietare voluerit, vel irrumperem non iudice, iram & maledictionem omnipotentis Dei incurrat, & cum Iuda traditore in barathro permaneat, atque duas libras auri persoluat, & postea hæc donatio firma & stabilis omni tempore permaneat. Hæ vineæ sunt in communitate Arelatensi in territorio Tripontio subtus Ecclesiam S. Iuliani, & in loco qui nominatur ad Vasum. Ego Gaufredus Comes Prouinciae & vxor mea Stephania & filius meus Bertrannus donamus & firmamus, & alios firmare iussimus. Signum Raynaldus Aldierius, & signum Aycardus, & signum Isnardus Christophorus. Signum, Pontius Aldebranus, Sigismundus Vuillimus frater suus, Poncius Guido, Lantuardus, Guillelmus Signoretus, Rataldus & Galafredus testes.

12. Accessit Vabrensis Abbatie in ordinem S. Cassiani adscriptio,

quæ ad perdiscendas religiose vitæ disciplinas eaque studia & artes, quibus instauratur animus ad vberiores virtutis profectus, Abbatii S. Victoris Massiliensi vltro se commendauit & tradidit. Ecclesia S. Mariae dicata fundatores habuit Comites Tolosanos. Ioannes 22. sedem Episcopalem instituit eam à Rutenensi distrahens anno 1320. Canonica vulgo *la Canourge* oppidulum est in Diœcesi Mimatensi apud Gaballos, ibi erat simplex Canonicorum Collegium, sed quo tempore Albigenses hæresim professi sunt, ædes sacra & redditus annui Monachis S. Victoris Massiliensis fuere traditi, qui & Priorem & duodecim illis Monachos habent, præter mensalem & sibi subiectum Parochum. In eo Prioratu Sacra lipiana S. Firmini Episcopi Mimatensis asseruantur, cuius Officium 14. Ianuarij rite celebrant. Non procul ab urbe est facellum S. Fredaldo, vulgo *Frefel*, Martyri & Episcopo Mimatensi dicatum, vbi item illius Martyris corpus religiose colitur, eiusque festum 4. Septembbris celebratur. Amelianum Rutheniorum vulgo *Millas* vrbs est, maximam partem infecta hæresi, vbi templa & Monasteria fere omnia ab hæreticis fuere diruta. Inibi Prior est & aliquot Monachi simul & sacerdotes sæculares, omnes Monasterio S. Victoris Massiliensi subiecti. S. Genesius vrbs item est apud Ruthenios, vulgo *S. Genius Ripoltensis*. dicta, siquidem Olta fluvius urbem illam interfluit. Inibi etiam visitur Prioratus S. Victorii subiectus. S. Leo vrbs Rutheniorum est, vbi residet Prior & aliquot viri religiosi, omnes S. Victorii subiecti. Similiter Mons regius oppidum apud Ruthenios S. Victorii subiacens.

Isai. cap. 60.

Platus lib. 3.
cap. 27.

Psal. 104.

13. Atque hæc dona & munera sunt quæ per Isaiam à Domino religiosis promitti videntur cum ait. *Suges lac gentium, & mammilla Regum lactaberis.* Gentium id est populorum, regum autem id est hominum diuitum & potentiorum, quorum quidem benignitatem Isaías mammillæ & laeti comparat, vt interpretatur Hieronymus Platus, quod laeti liquor ex cibo duriori conficitur, qui cibus & cum labore comparatus, & cum aliquo etiam opere à nutricibus confectus, tamen ab infantibus nullo cum labore sed suauissimè exugitur. Sic enim religiosis ea gratis suppeditantur ad viatum, quæ alij multo sudore & molestia ac sape etiam cum periculo quæsierunt, vt in hoc quoque Hebræorum veterum similitudinem gerant, de quibus scriptum est. *Et labores populorum possiderunt.*

C A P V T XXI.

Indulgentia, immunitates, priuilegia ei concessa.

1. Inter hæc dum opibus & copiis ditaretur domus, Pontifices non a sensu modo & approbatione sed literis quoque ac muneribus Pontificiis templum ipsum adornarunt. Eminent inter cætera Clementis dicti Papæ VII. non contemnendum beneficium siue muneris perpetuitatem, siue pietatem accipientium, siue dantis gratum animum spectes, nam vi sentibus

sentibus S. Victoris ædem sacram quotannis ieunij quadragenarij tempore, die Dominica in Passione, cunctorum indulxit veniam delictorum, idque etiam num tanti est sermone omnium hodierno atque existimatione, ut in hoc genere nihil viderim Massiliæ quod magis celebre esse possit. Ne quid verò propter schismata de authoritate Pontificis aut dignitate indulti detraheretur, cauit Martinus V. in Concilio Constantiensi in quo Cap. 17. n. 7.
Schismatis huius factionis placatae & pacatae, vt decreta illa omnia ante Pontificatum suum in Schismate facta, quæ ad bonos mores & fidem spectarent firma & approbata deinceps legitimè haberentur, vt aliæ in Magdalena mea memini me dixisse fidei confessore Ciaconio. Pretium operæ visum est, summam ipsarum literarum & sententias inserere, vt extet egregium viri præclari atque omni laude digni de eximia templi huius sanctitate testimonium, idemque tam bene meritæ de ipso Massiliensium humanitatis monumentum. Pauca igitur veteri Romanorum Pontificum more præfatus ita scribit.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei.

VNIERSIS Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem & Apostolicam benedictionem. Solerti perscrutamur indagine præclara deuotionis insignia, quibus dilecti filij & commune ciuitatis Massiliensis nos & Romanam Ecclesiam tanquam benedictionis alumni in sinceritate fidei reuerentur, grata etiam & accepta seruitia quæ nobis ac venerabilibus fratribus nostris eiusdem Ecclesie Cardinalibus, cum du- dum de partibus Italæ rediremus, in ciuitate prædicta deuota honori- fidentia impenderunt: Nec non fidelitatis constantiam, in qua inconcusse erga charissimam in Christo filiam nostram Ioannam Reginam Siciliæ, illustrem eorum Dominam temporalem præstiterunt hactenus, & persi- stunt ad liberationem ipsius reginæ, quæ, proh dolor, sub perfidorum Schismaticorum tyrannica feritate, quod cum cordis amaritudine ge- mendo referimus, detinetur captiuæ, sollicitis & operosis studiis inten- dentes; dignum quin imo debitum reputamus, vt ipsos & ciuitatem eam- dem intra nostra recumbentes præcordia, in illis præsertim quæ salutem: operantur fidelium specialibus prosequamur fauoribus, & singularis ho- noris titulo decoremus. Cum itaque Ecclesia Monasterij S. Victoris pro- pe Massiliam Ordinis S. Benedicti in magna veneratione habeatur ibidem, nos cupientes vt eadem Ecclesia congruis frequentetur honoribus, & vt Christi fideles eo libentius causa deuotionis confluant ad eamdem, quo- ex' his vberius inibi dono cœlestis gratiæ conspexerint se refectos, ac per hoc fama ciuitatis ipsius per orbem latius diffundatur, de omnipo- tentis Dei misericordia & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius au- thoritate confisi, omnibus verè penitentibus & confessis, qui in Do- minica die de Passione Domini, dictam Ecclesiam deuotè visitauerint an- nuatim, & ad fabricam ipsius Ecclesie manus adiutrices porrexerint, seu alias inibi pias eleemosynas erogauerint peccatorum remissiones & in- indulgentias.

dulgentias similes illis, quæ in festiuitate Assumptionis B. Mariæ Virginis Ecclesiam S. Mariæ Maioris de Vrbe visitantibus annuatim, & ad fabri-
cam ipsius manus porrigentibus adintrices, seu alias ibidem pias elemo-
synas erogantibus authoritate Apostolica sunt concessæ, eadem authori-
tate concedimus per præsentes.

Datum Auenione 4. Nonas Maij Pontificatus nostri an. 5. Christi 1332.

2. Eodem tempore indulgentiæ concessæ Ecclesiæ S. Ludouici in Monasterio RR. Patrum de Obseruantia die Sabbathi ante Dominicam de Passione per eundem Papam, sunt similes illis, quæ in festiuitate Dedi-
cationis Ecclesiæ Lateranensis de Vrbe. Item indulgentiæ concessæ Ec-
clesiæ maiori Massiliæ per eundem Papam, eodem anno & die quo supra,
similes sunt quæ in solemnitate Beatorum Petri & Pauli Romæ concessæ
sunt ad diem sive feriam sextam ante Dominicam de Passione. Omnes hæ
Bullæ sunt eiusdem tenoris & propter easdem causas, mutantur tantum
nomina Ecclesiarum, & indictiones dierum. Vides Clementis animum, vt
hospitalitati Massiliensem & præcipue Abbatis & Monachorum S. Vi-
ctoris, qui tum ipsi ex Italia redeunti tum vniuerso Patrum purpurato-
rum Senatui publicè hospitium fecerant, gratus & pius esse in maximi
beneficij memoria posset reipsa atque studio sollicitum compensare, mutui
officij vel facultate vel copia.

3. De Ioanna Regina sive dedititia sive captiua, quod leuiter tangit,
fusè latèque dicit Franciscus De Claperiis in historiæ Breuiculo de Pro-
uinciæ nostræ Comitibus. Successit Patri Roberto anno 1344. vel ut aliis
placet 1340. Quater nuptias contraxit, primò cum Andrea nepote Mar-
telli ex Patris Roberti testamento, quem Neapoli laqueo interemit con-
tinuoque nupsit Ludouico Tarentinorum principi consobrino, cui re-
gium nomen communicauit, in eamque causam Pontifici Maximo Cle-
menti VI. & Romanæ Ecclesiæ Auenionem ciuitatem cum territorio,
omni iure & iurisdictione octoginta millibus Florenorum auri Florentiæ
vendidit anno 1348. die 9. Iunij, vt illa venditione pellectus Pontifex
nomine Regis Ludouicum Maritum cohonestaret. Sed postea morte Lu-
douici soluto matrimonio, tertio nupsit Iacobo Aragonio Maioricatum
hæredi eximia pulchritudinis viro. Sec nec hic diu superstes, post cuius
mortem Othoni Brunsineo ex Saxonum antiquissima nupsit familia. Ioan-
na partribus Clementis septimi Pseudopontificis aduersus Vrbanum VI.
Romanum Pontificem fauebat. Hinc Vrbanus postquam id resciuit odio
excandescens, Ioannam lata sententia regno Siculo & Neapoli priuauit
illudque in beneficium Carolo Duracio, quem Ioannæ hostem infestissi-
mum nouerat, concessit. Duraci magno cum exercitu in Italiam per-
uadens regni Neapolitani possessionem conatur inuadere. Omnia tunc
miserè arma spectabant. Ioanna ut à Francis auxiliares milites euocaret,
Ludouicum Andegauensem Ioannis Regis Gallorum filium, & post mor-
tem Ludouicum filium Comitatus sui & Regni hæredes instituit, dictato
testamento Neapoli in Castro nouo anno 1380. penultima Iunij. Interim
Ioanna Neapoli obsidione premitur, nulla multis sæculis acrior tenuit
oppugnatio.

oppugnatio. Ludouicus ut Ioannam obsidione liberaret, cum exercitu in Italiā traiecit, sed in Apulia obuium habet cum exercitu Carolum Duracium, pugnatur vndique, ardebat milites, & summis viribus præliantur, adiunt animo, consilio, corpore, assiduitate, sed Ludouicus impar eiusque exercitus viribus inferior, dum inclinat graui vulnere ipse faucius è prælio vix evasit. Ioanna omni ope & auxilio defituta, dum in dies magis obsidione premitur salutem paecta, sui deditioñem & ciuitatis suæ facit Duracio. Sed is promissæ salutis imminemor Ioannam laqueo interemptam, eo ubi Andreas fuerat imperfectus loco, suspendi iussit anno 1382. Regni anno 39. Mariam verò Ioannæ sororem, quæ Comiti Artesiensи nupserat capite truncat, & hic finis stirpis Roberti, cuius regnum ad Ludouicum ducem Andium tanquam ad hæredem reginæ Ioannæ iure delatum est hæreditario.

4. Mitto plura id genus alia, quæ inter mores prope hodiernos celebrata & in usum adducta luce noīt egent. Indulgentiis adiecerunt alij Pontifices singulares immunitates. Vrbanus V. Monasterium S. Victoris Massiliense, vna cum Ministris ceterisque rebus ad illud pertinentibus, à quorumlibet Episcoporum iuris dictione exemptum in suam sedisque Apostolorum Petri & Pauli tutelam recipit, cuius quoque decreti exemplum liber apponere. Id est tale.

Vrbanus V. seruus seruorum Dei.

Dilectis filiis Abbari & Conuentui Monasterij S. Victoris Massiliensi Ordinis S. Benedicti ad Romanam Ecclesiam immediatè spectantis salutem & Apostolicam benedictionem. In eminenti specula sedis Apostolicæ licet insufficientibus meritis constituti, pro singulatum præsertim religiosarum personarum quiete ac statu salubriter dirigendo, partes nostræ sollicitudinis adhibemus, & vt earum quies eò sit ab omni perturbatione securior quò ipsæ persona maiorem in suis locis & bonis habuerint potestatem, personas easdem interdum Apostolicæ gratiæ prærogativa eximimus, sanè dudum nos quieti & honori vestro paterna sollicitudine prouidentes, Monasterium vestrum cuius regimini dudum in minoribus constituti præfuiimus, & de quo faciente Altissimo fuimus ad apicem summi Apostolatus assumpti, quodque propterea brachiis sinceroris charitatis complectimur, à iurisdictione quorumlibet ordinariorum duxerimus eximendum. Nos volentes vos gratia prosequi ampliori, ipsumque Monasterium specialis priuilegij titulo insignire, vt tu fili, Abbas tuique successores & vos filij Conuentus Monasterio ipsi vacantes, per vos vel alium seu alios Clericos vel etiam Monachos dicti Monasterij in territorio & locis infra scriptis, videlicet in Ecclesia S. Nicolai sita supra littus maris in introitu portus ciuitatis Massiliensis, quæ Ecclesia ad prædictum Monasterium dignoscitur pertinere, eundo per littus dicti portus versus Monasterium supra dictum, vsque ad turrem quæ est in principio muri & dicitur Turris Plani Formiguerij, & deinde vsque ad ciuitatis por-

tales quod dicitur de Callata. Et deinde sequendo murum ciuitatis eiusdem usque ad portale quod dicitur Laureti, & a dicto portali eundo directe per carerriam quæ dicitur de Sion usque ad Planum S. Michaëlis, eundo per iter rectum usque ad Iarretum qui dicitur Iarretus de Albanea, & a dicto Iarreto sequendo aquam à qua ipse Iarretus deriuatur usque ad pontem qui dicitur pons Iarreti quo itur ad tetras Virearidorum, incedendo directe usque ad molendina Griffenorum, & de ipsis molendinis veniendo recte usque ad aquam Ibelini, & sequendo dictam aquam usque ad pontem S. Margaretae, & a predicto pente veniendo directe usque ad Ecclesiam S. Margaretae predictæ per rectum iter, dictam Ecclesiam quæ est eiusdem Monasterij includendo, & ab ipsa Ecclesia veniendo per iter quo itur ad locum dictum Fezaris, & post per iter quod dicitur de Treillar eundo directe per iter Bonæ auenæ & eundo per montem qui dicitur Mons rotundus parvus veniendo directe usque ad turrem quæ dicitur Palbs, & veniendo directe à dicta turri per littus maris usque ad Ecclesiam S. Nicolai predictam, includendo in dictis terminis totum illud territorium & quidquid est in eo quod remanet ad partem dexteram & circuit Monasterium prælibatum. Quos quidem terminos, & loca, territorium, Ecclesiæ, & personas intra ipsos existentes, tam clericorum quam laicorum, ab omni potestate ac iurisdictione dicecesana & ordinaria Episcopi Ecclesiæ Massiliensis & earum exercitio in ciuilibus & conuentualibus, autoritate Apostolica prouersus eximus, & tantumlibet liberamus personas Ecclesiasticas sacerdotes & religiosas ac laicos qui intra terminos supradictos pro tempore habitabunt, aut delinquent, vel contrahent aut ratione rei sitæ infra eosdem terminos litigabunt seu litigare voluerint, siue ciuiliter aut de crimine conuentualiter agatur, iurisdictionem Ecclesiasticam pleno iure in perpetuum exercere libere valeatis, de speciali gratia, motu proprio, autoritate predicta tenore presentium indulgemus, decernentes quod idem Episcopus, & etiam quemque alia persona Ecclesiastica tam dicecesana & ordinaria, quam qualibet alia potestate aut iurisdictione suffulta, præter vos & successores vestros non possunt de cætero quamcumque iurisdictionem dicecesanam & ordinariam, ut præmittitur, infra terminos, loca, & in personas huiusmodi quomodolibet exercere, ac irritiunt & inane quidquid contra tenorem concessionis huiusmodi contigerit acceptari, insuper tibi fili & Abba, & eius successoribus vestimenta sacerdotalia & cruces ac imagines & consimilia benedicendi, ac Monachis dicti Monasterij, & aliis Scholasticis idoneis infra eosdem terminos constitutis primam clericalem tonsuram conferendi, necnon tam tibi quam vobis filij Conuentus vacantes dicto Monasterio, huiusmodi Monachos & Scholares infra prædictos terminos, ut præmittitur constitutos ad dictam primam tonsuram & eam habentes ad quolibet alios ordines promouendi, cuicunque Antistiti gratiam & communionem dictæ sedis habenti præstandi & ipsi Antistiti eos ad eamdem tonsuram & ordines huiusmodi statutis temporibus iuxta ritum Romanæ Ecclesiæ promouendi, ac vobis omnibus chrisma & oleum sanctum à quo

à quocumque antistite gratiam prædictam & communionem habente recipiendi , & eidem antistiti dandi , nec non vobis per quemcumque antistitem dictam gratiam habentem Basílicas constructas & construendas infra terminos supradictos , altaria eorumdem consecrari , necnon ipsas Ecclesias & cœmeteria earumdem , dum erit neceſſe reconciliari faciendi , ac insuper clericis & laicis dicti territorij superius limitati confirmatio-nes in fronte , & reliqua Ecclesiastica Sacra-menta per Diocesanum Episcopum adultis danda , de iure ex quolibet antistite dictam gratiam & Communionem , ut præfertur , habente de Abbatis & eorum Monasterio vacantium de Conuentu prædictorum qui erant pro tempore , licentia Episcopi Massiliensis existentis pro tempore minimè requisita , facultatem & licentiam de dono specialis gratiae , authoritate Apostolica supradicta , tenore præsentium impertimur . Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ exemptionis , liberationis , Concessionis , & constitutionis infringere , vel ei ausu temerario contraire . Si quis autem hoc attentare præsumperit , indignationem omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius , se nouerit incursum . Datum Auenione 3. Nonas Aprilis Pontificatus nostri anno 5. Christi anno 1368.

5. Præluxerat in posterum Urbanus Pontifex eiusdem nominis 2. ac iam priuilegium irrogauerat in literis ad Richardum Cardinalem & Abbatem Massiliensem , de quibus suprà . Porro Cœnobium vestrum hac libertate donamus , ut te obtinente vel tuorum quolibet successorum nullus ibi quacumque subreptione substituatur , nisi quem fratres cum timore Dei regulariter elegirint , ad quem consecrandum Episcopum Catholicum aduocent , item chrisma , Oleum sanctum , Oleum infirmorum , consecrations altarium & capellarum , quæ infra nominatae sunt , & ordinationes Clericorum ibidem commorantium ac Monachorum à quocumque voluerint Episcopo accipient . Nulli autem Episcopo aut Archiepiscopo liceat locum ipsum , vel eius Monachos vel eis circum-subditas cellas id est S. Petri & S. Andreae & S. Ferreoli Presbyteros aliosuè Clericos in eis ab Abbatे constitutos excommunicare vel iudicare , præter ipsum Abbatem ad eius voluntatem , sed semper sub tutela & immunitate Romana soliusque Romani Pontificis iudicio consistentes , omnipotenti Domino quieti securique deseruiant . Nullus etiam legatus huius Apostolicæ sedis Abbatem vel ipsius loci Monachos excommunicare vel ipsis aut Monasterio ipsi aliquid interdicere præsumat , nisi ei aut à nobis aut à nostris successoribus specialiter fuerit imperatum . Si quis autem Archiepiscopus , Episcopus , Rex , Princeps , Dux , Marchio , Comes , Vicecomes , vel persona quilibet Clericalis aut laicalis nostrum hoc priuilegium temerare & res vestri Cœnobij temere inuadere , vel suis usibus applicare præsumperit aut minuere , secundò tertioue commonitus , si non congruè satisfecerit à Christi & Ecclesiæ corpore cum authoritate potestatis Apostolica segregamus , &c.

6. In quo Nicolaus III. coniunctum aliquid habet & consentiens in-

464 *S. Cassianus illustratus seu Chronic. vitæ,*
decreti tabulis, quas fixit Romæ apud S. Mariam Maiorem 2. Idus Fe-
bruar. Pontificatus anno i. sic enim per honorificè præfatur.

Nicolaus Episcopus seruus seruorum Dei.

Dilectis filiis Abbatii & Conuentui Monasterij S. Victoris Massiliensis
ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis Ordinis S. Bene-
dicti salutem & Apostolicam benedictionem. Proutisionis nostræ debet
prouenire subsidio, vt ius suum cuilibet conseruetur, sanè quoddam
privilegium fœlicis recordationis Urbani Papæ II. prædecessoris nostri
Monasterio vestro concessum, plumbæ ipsius prædecessoris Bulla munis-
tum, per te fili Abba exhibitum coram nobis, quia præ nimia vetustate
incipit iam consuimi, de verbo ad verbum nihil addito vel mutato quod
mutare posset substantiæ veritatem, vestris precibus inclinati transcribi
& annotari fecimus ad cautelam, & transcriptum ipsius Bullæ nostræ ap-
pensione muniri ad perpetuam memoriam futurorum, &c.

7. Ista verò non tuerit modo sed magno numero auger Innocentius
II. Volumus, inquit, atque decernimus ut ad ordinationem atque cor-
rectionem eorum tam tu, quam successores tui vicem sedis Apostolicæ
gerere debeatis in quibus si quod absit tales Abbates iuuenti fuerint, qui
ab ordine Monastico & regulari disciplina exorbitauerint, vel dignum
aliquid depositione commiserint, vnde correctionis vestræ censuram
subire contemnant, curæ vestræ sit Episcopum in cuius Dicēcesi Mono-
sterium fuerit ad testimonium reatus illius vobis adhibere, & communi-
cato consilio eos rationabiliter conuictos à regimine habitu summo-
nere, si tamen Episcopus de ordinatione & mala vita non fuerit suspectus
& infamatus, vel si forte causam ipsam malo ingenio magis impedire
quam secundum Deum tractare voluerit. Quod si aliquid eorum obsti-
terit, ne causa puniendi reatus indiscussa prætereat, sollicitudinis vestræ
fit eos ad examen sedis Apostolicæ iudicandos adducere, quatenus illis
amotis, tales ibi Deo auxiliante debebas ordinate, qui locis venerabili-
bus valeant digne præesse, quemadmodum prædictorum antecessorum
nostrorum sanctionibus institutum esse cognoscitur. Ecclesiæ sane quas
cum decimis & oblationibus suis earum Episcopi vestro Monasterio con-
cesserunt, salvo nimirum redditu quem in eis habere consueuerant, nos
vobis vestrisque successoribus sic habendas & quiete ac sine calunnia
possidendas lanicimus, sicut à vestris prædecessoribus possessa sunt. De-
cernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum Monasterium
temere perturbare, aut hæc quæ supra scripta sunt vel alias eius possessio-
nes auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet molestiis fati-
gare, sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum sustenta-
tione & gubernatione concessæ sunt, vñibus omnimodis profutura, &c.
Literis dies adscripta 14. Calend. Iulij Pisis, Indictione 13. Incarnationis
Dominicæ anno 1136. Pontificatus an.6.

8. Autibus satis sed animo fortasse non satis, Fontes aperiam quos
adeas,

a deas , si libet , diuturnam sitim explere cupiens.

S. Gregorij magni ad Respectam Massiliensem Abbatissam Parthenij Cœnobij S. Cassiani anno circiter 600.

Nam de S. Leonis Magni studio singulari ad ornandam S. Cassiani donum Massiliensem recens constructam anno 443, fuse lateque diximus libro I. cap. 88.

Ioannis 19. ad Garnerium Abbatem S. Victoris anno Christi 1004. sedisse enim dicitur ab aliquibus huius nominis & ordinis Pontifex, annos 4. menses 4.

Ioannis 20. ad S. Vuifredum , siue Guifredum Abbatem anno 1007.

Benedicti IX. ad S. Isarnum item Abbatem anno 1040.

Leonis IX. ad Petrum Abbatem eius nominis primum anno 1048.

Calisti II. ad Rodulphum Abbatem anno 1123.

Alexandri III. ad Fredolum Abbatem anno 1163. Eiusdem ad Petrum De Nogareto Abbatem anno 1170.

Adriani Papæ IV. ad Guibertum siue Guillelmum Abbatem an. 1155.

Innocentij II. ad Petrum cognomento Gancelinum Abbatem anno 1147.

Gregorij VII. ad Hugonem Abbatem 14. Calend. Maij Pontificatus anno 8. Christi 1082.

Vrbani II. ad Ricardum Cardinalem Abbatem 10. Calend. Martij Pontificatus anno 1. Christi 1088. Eiusdem ad eundem Pridie nonas Aprilis Pontificatus anno 8. Christi 1096.

Pascalis II. ad Ottonem Abbatem 9. Calend. Maij, Pontificatus anno 14. Christi 1114.

Lucij III. ad Bertrandum Abbatem de Monte murato , anno 1180.

Honorij III. ad Bonifilium Abbatem anno 1218.

Gregorij IX. ad Petrum Guillelmi Abbatem 1237.

Cœlestini III. ad Bernardum Cardinalem de reformatio[n]e Monasterij tempore Hugonis de Dolon Abbatis anno 1196.

Innocentij III. ad Michaëlem de Moresio Archiepiscopum Arelatensem , super electione Abbatis S. Victoris Massiliensis 12. Calen. Junij Pontificatus anno 15. Christi 1213. Ex lib. 3. Epistolarum Epist. 49. Item contra Goncelinum lib. 2. Epist. 40. & 95. Et ibidem super reformatio[n]e Monasterij Epist. 80.

Nicolai III. ad Guillelmum De Grefe Abbatem anno 1274.

Nicolai V. ad Ioannem De Cominis Abbatem 1286.

Vrbani V. Varia in hoc volumine passim legere est diplomata anno 1363. atque aliis.

Leonis X. ad Claudium de Carsonuille Abbatem anno 1515.

Clementis VI I. Augustino Triuultio Abbate fiduciarij beneficij professore legitimo , anno Christi 1526.

Iulij III. Abbate Julio à Ruuere anno 1549. pridie idus Martij Pontificatus anno 1.

8. Hic Monasterium ex rigidi ac seueri iuris ratione viuendi modum,

ac religiosæ disciplinæ strictiores leges & instituta certam in speciem temperauit, ne illaqueata deinceps scrupulorum periculis conscientia, vel latum quidem vnguem discederet à licto religionis ductu & norma, idque complexus est in suis rescriptis tali quodam diplomate.

Iulius Episcopus seruus seruorum Dei.

Dilectis filiis Conuentui Monasterij ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis S. Victoris extra & prope muros Massilienses, Ordinis S. Benedicti salutem & Apostolicam benedictionem. Religionis honestas & devotionis vestrae promeretur affectus, vt precibus vestris benignum præbeamus assensum, & in his quæ vestri status conseruationem & prosperitatem ac pacem & quietem concernunt, nos vobis gratiosos & fauorabiles exhibeamus. Sanè pro parte vestra nobis nuper exhibita petitio continebat, quod licet iam tanto tempore, quod eius initij hominum memoria non habetur, fortè ex præsumpto ob diuturnitatem temporis huiusmodi priuilegij Apostolico aut alio Canonico titulo, in Monasterio vestro ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinente S. Victoris extra & prope muros Massilienses Ordinis S. Benedicti, in quo computato illius Abbatे quadraginta Monachi esse consueuerunt certus modus seu ritus viuendi, videlicet quod diuinum Officium diurnum pariter & nocturnum debite celebretur, Monachi septa Monasterij, quod muris clausum est, nisi petita & obtenta licentia ab eiusdem Monasterij Priore claustralí pro tempore existente, non exeant, nec claustrum ipsius Monasterij mulieres impudicæ ingrediantur, Abbas & Officiarij ac Priors dum in illo resident, pro scipis & seruatoribus suis in eorum verò absentia pro ipsis suis seruatoribus tantum, nisi infirmitate aut alia rationabili causa & de licentia dicti Prioris claustralí aut eius vices gerentis, intra ciuitatem Massiliæ existant cæteri verò Monachi claustrales & simplices dicti Monasterij, solum in Monasterio praesentes aut ex causa & de licentia huiusmodi in dicta ciuitate existentes, certam portionem panis & vini à Celleraria mensa communī seu Conuentuali, quæ redditus & bona à Mensa Abbatiali distincta habet, ac pitantiam in carnibus, & piscibus, oleo, & aliis comedibilibus à Pitansario Monasterij huiusmodi singulis diebus respectuè percipiāt ac singuli ipsius Monasterij religiosi die Dominico ac secunda tertia & quinta feriis cuiuslibet hebdomadæ, quadragesimalibus & ieuniorum ab Ecclesia indictorum diebus dumtaxat exceptis, carnibus vescantur, nudi in cubilibus siue lectis in lineamentibus lineis dormiant, interulis siue camisis lineis aut canape confectis vtantur, officia & administrationes & dignitates ac alia beneficia ab eodem Monasterio dependentia etiam illis ab Abbatē seu Commendatario dicti Monasterij pro tempore existente aut aliter Canonice collata, in titulum vel commendam iuxta eorum concessionem & dispensationum tenorem ad vitam perpetuo & non ad tempus seu ut manūlia & ad nutrūtū amobilia retineant, ne ab eis nisi ex rationabili & iudicialiter

iudicialiter cognita causa ac de consilio & assensu pro tempore existentium Patrum dicti Monasterij destituantur, Flocum, qti magni dispensij existit, solum intra Ecclesiam ipsius Monasterij & cum diuinâ celebrantur, alibi verò & alio tempore, honestas tunicas ex panno nigro laneo confectas & desuper scapulare deferant, claustrales & alij Piores ac Officiarij nec non Patres consiliarij nuncupati dicti Monasterij, Monachis claustralibus ac simplicibus non vocatis nec admissis capitulum seu consilium faciant, celebrent, & teneant fructus, redditus, & prouentus, ac res & bona Monasterij administrent & illius negotia pertractent ac iura defendant, nec non tam statutorum ipsius Monasterij quam cuiusdam sententiæ arbitralis in rem iudicatam transactæ, & Apostolica autoritate confirmatae ac hactenus obseruatæ vigore, contra Monachos eiusdem Monasterij & illius membrorum ac beneficiorum ab eo dependentium inquirant, & iuxta eorum demerita puniant & corrigant, ac tam Piores & officiarij quam Monachi præfati vestiaria tam à Monasterio quam à cellaria mensa Conuentuali, & Cameraria eiusdem Monasterij in pecunia percipient, & de vestiariis huiusmodi ac fructibus, redditibus, & prouentibus beneficiorum per eos pro tempore obtentorum, ac aliis pecuniis & rebus per eos ex industria aut aliter iusto titulo acquisitis usque ad diem eorum obitus exclusive, in licitos & honestos usus liberè disponant; obseruatus fuerit & ad præsens obseruetur, ac aliter felicis recordationis Gregorij Papæ IX. prædecessoris nostri antiquas ac rationabiles dicti Monasterij consuetudines eatenus pacificè obseruatas vobis & tunc Abbatii dicti Monasterij & per vos eidem Monasterio per suas litteras confirmauerit, & scripti sui patrocinio communicerit. Nihilominus quia pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum vt vos & pro tempore existentibus Monachis Monasterij huiusmodi, quod de cætero dictum viuendi modum seu ritum aliosque mores & consuetudines prædictas obseruare libere & licetè possitis, & illum obseruando ad alium nouum seu insolitum & forsan quavis autoritate reformati, viuendi modum seu ritum transire minimè teneamini, nec ad id cogi aut compelli possitis, concedere & indulgere aliasque vobis in præmissis opportunitate prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui personis religioni deditis, vt tranquillum Domino reddere valcent famulatum Apostolici fauoris præsidium libenter impendimus, vos ac vestrum singulos à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti Ecclesiasticis censuris, & penitè iure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quis quomodolibet innodati existitis, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum seriè absoluentes & absolutos fore censemtes, huiusmodi supplicationibus inclinati, vobis & pro tempore existentibus Monachis Monasterij huiusmodi, quod de cætero perpetuis futuris temporibus dictum viuendi modum seu ritum aliosque mores & consuetudines supradictos obseruare libere & licetè possitis, & illum obseruando ad alium nouum seu insolitum & forsan quavis autoritate reformatum viuendi modum seu ritum obseruandum minimè teneamini.

nec ad id cogi aut compelli possitis , authoritate eadem tenore præsentium sine præiudicio moderni ac pro tempore existentis ipsius Monasterij Abbatis vel Commendatarij concedimus & indulgemus , districtius inhibentes quibusuis personis cuiuscumque status , gradus , ordinis , dignitatis , vel conditionis existent etiam quantumcumque grandi , etiam legati de Latere authoritate & honore præfulgeant , sub excommunicationis latæ sententiæ , suspensionis à diuinis , ac interdicti , ingressus Ecclesiæ sententiis per eos eo ipso tempore quo contra factum fuerit incurriendi , ne vos & pro tempore existentes Monachos dicti Monasterij ad alium quam permisum vivendi modum obseruandum directè vel indirectè , quo quis quæsito colore vel ingenio , etiam prætextu quærumcumque literarum Apostolicarum super hoc eis ab Apostolica sede sub quibuscumque tenoribus & formis ac cum quibusuis etiam derogatoriarii derogatoriis , aliisque efficacioribus & insolitis clausulis irritantibusque & aliis decretis hactenus quomodolibet concessarum & in posterum concedendarum , & de quibus quorumque totis tenoribus specialis specifica expressa & individua ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales idein importantes , mentio seu quauis alia expressio habenda sit , cogere aut super molestare perturbare aut inquietare quoquomodo præsumant , ac decernentes præsentes literas & in eis contenta quæcumque quo quis prætextu seu quauis occasione vel causa etiam necessario exprimenda , & subreptionis vel obreptionis aut nullitatis seu alio quo quis vitio aut intentionis defectu per quoscumque cuiuscumque dignitatis status , gradus , ordinis , conditionis , vel præminentiarum fuerint , impugnari aut illorum effectum quo quis modo impediri non posse , sed suum plenarium effectum sortiri & pro illorum validitate , efficacia , & obseruatione , per quoscumque iudices & commissarios quauis autoritate fungentes , in quauis causa & instantia , sublata eis & eorum cuilibet grauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & autoritate , iudicari & definiri debere ac irritum & inane si secus super his à quoquam quauis autoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari . Quocirca venerabili fratri Archiepiscopo Aquensi & dilectis filiis Montis Maioris Arelatensis Dicecessis , ac S. Andree iuxta Auenionem Monasteriorum Abbatibus , per Apostolica scripta mandamus , quatenus ipsi vel duo vel unus eorum per se vel alium seu alios præsentes literas & in eis contenta quocumque , vbi , & quando opus fuerit & quoties pro parte vestra & pro tempore existente Monachorum dicti Monasterij aut alicuius vestrum desuper fuerint requisiti solemniter publicantes vobisque in præmissis efficaces defensionis præsidio assistentes , faciant autoritate nostra præsentes literas & in eis contenta huiusmodi firmiter obseruari , ac vos & pro tempore existentes Monachos dicti Monasterij ac vestrum singulis illis pacifice frui & gaudere non permitentes vos desuper per quoscumque quomodolibet indebitè molestari contradictores quolibet & rebelles per sententias , censuras , & pœnas prædictas appellatione postposita compescendo , ac legitimis super his habendis seruatis processibus sententias censuras &

pœnas

pœnas prædictas etiam iteratis vicibus aggrauando , inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis , &c. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1549. pridie idus Martij Pontificatus nostri ann. I.

9. Testandi præterea facultatem eis concessam esse non me præterit, sed ab Abbate & Cardinali Iuliano de Medicis , non temere , vt arbitror, vel inconsulto Pontifice. His totidem verbis quot scripsit , vt aiunt, eius recitantur literæ. In Christi nomine. Amen. Anno nativitatis Domini 1583, die verò ultima mensis Septembris ante meridiem Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri, Domini Gregorij diuina prouidentia Papæ XIII. anno 6. cunctis instantibus & posteris patet , & sit notum , quod conspectu mei Notarij Regij Massiliæ , testiumque infra scriptorum existens & personaliter constitutus Illustrissimus & Reuerendissimus Dominus Julianus Dei & sanctæ sedis Apostolice gratia Archiepiscopus de Medicis , Albiensis Episcopus , Abbas seu perpetuus Commendatarius incliti Monasterij S. Victoris prope & extra muros dictæ ciuitatis Massiliæ , ordinis S. Benedicti , ad sanctam Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis , quiq[ue] bona fide , gratis , & ex eius certa scientia & motu proprio attendens & considerans merita & virtutes, quibus Reuerendi Domini Prior Claustral , Officiarij , Monachi & religiosi dicti Monasterij S. Victoris illustrati sunt, nec non amorem & obedientiam quam dicto Reuerendo Domino & suis in dicta Abbatia prædecessoribus semper præstiterunt, & vt dicti Domini Prior , Officiarij , Monachi & religiosi possint remunerare eos qui aliqua necessitudine, sanguine , vel amicitia eis coniuncti sunt aut erunt in futurum , aliisque iustis & rationabilibus causis animum eiusdem Reuerendissimi Domini mouentibus , dedit , tradidit , & concessit dictis Dominis Monachis Priori , Officiariis , & religiosis dicti Monasterij S. Victoris qui de numero quadraginta sunt vel erunt in futurum , Reuerendis Dominis Virgineo Vincentio in decretis Bacalaureo Præcentori & Priori claustrali , Iacobo Martino Sacrifæ , Iacobo De Oleriis Eleemosynario , Guillelmo Toruerio Infirmario , Bertrando Guigonis Pitansario , Ioanni Seilhano Armario , Raynaudo Portanerio Priori S. Genesij , Ioanni Martino Priori S. Petri , Iacobo Borguognono Priori S. Nicolai , Francisco Testori Priori B. Mariae de Gardia , Antonio Guerino Subpriori , Magdalano de Sepeta Portario , Iosepho Gantelmy Cellerario , vnâ mecum Notario vt Comuni & publica persona pro eisdem stipulationibus soluendis & recipiendis , videtur licentiam & absolutam potestatem & liberum posse in tantum quantum eidem Domino Abbati pertinet & spectat , quatenus Priors Officiarij , Monachi & religiosi in dicto Monasterio S. Victoris de numero quadraginta nunc & de præsenti existentes , ac omnes & singuli eorumdem in futurum successores , de fructibus , redditibus , & præbendis quorumcumque Beneficiorum & Prioratum per eos nunc & pro tempore obtentorum , ac de bonis suis quibuscumque mobilibus & immobilibus per eos & eorum quemlibet tam successione suorum parentum

quam intuitu Ecclesiæ , & aliter licet ex eorum industria ac quocumque titulo gratuito seu oneroſo vnde cumque acquisitis & acquirendis, etiam in eorum ultimis voluntatibus & aliter tam in vita quam in morte disponere, donare, testari, ac ordinare libere ac licet possint, perinde ac si Clerici ſeculares facultatem teſtandi habentes eſſent, durante vita eiusdem illuſtriffimi & Reuerendiffimi Domini Archiepifcopi & Abbatis ſeu perpetui Commendatarii dicti Monasterij & abſque ſua licentia requiſita aut requirenda. Promittens insuper ipſe Reuerendiffimus D. Abbas, ſe ſemper & perpetuò ratum, gratum, firmum, & validum habiturum omnia & singula in praefenti instrumento contenta, & contra nunquam facere, dicere, vel venire direcētē vel indirecētē de iure vel de facto, ſub expreſſa hypotheca & obligatione omni & quorūcumque bonorum ſuorum mobilium & immobilium, praefentium & futurorum, omnibus curiis ſpiritualibus & temporalibus & eorum cuilibet hoc publicum instrumentum praedici ſeu oſtendi contigerit, ac ſub omni iuriſ & facti renuntiatione ad hæc neceſſaria pariter & cautela, & extante iuramento ad peccatum more religioſorum per dictum Reuerendiff. Dominum praefita & de praemiffis confeſſit & voluit fieri hoc instrumentum, actum & publicè recitatum in aula Abbatiali praedictæ Abbatiae S. Victoris Maſſiliensis, praefentibus ibidem nobili Antonio de Valbella Maſſiliensi, & Bonifacio de Palude receptore decimarum in Diocesi Aquensi teſtibus & praemiffis vocatis & ſpecialiter rogaſis & ſubscriptis, cum dicto D. Abbatē in Originali iuxta Regiam ordinationem.

10. Imperatores ſimiliter ac reges & in Republica princiſes in priuatam hanc familiam leges ferre voluerunt, id est enim priuilegium, de quibus in perſcripto Indice Bullarum Monasterij hæc leguntur.

Item Septem Bullæ Priuilegiorum regiorum confeſſorum per retrò Principes, ſigillatæ ſigillis aureis rotundis.

I. Bulla cum ſigillo aureo impendiſti Priuilegij confeſſi per illuſtre bonæ memorie Carolum I V. Romanorum Imperatorem, ſeu per Auguſtinum Regem ſub, Datum Auenione anno 1365. Indict. 3. 7. Idus Junij, Regnorum dicti Imperatoris anno 19. Imperij verò anno 11. quod instrumentum eſt Confirmatio Regalliarum primarum appellationum.

Item alia Bulla cum ſigillo aureo Priuilegij confeſſi à bonæ memorie quondam Carolo Rege Siciliæ ſub, Datum Neapoli anno Domini 1275. die 8. Nouembriſ. Indict. 4. & dicti Regis anno 11.

Item alia Bulla cum ſigillo aureo impendiſti, Priuilegij certarum Regalliarum & aliorum confeſſorum per bonæ memorie Ioannam Hieruſalem & Siciliæ Reginam ſub, Datum Neapoli anno 1364. die 20. Decem. Indict. 3. regnorum dictæ reginæ, 22.

Item alia Bulla cum ſigillo aureo impendiſti Priuilegij confeſſi per bonæ memorie Carolum II. Regem Hieruſalem & Siciliæ ſub, Datum Maſſiliæ anno 1308. die 3. Mensis Februa. Indict. 6. regnorum dicti Regis anno 24.

Item alia Bulla cum ſigillo aureo Impendiſti Priuilegij confeſſi per bonæ

bonæ memoriarum Ioannam Reginam Hierusalem & Siciliæ, sub Datum Neapoli anno 1365. die 18. Iulij Indict. 3. regnorum dictæ reginæ anno 23.

Item alia Bulla cum sigillo impendenti aureo Priuilegij concessi per bonæ memoriarum Carolum Regem Siciliæ sub, Datum Neapoli anno 1270. die 6. Iulij Indict. 13. regnorum vero dicti regis anno 6.

Item alia Bulla cum sigillo aureo impendenti Priuilegij concessi per bonæ memoriarum Carolum II. Regem Hierusalem & Siciliæ sub, Datum Massiliæ anno 1308. die 3. Februarij Indict. 3. regnorum dicti regis anno 24.

De Priuilegiis concessis à Pipino, Carolo Magno, Ludouico Pio, Lothario aliisque viris Principibus non paucis, peccant qui non vident nos Superiori proximo cap. 20. num. 3. dixisse, quod est satis.

C A P V T XXII.

Sanctorum Venerandis reliquiis ac patrociniis celebrior redditur.

1. **S**anctorum reliquias fontes salutares vocat Concilium Nycaenum. 2. quibus Deus multa beneficia hominibus praestat, quæ causa est cur tantis populorum concursibus celebrantur ybique lipsanodochia, namque intra illorum septa velut in conspectu Sanctorum, precibus coelestiumque rerum meditationi de more insistendo, praesenti Dei nomine semper affluit quod in supplices redundet, sic prorsus ut vel humanis salutem reddat corporibus, vel in animis, horrore improbos, gaudio pios & incredibili quadam lætitiae voluptate perfundat. Quis sit hoc tempore mentis sensus, quis omnino vita status eorum qui ante aras Victorini templi prosternunt se & fracto animo atque humili supplicant Diuorum patrociniis ac reliquiarum suarum tutelaribus, quamuis animo non perciperetur omnia sunt posita ante oculos, collocata in vsu quotidiano.

2. Porro quoad locum situmque attinet, hic est ordo seriesque diuersarum inter se reliquiarum. Templi partes duæ celeberrimæ & maximæ, prima superior luce palam atque in oculis ciuitatis, altera inferior siue hypogaeon; atque illa superior, ut nunc habetur, titulo SS. Apostolorum Petri & Pauli & Victoris Martyris longè etate inferior fuit altera, quæ ab ara siue ædicula olim dedicata in monumentum secedentis illuc in solitudinem Magdalena exordium sumpsit. Articulatim distincteque numerat Benedictus IX. in Bulla Supernæ diuinitatis vtramque Ecclesiam, minorem & maiorem, veterem ac nouam, vel potius eiusdem Ecclesiæ varia pro temporum varietate nomina & incrementa. *Hac diligenter, inquit, Pontifex, muniendum censuimus prædicti Martyris Monasterium apud Massiliensem urbem, tempore Antonini Imperatoris fundatum, quod à Beato Cassiano Abbatे constitutum, eodem rogante, ut fertur à maio-*

*robus natu, à Beatisimo Leone Romane sedis Antistite consecratum & eius
Apostolica autoritate & benedictione sublimatum, in quo maiorem consti-
tuenter Ecclesiam in honorem SS. Apostolorum Petri & Pauli & omnium
Apostolorum, aliamque in honorem S. Dei genitricis Mariæ & sanctique Ioannis
Baptistæ, multorum Sanctorum collatis pingnoribus conservatur. Quæ causa
est cur duplex celebretur in eius Monasterij fastis duplicitis Ecclesiæ dedi-
catio inferioris 25. Iunij, Superioris 15. Septembri.*

§. I.

In Superiori, reliquiæ quæ habentur.

3. **P**rimò, quidem Capsa inaurata longa æque ac lata, supremo altari imposita, in qua multæ Sanctorum reliquiæ religiose asseruantur, in iis autem SS. Martyrum Victoris & sociorum Alexandri, Feliciani, Longini, & Deuterij quos omnes ad fidem Christi conuertit S. Victor. Olla linteis inuoluta & quatuor capacioribus inclusa fæculis, primam sedem occupant. Massiliæ omnes pro Christi fide cæsi sunt Diocletiano & Maximiano Imperantibus anno Domini 292. die 21. Iulij.

In eadem quoque capsa eleganti artificio elaborata seruantur aliqua ex sanctissima Christi sindone, spongia, ligno Sanctiss. Crucis, spinea corona & vestibus Beatis. Virginis, aliquid insuper ex SS. Abrahami, Isaaci, Iacobi, Ioannis Baptistæ, Lazari à Christo suscitati reliquiis, ex D. Magdalena vestibus, ex ossibus SS. Andreæ & Thomæ Apostolorum, ex brachio S. Cassiani Abbatis & primi huius Monasterij fundatoris, ex reliquiis S. Trophimi Arclatensis Episcopi, & S. Pauli discipuli, & S. Victoris cognomento Martyris & SS. Innocentium sanguine, ex S. Benedicti patroni ac Patris nostri reliquiis, ex ossibus SS. Dionysij, Stephani Papæ & Martyris, SS. Gregorij, Felicis, & Calisti Pontificum. SS. Mau- ronti Massiliensium Episcopi & Monasterij S. Victoris Abbatis. S. Verani Caualicensis Episcopi, Agricola Episcopi Auenionensis, Desiderij Episcopi & Martyris, Grati-Viennensis Episcopi, Clari & Martiani Abbatum, Laurentij, Tircij, Nerei & Achillei, Primi & Feliciani, Tiburtij, Alexij, Sergij, Bacchi, Adriani, Hilarionis, Mauricij & sociorum Thebanorum. Sanctorum denique Eugenijæ, Cæciliae, Constantia, Beatricis, Felicitatis, Eusebij Vercellenis, sanctæ Stimantæ, Mariæ Marthæ, Audifacis & Abacis ossibus ac reliquiis, quæ omnia in hac eadem capsa supremo altari imposta visuntur, cum aliis innumeris SS. reliquiis, quibus nullum inscriptum nomen.

4. Ad dextrum majoris aræ latus Urbani eius nominis V. Pontificis Maximi corpus in sepulchro exquisitè elaborato integrum asservatur. Is ob vitæ morumque Sanctitatem eos inter Pontifices qui suam sedem Auenione posuerunt sexto loco numeratur, sed itque anno 1362. natione Gallicus, Guillelmus Grisacius ante Pontificatum dictus, Grimaldi filius ex

antiqua Grisaciorum familia oriundus, Abbas olim Antisiodorensis, ac demum huiusc Monasterij electus Abbas, tum ob eximias animi dotes singularēmque doctrinam Auenione summus Pontifex creatus, seruato tamen Abbatis S. Victoris Massiliensis nomini quod perhonorificum illud sibi duceret, cūm ob summam loci sacrarumque reliquiarum religionem, tum verò quod ex legibus S. Benedicti vitam institueret, nonnulla in eius ortu & per reliquum vitæ decursum patrata ab eo referuntur miracula. Is iam tum cum federet Episcopus per concionatores sacram crucigerorum militiam aduersus Turcas edici iussit, Oliuetano ordini qui Benedictinorum familiae surculus extitit initium dedit, eaque in re Bernardi cuiusdam Ptolomæi opera vsus est. Candido illum amictu insigniuit, qui etiamnum præfertur in Italia. Denique vbi sedem annos 8. tenuisset, obiit anno Domini 1370. 19. Decembris.

5. Non longè ab eo ad sinistrum maioris aræ latus in amplio satis armario S. Victoris Martyris caput, ex auro argentoque duos inter angelos argenteos inauratos prominens asseruatur, pectorale illi ex auro solidō lapillis eleganter distincto, Collum etiam pretiosis ornatum monilibus basis ei argentea incuruata leunculis octo gryphisque totidem deauratis imposita, cum insignibus Urbani V. Pontificis Maximi, estque inuicibiliter adeo magnitudinis ut quingentas libras facile pendat.

6. Ad dextrum maioris aræ latus sepe obuertentibus ingens quoque obiicitur armarium, in quo hæc omnia in auro argentoque extant. I. quidem Sancti Cassiani Abbatis & primi huius Monasterij fundatoris caput. Is fuit natione Scytha, Diaconus Constantinopolitanus D. Ioannis Chrysostomi discipulus & in Ægypto Monachus, cūmque Massiliam sacris Ordinibus initiandus venturus esset, multos sibi tum ex Ægypto tum ex Palæstina Anachoretas adiunxit, neque pauciores in iis regionibus reliquit, quinques enim mille Monachis præfuisse dicitur. Vbi Massiliam peruenit duo Monasteria condidit, virorum alterum tituli Sanctorum Petri & Pauli quæ Sancti Victoris etiamnum Abbatia est: alterum fœminarum, tituli S. Cyriaci cui modo S. Saluatoris nomen nunc intra vrbis septa constitutum. Ita S. Prosper Aquitanus, Gennadius Massiliensis Episcopus, & Trithemius testantur. Obiit Theodosio & Valentiniano imperantibus anno Christi Iulij 23.

In eodem insuper armario capita duo in auro atque argento extant cum aliis duobus SS. Innocentium eodem fere modo concinnatis. Visitatur insuper pixis, Allabastrum olim dicta, tresque in partes dissecta. Hanc olim Magdalena vngendi Christi pedibus adhibuisse ferunt, inserta est tabernaculo argenteo, cuius in extrema parte unus ex digitis eiusdem Magdalena munitus argento religiose asseruatur. In eodem etiam loco habetur ex D. Petri Apostoli dentibus unus, quem eiusdem Apostoli argentea præferr effigies, ex barba S. Pauli Apostoli in eius effigie argentea pariter inclusa, cum uno ex digitis S. Antonini Patauini Confessoris argentea theca, inclusa, & S. Martini Turonensis Episcopi & Confessoris uno argentea theca pariter obtecto. Seruatur ibidem aliquid ex ligno S. Crucis

in alia Cruce argentea, lapillis encaustoque satis eleganter cælata, & vna ex costis S. Lazari à Christo suscitati.

Sex insuper brachia ex argento inaurato lapillisque ornato egregiè prominent, in eis primum locum obtinet S. Victoris brachium, S. Cassiani alterum, tertium S. Illidij Confessoris, quartum S. Blasij Episcopi & Confessoris, quintum S. Ferreoli qui in Viennensi territorio Martyrio coronatus est, anno Domini 303. die 18. Septemb. Denique S. Isarni Confessoris & eiusdem Monasterij Abbatis, qui multis miraculis clarus obiit anno Domini 1048. die 24. septembbris.

Ingens postremo loco visitur theca reliquiaria argentea in modum tabellæ conformata, cum suis valuulis, in ea multæ Sanctorum reliquiarum reconditæ sunt inscripto singulis nomine.

§. II.

Quæ in inferiori.

7. IN templo autem inferiori ædicula subterranea eaque ad pietatem maximè composita in modum speluncæ vel cubiculi concinnata visitur. Hanc S. Magdalena 14. ab Christi resurrectione anno, postquam Massiliam cum fratre ac forore appulit incolendam suscepit, ibi enim continentis annos septem traduxit pœnitens. Hæc autem spelunca in eo præfertim miranda, quod cum in solidâ rupe suapte natura excavata sit arte tamen & industria excisa videatur. Ex ea ad aliam quoque ædiculam ducentis trecentisq; passibus dissitam per subterraneos meatus iter porrigitur. In eam ut ex traditionibus accepimus, quotidie fese conferebat ut ex ea Christianæ legis præcepta Massiliensibus euulgaret. Et verò ex iis Marcilium regem vniuersamque eius familiam ad Christi fidem traduxisse dicitur. In eadem spelunca quam plurima SS. Innocentium ossa duobus sepulchris marmoreis recondita sunt. Verum cum septem in ea annos exegisset iamque nimia populorum frequentia celebraretur, ne à rerum diuinorum studio & contemplatione auocaretur, in proximum Aquilatensem vicum ad tres annos secessit. Post acerbam denique ac bene longam corporis afflictionem, in prærupta illa rupe cui nunc S. Balmæ nomen est, sanctissimo fine absoluit.

8. Ad sinistrum huius ædiculae latus corpora SS. Adriani & Hermetis qui anno 308. Martij 1. pro Christi fide cæsi sunt, in sepulchris marmoreis ad parietem constitutis reposita sunt. E regione autem illius speluncæ amplius quoddam & patentius facillum cui nomen B. Virginis à Confessione, summa frequentia celebratum tum ob elegantem B. Virginis propositam in eo effigiem, tum quia in eo nouem & triginta dicatarum Deo Virginum à Saracenis Vandaliisque imperfectarum corpora sepulta sunt, eoque fit ut & puellæ cæteræque mulierculæ ab illius aditu & iam num hodie ut & à majoribus religiose obseruatum vidimus; prohibeantur.

hibeantur. Ideo enim ferreis cancellis ex munificentia & liberalitate Reginæ cuiusdam & Salvorum Comitis septum est. Ad huius facelli dexteram marmoreum sepulchrum constitutum est, in eoque S. Eusebiæ earumdem nouem & triginta Monialium quondam Abbatissæ ossa condita, haec autem omnes cum vitam agerent, in Monasterio ad mare olim à Beato Cassiano excitato duobus tantum tribusve Massilia milliaribus distito, quod etiamnum vulgari appellatione B. Virginis de Veaune dicitur, ne ab Saracenis violarentur, mortem oppetere quam virginitatem Deo dicatam sibi deperire maluerunt. Ad eiusdem facelli B. Virginis lœuam aliud S. Blasius dicatum visitur, ibique sub altari arcula plumbea reposita, in qua S. Blasius Sebaste quondam Episcopi anno Domini 316. die 3. Februar. pro Christo cæsi reliquiae seruantur. In huius facelli fronte marmoreum extat sepulchrum, in quo SS. Chrysanthi & Dariae coniugum condita creduntur corpora viui enim sepulti sunt & terra obruti Numeriano imperante anno 283. 25. Octobris.

9. Ulterius procedentibus in eadem inferiori æde marmoreum sepulchrum obiicitur in quo B. Hugonis corpus asseruatur. Is in hoc Monasterio æditi quondam obiit munus eoque inscio crux S. Andreæ non procul ab eodem virginum Monasterio ab aliis quibusdam religiosis delata est, ibique defosla ne à Vandals aliisque barbaris Massiliam tum occupantibus aliò subduceretur. Nec ita multo post cum eiusdem Monasterij religiosi conuenissent, ut sacras reliquias suis locis ac sedibus restituerent, iamque viro illi sancto pœnam aliquam imponere decreuissent, quod eo sacrarium procurante crux illa sacra aut deperdita aut aliò traducta esset, diuino afflatus spiritu vir sanctissimus impetrata diuinam opem implorandi gratia, diuinitus accepit Crucem illam non procul à Monasterio B. Virginis De Veaune fuisse defoslam. Quod miraculum cum sequenti Epitaphio marmoreo eiusdem sepulchro inscriptum est.

*Hugo sacrista quem petra tegit breuis ista
Congaudet cælis sanctis socius Michaëlis.
Uniuersorum flos decus hinc Monachorum.
Cultor Sanctorum merito sepelitur, eorum
Templum quod primo quasi totum fecit ab imo.
Depositis membris octava luce Nouembbris.
Millesimo si iungatur bis post quinquaginta sequatur.
Annus monstratur in quo super astra locatur.*

Ab eo, facellum aliud subire licet, vbi crux S. Andreæ Apostoli integra religiose colitur, lignea illam ferreaque insuper lamina obtegit, eiusdemque Apostoli nomen & effigiem præfert insculptam. Ex Achaïæ ciuitate ad nos Stephani Burgundionum Regis beneficio allata est, ut ex maiorum traditionibus accepimus. In huius facelli ambitu eo numero corpora sacra condita sint, ut singulorum nomina recensere difficultatum sit, ad illius tamen ingressum SS. Marcellini & Petri Martyrum, patris nimirum & filij ossa condita existimantur.

10. Ab illo ad S. Cassiani huius Monasterij fundatoris, quod nunc vulgo

vulgo S. Isarni facellum dicitur , patet aditus. Sub illius ara omnia propemodum eiusdem Cassiani ossa , præter ea quæ suis seposita locis diximus , in sepulchro condita sunt. Aliud insuper altari impositum visitur , vbi Vuifredi Abbatis & huius Monasterij restauratoris corpus seruatur , vna cum reliquiis S. Isarni huius etiam Monasterij Abbatis ossibus , quam plurima etiamnum in depellendis præsertim febribus eiusdem celebrantur miracula. Seruatur ibidem insuper Bernardi cuiusdam eiusdem Monasterij Abbatis corpus. Is sedis Apostolicæ legatus fuit , & Cardinalis tituli S. Petri ad vincula , vna cum reliquiis Mauronti huius pariter Monasterij Abbatis & Massiliensium Episcopi. Denique in hoc eodem sepulchro marmoreo duo ex S. Vrsulæ sociis corpora asseruantur. Notandum autem aduersus hoc sepulchrum , quod ad Septemtrionem pertinet , in oblongo marmore eiusdem sancti Isarni Abbatis effigiem eleganter insculptam esse cum hac epigraphe :

*Sacra viri clari sunt hic sita Patris Isarni
Membra , à suis studiis glorificata piis.
Quæ fœlix vegetans anima prouexit ad alta
Moribus egregiis pacificisque animis.
Nam redimitus erat hic virtutis speciebus
Vir domini cunctis pro quibus est hilaris.
Quæ fecit docuit Abbas pius atque beatus
Discipulosque suos compulit esse pios.
Sic viuens tenuit regimen , sed clandere limen
Compulsus vite est acriter misere.
Rexit bis denis septemque fideliter annis
Commissumque sibi dulce gregem domini
Respusit Octobris terras octano Calendas
Et capuit rutili regna subire poli.*

Obiit anno M. X L V I I I . Indictione 1. Epacta III.

ii. Aliud postremo facellum visitur & in eo marmorea duo sepulchra , exquisito admodum opere cælata , in iis autem SS. Mauritij & sociorum corpora condita sunt. Eorum haec fuere nomina. Exuperius , Candidus , Viator , Innocentius , & Vitalis qui omnes , cum maxima Thebanæ legionis parte , quod Maximiani simulachro cultum exhibere detrectassent in Gallia cæsi sunt anno Domini 295. die 22. Septemb. In alio etiam sepulchro marmoreo sociorum S. Adriani Martyris ossa seposita sunt. Aliud denique tertio loco sepulchrum visitur , in quo septem Dormientium reliquias religiose obseruantur. Eorum haec sunt nomina Maximianus , Malchus , Martinianus , Dionysius , Ioannes , Serapion , & Constantinus. Hi omnes Ephesi spelunca clausi dormisse feruntur , iam inde à temporibus Decij Imperatoris anno videlicet 254. ad postrema Theodosij iunioris tempora , cùm enim tunc promissa mortuorum Anastasis in dubium venisset mira opportunitate obuiā itum per septem prædictos Martyres , qui in spelunca à Decio Imperatore olim obstructa aeternum forte patefacta reperti & continuato per ducentos prope annos somno

somno excitati reuocandorum ad vitam mortuorum adfirmarunt fidem.

12. Qua prece aut obsecratione humili vtantur peregrini, cùm sacras istas ædes pietatis causa obeunt ac venerabundi reliquias inuisunt?

O Rex gloria qui Martyri tuo Victori consolans apparuisti, ac Beatos Cassianum, Benedictum, Isarnum omnisque alios ibi quiescentes fidei confessione decorasti, fac nos eorum precibus iungi Sanctorum cætibus.

v. Corpora eorum in pæse sepulta sunt

¶. Et viuent nomina eorum in eternum.

O R E M V S .

Propitiare Domine nobis famulis tuis per horum Sanctorum tuorum Victoris, Cassiani, Benedicti, Isarni & aliorum quorum corpora in hac Ecclesia requiescent merita gloria, presta quesumus, ut qui beatissimorum Martyrum tuorum Abbatum & Confessorum piis suffragiis & sanguine consecraisti Monasterium, eorum intercessione spiritualibus muniamur auxiliis & ab omnibus protegamus aduersis. Per Christum Dominum nostrum.

§. I I I.

Sacrarij opulentia.

13. **H**Vic capiti nihil addi potest quo magis fides sit, quam si tabulas publicas transcripsero. Damus ex variis ac fere incultis auctoribus, verbis, idiomatis, quibus compactæ sunt, si nouo ac nitidiore stilo à me compositæ, vel dictione passim mutata vocibusque peregrini usus expunctis forent expositæ, interpolata potius veritate quam nativa eas euulgasse videremur.

Procura cum inuentario inde secuto pro Monasterio S. Victoris.

Anno Incarnationis Domini 1524. die vltima mensis Iunij, notum sit quod cum propter suspicionem, rumorem, & famam quæ nunc vagatur & habetur in hac ciuitate Massiliæ & tota patria Prouinciae, Rex Hispanie inimicus capitalis Christianissimi Domini nostri Francorum Regis vult & intendit cum suo exercitu gentis armorum, destruere patriam Prouinciae & præsertim ciuitatem Massiliæ, quod Deus clementer auertat. Qua occasione Domini Officiarij, Priors, & Monachi sacri Monasterij S. Victoris extra muros ciuitatis Massiliæ pro conseruatione & indemnitate reliquiarum, iocalium, ornamentorum Ecclesiæ, scripturarum & aliorum bonorum mobilium ipsius Monasterij, consilium inuicem tenuerunt in quo quidem consilio ordinatum & reformatum fuerit, constitui per ipsum Conuentum quatuor procuratores cum omnimoda potestate dictas reliquias, iocalia, ornamenta Ecclesiæ, scripturas & alia bona mobilia accipiendi, apportandi, abscondendi, & occultandi & alia

pro libito voluntatis faciendi , pro ut in dicta reformatione consilij sic aut latius continetur , Hinc propterea fuit & est quod in exequitione reformationis dicti consilij , congregatoque capitulo dicti sacri Monasterij S. Victoris ad sonum campanæ , ut moris est , mandato & iussu Venerabilis & religiosi viri Domini Ioannis de Puteo Hostalarij & Prioris Claustralis dicti Monasterij , in quo quidem capitulo interfuerunt Venerabiles & religiosi viri Domini Officiales , Piores , & Monachi sequentes. Primò ipse D. Prior Claustralis , Venerabiles & religiosi viri D. Marcellinus Almaricij Sacrista , Ioannes Guigonis Eleemosynatus , Bartholomæus De Olieris Infirmarius , ipsi inquam D D. Officiales , Piores , & Monachi supra nominati cum licentia authoritate & consensu ac beneplacito dicti Domini Prioris Claustralis , & ipse D. Prior Claustralis cum licentia authoritate consensu ac beneplacito dictorum dominorum supra nominatorum omnes simul unanimiter & concorditer , nemine iplorum in aliquo discrepante , pro euidenti vtilitate & commodo ipsius Monasterij & Conuentus , sponte & bona fide , gratis , scienter & ex eorum & cuiuslibet ipsorum certa scientia , omni de meliore via iure & forma quibus possunt , vt debent , de iure & iuris solemnitate fecerunt , constituerunt , & solemniter ordinarunt suos imo verius dicti Conuentus & Monasterij certos veros legitimos & indubitatos procuratores , actores , factores , & negotiorum suorum infra scriptorum gestores ac nuntios speciales ac generales , ita tamen quod specialitas generalitati non deroget , nec è contra , videlicet venerabiles & religiosi viros Dominos Ioannem De Puteo Hostalarium & Priorem Claustralem , Marcellinum Almaricij Sacristam , Ioannem Guigonis Eleemosynarium , Bartholomæum De Olieris Infirmary & Priorem De Faisalco ibidem præsentes & omnes huiusmodi procuram in se gratis suscipientes , scilicet specialiter & expresse , ipsorum constituentium imo verius dicti Monasterij & Conuentus nominibus , & pro eisdem ad regendum , gubernandum , administrandum , & custodiendum reliquias , iocalia , ornamenta Ecclesiæ , scripturas & alia bona mobilia ipsius Monasterij & Conuentus illius , ac illas transferendi , asportandi , abscondendi & occultandi , & in loco tuto prout eisdem vi sum fuerit reponendi , occultandi cum debita tamen descriptione , annotatione , numeratione , & ponderatione rerum supradictarum & etiam cum debita promissione de illa , & illas restituendo seu restituere faciendo suis loco & tempore opportunis , iusto tamen & legitimo impedimentoo cessante , tam de amicis quam de inimicis , quod Deus sua bonitate clementer auertat , & generaliter omnia alia & singula promittentes , relevantes , obligantes , renuntiantes de quibus actum vbi supra in capitulo dicti Monasterij , testes Nobiles & honorabiles viri Petrus de Comte , Blasius Belli Confules , Magister Laurentius de Alla Notarius & Stephanus de Nantis Aurifaber tam ciues quam habitatores Massiliæ . Ego Ioannes Massatelli Notarius .

14. Sequitur inventarium descriptio & ponderatio facta de reliquiis , iocalibus , & ornamentis Ecclesiæ sacri Monasterij S. Victoris Massiliensis virtute

virtute eiusdem potestatis per dictum Monasterium attributæ Venerabilibus viris Dominis Ioanni De Puteo Priori Claustralî , Marcellino Almaricij Sacristâ , Ioanni Guigonis Eleemosynario , & Bartholomæo De Olieris Infirmario dicti Monasteriis supra insertæ.

Et primò caput S. Cassiani de argento cum reliquiis inclusis , & uno pectorali in quo quidem pectorali sunt quatuor esmeraudæ quatuor rubini , unus saphir , & sexdecim perlæ , & mitra munita lapidibus pauci valoris , ponderis librarum 33. & mediae.

Item duo capita vndecim millium virginum de argento deaurato , cum reliquiis inclusis pondere 23. librarum & duarum vnciarum.

Item duo capita SS. Innocentium de argento deaurato cum reliquiis inclusis ponderis 16. librarum & mediae.

Item imago B. Pauli de argento deaurato cum reliquiis inclusis ponderis nouem librarum & mediae.

Item brachium sinistrum S. Victoris de argento deaurato cum reliquiis inclusis ponderis decem librarum & mediae.

Item brachium S. Cassiani de argento de aurato cum reliquiis inclusis ponderis duodecim librarum minus duas vncias.]

Item brachium S. Illidij de argento deaurato cum reliquiis inclusis & certis lapidibus pauci valoris , sex librarum & mediae.

Item brachium dextrum S. Blasij de argento deaurato cum reliquiis inclusis ponderis sex librarum & duarum vnciarum.

Item brachium dextrum S. Ferreoli de argento deaurato cum suis reliquiis inclusis ponderis quatuor librarum & mediae.

Item brachium dextrum S. Isarni de argento sine auro cum reliquiis inclusis ponderis librarum sex & duarum vnciarum.

Item Custodiam Corporis Domini nostri Iesu Christi de argento deaurato ponderis librarum viginti.

Item quamdam laternam per quemdam bonæ memorie Regem Cypri, Beato Urbano Papæ transmissam de argento , cum variis reliquiis inclusis ponderis librarum 19.

Item custodiam argenteam deauratam in qua est Alabastrum sine Boëta Mariæ Magdalena cum dictis reliquiis inclusis , ponderis librarum quinque & mediae minus vniciam.

Item quamdam custodiam argenteam deauratam cum cruce desuper in qua sunt variæ reliquiae inclusæ , ponderis duarum librarum & mediae.

Item vnam crucem argenteam deauratam cum suo pede , quæ fertur ante Abbates quando celebrant Missam , ponderis quinque librarum minus vniciam.

Item Crucem B. Urbani Papæ cum septem canonis de argento , ponderis 6. librarum & mediae.

Item Crossam argenteam in qua sunt petiæ ponderis 19. librarum.

Item vnam parvam Crucem sine Crucifixo de argento cum certis lapidibus pauci valoris , ponderis vnius libræ & mediae & duarum vnciarum.

Item pectorale argenteum in quo sunt nouem lapides saphiri, & decem lapides albi, & tres lapides alij, ponderibus vnius libræ & mediae & vnius vnciarum.

Item quoddam tabernaculum argenteum, excepto pede multarum ac diuersarum reliquiarum ponderis 26. librarum & mediae.

Item duas bassinas de argento ponderis sex librarum.

Item vnam mitram Pontificalem Domini Abbatis, vbi deficiunt certi lapides & perlæ.

Item duas copertæ deargentatae cum certis lapidibus pauci valoris.

Item tria reliquiaria in quibus inest de ligno crucis Domini nostri Iesu Christi.

Item duas canetas argenti; Custodiam digitii S. Antonij; paruum tabernaculum diuersarum reliquiarum de argento, ponderis 3. librarum & mediae & vnius carteroni.

Item paruam crucem de argento excepto paumelo, qui est de cupro, ponderis vnius libræ & mediae.

Item thuribulum argenteum cum sua maneta ponderis 3. librarum & mediae & vnius carteroni.

Item vnum calicem cum patena de auro cum armis S. Urbani Papæ ponderis quatuor librarum & mediae minus duabus vnciis.

Item quamdam paruam crucem de argento deaurato vbi est de ligno Crucis Christi cum annulo Pontificali munito lapidibus & perlis, in quo deficiunt lapides duo.

Item sex calices & quinque patenas de argento non sacratos & octo petias argenti ponderis 7. librarum & mediae.

Item pedem & caput S. Victoris de argento deaurato vnius quintalis & 15. librarum.

Item duos Angelos cum suis alis de argento ponderis 38. librarum.

Item duas petias dicti capitis, quæ sunt inter pedem & caput cum vitta de argento super deaurato, ponderis 32. librarum.

Item caput B. Victoris cum reliquiis inclusis, & bonetum cum uno lapide Ametisto de argento deaurato, cum suo colari Perlarum & lapidum pretiosorum, ponderis viginti quinque librarum.

Item sex leones de argento deaurato, tres cum alis, tres sine alis, ponderis 21. librarum.

Item in colari, capitis sunt 84. lapides.

Item pectorale aureum B. Victoris ponderis 2. librarum & mediae cum multis lapidibus pretiosis; & in boneto S. Victoris vnum Amatistum.

Item magnam crucem ponderis 27. librarum.

Item duo magna candelabra de argento ponderis 7. librarum & mediae.

Item duos bordonos de argento, in quibus sunt 8. Canoni & duo popma de argento ponderis 6. librarum & mediae.

Item 12. crateres argenti, sex cum pedibus, reliquos sine pedibus & 23. cochlearia sive culliceros ponderis librarum 12. cum uno cum qua fuerint ponderata.

Actum & actum tam infrà quam extra sacrificiam dicti Monasterij die 6. mensis Iulij anno 1524. præsentibus ibidem discretis viris Magistris Stephano De Nantis aurifabro, & Laurentio de Halla Notario tam ciui- bus quam habitatoribus dictæ ciuitatis Massiliae. Ego Ioannes Massatelli Notarius.

15. Accessere deinceps à primis illis temporibus instrumenti ac supellectilis id genus incrementa non pauca. Lichnus pensilis non magis pondere quam opere egregius, pondus est librarum supra octoginta, opus ex argento pulcherrimè cælato, cum subiecta patina & triplici coronatio apice in hemicycli speciem, ex quo varij & multiplices hinc inde veluti rami cum circulis eminent, scitè omnes venustèque dispositi, adeo ut totidem cereos aut lucernulas satis laxè sustineant. Organum item Pithaulicum, tantis modulantium tuborum cumulatum ordinibus, eoque deaurati abaci instructu ornatusque decorum, vt in orbe Galliæ vniuerso vix pauca numerentur paria. Odeum ministrorum multitudine auctum, & symphoniacorum Chorus frequentissimus institutus, in quem lectissimi ex omni vicinia cooptati tum pueri ingenui & impuberes, tum viri musicis docti, festis præsertim ac solemnibus diebus laudes Deo statim horis canerent, præsentemque populum & audientem suauitate vocum ad pietatem delinirent; Auleum bombycinum, quo templi parietes conuestiuntur, Martyrij S. Victoris iconibus variis descriptum, Pontificales trabeæ ex veste Attalica, sericæ infulæ, altarium ac sacerdotum sacris operantium amictus tum ex serico tum ex aureo textili, Toralia insuper & sacrorum calicum velamina Phrygio opere auro argentoque confecta, scyphi, vrceoli, vasa, candelabra maiora sex argentea opere eximio, pondere non contempnendo. Nec omittere possum hoc loco singularem curam atque industriam, quæ maximè intentos nunc habet huius temporis Monachos, restituendis in antiquum statum Cœnobij sanctissimi ac nobilissimi casibus & ruinis, ædibus concinnandis ornandisque multa & lauta supellectile, etiam ad spectaculum, iisque comparandis præsidiis quæ non solum ad honestæ vitæ usum, sed etiam ad Ecclesiæ decus & ornamentum infinitæ seruiant posteritati.

C A P V T XXIII.

Beneficiorum suorum exuuiis ac spoliis Cleri census atque opes auxerunt Monachi Cassianita.

1. **E**T si quod ait Aristoteles vera honoris materia sit bonum, idque eo Aristo. 4. Eth. cap. 3.
magis quo excellentius, vnde sequitur virtutem solam & eos in quibus ea sit honore dignos esse, si vero iudicio res aestimeret; diuites autem & fortunatos atque opulentos externam tantum excellentiam præ aliis habere, eosque à vulgo honorari, quia scilicet nulla alia bona cognoscit quam hæc exteriora, tamen operæ pretium duximus non omittere magna-

Cassianitarum, in re familiari Clericorum augenda, non dico officia vel merita potius, quanta nemo alias ordo religiosus præter ipsos, siue quia sine eis laudis partem, quæ virtuti debetur, non modo referenda sed ne cogitanda quidem gratia consequi possumus, siue quia hæc ipsa rei familiaris solicitude nonnullum est quandoque indicium vigentis disciplinæ, cum fere fiat ut eadem, sint religiosis domibus commodorum quæ pietatis accessiones & decessiones siue quod veteres inde Monasterij religiosique mores, familiæque pleræque nobiles, ac temporum nonnulla historia eruatur.

2. Vrbanus V. Pontifex Maximus ex Abbatे S. Victoris Massiliensi Innocentio V I. ex humanis eretto subiectus, sedem habebat Auenione, quæ ipsam tenuit annos omnino septuaginta quam translata erat in Galliam. Quantas per id tempus radices egerit ordo religiosus S. Cassiani, vel illud indicio est quod eiusdem Pontificis adminiculo fusus per vrbes magis ac dispersus nouas circumquaque locauit familias. Vix dum Pontificatu inito, haud immemor cuius ope summum illud fastigium adeptus esset, Monspeliense Monasterium Collegium nuncupatum SS. Benedicti & Germani moliri instituit. Ac præcipiente iam animo futuram olim amplitudinem eius loci, ingentem circa aream in ea vrbis regione quæ Costa frigida dicebatur coemptam insanis occupat fundamentis, ac ne vestigalem & stipendiariam haberet impetravit à Carolo Francorum Rege clientelaris fundi ab caduco eximij vtendi fruendique prærogatiuum. Edictum scripto consignatur anno 1364. in hunc modum. *Carolus Dei gratia Francorum Rex. Cum salutiferum & meritorum existimemus diuinæ laudis augeri praconium, ad hoc ergo collatis nobis à Deo temporalibus pie prouidemus more predecessorum nostrorum Regum, qui defensores & constructores Ecclesiæ suis fuerunt temporibus elargiti, &c.* Eo igitur celeberrimo opportunissimoque vrbis loco non procul ab æde clericorum religiosorum S. Rufi, Cassianitarum est cœpta domus, Vrbani sanctissimi fundatoris ædificari subsidiis Calendis Octobribus SS. Germano & Remigio festis atque solemnis eiusdem anni 1364. Quo in opere sicut & in re curanda domestica mirifice enituit Gancelini Episcopi Magalonensis ac sanctioris ararij quæstoris nauitas & industria. Interim verò dum templum summa ope extruitur, propaganda eius sanctitati mirum in modum Pontifex studet, illudque quotidie beneficiis ornat amplissimis. Eximia quippe pulchritudine lipsanothecas duas aurarij fabri elaboratas opera, in quarum alteram caput S. Germani Abbatis Altisiodorensis, in alteram brachium S. Ludouici Tolosani Archiepiscopi religiosè condita & collocata haberentur, cum gentilitiis insignibus donum misit anno 1366. Ecclesiæ iam excitatae celsis & erectis altaribus velut suæ erga illam religionis indicium, lecto procurandæ rei Legato Abbate Montis Maioris Diœcesis Arelatensis; Pontificale insuper amiculum (planetam appellant) ex holoserico auroque magnificis sanè ac præclaris spicarum fascibus pictum, & opere phrygio prætexto margaritisque conspicuum. Ad hæc peripetas mata ex auro sericoque contexta, boni ominis

ominis munus futurum Monachis rerum diuinarum ibidem administris, atque ei templo consecratis. Exin Monasterij ædes sanè ingentes ac magnificas inchoauit religiosorum, quos ex Abbatia sua S. Victoris Massiliensi euocaret, hospitio præcipue destinatas, quarum forma huiusmodi. Remotior sinus, à quo impluuij apricum aperitur, templo obuersus duobus hinc inde lateribus quasi brachiis protenditur, tota moles tetrachori castelli speciem refert. Templum habet pro arce, in cuius quatuor angulis totidem prominebant turres campanarie, cymbalis eximiis magnitudine ac specie fusis viginti septem, ut aiunt, luculenter instructæ. De duobus maioris modi siue amplioribus nomen alteri *Urbanus*, in gratiam fundatoris, *Germanus* alteri, sublata altius in aëra fuisse & in summa turri grandiori appensa liquet ex annalibus, die 20. & 23. August. anno 1367. Sed hodie furore iam pridem häreticorum ruptæ dirutæque domus pars anterior, verius crates ossæ videtur quam Cœnobij spirantis effigies. Conuentum Collegiatum Monachorum Cassianitarum ibidem instituit, quem in Abbatia Massiliensis S. Victoris ditione, potestate, manu esse voluit, sigillo cæterisque collegialibus insignibus ei attributis. *Pro sustentatione*, inquit, certi numeri Monachorum, à Monasterio S. Victoris Massiliensi dependentium, & per Priorem annalem Claustralem nuncupatum gubernatorum, &c. Ne verò palæstræ magis & olei quam virtutis & pietatis speciem & tanquam faciem haberet, præter Ludimagiistros ac Decretorum Doctores, lectosque plures, quos mansionarios vocant, ex religiosa iuuentute discipulos, alios præterea viginti Monachos ex quorum numero Prior, præpositus, Sacrista, Camerarius, Cellarius, Pitansarius; tum alios chori siue rerum domesticarum adiutores adiunxit, suis cuique annuis redditibus pro rata portione assignatis. Quod vtique opus fuisset operum eius maximum, nisi iam matura æuo mors coepitis eius interuenisset, Deo tam insignem laudem fratri eius Grimoardo Cardinali Albano & Episcopo Auenionensi reseruante, qui anno posteriori duntaxat 1373. & ab obitu Pontificis 3. die 20. septem Collegij claustrum ritu solemni ac publico dedicauit, & in fratribus memoriam cenotaphio propalam in Ecclesia collocato, clericis pro odeo mortualia sacra canentibus ipse rei diuinæ operam dedit. Extant literæ tabellionis scriptio[n]is tempore & personarum gradu affectæ anno 1385. Petrus Flammenchi Decretorum Doctor Præpositus Venerabilis Collegij SS. Benedicti & Germani. Item anno 1437. Saluator Fornerius Cellarius. Anno 1459. Antonius Laurentij Sacrista & Regens Prioratum Collegij Anno 1471. Nicolaus Morier regens Prioratum Claustralem. Anno 1488. Iacobus Mercier Sacrista. Ann 1500. Ioannes Cellone Prior Claustral[is], Stephanus Salelli Locum tenens Præpositi, Guillelmus Boscarin Decretorum Doctor & Sacrista. Hic fuit magnus vir, &c.

3. Quod ad nostrum magis spectat usum cœpto templi ædificio penè perfecto & ad fastigium perducto, celebritatis fama Auenionem perlata Pontificem ipsum ad opus elegantia ranta & tam inusitatibus sumptibus inlytum yisendum accedit. Itaque magnifico sane comitatu Patrum purpuratorum

puratorum virorumque Pontificiae curiæ primariorum, iter in Occitaniam fecit ingenti populorum quacumque transibat gratulatione cultu-
 que exceptus. Quo tempore Ducis Andegauensis præcipue, fratri Caroli V. Regis Francorum magnificentia eniuit, qui Pontifici aduentanti
 stipatus choro Nobilitatis, vallatus forensi Senatu atque Magistratibus,
 Regio apparatu Monspelium occurrit. Annus huius sæculi tertij supra
 decimum 67. Urbani aduentu insignis perhibetur, & extat in publicis
 tabulariis certum rei monumentum. Fama est per eam occasionem ipsum
 per se aram maiorem B. Virginis consecrasse, & omnia Dedica-
 tionis templi solemnia omnibus rebus summa cum ceremonia cele-
 brasse. Sunt qui scribant Narbonensem Archiepiscopum Diuini Verbi
 præconem eximium sermonem fecisse ad populum de altarium & templo-
 rum Dedicatione. Addita superliminari vncialibus literis in marmore
 signata inscriptio Pontificij doni votique monumentum. *Urbanus V.*
Pontifex Max. Monasterium & Collegium hoc scientiarum seminarium, pro
sua in Christianam religionem & ordinem S. Benedicti pietate à fundamentis
extruxit & dotavit. Anno Virginei partus M C C C L X V I. Meminit vitæ
 autor à Francisco Bosqueto editæ. Postea verò circa principium anni
L X V I I. init ad Montem pessulanum, causa videndi & visitandi Mono-
 sterium, quod in honorem Sanctorum Benedicti & Germani à solo, suis magnis
 sumptibus edificauerat, & solemniter dotauerat pro sustentatione certi nume-
 ri Monachorum iam per eum ibidem instituti & ordinati, partim ut diuinis
 insistant officiis, & partim in literarum studiis vacent pariter & intendant.
 Ipse enim pro tunc in propria, altare maius Ecclesie huiusmodi Monasterio
 consecravit, magnis priuilegiis decorauit, & multis reliquiis, ornamenti-
 socalibus pretiosis adornauit. Simile habet Papirius Massonus in vita eius-
 dem. *Apud Montem pessulanum de nouo fundauit, construxit, & dotavit*
 & unam magnam Ecclesiam in honorem B. Mariae Virginis & B. Benedicti &
 Germani Confessoris. De Auenionensi urbe accessit personaliter ad Montem
 pessulanum cum fere omnibus Dominis S. Romana Ecclesie tunc Cardinalibus
 ubi maius altare dictæ Ecclesie solemniter consecravit. Nec verò dum pa-
 rientes extrueret priuilegiis & immunitatibus Conuentum adornare desti-
 tit, ubi enim sacris solemniter operatus, in suggestum ad festi celebri-
 tam fabricatum condescendisset, hinc populo qui ad Pontificis aduentum
 maior solito confluxerat bene precatus, delictorum indulgentiam anni-
 uersariam largitus est omnibus sacram ædem eo Dedicationis die rite
 visentibus, & ab ordinariorum insuper iurisdictione exemptam domum
 in suam ac suorum successorum Romanorum Pontificum duntaxat tute-
 lam recepit. Quo iure in publicis actis Monasterij hæc passim leguntur.
Nouerint uniuersi, &c. quod anno Domini 1503. die 12. mensis Iulij Domino
*Ludonico, &c. In mei Notarij, &c. Conuocatis ad capitulum & congrega-
 tis in loco infra scripto Venerabilibus & religiosis viris Dominis Monachis*
*Collegij insignis SS. Benedicti & Germani Villa Montispessulanii Magalo-
 nensis Diœcesis ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis. Item in*
Bulla rescriptionis Monachorum ad sæculares Clericos. Et in eodem
 oppido

Mallo. n. 10.
 & 11.

oppido (Monspeliensi) sit unum notabile Monasterium Ordinis S. Benedicti sub invocatione eiusdem Sancti per Priorem annalem Claustralem nuncupatum, gubernari solitum à Monasterio S. Victoris Massiliensis dicti Ordinis, quod dilectus filius noster Augustinus S. Adriani Diaconus Cardinalis de Triuultiis nuncupatus ex concessione Apostolica in Commendam obtinet dependens. Subinde regiis etiam priuilegiis intellectum est quanta cura esset Galliae proceribus Urbani sacra domus Monspeliensis, nam Carolus VI. in Regij patrocinij clientelam recepit, interposita poenae sanctione si quis ipsam violasset. Literæ sunt huiusmodi anno 1413. *Saluaguardia Regia Collegij SS. Benedicti & Germani Monspeliensis, &c. Quod dictum Collegium construendum fuerit potenter & condescenderet intra villam Montispeissuli, ut melius & securius subiaceret, mœniis turribus & aliis multiplicibus edificis fortificatum & decoratum, quibus edificiis villa eadem non modicum viribus & potentia est adiuta, & in melius reformata. Conspirat ad eamdem authoritatem Caroli V. consensus in patentis formulae syngrapho quo fundatum dicitur Cœnobium, ad exaltationem Ecclesie S. Victoris Massiliensis de cuius regimine nuper & assumptus Sanctiss. Pater summus Pontifex ad summum Pontificatus apicem, & quod sit unum Monasterium Ordini & religioni dictæ Massiliensis Ecclesia subiectorum. Negotio confecto & ad exitum adductis cogitatis institutisque suis, Pontifex Auenionem reuertitur 8. Martij anno 1667. discessum in Italiam quem animo destinauerat proximum apparaturus.*

4. Verum exortus iste tanti splendoris & gloriae ab omni laude fœlicior, breui alium cursum petiuit, anno enim a conditu Monasterij 166. vix peracto, magna rerum permutatione impendente declinavit paululum. Quam ob rem cum postulatum esset à Paulo III. Pontifice Maximo ut Episcopalis sedis ædem ac Capitulum à Magalone insula Monspellium transferri liceret, haud ægre impetratum ac visum insuper Canonicis dictis Regularibus S. Augustini in idem Capitulum inserere Urbani Monasterium, quod alieno & firmiori immissum trunco, genus suum & indolem posset facilius retinere. *Ex Monachis, inquit Pontifex, S. Benedicti supra dictis Monspeliæ degentibus & Canonicis Magalone regularibus ut deinceps ex ipsis constaret unum Capitulum, quod Capitulum Monspeliense dicceretur & sub invocatione D. Petri Ecclesia & Capituli Magalonensis patroni Deo deserviret in dicta Ecclesia S. Benedicti que in Cathedram Ecclesiam erecta est. Rem Franciscus I. Christianissimus per literas, numerumque Carolum Episcopum Matisconensem Romæ apud Pontificem curandam suscepit, & ad optatos exitus studij sui, & ut hoc verbo utar, fauoris aura prouexit. Et est diploma Pauli III. quod vocant sacerdotalisationis, honorario procœmio ad Urbani magnificientiae laudem insigniter ornatum, in hæc verba. Miris constans edificiis. Datum Romæ Anno Incarnationis Dominicæ 1536. 6. Calen. Apr. Pontificatus ann. 2. Tum ne qua ex parte Rex sapientissimus & virtute clarissimus violaret atque imminueret ius & officium, Cardinalem Triuultum Abbatem Monasterij S. Victoris Massiliensis, in cuius ditione ac potestate*

esset Collegium , mirifica Senatus , incredibili totius Galliae , singulari bonorum omnium conspiratione in suam sententiam adduxit , sero tamen & nequicquam reluctantibus eiusdem Cœnobij Monachis Massiliensibus , ac deserta vadimonia appellantibus , lite damni iniuria diu cum Monspeliensi Capitulo contestata . Iudicialis Senatus Maioris decreto conciliati Massilienses anno 1566. accepere conditiones , sed ita ut Abbatii Massiliensi S. Victoris pro tempore existenti deferretur prærogativa legendi nominandique vnum aliquem e Canonicorum sodalitio , quo iure primus a Cardinale Triuultio tunc designatus illum in locum atque in hanc sedem dignitatis & honoris ascensisse dicitur Dominus Sebastianus Galterij , vir grauis & sapiens . Eadem insuper priuilegij vis & autoritas , summi Pontificis decreto interposito ac publicis literis confirmata , ut quotiescumque ad ciuitatem Montispesuli accelererit , & chorum Cathedralis Ecclesiæ ingredi seu sequi voluerit , primum & honorabilem locum in choro huiusmodi post Episcopum habeat . Postremo ut ex annuis Collegij redditibus ducentos in perpetuum sibi attributos frances nummos acciperet Conuentus Massiliensis S. Victoris , quos Capituli Monspeliensis Procuratores Quæstorij , Massiliam ferre ad Conuentum , ac vicissim Conuentus ipse Massiliensi venientes procuratores hospitio excipere , omninoque rebus tractare liberalissime obstricta fide tenebrentur .

5. Huius rei ne posteritas quidem omnium sæculorum immemor foret , votiuam inibi tabellam marmoream hoc titulo maximè insignem religio & pietas designarunt .

Hec ades sacra que nunc , è malorum gurgite emergit , anno 1364. initia & fundamenta habuerat & Regine Cœli D. Patri Benedicto atque S. Germano Parisiensi Antistiti magnifico vereque pio apparatu dedicata fuerat ab Urbano V. Pontifice Maximo , solemnis rei gerende formula curam suscipiente Petro Archiepisco Narbonensi , & adificij totiusque opificij perfectioni atque exornationi operam nauante Cardinali Albanensi summi Pontificis fratre Heroico viro . Anno autem 1536. D. Petro & Canonicorum Magalonnensium Collegio religiosis soluto legibus Monspeliisque translato , Francisi I. Gallorum Regis Christianissimi sollicitudine , Cardinalis Triuulij assensu , & Pauli III. Pontificis M. diplomate concessa , largita , ac tradita fuerat , ut Episcopalis Cathedre templum esset . Sed hereticorum cœco , effrœnato , & periuero furore polluta , quassata , expilata , direpta , atque dirupta anno 1567. horrendus exesorum ac semirutorum parietum acerius sexaginta & septem annos mansit . O calum vide , & illatas tibi iniurias vindica . Nunc vero fœliciter Ludouici XIII. Regum Christianissimorum Christianissimi , bellissimi , iustissimi , afflictæ Ecclesia vindicis & ultoris semper triumphantis religiosa liberalitate magno immortalique beneficio , nec non eminentissimi Cardinalis Ducis Richelij Mortalium piissimi , prudentissimi , fortissimi , in quo virtutis apex & purpura de splendore , dignitate , amplitudine certant , pia cura in mole curarum uniuersæ Europæ itidemque liberalitate instaurata est .

6. Sequitur aliud in eodem genere , commendatione in vulgus ac liberalitatis

beralitatis laude præcipuum, Ioannem eius nominis X XII. Romanum Pontificem ita rebus nouis studuisse aiunt historiæ, vt & simplices Episcopatus bifariam diuiserit, ac diuisos in vnum redegerit, & Abbatias in Episcopatus & rursum Episcopatus in Abbatias conuerterit. Nouas dignitates, noua Collegia, & societas in Galliis constituit & constitutas prius in alias formas vertit. Abbatiam toto orbe Venerabilem Casinatem in Cathedralem erexit anno 1319. quam postea Urbanus V. in pristinum restituit statum. In Tarraconensi Hispania Archiepiscopatum Tarragonensem in duos diuisit, alteram Metropolitanam Cæsaugustæ collocauit, eique ex undecim Cathedralibus Ecclesiis Metropolitanæ Tarragonensi quinque addixit anno 1318. Ecclesiam Cathedralem Tolosanam S. Stephani erexit in Archiepiscopalem sedem, primumque Archiepiscopum instituit in eadem D. Ioannem de Conuenis in Diœcesim verò Tolosanam, quæ in redditibus Episcopalibus abundabat, in sex Episcopatus diuisit quorum Episcopi essent suffraganei Archiepiscopi Tolosani, sexque villas in nouas ciuitates erexit, videlicet villam Montis Albani, villam de Riuis, villam & Abbatiam de Lomberis, villam cum Abbatia de S. Papulo, villam de Vauro, villam de Mirapice, Episcopos & Episcopales sedes constituens in singulis earumdem, fueruntque consequenter iussi & ordinatione eiusdem summi Pontificis Diœceses certis terminis limitatae. Item in Archiepiscopatu Narbonensi duos Episcopatus fieri ordinavit, quorum, primum & priùs posuit in Limoso, & ipsum instituit in eodem, sed paulo post sedem inde transtulit ad Abbatiam de Electo. Secundum verò Episcopatum instituit infra annum, & sedem eius posuit in Abbatia S. Pontij fueruntque Diœceses limitatae consequenter. Item Episcopatum Albensem diuisit in duos, Episcopalem sedem instituens in Abbatia Monachorum apud Castras, villam Castrensem in nouam erigens ciuitatem. Item in Episcopatu Rutenensi alium Episcopatum ordinavit, sedemque eius posuit in Abbatia ac villa de Vabrio. Item in nonnullis villis, in Tolosana Carcassonensi & Albigesio & alibi instituit Collegiatas Ecclesiæ Canonicorum secularium, cum dignitatibus & præbendis, redditibus singulis Ecclesiis assignatis. In monte Albano, siquidem Collegiatam Ecclesiam instituit cum Decaro & Canonicis, qui vna cum Monachis Abbatiae dicti loci, ubi est sedes Episcopalis ad electionem de Episcopo faciendam conuenirent. Item in Castro nono de Arrio collegiatam Ecclesiam instituit, cum Decano & Canonicis qui vna cum Monachis sedis Episcopalis sancti Papuli concurrerent ad electionem Episcopi celebrandam. Item in Ecclesia S. Pauli de Fenelhedesio Diœcesis Eleæensis Collegiatam Ecclesiam instituit cum Decano Canonicis & Præbendis qui vna cum Monachis sedis Eleæensis concurrerent ad electionem Episcopi celebrandam.

7. Ex quibus manifestè deprehenditur in Occitania quatuor Episcopatus, Castrensem, Vabrensem, Papulensem, & S. Pontij Thomeriarum opibus & copiis affluentibus non ex aliis quam ex Ordinis S. Cassiani fontibus & Abbatii ac Prioratibus Monasterio S. Victoris Massiliensi cen-

Aymo.lib.5.
cap.20.

sualibus detractis , primigenij splendoris ac dignitatis suae riuiulos deriuasse. In Castrense Monasterium , S.Vincentij Martyris corpus Valencia Hispaniae translatum est , vt testatur Aymoinus , de gestis Francorum & duobus libris quos de inuentione seu translatione B.Vincentij conscripsit . Eiusdem Monasterij Monachi religiosis soluti legibus ad sacerdtales Canonicos transcripti fuerunt anno 1535. Iacobo Turnonio Episcopalem tunc gerente dignitatem . Id Monasterium seu Abbatia Castrensis S. Victoris Massiliensis velut capiti subiecta erat , sicut Abbatia Vabrensis ad Episcopatus dignationem ac titulum à Ioanne 22. an. 1317. euecta , iuxta obseruationem Claudij Roberti in sua Christiana Gallia , dum de Abbatia S. Victoris Massiliensi agit . Vabrense Monasterium à Raymondo Tolosano Comite apud Rutenios conditum est , quæ regio vt supra meminimus in duos Episcopatus diuiditur , in Rutenensem scilicet & Vabrensem . Vabrensis Monasterij institutio fuse à Castello in sua Tolosanorum Comitum recensione describitur anno 23. Regni Caroli Calui . Papuli Monasterium nomen dedit vrbi Lauracensium sub Tolosano Parlamento & Archiepiscopatu , à quo diuulsus hic nouus Episcopatus à Ioanne 22. erectus anno 1317. vt notat Martinus Polonus . Primus hic Bernardus ex ultimo Abate Monachorum Cassianitarum inaugurate Episcopus obiit anno 1327. ex nobili domo de Turre Diœcesis Mirapensis . Monasterium S. Mariae quod dicitur Thomeriarum quædam quasi sedes & fundatum fuit ad constituendum Episcopatum Sanpontiensem eodem autore Ioanne 22. & anno 1317. sub Parlamento Tolosano & Archiepiscopatu Narbonensi .

8. Atque his iisdem diributionibus in Diœcesi Nemausensi annumerandum Monasterium S. Petri Psalmodiensis apud Aquas Mortuas vulgo *Psalmodi* cùm enim Episcoporum iurisdictione exemptum ex diplomatis Gregorij 7. Richardo Cardinali & Abbatii S. Victoris Massiliensi Romæ Pontificatus anno 8. & Urbani II. anno 1097. Monasterio & Abbatii S. Victoris subiiceretur , ita vt possèt Abbas Massiliensis cum consensu Monachorum Psalmodiensium , instituere ipsorum Abbates simul atque deponere , aut corrigere , nescio qua vel Monachorum incuria vel iniuria temporum , nunc religiosæ S. Cassiani disciplinæ exsolutum legibus , & in sacerdtales Canonicos relatum , sub imperium suum ditionemque Episcopus Nemausensis subiunxit . Pro testimonio exemptionis ab omni iurisdictione Ordinariorum scribit Innocentius III. ad Benedictum siue Bernardum Abbatem Psalmodiensem .

B. Abbatii Monasterij S. Petri Psalmodiensis, eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum.

Innocen. 3. in
Reges 15.13.
Epist.109.

Quoniam ex commisso nobis diuinitus Apostolatus officio , tam vicinis existimus quam longè positis debitores , viris quidem religiosis tanto

tanto specialius adesse nos conuenit, quanto ipsi maiori desiderant quiete potiri, & Apostolicæ sedis præsidio noscuntur plenius indigere. Ea propter dilecti in Christo filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatum Monasterium S. Petri Psalmodiensis, in quo diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar fœlicis recordationis Stephani, Ioannis, Urbani, Paschalis, Honorij, & Innocentij prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum sub B. Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus Imprimis siquidem statuentes ut ordo Monasticus, qui secundum Deum & B. Benedicti regulam, &c. Usque inuiolabiliter obseruetur. Et infrà mox. Porro prædictum Monasterium Psalmodiense nullius alterius Ecclesiæ iuri ditacionique subiaceat, quam Romanæ. Obeunte vero te nunc eiusdem loci Abbatे, &c. Usque prouiderint eligendum. Cui nimirum à Dicecesano Episcopo omni professione ac exactione seposita benedictio impendatur. Sepulturam quoque ipsius loci, &c. Usque, à quibus mortuorum Corpora assumuntur. Decernimus ergo, &c. Usque vībus omnimodis profutura, salua sedis Apostolicæ autoritate. Si qua igitur in futurum, &c. Usque districtæ subiaceat vltioni. Cunctis autem eidem loco, &c. Usque præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Datum Laterani per manum Ioannis S. Maria in Cosmedim Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij. 8. Idus Iunij Indict. 15. Incarnationis Dominicæ anno 1212. Pontificatus anno 15.

9. In Dicecesi Condonensi Lectoratem inter & Condonum extabat olim Cœnobium apud vicum, quem Larromien vocant uno & selsqui altero milliari ab utraque distans ciuitate. Id ditionis erat Monasterij S. Victoris Massiliensis, penes quod summæ, mediocris, & infimæ iurisdictio-
nis gerebatur potestas. His de causis alienatum & à Priori dominio distractum fuisse proditur. Cum Arnaldus d'Aux è loco quem suprà mox nominauimus de Larromien oriundus, in purpuratorum Patrum numerum anno salutis assertæ 1312. à Clemente V. fuisset adscriptus, Canonorum Collegium, in supra laudato instituit vico, anno eunte 1318. ac Cœnobium aliis Massiliæ proximis beneficiis, Victorino Monasterio attributis, permutauit liberunque in annonariam fundi præstationem Collegio suo addixit. Legisse me alias comemini fundationis instrumentum, cum subscripta huiusmodi formula. Datum Auenione in hospitio habitationis nostræ anno Domini à Natuitate eiusdem 1318. Indict. 1. die penultima Mensis Iulij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Ioannis diuina prouidentia Papæ 22. anno 2.

10. Neque minus religiosorum familiis quam ordini sacerdotialium Clericorum Cassiani domus Massiliensis præsens auxilium tulit. Cœnobium S. Maximini, quod dicitur, in Dicecesi Aquensi multis iam sacerulis antenatum Ordinem fratrum Prædicatorum, hoc est septingentis vel octingentis circiter annis, initium aut potius incrementum (fuerat enim à S. Maximino inchoatum) olim ex parte cœpisse à Monachis Massiliensibus S. Cassiani, eo fere tempore, ut coniicere licet, quo eiusdem Cassiani

sanctitas eximia ac Cœnobij eius Massiliensis propagatio & loboles atque reliquorum circumquaque in Gallia Cœnobiorum fuit, anno scilicet 500. & 600. Cum Dominicanus ordo ab Innocentio III. Concilij Lateranensis tempore voce approbatus, deinde etiam scriptis ab Honorio III. non fuerit ante annum 1216. Confirmant plures Romanorum Pontificum Bullæ in Tabulario Monasterij Massiliensis S. Victoris, quæ de hoc Cœnobia Sanmaximinensi Magdalena & Maximini reliquiarum veneratione inclyto ac nobili, memorant ac recensent inter ceteras Ordinis S. Cassiani familias & membra, Paschalis 2. anno 1114. Innocentij II. anno 1136. Honorij III. anno 1218. qui sibi præluxisse aiunt in hoc testimonio Bullas antecessorum suorum Gregorij VII. anno 1018. & Urbani 2. anno 1095. Qua verò ex causa & occasione illud in ius ac

Cap. 17. & 19. dominium PP. Dominicanorum transtulerit Carolus II. Sicilia Rex & Prouincia Comes, explicavi mentem meam in Magdalena Massiliensi aduena. Paetis cum Aragonensi hoste à quo captiuus detinebatur induciis siue ipse sua sponte, & voluntate suoque erga Magdalenanam singulari religionis studio, siue quod in salute ac libertate recuperanda eius præsentissimam sensisset operam, Conuentum Sanmaximinensem omni ope ornare cœpit. Omnium primum cum eductus è custodia commisit se viæ ad Philippum Regem Francorum & Carolum eius fratrem, iturus in Provinciam diuertit Magdalena exoluturus vota. Ibi quod religiosæ vitæ S. Cassiani Abbatis Massiliensis disciplina multis post annis, quod natura fert in omnibus ferè rebus, paulatim consenescere & aliqua ex parte laxata crederetur, quasi minus splendoris & famæ in Magdalena sacram Domum videretur inde refundi. Haud parum memor sibi diuinitus in somnis à Magdalena prænuntiatum ut Monachis Cassianitis Fratres Prædicatores substitueret, & venerandas reliquias ipsorum curæ committerer. Eosdem ex autoritate Pontificis Sanmaximinensi præposuit Cœnobia. Lechi aliquot ex Fratrum numero ad Regiæ domus celebritatem illustrandam ac promouendam maximè idonei. Monasticam Præfecturam detulit Rex ipse Magistro Fratri Guillelmo De Tonais Sacrae siue poenitentiæ administratore, eximia integritatis ac prudentiæ viro, quem simul ac successores eiusdem Monasterij præsides, exemptione ab autoritate ordinariorum spectabiles fieri voluit, facultatemque indulgeri habendi curam animarum super habitatores villæ dicti loci S. Maximini, & illuc aduenientes quamdiu ibi commorarentur. Exin Renatus non tantum Caroli II. Superiorumque Regum decessorum suorum Roberti, Ioannæ Reginæ, Ludouici I. Ludouici II. Ludouici III priuilegia immunitates beneficia Sanmaximinensi Cœuentui tributa stabili perpetuoque iure rata esse iussit, sed deinceps aliis etiam super alia decretis ac numeribus impense cumulauit. Rex optimus probe gnarus morum emendationem ex bene instituta fuuentute pendere, Collegium instituit eorumdem Fratrum Prædicatorum, priuilegiis, immunitatibus, ceterisque Academiarum insignibus ex parte attributis. Viginti quinque fratres inibi Conuentuales, ex quorum numero Prior Academæ Præses & Vicarius forent, tres præterea religiosos

religiosos Professores, vnum in Artibus Liberalibus & Philosophia Naturali, alterum in Decretis, tertium in sacra Theologia esse voluit, sui cuique anni reditus pro rata portione assignati. Porro præcipua omnium cura semper fuit peregrinorum animos confessione expiare, agrestes homines Christianorum mysteriorum rudes informare, omnes ad vitæ perfectæ studium accendere. Et quam ista frequens opera vniuersim tum aduenis tum indigenis frugifera & salubris extiterit, satius est aliis cogitandum relinquere quām nos literis prodere.

11. Huic quasi vesti laciniam, coniunctum voluit Carolus Prioratum S. Mariæ De Balma quem similiter à Monachis Cassianitis fundatum, & in eorum ditione ac potestate olim fuisse testantur literæ Pontificiæ, de quibus scripsi proximo Superiori capite 19. & in Magdalena nostra Massiliensi aduena, Capite 29. num. 6. & sequentibus.

12. Monasterium de Chiriaco apud Gaballos ad Chiracum nunc Collegio Rutenensi nostræ Societatis additum est. Inibi fuit olim Prior & sex Monachi. Ab Alberto Episcopœ Mimatensi nec non eius fratre Barone De Petra (De Peyre) apud Gaballos institutum, ut constat ex tabulis foundationis, quas ego accuratè volui. Anno 1062. Urbanus Papa hoc nomine quintus filius Grimoaldi Domini de Grisac in Dieceſi Mimatensi Gabalorum, nec non Ampheſi Montisferrandi Castelli vna leuca ab eo Monasterio dissiti, in eo vitæ religiosæ tirocinium posuit & Monachorum Cassianitarum regulam professus, primum sacrum fecit, eiusdemque Monasterij ædis consecrationi & dedicationi interfuisse dicitur, vbi illius Gentis scutaria testērā etiamnum patet, cuius typo gaudens Comes Du Roure pro illius familiae hærede se habet. Illius Monasterij ædes sacra olim ab hæreticis planè diruta à Collegio Rutenensi erēcta ac instaurata est, non eo tamen splendore quo olim conspiciebatur.

13. De iuris accessione quo Monasterium S. Honorati Arelatensis in Patrum Minimorum potestatem ac dominium venerit, monstratum est supra cap. 18. huius libri num. 24.

14. Minus illustres, si personas conferas, si res ipsas magis fortasse spectabiles extitere distractiones aliae beneficiorum, quibus S. Cassiani domus priuata, seu Collegia seu dignitates Clericorum in fundis & redditibus auxerunt. In Dieceſi Aquensi memorabile habetur Canonorum Collegium de Bariolis, cuius Præpositura non aliis ditatur enthecis prædiatoriis, quām exuuiis Prioratus ruralis de Gallet, Cassiani tum familiae detractis. Instituit dotauitque id Collegium Raiambaldus Monachus S. Victoris Massiliensis & Archiepiscopus Arelatensis & sub censu denatij aurei Alexandro Papæ II. subiecit, anno 1060. de qua re in Autographo Episcopali Arelatensi pernobilis extat memoriae Raiambaldi, videlicet ad Alexandrum & Alexandri ad Raiambaldum & Bertrandum Foroiuliensem Epistolarum, quarum postrema est huiusmodi.

In Autogra.
fol. 299. R.
365.

Venerabilibus Confratribus Raiambaldo Arelatensi Archiepif.
 & Bertrando Foroiuliensi Episcop. Perpetuam
 in Domino salutem.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei. Quoties illa à nobis re-
 quirituntur, quæ iustitiae concordare videntur libenter debemus im-
 pendere, & iuste poscentium animis condescendere. Quia igitur Cha-
 rissimè frater Raiambalde Arelat. Archiepif. postulasti à nobis, vt Ec-
 clesiam S. Mariæ sitam in villa quæ dicitur Bariols, in territorio videlicet
 ciuitatis Foroiulij, quàm B. Petri perpetualiter iuri supposuisti, priuile-
 gio confirmaremus Apostolicae sedis: inclinati precibus tuis, ipsam Ec-
 clesiam sub tutela & defensione S. R. Ecclesiæ recepimus, eamque ab
 omni infestatione liberam & quietam esse decreuimus, ita quidem vt pro
 ea annualiter S. Petrus habeat vnum denarium aureum. Præterea con-
 firmamus ibi quidquid nunc iuste possidet vel deinceps possidere debet,
 Apostolica interdicentes authoritate, vt nullus ibi præpositus constitua-
 tur neque Clericus aut Monachus inducatur absque voluntate eorum,
 qui vinculo possessionis eidem se Ecclesiæ seruituros venerunt. Interdi-
 cimus etiam vt nulla Ecclesiastica seu sacerdotalis persona præsumat præ-
 fatam Ecclesiam inquietare, aut ea quæ superius continentur infringere.
 Quod si quis temerario ausu præsumperit, vinculo excommunicationis
 vñque ad dignam emendationem se innodatum nouerit, at verò qui custos
 & obseruator extiterit & pro intuitu aliquod bonum ibi conferre studue-
 rit pleatia abundantia Apostolicae benedictionis. Dat.

15. In eadem Dioceſi Prioratus tres, De Cesolis, S. Mitrij, & S. Si-
 meonis De Auriac Cœnobiarchica Monachorum S. Victoris Massiliensium
 veſtigalia, primum quidem Gregorius Papa eius nominis X I. alij
 alios vt erant Magdalena cultui eximiè dediti Fratrum Prædicatorum
 Conuentui donarunt dicaruntque, cuius donationis caput in Tablino
 eiusdem Conuentus aſſeruatum legere licet, vt inde appareat, quàm
 singularis erga Magdalena domum deriuata è Cassiani fontibus liberali-
 tas extiterit.

In Diceſi Sistaricensi Prioratus SS. Martini & Marcellini de Neudelis
 vel Muazellis gratuita Sacerdoti transcriptione cessit Capitulo Ecclesiæ
 Collegiatæ de Forcalquierio.

In Venicensi eodem transcriptionis iure Prioratus de Crotonis usurpa-
 tur à Capitulo eiusdem Ecclesiæ Cathedralis Vencensis.

In Arelatensi Prioratus S. Bartholomæi loci Medenarum & S. Sepul-
 chri de Clausono sunt in cibaria tum partita in diem, tum vniuersè in
 annum tributa Canonicis Cathedralis Ecclesiæ Monspeliensis. Prioratus
 ruralis de Marignana nunc Canonicis Arelatensisbus Ecclesiæ Metropoli-
 tanæ stipendiarius est & veſtigalis.

In Auenionensi Prioratum S. Mariae de Metans acquisiuit Ecclesia
 Collegiata

Collegiata S. Agricoli, cuius opimum fundum cum tenuiori suo commisceat.

In Nemausensi, Prioratus B. Mariæ de Saumona & S. Martini de Areis vñti Capitulo Ecclesiæ Cathedralis Monspeliensis, cum Ecclesiis Parochialibus S. Stephani de Calhario eiusque annexa S. Aegidij veteris, S. Laurentij de Naillio Sancti Genesij de Arigario, S. Michaëlis de Barfaniguis.

In Vticensi eiusdem Capituli membrum censetur Prioratus S. Mammetis & S. Petri de Blanuomieres.

In Monspeliensi ad eiusdem dominium pertinent, Ecclesiæ B. Mariæ & S. Ioannis de Reno S. Michaëlis de Brugeriis, & S. Petri de Clineto, aliter S. Blasij prope flumen Laii. Sigillatim ad Archidiaconatum Monspeliensem Ecclesia S. Petri de Monte Albeduno cum sua annexa, SS. Nazarij & Celsi de Medullio.

In Agatensi sub eiusdem Ecclesiæ Monspellditionem subiunctum Monasterium sine Ecclesia de Tremoleto.

In Narbonensi dependent à Capitulo Monspeliensi, Ecclesiæ B. Mariæ de la Serra & S. Germani de Casserario.

In Mimatensi Prioratus Conuentualis S. Salvatoris de Chiriaco in censum venit Collegij Rutenensis Societatis nostræ, scripto concepta contractaque obligatione soluendi libras omnino ducentas, in annum vestigial Monasterio S. Victoris Massiliensis. Item Ecclesiæ S. Iuliani de Tornello, Sancti Iuliani de Portis & S. Laurentij de Truno vnitæ Capitulo Monspeliensi.

In Albiensi Prioratus Vicarius & Ecclesia tam Parochialis quam ruralis cum Ecclesia B. Leogerti Castrensis Diœcesis, vnitæ respectiue Subprioratu de Ambilleto & Capitulo & Maiori Archidiaconatui præfatæ Ecclesiæ Monspeliensis.

16. Mitto alia non pauca quorum veteris cuiusdam memoriarum non satis explicata liquet recordatio, vel quæ ab aliis siue religiosis siue Clericis iam habentur in suorum Ordinem ac numerum cooptata, ut vix illa in memoratis Diœcessibus Ecclesiastica societas fere sit pro cuius fundatione non huius communionis bonorum vestigia, vel expressa potius testimonia paucim extant.

C A P V T XXIV.

*Romani Pontifices in Galliam peregrinati ad Monasterium
S. Victoris Massiliæ hospites diuerterunt.*

I. **L**eonem Papam cognomento Magnum à Sixto III. Legatum in Gallias missum redintegranda Albinum inter atque Aëtium amicitia causa testatur Prosper in Chronicō. Quod verò Roma digressus ascenderit ad pacem, & plenissimis velis Massiliam secundo cursu perue-

nerit, attigi supra lib. I. cap. 91. vbi super hospitio ad quod diuerteret haud haberi varius delectus potuit, dum Cassianus viueret in oculis urbis, vir excellentia doctrinæ præ cunctis clarus, ipsique Leoni charus & per familiaris. Hic Monachorum hortatu atque consilio rogatus a ciuibus ut Monasterij extractionem quam S. Cassianus fundauerat recens, consecraret. Assensit Leo deditque libenter rei diuinæ operam & sacris initiosisque tradendis præluxit, nec solum diuinis precibus sacravit ædem, sed etiam sancti Olei perlitiui: vocatione, festosque dies dedicationis egit celebrissimo vitorum Massiliensem mulierumque Conuentu. Ac ne qua ritus abolescat, Celebratur annuis Missæ officiisque diuini solennibus 7. Calend. Iulij eius memoria rei veteri Elogio posteritati tradita, quod supra capite citato ex Bulla Benedicti Papæ ad Verbum exposuimus.

2. Benedictum IX. iter in Galliam fecisse, & Massiliam venisse forte Serenissimorum Principum Gaufredi & Bertranni ac Vicecomitum Vuillemini & Fulconis quorum meminit in diplomate hospitium Massiliensem in uitatione liberali adductum. Qua causa Benedictum VIII. huiuscce Benedicti patruum, hortatu Henrici Imperatoris in Germaniam peregrinatum esse affirmant Annales. Fortè quia Romani Benedictum tanquam hominem ignatum & nullius pretij perosi, è sede deturbare in eiusque locum sufficere Antipapam sæpe aggressi sunt, tot tantisque Pontifex difficultatibus affectus & afflictus de amicorum sententia in Massiliensem fidem, charitatem, præsidium confugit rebus suis diffidens. Nam sedis dicitur per interualla, primùm gentilibus atque affinibus suis Tusculanis Comitibus annitentibus suffectus est patruo Ioanni 20. defuncto 3. Novem Anno 1032. sed cum in dies modo hunc modo illum Romanos vexaret, post longam vexationis tam importuna tolerantiam sede sua pulso Ioannem patria Romanum Ioannis Laurentij filium & Episcopum Sabinensem, vocatum Syluestrum III. subrogarunt. Quam contumeliam eius affines Tusculani Comites ægro admodum ferentes, facto tandem impetu cum militibus & collecta hominum agrestium multitudine adiuti, Syluestrum è Lateranensi Patriarchio deturbantes Benedictum in dignitatem pristinam restituerunt. Post hæc cùm se omnium odio ac contemptui haberi videret, nec satis roboris ad tantam procellam sustinendam haberet, tertio cuidam, qui Gregorius Sextus dictus est, ius suum siue ultro siue pretio pecuniae, vt aiunt, cessit in Pontificatu, dissentiente nihilominus & aduersus utrumque tumultuante Sylvestro. Quare grauissimis contentionibus atque dissidiis, quibus & id genus aliis iam prope 200. annos Ecclesia laborauerat, vt prouideretur, Henricus III. Niger Imperator Augustus in Italiam sine mora & abiecta omni cunctatione profectus est, eoque præsente Sutrij ex Synodi ibidem congregatae sententia abrogato tanquam simoniaco Gregorio VI. & Sylvestro III. Ioanne & Benedicto IX. excommunicatis Antipapis Cardinalibus Clero Senatu populoque Romano, qui eodem conuenierant, relatione deinde de nouo Pontifice subrogando facta, Bambergensem Episcopum virum probum ac literis eruditum, Suidgerum dictum Imperatoris Cancellarium alioquin:

quin obscuris natum parentibus, qui in Conuentu suo aderat ex Saxonia Prouincia, quam Albis clarum flumen interluit, in Pontificem elegerunt 12. Calend. Ianua. Clementisque II. ei nomen impositum, et si inuitum & dignitatem illam refugiente, ut Hermanus Contractus in Chronico refert. Sutrio inde Romanum est pridie Natalitia ventum. Postridie in ipso Natalitiorum festo Clemens Pontifex consecratus inuenire anno 1047. deinde Henricum cum Agnete coniuge Imperatoriis insignibus decorauit, atque perfectis in Vaticano solemnibus Pontifex, Imperator & Imperatrix maximo totius populi Romani plausu in Lateranum, coronis quaque suis redimiti, de more procedentes, oculos in se omnium tanti maiestate spectaculi conuerterunt. Fuisse autem Benedictum IX. nepotem Benedicti IIII. Petrus Damianus Cardinalis testatur, quem idcirco Benedictum iuniorem vocat. Eundem Theophylactum antea dictum Hermanus Contractus insignis historiae scriptor refert. Glaber Cluniacensis Monachus tradit eum nondum puberem Pontificatum asequutum. Itaque si quid criminis in corrumpendis Comitiis fuit, id non ei sed amicis & consanguineis tribuendum censemur. Sedit annos 12. menses 4. dies 20. creatus 3. Idus Nouemb. anno 1032. Pontificatu exactus 11. Calend. Februarij anno 1045. Sacerdotij sui anno 12. Mense 1. die 12. Tum pulso Syluestro restitutus 5. Idus Martij post mensem unum dies 29. Tandem in Sutriensi Synodo cum ceteris competitoribus & in Schismate sociis, planè exautoratus est anno inuenire 1047. Tamen defuncto postmodum Leone Papa IX. Romanam sedem tenuit quinto, menses fere 11. donec nonus electus Victor anno 1055. Romanam venisset, nam paulo post mortuus est & in Basilica S. Petri sepultus.

3. Ioannem VIII. in Gallias tanquam ad asylum configisse tyrannorum avaritia & iniuriis oppressum testantur passim veterum Francorum Annales. Quemadmodum autem ab urbe coactus fuerit exulare, confert causas & quid in quamque sententiam dici possit breui perstringit incertus Pithei autor in Chronico. Lambertus Vuitonis sive Vuidonis filius & Albertus Bonifacij filius Romam cum manu valida ingressi sunt, & Ioanne Pontifice sub custodia retento optimates Romanorum fidelitatem Carolomanno Sacramento firmare coegerunt. Quibus inde discedentibus idem Pontifex domum S. Petri ingressus, omnes thesauros quos ibi reperit ad Lateranos transtulit, & altare S. Petri cilicio cooperuit, & cuncta ostia eiusdem Ecclesiae clausit nullumque ibi officium ad Dei cultum pertinens per plures dies celebratum est, & quod nefas est omnibus vndeque illuc orationis causa venientibus negabatur introitus, erantque ibi omnia conclusa. Haec ibi sed ex multis pauca paucisque narrata quæ pluribus Ioannis ipsius epistolis descripta habentur Tomo 3. Conciliorum, parte altera Binij, primum ad Ioannem Episcopum Rauennatem Epistola 82. & ad Berengarium Comitem ex regia stirpe oriundum Epist. 85. vbi præcipue queritur quod ab urbe Roma quam S. Petro Imperatores tradidissent esset exclusus, rogans ut ea cuncta Carolomanno nota faciat, cuius voluntate se ille impius cuncta fecisse iactasset. Scripsit etiam de his

ad Angelbergam Augustam Deo dicatam. Sed & hæc eadem nota esse voluit Ludouico Balbo filio nuper defuncti Caroli Calui Imperatoris, cum iam ut ait infulas imperij suscepisset, ab Ecclesia Romana. Dum verò lugubre factum recenset, habuisse tradit Lambertum complicem in scelere Adelbertum Marchionem, coegerisseque iurare fideles Ecclesiæ non obedire ipsi Pontifici sed ipsi tantum, misisseque legationem ad Saracenos Tarentum vñà cum munieribus, vt ab eis copias cum vellet aduersus Romanam Ecclesiam paratas haberet. Addit de sua quam deliberasset profectio in Gallias, pro auxilio implorando. Ad finem verò Epistolæ ponit quomodo eum augeat dignitate consiliarij Apostolici, sed qua pariter dignitate donatus fuerat Carolus pater eius. Porro recentem ab urbe Ioannem Papam pretiosissimas reliquias secum tulisse & cum Formoso Episcopo Portuensi captiuo ducto nauim concendisse, ac Massiliæ portum appulisse testantur Aimoinus, & supra Laudatus Pitoei autor.

*Aimoinus
L. c. 37.*

Epistola 96.

Memoratus, inquit, *Pontifex consensis nauibus per mare Tyrrhenum regnum Caroli intrauit, ibique per totum fere moratus est annum. Massiliam autem ex Italia nauigantibus vestibula nimirum & primos aditus ad Galliam facere illustres, non ambigitur inter peritos. Quia verò solebat Pontifex in eo itinere ante monere Episcopos, vt hospitium pararent per quam Diccesim esset transiitrus, vt ex literis datis ad Lingonensem Episcopum patet. Massiliæ ad Cœnobium S. Victoris, domum omnibus apertissimam & perhospitalem deducetum fuisse, coniicere licet tum ex vsu atque exemplo aliorum pene omnium Romanorum Pontificum, qui Massiliam appulsi huc diuerterunt; tum ex amplitudine domicilij ac sanctitate. Nam Cabillone cùm apud Laicos forte hospitaretur à latrunculis quibusdam male habitus est, dum ab eis nocturno silentio iumenta abaeta sunt, quos nisi intra tres dies restituerent excommunicatos voluit. Idem Pontifex similiter & quemdam alium tunc excommunicauit, qui & scutellam argenteam S. Petri furatus esset. Arelatem deinceps peruenit paucis ante Pentecostem diebus, nam die Ascensionis se ibidem Misam, celebrasse testatur Epistola ad Brauimirum Principem, qui tunc à Papa benedictus fuit. Ibi etiam iuuento Bosone Comite Arelatensi genero Angelbergæ Imperatricis, quem Ioannes Papa dilectum filium & gloriosum Principem appellat, vñà cum eius filia Hermengarda, cum eo de subleuanda Romana Ecclesia consilium iniit, deque his scripsit ipse ad eamdem Angelbergam Augustam. Ibi verò cum esset, concessit pallium Rostagno Archiepiscopo Arelatensi, ac redarguit errorem quem reperit, quod ante pallij susceptionem consecrationem facerent Episcoporum Archiepiscopi Galliarum, quem & emendandum curauit. Ad hæc eundem Arelatensem Archiepiscopum, cui pallium tribuit, legatum suum in Galliis esse voluit deque his ad omnes Galliarum Episcopos literas dedit. Quo pariter tempore, dum esset in via generalem synodum Trecis indixit omnibus Galliæ & Germaniæ Episcopis, cui Ludouicus III. Imperator interfuit, ut ex actis constat eiusdem Synodi, eaque celebrata & ex votis tractata Pontificis, cùm ipse Ludouicus ob corporis imbecillitatem ex*

Epist. 184.

Epist. 92.

Epist. 93.

recenti

recenti morbo contractam ducere in urbem ipsum Pontificem non valeret, Bosonem Comitem cum ipso voluit proficisci. Sunt qui Ioannem VIII. fœminam fuisse fabulentur. Quod falso creditum veri locum apud imperitum vulgus obtinuit, sive muliebris Pontificis facies, sive effeminate interdum vigor fabulae dederit locum.

4. Vrbanus II. Cūm in Italia ob Antipapæ fautores nullibi quietis locum cerneret, in Gallias profecturus Placentiæ synodum habuit, in qua licentiam quorundam Ecclesiasticorum mirifice compescuit, inde verò in Gallias abiens Concilio apud Claromontem Aruerniæ oppidum celebrato, Petri Eremitæ Galli, qui Hierosolymis vrgendæ rei causa venerat, oratione commotus ita Principes Galliæ ad recuperandam Hierosolymam à Saracenis iamdiu occupatam animauit, vt anno salutis 1084. trecenta hominum millia, nomina in militiam Christi dederint. Militiæ insigne crux purpurea dextro humero assuta, ex quo Cruciatæ nomen factum Principes fere ex Gallia Ademarius Podiensis Episcopus Apostolicæ sedis in ea expeditione Legatus, Petrus ipse Eremita vir magnæ sanctitatis, Hugo magnus Philippi Francorum Regis frater, Gotefridus Bulionus Lotharingiæ Dux, & eius fratres Balduinus & Eustathius, Robertus Flandriæ, Robertus alias Guillelmi Regis Anglorum filius Normanniæ, Stephanus Carnotensium & Blesentium Raymondus Tolosanus & alijs complures. Sed cūm his etiam Pontifex in animo habebat trans mare proficisci, nisi à Catholicis eam præsertim ob causam derentus fuisse, ne in tanta rerum perturbatione Petri sedem relinquere, luporum mortibus laniandam. Quare Romam statim redditurus, vt compositis in Italia rebus Italos ad eum quoque apparatum bellicum animaret, iter ab Aruernia Massiliam terra petere contendit, vbi eum Cassianitæ Monachi habuere hospitem domi, tantamque iniere cum Pontifice gratiam, vt beneficij memoriaeque causa non paucas ex iis, quibus augetur etiam numerus inuersus ordo, Clericalium munera vacationes & priuilegia concesserit. De hoc itinere Pontificium Arelatense in Gibelino Romam, inquit, ex Galliis redeuntem Vrbanum Pontificem in quibus cum esset, Hierosolymitanam expeditionem contra Ecclesiæ hostes permouerat, Atelate exceptit Gibelinus, Bertoldus enim tradit ipsum natalem Christi diem celebraffe Arelate. Dominus Papa, inquit, Arelati diem Dominicæ Nativitatis cum diuersarum Provinciarum Episcopis gloriofissime celebravit. Equidem cūm Gibelinus effusa liberalitate Ecclesiæ Arelatensem dissipasse videretur à Raymondo Tolosano Comite in Syria vitam agente, testamentum condi procurauit, vt quæ per nefas castra & municipia Arelatensis Ecclesiæ libi vindicarat, restitueret. Verum etsi Comes accerimus Arelatensis Ecclesiæ vexator confessus est multa se contra Arelatensem Ecclesiæ inique egisse, testatur tamen se nimia carnalitate detentum sollempmodo Castrum Furcarum ad ripam Rodani & quædam alia reddere. Cætera verò filii ea spe vt ipsi paternam auaritiam non imitentur. Sed emendent.

5. De Stephano V. testantur annales Ecclesiastici, quemadmodum

per Legatos Ludouicum Pium Patre Carolo Magno iam vita functo Imperatorem designatum de consecratione sua commonefecerit, simulque ostenderit se iter in Franciam adornare, ut ipsum instituto more in Imperatorem inungeret, & cum eo de ratione constituenda Ecclesiæ consultaret, tum de vitanda seditione & reliquiis Campulianæ coniurationis, quæ iterum Romæ inualeſcebat mortuo Leone III. Quare duobus postquam in Papam electus est mensibus viam ingressus est, venientem ad se in Galliam quanto maximo potuit honore exceptit Ludouicus, auctiusque instituti magis quam suæ maiestatis memor, insidentem equo Pontificem Augustus ipse pedes in regiam introduxit urbem anno salutis 816. Et Stephanus ipsum cum Hirmingarde coniuge rite inunctum coronatumque appellauit Augustum eodem anno 816. Porro maritimas Saloyzum plagas peragrassæ Pontificem in hac peregrinatione, atque hospitem Massiliæ in Monasterio S. Victoris versatum fuisse colligimus ex Pontificio Arelatensi, à quo dicitur Ioannem Archiepiscopum Arelatensem occurrisse obuium Stephano Pontifici ex Ludouici Pij mandato cum ingenti Ministrorum vicinorum Ecclesiæ manu, inter quos obtinuisse numerum aliquem Massilienses, ac præsertim Abbatem & viros primarios Cœnobij S. Victoris docent Ludouici Pij multa & præclara in eorum Rempublicam merita, de quibus suprà, ut in hoc officio partes eius suscipere pro dignitate erga tantum Pontificem in maxima gratia ponerent, & hercule studio eius facerent.

6. Stephanum III. propter faciliorem ac commodiorem nauigandī opportunitatem, Massiliæ itineris illius vestigium fecisse, in quo postremum Stephanus V. instituit, conjectura ducinatur ad suspicandum, cùm Aistulphum Romanis infestum dictus Papa Stephanus III. fugiens ad Pipinum regem contendit in Galliam, petiturus auxilium. Nunquam alias ante maior Romani Pontificis maiestas visa. Venienti Pontifici ad tria passuum millia processit obuiam Rex. Repente ad Pontificis conspectum desilit equo, eumque procumbens cum coniuge, liberis, ac regni proceribus excipit, cuncto populo cum canticis occurrente, & ipse Rex equi Pontificij frœnum tenens eum deduxit ad Regiam.

7. Gelasius II. Roma pulsus ab Henrico V. Imperatore exul obiit Cluniaci in Gallia, quo defuncto delectus ibidem est Callistus II. anno 1119. Guillelmi filius, & Stephani Burgundia Principum frater, ac Balduini Flandriæ Comitis auriculus, qui proximo etiam affinitatis gradu Reges Francorum & Angliæ & ipsum etiam Imperatorem continebat. Is primum in Ecclesiastica legatione, quam ei per Gallias Paschalii II. demandauerat, cùm egregiè se gessisset, & cunctis Episcopis timentibus primus fuisset, qui anathema à Paschali II. in Imperatorem factum promulgauerit, & Concilio Vienna ad Rhodanum celebrato omnes fere Galliæ Episcopos ab eo separauerit, quod Epistola eius ad Pascalem quæ adhuc extat ostenditur demum Pontifex acclamatus Romam veniens, Lambertum Hostiensem Episcopum Saxonem titulo S. Stephani in Cœlio monte Presbyterum Cardinalem & Gregorium S. Angeli Diaconum

onum legatos ad Imperatorem mittit, qui pace sine vlla contentione
omposita ad vrbum redeuntes, tabellam pacis ad Lateranensem Basilicam
suspendere. Mutata enim voluntate Henricus aliquando resipuit ac re-
missio Episcoporum Abbatumque instituendorum iure, anathematis igno-
minia exemptus, bona fide cum Callisto II. in gratiam rediit. Pseudo-
pontifex Burdinus quem ei Papam opposuerat Henricus suorum electum
suffragiis, ex Hispania fugitium hominem, ac Gregorium nominaue-
rat, auerso camelō impositus ludibrium vrbis fuit, in qua sumum fa-
stigium inuaserat. Quod ad rem nostram spectat, Callistum mare tran-
situm Rhemis Massiliam peruenisse, ac S. Victoris domum perhospita-
lem ac celebratissimam frequentasse, iuxillisque consuetudinem ac fa-
miliaritatem quamdam cum Abbe & Monachis Cassianitis, subindi-
cant varia eius diplomata, quibus eis non tantum portoria tollit, & ve-
tigalibus liberat, sed sacris etiam & religiosis immunitatibus donat. De
Attone Archiepiscopo Arelatensi, quam liberaliter eum munificeque
tractarit honore, dignitate, gratia commemorat Pontificium Arelatense
anno 1119. in hæc verba. Vinculo demum excommunicationis Henrico
Imperatore à Callisto in Synodo Rhemensi innocentato, vetuit Atto, gesta
publica illius nomine numquam sed hac formula inscribi. *Facta est hac*
charta eo tempore quo fuit Concilium Pape in Rhemensi ciuitate. Porro à
Callisto Romam redeunte ut Ecclesia S. Iuliani, quæ à sacris reliquiis
S. Antonij nunc nomen habet consecraretur, Atto impetravit ut Pandul-
phus tradit in Chronicō. Tabularium Montis Maioris de eodem Callisto
II. probe commeminit his verbis Anno 1120. Guillelmus Forcalquerien-
sis abstulerat villam Pertusum Monasterio Montis Maioris, vnde Abbas
Guillelmus etiam dictus iustitiam expertens, obtinuit sententiam excom-
municationis in Comitem. Quam sententiam diu ferre non valens Co-
mes, Viennam adiit cum Abbe coram Domino Papa Calisto II. cau-
sam dicturus, & stolam tenens illius reddidit omnia in manu Albatris.
Testes sunt ipse summus Pontifex Callistus II. & Fulco Aquensis Episco-
pus & Berengarius Foroiuliensis, Mainfredus Antopolitanus Episcopi, &
multi Monachi in quorum præsentia omnia ista dimissa sunt.

8. Vrbanum V. In Italianam Auenione nauigaturum Massiliæ tardasse
atque in Monasterio S. Victoris, cuius Abbatiam regebat & habitum Mo-
naesticum usque ad mortem etiam Pontifex continuo gestabat, non pau-
cos dies commoratum esse nemo est, quin habeat, quin legat in historia
Bosqueti de Romanis Pontificibus qui è Gallia oriundi in Petri Cathe-
dra sederunt. Eodem, inquit, anno scilicet 1367. die ultima Mensis Apri-
lis præfatus Papa recessit de Auenione gressus suos dirigens versus Ro-
mam. Et cum applicuisset Massiliam declinavit ad Monasterium S. Vi-
ctoris, cui dudum præfuerat, quod cum prius esset vetustate consumptum
minareturque ruinam in multis, à quo ad Papatum assumptis fuerat,
multimodis fecerat renouari & reparari, murisque & turribus altis clau-
di, circumiri, & fortificari, magnis etiam priuilegiis decorauerat &
multis adornauerat reliquis, iocalibus, & ornamentiis pretiosis. Insuper
ibidem

ibidem existens die videlicet 10. Mensis Maij anni prædicti assumpsit in Presbyterum Cardinalem Guillermum de Agrifolio Decretorum Doctorem, tunc sedis Apostolicae Notarium iam sacerdotem, de quo non modicum quam plurimi fuerunt admirati, cùm esset satis iuuenis nondum atringens annum 28. ætatis suæ, & de eius promotione saltem ad illum statum pro tunc nullatenus speraretur, sed ad hoc faciendum motus fuisse dicitur consideratione Domini Guillermi de Agrifolio Senioris titulo S. Mariæ in Transtyberim Presbyteri Cardinalis, cuius ipse Papa socius & familiaris fuerat cùm in minoribus existebat, & qui post Deum suæ dictæ assumptionis dicebatur fuisle præcipuus promotor & autor, cuius dictus Dominus Guillermus nepos existebat, qui etiam in studio in quo à sua adolescentia usque tunc versatus fuerat, bona fama, vita laudabilis, & conuersationis honestæ, & inter alios suos coætaneos sat, esse sufficiens communiter ferebatur, eratque speciosus forma, statura decorus, & alias bene dispositus ad omne bonum. Die verò 20. dicti mensis idem Vrbanus Papa de Massilia exiens intravit mare cum mirabili apparatu galarum & aliorum nauigiorum, de quibus honorificè valde sibi prouiderat Ioanna Regina Siciliæ, Veneti, Ianuenses, & Pisani, iterque suum persequens die 4. sequenti prospere applicuit Ianuæ, vbi fuit tam in portu quam in ciuitate per Ducem & ciues solenniter exceptus & debite honoratus. Porro quod ad ædificiorum instauracionem spectat addit idem autor in suis notis historicis, Vrbanum arcis instar Monasterium S. Victoris muniuisse, turrim cymbaliam construxisse, reliquiis Ecclesiam ornasse eamque adeo veneratum esse, vt aliquando etiam Pontifex Auenione pedes ad eam accesserit & consecrato maiore altari Auenionem pedes redierit. Extant varia eius diplomata quibus adscriptionis locus indicitur Monasterium S. Victoris prope Massiliam. Refert unum atque alterum Garielus libro de Origine Cathedralis Ecclesiæ Monspeliensis, ad Gancelinum Episcopum Magalonensem,

*Littera quod Dominus Episcopus Magalonensis possit conferre
beneficia suæ Magalonensis Diaœcesis, usque ad
summam 20. librarum.*

Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei. Venerabili fratri Gancelino Episcopo Magalonensi Thesaurario nostro salutem & Apostolicam benedictionem. Personam tuam tuis exigentibus meritis paterna benevolentia prosequentes illam tibi gratiam libenter impendimus, per quam te possis aliis reddere gratiosum. Hinc est, quod nos tuis in hac parte supplicationibus inclinati conferendi omnia beneficia Ecclesiastica tuarum ciuitatis & Diaœcesis, etiam si curam habeant animarum, apud sedem Apostolicam vacantia de præsenti vel quorum collatio ad sedem eamdem alias pertineat, dummodo ipsorum singulorum beneficiorum fructus, redditus, & proœptus 20. librarum Turonensis paruarum va-

lorem

Iorem annum non excedant, singula ipsa beneficia singulis Clericis, dummodo iidem Clerici ultra duo alia beneficia Ecclesiastica non obtineant, Ac inducendi per te vel alium seu alios Clericos Apostolicos in corporalem possessionem beneficiorum ac iurium suorum, autoritate nostra & defendendi inductos, amotis ab eis detentoribus quibuscumque. Ac faciendi Clericis ipsis de ipsis beneficiorum fructibus, redditibus, & pro obuentionibus vniuersis integre responderi fraternitati tuae, plena & libera authoritate præsentium ex certa scientia concedimus potestatem. Non obstantibus, &c. In Monasterio S. Victoris prope Massilium Id Mai. Pontificatus nostri anno quinto.

G. de mandato Domini nostri Papæ

Io. GRASSI.

Alterum Gallicè duntaxat redditum prætermittimus, sed summa fuit, eidem Gancelino largitionum suarum Præfecto liberalitatem in pauperes diligentissimè commendare. De qua etiam scribit Bzouius in vita eiusdem. *Cum etiam, inquit, in usus pauperum omnes redditus Comitatus Venaynsi, Gancelino Episcopo Magalonensi pro sede Apostolica Rectori impendere decreuisset.*

9. Gregorium XI. Massiliæ 9. Calen. Ianua. anno 1371. in Romanum Pontificem electum fuisse scribit Massonius, sed perperam, ut annotat Ciaconius, cum enim Urbanus V. Auenione mortem obierit 14. Calen. Ianua. nec ex testamento, eius Corpus ante Nonas Iunij an. 1372. Massilium translatum sit. Non liquet cur & quomodo Patres intra quatuor dies Massiliæ cogi & vnanimi consensu Gregorium eligere potuerint. Tamen adiisse Massilium Gregorium & ibidem Monachis S. Victoris potestatem eius præsentis factam fuisse, dum Romanus profectus est, ex communī quadam hominum opinione dico. Optabant Itali, Pontificis in Italiam regressum, & post infelicem seditionis exitum illos populos facile descensuros sperabant ad vetus obsequium repetendum, modo Gregorius exoptatissimus princeps Romanam pergeret. Vir sanctissimus existimans hæc omnia malè se absente fieri, de adeunda Italia cogitauit, cuius itineris ordinem & successum describit Anonymus apud Bosquetum in historia citata Romanorum Pontificum, ubi de Gregorio XI. *Contra consilium, inquit, & deliberationem totius Collegij omniumque amicorum suorum & in die 13. mensis Septemb. anni 1376. de Auenione recessit, iter suum arripiendo verses partes memoratas cum Dominis Cardinalibus, sex duntaxat exceptis, qui Auenione remanserunt, intravitque mare in Massilia, ubi inuenit galeas & nauigia ad sufficieniam pro se & concomitantibus eum, & ab inde progressus est, dictum suum iter persequendo, in quo multas turbationes habuit ac pericula plurima incurrit propter mare & temporis indispositionem, que quasi continuè durauit donec applicuit in Corneto, ubi tenuit festum Nativitatis Domini & subsequentia festa. Deinde ab inde discedens nauigando intravit fauces Tiberis, & die 17. mensis Ianua. anni 1377. ingressus est Romanum equitando de S. Paulo, ubi ad terram de nauigio descendebat, usque ad S. Petrum, fuitque ibidem receptus cum magna solennitate & honore Pon-*

E E c

tificatus anno 7. Migrationis vero Romanae Curiae in Gallias 70. Lege sis
quæ Theodorus à Niems ad Urbani sui gratiam traducta, & quæ Bzouius
To. 15. Annalium anno 1. ex M.M. SS. Vaticanis.

10. Robertum ex Gebennensibus Comitibus summo genere ortum,
quem ex Episcopo Cameracensi Presbyterum Cardinalem SS. duodecim
Apostolorum Gregorius XI. creauerat, Cardinales Galli ab 'yrbe fuga
lapsi, & ab Urbani VI. imperio ac nomine deficere volentes, in palatio
Comitis Fundani Pseudopontificem secreto scrutinio, quemadmodum
antea conspirauerant, in schismate delegerunt. Coronatus ante fores Ec-
clesiae maioris Fundanae comitante Othono Duce Brunsvicensi, ac Ro-
berto Comite Arelatensi cum plerisque aliis regni proceribus astantibus,
Clementis 7. nomen assumpit. Hic cum omnes infidias à Romano Pon-
tifice fortunis suis fieri videret, in tuto se esse apud Italos minimè ratus
11. Calend. Iunij aptam triremium Classem conscendens Massiliam na-
uigauit, qui à Provinciae Praefecto & omnibus propinquis Regulis & Præ-
latis, atque adeo ab Abbatore ac religiosis S. Victoris tamquam Pontifex
susceptus Auenionem adiit, tota ciuitate ac præsertim Cardinalibus
quinque (sexto iam defuncto) quos ibi dimiserat Papa Gregorius supra
memoratus, obuiam procedentibus. Exposui supra cap. 21. num. 1. in Bul-
la Indulgentiarum Pontificis huius de eximia Cœnobij nostri sanctitate
testimonium, idemque tam bene meritæ de ipso, cum ex Italia regredie-
retur Auenionem, Cassianitatum Monachorum humanitatis monu-
mentum.

11. Postridie obitus dicti Clementis Pseudopontificis ad 15. Calend.
Octob. ann. 1394. qui eius partis Cardinales ipsius exequiis Nouemdia-
libus celebrandis vacare cepissent, dum continuis nouem diebus fierent
frequentes Conuentus, non alium quam Petrum De Luna Pontificatu
dignum esse constituerunt. Hic itaque electus & ad 5. Idus Octo. in Ca-
thedrali Ecclesiae consecratus & coronatus, Benedicti nomine suscep-
to, sedit Auenione in obedientia sua annos circiter 12. usque ad conditum,
quo per literas ultro citroque cum Gregorio XII. Romano Pontifice pla-
cuit de concordia agere, & in Italiae confiniis suarum quiske ditionum,
ad colloquium conuenire, sed Rege Francorum annitente ut Benedictus
Pontificio comitatu in Galliam regredieretur, quod Italia ciuitates ac
viri primarij magnis pollicitationibus eum pellicebant, Massiliam 3.
nonas Decemb. appulit, Pseudopontificatus anno 13. ubi apud S. Victo-
ris Monachos hospitatus, pacis & concordiae conditiones quas Gregorius
proposuerat, publicauit, consensurus ut videbatur modo tuto in loco de
his fusius tractaturi ambo congrederentur. Verum saepè ac frustra ten-
tata res eo cessit, ut Principes Galli ab eius partibus paulatim se ac sub-
ditos suos subtraxerint, & quidem Benedicto Carolus sextus Francorum
Rex obsequium præstari iussit anno 1398, idque denuo restituit anno 4.
desit autem eumdem colere quinquennio post. Ioannes Gerson Cancel-
larius Ecclesiæ Parisiensis concessionem habuit Academiæ nomine ad Bene-
dictum Papam Massiliæ Nonis Nouembbris, sape hanc vocem repetens

Benedictum

Benedicte Benedic hereditati tuae, qui demum tota Ligustica ora & Gallia, & Prouincia expulsus anno 1424. Antipontificatus sui 30. mense Septembris Penischolæ oppido Regni Valenciae munitissimo Dicecesis Dertucensis, vsque ad ultimum vitæ suæ spiritum in obstinatione permanens octuagenario maior diem clausit extreum.

12. Clemens VII. pace inter Carolum V. Cæsarem & Franciscum Galliæ Regem conciliata, etiam cum ipso Carolo amicitiam renouauit, eumdemque Bononiae coronauit, Imperatorem 6. Calend. Martij anno 1530. Tum Massiliam profectus Catharinam Mediceam proneptem suam Laurentij iunioris filiam, Regis Francisci filio secundo qui postea Galliæ Rex fuit matrimonio locauit. Ibi verò domicilium huius urbis aptius Pontificiæ dignitati habuisse in Monasterio S. Victoris constare inter omnes video, idque placuisse Pontifici ex veteri consuetudine institutoque maiorum satis colligitur ex dictis. Cardinales quatuor postulante Rege ante discessum, Massiliæ creauit 7. Idus Nouembri anno 1533. Ioannem de Beneux Episcopum Lexoniensem qui Francisco Franciæ Regi ob probitatem morum ac literarum bonarum scientiam mirifice charus, & maior Eleemosynarius etiam fuit: Claudium de Giury Sequanum origine, & ex Canonico atque Archidiacono Episcopum Matisconensem factum, indeque ad Lingonensem tum Anibianensem ac Pictauensem Episcopatum translatum, quibus tamen duobus posterioribus deinceps renuntiauit. Interfuit exequiis Francisci I. Regis cum aliis nouem Cardinalibus, quo anno paulo post adfuit Sacro Henrici II. die S. Annæ à Ioanne Lotharingo Cardinali Archiepiscopo Rhemensi peracto: Fratrem Philippum de la Camera Ducis Albaniæ fratrem, Monachum S. Benedicti Episcopum Bononiensem: Odetum de Castilione ex gente Collinia Mommorantij ex sorore nepotem, Marescallij Castillionis filium, Abbatem S. Benigni Diuionensis & Archiepiscopum Tolosanum factum, qui conceptam de sua assumptione lætitiam pessima Caluini labe foedauit, ac Principis secularis nomen sibi arrogans, Comes Bellouacensis appellari voluit, & in contemptum Apostolicæ sedis vxorem etiam duxit anno 1562. Tandem in Anglia quo se contulerat obiit anno 1568. 16. Calend. Maij ætatis 46. Corpus Cantuariae sepultum iacet in fordibus ac luctu, & vt ea iacent semper, quæ apud quosque improbantur.

C A P V T XXV.

*Index Generalium Abbatum eiusdem Monasterij & uniuersi
Ordinis Caſſianitarum.*

- I. **S**i quæris primū excitandi Massiliæ Cœnobij S. Victoris, & quo tempore eoque maximè urbis loco construendi, quæ causa fuerit: vt ne replices Annalium memoriam in Magdalena nostra Massiliensi aduenia reperies cap. 18. §. 1. sub annum Christi 44. Cum Magdalena vñā,

Luca.lib.3.

cum cæteris Christi discipulis Massiliam appulsa, locum in quo nunc sedes est Monasterij, alias Lucum ut eleganter copioseque describit Lucas in sua Pharsalia, opaci nemoris aperitate & virgultis inter se implicatis continent, densaque arborum nube, olim deferrum à plebe atque à cultura hominum, frequentare cœpisset, atque in eius subterraneam speculam sylvestribus sepibus densam solitudinis cupida identidem secederet, ab eo tempore Massilienses semper illum quasi nascentis fidei suæ ac pietatis Christianæ incunabula singulari religione coluerunt. Ibidemque, Magdalena demorta, in monumentum rei gestæ ac vetustatis exemplum aram & ædiculam sub sacro falso dedicarunt, quæ etiam nunc visitur in Ecclesiæ S. Victoris hypogeo. Fuit ille loci venerationis quasi ortus, ac deinceps veluti quædam adolescentia, quam dicere possumus anno circiter Domini 140. adeptum esse, cum Antonino Pio Augusto, Dei Ecclesia ergere animum & respirare à tyrannorum metu visa est. Ioannes deinde Cassianus S. Chrysostomi discipulus ac Diaconus Constantiopolis secedens, ut se à turbis Aulæ Constantinopolitanæ hominumque frequentia tolleret, & in solitudinem vspiam collocaret, Massiliam iter intendit, quo ut primum peruenit in hac suburbana Magdalena sacra æde atque Eremo suam fedem statuens, plurimum dignitatis huic loco adiecit, ibique piis aliquor & religiosis viris adscriptus Monasticam disciplinam ita coluit, ut mirum in modum promouerit & auxerit.

2. Subibat itaque iam annus ab humana salute 420. quem à condito Monasterio institutaque simul ordinis regula primum numeramus. Quippe cùm res posceret ut ad rationem Chronologæ Ecclesiastice communem, nostra numeratio accommodaretur, annum saeculi quingentesimi euntis vigesimum sicut & alios infra tametsi non nisi inchoatos aut penè in excessum adultos satius visum est adnumerare pro integris, quam vel morosius exequi menses & dies vel illustri saepè aliquo commendatas ope re annorum partes oblitterare. Fuere interuallo isto in Occidente sub Honorio ac deinde Valentiniano domestici pariter externique motus assidui, ac foedissima videbatur Romani facies Imperij. Post Gothicam erupti onem quæ Alarico duce anno 410. Romanos turbinis instar oppressit, varijs in diuersis locis orti sunt tyranni. Athaulphus in Italia sublectus Alarico Romam cum remigrasset, corradit quod prior clades reliquum fecerat. Constantinus tyrannus qui ob solam nominis speciem in Britannis Imperator acclamatus, inde digressus in Gallias cum duobus filiis Constante & Iuliano à Constantio Comite victus & Honorij iuslū ad Rauennam iugulatus est anno 411. cum se Arelate ad Oratorium fugiens sacerdotio initiandum ante curasset. Post hunc Iouinus & Sebastianus fratres arrepta tyrannide ab Athaulpho Gothorum Principe Narbonæ capti & occisi sunt anno 414. Nec multo post Meroueus Rex Francorum Rheno trajecto Galliæ partem occupauit. Attila Hunnorum Rex cum quadringentis armatorum millibus Gallias iterum inuasit, Aëtij Patricij singulari consilio ac virtute represius profligatusque, sed & illistribus viris floruit Principatus iste Leone Maximo Romano Pontifice;

Augustino,

Augustino, Hieronymo, Prospero Aquitanico, Hilario Arelatensi, Euodio, Maximo Taurinensi, Venerio (qui etiam Massiliensis Episcopus sanctimonia insignis & mirus charitate aduersus Monachos extitit) Ioanne Cassiano.

S A E C V L V M I.

Annus Christi 420.

Conditi Monasterij Annus I. sive
100. inchoatus.

3. **I**S Monasterij simul atque ordinis primus institutor & Abbas, vir sanctissimus atque doctor præclarissimus apud Athenas natus, omnis illic Philosophiae studium edoctus, primùm Apostolorum Canoniam functionem imitatus multos ibidem suo instituit exemplo atque doctrina informauit. Inde peragrans omnium Christianorum instituta, Hierosolymam usque tetendit, & apud Bethleem quorundam sodalium præsidio Monasterium instituit, non longè à spelunca in qua Dominus noster Iesus Christus ex sacra Virgine natus infantie suscipere dignatus est incrementa. Cumque plurimos Sancto-dum Patres Monachos & Anachoretas agnoscendi gratia remotissimè Ägypti & Thebaidis, vna cum B. Germano Abbe peragrasset, tandem Constantinopolim venit. Vbi à Ioanne Magno Episcopo Diaconis ordinatus cùm esset, Romam adiit. In qua ad gradum Presbyteratus uestitus est, indeque profectus prospero usus vehiculo Massiliam est expulsus, vbi secundum ea quæ compererat à Patribus vel proprio studio addiderat, vitam instituit. Nam congregatis ibidem fratribus Monasterium fundauit, in quo usque ad quinque millia Monachorum Pater extitit. Ibi etiam libros duodecim in uno volumine. quod Speculum Monachorum dicitur, composuit atque ad Castorem Episcopum urbis Aptensis transmisit, in quo omne studium & disciplinam habitus & vietus Monachorum breui & luculento sermone exarauit. Aliud quoque egregium volumen post Castoris excessum, ad Leontium & Helladium Patres composuit, quod Collationes Patrum prætitulauit. Ad extremum rogatus à Leone Archidiacono postea urbis Romæ Episcopo scripsit aduersus Nestorium de Incarnatione Domini libros Septem. Tandem senio confectus, expletis videlicet nonaginta septem annis, athleta Christi in pace quieuit 10. Calend. Augusti anno 448. Sepultus in eodem Monasterio Massiliæ, quod ipse primus condiderat. Multis clarus virtutibus & insigni sapientia decoratus Theodosio & Valentianio regnantibus. Quamquam Titemius in Catalogo virorum illustrium affirmat obiisse Cassianum anno Christi 435. sed cum hic annus sit quartus Sixti Papæ & Theodosij II. annus 28. Valentiniani IIII. annus 11. non potuit in illum annum obitus incidisse, quia dedicauit Cassianus libros suos de Incarnatione Leoni Papæ ordine temporum Sexto longè inferiori. Gennadius vti diximus de vita migrasse ait Theodosio

& Valentiniano regnabat, potuit ergo nasci anno Christi 352. cumque vixisse dicatur annos septem supra nonaginta, mortuus est Massiliæ anno 449. Theodosij iunioris anno 42. Valentiniani tertij anno 25. & Leonis Papæ X.

4. Qui fuerint proximi eius successores ac discipuli, sine hominum incuria dixeris seu cariose vetustatis iniuria per annos circiter centum & sexaginta siletur in annalibus, vox de singulari cuiuspiam electione aut appellatione nulla missa est, muta est huius temporis historia. Vniuersitatem ac generatim dicunt historici pro testimonio nouum S. Cassiani Abbatis ordinem institutum Massiliæ tam vberem per id tempus frugem extulisse magno eorum concursu qui Monachorum in album adscribi cupide vellent ut & domus per totam Prouinciam ampliandæ & nouæ quærendæ fuerint. Constat sane breui Cassianum variis in Cœnobitis circumquaque modico interuallo disiunctis ad quinque millia discipulorum habuisse qui ipsius quasi Generalis sapientia & consiliis ac D. Magdalena cuius in suburbana æde atque Eremo Massiliensi suam sedem statuerat in singularem loci atque vniuersi ordinis patronam cooptatae tutela ac præsidio nitebantur. Sed inter haec claruerunt Iustiniano rerum potiente, Fulgentius Ruspensii, & Germanus Parisiensis doctrina morumque sanctimonia incliti, Cassiodorus Senator, qui Theodorico Rege mortuo Classensis Cœnobij Monachus factus est, Dionysius Exiguus Abbas, Facundus Hermianensis episcopus, Petrus Rauennas ab eloquentia nominatus Chrysologus, Vincentius Lirinensis qui anno 434. aureolum edidit libellum aduersus heretices nempe anno 3. post Ephesinam Synodum, ut ipse testatur. Viuebat tunc Lutetiae Parisiorum admirabili virtutum omnium luce S. Genoueta, in oriente stylites ille Simeon à Columna ita dictus, in qua dies noctesque stans angelis quam hominibus propiorem in mortali corpore vitam instituit. Floruit & virginitate simul ac sanctimonia Eustochium S. Paulæ filia, quæ matri superstes annis 15. mortua est anno 419. Tum sequenti 420. excessit utriusque magister in spiritu & viuendi præceptor Hieronymus, pridie Calendas Octobris natus annos, ut ait Prosper 91. sed in Baronij Calculo 78. vel 79. Augustinus anno 430. obiit 5. Calend. Septem. ætatis 76. quo tempore Vandali Hippone iam mense obsidebant.

5. Quod rem propriam attingit Baronius in hunc annum ex Gennadio refert Leporij resipiscentiæ exemplum, qui Pelagianum dogma sequutus primùm, sed à Gallicanis doctoribus, inquit, hoc est à Cassiano nostro (qui libro suo 7. De Incarnatione eumdem Leporium erudit) & in Aphrica per Augustinum prius emendatus, scripsit emendationis suæ libellum in quo & satisfacit de errore & gratias agit de emendatione, simul & quod de Incarnatione Christi male senserat corrigens, Catholicam sententiam tulit dicens. *Manentibus in Christo in sua substantia duabus naturis unam credendam filij Dei personam.* De his plura nos alias libro 1. cap. 88. Nemausum Monachi ex disciplina S. Cassiani missi ad Castorem, virum nobili prosapia & indigenam Nemausensem. Hic in agello

agello quodam sui iuris suburbano, cui Mannacus nomen erat, cum Ecclesiam sub S. Faustini titulo, & regularis vita cultorum domicilia construxisset, seque ipsum dedicasset totis affectibus Domino cum adletis pium in coetum sociis seruiturum. Supplicem ad B. Ioannem Cassianum Abbatem Massiliensem nominatissimum scripsit Epistolam, quae sibi suisque ab eo prescribi poposcit documenta vitae spiritualis, qui eius precibus annuens Libros tres de habitu Monachorum, institutionesque sacras ad ipsum per destinatos Monachos direxit, quorum opera, suscepit cum sodalibus suis Castor, castissimae conuersationis & perfectae religionis studia excoluit. Nec multo post exempto ex humanis Quintino Episcopo Aptensi, tam cleri quam populi votis in eius vicem subleatus initia statim posuit & tanquam semina vnde sit ortum Aptense Monasterium Cassianitarum, quod supra memorauimus cap. 18. huius libri num. 31. & lib. 1. cap. 84. Commemorat id genus familiae religiosae desiderium inter Aptenses, memoria rerum ab ipso Castore Neinausi gestarum, multoque magis earum fama, quae tum maximè à S. Cassiani discipulis Massiliae gerebantur. Itaque Clericorum & imprimis Episcopi accitu missi à Cassiano illuc Monachi, qui non modo res ad domesticam suppellebitilem necessarias prospicerent, sed simul etiam ea quae vitam Monasticam decent incepserent munia.

6. Plurimum iis quoque temporibus vita & fundatione Monasteriorum æque atque obitu suo sanctissimo splendoris contulerunt duo Provinciae nostræ sidera Honoratus & Hilarius Archiepiscopi Arelatenses, quibus cum consuetudines & familiaritates multæ à Cassiano, multæ item res rationesque contractæ. Cum Hilario quidem Massiliae, cum Honorato in itinere Massiliensi, dum Roma veniens in Insulam Lerinensem ac Foro Iulium ad Leontium diuertit, ut supra demonstratum est lib. 1. cap. 74. & lib. 2. cap. 10. Horum prior natione Gallus, patria Arelatensis, genere Senatorio, & illustris quem Diuus Eucherius in Praefatione ad Salonij libros de difficultoribus veteris ac novi testamenti questionibus, primò Insularum deinde vero Magistrum Ecclesiarum appellat, è Lerini Insulae in mediterraneo mari positæ Monasterio, cuius fundamenta iecerat, in Arelatensem Episcopum occiso Patroclo euectus fuit. Tantum virum laudarunt permulti illo saeculo celebres viri, & inter alios Sidonius:

Fratribus insinuans quantos illa Insula plana.

Miserit in cœlum montes, que sancta Capraſi

Vita senis, iuuenisque Lupi, que gratia Patrem

Manſit Honoratum.

Sido. Carm.
Euchar. ad
Faustum.

Petrus De Natalibus Venetus Episcopus Equilinus in Catalogo Sanctorum hæc habet. *Honoratus Episcopus Arelatensis nobili prosapia eiusdem urbis oriundus fuit, ut scribit Hilarius eius in Pontificatu successor, qui gentilibus parentibus progenitus in adolescentia sua, motu proprio Baptismum petiit, & licet patre reluctantate paternam domum deserens, Venantium eius fratrem seniorem ad Christum conuertit, qui ambo ad Caprasium Eremitam accedentes*

accidentes ab eo de religione vite edocti sunt. Defuncto autem germano suo Venantio, Honoratus Eremum urbi Arelatensi proximam petiit, ibique dum in omni vita sanctitate permanxit. Exemplo quoque conuersonis sue Gennadium quendam virum effronem & indomitum ad penitentiam prouocauit. Demum urbis Arelatensis Episcopus factus in sancta religione Deo seruens & salutifera predicatione Dominicum gregem pascens quietum in pace. Habetur tandem insignis de illo memoria in Martyrologio Romano ad 17. Calend. Februa. Migravit ad Christum anno salutis 429. fundato prius Cœnobio Lerinensi circa annum 375. hoc est 45. ante conditum à Cassiano eius perfamiliari Massiliense S. Victoris Monasterium. Hilarius Honorati decessoris sui affinis, concius, & in Christo filius ex eadem Insula Lerinensi in qua sanctissime in vita Monastica iam aliquot annos exegerat Arelatas vocatus est, vt Honorati locum suppleret, ne autem Episcopatum susciperet, reluctance maxima vsus est, & vix adduci potuit vt Episcopus crearetur, donec electionem columba Deus confirmasset. Rem gestam narrat Rauennius in vita Hilarij. Fuit tunc ab eo erectum in Arelatensi suburbio celeberrimum illad Monasterium de quo supra meminimus cap. 18. num. 4. Illi primus S. Florentius præfuit Abbas, quem de discipulis S. Cassiani fuisse & ab eo missum Arelatas ad S. Hilarium anno 446. vt quibus ille Massiliæ religionis institutis Cassiano Magistro ab ineunte ætate se imbuerat, recentis Monasterij tirones tales confirmaret, qualis fortasse nemo antea fuerat. Colligitur ex præfatis loco citato de fundatione eiusdem Monasterij Hilariani. Respectum deinceps Abbatem & Florentini proximum successorem parem adscribit, vulgo hominum opinio & eiusdem socium in Cassiani schola disciplina.

Nec omittendum hoc loco Parthenium Cœnobium Nostræ Dominæ de Yuelino Vulgo *De Veune*, à Cassiano fundatum in oppidano Massiliæ territorio, cui idem penè Natales fuerunt qui ipsi Monasterio S. Victoris, Cassianum enim duo Monasteria Massiliæ instituisse alterum virorum, mulierum alterum passim loquuntur annales, ex quibus nos supra c. 17. num. 3. quæ de hoc Yuelino Cœnobio iactantur, satis mihi videor delibasse.

Cæterum quod audieris in Indice Abbatum S. Victoris intermissam diu post Cassianum certam ipsorum nominationem, id puta accidisse non ex sublato funditus regiminis aut præfecturæ officio, vel ex improviso quodam aut repentina familie prope nascentis occasu interituque: sed ex eo quod turbulentissima tempestate factionibus Arianis Ecclesia, bellorum continuis motibus Provinciæ, incensione vrbes, internecione ciues, vastitate Italia simul & Gallia deflagrarent, vt ne celebritate quidem ac fama prodire in lucem vix etiam præsenti virtuti liceret. Nam Valentiniano mortuo multi simul in Italia vocati Cæsares sunt, & habuit Italia intra viginti annos, nouem Imperatores, qui successione quadam alij post alios regnarunt, & alij ab aliis per occasionem sunt trucidati. Ultimus Augustulus fuit appellatus. Nominis diminutio argumento fuit imperium Augustorum in Italia interiturum, ipsum enim expulit

Othacarus

Othacatus aduersus quem missus est Dietrichus de Berna in Italiam Zenonis temporibus. Itaque translatum est imperium Italæ ad Gothos, qui postea sub Iustiniano oppressi sunt. Subinde Bonifacius Dux bellicis laudibus clarus in suspicionem defectionis apud Valentinianum addutus ab eo defecit, Africaque occupata aduersus Valentiniani classem extrema auxilia parans, Vandaloſ & Alanos euocauit ex Hispania, Barbari auxilio acciri exitio fuere. Quippe Africam populationibus vexatam Ariana insuper labe polluerunt, quo tempore Augustinum Hippone à Vandaloſ obſeffa excessiſſe ē vita mox ſupra diximus. Sigillatim quantum cladem Eccleſiis Gallicanis furore Gothicō & Ariano intulerit Eutericus Rex, explicat Sidonius. *Videas, inquit, in Ecclesiis aut putres culminum lapsus aut valuarum cardinibus aulſis, basilicarum aditus bifida-rum veprum fruticibus obſtructos. Ipsa, prob dolor, videas armenta non modo ſemipotentibus iacere vēſtibulis, ſed etiam herboſa viridianum altarium latera depaſci.* Sed iam nec per rūſicas ſolum ſolitudo Parochias, ipsa insuper urbanarum Eccleſiarum conuenticula rareſcunt. Quid enim fideliſbus ſolati ſupereſt, quando clericalis non modo diſciplina verum etiam memoria perit? Etenim cum clericus quifque defungitur, ſi benedictione ſucidua non accipiat dignitatis hēredem in illa Eccleſia ſacerdotium moritur non ſacerdos. Atque ita quid ſpē reſtare pronunties ubi facit terminus ordinis finem religionis? Altius inſpicite ſpiritualium membrorum dama, profecto intelligatis, quanti ſubripiuntur Epifcopi, tantorum nobis fidem populoſum periclitantium. Quæ igitur verior cauſa dari potest silentio obuoluta eſſe Abbatum noſtrorū nomina ſimul atque res geſtas, cū liqueat dira barbarum tyrannide preſſa fuſſe aut consumpta bellorum incendiis & exhausta.

Sido. lib. 7.
Epit. 6.

7. In his frequentibus in Gallia tot barbarorum graſſationibus, dum Vandali mixti Alanis, Gothis & aliis barbaris nationibus, ex Hispania olim à Duce Bonifacio excurrunt in Africam, & piratico apparatu aduersi littoris circumquaque Prouinciis imminent, tempeſtate ſubito abrepti ex alto inuehuntur in oram Massiliæ maritimam.

Deſcenſione facta urbem aggrediuntur. Ingens eo loco viſ erat populi, portæ oppidi clauſæ, diſpoſita præſidia, tantoque ad repellendos hostiles conatus labore, affiuitate, dimicatione certatum eſt, ut ab incolis exclusi barbari & ad vicinos circumquaque agros depopulandoſ diffuſi, Yuelini fluminis oſtium adiutumque ſubierint. Ibi Parthenium Cœnobium in quo S. Eusebia nouem ſuper triginta Monialibus religioſiſſimiſ præerat Antiſita, facile armati obſident & inermem multitudinem occupant. Tum verò effrenatus ac furiosus miles cateruatiſ irruere, clamoribus validis ad cædēm expofcere, impuras ac ſacrilegas appellare, aliisque huiuſmodi probris contumeliosè proſcindere. Quæ voceſ dum ab incondita plebe tolluntur, non tam in leniendis iratis ſuauitas quædam sermonum atque morum, quām in retinenda fide tolerandisque iniuriis constantia ſacram virginum apparuit. Verūm breuis aut certè nullus apud barbaros, fuit eius officij uſus, omnes rebus, quas in ſuppellectile ſue prophana domi, ſue ſacra in templo habebant, omanibus ſpoliantur vix uno relicto

quo pudoris gratia tegerentur amiculo. Sed cum omnino maioris prædæ spes eos sua frustrata esset, multis modis Christi famulas diuexant, alius pugionem, alius hastas intentans, ac dari sibi quidquid pecuniae reliquum esset aut copiarum rei familiaris minaciter iubent, alij verò manus etiam inferunt. Quos vbi adorientes se Christi famulæ inspexere non modo exuere se periculo mortis in momenta singula impendentis, aut euadendi potestate vti noluerunt, sed etiam prouolutæ in genua tandem perstiterunt orantes, attentoque animo quæ martyres olim pie fortiter que geslerant reputantes, quoad permitti sunt viuere. Demum nihilo Seciūs prædones in impietate & crudelitate mitiores facti sacras viætmas in fidei ac vitæ religiosæ professione constantes, vinculis & verberibus atque omni supplicio excruciatas necant. Quæ fortiter dato capite ad duplicatum virginitatis & Martyrij præmium euolarunt. Has nobiles primitias vt olim Thecue vicus Palæstinæ suos vitæ perillastris & eximiæ sanctitatis Monachos à discurrentibus Saracenorum latrunculis interemptos, de quibus Cassianus noster Collat. 6. cap. 1. ita nunc Massiliæ rezens ac vigens eiusdem Cassiani familia cœlo dedit.

8. Ad commune bonum plura alia Cœnobia sed tria imprimis sub idem fere tempus in Diecesi Massiliensi curata sunt. Primum Massiliæ intra muros titulo S. Saluatoris, quod Yuelinæ familie quasi secundam dixerim post naufragium tabulam. Nam sedatis hostilium incursionum fluctibus & commutata tempestate, inde Abbatis & Monachorum S. Victoris ac ciuium Massiliensium studia incitata, non modo ad reficiendam Yuelinam domum sed ad diligendam nouo intra muros ciuitatis Virginum Monasterio fœliciorem & ipsarum pudori ac vitæ tutiorem sedem. Domus prope sacellum S. Lazari coëmpta, vbi olim carceris publici ergastula & eorum custodia pro fidei confessione ab Vrbis Præfecto Lazarus ipse conclusus fuerat, ipsumque sacellum Episcopus cum sponte sua tum precibus omnium impulsus concessit. Ac difficilè cogitatu est quantis studiis omnium ordinum ciues sibi ipsi gratulantes, & nihil in religiosum cœtum honoris officiique prætermittentes curanda ædificij exordia simul & progressus augendos suscepint. Aliæ vt piratis in occulto laterent, & ab eorum insidiis longius abducerentur, in solitudinem haud procul à Monte Balma & Magdalena celebri ac sacra spelunca se contulerunt, fixo quod nunc etiam extat, & S. Zacharia Cœnobium appellatur, religioso domicilio. Tertia Monachorum colonia ad summum eiusdem Montis Balma verticem secessit, Prioratu regulari S. Mariae Magdalena, vt dicitur in Bullis Pontificium initium datura, cuius operariorum industria deinceps ad hanc usque diem, in immensum crevit loci religio, tanta diuini honoris & gloriæ amplificatione tantoque animarum lucro, cui nunquam alias simile, tantam famæ celebritatem aut admirationem habuerit. De his fusis supra cap. 17. num. 4. 7. 8. Quod si coeterorum aliorum pietati votisque indulgeri potuisse iam tum per universam Galliam Cassiani religio sparsa esset, adeo Provinciales & Occitani aliqui populi nominatim Cœnobia flagitabant.

S A E C V L V M II.

Annus Christi 520.

A Conditiu Monasterij 200.

9. **H**oc ineunte sæculo Massiliæ floruisse Monasterium S. Victoris gratia atque hospitiis nobilissimorum æque atque sanctissimorum Monachorum testantur Vitæ acta S. Cæsarij Archiepiscopi Arelatensis, qui commotus ipsa fama & opinione cœpti recens cum nominis commendatione religiosi ordinis Cassianitarum, peragrat quoque ipse & adire Massiliam voluit, vt ne auditor gloriae tantum sed etiam spectator virtutis, & eiusdem palæstræ discipulus sanctissimus & religiosissimus à Cassiano traditis sece oblineret moribus, cuius propositi exitum fœlicissimum non aliis quam miraculorum auspiciis ibidem auguratus est Deus. Sic enim Presbyter Messianus & Diaconus Stephanus eiusdem discipuli & Vitæ authores libro 2. Matrona quadam in urbe Massiliensi casu pedem sibi luxauit, ita ut per tempora multa pedem ipsum in terra ponere non posset, sed manibus sustentata seruorum suorum vix ad Ecclesiam duci poterat validissimum sustinens dolorem. Sed quia multæ sunt miserationes Domini, cum voluit causas, effecit ut vir Dei ad cunctatem illam ambularet. Audito mulier aduentu ipsius fecit se ad eum salutandum adduci, que accepta ab eo oratione & benedictione, nihil illi de causa sua præsumpsit suggestere, sed regressa ab eo ad cellam ipsius appropinquare se permitti roganit, que de supersellio quo cella tegebatur locum debilitatis fideliter tangens statim pristinam sanitatem recipiens, tanquam nihil mali fuisset perpessa, pedibus suis nullo sustentante incolamis revera est, Domino usque in præsens gratias agens. Post destinatum commemorationis tempus Arelatem regressus sorori suæ Cæsariae ad sæculi fugam meditanti non alios quam Cassiani fontes, quos paulo ante hauserat, atque etiam itinera ipsa vitæ Monastice putavit esse demonstranda. Narrant ista perantiquæ Breuiarij Arelatensis ad Officij Ecclesiastici usum Lectiones, in hæc verba. Cæsaria Virgo Cæsarij Arelatis Episcopi soror à teneris annis Monasterio Massiliensi includitur educanda, vt ipsa quā Dominus aliarum regimini præordinauerat inibi disceret quod doceret, & prius esset discipula quā magistra. Dum vero Cæsarius illi Monasterium preparat, quidquid in eo cœptum fuerat à Gothis in urbe per Gallos obfessis, vi & incendio miserè diruitur, variisque ipse subinde persecutionibus præpeditus ab opere desistere cogitur. Tandem Arelatæ ditioni Childeberti primi Francorum Regis subacta, inchoatae fabricæ primordia propriis sumptibus, cura, & labore magnificè prosequutus, Ecclesiam, claustrum, & cellas virgininibus ædificauit, ac decennio postquam in Episcopum assumpsus est fœliciter consummatum opus 7. Calend. Septembbris dedicauit. Illuc Massilia Cæsariam adscitam primū cum duabus aut tribus sororibus intromittit anno 543. De quo vita Acta euulgant memorabile illud & pene cœlestē. Quodam die, quod multa

nouerunt hac in ciuitate Arelatensi , cuiusdam Ioannis domus succendi cœpit . Vicino Monasterio appropinquare igitur ignis cœpit , ita ut nulli dubium es- set omnia ibidem concromanda . Turbata igitur ancilla Dei quibus foras exire non licebat , libros , & res , cellas , & seipſas per cisternas iactabant , ubi Deo dispensante aqua dœcerat , ne illas desperatio conturbaret . Currentes prepositi Monasterij nuntiarunt Patri ipſarum , quod iam ignis prope esset cellæ ſue , ille festinanter egressu media nocte per murum ad locum veniens , ubi flamma vehementius iucumbebat oratione proſternens ſe ipſisque mandans & de muro clamans . Non timeatis benedicta , mox flamma ſauiens virtutis ſue amisiſit in- cendium .

10. Eadem tempestate Iustinianus Iustini hæres , cuius erat ſotoris filius , in Oriente rerum potiebatur ingenti vel fœlicitatis vel ſapientiae fama de quo illud merito præterire non possum , quod reparando Christiano imperio animum admouerit , & beneficio quodam Dei singulari duos infignes Prefectos ac Duces ſortitus fit , Belisarium & Narsen quo- rum opera res longè præclarissimas confecerit ; quod pace iam vndique ſtabilita ex tribus Codicibus Gregorij , Hermogenis , & Theodori , re-ieictis inutilibus & necessariis adiunctis , Codicem quem peculiari nomi- ne vocant composuerit . Inde Parthis & Vandalis in Aphrica ſuperatis , per Tribonianum etiam vetera iura & leges Romanorum in Digestorum libros redigi curauerit , quod Principatum obtinuerit annos 40. vno mi- nus , sed fœlicior futurus ſi breuiore uſu eſſet imperio , tandem enim ſapientiae famam religionis inconstantia deformatuit . In Eutychianam lapsus hæresim Agapetum Romanum Pontificem qui ad eum venerat , de pace Italiæ aſturus , ſumma vi in ſuum errorem pertrahere conatus eſt , cui Pontifex ad minas intertritus . Enim uero , inquit , credebam me ad Iu- ſtinianum non ad Diocletianum veniſſe . Syluerium & Vigilium Romanos Pontifices à Theodora Augusta multari exilio eſt paſſus . Ergo ad ul- timum ſapiens ille imperator redactus eſt ad insaniam , ita magnifi- centiſſimo S. Sophiæ templo Bysantij condito , ipſe ē vita decessit in- ſanus anno 365. monumentum quām parum humanae fidendum fit ſapientiae .

11. S. Benedictus Narſinus Abbas cum ſorore Scholastica , primus in Cassinensi Monasterio regularē vitam (cùm haec tenus Monachi ſeorsum ibi Christo libere inſeruiffent) certis legibus & ordinibus admotis inchoauit anno circiter 533. & à conditu Monasterij Maſſiliensis S. Victoris 113. Fama eius ſanctitatis & miraculorum , etiam tracem barbarum Totila in ſumnum verticem Cassini montis attraxit . Ibi Benedicti Ab- batis vaticinatione erectus mitigatusque , Neapolim fame domitam in ſidem accepit . Roma inde vi capit , & urbem quidem incendit , ſed ciuibus pepercit monitorum Benedicti memor . Tota ſiquidem urbe præ- cones prænuntiare iuſſit ut ciues à victorum ira , templorum fœſe religione defendarent . Ita Roma quartum à Gothis capta direptaque . Sed breue ac pestiferum Totila inde gaudium abstulit , namque haud multo post à Narſete Eunuche Iustiniani duce acie vicitus , vna cum exercitu cæditur .

Cum Totila regnum ac nomen Gohorum in Italia deletum sit anno quam
ortum erat circiter 70.

12. Inter hæc Theodatus Gothorum Rex sub initium belli Gothici
contra Bellisarium cùm Francis pasciscitur ut eam Gallia portionem, quæ
Gothis parebat, scilicet Prouinciam haberent, & aureorum viginti mil-
lia acciperent, ea conditione ut cum Gothis aduersus Bellisarium pug-
narent. Sed antequam hæc perfici potuissent, Theodatus à suis ob igna-
uiam pulsus est & Vitigis successoris iussu occisus. Vitiges ex templo ora-
tores in Franciam misit, qui Prouinciam & pecuniam darent. Accepta
pecunia & diuisis pro cuiusque Imperij portione viribus inter Clodouæi
magni filios, Arelate Childeberto cessit anno salutis 538. Idque dein-
ceps perentibus Francis à Iustiniano eosdem sibi demereri cupiente, con-
firmatum esse diplomate adnotant historici ad annum 548. Procopius.

*Vt Gallias, inquit, Germani haberent Iustinianus permisit, ex quo tempore
Principes Germanorum Massiliam, &c. circa id mare loca tenuerunt. Un-
de & Arelate resident ad certaminis equestris spectaculum. Aureum nativo-*

Proco. lib. 3.
de bello Ge-
thorum.

è Galliarum metallo hicudunt, non Romani Imperatoris ut ceteri solent im-
agine sed sua impressa. Qui erat Genius forma hominis alati repræsentan-
tus, visiturque hodie in atrio Diui Honorati extra muros tumulus, his
geniis adornatus. Verum igitur est quod in vita S. Cæsarij scribit Cy-
prianus. Hodieque (Arelate scilicet) in Christi nomine patet clarissi-
mo Regi Childeberto, ut possit de ea quoque dici. Transferunt de gente in
gentem & de regno ad populum alterum, & non permisit Deus sub isto
(Cæsario scilicet) hominem nocere Arelatenibus suis. Childeberti noui
Principis pietatem testatur Monasterium virorum celeberrimum, quod
in Monte maiori extra muros ædificari iussit, & absolutum à Vigilio Papa
voluit Apostolica benedictione firmari. Neque in illud ex alia quam ex
vicina Cassianitarum Massiliensi domo Monachos transtulisse dicitur
anno circiter 540. & in iis Paulum nomine, virum præstantem virtutis
& sapientiae gloria, qui designatus Abbas & cæterorum dux ac magister
religiosæ vitæ studia, quibus ab ineunte ætate sub disciplina Cassiani
Massiliæ se imbuerat, primus in hunc ordinem inuenit. Sed de his supra
fusè copioseque cap. 18. num. 5. & sequentibus. Theodorici Ostrogotho-
rum Regis Clodouæi ex concubina filij, & Childeberti fratri pietas
alium habuit exitum sane infelicem, hic enim sub vita finem pristinis
ab moribus, quos laudabiles habuerat, in crudelitatem degenerans Sym-
machum eiusque generum Boëtium falso ad se delatos criminis, capitali
affecit suppicio. Quo peracto scelere, cœnanti ipsi cùm caput pescis
miræ magnitudinis appositus esset, visus est in eo sibi Symmachi intueri
caput, quo portento territus, brevi post moritur anno Christi 526.

13. Aliud præterea Childeberto regnante Parthenium Cœnobium
Massiliæ floruisse quod in honorem S. Cassiani consecratum erat, meminuit
Gregorius Turonensis, de quo supra cap. 17. num. 5. Huius Abbatissam
Respectam laudat Gregorius Papa lib. 6. Registr. Indictione 15. Epi-
stol. 12.

514 S. Cassianus illustratus seu Chronic. vita,

14. Arelate iam ciuitate Gallica, peregrinata in Provinciā tunc tēporis S. Radegundis Cassianæ stirpis nobilissima propago, mirum quantū virtutum suarum exemplis Monasticum vitæ genus exornarit. Cūm enim Clo-thario Regi inuita nupsisset, post aliquot annos facultate ab eo magnis precibus impetrata, primum Arelatem ad S. Cæsariam se contulit, vt ipsa magistra, & ex S. Cassiani regulis, quas didicerat in Monacho perfectissimo fingendo, talis efformaretur qualis fortasse nemo fuerat. Demum Pictauos regressa Parthenonem construxit, vbi iam alte impressis Arelate religiose disciplinæ vestigiis, institit eo ardore, quo breui ad magnam virtutis perfectionem, ita enim traditur, gradum fecerit. Recita-ta habetur apud Gregorium Turonensem Epistola subscripta à nonnullis Episcopis & à duobus nominatim Victorio & Domnolo altero Redonensi Cenomanensi altero sanctitate clarissimis, ad Radegundem Reginam de Monastica institutione seruanda quam miro animi ardore suscepserat, & cum Regiis aliisque nobilissimis virginibus Pictaui excolebat, ne qua ex illis quæ ab eorum Diœcesibus ad dictum Monasterium Deo dicandæ virgines conuolassent, post promissionem Deo factam ad propria redire posset vel nubere sub diri anathematis poena. Basina Chilperici ex Audouera vxore, Francorum Regis filia in Monasterio S. Radegundis Pictauensi Cassianitarum regulam profitebatur eodem tempore. Hanc Recaredus Visigothorum Rex Hermigildi martyris frater, qui Leandro Episco-po Hispalensi Arianam pestem discusserat in Hispania, cūm in uxorem missa honorifica legatione expeteret ipsamque Chilpericus pater iam despondisset, restitit ac peruciit S. Radegundis, in cuius Monasterio aleba-tur Basina, ne terrenæ nuptiæ cœlestibus anteponerentur, dicens. Non esse dignum ut puella Christo dicata iterum ad saculi voluptates reuertatur. Quare mutato consilio Chilpericus alteram filiam nomine Baddam Recaredo tradidit. Moritur Radegundis pluribus in funere illustrata miraculis Augustoriti Pictonum 14. August. feria 4. anno Christi 587. Regis Childeberti 12. Iam ante omnibus Episcopis, per literas quæ extant, commendato suo graui cum obtestatione Monasterio. Absente Pictauensi Episcopo Gregorius Turonensis funis obiuit & tumulo condidit.

Gregor. lib. 4.
cap. 26.

15. Plures alias virgines ea ætate in Cæsariano Monasterio Are-laten-si tenuisse idem Cassiani institutum in omnibus, recitat ex veteri quodam M. S. Martyrologio Pontificium Arelatense in Sapaudo anno Christi 574. Cæsaria Cæsarij sorori suffecta est altera Cæsaria ducentarum virginum mater, cui successit Liliola, cuius leges suscepit Theode-gildis Chariberti Regis demortui vxor licet inuita de qua meminit Gre-gorius in historia Francorum quod vidua vltio se offerens in matrimoniū Guntranno fratri mariti defuncti, ab eo delusa & thesauris spoliata retrusa est in Monasterium, è quo moliens fugam, deprehensa arctiori usque ad mortem custodiæ sub disciplina Liliolæ Arelatensis Abbatissæ tradita est.

Trithe. lib. de
proprietate

16. Mitto de S. Aureliano dicere quod narrat Trithemius, scripsisse ipsum duas vitæ Monasticæ regulas alteram Sanctimonialibus, vi nempe Cæsariani

Cæsariani Monasterij Arelatensis , Monachis alteram ut coniicere licet Monasterij Montis Maioris ; quoniam vtraque maiori ex parte sumpta est ex regula S. Cæsarij Arelatenis Episcopi eiusdem Aureliani præcessoris, iisdem etiam verbis saepe transcriptis. Vixit Aurelianus Childeberto regnante anno salutis 546. nec excessit 555. quo Lugduni obiit die , in Romano Martyrologio adnotata 16. Iunij. Porro Archiepiscopos Arelatenses in gratiam Childeberti fundatoris coluisse summa obseruantia Monasterium Montis Maioris eximiisque priuilegiis donasse colligitur ex Pontificio passim citato Arelatensi. Nam de Cæsario & Aureliano (qui regulam conscripsit ad quam eorum dirigantur consilia, qui Monastice in ipso volunt viuere) vidit tandem inquit , Aurelianus antequam decederet , anno 555. consummatum perfectumque Monasterium viorum quod Arelate extruendum mandauerat Childebertus viuente Cæsario, vulgo Monasterium Montis Maioris appellatur. Sapaudus vero , quia templum & ara Monasterij S. Petri Apostolorum principi consecrata & publicè dedicata haberetur , Legatos ad Pelagium summum Pontificem vna cum Childeberto Romanam misit , vt inde reliquias Apostolorum Petri & Pauli Arelatem transferre liceret , quæ per Bonum Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum missæ sunt , nam de his Pelagius ad Childebertum, teste Baronio anno 556. num. 29. Reliquias vero tam beatorum Apostolorum, quam Sanctorum Martirum iam quidem per seruos Dei Monasterij Lerinenis direximus , sed & nunc quas Legati vestri poposcerunt nos missæ signamus , deputantes hominem Bonum subdiaconum ex Clero Ecclesia nostræ à quo usque ad fratrem & Coëpiscopum nostrum Sapaudum iubente Domino deferantur. Et ad Sapaudum ipsum Archiepiscopum Arelatensem S. Aurelianii successorem. Quia Legati filii nostri glorioissimi Regis Childeberti Beatorum Apostolorum Petri & Pauli & aliorum SS. Martirum reliquias poposcerunt, necepsit habuimus hominem Bonum subdiaconum de Clero nostro dirigere , qui eas usque ad fraternitatem tuam cum reverentia deportaret. Et ideo salutantes hortamur ut quæsita occasione nauis , sine terreno cum talibus personis de quibus nulla periculi possit esse suspicio ad nos eum iuuante Domino remittatis.

17. Ut ad cæteros Clodouæi posteros reuertar , fratribus tribus nempe Childeberto de quo agitur, Chlodomiro, Theodorico eorumque liberis superstes Clotharius Francorum regnum atque adeo Prouinciae , quam ditioni suæ subiecerat Childebertus , principatum solus biennio amplius gessit , quem totidem in partes distributum eius filij fortiti sunt. Cherebertus Lutetiæ Parisiorum , Chilpericus Suezionum, Guntramnus Aurelianorum , Sigebertus Mediomatricum Reges dicti. Horum pessimi Cherebertus & Chilpericus , in quibus præter libidinum impunitatem ac licentiam , regium nihil agnosceres. Moritur prior apud Blauiam in Santonibus anno Regni 9. Christi 570. alter præmissis ad Tornacum in Nerviis obsidendum copiis , qua se vrbe Chilpericum frater cum uxore Fredegunde liberisque sepserat , à sicariis duobus quos ipsa Fredegundis submiserat tinctis veneno cultris confossum est anno Regni 14. Christi 575. Sigebertus,

Sigebertus , de quo ista scribit Gregorius in historia Francorum , Firmino seu Audouario Duce Arelatem suam fecit , qua Guntramni Aurelianorum Regis erat. Aurelia enim ad Ligerim regnum Burgundiæ fuit , quod citerioris Burgundiæ fines continebat , ac Rhodanum etiam transcendens Allobroges complectebatur , quibus etiam Prouincia vniuersa contributa dicebatur. Quare nihil cunctatus Guntramnus in aciem descendit Celso Patritio Duce & Arelatem flexit quam ingenti cinxit obsidione , profligatisque hostibus in Vrbem Celsus glorioſiſime triumphans est introducetus. Alterum bellum ab eodem Guntramno susceptum est contra Longobardos è Scandinaua indidem , vnde & Gothi , Vandali , Rugi , Heruli , Turcilingi , prefectos . Regnabat tunc Longobardis Audoinus , cuius filius Alboinus affinitate Clothario iunctus (eius Chlotosindam filiam in matrimonium habebat) primus in Italiam Iustino II. Imperatore peruenit anno Christi 568. eamque pene omnem peruagatus , præter Romam & Rauennam & aliquas maritimas vrbes cuncta propemodum occupauit. Huius Longobardicæ irruptionis authorem fuisse Narsetem Patritium spadonem affirmant Anastasius & Varnefridus , quem cum Italiae administratione amouisset Iustinus Imperator , simul & Sophiae vxoris eius contumeliosis literis ad lanarum pensa , vt Eunuchum decebat , redire iussus est , telam se eiusmodi texturum respondit , quam nec ipsa nec vir eius vñquam retexerent atque ita Lombardos quorum fortis fidelique opera vñlus erat , in Gothis Italia pellendis , ad eamdem inuadendam exciuit. Porro secundis rebus elati Longobardi ausi sunt Prouinciam , Francorum gentem finitimam , bello vexare quam ditioni sua subiectam ut tueretur , auxiliarem in eos exercitum misit Guntramnus. Verba Massoni sunt in Francorum Annalibus Clothario II. *Longobardi facta in Alpibus ingenti preda , fusis Guntrami copiis , Penio earum duce imperfecto domum redeunt. Maioris lucri estu incitati iterum transcendunt Coctias , excurruntque ad oppidum Alpine gentis Eberodunum non procul ab eo iugo unde Druentia oritur. Guntramus Penio Mummolenum successorem dederat antiquo genere natum & ingenio solerter , utar enim Fortunati verbis. Non ducis opera magni fuit in vincendis fugandisque barbaris.* Sed quinto post anno , post Alboini cædem ut Varnefridus significat , Christi 574. vel sequenti Longobardorum reguli aliquot ex decem illis qui Alboino succederunt , nempe Amo , Zabanus , & Rhodanus , Alpinas gentes sibi iterum diripiendas ac vastandam interiorem Galliam lumperunt. Amo ab Eberoduno secundo , Druentia Auenionem vsque Cauarum vrbem , Arelatem , Aquas Sextias , &c. Prouinciae loca populatus est : alter regionem quæ inter Druentiam & Isaram iacet in qua est Druma & Dia oppidum ac Valentia ciuitas , ad quam castra posuit. Tertius secundo Isara Gratiopolim obsidere ausus est , hos duces Mummolenus celeri fuga sibi salutem querere compulit , profligatis ad Eberodunum eorum copiis. Tertium pro defensione Prouinciarum sua bellum gessit Guntramnus contra Gothos , qui in Gallia Narbonensi fixas sedes habebant , sed infeliciter. *Dux erat Gorborum Claudio à Reccaredo Rege missus , quem cum trecentis*

trecentis haud amplius viris sexaginta Francorum fudisse millia autor est Isidorus in Chronico, quod non est simile vero. Aliter enim sentit ac scribit. Gregorius Turonensis. *Reccaredus, inquit, filius Lenieldi de Hispanis egressus caput Arietis, castra obtinuit & ex pago Tolosano maximam partem depopulatus est, hominesque captiuos abduxit. Vgernum Arelatense castrum irrupit resque cunctas cum hominibus abstulit & sic se intra, muros Nemansensis urbis inclusit.* De Vgerno Arelatensem Castro imminet Strabo, illique est *ovis spora.* Vgernum pro Orgone usurpatum vult Massonus, in descriptione fluminum Galliae.

Gregor. lib.8.
cap. 30.

8. Cassiani morte cum centum sexaginta circiter fluxissent anni, Anastasius de ipsis Monasteriis S. Victoris Massiliensis Monachis unus, assumptus est in Abbatem anno Christi 580. siue ut habetur in libro chartarum, exeunte Christi saeculo sexentesimo, tenuitque eam curam inter summa pericula, quibus inter grauissimas Regum potentissimorum Gontramni & Childerici de urbis dominio contendentium similitates, huc & illuc fluctuabat Respublica Massiliensis. Erat Anastasius Abbas cum Proculo sacerdote duce ac signifero Cleri vniuersi Massiliensis partium Regis Gontranii cuius etiam nomine Dinamus Prouinciam administrabat & in Theodorum Episcopum ceterosque Childeberti fautores inuehebatur acerbis & rebellionis ac exitiosae nescio cuius coniurationis, praetextu insesttabatur vehementius, cum tandem pace inter Principes conciliata Theodorus post exilij poenas, proscriptiones, incarcerationes ab aduersariis forti animo æqualiterque toleratas pristinam suam dignitatem & gloriam consequutus, Massiliæ cum Anastasio nostro tantam familiaritatem contraxit & ea cum officiis eius multis, tum etiam consuetudine quotidiana sic est aucta ut nihil esset familiaritate eorum coniunctius. Multa ambo simul, cum institutis optimis tum vitæ suæ forma religiosissimis, digna præsulibus edebant & moliebantur, dum pestifera suborra lues Theodorum seuocare se à publico & in suburbanum S. Victoris Monasterium ad Anastasium benevolentissimum atque amicissimum recedere coegerit. Suspicio fuit & frequens rumor, id malum ab Hispanis nauiculatoribus ex Italia Massiliam quæstuosæ vendendi ac emendi mercaturæ contagione vel inuectum vel propagatum. Eo enim tempore Roma memorabili Tiberis inundatione & lue atrocissima diluuium excipiente, grauissime periclitata est. Cum Gregorius cognomine Magnus Pelagio Pontifice pestilentia sublato ad hoc idem eius munus lectus, Litaniis supplicationibusqne institutis depulit morbum, & testis placati numinis in summa Adriani mole gladium vagina condens conspectus est Angelus, qui celebre deinde arci nomen ad posteros dedit. Subinde à Longobardorum armis egregie urbe defensa, factaque inter Romanos barbarosque pace excessit è vita anno 605. eximium posteris Romanorum Pontificis exemplum relinquens. Huius Abbatis Anastasij æque atque S. Gregorij æqualis fuit Respecta eiusdem ordinis & in eadem urbe Massiliensi Abbatissâ Parthenij Cœnobij, quod S. Cassiani ut supra monuimus appellabatur, ad quam rescriptit, & rem an item dici oporteat?

à S. Theodoro Episcopo Massiliensi aduersus ipsam concitatam, editio
composuit idem S. Gregorius. Exemplum literarum dedimus supra cap. 17.
num. 5. Sane strages per pestilentiam edita quo dirior & immanior Massi-
liæ tunc fuit, eo gloriosior Theodori atque Anastasij virtus supra modum
enituit. Sustinere ambo omnia putabantur non diuina modo ægris sed
humana quoque auxilia subministrantes, iidem confirmantes consolant-
tésque incolumes, iidem ægros docentes & expiantes, mortuorum demum
consulentes sepulturæ cum incredibili approbatione vulgi & admiratio-
ne utrumque animarum suarum parentem & salutis restitutorem millies
bene precando acclamantis. Gestit Magistratum Anastasius sæculo sex-
centesimo exeunte, quo verò inierit anno siue exierit, bene qui coniiciet
vatem hunc perhibeto optimum.

19. Anno Christi 589. Licerius Arelatensis Archiepiscopus Referen-
darij munus & Prouincia curam gerebat apud Guntramnum, dum inter
hæc Protasius Aquarum sextiarum Episcopus Arelatensis Ecclesiæ & ab-
sentis Episcopi iura administrabat. Qua causa Gregorius ad eumdem
Protasium scribens, Vicedominum appellat, cùm enim ea quæ specta-
bant ad B. Petri patrimonium Gregorius Papa à Virgilio Licerij successo-
re repeteret, ad Protasium rescripsit ne forte ea præstare renueret Virgi-
lius. *Si forte, inquit, aliquo se modo quod non credimus excusare voluerit*
(Virgilius) vos qui veritatem ipsam subtilius nostis, renuera qui in Ecclesia
ipsa tunc temporis curam Vicodomini gerebatis, qualiter se habeat causa
differite. Patrimonium Romana habebat Ecclesia in Prouincia, sed mo-
dicum quidem fuisse arguento est vox illa *Patrimonioli*, qua vtitur Gre-
gorius ad Candidum scribens cui regendi illud cura commissa erat. Est
etiam Epistola ad Dynamium, qua idem Pontifex scribit se per Hilarium
de Ecclesiæ sua redditibus accepisse Gallicanos solidos quadringentos.
Fuit autem perfamiliaris & omnibus rebus coniunctus Gregorio Virgi-
lius plurimisque ab ipso salutatus literis. Scripsit enim ad illum & ad
S. Theodorum Episcopum Massiliensem Iudeos non esse vi ad fidem com-
pellendos, imo verbis & sacrae scripturæ sententias suadendos reuocan-
dosque. *Plurimi siquidem, inquit, Indiaica religionis viri in hac Prouin-
cia commorantes ac subinde in Massilia partes pro diuersis negotiis ambu-
lantes, ad nostram perduxere noritiam multos consilientum in illis partibus*
Iudeorum, vi magis ad fontem baptismatis quam prædicatione perductos,
nam intentionem quidem huiscemodi & laude dignam censeo, & de Do-
mini nostri dilectione descendere profiteor, sed hanc eamdem intentionem nisi
competens scriptura sacra comicitur effectus, timeo ne aut mercedis opus
exinde non proueniat, aut iuxta aliquid animarum quas eripi volumus quod
absit dispendia subsequantur. Obiit Licerius anno 591. Guntramnus anno
593 vel 594. 5. Calend. Aprilis illustri pietatis ac virtutum cæterarum
relicta memoria, quæ Ecclesiasticis commendata tabulis 28. Martij quo-
tannis repetitur. Eius regnum ac Prouincia principatus ad Childeber-
tum peruenit, qui anno 4. à Guntramni obitu Christi 596. cum uxore
veneno sublatuſ, filios duos Theodebertum ac Theodoricum successores
habuit:

Gregor. lib. 1.
Indict. 9.
Epist. 45.

habuit sub Brunechildis auia tutela.

20. Floruit ea tempestate S. Birgitta Scotica multorum Cœnobiorum fundatrix. Nec multo post S. Columbanus Luxoniensi suo Monasterio initium posuit, de quo ex eius vita actis Platus lib. i. de bono status religiosi cap. 33. quod cum è Luxoniensi Monasterio à Theodorico Rege Burgundiaë impulsu auia Brunechildis præter cæteras iniurias in exilium pulsus esset cum aliquot è suis, primùm in ea fuga satelles, qui per insolentiam vnum ex eius fratribus fuste ceciderat, paulo post ipso eodem loco aquis suffocatus est, ut ei propheticè prædixerat Columbanus. At Theodoricus inito bello cum fratre Theodeberto in Metensi urbe, incendio seu casu seu diuinitus excitato absymptus est, cuius regnum inuadens Clotharius Rex Franciæ, primùm sex eius filios captos omnes interemit, deinde Brunechildem pene alteram Iesabelem camelò impositam ignominiose per totum exercitum spectandam circumduxit. Denique etiam indomitorum equorum caudis alligatam discripsi iussit, qua pena & illa miserrimè vitam finiuit, & ea tota familia radicitus extincta, regnum omne in Clotharium translatum est.

21. S. Maurus Abbas & discipulis S. Benedicti missus ab eodem in Gallias anno salutis 542. iuxta Chronologiam Arnoldi tertio libro Ligni vita, at iuxta computum Ecclesiæ anno 535. celeberrimo Monasterio extructo, cui annis quadraginta præfuit, Monasticam disciplinam misericordie propagauit, eius enim familia, sive Congregatio ut vocant, tam breui tempore ita multiplicata est ut certè pro miraculo fuerit. Neque multis opus videtur ad hoc ostendendum, cum res etiam nunc in oculis & in conspectu sit. Denique sanctitate & miraculis clarus septuagenario maior migravit in cœlum anno 565. Cuius adhuc adolescentis illud admirabilis obedientiæ exemplum à S. Gregorio Papa commemoratur. Nam cum Placidus Monachus in lacum prolapsus aquarum impetu rapere tur sancti Patris Benedicti iussu accurrens Maurus, & super aquas incedens socium capillis apprehensum ad terram attraxit. Ipse vero Placidus deinceps ab eodem S. Benedicto in Siciliam missus Monasterium & Ecclesiam S. Ioannis Baptista prope Messanæ portum construxit, vbi cum Monachis admirabili sanctitate vixit. Eius visendi causa cum eo venissent Euthychius & Victorinus illius fratres & Flavia virgo soror, eodem tempore illuc appulit immanis quidam pirata Manucha nomine, qui capto Monasterio cum Placidum & ceteros nullo modo adducere potuisset ut Christum negarent, ipsum fratresque illius ac sororem crudeliter, necari iussit, cum quibus etiam Donatus, Firmatus, Diaconus, Faustus aliisque tringita Monachi Martyrij agonem fœliciter consummarunt. Nonas Octobris anno salutis 539.

S A E C V L V M III.

Annus Christi 620.

A Conditu Monasterij annus 300.

22. **A**nnum voluentis sæculi primum Mauri alterius electione ac promotione in Abbatem S. Victoris Massiliensem nonnullisque in Provincia familiae Cassianitarum haud leuis incrementis notabilem opportunum fuerit exordiri. Etsi enim diu in Archiis & alibi passim à me quæsusitus eius nominis Abbas, minimè repertus sit, tamen illum Indici nostro restituuisse videntur Chronicon Generale Ordinis S. Benedicti Centuria 6. & Martyrologium Menardi, eiusdemque liber 2. Observationum, quos sequutus autor Martyrologij Gallicani ad ferias, virtutum & sanctitatis eius gratia indictas pridie Idus Junij. *Massilia*, inquit, *S. Mauri Abbatis virtutibus præclari*. Quia vero in serie temporum nullum ipsi certum ordinem assignant, inde faciles & expeditæ fiunt à peritis diuinationum coniecturæ in hanc vel id genus aliam ætatem incidisse, qua fortia maiorum exempla, scriptorum incuria sive obliuione intermortua, vel intermissione consuetudinis antiquata, vel annalium vetustate obruta cum sanctis viris fœminisque pene tota sepulta sunt.

23. Arelatenses iam pridem familiae Cassianitarum non tantum fama sed conspectu etiam & eximiis virtutum exemplis cognitæ amor & cupiditas ceperat. Id consilij perficiendi S. Virgilius, qui tum fortè Episcopum agebat Arelate, negotium fecit suum, dum urbem sacris & religiosis augere parat ædificiis. Primum enim templum D. Stephano (à venerandis quas continet S. Trophimi reliquiis nuncupatum) intra urbem Arelatensem fideli qua potuit deuotione construxit. *Ad quod dum Beatisissimus antistes, ut testatur eius vita autor, cum ceteris Episcopis qui ad dedicationem templi conuenerant psallendo sacras cum honore maximo reliquias B. Stephani vel aliorum Sanctorum adueheret, in ipsius urbis porta improuise versus iste ex ordine sic venit. Hæc porta Domini iusti intrabunt per eam. Quod procul dubio intelligendum est urbis memorata portam sic eius orationibus munitam ut sicut hæc tenus per longinqua spatia temporum propitiante Deo numquam esse comprobatur irrupta, ita nec in posterum posse irrumpi diuinitate propitia censeatur, quoniam facillime Pastor ille præcius, quem viuentem monstrans gesta, post transitum apud Dominum obtinere potuit, ut gloriosem meritis urbem hanc, in qua Pontificium emeruit, perpetuis temporibus defensaret. Aforis per virtutem sui corporis & intra per templum sacratissimum quod construxit, undique per beneficia indulta que meruit. Omnes ergo diuinitate propitia nouerunt sicut psallentium turba prædixit, urbem Arelatensem per defensorem Virgilium in omnibus esse munitam nec permitti potest ut locum illum hostiles cunei valeant irrumpere, ubi ille Christo dignoscitur militasse.*

24. Alteram præterea, in honorem S. Saluatoris Domini nostri Iesu Christi

Christi & S. Honorati Lerinæ Insulæ fundatoris construxit Basilicam extra muros in campus illis , quos etiam nunc *Elysios* vocamus propter infinitam sepulchrorum multitudinem quam illic licet intueri , atque ibi ordinem constituit Monachorum seruientium Deo. Cumque à B. Pontifice sacra Missarum solemnia celebrarentur , contigit ut cuiusdam viduæ vnica filia in annis adolescentiæ constituta à maligno spiritu raperetur , quam cum piissima genitrix infelici casu decepta non minus miseranda quam misera , ex vsu gestandam pheretro collocauerit , ad sanctum trepidam currit Antistitem , cum lachrymis potius quam verbis causam improbi doloris assignans , ut supra corpus exanime orationem funderet , supplicauit : quod vir Dei pietate victimus nec differre potuit nec negare. Sed ad pheretrum continenter accessit , ibique pronus adorans vel in sublime geminas manuum suarum palmas attollens , precibus beatis obtinuit ut mortuam suscitaret. Quæ raptim tanquam post nimium soporem eugilans , oculos rediuina prægrauatos aperuit , & auocata surrexit. Longum itaque est gaudia materna differere & stuporem admirantis populi replicare , postque tamen miracula per quæ mortis iura virtus meritis armata resoluerat dum iactantiam Pontifex ille fugeret , concitus remeauit. Sed deuotio populi quæ suffragia in diuinis laudibus intonabat , tanta eum auditate præcinxerat ut maximam partem indumenti sui in reliquiaru[m] patrocinia ciuili violentia rapuisset , vnde pro eius virtutibus declarandis , quod vix circa scapulas remanere potuit , hodierna deuotio reseruauit. Hæc vitæ autor. Contigit & aliud non tam dictu[rum] quam re inopinatum atque admirabile , ut columnæ marmoreæ , quæ ibidem nunc videntur affistere , in altum deductæ erigi deberentur. Factum est autem ut dum vir Domini absens esset omnes nimio labore fatigarentur , & moles lapidum mouere non possent. Sed in nullo grauabatur tanti onus ponderis quando eius præcedebant auxilia sanctitatis , dum ille tamen ad templi illius septa operarios indefinenter insisteret ita eodem absente diabolica artis obuiante nequitia , vniuersam multitudinem virorum occulta prægrauauit obiectio. Cumque nullis rebus accedere potuissent alios quam plures iuuenços etiam adiunixerunt , quibus vis maior esse poterat & robur validius imminebat. Sed nihil proficere poterant , quibus spiritualis aduersitas resistebat , & tanquam si totam urbem illam quod impossibile esse dignoscitur , trahere niterentur , ita pondus mobile frans inimica resistens fecerat non posse moueri , cuius rei gestum Beatissimo Antistiti anhelans illico nuntius perturbatus exhibuit , ille vero ad locum indubitanter accessit , nec terrore trepidus nec incertore confusus , cuius tantum aspectibus insidiator ille latere non potuit , qui populo vniuerso latebat , tunc clamosa voce dicere coepit , Frustra per ignorantiam laboratis dum videre inimici hostis obstacula non potestis. Nam ego conspicio Æthiopem parvulum in quo diabolicae virtutis consistit immanitas iuuenculis certantibus obuiantem. Tunc genuflexo deuotus adorans , ut insidiatoris aduersitatem vinceret , auxilia diuina poposcit & conuersus ad funebrem dixit. O omnis dolor & inimice humanæ generis , quomodo

ausus es opus Dei insidiari. Ad hanc vocem territus aduersarius illico quia amplius sub præsentia S. Pontificis nocere non licuit, cum nimio fœtore discessit, & remotis columnis quæ ab eius insidiis prægrauatae fuerant, ad dispositum locum ubi videbantur opponi, absque vila difficultate erectæ sunt, quoniam nihil illi insidiator aduersari poterat cui Dei arbitrio dæmonia subiecta esse videbantur. Hactenus ille ibidem.

25. Cæterum Monachorum ordinem quos in has noui sui Monasterij ædes euocauit, Cassianitas potius fuisse quam Lerinenses, quibus olim præfuerat Abbas Virgilius, probabilitate magna diximus cap. 18. num. 18. Causam fuisse aiunt, Monachorum Lerinenium iam tum notatam remissionem quandam & laxamentum, ex iis, quibus astricti erant, paulo seuerioris disciplinae legibus & institutis, qua de re in vita S. Attalæ Monachi Lerinensis qui floruit anno 626. Chronicum ipsum Lerinense pauca ista perstringit. *Bone indolis puer, nihil ibi utilitatis agi cernens caput mente ac spiritu ad potiora tendere, & ad altiora anhelare: dedit ergo operam ut postpositis mundi phaleramentis Monachorum iungeretur cohorti. Clam itaque a sodalibus progressus, duobus pueris contentus ad Lerinense Monasterium venit, quo in loco, diu degens cum cerneret Monachos eiusdem Cœnobij nequaquam regulariæ discipline habenis colla submittere, caput anxiò animo trutinare qua potioris consilij aditu viam panderet. Progressus ergo inde ad B. Columbam Luxorium venit. Quem vir sanctus cum ingenio sagaci solerter cerneret suo Monasterio iunxit, atque omnibus diuinis monitis erudire tentauit. Item Baronius anno Christi 601. de Bono Abate Lerinensi hæc habet. Sicut vero aduersus impios atque scelestos homines sanctissimi viri Gregorij zelus exarsit, ita è contra eos quos munus suum nouit religiose explore fouit, & suis pene visceribus clausit. Videas hæc ex ipsius literis ad Bonum Abbatem Cœnobij Lerinensis antiquitus fœcunditate Sanctorum conspicui. Iste namque relaxatam à prædecessore Monasticam obseruantiam fibulis disciplinae restrinxit, quem ipse Gregorius de perseverantiæ bono sollicitus, ut perseueret admonens, salutaria monita impertitur. Registrum Epistolarum lib. 9. Indit. 4. Tum infra ad annum Christi 664. De S. Aygulpho Abate & Martyre Lerinensi. Cum enim ex Floriacensi Monasterio, inquit, ad prefecturam Lerinensis Monasterij vocatus esset, in quo collapsa Monastica disciplina videatur, inuidiam incurrit & odium pseudomonachorum illuc degentium Columbi atque Archadij, qui ipsum cum eius sociis primumvinciendum curarunt, inde vero ad eorum supplicium ignobilem Insulam delegerunt inter Corsicam atque Sardiniam constitutam, ubi post lingue abscissionem & eruptionem oculorum, capite truncati sunt. Sed eorum corpora comperto facinore in Lerinensem insulam relata atque cum honore sepulta fuere, nefandus autem Columbus sceleris architectus à Rege Clodoueo post alia tormenta necari iussus est. Prætexunt alij Lerinæ insulæ valtitatem, depopulationes agrorum, domiciliorum euersionem, templi conflagrationem, Monachorum exilium & fugam qua imminentibus Longobardicæ irruptionis hostilibus copiis, vitæ rebusque suis consuluerint. Vix enim per id tempus respirabat*

rabat à metu grassantium per vniuersam Prouinciam circumquaque Longobardorum, vix emergebat à fluctibus seruitutis, vix ab incendio & ruinis reuiiscebat Monasterium Lerinense, si Gregorium audimus in historia Francorum vbi de S. Hospitio Lerinensi Monacho recluso in hæc verba. *Magnas, inquit, Dominus per ipsum virtutes dignatus est operari.* Nam quodam tempore reuelante sibi spiritu Sancto, aduentum Longobardorum in Gallias hoc modo prædictum. *Venient Longobardi in Gallias & deuastabunt ciuitates septem eo quod incruerit malitia in conspectu Domini, quia nullus est intelligens, nullus qui faciat bonum, ut ira Dei placetur.* Est enim omnis populus infidelis, periuriis deditus, furtis obnoxius, in homicidiis promptus, à quibus nullus iustitie fructus ullatenus prodit. Non decima dantur, non pauper alitur, non tegitur nudus, non peregrinus hospitio recipitur, aut cibo sufficiente satiatur. Ideo hec plaga superueniet nunc autem dico vobis, congerite omnem substantiam vestram intra murorum septa, ne à Longobardis diripiatur, & vos ipsos firmissimis communite in locis. Hac eo loquente omnes obstupefacti & vale dicentes, cum magna admiratione ad propria sunt regressi. Monachis quoque dixit Abscedite & vos à loco, auferentes vobiscum quæ habetis. Ecce enim appropinquat genus quod prædicti. Dicentibus autem illis. Non relinquemus te sanctissime Pater. At ille nolite timere promefurum est enim ut inferant mihi iniurias, sed non nocebunt usque ad mortem. Discedentibus autem Monachis venit gens illa, & dum cuncta qua reperit vastat, per venit ad locum ubi sanctus Dei reclusus erat. At ille per feneram turris ostendit se eis, illi vero circumeuntes turris aditum per quem ingredierentur ad eum, inuenire non poterant. Tunc duo ascendetes detexerunt tectum, & videntes eum cinctum catenis indutumque cilicio dicunt, Hic est malefactor & homicidium fecit, ideo his ligaminibus vincitus tenetur. Vocaboque interprete fiscitantur ab eo quid mali fecerit, ut tali supplicio arctaretur. At ille fatet se homicidam esse, omnisque criminis reum. Tunc unus extracto gladio ut in caput eius libraret, dextera in ipso ictus suspensa dirigit, nec eam ad se potuit reuocare. Tunc gladium laxans terra deiecit. Hac videntes socij eius clamorem in cælum dederunt flagitantes à sancto, ut quid agi oporteret clementer insinuaret. Ipse vero imposito salutis signo brachium sanitati restituit. Ille autem in eodem loco conuersus tonsurato capite fidelissimus Monachus nunc habetur. Duo vero duces qui audierunt eum, incolumes patrie redditum sunt, qui vero contempserunt preceptum eius, miserabiliter in ipsa Prouincia sunt defuncti multi autem ex ipsis à demonior correpti clamabant. Cur nos sancte & beatissime sic crucias & incendis: sed imposta eis manu mundabat eos. Addo nullam neque iustiorem neque grauiorem causam necessitudinis posse reperiri, quam coniunctionem, quam Prouincia, quam officij, quam publicam muneric societatem, quæ cum inter utrumque Monasterium Lerinense & Massiliense quasi gemellos foetus ab ipsis pene incunabulis interuenit, graue non fuit translationes Monachorum tanquam mutuationes fieri, cum quod non haberent tunc temporis Lerinenses à Massiliensis sumerent. De ortu quidquid affirmare libuerit, certe in progressu fundationis, Abbatem S. Victoris Massiliensem.

Massiliensem Monasterium Arelatense S. Honorati sub imperium suum ditionemque subiunctum habuisse, capite citato ex publicis instrumentis M M. S. S. non paucis demonstrauimus. Creatus est S. Virgilius Episcopus Arelatensis post desudatam Lerinensis eremi palæstram anno salutis 591. ætatis vero suæ iam labente 78. vixitque in Episcopatu annos 49. moritur anno 640. ætatis verò suæ 127. Theodoro 1. Romano Pontificæ, Constantino 3. Augusto & in Gallia Dagoberto I. fœliciter regnante. Cuius festa solennia celebrantur ab Ecclesia Arelatensi 7. Octobris & à Lerinensi. 3. Nonas Martij.

26. Sub idem tempus S. Rusticula cum Virginibus Cæsarianis, quæ instituta Cassiani tuebantur ceremoniasque retinebant Arelate, maxima cum sanctitatis laude vixit, Martiam alias dixere. Valeriano & Clementia parentibus Vaisione Vocontiorum nata est. Liliolæ Abbatissæ, quod illam Cheraonius Guntramni Regis familiaris vi abduxisset, educanda data fuit Sapundo & Siagrio Augustodunense authoribus, quæ & Antistita post Liliolam in tantam euasit sanctitatem, totque effulxit miraculis, ut sacræ Ecclesiae Arelatensis tabulis adscribi meruerit, illiusque reliquias sanctissime in templo S. Trophimi veneratur populus. Eius vitam Florentius Tricastinus presbyter scriptis mandauit, & Celsæ Celsi Patriit affini inscripsit. Supremum diem clausit anno Christi 664. ætatis 77. Theodosio Archiepiscopo Arelatensi, qui iussus adesse Concilio Cabiloni ad Ararim quod à constitutis Patrum recessisset, eò conuenire distulit. Eam' ob rem Patres in annum sequentem Concilium Arelate indixerunt, ut illo præsente res ageretur, atque ut nullum Theodosio effugium esset, conuocati dederunt literas Patres ad illum.

27. In Oriente defecerant iam prorsus ab imperio Gallia, Hispania, Germania, & Lombardia, præterea Persarum Rex Chosroa multas regiones & ciuitates pariter in Oriente occupauit, potitus est & Hierosolymitana vrbe & crucem Seruatoris nostri Iesu Christi secum abduxit, sed non multo post Heraclius anno Christi 612. renuntiatus Augustus & à Sergio Patriarcha diademeate coronatus, Hierosolymam, Syriam & Ægyptum restituit imperio, & Persis viæ crucem Dominicam reduxit eamque primum Constantinopolim deinde Romanam transtulit. Iudæos omnes in oriente baptisari iussit, aut exulare, idemque in Hispania à Sisibuto, in Francia à Dagoberto regibus edicendum curauit. Ita plerique Iudæorum terrore exilijs sunt ad baptismum compulsi consilio pio magis quam salubri ut postea docuit euentus. Cæterum Monothelitarum deinde errore implicitus Imperator nullus fuit, diem explevit extremum anno Christi 641. cum annos 30. imperasset eo perniciösior ob ignauiam quo diuturnior.

28. Hoc Imperatore Mahometes genere Arabs, patre ethnico matre Iudæa genitus, Christianæ religionis, cuius sacris imbutus erat, fatale portetum, exitialem condidit sectam ex diuersis disciplinis Christiana, Iudæa, Ethnicaque conflatam, quæ non minus licentia dulcedine quam armorum viribus breui in immensum crevit. Hic de camelorum pastore locutus est. *... etiam si de ceteris... etiam si de ceteris... etiam si de ceteris...* pletis

pletis heræ coniux factus in Palæstinam abiit, cumque à dæmone & coinitiali morbo iæstatus identidem corrueret, moerenti ob id vxori persuasit, Gabrielis se Archangeli conspectu & alloquio consternatum sic affici. Id confirmante Sergio Monacho, qui ob hæresim eiectus ab Ecclesia iñprio Mahometi consiliorum omnium societate se adiunxit, mulierculæ opera latius dissipatum ac vulgo creditum est. Quæ Saraceni regni origo fuit. Nam etsi Agarenus erat natione, tamen non sine magna causa mutauit hoc nomen, quod promissio in scripturis ad Abrahæ filios ex Sara prognatos pertinebat, & non ad Agat. Quare cum Saracenis suis ad Heraclium accedens agrum impetravit ad habitandum, ac postea anno 63 r. obiit. Quo ex tempore successores illius Saraceni appellati, paulatim Palæstinam, Syriam, Ægyptum Heraclio regnante sibi subiecerunt. Quia & Persidem anno 640. fugaro Rege Hormisda ceperunt. Sunt autem hi Saraceni potentes non in Asia solum sed in Aphrica quoque facti. Inde & in Hispaniam profecti eius quoque magnam partem diu tenuerunt. Italiam etiam sëpe per incursionem ingressi sunt. Porro Halys à Mahomete quintus, rërum successu elatus Propheta eximus Mahomete ipso maior dici credique voluit, scitam ad id commentus fabulam. Aiebat Gabrielem Angelum nouæ legis latorem ad se missum à Deo, sed errore deceptum esse ad Mahometem. Ita Saracena secta diuisa, aliis Mahometem aliis Halym sequentibus.

29. De Anglia notissimum est, ut ab Augustino informata, quem Gregorius Pontifex cum quatuor Monachis eo legarat, ad Deum sese conuerterit vna cum Rege Etelberto anno 603. Augustinum verò nauigasse Massiliam, atque ibi ad Cœnobium S. Victoris hospitem Monachum apud hospites Monachos ex itinere diuertisse, cuius Cœnobij Abbatem notum ac familiarem habuisse S. Gregorium Pontificem, colligimus ex literis supra laudatis eiusdem Gregorij ad Respectam Parthenonis S. Cassiani Massiliensis sub eodem Abbe, Antistitam. Sed & hinc Arelatem adiisse ad Virgilium Episcopum fidem faciunt S. Gregorij frequentes Epistolæ ad Virgilium, quarum quinquagesima terra de causa Augustini sic habet. *Virgilio Archiepiscopo Arelatensi Metropoli Gallia Gregorius, &c.* Atque ideo indicauimus sanctitati vestre Augustinum seruum Dei presentium portitorem, cuius zelus & studium bene nobis est cognitum, cum aliis seruis Dei pro animarum nos illuc compendio transmissse, sicut ipse vobis coram positus poterit indicare, in qua re oratione vos eum & auxiliis adiuvare neceſſe est, atque ubi opus exegerit solitorum vestrorum ei prebere suffragia, & paterna ac sacerdotali cum consolatione sicut conuenit refuere. Gregorij consilium plenum prudentia & fidelitatis deinceps Vitalianus Papa sequutus, cum in Britanniam maiorem ministrorum copia laborantem mitteret Theodorum, hic Arelate similiter pertransiit, & Vitaliani Epistolis Ioanni oblatis ab illo detentus est, donec in Galliam proficisciendi ab Ebroino Galliarum Praefecto facultatem obtinuit. Accipe Bedæ ipsius verba. *Theodorus ordinatus est à Vitaliano Papa anno Dominica Incarnationis 668. sub die 7. Calend. Apr. & ita vna cum Hadriano 6. Ca-*

*Gregor. lib. 5.
In l. 2. 14.
Epist. 53.*

lend. In hiis in Britanniam missus est, qui cum pariter per mare ad Massiliam & inde per terram Arelatem peruenissent, & tradidissent Ioanni Archiepiscopo ciuitatis illius scripta commendatitiae Vitaliani Pontificis, retenti sunt ab eo quousque Ebroinus maior domus Regia copiam pergendi quo vellent tribuit eis.

30. Quod ad Prouinciaz principatum spectat mortuo Clothario, regnum eius Dagobertus filius in solidum accepit qui S. Dionysium Paritorum Episcopum præcipue veneratus templum ei haud procul ab vrbe condidit, donisque quam plurimis ac muneribus locupletauit. Mortuus est anno 644. cui ex Nauthilde Monacha Clodouæus II. in Neustriæ, Burgundiæ regna, & Comitatum Prouinciaz successit. Laudatur in annalibus singularis eius in pauperes benignitas quibus ut in summa anno næ penuria succurreret aurum & argentum omne, quo Sanctorum Dionysij & sociorum Martyrum sepulchra pater illius ornatæ abrati iussit & in illos diuidi. Clotharius III. Clodouæum patrem sequutus post annos regni 4. extinctus est circa annum Christi 664. Tum Chilpericus Clotharij filius annis in regno tribus decursis à Bodilone nobili Franco interficitur anno 667. Statim Theodoricus Clotharij III. frater quem Franci prius exosi, detonsum in S. Dionysij Monasterium Parisiense incluserant, ad regnum vocatur. Moriens circa Christi annum 690. Clodouæ filio eius nominis 3. vacuam reliquit regij iuris ac tituli possessionem, cum potestas omnis iam penes palatijs Præfectos quos maiores indigitabant, deinceps haberetur. Childebertus demortui fratri Clodouæ subrogatus, Dagoberto filio regnum tradidit, quem anno 715. obiisse annales referunt.

31. His fere temporibus cum Monachi Cassianitæ Massilienses in Balmæ montis spelunca Eremum condidissent Moniales eiusdem ordinis in ima eius montis radice domicilium quod S. Zachariæ dicitur, fixere: tum alia deinceps haud procul Magdalena domo Sammaximinensi in Artacellam, Parthenium Cœnobium nunc etiam nobile ac notum commigrarunt de quo nos supra cap. 17. num. 9. Illa vero prius suscepta solitarij secessus in Balmæ spelunca institutio mouit Sammaximinenses, ut eiusdem S. Cassiani Monachos expeterent beneuole, aut accersitos studiosæ retinerent & apud se certis in sedibus collocarent. Quamquam alia fundationis Monasterij Sammaximinensis non modo occasio sed etiam causa eius operis suscipiendi ipsis Monachis fuit, celebritas famæ ac pietatis, quam locus à veneratione reliquiarum & tumulo S. Magdalena iam habebat acceptam. Ac breui futurum opinio erat, ut sanctissimum Monachorum virtute perficeretur, quod summa amplitudine & singulari gloria & commendatione dignum putarent.

32. Sanctitate florentes in hoc sæculo exitere præterea alijs Monachi. S. Iodocus Eremita Britonum Regis filius, qui spretis opibus solitariæ se vitæ dedidit. Illustris fuit & S. Bathildis Chlodouæ vxor, quæ Corbeiense & Calense Monasteria condidit: nec non Ita Pipini vidua quæ cum Gertrude filia Deo se consecravit. Bamba Rex Hispaniæ qui anno 679.

regnum

regnum quod sibi consensu omnium delatum fuerat, vi coatus est capere, quod postquam ad annum usque decimum gestit, eo abdicato Monachum se fecit ut ad cœlestem in terris capellendam vitam esset expeditior. Item S. Ildephonsus Toletanus Episcopus, qui ob suscepsum aduersus hæreticos B. Virginis patrocinium, allata cœlitus ab ea ueste donatus est. Item S. Gertrudis filia Duci Brabantiae agnoscitur. Beda venerabilis in Anglia florens Græce & Latine doctus scripturam interpretatur, qui post annum 2. Gregorij III. moritur. Insignis quoque in hoc genere, fuit Bonifacius qui adhuc merito tanquam Germaniae Apostolus colitur. Hic patria Scotus cum adhuc quinquennis à parentibus ipsis oblatus diu vitam in sacris claustris sanctissime egisset, à Gregorio II. Pontifice in Germaniam missus, Thuringiam, Friliam, Hassiam Christi adiunxit anno ferme 716. quam ob caulam ad eos quos docuerat regendos Moguntino Archiepiscopatu ornatus est, quamquam maius etiam postea ornamentum ex Martyrio accepit. S. Ægidius qui à Græcia veniens Prouinciam illustravit, Childeberto II. regnante, anno 709. Vandregissillus Fisanensis & Fontinellensis Monasteriorum Conditor, cuius anno 692. Sigebertus meminit in Chronico. Vrsinarus Lobienis fundator Monasterij. S. Agricolus ex Monacho Lerineni Auenionensis Episcopus propriis sumptibus intra ciuitatis Auenionis muros iussit ædificari Ecclesiam parccialem quasi munitissimam turrim in medio vineæ ad quam egregios operarios Monachos non paucos ex Cœnobio Lerinensi vbi prima suæ perfectionis iecerat fundamenta curauit acciti, quod ex regulari ordine suauissimum quemdam fructum voluptatis acciperet, quibus & Abbatem præfecit & prædia liberaliter assignauit. Insuper concessò quartarum priuilegio ut nihil deesset seruis Dei necessarium quod ex annuis redditibus ad illos facile non perueniret. Peracta sunt hæc Theodorici Regis tempore, Sergio summo Pontifice circa Christi annum 690.

SÆCULVM IV.

Annus Christi 720.

A Conditu Monasterij annus 400.

33. **H**oc exeunte Christi sæculo 700. Monachi Cassianite quos in Monte Balma & pago Sammaximinensi iam aliàs sedem ac domicilium fixisse supra indicavimus reliquias S. Magdalena & sociorum in hypogaeum recondidere tenebricosissimum, duoque programmata Gothicis exarata literis inter geminam suberis spiram rite composuerunt ne computrescerent, & in marmoreum S. Magdalena tumulum immiserunt, vt futuris olim temporibus sacra D. Magdalena ossa distinguerentur apertius, cùm in eadem specu quam terra cumularunt essent quatuor illa, quæ etiamnum visuntur, monumenta. Causam recondendi reliquias dederunt barbarorum frequentes incursiones. Nam de Vandalis Aymoinus.

*Aymo.lib.4.
c.55. & 57.*

De Gestis Francorum sub Carolo Martello. Eo tempore scilicet circa annum Domini 715.730. Gens impia Vandalorum Galliam deuastare coepit, quo tempore destructæ sunt Ecclesiæ, subuersa Monasteria, captæ vrbes, desolatae domus, diruta castra, strages hominum innumeræ factæ, & multis ubique humani generis sanguis effusus est. Cum itaque gravissimæ per totam Galliam persecutiones detonarent, Vandals omnia flammis & ferro proterentibus, ipsi Vandali peruenientes ad ciuitatem Scnonensem cœperunt eam iaculis & machinis omni arte infestare. Quod cernens præsul eiusdem vrbis Ebbo nomine exiens de ciuitate cum suis, fretus diuina virtute exterminavit illos ab urbis ob sidone fugientibus que illis, prosequitus est eos usque dum egredierentur de finibus suis. Tum infra de Saracenis hæc addit, quæ tum ab eo tum à Fredegario, Sigeberto, Pythœo in Annalibus descripta habentur à Petauio in rationario temporum. Carolus cognomento Martellus sive Tudes ultimus fuit cum iam annum octauum & vi gesimum Franciam administrasset fortitudine princeps bellica rebusque gestis inclitus, Pipino patre mortuo anno 714. in custodiā coniectus à nouerca Plectrude indeque dilapsus, in sequenti anno Raginfridum Maiorem, ut tum dici mos erat, domus electum lassere ausus, ab eoque primo victus postea superior fuit anno 717. 121 Calend: April. Eundem Aquitaniæ Ducus Eudonis auxilio frerum iterata fudit acie anno 718. Saxones inde, Alemanno, Baioarios, Noricos, & Eudone fugato Aquitanos subegit. Eudo rebus suis diffusus Saracenos ex Hispania cum eorum Rege Abdirama in subsidium exciuit anno 725. quibus sacra profanaque late populantibus occurrit Carolus, eosque interneccione concidit. Cæsa sunt uno die ad 375. millia cum ex Francis 1500. haud amplius desiderati sint, vt scribit Anastasius. Mox Burgundia Lurgdunoque potitus anno 427. in sequenti, Eudone vita functo, Aquitaniam inuasit. Saracenos iterum ad vlciscendam suorum stragem Galliam incursantes magno numero prostrauit anno 731. & Auenionem ab illis captam recepit. Tum Narbonensem quam ij. cum Hispania, cui contributa erat occupatam tenebant, aggressus, caput eius Narbonam ac reliqua deinceps expugnauit oppida, cæsis qui ad opem ferendam saepius accurrerant Saracenis.

Anast. in Gre-
gor. 2. par. 97.

34. Singulatim in Prouinciam undique omnes istos impiissimæ persecutio[n]is ventos erupisse, saeuos extitisse turbines testantur Acta S. Porcharij Abbatis Lerinensis & quingentorum Monachorum Martyrum, ex fidelissimis perantiquis. M M. S. S. Cœnobij Lerinensis deprompta. Anno 730. tempore Caroli, qui, vt in Chronicis reperitur, ob victorias quas fecerat Martellus vocabatur, nefandæ gentis exercitus Agarenorum, loca sua habitationis tanquam de viuariis egrediens in partes Galliarum venit. Quæ videlicet gens crudelissima omni humanitate postposita ubique terrarum grassatur, maritima quæque ultra citraque peragrande demoliens, tandem in Prouinciam Narbonensem venit, ubi deuastans omnia suo, imperio Christi abolito, nomine intendebat eam subiungare. Et cum iam nullus pene locus superesset in terris, nec in mari

Peta. part. 1.
lib. 8. c. 5.

mari quem nefandorum hominum rabies non deuastasset , sanctam Lerinensem Insulam inuadere festinant , erat enim in eadem insula à longis retro temporibus domus religionis , quæ retinens maximum examen Monachorum , præter cæteras longe lateque diffusas , omni sanctitate famaque celeberrima circumquaque rutilabat , eo quippe tempore Cœnobio Lerinensi præterat vir per cuncta laudabilis S. Porcarius Abbas , qui sanctam Congregationem illam in diuino opere instruebat verbis & informabat exemplis , quæ congregatio intantam sub Beati viri disciplinam sanctitate profecit , ut omnes Provinciæ Galliarum Clerici Episcopum , Monachi Abbatem sibi poscerent in Insula Lerinensi . Huic per visum apparet Angelus Domini fertur prædixisse tempus & diem & horam certumque omnibus imminere exitium , die ab hinc septima illucescente . Qua de re maturato consilio commonet ut vnum de duobus eligant , aut fugæ consulant , aut palmam Martyrij incunctanter capiant , in eorum arbitrio & potestate posuisse Deum hoc donum tamque præcipuum , utrum velint aut nolint breui sanguinis commercio immortale acquirere compendium . Tunc verò singuli coeperunt præ gaudio lachrymari , ferventissime ad Martyrium aspirantes , quibus dixit S. Porcarius . Occultemus venerabiles reliquias ne à sacrilegis contingantur . Quod cum factum esset iterum dixit eis . Sunt inter vos ut non ignoratis sexdecim pueri & triginta sex adolescentes , qui si ducti fuerint à prophanis , dubione blanditiis sive terroribus seducantur quos consulo mittamus ad Italiam , ut cessante hac calamitate redeant & reædificant hoc sacrum Monasterium Lerinense & reuerenter colant occultatas reliquias . Quod cum ab omnibus approbaretur dixit eis . Examineate vos sedulo & si quemquam ex vobis cognoveritis formidare martyrium cedat cum pueris ne deficiat in extremis grandis enim est carnis animæque distinctio . Cumque se scrutassent biduo diligenter , reperti sunt quingenti & quinque qui solido animo ad suscipiendum Martyrium pro Christi nomine sunt accincti . Qui se crebris orationibus preparantes feruenti animo ad Martyrium anhelabant . Dum autem Sacramentis Ecclesiasticis se munirent , cognoverunt duos ex ipsis iuuenes plurimum formidantes , quorum unus Columbanus & alter Eleuterius vocabatur , qui discedentes à cæteris in quodam antro prope littus Insulæ latuerunt . Dies iam aduenerat expectata noctis tantum intercapidine diuisa , instantèque vigilia matutina , clara luce è speculis in longum dirigentes obtutus , viderunt hostile agmen aduentare , appensisque velis æqua fronte in obliquum deductis cornibus , totumque allabi classibus æquor . Extemplo turbati animis disiectique à proposito cum cuperent malè euadere , nec pateret usquam locus effugij . Iam enim & hoc per spiritum prænoscens Beatus Porcarius naues omnes à portu clam longius abduxerat , interdicens nautis ne intra præfinitum sibi tempus ullo modo redirent . Carpens itaque gens prophana littora Insulæ Lerinensis , frenderet & murmurat rugiens contra Sanctos . Interim Ecclesiae destruuntur , cruces confringuntur , altaria & sacra omnia prophanantur , improbe rapientes Monachos innocentes .

Quibus etiam iniecerunt plurima tormenta ut manifestarent quæque absconderant pretiosa. Cumque à sanctis nihil præter viles vestes quibus se contexerant reperissent, disgregarunt à senioribus iuuenes, plurima eos promittentes si eorum ritibus consentirent; & si renuerent eos diuersis cruciatibus interficerent. Tum vexillum sanctæ crucis quod in agmine primo dux bonus præferre consueuerat, defixa cuspidi ponens instaurabat animos dictis mordacibus. O inquit fortissimi milites. O instructissimi diuini præcili bellatores. Quo ruitis, cui colla datis? Quis furor insanias agitat caligine mentes? State precor, state ne velitis manu stiuam tenentes retro respicere. Seruantes autem ex illa sancta caterua sacrilegi hostes quatuor iuuenes robustos corpore & facie venustos, Ducas eorum nauigio recluserunt, reliquos omnes opprobriis insultantes, plagiis afficientes, lanceis pungentes, gladiis laniantes postremo geminatis vulneribus confoderunt. Columbus vero & Eleutherius qui vt supra diximus in scopulosa cauerna se absconderant, videntes per foramen obliquum sociorum animas in aëre sicut stellas fulgentes, cum Angelis gloriantes, & se inuicem præstolantes dixit Eleutherio Columbus, Nonne, vides cum quanta gloria fratres nostri, qui modo passi sunt, nos expectantes ascendunt ad cœlum? Eamus ergo & nos vt cum eisdem laureati ascendamus ad Dominum. Eleutherio exire reluctantे prosiluit ab antro Columbus, qui illico per Martyrium cateruæ associandus, detruncatus est. Cumque trucidasset gens prophana monachos viros innocentes, & eorum furor adhuc ferueret ad malum, Ecclesiæ omniaque sacra ædificia Lerinensis Insula funditus euerterunt soloque æquarunt, lapides & columnas sanctuarij miro modo fabricatas comminuentes in ignominiam Christi & Catholice Ecclesiæ in mare proiecerunt. Sed postquam rabies eorum delictis omnibus quievisset, nauigantes inde peruererunt ad locum cui nomen Agathon, ubi captiu quatuor illi Monachi obtinuerunt, vt naturæ satisfacerent, è nauigio descendere, qui nemoris condensi latebras intrantes per vmbrosa conuallia non sive diuino nutu aufugerunt, totaque nocte per secreta nemora ambulantes, ad locum qui Aralucis dicitur, peruererunt. Quo in loco paruum nauigium prope littus maris repentes & ascendentes, sacram Lerinensem Insulam circa auroram intrauerunt. Cernentes autem tantorum Patrum venerabilia corpora totantisque vulneribus confolla & valde lacerata, Quis enarrare valeat quos gemitus, quas lachrymas, quæ suspiria ab imis visceribus emittebant. Mærebant enim cordibus cur vna simul cum illis beatissimis coronari gloria Martyrij non meruissent. Vnde lugubres voces amarosque gemitus alter ad alterum emittere & iterum reuocare non sinebant. Eleutherius vero percipiens mærentium voces, ab antro prosiliit cognitisque fratribus iterum lachrymæ, iterum gemitus incredibile dictu super occisorum Monachorum crudelē mortem renouantur, pœnitiebat enim se ad gloriæ palmam cum illis sicut potuerat cum Columbo non peruenisse. Sed prouidentia diuina eum superstitem seruari voluit, vt eo superstitio & scientie posterisque reuelante, celebranda semper, sicut dignum est,

est, passio Sanctorum & festiuia in æuo coleretur. Deinde sacram Insulam, custodem venerabilium talentorum, solitariam, non sine lachrymis, ut credi potest, relinquentes, Italiam ad socios requirendos petierunt, vbi Romæ summo Pontifici Gregorio II. significarunt Sanctorum Monachorum necem & Cœnobij Lerinensis ruinam. Passi sunt autem isti Sancti Martyres circa Christi annum 730. pridie Nonas Augusti. Euolutis post hoc exitium aliquibus annorum circulis & per potentiam Francorum expulsis à Provincia barbaris, vir Domini Eleutherius eversum Lerinense Monasterium cum cæteris Monachis ab Italia venientibus procurarunt restaurari, & in pristinum statum redigi. Arelatem insuper obfidence vallasse tradit Pontificium Arelatense in Georgio, eaque capta munitissima circumquaque loca euertisse, ne hostibus usui esse possent, inter quæ fuit nobilissimum illud Montis Maioris Monasterium quod extra muros ædificari iusserat Childebertus. Heu quas strages in miseris Arelatenses, in sacra templa direptiones, incendia, & sacrilegia perpetrarunt quot in virgines stupra, nemo sane mortalium digne exprimat: De his Sigebertus in Chronico sic habet. *Arelate urbe Galliarum capta à Saracenis, & omnibus circumquaque demolitis Carolus adscito sibi ad auxilium Luitprando Rege Longobardorum eis occurrit eosque terrore nominis sui in fugam vertit. Francos vero à Longobardo Rege adiutros sepulchralis Luitprandi inscriptio testatur Romæ, in Basilica Apostolorum Petri & Pauli:*

deinceps tremuere feroce

Uisque Saraceni, quos dispergit impiger ipsos

Cum premerent Gallos, Carolo poscente inuari.

35. Plura subiicit Baronius anno 738. quæ minimè reor prætermittenda. Bene quidem cessisse rebus Hispanis vt Saraceni maximè suo ipsorum damno Gallias bello tentarint vbi ad internacionem sæpè deleri à fortissimo Duce Carolo cognomento Martello, qui hoc ipso anno eosdem Saracenos Provinciam occupantes vincens, in fugam adegit, eamque sibi vindicans Francorum regni coronæ coniunxit. Ad victoriani verò illam proditur illud insigne de Saracenis quod fuga lapsi naues consenderunt, vt iisdem redirent quibus venerant nauibus in Hispaniam, ac vi tempestatis fuerint fluctibus mersi. Est etiam mentio de eorum immenso naufragio in Epitaphio sculpro in Sepulchro S. Cæsarij Arelatensis Archiepiscopi denuo restituto. Etenim inuidentibus Saracenis cipitatem Arelatensem, ab ipsis etiam fuerunt monumenta contrita penitusque deleta. Ipsis verò cæsis atque fugatis, parta pace cum securitate fidelibus, quæ impij fuerant demoliti, pij continuo restaurare cœperunt, & inter alia eorum patroni Sepulchrum S. Cæsarij, quod & eiusmodi versibus ornauere:

Cernitur hic Pario renonatum marmore regmen.

Patri Cæsario Pontificique sacro.

Quod scelerata cohors rabie destruxit acerba,

Hanc virtute Dei sorbuit unda maris.

Præfut'

Presul & in stagno Arelatis sede locato

Geminus id Paulus strenue compisit opus.

Cui Christus tribuat cælestis premia vita,

Cætibus Angelicis consocietur ouans.

Et nobis venerande Pater miserere precando,

Diluat ut nostra crimina cuncta Deus.

Hactenus sepulchralis inscriptio Saracenorum naufragij index.

36. Anno Christi 719. Leo III. Isauricus Theodosio initiatu fit Imperator, regnatque annos 24. Hic appellatus est Iconomachus, hoc est imaginum expugnator, propterea quod imagines ac statuas Sanctorum è templis, Iudæos usus autore, abduci & incendi mandauit. Leonis insaniam Gregorius I. Romanus Pontifex cum per literas cohibere non potuissest de Concilij Romani sententia Imperatorem eiusque contactos hæresi, subiecit Anathemati, ac Romam & quidquid in alia reliquum erat à Græcorum abstraxit imperio, tributaque pendere iis ultra prohibuit. Hinc Luitprandus Longobardorum Rex ad vacui spem Imperij electus urbem obsidet, Romani Imperij titulos à Pontifice expressurus, sed in cassum spes visque omnis cecidit. Carolus Martellus à Gregorio est imploratus. Luitprandus Martelli denuntiatione ab incepto defistit. Moritur Leo ex intercute, sive intestinorum dolore anno tyrannidis suæ exacto 24. Christi 741. Qui hoc perniciosior fuit, quod Constantinum filium patre deteriorem reliquit hæredem. Hic ab stercore quod baptismo infans admotus in aquam eliserat, Copronymi cognomen meruit, ex quo S. Germanus Patriarcha qui eum baptisabat haud vanum impietatis illius omen accepit. Præterea quod bimus coronatus Porphyrogeniti nomen quod primus tulit ei conuenit, & in societatem imperij impietasque adscitus à Patre, non Diuorum templis, non sacris reliquiis, non B. Matiae Virginitati pepercit. Quamquam moriens se ob dishonestatam B. Virginem Dei genitricem æternō damnatum incendio testatus est, eique deinceps venerationem iussit tribui. Monachis potissimum infensus, quorum ille magnum numerum ut & aliorum ordinum quos ab impietate sua abhorrere cognorat, variis suppliciis affecit. Huic proximè subrogatur filius Leo I V. Porphyrogenitus & ipse dictus, vel à natali cubiculo, vel quod ipse quoque à Patre adhuc infantulus adscitus esset in societatem imperij, qui cum Catholicum se principio simulans, sibi largitione populari quæsiuisset gratiam, in apertam hæresis professionem erupit, quam & sacrilegio cumulauit. Nam coronam gemmis insignem, quam dedicarat olim Mauritius, ex æde S. Sophiae sublatam capiti suo ausus imponere, statim pestifera correptus febri misere absunitur. Ac ne dubia morbi causa foret in eius capite carbunculi extiterunt. Rerum potitus est annos omnino quinque ac reliquit hæredem Constantimum V I. sub Irenes tutela matris, quam Athenis oriundam anno 769. duxerat vxorem. Erat hæc mulier Chacani Cazarorum Regis filia quam Christianam factam Irenem vocarunt. Cumque sacras literas didicisset, pietate claruit & sacras imagines coluit & colendas palam testata est. Imperauit cum filio

Constantino

Constantino annos 10. quo tempore Stauracij Patriij consilio omnia gerebantur. Postea imperio deiecta regnauit filius solus annos quinque. Verum Constantinopolitani non ferentes eius flagitia reuocarunt ab exilio matrem, quæ oculos filio eruens postea 3. annis imperio præfuit sola. Itaque Irene & Constantinus in imperio fuerunt simul annos 18. usque ad annum à Christo nato 801. Effossis oculis Constantinus paulo post expirasse dicitur. Quod parricidium in' Irenes laudem traxere Græculi quidam, sed quam inuisum Deo fuerit, septem decim dierum horrenda caligo testata est, quæ mortem illius est consecuta. Irène quoque anno post sexto Christi 802. ab Nicephoro imperio fortunisque omnibus exuta & in Lesbon deportata nondum anno vertente obiit.

37. In Galliis Carolus Martellus Pipini Magistri aulæ filius paterno titulo non contentus Franciæ princeps est appellatus, & nouum titulum nobilissimis subinde victoriis illis quas supra commeminimus decorauit. Eius auspiciis Frisia & Vuestphalia à S. Vuillibrodo ad fidem Christianorum conuertuntur. Qua forte occasione Batholdus Dux Frisonum insigne stultitiae documentum dedit, cum ad Vilfrandum Episcopum baptifandus accederet, sciscitatus ab eo est apud inferos ne apud superos plures essent maiorum suorum? Vbi plures apud inferos cruciari accepit. Satius est, inquit, ut plures sequar. Itaque expers baptismi triduo moriens damnatorum numerum auxit. In Prouincia Carolo absente defectionem ab imbellibus tunc Francorum Regibus ignaviaque & otio victis molebatur Mauritus siue Maurantus Massiliæ Dux siue Comes, ac Burgundionum Prouincialiumque animos pertentabat. Reuerso Carolo fugæ tantum locum inuenit, qua se in præruptos Montium secessus maritos, haud procul Massilia, recondidit & penitus abstrusit. Athimum præterea & Amorrheum Saracenorum Reges eiusdem Prouinciae fines ingressos Auenione ad Rhodanum inclusit, & ingenti clade illata ab urbis Arelatensis obsidione repulit. Quæ verò scripta leguntur de Caroli anima æternis pœnis inferis mancipata & de corpore in sepulchro non reperito, in vita S. Eucherij Aurelianensis Episcopi, & apud Gratianum 16. quæst. i. post caput 59. ex Concilio Rothomagensi, & in vita S. Rigoberti Episcopi Rheemensis, & in scriptis capitulis ut præ se fert titulus ab Episcopis Prouinciarum Rhemensis & Rothomagensis ad Ludouicum Regem missis, non omnino certa fide constant. Exstant certè laudata Caroli pietas à duobus Gregoriis summis Pontificibus secundo & tertio, cuius terrij illud maximum est ab eodem Carolo Martello præconium, quod tum Dei tum eiusdem Caroli opitulatione S. Bonifacius centum millia Germanorum Paganorum ad Christianam religionem suscipiendam conuertisset, ut plane de ipso, occulta licet & nobis incognita sint diuina iudicia, salutem cum piis regibus consecutum existimare liceat & si peccator extiterit, ut solent Reges saepe delinquere, per exomologism illam factam quæ suam animam Domino per Dionysium præsentandam adeo solicito studio commendauit, bene sit de eius salute sperandum. Nec illud tacendum quod idem Carolus laudatus etiam inue-

nitur ab ipso S. Bonifacio Germanorum Episcopo, cum rogauit filium eius Carolomanum ut bene cœpta à parente circa cultum Christianæ religionis prosequeretur, rogans eum insistere paternis vestigiis.

38. Anno Christi 745. desolata Aquensi vrbe à Saracenis corpus B. Magdalænæ Gerardus quidam Burgundia Comes ad Cœnobium Vicelacum à se constructum transtulisse dicitur, quæ translatio quamvis fide vacillet omnino, & commentitia sit, tamen ex eo tempore Magdalæna aduentum in Gallias & eius sepulturam Sammaximinensem constanti fama atque omnium sermone celebratam fuisse scribunt Siebertus, Molanus, Guisius, Antoninus, Paradinus, Fasti Ecclesiæ Aduensis & Senonensis & alij passim Christiani orbis illustrium Ecclesiarum.

39. Sub id tempus Carolus Imperator Massiliæ nouos instituit Magistratus quos Vicedominos appellarunt ac gererent potestatem quidem sed imperio Generalium Prouincia Gubernatorum sive Patriitorum ut aiunt obedientem atque subiectam. Primus qui hac ætate titulum Vice-domini Massiliæ sustinuit vir populi primarius fuit Ansemundus nomine, de quo memorant Annales in Chartulario Cœnobij S. Victoris Massiliensis.

40. Mortuo Carolo duo filii Carolmannus maior natu atque Pipinus successerunt hæredes. Illi Orientalis Franciæ pars cum Suevia sive Alemannia & Thoringia, Pipino Burgundia, Prouincia Neustriaque cessit. Hic Zachariæ Pontificis autoritate ac Francorum consensu Procerum Regiam ad potestatem quam olim obtinebat (nam veteribus Regibus iam ad egestatem redactis ad Magistros aula sive Maiores domus deuenierat) nouum Franciæ titulum Regis adiecit anno 752. Chilperico enim Merouingiorum postremo Rege ob inertiam exauctorato & in Monasterium detruso, Francorum regnum nouam in familiam transit. Per id tempus Aistulphum Lengobardorum Regem Romanis infestum Stephanus III. Papa fugiens ad Pipinum venit in Galliam à quo incredibili exceptus honore eum, vt Longobardis bellum inferret, adduxit. Anno itaque 754. Pipinus transgressis Alpes Aistulphum bello perit, acie victum Papiaque circumsesum tandem perpulit, vt Exarchatum (nunc Romania dicitur) & Pentapolim quæ Anconam & quatuor alias Picini vrbes continebat, Pontifici traderet. Inde in Galliam regressus Aquitaniam & Vasconiam subigit. Parlamentum in Francia primus instituit anno 757. A Saracenis ad fœdus ineundum incitatus legatos eorum in Castro Celleni super Ligerin summa cum humanitate suscepit, & Massiliam vnde venerant reuersos multis datis donis muneribusque regalibus ditatos in patriam remisit. Diem obiit Parisis anno regni sui 17. auctumque Franciæ regnum duobus filiis Carolo & Carlomanno legat anno Christi 768. sed non multo post Carlomanno extincto solus regnauit Carolus, Princeps sine controversia maximus, nam & armis inuictus & doctrinarum excultus studiis, earum fautor acerrimus fuit & Catholicam religionem eiusque caput Pontificem Romanum vnice coluit. Desiderium enim Longobardum regni proferendi audiuimus, res ablatas Romano Pontifici Adriana

Adriano restituere abnuentem commisso prælio fudit fugauitque ,Papiæ deinde obſeſſum malisque domitum in deditiōnem accepit. Ita Rex dominandi audius regnum augere moliens amisit , nobilior ad posteros Longobardorum regno perditō , quām Alboinus inchoato. Stetit id regnum annos circiter 220. Inde Pipini patris donationes Romano Pontifici factas sanxisse non contentus , eas munificè cumulat Corsica , Sardinia , Sicilia , Ducatu Spoleto , Tuscoque adiectis , quibus etiam Veneriarum & Histriæ adscribuntur Provinciæ.

41. Inter hæc Massiliense S. Victoris Monasterium Pipino & Carolo iam notum ac nobile multis ab vtroque ditatum honoribus & præceptis decoratum Imperialibus fuſſe teſtantur Annales in Diplomate Benedicti IX. De iterata dedicatione reparatæ huius Ecclesiæ S. Victoris Massiliensis. Concepta ipſa Pontificis verba Disquisitionis noſtræ cap. 18. De Magdalena Massiliensi aduena , recitauimus. Qui vero prafuerunt his Superioribus temporibus Abbates certo Diario carent , sed neque eorum nomina omnia in tabulis reperiuntur , titubatque rerum gestarum historia memorabilium , nulli innixa fundamento , quia bello & ignavia in his turbulentissimis tempeſtatibus , Franci Ecclesiarum bona ſibi vendicabant , procurauit enim apud Carolum Adrianus Papa ut antiqua iura Ecclesiæ redderentur , literisque Bertericum Viennensem monuit. *Quod quia* , inquit , iam Archiepiscopalis dignitas per 80. annos à Francis eſſet conculcata , vltore etiam numine Saracenorum ſeu Agarenorum enſis per Provinciam debacchabatur , &c.

42. Porro Imperatores ac Reges plures interuallo iſto quam vñquam aliâs Monasticam vitam amplexi sanctitatem ſuam probarunt. Anastasius II. ſive Arthemius , vt erat vir egregie doctus priusque , ſacra ſimulachra impeneſe fouit , ac demum rebus parum fœliciter cedentibus depoñit Principatus insignia , ac ſibimet imperare afflueſcit Monastico habitu ſumpto. Par Theodosij cognomento *Adramyteni* eius successoris conditio , primò enim imperij anno nondum exacto , à Leone Iſauro cuius Duce captus & initiatuſ ſacris , quietiorem quām in imperio vitam egit. Rachis Longobardorū Rex Perusiam oppugnabat. Ad eum Zacharias in caſtra venit , cœleſtis numinis ſi pergaſ intentans iram , cuius colloquio ita immutatus eſt ut Perufia quam obſidebat reliqua , Papiam reuersuſ regnoque conſtituto & in manus Aſtulphi fratriſ tradito , tum Romam profectus , ſe cum ſua vxore & filia Deo conſecrari. Ipſe Benedictino habitu à Zacharia Pontifice induitus , in Caffenſe Monasterium ſe receperit , quo etiam in loco poſtea creditur Abbas fuſſe. Valuit fortallis apud Rachim recens Carolomanni exemplum. Is quippe Caroli Martelli filius & Austrasiæ ac Sueviæ Rex multisque operibus clarus , cùm cœleſtium amore captus Romam priuatus & pauper veniſſet , à Zacharia Pontifice ſacros ordines & religiouſum habitum accepit , deinde Cœnobio in Soracte monte edificato illuc aliquandiu habitauit. Sed cùm propter vrbis propinquitatē à multis viſeretur , quod illius ſpiritualē quietem interturbabat , tranſtulit ſe in Caffenatem montem , vbi à Petronace Ab-

bate summo cum gaudio exceptus mirabiles progressus in omni virtute ac præstern humilitate effecit. Vixit Carolus hic anno circiter 750. De aliis Platus De bono status religiosi. Etelredus, inquit, Mercia Rex anno 704. regno pluribus annis cum summa religione administrato, Chenredo fratri filio pene puerō id relinquens, ipse Cœnobium quod erat in eadem eius ditione petiit, in quo ita virtutibus profecit, ut deinde etiam Abbas factus sit. Ipse verò Chenredus posteriorem vitam patruo magis inuidens quam priorem cùm annis tantum quinque regnasset, Romanum profectus à Constantino I. Pontifice habitum Monasticum suscepit reliquumque vitæ in ea vrbe cum summa sanctitate transegit. Porro huic Chenredo tum itineris tum consilij socius fuit Offa Rex alter Orientium Saxonum in eadem Anglia, qui item in ipso ætatis flore in summa mundanæ fœlicitatis abundantia omnia spernens ac conculcans, ab eodem Constantino detonsus tunicaque Monastica ornatus est. Anno 740. Inas Rex item horum Saxonum artibus belli & pacis inclitus, pietate autem in Romanam sedem adeo memorabilis ut totum suum regnum ei tributarium sua sponte fecerit, hic igitur Romanum ipse quoque se contulit, atque ut nudum Christum nudus & expeditus sequeretur, regno se exuens religiosam vitam magno cum animi feroore aggressus est. Idem fecit Nortumbriæ Rex Ceolulfus, ille cui Beda suam inscriptit historiam. Is cum annis 8. imperasset, quasi fessus & quietem expertens ad religionem fugit. Regnum autem Egberto patruo reliquit, quod ille cum annis 20. tenuisset, denique idem quod Ceolulfus consilium in eodem Monasterio sequutus est. Alterum eius exemplum vidit Hispaniæ in Veremundo Castellæ Rege anno 786. de quo hoc etiam traditur, quod Alphonsum potius consobrinum quam duos filios ætate adhuc teneros sibi sufficiendum putauit, cum ita subditis magis expedire iudicasset, ne à pueris regerentur. Quid autem mirabilius quam Eteldrada quæ binis regibus Angliæ matrimonio coniuncta, cùm vtroque virginitatem seruauit, à posteriore etiam post annos 12. facultatem obtinuit migrandi inter Virgines Deo sacratas. Quam facile est existimare qualis fuerit in Monasterio quæ tam sancta fuerit in regno. Atque huius quoque ut sanctæ Natalis dies ab Ecclesia commemoratur, vixit autem anno fermè 706. Leone Imperatore elatuit in Syria S. Ioannes Damascenus qui pro sacrarum imaginum cultu stilo decertauit. Alcuinus ex Anglia profectus in Gallias doctrinæ summa opinione floruit, quo præceptore plurimum usus est Carolus Magnus ipse diuinis humanisque literis in paucis eruditus quem ille S. Martini apud Turonos Cœnobio præfecit aliisque nonnullis, nec tamen Monachus fuit neque sacerdos, sed ordine Diaconi contentus viuere desit anno Christi 804.

43. In Elencho Antistitium Massiliensium quem si annuerit Deus edituri sumus in lucem, Maurontus ex Abbatte S. Victoris Massiliensi ac discipulo S. Cassiani in Berengarij Massiliensis Episcopi demortui sedem assumptus dicitur anno Christiano 780. Adriani I. Pontificatus anno 9. Carolo Magno Francorum & Longobardorum Rege. Hæc eius singularis laus.

Iaus quod Carolus Magnus paucos Abbates æque atque ipsum charos haberet nec pateretur quicquam Maurorum rogantem ab se non impe trare. Cum igitur oblato libello principi supplicasset ut ablata Monasterij prædia aliqua & à Magistratibus parum æquis aut benevolis regio fisco addicta restituerentur haud difficile fuit iudice Imperatore Maurorum super intentata lite victorem discedere. Quo pacto nobile prædium *Chandol* à viro principe Naufridio & vxore eius Adaltrude Abbatii & Monachis Massiliensibus S. Victoris testamento relictum & à Patrio quodam, nomine *Antener* Regio fisco perperam adiudicatum, haud difficile fuit à delegatis per Carolum Magnum extra ordinem iudicibus, qui tum fortè in Diniensi ciuitate Prouinciae, pro tribunali decernebant recuperare, & ad ius ab alienatæ possessionis curante Mauronto redire. Obiisse aiunt anno 804. 12. Calend. Nouemb. de quo Martyrologium Gallicanum in supplemento. *Massilia S. Mauronti Episcopi cuius corpus plerisque beata anime irradiationibus illustratum in templo Cathedrali eiusdem urbis plurima cum veneratione seruatur.*

S A E C V L V M V.

Annus Christi 820.

A Conditu Monasterij 400.

44. **A** Bhinc annis pluribus fere centum vacuitatem quamdam notat. Indicis nostri autorum quod scriptores vel instrumenta horum temporum in tabulario Monasterij non extent, tum quod frequentissimi bellorum ciuilium tumultus aut barbarorum incursionses vix tum ex legibus quicquam fieri paterentur. Hoc enim sæculo vniuersæ Christianæ Republicæ luctuosissimo, perpetuos deinceps, in Italia præfertim & Gallia, ciuilium & externorum motus armorum extitisse nunc ad hos nunc ad illos transeunte siue Pontificatu siue Imperio Romano, non ex memoria modo nostra & patrum nostrorum, sed ex annalium monumentis atque ex regum commentariis cognoscimus. Acciderat omnino huic ætati, quod aliis interdum solet, vt hominum industria in quoquis genere virtutis consenseret, nullis calcaribus adhibitis, quibus horum in genia ad laudem excitarentur quod fieri & bene institutis populis optimisque principibus consuevit. Inter cætera fuit annus Christi 799. Ecclesiæ Romanæ lugubris ob immane sacrilegium admissum in Romanum Pontificem à scelestis & impiis Ecclesiæ Romanæ potentioribus Clericis. Nepotes siquidem Adriani Pontificis Paschalis Primicerius, & Campulus Sacellarius cum affeclis militantes in Romani Cleri primis Ordinibus, inuidia tabescentes ob Leonis electionem, odio implacabili ipsum prosecuti calumniisque infectati, tandem eo furoris & insanie sunt prouecti vt in ipsum sacrilegas manus iniicerent, in terram proiercent, expoliarent, conciderent, oculos eruerent, linguam radicitus præciderent, idque in sacri munericis functione per Litanias ritu solenni

populum expiando. Veriti autem ne à fidelibus eriperetur, abstractum in Monasterio S. Gerasimi in arcta custodia recluserunt, in qua cooperante Domino & B. Petro Apostolo suffragante, magno miraculo Pontifex & visum recepit, & lingua ad loquendum ei restituta est. Vnde eodem diuino nutu ab Albino cubiculario & aliis piis ac fidelibus viris extractus, & ad Basilicam B. Petri deductus est omnibus de S. Pontificis liberatione gratulantibus, & de tanto miraculo Deum celebrantibus. Inusitati tamen sceleris atrocitate permotus Carolus Magnus Romani adiit, ubi cum innocentissimus Pontifex obiecta crimina sponte iureiurando diluisset, ipso Natalis Dominici die anno 800. nec opinantem inuidens Carolum, coronam capiti eius imponit ac Romanorum Imperatorem salutat. Cui vicem deinceps Carolus obsequio & liberalitate rependit. Habita in sequenti mox anno de parricidis quæstio est, damnataque capitis Pontifice deprecante solum vertere. Cæterum quod ipso incio Carolo id factum acciderit, testatur Eginhardus in eius vita. *Romam veniens, inquit, propter reparandum qui nimis conturbatus erat Ecclesia statum, ibi totum hyemis tempus prostraxit, quo tempore Imperatoris & Augusti omen accepit, quod primo tantum auersatus est, ut affirmaret se eo die quamvis precipua solennitas esset non intraturum fuisse, si consilium Pontificis prescire potuisset.* Inuidiam tamen suscepit nominis, Constantinopolitanis super hoc indignantibus, magna tulit patientia vicitque eorum contumaciam magnanimitate, qua iis procul dubio præstantior erat, mitten-
do ad eos crebras legationes & in Epistolis fratres eos appellando. Ac primum Ireneis Imperatricis coniugium per Legatos Constantinopolim missos expetiit, Leone etiam Papa per suos Legatos suffragante, vires Orientis Romano Imperio adiecturus; cum Nicephorus Patrius & Logotheta indignum ratus omnia ad Latinum Augustum vergere, rem turbauit tumultuque per eam occasionem Bisantij concitato vacuum ipse inuidit imperium, & contra fidem iuramenti comprehensam Irenem relegat prius ad Principem Insulam, in Monasterio ab ipsa ædificato, & post in Lesbum insulam ubi studioissimè custoditam & ab omnium conspectu remotam detinuit. Mox Legatis ad Carolum destinatis pacem cum eo fœdusque renouat, ut alter Orientis alter Occidentis Augusti fratresque inter se essent. Quidquid Italæ hinc à Neapoli inde à Siponto in mare procurrit cum suis è regione insulis ad Græcum, reliqua pars ad Latinum Imperatorem pertineret. Sub hæc Danos cum eorum Duce Godfrido compressit, nec non Venetos, qui & in ditionem à Pipino Catoli filio accepti sunt. Mauros etiam Italianam Insulasque populantes perduces suos repulit. Collocavit & præsidia Germanorum in Hungaria ad conseruandum regnum, ex qua occasione etiam hodie Germani in Hungariæ finibus habitant quæ *septem Castra* appellantur.

45. Nec armis & bellis gerendis solum clarum esse, sed Respublicas quoque instituere & honestis legibus ac doctrina religionis, curæ maximæ fuit sapientissimo Imperatori. Concilia aliquot Romæ celebrari cœravit, & in Gallia aliquoties. Quinque colliguntur ab Aemilio nempe Moguntinum,

Moguntinum, Rhemense, Turonense, Cabilonense, Arelatense. Quin & tria publica gymnasia instituit ad propagandam & conseruandam doctrinam Christianæ religionis, Bononiæ, Lutetiæ Parisiorum in Galliis, & Papiæ. In Germania similiter multa Monasteria erexit in usum iuuentutis instituendæ scholarum loco. His adde quod Francorum ius quoque in ordinem redigi & legum libros conscribi iussit. Nam vetus illud ius Romanorum iam diu antea per Longobardos & Francos oblitteratum erat.

46. Nostras peragrasse Insulas & peregrinatum tota Prouincia esse cognoscimus tum ex M M. S. S. antiquis Cœnobij S. Pontij Niciensis, tum ex aliis eiusdem Prouinciae Annalibus. Nam de Siagrio urbis Nicensis primo Episcopo. Natione, inquiunt, & genere Caroli Magni Imperatoris Pipini filij fuit. Qui Carolus diuina inspiratione ad partes Prouincia Prouinciarum disponente peruenit, ut paganos & infideles ex dictis locis expelleret, & ipsam gentem ad fidem Catholicam reduceret qui cum venisset ad fines Cemellienses & Nicienses, regem Chimerensem, Cemelensem & Nicensem ope diuina destruxit & effugavit. Duxerat enim idem Carolus secum dilectum honestumque iuuenem Beatum Siagrium nepotem suum Comitem Briensem, qui inueniens in districtu Cimella Ecclestam, in qua S. Pontij Martyris corpus venerabatur, Monasticam regulam scilicet gestiens a Patre Carolo Magno ut inibi sibi Monasterium edificaretur, instantissimis precibus obtinuit. In quo postmodum B. Siagrius veluti clarum iubar virtutibus ac miraculis plurimis effulgit, ipsumque Monasterium multiplici virtutum genere decorauit ad cuius piam petitionem idem Imperator Comitatum Cemelliensem fibi & Monachis presentibus ac futuris in perpetuum in prefato Cœnobia Deo ministrantibus, ad quotidiana onera supportando benignè cessit ac largitus est. Massiliæ Monasterio S. Victoris largum, beneficium, liberalem se præbuisse constat ex dictis de Mauronto Abate & Episcopo Massiliensi supra num. 42. Arelate S. Petri Monasterium in Monte Maiori à Childeberto fundatum restituit auxitque muneribus. Ecclesiam ibidem S. Crucis à fundamentis erexit, quam deinceps collapsam & restauratam secundo ab hoc sæculo Pontius Archiepiscopus Arelatensis dedicauit Raimberto Abbe. Et alteram S. Luciani cineribus celebrem fecit in urbe, Turpino Rhemensium Archiepiscopo Missarum solemnia celebrante, quam tamen non à fundamentis construxisse sed tantum restaurasse demonstrauimus alias cap. 18. num. 7.

47. Denique in vita totius moribus Carolus vir Magnus, talis ac ratus fuit Imperator, ut nullus fortasse illi æquari possit siue rerum gestarum magnitudinem siue religionem species sed nec in moribus haberet æqualem, nisi coniugalem castitatem concubinarum introducione fœdasset, sed posterior maculas istas poenitentia ingeris absterrit, dum carnem suam senilem licet, cilicino super nudum corpus inherentem iugiter indumento attruit. Moritur Aquisgrani anno sua ætatis 72. Regni Francorum 46. Imperij vero 14. post Christum natum 815. 5. Calend. Februar. Indict. 7. sepelitur ense accinctus, cum sceptro & corona, Euangelium

gelium aureum tenens manibus, plane habitu Imperiali, genibus flexis, magno vniuersorum luctu. Porro egregiarum ipsius virtutum merito Ecclesia Gallicana eius diem natalem celebrat, habentque inter sanctos recensitum Aquisgranensis Ecclesiæ Tabulæ.

48. De Concilio Arelatensi sub Carolo Magno quod perstringit vitæ autor, fuse lateque dicit Pontificium Arelatense in Ioanne. Ex aulico Episcopus Ioannes testis adfuit testamento Caroli Magni, à quo dimisit, Arelate Cypriani ossa qua Lugdunum deferebantur coluit & veneratus est ut coniicio ex his versibus. *Vt tua Cypriane Martyr seruaret loculus negligetus ossa.* Subditque. *Concedunt celeres ratem paratam, Nec seui metunt pericla Ponit.* Egressis Arelas opima portu, Occurrit placido sinuque latè fessos excipit ac fouet benigne. Indixitque postmodum Concilium quod habes hac præfixa nota. *Domini anno 46. Incliti & Orthodoxi Domini & Principis nostri Caroli Imperatoris sub die sexta Idus Maias. Era 851.* *Vnanimitatis nostra Conuentus in Arelatensem urbe in Basilica S. Stephani Martyris primi aggregatus consisteret.* Viginti sex in illo Patrum Confessu sanciti Canones solutaque Synodo ad Imperatorem allata decreta & rerum gestarum coram ipso facta est Collatio. Missas verò hic facimus historias quæ Turpini nomine circumferuntur de Carolo Magno, spe-ctantque ad Prouinciam nostram. Nec Tersini, Sansonis, aliorumque Prouinciæ Burgundiæque subregulorum mentionem facio, cùm vnicum Regem orbis Gallicus spectaret.

49. Ludouicus ab insigni vel in diuinæ res vel in suos pietate cognomen adeptus, ex Aquitaniæ Rege in imperij consortium assumptus à Patre eidem luce functo successit, & imperij administrationem auspiciatus est anno 815. Stephanum V. Pontificem ad se in Galliam venientem quanto maximo potuit honore exceptit, autique instituti memor nihil potius habuit, quām vt præberet se patronum Ecclesiæ & Stephanus cum rite inunctum coronatumque appellauit Augustum. Mare vero transisse Pontificem & Massiliam atque Arelatem appulsum ab Abbatे S. Victoris & à Ioanne Archiepiscopo Arelatensi tractatum fuisse honore, dignitate, gratia, non secus ac si fuisse ipse Imperator, dicemus infra cap. 27. In initio sui imperij pacis foedera inita à Patre Carolo cum Constantinopolitanis renouauit & rata esse voluit. Postea Lotharium filium regni consortem delegit, vt in Italia imperaret, qui missis Romanis à Paschale Pontifice imperiali corona insignitus Augustus est appellatus, Pipinum & Ludouicum Lotharij germanos, Aquitanie priorem, posteriorem Bauarie constituit Reges. Bernardus Nepos & Pipini fratri eius ex concubina filius Italæ Rex declaratus. Verum anno 818. Irmingarde vxore mortua, cùm Iuditham Vuelphi Comitis filiam duxisset in matrimonium ex qua Carolus cognomine Calvus genitus est, suspicati tres priores ex Irmingarde natu filij, ne instinctu Nouercæ imperium à se in iuniorem fratrem transferret, simul omnes in patrem haud semel insurrexerunt. Ac primum inter has turbas fama de diuisione regnum Francorumque procerum fauor Bernardum Italæ Regem ad regnum

Binius Tomo
3. an. 813. sub
Leo. 3.

regnum Franciæ sibi armis vindicandum erexit. Sed impium bellum non maiore anno quam consilio gesit. Nam ingenti Ludouici exercitu conterritus ante pugnam patruo tradidit se. Hunc igitur ille à iudicibus capite damnatum luminibus orbari sat habuit, regnoque exutum Italiæ, in ordinem coëgit. Lotarius & Pipinus præter memoratam de ambitu suspicionem nouerçæ, pluribus aliis sed non iustis de causis in patrem infensi, maximè verò quod Bernardo Barcinonæ Hispanicique limitis Präfecto, quem stupri cum Iuditha Imperatrice insimulabant, plus nimio indulgere videretur, defectionem ab eo cogitant. At Bernardus Prefectus ad Imperatorem reuersus non solum innocentiam suam iurecurando purgauit, verùm etiam periculo singularis certaminis probare voluit. Nil inde tamen coniuratorum consilia minus deferuerunt. Pipinus enim apud Patrem remanere iussus eo insalutato in Aquitaniam refugit. Quæ Pipini contumacia Patrem ita commouit ut de Regni sui portione Carolo Caluo iuniori filiorum suorum relinquenda cogitare inceperit. Id quod animos aliorum filiorum à se ita alienauit, maximè verò Ludouici ut in ipsum copias suas trans Rhenum ducere illi necesse fuerit, & hinc Aquitaniam confestim repetere. Fratres iunctis copiis in Patrem insurgunt, illumque fidei ipsorum sese committentem, prætextu Lugdunensis Concilij, terum administratione summouent, & in Cœnobium detrudunt. Imperatricem verò Iuditham in Italiam iterum relegant. Huius tam impij facinoris indignitate permoti quam plurimi tum in Germania tum in Italia proceres, pro liberatione Imperatoris copias cogunt. Cum verò magnus numerus sub Egerardo Franciæ Celticæ quondam Comite accurreret, magnum etiam è Burgundia agmen Bernardus Vuarinusque Comites eduxerunt, quorum postulationibus Lotharius patrem suæ libertati reddere coactus in Burgundiam secessit. Qui verò pro eo in Neustria remanserant Ludouici Patris Ducibus congressi superiores euaserunt. Tamen cum illis opitulandum rediret, Cabillonum Matisconensesque vrbes quas Vvarinus paulo ante aduersus se munierat euerit. Tandem tamen Patri cui etiam Pipinus aderat impar, supplex se dedidit Ludouicus Imperator coacto liberiore Concilio Präfulum Moguntij, siue ut aliis placet Aquisgrani, decretum Lugdunensis Synodi antiquari curauit audaciamque Episcoporum, qui depositionis eius assensum præbuerant, honorum priuatione vel exilio multauit. Pipinus Aquitanæ Rex obiit superstite eiusdem nominis filio, qui contumaciam Patris imitatus, non expectato auti assensu, cum Carolum filiorum suorum minimum Neustria Regem designare vellet, ei pariter Aquitaniam adiunxerit, eumque tutelæ fratris commendauerit. Cum verò Ludouicus Noricorum Rex patrem ea in re Carolo fratri quam sibi æquorem ægre ferret, consilia quædam in ipsum apud Tridentum cum Lothario agitasse postea auditus est. Quibus ut imperator occurreret in Germaniam cum copiis sub anni 838. finem traiecit. Vbi eum ad nouos filij motus compescendos regressum, morbus in Germania corripuit ex quo discessit 12. Calend. Iunij anno quam imperare ceperat 27. vitæ 64. Christi 840. &c

apud Mediatricos in S. Arnulfi Basilica ab Drogone fratre eius vrbis Episcopo sepultus est. Cuius exitum dira solis defectio portendit pridie Ascensionis Dominicæ qui fuit pridie Nonas, hora diei nona.

50. Theodebertus siue Tulpertus in magno Chartulario Monasterij S. Victoris, scribitur anno circiter 811. fuisse Ludouico Pio Imperatori Caroli Magni filio in gratiosis & singulari amore charus, eiusque petitionibus indulssisse ac confirmasse vestigalia Anchorarij dominij iure olim possessa, ab eius parente optimo Carolo Magno Abbatis & Monachorum S. Victoris Massiliensium mensariis sumptibus adscripta, quæ vestitris nauium, si quæ ad portus Monasterio vicini stationem appellerent, indicebantur. Tributorum præterea immunitatem, militiæque vacationem, nec non bonorum omnium donationes ab eodem Imperatore Ludouico eiusque præcessoribus eidem Monasterio factas, deinceps, nouis priuilegiis & instaurati iuris concessionibus & confirmationibus à Lotorio Ludouici filio & successore anno circiter 840. Lotarij Imperij ann. 1. Quæ tanta cura & sollicitudo terum ac personarum Monasterij S. Victoris aperte iudicant Theodebertum Monachum Cassianitam primò quidem in Abbatem S. Victoris, tum in Episcopi Massiliensis locum Ioanni proximè demortuo successisse ut manifestum apparet in Indiculo Episcoporum Massiliensi autore Ruffy l.9.hist. Massiliens. c.1.n.26. & alibi passim.

51. Massilia ad authoritatem Monachorum Cassianitarum augendam pertinuit Ludouici quoque Imperatoris summa in eos pietas. Quid enim dicam benevolentiam? cum illud ipsum nomen Pietatis quod adeptus est, tantis eius siue erga diuinæ siue erga suos meritis leuius mihi esse videatur. Hic æde S. Victoris ornanda redditibusque munienda etiam cum ipso parente ac decessore suo Carolo certauit, namque frequenti cum Magno Abate iuncta necessitudine, & sanctitatis fama permotus & priuilegiis Monasterium & donis datis amplissimis muneribusque cumulauit. Hæc præcipua facelli decora & rerum domesticarum incrementa Ludouico Pio Augusto literis consignata reperio. Conciliauit forte etiam ex parte Imperatoris animum Monachis Cassianitis, Iuditha Vvelphi Comitis filia, quam cum Irmingarde vxore demortua duxerat Ludouicus in Matrimonium, suscepso ex ea Carolo cognomento Caluo, veriti maiores natu Lotharius Ludouicus & Pipinus ne instinctu nouercæ imperium à se in iuniorem transferret, vt supra dictum est, in ipsum haud semel insurrexerunt. Ac primum Pipinus Aquitanæ Rex cum proceribus conspirans Imperatorem comprehendit & Iuditham in Cœnobium Sanctæ Radegundis inclusit. Sed non multo post Germanorum opera restitutus Ludouicus recepit imperium & in integrum restituitur anno 834. S. Cæsariam Massiliæ in Monasteriis Sancti Cassiani edoclam religiosum institutum, S. Radegundis Magistrum Arelates fuisse nemo est qui hoc se audisse non liquido dixerit, ideoque inter utriusque religiosi ordinis Cæsariæ & Radegundis familias vetere vsu intercedente, potuit hanc rem pro magna S. Cassiani commendatione apud Iuditham fama celebrare. Sub id tempus Stephanum V. Roma in Galliam concessisse dictum:

dicturi sumus capite proximo 27. cui Massiliam appulso processere obuiam ex Ludouici Pij mandato Hildebalduſ Archicapellanus sacri Paſatij, Theodulfus Episcopus Aurelianensis, Ioannes Arelatensis, aliorumque Prouincialium ministrorum Ecclesiae cum maxima virorum Principum frequentia, lectissima multitudo. Fundorum permutationem quæ Notoni Archiepiscopo Arelatensi cum Leymbulpho Comite intercesserat approbavit Ludouicus Aquisgrani, anno regni sui 12. Christi 825. Comes dicebatur Leymbulphus quod toti Prouinciae sub Regia Francorum auctoritate terra marique imperaret. Quatuor indictis Conciliis, Tolosano p̄ræfē voluit Notonem nostrum Ludouicus, idque edicto promulgauit, quod extat Tomo 3. Conciliorum sub Ludouico anno 829. sub Leone I V. *Quapropter, inquit, statuimus atque decreuimus cum consultu sacerdotum ceterorumque fidelium nostrorum, huius rei gratia ob placandum scilicet contra vos nobisque subiectos Domini furorem, conuentus eorumdem Episcopum in quatuor Imperij nostri locis congruentissimè fieri, in Moguntiacensi vrbe, in Paristorum vrbe, apud Lugdunum, quarto etiam apud Tolosanam urbem, quo simul conueniant Noto, Bartholomeus, Adalensis, Agilphus cum suffraganeis suis.*

52. Secundum Ludouici obitum, Lotharius Austrasiam regionem quam sibi in Francia reseruata à suo nomine Lotharingiam appellauit, & se Imperatorem Italiaeque Regem, Ludouicus vero Germaniae Francorumque Orientalium, Carolus Franciae Occidentalis siue Neustriæ à quo sequentes Reges Gallorum originem ducunt, Pipinus Aquitaniae, Reges nuncuparunt. Quamquam huius filios Pipinum & Carolum paternam Aquitaniae hæreditatem sibi vendicantes, Monachos coegerit fieri Lotharius, quod ad annum 852. Sigebertus refert. Cæterum Lotharij principatus magnis Christiani orbis cladibus insignis fuit, Saraceni semel & iterum ac s̄epius traiecere in Apuliam & Latium. Ab his Apostolorum Petri & Pauli suburbanæ Basilikæ spoliatae. Latium omne depopulatum, peruestata inde Campania, Tarentum direptum. Sed tandem cœlestis ira cecidit in iræ ministros. Onusti p̄räda domum repetentes, fœda tempestate coorta, pariter cum p̄räda obruuntur fluctibus. Alij nauali p̄äbio à Leone Romano Pontifice superantur ad Ostiam, & insignis est relata victoria, quæ populo Romano antiquam naualis triumphi speciem præbuit. Inde à Leone IV. refectis iis pene omnibus ornamentijs, quæ Saracenus abstulerat, & nouis mœnibus erectis Noua v̄bs Leonina conditoris nomine appellata. Is & Angelicam arcem Romæ extruxit. Quod autem Lotharius stirpis maximus omnia ad se reuocare contendebat, Ludouicus verò Carolusque fratres se suo iure deiectum iri non patientes societatem aduersus illum ineunt. Lotharius, itaque fratrem Germania exæcturus aut Rheni transitu prohibiturus copias præmisit, quæ occurrente Ludouico profligatae sunt, adeo ut iunctis cum Carolo copiis de summa rerum acie cruenta in Antisiodorensium finibus cum Lothario rursus decertarit, eoque fugato funestissimam victoriā reportarit. Etenim Francorum vires adeo sunt debilitatæ in eo

certamine , vt postea nunquam potuerint in integrum reualescete. In hoc autem bello Guerricum sive Guerinum Prouinciae Ducem cum Prouincialibus & Tolosanis Carolo adfuisse , in quodam vetere Chronicō M. S. testatum habemus. Lotharius Celtica totaque Belgica à fratribus exactus tandem reparare vires ita potuit , vt castris apud Matisconensem urbem locatis belli aleam denuo tentaturus esse videretur. Sed interponentibus se quibus illa ciuilia bella cordi non erant , in annum induciæ factæ , delectique utrinque quadraginta Proceres , quorum fide prudentiaque pax æqua componi posset. Ludouico , pacis conditionibus , Transrhenanæ omnes Prouinciae sub regni Franciæ Orientalis nomine cum Huuiia celebrarunt. Carolo Caluo Francia Occidentalis cessit , quam Neustriam dicebant. Lotarius Italianam retinuit & Galliam Narbonensem & eam quoque partem , quæ etiamnum Lotaringia nomine appellatur. Itaque hac occasione Gallia à Germania distracta est tandem. Sed & Prouinciam Lotarijum iuris fuisse demonstrat Vignerius in Chronicō. *Lotharius, inquit, Soleratum Ducem Arelatensem & reliquos Comites illarum partium rebellare molientes in deditioñem accepit, & prout voluit Prouinciam ordinavit.* Interrea Lotharius Ludouicūm filiorum suorum natu maximum Regem Italæ designauit , qui Romanam profectus aui exemplo osculum Sergij II. Pontificis obtulit pedi. Itaque ab eo accepit insignia & nomen Augusti. Filius alter Carolus Prouinciam Burgundiamque Transiurensem in formam accepit, Lotharius verò stirpis minimus , Cisiurensem Burgundiam , cui annexa erat Austrasia quæ tunc Lotharingia pro *Lothariana* , ab Rege suo dici cœpit. Hic deliciis Vvaldradæ concubinae suæ fascinatus Thietbergam coniugem suam repudiavit , ipsamque Vvaldradam assentientibus quibusdam Episcopis sibi connubio iungit. Causa repudij tanta contentione apud Romanam Pontificem agitata est , vt Lotharius coactus sit coniugem suam recipere quam tamen mox iterum rejecit , nec potuit diris Pontificiis à pellice amplius diuelli. Qua de causa Hubertus Thietbergæ frater Transiurensis Burgundia Dux à Lothario deficit , eumque traductis in suas partes Transiuranis iterum atque iterum in se cum exercitu venientem strenue fortiterque sustinuit ac repulit , donec tandem à Conrado Comite iuxta quoddam Castrum , cui *Vrba* nomen erat , preemptus est. Tertius igitur à Carolo Magno Imperator Occidentis Lotharius annis circiter 15. imperium tenuit. Quippe anno 855. rerum humarum tædio regnum omne diuisit in filios tres , atque in Prumiensi Cœnobio Monachus est factus , vbi & 3. Calend. Octo. obiit.

Ipsum vero Monachos Massilienses S. Victoris notos & familiares habuisse testantur magna in eorum honore , gloria , cæterisque commodis amplificandis non dico officia , vel merita potius ac studia , quanta nemo præter ipsum. Inductus frequenti consuetudine atque ysu eorumdem ut creditur , nec non recordatus sermonis quem Ludouicus ipsius Pater moriens habuerat de mundi vanitate , quam scilicet ipse quoque experiendo cognorat , humana omnia deserere constituit , atque ex illis imperij fluentibus in portum se religiosæ quietis recipere. Quamobrem mirante toto orbe

orbe terrarum, in Premensi Monasterio se conclusit, vbi reliquam vitam transegit in paupertate & obedientia. Vixit hic anno ferme 865. Sergio 2. Romano Pontifice qui primus Pontificum nomen mutauit, cum antea *Os porci* diceretur, vnde mos inoleuit apud successores mutandi nomen. sic Platina. Tempore huius Imperatoris anno 841. maiora omnia re quam fama & existimatione fuisse in Monasterio S. Victoris testantur Annales in Magno Chartario fol. 7. vbi de bonorum variis donationibus & agrorum assignationibus, fertur Sigofredus vir clarissimus ac nobilissimus cum Exlemba vxore liberalitate vsus villam quamdam *Caruillianus* nomine lectissimam patrimonij sui portionem Abbatii & Monachis S. Victoris testamento legasse, quam deinceps expilatam & à nefariis prædonibus in suam ditionem & potestatem redactam, Guillelmus & Fulco Vi- cecomites Massilienses anno 1020. in integrum Monachis restitui curarunt ut infra mox ex tabulis recitabitur num. 75.

52. Anno 855. Ludouicus II. Lotharij I. filius & haeres imperium suum auspicatur. Is autem in Romanum Pontificem obseruantæ haud parum memor, Nicolao Pontifici ad se in castra tendenti obuiam progressus, Pontificalem fræno deduxit equum, à quo Pontifice libido tunc notata Lotharij II. Regis & fratris eiusdem Ludouici II. Imperatoris, qui coniuge Theutberga Bosonis filia falsis onerata criminibus, & repudiata, Vvaldradam pellicem duxerat. Paucis interiectis annis Ludouicus Mediolani moritur anno principatus 20. nulla virli stirpe relicta. Quæ fama patruos eius, Carolum Caluum Franciæ, & Ludouicum Germaniæ Reges ad imperij certamen accendit. Cæterum Ioannis VIII. Pontificis Romani prudentia & autoritate, oriens incendium restinatum est. Contentio ab armis ad ius reuocata, coactoque Episcoporum Concilio, Imperium Carolo Caluo Ludouici Augusti patruo omnium consensu datum, qui post Gerardum è Comitatibus Viennæ & Prouinciæ expulsum, Romæ à Ioanne VIII. in Basilica Vaticana, de more ante Confessionem B. Petri, Augustus coronatus est. Suffectus Arelatenium Ducu Solocrati, qui rebellionem Lothario fecerat, Gerardus iste Prouinciam administrabat, Proregis nomine, sub Ludouico Imperatore. Quod autem Ioannem VIII. fœminam fuisse fabulenetur veri locum apud imperium vulgus obtinuit, siue muliebris Pontificis facies, siue effreminatus interdum vigor. Porro Caluus vix adhuc pedem Italia extulerat, cum vt eius imperium sibi stabiliret, Bosonem Bouini siue Buuini Comitis Ardennæ filium ac Iudithæ vxoris suæ & Richardi Comitis Matisconensis Fratrem, qui omnia tunc apud illum poterat, & Calui pene socius dicebatur, Insubriæ Ducem instituit, eiusque capiti coronam Dualem suis manibus in celeberrimo Procerum Italorum Conuentu Papiæ imposuit. Hermengardam insuper Ludouici Augusti filiam quam Pater Basilio Greco Augusto desponderat, eidem matrimonio collocauit, datis in dotem Prouincia & Arelateni Regno anno salutis 877. Primus Arelatenium Rex Boso appellatus Prouinciam tenuit ab eodem regno Burgundiæ disiunctam ac separatam. Alij non modo Regia Prouincia-

corona minimè donatum fuisse Bosonem à Carolo Caluo Imperatore, sed etiam aduersus ipsum dum in Italia esset, cum ceteris Regni Gallici proceribus conspirasse ac coniurasse affirmant cùmque vxorem suam vaga libidine famosissimam veneno sustulisset, Hermengardam Ludouici Imperatoris filiam, quæ penes Berengarium Ducem educabatur, sibi connubio copulasse. Quod tamen Carolum æquo animo vel non diu grauiter tulisse oportuit, extat enim diploma in monumentis Cœnobij D. Benigni Diuionensis anni Regni ipsius Caroli in Francia 37. in successione Regni Lothariensis 7. Imperij 2. 8. Idus Ianua. in quo Carolus Bosonem Charissimum suum vocat *Italiae Ducem missum & sacri Imperij Archiministrum.* Ut vt sit de electione Bosonis in Regem scribit Paradinus quod Ludouico Calui filio è viuis sublato, cùm inimicitiæ & similitates inter se gererent Francorum Proceres, inuisa etiam permultis esset Calui memoria, è re sua credidisse Bosonem Ludouico & Carlomano ex pellice Ludouici Balbi filiis Regium nomen inuidentibus, Regem Burgundiæ sed dici, vxoris etiam iure quidquid Rhodano, Arari, & Alpibus continebatur suum prætendebat. Reperiuntur Bosonis coronationis tabulæ in Annalibus Burgundiæ à Paradino editis, diciturque Rostagnus Archiepiscopus Arelatensis tum ipsum, tum Ludouicum eius filium deinceps vnxisse in Reges Burgundiæ, tanquam totius Regni Burgundici primas: in tabulis enim coronationis vtriusque subscriptis *Rostagnus Archiepiscopus Arelatensis Burgundie primas.* Dictique sunt Bosones Arelatenes Reges, eo quod Arelate regiam habuerint. Et in Autentico Ecclesiæ Arelatensis diploma recitatur, quo Lotharij & Ludouici I. Imperatorum concessiones Ecclesiæ Arelatensi factas confirmat subscriptus hoc modo *Boso Serenissimus Rex.* Decessit Viennæ, sepultus ut ex eius sepulchrali epigraphe colligitur anno Imperij sui 8.

53. Cæterum Calui filius unicus & hæres Ludouicus Balbus Ioannem VIII. Pontificem ad se venientem Lugduni honorifice excepit more maiorum, & ab eo vicissim Augusti insignibus ac titulis decoratur, ob idque Ioannes vexatus deinceps ab Romanis Vrbe coactus est excedere, ut Sigebertus ad annum 878. prodidit. Hinc ad Balbum profectus anno integro apud ipsum fuit. Ergo Balbus Franciæ Rex tertio à patris obitu anno periit 4. Idus Apr. anno 879. Filios ex Ansgarde priore coniuge (sed patris iuslu repudiata) suscepserat duos, Ludouicum & Carlomanum, ex Adelaide verò Carolum Simplicem in cunis moriens reliquit. Post altercationem Reges Franciæ creati sunt, Ludouicus cui Francia & Neustria obtigit, Carlomannus qui Bugundiam Aquitaniamque tenuit. Sed ille haud multò post obiit anno 882. mense Augusto, hic verò anno 884. Carolus cum esset infans, interea dum adolesceret, tam Romanum imperium quam regnum Francorum aliquandiu fluetuerat. Etenim ingressis iterum Italianam Saracenis ac depopulantibus omnia, reuocarunt Romani è Gallia Pontificem, qui necessitate compulsus cum à Gallia propter teneram Regis ætatem vix posset à periculis defendi, subsidia Germanorum implorauit ad eripiendam Italiam ex impetu barbarorum. Venit

tum

rum in Italiam Carolus Crassus Ludouici II. Germanici filius & profili-gatis Saracenis Imperiale coronam accepit anno 882. Northmannorum grallationes prædationesque crebræ ætate ista per Gallias Prouinciis omnibus exitiales fuerunt. Anno Christi 841. occupata Rhotomago cædi-bus atque incendiis cuncta vastarunt. Nanetum urbem capiunt, vbi Episcopum ipsius S. Sabbathi die sacris operantem ceremoniis interficiunt, cum plerisque clericis & promiscua vtriusque sexus multitudine. In Tu-tonos cum venissent, suburbana omnia, inque his Monasterium quod maius dicitur S. Martini habitatione celebre succendunt, mactatis in eo Monachis centum & viginti. Tum urbem ingressi vniuersam, cum B. Martini Baslica cæterisque, subiecto igne demoliti sunt, item Iulio-magum Andegauorum. Anno 857. in Parisios impressione facta subur-banas complures Ecclesiæ & inter has S. Genouefæ flammis consumunt. S. Vincentij sive S. Germani Basilicam immensa olîm pecunia redemptam incendio tradiderunt. In Aurelianos deinceps impetum anno 861. fece-runt. Floriacensi incenso Cœnobio urbem ipsam Aureliam eadem clade peruestarunt. Neque his tempestatibus Prouincia nostra fuit in portu. Inter Hispaniam & Africam per Gaditanum fretum circumuecti & ad-verso Rhodano subeuntes Valentiam usque, vastitatem ciuitatibus omni-bus intulerunt.

Berengarium ex Monacho Abbatem electum fuisse his temporibus col-ligitur ex Annalibus Monasterij in Magno chartulario fol. 2. versu 10. vbi restitutum esse traditur dominium oppidi De Seillans. Diœcesis Fo-roiuliensis, eruptum olim Monasterio S. Victoris. Quam gratiam con-cessisse dicitur postulanti Berengario Abbatи, Rex Francorum Carloman-nus studio atque opera Hugonis cognomento Abbatis, Lotarij iunioris ex Valdrada pellice filij, ac Frotarij Episcopi Burdegalensis, quorum iuncta potentiae fortitudo multam illis apud Principem conciliabat au-thoritatem. De hoc Hugone expressa mentio habetur in literis Ioannis Papæ V I I I. Epistola 211. & 212. similiter de Frotario Episcopo Episto-104. & 112. quas recitat Sirmondus Tom. 3. Concilio, anno Chri-sti 880.

54. Ab his in Gallia profligatus Carolus Crassus in eam calamita-tem recidit, victimum ut sibi precario quereret ab Arnulpho Carlomanni-Bauariae Regis filio. Moritur anno 888. quem ob pietatem & plurima fortuna decora atque ornamenta commendant historici, virum tribus regnis Germaniae, Galliae, Italiae Imperij titulis quod præter Carolum Magnum & Ludouicum Pium nemini contigit clarum, si parta regna maiestatemque regiam æque tueri ac parare potuisset. Amoto Carolo-Crasso cum Imperatoria stirpis virtus indolesque defecisset, Francium quoque imperium defecit anno postquam ceperat 84. Itaque regnum Italiae cum imperio ad Italicos principes deuolutum est. Vido Imperatoris insignibus titulisque à Formoso Pontifice decoratus primus Italiae gentis imperauit, ac Berengarium Ducem Foroiuliensem Adriani III. Pontificis detreto regem Italiae salutatum bello persequitur, victimumque cogit:

cogit ad Arnulphum confugere quem Italiae potiundæ spe eo facile pellit. Vido Imperatoris nomine Italia potitus anno 894. moritur, cuius filius Lampertus Imperatoris & ipse nomen à Vidone patre anno 892. consequutus, anno 899. in venatione peremptus est. Franci interim dum Carolus simplex adolesceret Ottone vel ut aliis placet Odonem Parisiensem Comitem consentiente Arnulpho Regem eligunt anno 889. Fuit hic Roberti Franciae Ducis filius eius, qui à Northmannis anno 867. occisus est. Francos gubernauit annis nouem usque ad annum 898. quo mortiens Francorum principes obtestatus est, ut Carolo Ludouici Balbi filio regnum deferrent, quo cum bellum aliquot iam annos gerebat.

55. Floruit Arelate Rotlandus Archiepiscopus Lothario Imperatore, qui Valentiam ad Rhodanum cum multis aliis Episcopis accessit, ibique Godescalcum male de prædestinatione sentientem condemnatur & de Episcopi Valentinae urbis criminibus diffamati causa cognitus, Synodus coëgit, cuius acta recitantur Tomo 3. Conciliorum sub Leone 4. anno 855. Huic Ludouicus II. Imperator Lotharij filius Crudatense Cœnobium ad Rhodanum simulque Abbatiam S. Cœsarij in Insula Camaria sitam diplomate confecto dedit, quod in Autographo Capituli Arelatensis fol. 2. ad verbum redditur. Verum Saracenos Arelatensium agris perpetuo infestos dum repellere satagit in illa S. Cœsarij Abbatia recens impetrata, quam præsens ipse aggeribus, fossis, custodiis, vigiliisque munierat à Barbaris circumuentus & captus in eorum nauibus inedia occubuit. Rostagnus item sanguine illustris Archiepiscopus Arelatensis vixit Ludonico Imperatore, qui Ioannem V III. Romanum Pontificem primò Massiliam appulsum exceptit deinceps Arelate, dum in Gallias tanquam ad asylum configueret tyrannorum auaritia & iniurias Romæ oppressus. Richardis vxor Caroli Crassi nunquam ab eo cognita & tandem ab eo repudiata, quod cum Luiduardo Episcopo Vercellensi criminibus adulterij notaretur in Monasterio vitam virgo clausit.

SÆCVLVM VI.

Annus Christi 920.

A Conditu Monasterij 500.

56. **B**osoni in Arelatensi ac Prouinciae regno successit Ludouicus eius filius, quem ex Hermengarda coniuge suscepserat, & ab Episcopis, Proceribus, ac Prouinciae ciuitatibus in Regem anno salutis 889. recipitur & anno 891. Augustus salutatur. Ex quo nouum in Italia bellum. Berengarius Lamberto vita functo, regno Italiae potiebatur, cum Ludouicus hic noster Prouinciae Rex Ludouici II. Augusti nepos ad auti regni spem erectus & ab Adalberto Tusciæ Marchione excitus bellum intulit Berengario. Itaque cum maximis copiis transgressus Alpes, summis Longobardorum studiis recipitur, ingentique Principum gratulacione Rex Italiae salutatur. Romam inde progressus à Benedicto I V. ritè appellatur

appellatur Augustus. Qui post annos tres eiusdem à quo vocatus erat proditio Veronæ captus , à Berengario oculis & imperio priuatur Augusto mense anni 904. Eo verò mortuo Carolus Constantinus eius filius solo Viennensi Comitatu potitus est nempe quod Hugo Comes Arelatensis Prouinciam & Arelatense regnum quidquid id eset tanquam iure paterno sibi debitum occupauerat.

57. Extat apud Autenticum Capituli Arelatensis fol. 1. Ludouici Bosonis Imperatoris diploma quo Manassii Bosoni Archiepiscopo , Regibus Burgundia & Arelatis sanguine coniunctissimo antiqua Ecclesiae Arelatensis iura confirmantur renouanturque , & inter alia. *Abbatias* , inquit Ludouicus , *Anianam , S. Marie de Gordianicis* , atque de Crudatis cum omnibus appenditiis earum , portum etiam Arelatensem tam ex Gracis quam ex aliis aduenientibus , nec non & Teloneum simul cum moneta , ad ius & proprietatem Ecclesie S. Stephani omni tempore teneat & possideat , & in suos proprios usus quidquid facere voluerit faciat nemine contradicente. Insuper & omnes res quas antecessor suis ab antecessore meo obtinuit , scilicet Indeos prefata Ecclesia perpetuo iure obtineat. His subscrpsit Viennae X X. Imperij anno Ludouicus serenissimus Augustus , legiturque in autographo nostro Capitulari concessio prædij clientelaris in utilitatem Rothbaldi , quæ annum eiusdem imperij notat trigesimum tertium. Nec plura apud historiæ scriptores de Bosonum familia ex quo aut odium Francorum iuiplos Bosones propter Arelatem occupatam colligere est , vel certè verisimilum esse quod perhibent Philosophi , fortunam dominam rerum humanaarum , insanam esse & cœcam & brutam , saxeque instare globoso , ut prædicant , volubili.

58. Massiliæ in Monasterio S. Victoris , Abbas *Magnus* nomine vir plane diuinus ac singularis sedem excepit , qui regebat Abbatiam anno Christi 904. vt habetur in Magno libro Chartarum fol. 2. verso , *privilegio Domini Ludouici Bosonis Imperatoris* , quæ sunt concepta testimonij verba. An verò *Magnus* iste oriundus ex perillustri Albienium Magnatum familia Auenionensi de qua legimus in Chronicis Cœnobij Lerinenis , Bariali autore , S. Agricolum Episcopum Auenionensem ex Monacho Litenensi circa annum Christi 630. Honorio summo Pontifice & Clothario in Gallia regnante , natum esse Auenione patre B. *Magno* qui huius ciuitatis Episcopatum postea sortitus est matre Gadaltruda sive Anstadiala , auo vero Albino *Magnate* , insignes illi quidem & ea quæ secundum carnem est , inter reliquos Prouinciae proceres generis claritate & nobilitate conspicui , sed ea quæ secundum Deum est vera gloria , virtute , fide , ac pietate longè illustiores , nullum probationis genus habetur aliud præior probabiles diuinationum coniecturas. Addo virtutem & singularem religiosæ vitae sanctimoniam in tanta posuisse *Magnum* apud Ludouicum Imperatorem gratia , vt eius merito atque etiam Rostagni Archiepiscopi Arelatensis simul & Terberti Comitis suasi & instinctu , Monasterium non modo salario congiaria sed vicina quoque illa agrorum spatia quæ *Paradisus* sive *Porta Paradisi* appellantur , tum reliquas vniuersi Montis

Rotundi, qui nunc mons Dominæ de Gardia dicitur, circumquaque iacentes vineas, Sylvas, oleta, pascua Ludouici Imperatoris liberalitate ac dono dato acceperit.

59. *Garinus Abbas S. Victoris substituitur Magno* nullo quidem certo annorum calculo, vixisse tamen creditur anno Christi 926. post Ludouici Bosonis Imperatoris ac filij eius Constantini decepsum, quamquam vereor ne nihil conjectura aberrem, cùm Hugo Bertæ Lotharij, qui Austrasii Lotharingum nomen dedit, ex Valdrada pellice filiæ ac Theobaldo Hugonis Lotharingici Magistro militum patre, præfectus esset Arelatensis, & Ludouico Bosone Augusto orbo & Carolo Constantino eius filio liberis destituto Prouinciam supremo iure, licet fiduciarior administrare visus sit, & in posteros transmiserit. Sed interim Berengarius in Italia Augustus à Ioanne 10. rite appellatus, parum quietum habuit imperium, Regni proceres Rodulphum Burgundiæ Regem in Italianam enocatum, pulso eius ope Berengario, Regem Italiam salutant. Ergo Berengarius regno exutus altero imperij sui anno, Veronensem fraudè occiditur an. 24. rarum humanæ fœlicitatis vices variantis exemplum. Filiam habuit Ghislélam ex qua Adelbertus Eporedia Marchio Berengarium genuit qui Rex Italiam postea fuit. Haud lætior Rodulphi, regni competitore sublato, exitus fuit, quippe Italorum conspiratione vocato in regnum Hugone Prouinciam Comite discessum ipse vel desperatam fugam parare & in Burgundiam se recipere coactus est anno 926. Coniurationis huius in Rodulphum Princeps fuit Lambertus Archiepiscopus Mediolanensis, qui communicato cum Ioanne X. summo Pontifice consilio, & ex sententia & voluntate procerum Italiam, Legatos ad Hugonem Comitem Arelatensem misit qui dicerent Rodulphum ludibrio esse omnibus Italis, si veller in Italianam manu armata venire, factu perfacile fore ut totius Italiam imperium habere possit, rogantque ut misereretur cōmunem Italiam fortunam, iisque pollicitationibus ac præmiis depositum ut belli initium faciat & suis copiis ac virtute Italianam à ditione Rodulphi vindicet. Hugo conditionem non respuit, nam iampridem summa cupiditate tenebatur potiundi regni Italiam, & consilio pro tempore & pro re capto, pedestres copias & equitum turmas, quas in continente parauerat nauibus longis imposuit, & à portu Massiliensi soluit, lenique Africo prouectus mense Iulio eiusdem anni Pisas lætus accessit, ibique à Legatis summi Pontificis Ioannis, & omnium procerum Italiam summa cum animi lætitia est acceptus. Inde recta Ticinum contendit, eò cùm venisset summa omnium procerum voluntate Rex est salutatus, & insignia regia ab Archiepiscopo Mediolanensi sumpsit. Mox regni negotia aggressus est, & 8. Idus Augusti Veronam atque inde Mantuam venit, ibique cum summo Pontifice Ioanne colloquium habuit, nam eum locum colloquio delegerant, & fœdus percussit. Deinde Ticinum reuersus animum ad regni administrationem appulit, ac 20. circiter annos in ea dignitate mansit.

60. Belli socium Hugoni se adiunxit, cuius erat propinquus, Massilles.

nasses Boso Arelatensis Archiepiscopus , fuisse vero vtrumque virum formem atque magnanimum , ac sorte non contentum in Italiam consenserisse aiunt Manassem , multas violaturum Ecclesias & laceraturum , quippe qui Mantuanam , Tridentinam , & Veronensem non in usum sed in escam , Luitprando teste , accepit Ecclesias : illum verò Italæ ut vacuae possessioni , spe imperij incubaturum , quod Burgundia seu Arelates regibus Italianam , Augustumque noinen deberi diceret . Nec inani vterque spe frustratus , Manasses enim autore tandem Hugone ac fauente Berengario , qui suas Manassem in partes adducere contendebat , factus est præsul Mediolanensis , simul & in Hugonem omnium Italorum vota conuenere . Quatuor igitur imperij annis fœliciter exactis , Itali tædio regni Hugonis affecti ad primam inconstantiam sunt reuersi , & Rodulphum rursus ad regnum capiendum inuitauerunt anno 932 . Quibus rebus cognitis Hugo , vt erat homo rerum agendarum peritissimus , matutinè occurrerendum esse statuit , & communes amicos de concilianda pace ad Rodulphum misit , qui quidem eiusmodi conuentiones fecere . Imprimis vt pia & æterna pax sit inter eos . Rodulphus Adelidem filiam Lothario filio Hugonis in matrimonium dabit , totumque ius quod habet & sperare potest in regno Italæ Hugoni & suis præsenti conuentione cedet , nec Italos opibus , animis , consilio contra Hugonem iuuabit . Sed illi si facto opus erit tria millia peditum , & quingentos equites leuis armaturæ in subsidium mittet , stipendiis tamen Hugonis . Hugo totum ius quod habet & habere potest , Rodulpho & suis in Principatu Viennæ , in Sebusianis , Ambarris , Allobrogibus , qui trans Gaium flumen habitant , & in ea regione quæ ab Isara ad Druentiam usque spectat , denique quidquid in tota Prouincia quæ in confinio Rhodani est , excepto Comitatu Arelatis quem ad vitam duntaxat sibi reseruabit , præsenti etiam conuentione cedit . His rebus pace firmata & iureiurando ac fide , summa cum religione sancta Adelidis & Lotharij nuptiæ Mediolani maximo luxu & apparatu celebrantur , & Berta vxor Rodulphi Regis ad pias actiones animum conuertens celebrem religionis domum , cum sumptuoso templo Paiernæ à fundamentis ædificari fecit , ibique religiosos viros collocauit , qui parce ac duriter vitam agerent , vt reiectis omnibus impedimentis Deo seruirent & vitam perfectam amplecterentur . Quinto post anno Rodulphus in grauem morbum incidit quo confectus è vita excessit , sepultusque est in templo Paiertano , funere magnifico & sumptuoso , vt regem decuit , anno 929 .

61. Hugo insigne præ cæteris facinus extat , quod Saracenos è Fraxineto arce deturbauit , quam illi in Cottiis sitam Alpibus naturali munitam situ & inaccessam ante aliquot annos occuparant , ex eaque in vicinas Prouincias excurrentes , Christianis terrori erant & exitio . Hoc anno 941 . eos vt scribit Sigebertus , Græcanico iniesto passim igne profligauit Hugo . Et Frodoardus in Chronicō anno 924 . Hungari per abrupta transeuntes Alpium iuga venerunt in Galliam , quos Rodulphus Cisalpine Gallie Rex , & Hugo Viennensis , qui idem ipse est cum Arelatenſi , inter

angustias Collum Alpinorum claudunt, unde in primo loco per deuia montis euidentes Gothiam impetuunt, quos insequentes predicti duces sternunt ex eis quos reperire potuerunt. Lugubrem & deplorandam huius clavis memoriam habes in inuentione corporis S. Aegidij ex Breuiario secundum vsum Abbatiæ S. Aegidij ad Rhodanum, cuius haec habentur concepta verba. Anno 925. Cum preerat huic Monasterio Dominus Antulphus Abbas, gens Hungarorum, qua & Hunni olim vocabantur, egressa de finibus Pannoniae, cum pertransisset deuastando terminos Italie, quasi torrens raptim Vallibus diffusa est, & hanc Prouinciam Narbonensem longè lateque depopulata est. Exinde Lotharium filium regni confortem adscivit Hugo anno 932. data ei coniuge Adeleide Rodulphi filia. Demum Berengarius II. Berengarij filius aut nepos aduersus Hugonem res nouas molitus, ad Othonem Germaniæ Regem profugit anno 939. Inde post annos 6. reuersus in Italianam nempe anno 945. Hugone ab omnibus derelicto, cum eo ita paetus est, vt is cum Lothario filio Regis vocabulo contentus, regni vsum ac rerum summam Berengario permitteret. Sic Lothario filio in Italia relicto in Prouinciam Hugo rediit anno 947. Biennio post mortuo Lothario Berengarius Regis titulum assumpit anno 950. vnâ cum Adalberto filio, cui cum Adeleidem Lotharij viduam dare coniugem vellet, ea Germaniæ Regem Othonem in Italianam inuitauit eoque anno 951. nupsit. Berengarius Italiae regnum ab eo precario quæsitus annos deinde circiter 12. habuit, donec tyranni illius dominatu Itali omnes offensi, ad Othonem rursus confugiunt anno 962. Cæterum in Prouincia, mortuo Lothario filio Hugonis, Rudolphus Burgundiæ Rex post feedus iustum de quo supra, & ante adeptam regni Francici possessionem quam iniisse dicitur anno 927. Bosonum huius nominis II. filium suum in Regem Arelatensem & Prouincia dixit, qui Bertham neptem Hugonis Regis Italiae duxit vxorem.

62. Sed quoniam Hugo rex Arelatensem appellabatur, Bosonus verò eius gener ne socero molestus esset, alijs hæreditatem eius expectans, iure vxoris Berthæ, regis nomine abstinuit, contentus se Comitem Prouincia appellari. Et iam inde Prouincia nomen Comitatus assumpit, posterique eo sunt vsi nomine, quamvis re ipsa regio nomine cohonestaret illa Prouincia. Hinc celebrat historia Bosonum, Prouincia primum Comitem, & ab eo cæteros omnes sumpsiisse, nam qui ante eum vocati sunt Comites, erant nihil aliud quam Proreges ut pote à Regibus Arelatensem delegati, qui regio iure & non propria vrebantur potestate, sed à regibus delegata. Bosonus ergo Prouinciam ingressus anno 943. summo omnium applausu & publica gratulatione receptus est. Vixit usque ad Hugonis Capeti Gallorum Regis tempora. Huic ex Bertha coniuge natus est Guillelmus filius, in ea Prouincia legitimus successor, quem nonnulli putant Conradum, sed Paulus Aemilius in historia Gallorum & cæteri huius classis autores, eum Guillelum frequentius appellant. Existimo Conradum Burgundiæ Regem ex fœdere cum Rodulpho isto, ut Bosonum primum, supremo cum dominio & iure gessisse imperium.

imperium quod Ecclesiastice tabula Arelatenes & reliqui Conradi hæredes testantur. Potuit tamen Guillelmus eiusdem Conradi Sobrinus & ex Bertha Hugonis nepte oriundus legatarij nomine institutus hæres Prouinciae , vti præcipuo Comitis iure licet fortè fiduciario. Qua causa non tantum in serie ac numero Comitum Prouinciae censemur sed in instrumentis publicis simul cum Conrado Rege subscriptus passim reperitur Guillelmus Prouinciae Comes , nam de Thucinda primaria fœmina, quæ Insulam Montis Maioris à Manasse Archiepiscopo Arelateni , & deinceps castrum S. Hippoliti ab Yterio eius successore acceperat, vt à terum ciuilium perturbatione immunis degeret, eamdem Moringio Abbatii habitandam Insulam dedisse , Conrado Rege regnante & Guillelmo Comite rem gestam probante anno Christi 977. annales nostri loquuntur. Quid ad Bosoni huius Patrem attinet nonnulli omnino alium à Rodulpho Burgundiæ Rege , ducem ac principem nobilissimum Ruthboldum nomine fuisse affirman, eumdeinde duos ex Bertha coniuge suscepisse liberos Guillelmum qui & vniuersæ Prouinciae Comitatum post patrem habuit , alterum Ruthboldum stirpis ac generis Comitum Forcalquerij primam & antiquissimam propaginem. De Bertha Luitprandus illius ætatis scriptor testatur his verbis. *Quoniam quidem vocante Domino Hugo Rex brevi viam est vniuersa carnis ingressus, Bertha nepi sue Bosonis Arelatensis Comitis vidua pecunia derelicta quam etiam brevi statio intercedente memoratus Raymondus impudentissima gentis impurior sibi maritam effecerat, cuius non solum concubitu verum etiam osculo indignum, elegantes formarum inspectores eum esse confirmant.* Hanc tamen demortuæ priori, Folcoaræ nomine, superstitem duxisse vxorem , colligitur ex autographo Capituli Arelatenis fol. 13. vbi Bosonem Comitem Arelatensum Regulum Folcoara vxore præfuisse legimus. Extant opinionis eius & coniecturæ , in magno vt aiunt chartario Monasterij S. Victoris Massiliensis , expressa exempla.

Luitp. lib. p.
cap. 14.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.

Notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus presentibus perpetuis atque futuris, qualiter veniens Honoratus Massiliensis Ecclesiæ equissimus Praesul in Arelate ciuitate publice in conspectu Bosonis Comitis, filij Rothboldi quondam atque in praesentia omnium virorum Arelatensum iudicunque ac principum, scilicet his nominibus, Rainoardo iudice, Lamberto iudice, Pontio Vicecomite, Arnulpho, Roslagno, Archimberto, Bonifacio, Rayamberto, Vvioberto, Ingelrado, Vvicherone, Tassitone David, Almarico, Pontio, Vvidone, Vvalchando Hildoardo, ceterorumque omnium aspectum preueniens deprecatus est supra memoratum Comitem, ut res sanctæ genitricis Dei Mariae sanctique Victoris Christi Martyris, quas pranominatus Comes iniuste detinebat, secundum quod iustum esse videbatur concedere debuisse. Requirentes autem indices prefati apud supradictum Pontificem, & omnes memorati principes, ut ea que petebat scilicet & dicebat, vera esse probarentur.

Interea namque Episcopus sciens & bene cognitores ac testes fideles adhibens, voluit secundum ius Romana Ecclesia ea que dicebat confirmare & veraciter affirmare iurando. Cum autem prefatus Comes hoc quod Episcopus querebat verum ac iustum esse cognovit, Sacramentum iurandi ei condonauit, & res Ecclesia predicta pro amore Dei & sanctæ intemerata Virginis Mariae Christique Martyris Victoris concessit, atque perpetualiter possidendo tradidit. Consistunt autem supradicta res in pago Massiliensi supra flumium Vvenne, in locis his nominibus designatis, Romagnana, Liguspinis, Trabias, hec omnia que ad supradictam Ecclesiam pertinere videbantur prefatus iam Comes, sicut supra insertum est, reddidit atque concessit. Placuit itaque regnante Domino Honorato iam prædicto Praefule & Comite excellentissimo hanc notitiam definitionis, consentiente eius filio Rothboldo, & fratre eius Vvillelmo Comite, atque consilientibus Arelatensis Principibus ne fortuito quod minime credimus euentu, ullo unquam tempore hec notitia cessionis à nullo, ausu temerario quiret fieri irrita. Si quis autem sane tanta temeritatis præsumptor repertus fuerit, in perpetuum non obtineat quod nequitia requirit sed iram omnipotentis Dei penitus incurrat, & postremum inferat precatio sancte glorioſissimeque Dei genitricis Marie. Sententia quoque Christi Martyris Victoris ac deinde omnium Sanctorum maledictionem efficiatur, particeps cum iniquis omnibus, societurque in barathro cremandus par quoque Iude Iscarioth qui Dominum tradidit definitionis notitiam firmam cum damnationis eius vinculo perpetualiter pereat. Anno igitur Incarnationis Dominicæ 962. Indict. 7. mense Martij regnante Rodulpho Rege Allemorum seu Provinciarum. Ego Comes Boſo hanc notitiam concessionis scribi & manu mea roborari curau. Lambertus Index firmauit, Rainoardus firmauit. Pontius fir. Bonifacius fir. Rostagnus fir. Vuicheromus fir. Rayambertus fir. Hirdoardus fir. Arnulphus fir. Ingelradus fir. Archimbertus fir. Vuido fir.

Qui præterea in iisdem ipsis tabulis nominatur Pontius Vicecomes Massiliensis, Bosonis quantum coniicere licet frater fuit natu minor, qui duos filios reliquit Guillelmum huius nominis primum in Vicecomitatu Massiliensi patris hæredem ac successorem; Honoratum alterum Episcopum atque Abbatem S. Victoris Massiliensem, neque enim res Monasterij à principibus occupatas recuperare tanto studio contendebat aut contendere potuisset Honoratus apud indices, nisi Abbatis titulo ac iurisdictione maxime causam suam sustinuisset.

63. Honoratum igitur in Abbatum nostrorum numero repositum & Bosono auunculo suo Provinciae Comiti ætate pene supparē sedisse putamus anno Christi 960. ante Pontij parentis obitum circiter 20. quod aperte indicant memorati tabule chartarij. Ea verò tempestate expilationi direptionique bonorum Ecclesiasticorum vehementer ab aliis Clericis similiiter præsertim ab Yterio Archiepiscopo Arelatensi reclamatum fuisse, proditur in Autentico Capituli Arelatensis fol. 2. vbi datis ea de causa Yterij literis ad Ioannem Papam XIII. respondet Pontifex, & in contumaces atque iniustos possessores grauioris censuræ fulmen intentans exclamat in hac verba. *Doleo itaque & uchementissime tristor super tanti sceleris*

sceleris causa, qua à multorum hominum ore creberrimè nostris conspectibus diffamatur, quia primas Arelatensis Ecclesia qua principatum & caput obtinet ceterarum Ecclesiarum, secunda à Romana sede, multimodis lacerationibus euiscerata iacet, & conculcatam fore audiuiimus in ea Prophetæ sententiam dicentis. Sedet in tristitia domina gentium.

64. Sub hoc Rege ac Prouincia Comite Bosone Vvillerius Geraudus filius Hugonis Marchionis Italiæ filius, Præfectus totius regni Arelatensis parta contra Pœnos victoria & expugnato Fraxineto eorum præsidio ad sacram Balmæ montis speluncam in qua Monachi Cassianitæ sedem fixerunt occultè contendit, adoratus ad Magdalena aram & ædiculam, summasque Deo gratias acturus ob rem prosperè gestam. Author est Alphonsus Episcopus Albiensis in historia. De regno Burgundiæ Transiurane & Arelatis. *His rebus, inquit, peractis Vvillelmus dimisso exercitu Arelatem proficiscitur hinc cum rex abeget, is enim erat Massilia, in itinere antrum in quo D. Magdalena pœnitentiam egit & animam efflauit, ut fert eius historia, visere statuit, ibique summas Deo gratias agere ob res prospere gestas. Eo cum venisset suas Deo fudit preces summasque gratias agit ob patriam à predonibus liberatam. Dicebat enim Deum plerumque insignes calamitates mortalibus inferre propter eorum peccata ut conflictati resplicant. Precibus peractis Massiliam contendit. Huc cum venisset summa gratulatione à Rege est acceptus, atque maxima letitia tota urbs effusa est, que turbata fuit audita morte Gregorij Romani Pontificis.*

65. Adalardus, Honorati in locum, Abbatiam S. Victoris obtinuit anno 987. quo Annonus Archimandrita & Archiepiscopus Arelatensis Cœnobium instituit in pago Phocensi, quod Monachis S. Benedicti ex Cassianitarum Massiliensium familia euocatis administrandum commisit, Paccone seu Paccione, Canonicis approbantibus, primo Abbatē declarato. In Comitatu vero Prouincia successit Bosono defuncto Guillelmus filius qui duxit in vxorem Blancam sororem Godefredi Comitis Andegauensem, quem patro verbo *Grifegonne* dixerunt, ea vero de mortua secundo nupsit Adalaidi seu Adalaixiæ vel Adelidi, quamquam Chesnius in tabula Comitum Arelatensium vnam eamdemque Guillelmi huius uxorem Adeladem nomine, Blancam cognomine, Gotofredi Andium Comitis filiam fuisse affirmat, ex qua Vvillellum, Constantiam, Hermengardem, & Adelmodiam suscepit. Illa Roberto Francorum Regi nupsit, Hermengardes Aruernorum Comiti, Adelmodi binas nuptias celebrauit, primas cum Bosone Comite de la Marche, secundas cum Guillelmo Pictauensi. Præfuit annos omniwo 27. & ex iis quindecim Conrado regnante; tum sub eius filio Rodulpho reliquos duodecim. De genere mortis certatur inter historicos nam obiisse Arelatæ manifestè colligitur ex testamento in fauorem Monasterij Virginum S. Cæsarij ibidem condito, quod quia plurima, quæ ad narrationem nostram pertinent, lacerum licet & exelum continet, ex autographo describam totidem verbis.

In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

Anno Incarnationis Iesu Christi 992. Dominus Princeps & Marchio istius Provincia bona indolis Vvillelmus coniuge sua nomine Adalaix & filio suo nomine Vvillelmo veniens in Monasterio Virginum infra muros in honore S. Ioannis Baptiste cum reliquis Ecclesiis S. Petri scilicet in die qua ordinauit Dominam Abbatissam quoque sacre Virgines simul obnoxie petierunt illi Domino quod iuuamen praestaret & ex virtutis quas Dominus Cesarius illas eis redderet qui libenti animo promisit se facturum. Consilio autem Ecclesiam S. Mariae que est fundata in loco maritimo ubi nuncupatnr reedificandi locum scilicet Et anima sua & coniugi eius, & ut Dominus saluaret eis prolem, qui & ipse illic affuit & simul eam illis reddidit. Si quis vero quod ab sit ea repetere voluerit & auferre a loco supradicto, non valeat vendicare quod repetit, sed excommunicatus remaneat a Domino scilicet omnipotenti & omnium simul Sanctorum maledictus in eternum nisi ad satisfactionem venerit, & ea reliquerit & amplius reddiderit. Factum hoc testamentum in ipso Monasterio per preceptum Domini Vvillelmi Principis consentiente coniuge eius simul cum filio in presenti adstante Domino Amone Archiepiscopo, qui voluerunt & firmauerunt simul cum Canonicis. Dominus Rothbaldus Comes voluit atque firmauit. Stephanus Episcopus firm. Pontius firm. Fragio f. Maiolus f. Pontius f. Vigo f. Pontius Episcopus f. alius Pontius Archiepiscopus f. Vdolricus f. Guillelmus Vicecomes f. Caballerius f. Vmbertus f. Ayardus f. Thenbaldus f. Laldradus f. Riquelinus f. Vvillelmus Comes filius Rothbaldi f. & uxor Suadelia f. Vvillelmus Comes Tolosanus & uxor sua Ema f. Bertrandus & Fulco fratres firmauerunt Vvillelmus Vicecomes f. Franco f. Thenbaldus f. Amelius Presbyter f. Matfredus f. Lambertus f. Arellas Presbyter f. Marcellinus f. Durantus f. Pacio f. Ingoaldus f. Ingilras f. Odilus f. Azemb. f. Gautredus f.

Vides Actuarios solitos fuisse in gestis publicis Vvillermi nomen apponere, quem etiam non solum Comitem imo Principem dicebant: liquidum etiam constat Rothbaldum cum Vvillelmo Comitatus honore donatum, quem Guillelmi Comitis fratrem indicat Thesaurus Monasterij Montis Maioris cum in honoraria sententia ubi de paludibus & aquis Stagnantibus Cenobij Montis Maioris agebatur, exorta inter Archiepiscopum Arelatis & Abbatem lite. Abbas enim eas decessoribus suis concessas prætendebat. Cum consilio (verba sunt autographi Abbatalis) Guillelmi Comitis & fratri sui Rothbaldi, &c. ex quo Rothbaldo, Folcalquerij Comites originem traxisse alias meminimus. Alij Monasticam vitam professum esse volunt, idque Maioli celebris sanctitate Abbatis suasitionibus factum indicat Odilus, apud Surium Tomo 3. die 2. Maij. Quia, inquit ille, Maiolum veneratione prosequutus sit Vvillelmus Provincia Gubener, & vita & exitus illius ostendit, quippe qui per sancti viri merita & fida obsequia Beati Benedicti habitum induere meruit. Hic ille est Maiolus, qui

qui testamento Vvillelmi subscriptis, Cluniacensis Abbas vir admirandæ sanctitatis. Egregia verò Vvillelmi nostri sanctitas innotescit in M. S. codice Chelni, qui narrat crebra miracula ad sepulchra eius fieri solita, quæ reuera illum cœlesti gloria potitum esse demonstrant.

66. Pontius Adalardo vita functo Abbatis titulum assumpsit sed quo potissimum præfixo tempore fuerit ordinatus, quandiuve rexerit, seu quando è viuis desierit non certo aliquo monumento liquet. Hoc tantum habemus quod Guillelmi I. Comitis testamento subscripterit anno 992. ex quo sequitur *Adalardum*, Si coniecturæ sit locus, iam ante Guillelmi Comitis mortem diem suum obiisse, & Odiloni quod etiam nomen in eodem testamento legitur Abbatii Cluniacensi ac Lerinensi non modo synchrone fuisse verum etiam familiarissimum, eique pro vetere quæ inter vtriusque Cœnobij Monachos intercedebat necessitudine, omnibus rebus coniunctum. Testata hæc habentur & illustria in Chronologia Lerinensi, autore Barrali, vbi de Odilone in hæc verba. Benedictus Papa VII. (vt habet Chronicum M. S. Cluniacense apud Seuertium in Chtonologia Antistitum Lugdunensium num. 20. ex diplomate Bonifacij Papæ VIII. ad Abbatem S. Honorati) donauit S. Maiolo tunc Archimandritæ Cluniacensi suisque successoribus Monasterium Insulæ Lerinensis regendum, sed an aliquando accesserit Lerinum morsue nexuerit Maiolus, non certo constat veteri documento, verum expreßè compertum habemus eius amantissimum discipulum successoremque sedis S. Odilōnem post eiusdem Maioli obitum, qui contigit anno salutis 993. suffectum fuisse Abbatem Cluniensem, & inde non post multorum annorum circulos gubernacula sacri Monasterij Lerinensis sua præsenziali assistentia moderatum esse & maxime temporibus Guillelmi I. Provinciæ Comitis filij Bosonis, cum sceptrum Regni Gallorum regerer Robertus filius Hugonis Capeti circa annum Christi 997. Et ne forsan quis sacrum aluearium Lerinense furtivo melle aliisque innubis apibus nos velle implere suspicetur, & hæc esse ficta, astuta, commenta somniet, nosque aliorum Diuos usurpare dicat, audiat antiqua obsignata documenta ex scrienis Lerinensibus deprompta, quæ in priscis donationibus Monasterio Lerinensi factis leguntur, quæque hic summatim in testimonium nostræ assertionis tibi subiicimus. Inspirante Deo & Domino nostro Iesu Christo sacrosanctæ Dei Ecclesiæ S. Mariæ necnon S. Honorati Insulæ Lerinensis Cœnobij vbi & venerabilis Odilo Cluniacensis Abbas præesse videtur. *Nos Truanus, & uxor mea Amalecensis, ac filii mei Guido & Aldebertus, atque filie Ailbruga & Guidurga, sana mente integroque consilio metuentes humane fragilitatis casum, ne nobis repentina mors obueniat, &c. ad honorem S. Genitricis Dei Mariae ac R. Honorati, Domino Odiloni Abbatii atque Monachis ibidem Domino militantibus tam presentibus quam futuris pro remedio animarum nostrarum, res nostras proprias tradimus atque donamus, quas in pago Foroiuliensi, &c. sciant vero cuncti viuentes quia per licentiam Domini Guiglionis Comitis & matris Adbelaidis & uxoris eius Emone & filiorum eius de cuius potestate hec donatio procedit*

firmiter datus pro nostris animabus supra dictum locum Abbatii & Monachis, &c. Alia ibidem recitatur donatio eiusdem pene formæ, quæ sic habet. *Nos in Dein nomine Constantinus Christianus, & uxor mea Isingardis, filiique nostri Rupertus, Dodo, Lambertus, Pontius, Hugo, & Abillonius inspirante Deo sana mente integroque coonsilio metuentes humana fragilitatis casus, ne nobis repentina ac perpetua mors obueniat, placuit animabus nostris ut aliquid de rebus propriis Deo & sanctis eius videlicet perpetua virginis ipsiusque genitrici Mariae, nec non & Beatisimo Honorato, & Insulae Lerinensis Cœnobio ubi praesesse videtur Dominus Abbas Odilo Cluniacensis Pater, &c. debemus offerre sicut & facimus, &c.* Quibus sane certis & aliis id genus documentis liquido constat S. Odilonem in sacro Lerinensis Insulæ Monasterio Abbatiam administrasse, optimoque iure Abbatum Lerinensium Catalogo annumerari. Fuit autem idem S. Odilo insula ornatus Abbatiali anno Christi 993. Migravit è vita sub Clemente II. Romano Pontifice, Imperatore Henrico II. ordinationis suæ 55. ætatis vero 87.

67. Anno Christi proximo sequenti 994. Conradus Iurensis Burgundiae seu Galliae Cisalpinæ Rex obiit, unico filio, ut ait Vignerius, quem ex Matilde coniuge suscepserat, quæ Lotharij Franciæ Regis soror fuerat superstite, nomine Rodulpho. Alemannorum & Prouinciarum Rex in Archiuis nostris legitur licet parum sub illius imperio ex iam allatis Vvillelmus noster fuerit.

Vigne. in
Chron. Bur-
gundie.

Cluniacensis ordo saeculo isto cœpit initium. Vvillelmus cognomine Pius Aquitaniæ Dux & Aruerniæ Comes, spe prolis destitutus Cœnobium Cluniacense in fundo suo proprio, qui illi erat in agro Matisconensi, ad Gronam fluum suis impensis condidit, illudque magnis redditibus dotatum Bernonis Abbatis Gigniacensis viri illustris, qui primus Abbatis munus illic exercuisse fertur per annos 10. curæ commisit, quem anno 912. morientem ait Sigebertus, Odonem olim Musicum Cluniacensis Abbatem Cœnobij fecisse, Odonem porrò 937. dececessisse eique successisse Ademarum, huic anno 943. Maiolum, tum Odilonem anno 992. idem Sigebertus affirmat. Quorum exemplum sequuti complures alij Abbates in tota fermè Italia, Hispania, Germania, Anglia in suos ipsi quoque greges reformatos, incubuere, idque eodem successu & fructu, ut ad duo millia Cœnobiorum restituta & sanata scribantur, ex quorum disciplina Gregorius VII. Urbanus II. Paschalis II. & alij non pauci Romani Pontifices ac pene innumerabiles Cardinales & Episcopi, virisque doctrina & sanctitate illustres prodierunt. Cæterum consuetudines alias & familiaritates, nonnullasque Cluniacenses inter & nostros Massilienses Monachos Cassianitas, res rationesque contractas intercessisse colligere potes ex eo, tum quod de Odilonis in Insulam Lerensem secessi, ac vicinia meminimus, tum quod prædicti tres è Cluniaciensi familia assumpti Pontifices Romani domum S. Victoris Massiliensem plurimis indulgentiis & immunitatibus ornarunt, tum quod Cassianus religiosè viuendi methodum tam sapienter & moderatè in suis Institutionibus & Collationibus descriperat, vt non modo tum ab omnibus

omnibus Monachorum familiis accepta & in usum statim inducta sit, sed ad hanc usque diem totius Galliae atque adeo totius Occidentis Monasteria nullis pene aliis utantur legibus quam Cassiani.

68. De Hugone Imperatore sive Italæ Rege & Comite Arelatensi proditur quod cum adeptum tot laboribus Italæ regnum maioribus prœliis sustinere coactus, iam per 20. circiter annos in ea dignitate mansisset, Lothario filio in Italia relicto usum regni ac rerum summam permisit, & in Prouinciam rediit ipse anno 947. ubi amplissimo Cœnobio exædificato Christi humilitatem in eo complexus imperatorias opes ac purpuram cum vili tunica & solitaria cella libentissimè commutauit. Factum autem esse Monachum Cassianitam, regulamque atque ordinem S. Cassiani tunc nobilitate haud vulgari sanctimoniacaque fama inclytum, in Arelatensi Monasterio S. Petri quod Montis Maioris dicitur & à Massiliensi S. Victoris Cœnobio prosemminatum alias demonstrauimus, professum esse testatur Leo Ostiensis in Chronicis. *Ipse Hugo*, inquit, *cum omni thesauro suo in Prouinciam (mendosè scribitur Burgundiam) properans, Monasterium illic permagnificum construxit sumptibus propriis, quod sub titulo S. Petri appellari voluit ibique omnibus traditis ipse Monachus effellus est, Bertha nepte Bosonis vidua opum suarum herede dicta.*

S A E C V L V M VII.

Annus Christi 1020.

A Conditu Monasterij 600.

69. **F**acilius & certius posthac ad inuentionem retum nostrarum annus incedit, ac minus cœcutiet deinceps Abbatum nostrorum Chronologica historia, præluente ad posteritatis memoriam scriptorum & clarissimorum monumentorum face.

Illuxit primùm Superiori occidenti sæculo *Garnerius* Abbas vir ingenio præstans & egregiis moribus clarus, cuius tempus notum redditur ex M. S. Codice, quem librum Chartarum appellant, fol. 18. ubi præfatura fungi dicitur *Garnerius anno 1004.* quo verò stricte anno inierit, abierit, et si non certæ, tamen probabilis sit coniectura locus, ut affirmemus iniisse anno Christi 997. ac nouennio præfuisse. Eius enim rogatu de electione Abbatum à Ioanne 18. anno Christi 998. ita præscripta lex est, ita cautum unaquaque de re, & ita quod oportuit exceptum, ut omnibus diuinis ciuilique congressu interdictos Pontifex denuntiarit, si malis artibus, aut alia quam liberis atque legitimis Capituli suffragiis, sollicita fauoris humani prensatione, in ius Abbatis quempiam inducere præsumerent. Ius præterea, ut id quod de legitima bonorum suorum possessione intenderent confirmare, & id quod contra diceretur refellere possent Monachi Massilienses, singulari diplome stabiliuit, quæ vero seditionis incurso, aut vis multitudinis, aut impetus tribunitius detraxiisset, ea ipsa omnia studiosissimè curauit in integrum restituenda. Quo

similiter tempore eidem Pontifici literas de eodem argumento diligentes dedit Fulbertus Episcopus Carnotensis vir celeberrimus, in hunc modum.

Domino sancto & uniuersali Pape Ioanni Fulbertus Carnotensem humilis Episcopus orationum fidelia. Gratias omnipotenti Deo, qui more benignitatis sue tuam Pater humilitatem respexit & summo ut decebat dignitatis apice sublimauit. Proinde totus mundus ad te conuertit oculos, teque unum omnes beatissimum prædicant. Contemplantur altitudinem tuam sancti viri & gaudent, quod eis similitudine omnium virtutum alludis. Refficiunt persecutores Ecclesie distinctionis tuae baculum, formidantes suspiciunt si qui flagellantur ab impiis, & respirant sperantes adhuc restare sibi consolationis remedium. De quorum numero sum ego magna & præclare Ecclesia pusillus Episcopus, qui tibi Pater de angustiis meis querimoniam scribens auxilium tuae pietatis imploro. Est enim quidam Comes malefactor, nomine Rodulphus, nimium vicinus nobis, qui res Ecclesie nostra per iniustam occasionem inuasit, unum de Clericis nostris suis manibus interfecit, duos alios captos Sacramentis illigauit, & de his omnibus appellatus in curia Regis & coram plena Ecclesia sepe vocatus, non propter hominem nec propter Deum ad iustitiam venire dignatus, a nobis tandem excommunicatus est. Nunc vero ad limina S. Petri contendit tanquam ibi possit accipere de peccatis absolusionem, unde venire non vult ad emendationem. Unde rogamus te dilectissime Pater cui totius Ecclesia cura commissa est, ut eum de sanguine atque iniuria filiorum tuorum ita arguere & castigare memineris, sicut meritum esse tua prouidentia nonit: nec tua sanctitas iniuste in communionem recipiat, quem divina authoritas sicut ethnicum alienat. Vale, bone pastor, enigila super nos, ne per iniuriam tuam gressus Domini detrimentum sustineat. Hæc quidem Fulbertus ad Ioannem scribens usus bono literarum eadem fere absens quæ si coram fuisset consequutus est.

Paucis deinde post annis quod bona Monasteriorum ab omnibus publicè diriperentur miserandoque essent in statu Ecclesiæ & Galliarum Cœnobia, Monitus fuit Pontius Arelatensis Archiepiscopus à Benedicto VIII. cum aliis regni Burgundici Præsulibus, ut laicos cogerent ad bonorum Monasterij Cluniacensis restitutionem, inter quos principes Adalais Vvillelmi Prouinciae Comitis mater, & Gerberga eius nurus & Hugo de Monte Pauone vel de Balthio appumerantur. Hoc diploma authore Roberto Rege dum Romæ esset à Bonedicto VIII. concessum est. Narrat Chesnus in historia Regum, Ducum, Comitum Burgundiae lib. 3.

70. Eadem porro tempestate emergere cepit in lucem, totamque se elecit atque extulit Vicecomitum Massiliensem dignitas & amplitudo. Primum in hoc ordine Pontium Bosonis Prouinciae Comitis fratrem natum minorem Massiliæ imperiale supra odorati sumus diligentius, qui duos filios reliquerit Honoratum Episcopum Massiliensem, & Abbatem S. Victoris, Guillelmum alterum in Vicecomitatu patris hæredem ac successorem, quem Reipublicæ administrationem iam iniisse anno 981. exiisse anno 1004. monumentis publicis testantur annales. Hic maiestate Principis.

Principis & mundi gloriola illigatus est, insuper etiam vxore, primum Belielde, iterumque Hermengarda in secundis sine prole nuptiis, sed ex priori cum tres filios suscepisset, Pontium qui Episcopatui Massiliensi in Honorati patrui locum successit, Vvillelum & Fulconem filiamque matri cognominem Belieldem, demum libero tempore utriusque viduitate solitus, ut nudum Christum nudus sequeretur, principatu se exuens a Vvitredo Monasterij S. Victoris praeposito detonsus tunicaque monastica ornatus, Massilia in sacram ac religiosam S. Cassiani familiam Garnerij Abbatis nominatione cooptatus est. Id enim ex Magno Chartario S. Victoris colligitur fol. 22.

Inspirante Dei misericordia & eius pia annuente clementia, qui non vult mortem peccatoris sed magis ut convertatur & vivat. Ego Vvillelmus Vicecomes Massiliensis dum iacerem in lectulo meo, in infirmitate quam mihi idem Dominus dederat, circumsteterunt me fratres Monasterij Beati Victoris, Vvifredus scilicet praepositus ipsius Monasterij a Domino Abate Garnerio constitutus, ac reliqui fratres, ac sicut mos est seruorum Dei ceperunt insurgere quatenus secularem militiam relinquere & Deo militare, multa de sanctis scripturis nuntiantes. Ego autem sermonibus eorum compunctus gratia Dei comam capitidis deposui, & secundum regulam S. Benedicti habitum Monachalem suscepi, & supra ea que in satitate mea iam olim eidem Monasterio Beati Victoris Martyris dederam, id est villam Alinis cum omnibus adiacentiis ac terminis suis. Nunc etiam pleno sensu ac plena memoria propter remedium anima mea facio hanc donationem omnipotenti Deo. ac S. Victoris, & Abbatibus ac Monachis in eodem loco servientibus. De ipsa villa quam vocant Campanias de ipsa scilicet medietate mea, quam ipse vestitionis causa ibi habeo vel habere debeo, cum integritate & absque villa diminutione, &c. Facta charta donationis huius in Massilia ciuitate anno Incarnationis Dominicæ 1004. regnante Rodulpho Rege. Ego Vvillelmus qui hanc donationem fieri iussi & manu mea roboravi. Dominus Pontius Episcopus firmavit Gwillemus frater suus firmavit. Fulco fir. Aylardus fir. Erminganda mulier Domini Vvillelmi fir.

71. S. Vvifredus qui & Guitfredus & Siffredus a variis nominantur, gubernasse scribitur anno 1007. in libro magno Chartarum fol. 113. Præcipua eius dicta & facta pro lege palam vniuersis recitat Benedictus Romani nominis Pontifex IX. in diplomate Superne diuinitatis potentia, de iterata dedicatione reparata Ecclesie S. Victoris Massiliensis. Cumque diutius, inquit, in tanti amoris matrimonio perdurasset, omissa prole tanta nobilitatis, de vagina Vandolorum callidus exactor educitur, quod necare antiqui serpentis framea corrupto velle disponit, hoc extincto sobolumque flore, omissa viduitatis lacryma flebile & infælix nimioque senio consumptum permansit. Post nempe multorum annorum curricula temporibus Romane sedis Antistitis Ioannis 19. Claruit sacris virtutibus Vvifredus Abbas loci director, qui se mundo crucifixit & mundum sibi. Hic ergo has ædes condens misericordis dilatavit, velle neconon posse Vicecomitum seu egregij Presulium Massiliensis, &c. Sancti nomen quo ipsum appellamus ponit Martyro-

logium Gallicanum in supplemento , pridie Idus Septem. Massilia S. Sifredi Abbatis qui Beatum Isarnum , cuius nomen cum elogio hoc in Martyrologio signatum est , precessit in religioso regimine. Similiter Martyrologium Menardi & liber 2. Observacionum vbi legitur quod S. Isarnus Beato succedere meruit Sifredo ex Centuria 6. Chronicorum Generalium Ordinis S. Benedicti. Verum in vita S. Isarni Guiffredus non Sifredus legitur , & in proprio Sanctorum Monasterij S. Victoris Massiliensis.

72. Cæterum quod in laudato diplomate patefacit & innuit Pontifex de Vandalorum cædibus , incendiis , rapinis , cùm in annalibus nostris vastatam & direptam fuisse totam Italiam eique finitimas Provinciæ nostræ regiones frequens mentio fiat , nos hic Saracenos imprimis & Northmannos intelligimus , quos *Vandalorum vaginam* idcirco appellat Pontifex , quia ciuidem generis illos ferunt & ex eadem Boreali populum colluvie profectos. Quantas vero clades superioribus sæculis orbi vniuerso attulerint supra demonstrauimus. Et primùm quidem Saracenorum bellum , cuius facibus quanto ardenteribus incensa hæc nostra Provincia , tantò periculosis desflagravit , post Pipini mortem ottum ab Eudone Aquitanie Duce , cum quo Carolus cognomento Martellus sive Tudes eiusdem Pipini filius magna cum inuidia similitates hebebat. Eudo enim rebus suis diffissus Saracenos ex Hispania cum Rege eorum Abdirama in subSIDium ex ciuit anno 725. quibus sacra profanaque late populantibus occurrit Carolus Martellus , eosque internecione concidit. Cæsa sunt uno die ad trecenta septuaginta quinque millia , cùm ex Francis 1500. haud amplius desiderati sint ut scribit Anastasius. Mox Burgundia Lugdunoque potitus anno 727. in sequenti , Eudone vita functo Aquitaniam inuasit. Saracenos iterum ad vlciscendam suorum stragem Galliam incursantes magno numero prostrauit anno 731. & Auenionem ab illis captam recepit. Tum Narbonensem , quam iij cum Hispania cui contributa erat occupatam tenebant , aggressus caput eius Narbonam ac reliqua deinceps expugnauit oppida , cæsis qui ad opem ferendam sèpius accurrerant Saracenis. Quam causam fuisse diximus in Magdalena nostra cap. 23. num. 2. ut in tam aperto religionis ac vitæ discrimine , incolis totius Provincie vel profugis vel fato functis sacrae Beatorum reliquias non tantum in S. Maximini oppido sed in tota Salyorum Provincia retrusa atque abditæ in tenebris , 600. armorum spatio sequentibus incognitæ posteris latuerint. Quia tamen excisa arbor non auulsa effere se se identidem & ad renouandum bellum reuictescere deinceps visa est , sepe alias in toto passim orbe Christiano violatas à Saracenis sacras ædes , S. Theodori Martyris apud Damascum , S. Iacobi Apostoli Compostellæ , Monasterij Casinensis S. Benedicti in Italia , pluresque alibi , loquuntur annales. Quin ipse etiam Christi annus 1000. Saracenico bello insignis fuisse dicitur , Saraceni enim in Campaniam delati Capuam occuparunt , quos Otho III. Imperator valida manu aggressus haud minori virtute hostes deuicit , quām felicitate Capuam recepit. De Normaniorum frequentissimis ac crudelissimis incursionibus superiori proximo num. 53. dixisse

dixisse videor plus etiam satis. Quæ vero huius generis bella Vvifredi pene ætate siue memoria fuerunt, gessit Carolus Rex cognomento Simplex, fœdusqne ac pacem cum ipsis Galliam misere populantibus sanxit, Gisla filia Rolloni Normanno Duci in matrimonium data, qui à Franeone Rothomagensi Episcopo Christianis sacris initiatuſ, Rotberti à quo de lauacro suscepſus est nomen accepit. Concella & illis tunc etiam ad habitandum ora Galliæ maritima, quæ ad Septentrionem spectans Northmannia dicitur.

Circa igitur hæc tempora funestissimum illud quoque Massiliæ accidit, ut in his excursionum publicis calamitatibus vñquequaque omnia cæde miscentes barbari, ciuitatem captam ſepiuſ diruerint mœnibusque nudauerint, magno miraculo Lazaro Episcopo sepulchrum faum illæſum feruante. Sed & S. Cassiani templum, vbi sanctissimum eius ſimil atque S. Victoris corpus requieſcit eique Cœnobium cohærens barbarica immanitate direptum succenderunt. Ita diuinæ prouidentiæ confilio effeſtum eſt ut opera & studio Vvitfredi Abbatis omnia, quæ florentissimi olim Monasterij fuiffent, sanctitatis præcipua decora & ornamenta in pristinam dignitatem & gloriam restituerentur, quod hic laudat Pontifex scripto ſuo.

73. Ioannem cuius item meminit, fuiffe Romani nominis Pontificem XI X. Fasanum ſive Fanallum Romanum de vico Portæ Methodij, liquer ex notis Chronicis præfecturæ eius quo enim anno Vvitfredus lectus ſcribitur in Abbatem, eodem memorant Fasti Ecclesiastici Ioannem gessiſſe Pontificatum. Successit enim Ioanni 18. anno 1003. 12. Calend. Decemb. Imperatore Henrico I I. ſeditque annos 5. menses 7. dies 29. Roma aliquot Ecclesiæ præ vetustate corruentes reparasse quidam ſcribunt. Monachorum & præcipue Cassinensium, quibus multa priuilegia conſeffit, maximus amator extitit. Ex quo ſi coniectura ducimur ad ſuſpiſandum, ſingulares ac religioſæ Vvitfredi virtutes & in proximo ac celeberrimo Massiliensi Monasterio ſummi gradus dignitatis & gratiæ, Pontifici hominem notum atque insignem faciebant, vir enim in factis literis bene versatus ſed quod omnium caput eſt inter Abbates ſui temporis vita sanctimonia quaſi lucidum quoddam fidus reſplenduit. Habetur in Monasterio SS. Coſmæ & Damiani priuilegium datum à Ioanne XIX. per manus Gregorij Epifcopi Ostiensis & S. R. E. Bibliothecarij, quem ex Abbe eiusdem Monasterij Cardinalem creauit idem ipſe Ioannes, muſusque Bibliothecarij ſibi demandatum non ſub Ioanne modo, ſed ſub aliis etiam quatuor Romanis Pontificibus proxime ſequutis, Sergio I V. Benedicto VIII. Ioanne X X. Benedicto IX. ſumma cum laude exercuit. Henrici Cæſaris hoc nomine I I. quem regnaffe diximus Ioanne XIX. Pontifice laus illa prope diuina & ſingularis, quod Cunegundam Auguſtam vxorem parentibus, intactam ut acceperat moriens reddidit, adeo Sanctus Imperator virginalem lauream Imperatoriæ prætulit stirpi, æterna magis imperia intuens quam caduca. Deceſſit anno 11. Principatus sanctimonia elatus. Itaque deinde cum Cunegunda uxore vita ſocia in cœleſtium numerum.

numerum est relatus, ut nominis sui cultum propagarent, qui generis stirpem propagare neglexerant.

74. De egregio illo Präfule Massiliensi qui studio Vvifredi prostratum Monasterij Rempublicam omnibus viribus atque opibus extulisse dicitur, nihil dum fere ex annalibus allatum præter nomen. Honoratus is fuit Bosonis Prouinciae Comitis nepos, & Pontij primi Vicecomitis Massiliensis filius, qui dona Monasterio S. Victoris à Paulo aliisque decessoribus suis Episcopis non solum rata esse voluit, sed etiam nouis tributis ærarium quibus potuit amplissimis referit opibus, de quibus supra ex Magno Chartario vbi etiam de Honorato nostro hæc habentur. Factum est ut Monasterium S. Victoris olim præcipuum ac famosissimum fuerat ad nullatum & pene ad nihilum est redactum, quousque bona memoria Dominus Guillelmus & Dominus Honoratus prefatæ ciuitatis Episcopus, ac frater eius Dominus Guillelmus Vicecomes filiusque suus Dominus Pontius praeful, qui eidem auunculo suo in Episcopatum successit, &c. Hoc etiam inserere placuit mihi Pontio Episcopo, ac fratribus meis Domino Guillelmo & Domino Fulconi. Nec alia plurima silentur bonorum donationes & agrorum assignationes quas eiusdem Honorati rogatu à viris principibus Monachi S. Victoris impetrarunt. Ex eodem Chartario fol. citato. Ego Vvillelmus Massiliæ Vicecomes dono omnipotenti Domino & S. Victorii Martyri, eiusque Monasterio vbi sacrum corpus eius requiescit apud Massiliam ciuitatem fundato, aliquid de hæreditate mea quæ mihi sorte diuisionis contigit, & à progenitoribus meis Vvillelmo Vicecomite Massiliensi, & Belielde eius vxore mihi iure hæreditario prouenit. Et hæc omnia sunt in Comitatu Aquense, in valle quæ vocatur Tritis, primò in villa quæ vocatur Porcellis de ipsa tertia parte quam tenebat frater meus Dominus Pontius Episcopus, quæ nobis aduenit ex parte genitoris nostri, manifestum est, quia ipsam tertiam diuisimus inter nos frater meus Fulco & ego, & venit de illa tertia, medietas illi, & medietas mihi, ipsam ergo medietatem quæ mihi aduenit, sicut superius resonat, dono omnipotenti Deo sanctoque Victorii & Abbatibus ac Monachis ibidem seruientibus, in villa ergo quam vocant Podioneroni, similiter in villa quæ vocatur Ollaria, similiter in locum qui vocatur S. Andeoli, sed in comitatu Foroiuliensi id est in Fraxineto in villa quam vocat Admollam, &c. Facta donatio hæc anno Incarnationis Dominicæ 1014.

Ibidem fol. 16. verso. Ego Guillelmus & Fulco frater meus Dei gratia Vicecomites & vxores nostræ Aistalena & Odila & filij mei Dominus videlicet Pontius Massiliensis Episcopus, Guillelmus, & Aycardus, Fulco, & Gaufredus donamus Deo & S. Victorii Martyri Monasterij Massiliensis, Ecclesiam quæ est dedicata in honorem S. Mitrij Martyris, & S. Martini, & S. Laurentij in Comitatu Massiliensi, & in territorio quod dicitur Albania, &c.

Ibidem fol. 23. Ego Fulco pro redemptione animæ meæ vxorisque, dono omnipotenti Deo & S. Victorii Martyri Monasterij Massiliensis octauam partem de villa quæ vocatur Cathedra, quæ sita est in pago Prouinciae in

in Comitatu Massiliensi iuxta mare , &c. Facta donatio hæc anno Incarnationis Dominicæ 1019.

Ibidem fol.23. Ego Vvillelmus Vicecomes Massiliensis & filij mei Pontius Episcopus, Vvillelmus, nec non Aycardus, Fulco siue Iosfredus facimus donationem pro remedio animæ vxoris meæ Asselenæ matris supranominatorum filiorum , omnipotenti Domino ac S. Victori Martyri de octaua parte cuiusdam villæ, quæ vocatur Cathedra , quæ sita est in pago Prouincia in Comitatu Massiliensi prope mare. Facta donatio hæc anno Incarnationis Dominicæ 1019. regnante Rodulpho Rege Allemannorum seu Prouincia. Ego Vvillelmus cum filiis meis præfataam villam cum omni integritate, prædicto Monasterio dedimus manibusque nostris firmavimus. Stephana vxor eius firmauit, Pontius Episcopus fir. Vvillelmus fir. &c.

Ibidem fol.6. verso. Ego Fulco vnâ cum vxore mea Odila dono Deo & S. Victori Martyri Monasterij Massiliensis Alodem meum , qui ex iure patris mei mihi aduenit in Comitatu Aquensi, in valle Triticis in villa quam vocant Porcillis , deinde dono quartam partem de villa quam vocant Bulcodenos , &c. Facta donatio ista anno Incarnationis Dominicæ 1020. indict.3. in mense Iulio 13. Calend. Iulij Luna 23. in Castro Fossis regnante Domino nostro Iesu Christo & Rodulpho Rege Allemanorum seu Prouincia. Ego Fulco hanc donationem firmaui & firmare feci , Odila vxor mea fir. Guido fir. Fulco de Aquis fir. Pontius Pelei fir. &c.

Ibidem fol.7. Ego in Dei nomine Vvillelmus Vicecomes Massiliæ simul & frater meus Fulco vnâ cum filiis nostris & vxoribus donationem facimus omnipotenti Deo & S. Victori gloriose Martyri eiusque Monasterio de Molendino , quod est situm iuxta flumen Hibelnia ex eadem Hibernia vbi Gerrenus fluuius cadit in Bedale de supradicto molendino ad Gadium Huuelna per quod itur ad Carauilhanum terras S. Victoris, & dominamus omnia quæ sunt inter ipsum Bedale & vltiorem ripam de supradicta Huuelna , à molendino de Petronilla vsque in Gerrenum & ad supradictum Gadium cum omni integritate. Igitur ego Vvillelmus firmaui. Fulco fir. Stephana fir. Odila fir. Guillelmus fir. Pontius fir. Gaufridus fir. Bertrannius fir. Petrus fir. Hi omnes filij Vvillelmi Vicecomitis & multi alij similiter firmauerunt.

Ibidem fol.22. Ego Bellielis fœmina filia quæ fui quondam Vvillelmus Vicecomitis Massiliensis donator sum Domino Deo & S. Mariæ sanctoque Victori Martyri Monasterij Massiliensis , Allodem meum proprium quem habeo in valle de Trectis , &c.

eu 75. Facinus verò illud pulcherrimum eorum fuit , quod ditiones ac prouentus ex bonis Monachorum usurpatos olim & iniquissime ereptos recuperarunt , de quo singulare istud in Annalibus.

In nomine Domini Iesu Christi Saluatoris nostri ad notitiam præsentium nec non etiam hominum sequentium cupientes peruenire & ad Dei Scientiam volentes , villa quæ Caruillianus dicitur & quæ antiquitus à nobilissimo viro Sigofredo cum Exlemba vxore sua chartis & indicis

evidentissimis pro suarum redemptione animarum S. Victoris Monasterio oblata in eleemosinam traditur. Iterum longo tempore destructo Monasterio ab eodem loco sancto subtraeta & a quibusdam hominibus iniuste diu possessa, modernis temporibus qualiter Deo auxiliante & nobilissimis viris Vvillelmo & Fulcone fratre eius zelo Dei accensis id agentibus eidem Sancto loco sit restituta his scriptis videre statuimus. Quadam itaque die tempore Quadragesimæ, quando homines qui Christiano censentur nomine sola religio nominis huius non modo fraudare solet prauis ab actibus quin imo ab ipsis rerum terrenarum communibus temperare curis, residentibus huiusc causa religionis supradictis Principibus, altero iuxta sedem Massiliæ, altero in Monasterio S. Victoris quidam fratres Monasterij cuperunt mutuo loqui. Quid licentiam à Deo nobis collatam loquendi apud Principes negligimus? præsertim cum reliquo totius anni tempore non superet facultas. Requirantur ergo chartæ quæ continentur in sacrariis, & videamus si quid forte reperiatur in iis de terris Sanctuarij, quod diu subtractum à iure altaris possideatur ab hominibus secularibus quodque cum adiutorio Dei omnipotentis & eorum prudentibus consiliis possit restituvi viris altaris. Quod ita fauente Deo factum est, nam quædam antiqua charta inuenta est in qua continebatur quod supradictus vir nobilissimus Sigofredus & vxor eius Exlemba prædictam villam pro redemptione animarum suarum dederant Monasterio S. Victoris, temporibus Lotharij Imperatoris, qua perlecta in auribus Principum & eorum clarissimarum coniugum, laudauerunt virum qui tantum Monasterio contulerat donum & promiserunt se pro amore Dei & S. Victoris ipsos homines prius institutos, quam inde colligerent fructus venturos. Tertio namque die ante festiuitatem S. Ioannis Baptista iidem homines qui se dicebant Allodiarios, ante potestates fideiulsores dederunt ut transacta S. Apostoli Petri festiuitate redderent aut defenserent. Quibus visum est quasi deliramentum, nec curauerunt illud attendere plenimentum, vnde illum transgredientes terminum petierunt sibi aliud spatum, in quo posse fecerunt exagium, quo peracto Dei iudicium contra se videntes recesserunt dolentes, adhuc aliud præsumentes, quamdam mulierculam assumentes iurare fecerunt dicentes, quod prædium iustius esset illis possidentibus quam aduocatis S. Victoris requirentibus. Sed quod illa iuratio non fuerit iusta mox probauit manus mulieris exusta. Sed illi aliud viderunt aliud retulerunt, & post S. Victoris solennitatem placitum mutauerunt, atque in ipsam terram se ituros dixerunt ibique eam defendere aut reddere promiserunt. Monachi vero ut audierunt, arcam S. Victoris illuc detulerunt, & tribus diebus totidemque noctibus illic cum ea manserunt. Sed supradicti homines quod promiserant non attenderunt. Dominus ergo Episcopus ciuitatis auditio de Monachis ad reuertendum induratis, confilio vtriusque Potestatis perrexit ad eos causa charitatis, & cum eis loquutus est blande fatis. Quid fratres mei hic statis? mandat vobis Vvillelmus potens & Dominus Fulco frater eius, cras hora prima diei reducete arcam Martyris

in domum Dei, & vobis reuertentibus finietur causa huius rei, quod ita & factum est. Igitur causa tantisper dilata & post festa S. Mariæ est translata. Verum S. Mariæ mox celebrata Natuitate Monachi abierunt in ciuitatem, interpellantes de hoc utramque potestatem qui hominibus vocatis loquuti sunt ad eos dure satis. Inimici veritatis quoisque seruos Dei fatigabitis: si vere est vestra possessio hereditatis iam reddite in manu Abbatis. Quidam autem eorum in præiudicium veritatis cognoscentes se iniuste eam possedit, satis continuò dereliquerunt eam in manu Abbatis, sed alij in obstinatione perdurantes abierunt, fidem dantes in crastino se non defensuros defensantes. Monachi vero altera die matutinis celebratis mox tulerunt arcam Victoris Beati, & venerunt ante ciuitatem in medium prati, duoque secum aduocati chartam ipsius Allodij defendere parati, cum ecce plurima multitudo ipsius ciuitatis utriusque sexus mixtis turbis venerunt ad Martyris Arcam poplitibus curuis. Tunc ita Dominus Guillelmus Vicecomes allocutus est ad illos Allodiarios. Homines, admoneo vos, ut seruos Dei ultra non fallatis aut vestra calliditate decipere cupiatis, ne forte iram Dei incurritis & in conspectu eius cadatis. Similiter Domina Stephanía vxor eius & Domina Odila vxor fratri eius fideles S. Victoris agebant omnimodis, quatenus stabilis esset charta donatoris. Dominus Fulco non poterat adesse propter alias causas, quæ erant fieri necesse. Sed Dominus Vvillelmus frater illius propter se & propter illum regebat S. Victoris vexillum, nec multi pendebat magnum ac pusillum, quia cupiditas non vicerat eum. Cumque homines furibundi viderent se à potestatis retundi, timerentes que virtute Martyris retundi, accedentes ad arcam S. Victoris tremebundi reddiderunt ipsum Allodem verecundi, sed duo adhuc obsistebant pestilentes qui videbantur plus agrestes. Hi itaque contra Dei iudicium nitentes conquerire sibi adminiculum, quod eis magis fuit in periculum, cunctisque audientibus ingens excitant ridiculum, tulerunt sibi de plateis unum parvulum, quem testicula vincentes proiecerunt in stagnulum, at ubi eum viderunt in aquam non receptum cognouere se utique deceptos, & mox reddiderunt ipsum Allodem retentum quem diu tenuerant per contemptum. Adhuc autem pars maxima ipsius Allodis captiuia remanebat, quam etiam vulgus S. Victoris non Episcopalem esse dicebat, pro qua interpellauimus Dominum Episcopum ciuitatis & tunc utique non fuit eius voluntatis, ut redderet eam iuri libertatis, sed per paucos dies huius interpellationis perrexit ad Monasterium causa Vigiliæ & Orationis. Illucescente vero mane ipsius Dominicæ Resurrectionis, post acceptam sportam sua peregrinationis ob religionem piæ donationis venit in medium Congregationis ibique coram omni fraternitate ex Canonica autoritate quidquid infra ipsos terminos continetur, de Monasterij hereditate totum redditum cum omni integritate, & absqueulla diminutione pro animæ suæ & parentum suorum redemptione. Atque hanc chartam Guirpitoram fieri iussit sua præceptione, de duabus autem partibus est ipsa possessio terminata & editio tradit

vulgata & resonat in ipsa ante. Qua charta idem à parte Meridiana ipsorum montium cacumina , & ex altera parte Vvelnae in quam delabuntur cæterorum fontium flumina. De aliis vero duabus partibus erat dubia terminatio , donec eam fecit certam diuina miseratio per iudicium aquæ & ignis manifestissimis signis. Hoc enim à parte Orientali ab ipsa ripa fluiali vbi videntur antiquitus fundati Mausolei faxa ingentia , adhuc in quadrum iacentia , quæ cōposuit gentilis amentia , linea recta per loca Arentia usque in ipsius montis cacumina eminentia , ex altera verò parte ab ipsa ripa fluminis vbi vocant Albareta , quasi stadio uno contra Meridiem , usque ad illum locum vbi vocant Cotes usque in ipsos montes. Si quis igitur ullus homo vel fœmina , &c.

76. Præterea Vvifredus illa ipsa sanctitatis fama & dīcendi facultate , quamcumque habuit , non Massiliæ modo sed & in vniuersa Prouincia apud viros primarios magnum est gratiam consequutus. Regnabat eo tempore quo Henricus III. Conradi Augusti filius se Arelatensium Regem declarauit , ex donatione regni Burgundici sibi à Rodulpho facta , Vvillelmus II. Prouinciae Comes , qui Vvillelmi filij Alberti Ducis Longobardie filiam Gerbergam habuit vxorem ex qua suscepit nobilissima fobole Vvillermo , Fulcone , Gaufredo , mortem obiit anno 1018. sepultus in Monasterio Montis Maioris Arelatensi , relieta matre Adelaide simul & Gerberga uxore superstite , quibus imperium quidem ita datum est , vt filiis redderent in ætate matura. Existimat Chesnius Vvillelmum II. è vestigio Patrem insequutum & sanctitate insignem , imo miraculis celebrem , eodem manuscripto codice teste , animam inter Monachos Monachum exalasse. Cui tamen refragari videtur argumentum quod in contrarium elicitor ex Thesatre Monasterij Montis Maioris , continetque gesta eius , dignitatem , & obitum. Anno ab Incarnatione Christi 1017. fuit inchoata Basilica Montis Maioris , in honore S. Mariae Matris Domini seu omnium Sanctorum Indict. 14. 3. Calend. Iunij feria 4. regnante Roberto Rege , in 3. anno fundationis huius Basilice obiit Guillelmus inclitus Comes Adelaidis & honorifice sepultus est in fundamento huius Ecclesie. Ut vt sit Vvifredus certè tanta horum Principum merita habuit , quanta nemo præter ipsum , de quibus Magni chartarij tabula S. Victoris fol. 143.

Ego Vvillelmus Comes Prouinciae coniuxque mea Giberga vna cum filio nostro nomine Vvillelmo offerimus atque donamus omnipotenti Deo , qui nobis dedit omnia que habemus , de ipsis suis donis aliquid in eleemosyna ac proprium Allodem , sanctoque Victori eius Martyri & Abbatii praesenti Domino Vvifredo omnibusque Monachis. Est autem predicta donatio in Comitatu Siscrico intra terminos , de villa que dicitur Mamasca , id est Ecclesiam S. Martini qua sita est non longe a fluvio Durentie.

Ibidem folio verso. Ego Adalax Illustrissima Comitissa mater Vvillelmi quondam Prouinciae Comitis & ego Gereberga eque Comitissa eiusdem Principis olim uxor , vna cum consensu filiorum optimatumque nostrorum pro remedio anima eiusdem Principis , facimus donationem omnipotenti Deo ac S. Victori Martyri eiusque Monasterio de villa quadam que vocatur Septem fantes .

fons; quæ sita est in pago Prouincia in Comitatu Regense. Facta donatio hæc Anno Incarnationis Dominica 1018. Indict. v. regnante Rodulpho Alamanorum sive Prouincie. Ego Adalax. Ego Giberga una cum filiis & nepotibus illam donationem firmavimus. Vvillelmus filius Vvillelmi Comitis fir. Fulco frater eius fir. Gaufredus frater eius fir.

Ibidem fol. 146. Ego Geriberga Comitissa una cum consensu filiorum optimatumque nostrorum & propter remedium anime senioris mei Guillelmi Comitis Prouincie, & mee, filiorumque nostrorum quorum hæc sunt nomina Vvillelmus, Fulco, Iosfredus, facio hanc Chartam eleemosynariam omnipotenti Domino & S. Victori suo Martyri de duobus Mansibus, qui sunt in Comitatu Sisterico in villa quam vocant Manoasca. Facta hæc donatio anno Incarnationis Dominica 1018.

Obiit autem S. Vvifredus anno 1020. pridie Idus Septembres, rexit Abbatiam annos 15. quo eodem tempore ortus & progressus fuit ex Benedictino instituto, familia Camaldulensis auctore S. Romualdo, qui circiter annum 1000. in ipso Apennino sedem sibi pœnitentiae ac religionis deligens, adeo exemplo & sanctitatis opinione homines permissit, ut nisi ipse cohibusset, totus terrarum orbis, sic enim scribitur, religiosam disciplinam subiturus videretur. Cæterum Fulconi Massiliæ Vicecomiti non defuit materia virtutis, cum enim bellum haberet nescio quod in finitimos pertinaciter suscepit, grauibus acceptis a fortis adversario vulneribus, ita tamen ex longinquitate morbi sanatus aut recreatus est, ut annos sexdecim septendecimue superstes vitam ad Christi annum 1069. perduxerit. Is Odilam fœminam Principem diu quidem habuit in matrimonio, semper tamen grauiditatis & partus expertem. Vvillelmus frater binas nuptias celebrauit, primas cum Aiffalena ex quanatis sunt Guillelmus III. Aycardus, Pontius, Fulco, Gaufredus: posteriores cum Stephania è Comitum Forcalquerij nobilissima stirpe ac gentilitate orta, quæ duos non plures filios peperit, Bertrandum & Petrum. Hæc virum Massiliæ morientem in præsentia & ante oculos vidit anno 1047.

77. Iacturam Vvifredi leniit S. Isarnus, ut colligitur ab eodem Benedicti IX. diplomate. Post cuius verò obitum, inquit scilicet Vvifredi, Isarnus sumpsit ad regendum Cœnobium, ut eius meritis floreret in seculum per quod Cœnobiale studium nostris in partibus accepit initium. Cum Odilone Cluniacensi Abbe, quem Maiolo successisse anno 992. Sigebertus affirmat, fuisse illi quidem vetus hospitium & necessitudinem testantur annales, & ea cum officiis eius multis, tum etiam consuetudine sic est aucta, ut nihil esset familiaritate tanta coniunctius. Fama est quasi permanentes fratres se interuisisse cui suffragantur supra commemorata num. 66. in hanc rem Tabularum Lerinensem testimonia. Res Isarni præclarè gestas & virtus acta cognitione dignissima tractabimus infra cap. 29. ubi de Sanctis Ecclesie oraculo renuntiatis, qui ex religioso S. Cassiani ordine prodierunt Rexit annos 18. & obiit anno 1048. sepultus Massilia ad S. Victorem, ex libro Chartarum fol. 26. quod tamen scribi mendose

annotat in margine Glossator quidam Anonymus, his verbis. *S. Isarnus adhuc anno 1051. regebat Abbatiam, nam inueni alibi scilicet in Archivio Regio Aquensi, quod S. Isarnus adhuc anno 1051. regebat Abbatiam presentem, in confirmatione quam fecit Dominus Ildefonsus Marchio Prouincie de Prioratu de Trigantia Foroiuliensis Diœcesis.* In rebus publicis Prouincie Guillelmus IIII. vulgo Guillelmus Bertrandus dictus, ut scribit Zurita in historia Aragoniae patre mortuo solus ab anno 1018. Comitis nomen obtinuit. Hix ex vxore Lucia Arsinda tres suscepit liberos, mares duos Vvillelum, & Gaufredum, filiam vnicam, qui omnes naturae ordine turbato cum matre Lucia patri prædecesserunt. Alteram in matrimonio habuit, sed sine prole Theresiam Ramiri Regis Aragoniae filiam, quam duxit anno 1049. Quare nullis planè superstitibus liberis, eiusque fratre Fulcone proximo hærede vita functo, Gaufredus frater vtriusque natu minor, quasi vacuam ad regiminis Prouincie possessionem accitus est. De benevolentia quam habuerit erga S. Isarnum & Monasterium S. Victoris Massiliense, primum illud fuit in officio, ut ei de suis quoque facultatibus plurimum attribuerit. à quo plurimum diligeretur. In Magno chartario fol. 148. verso.

Ego Bertrannus autore Deo Marchio sive Comes Prouincie Ecclesiam S. Primasij cum burgo & terris que sunt mee possessionis, reddo ac dono omnipotenti Deo & S. Victori Martyri eiusque Monasterio. Facta hec donatio anno Incarn. Domin. 1044. Indict. 12. Henrico Rege regnante. Bertrannus Comes sive Marchio firmauit. Berengarius Vicecomes fir. Miro Vicecomes fir. Ego Guillelmus & ego Gosfredus Comites sive Marchiones, filii prefati Bertranni si.

Ex eodem fol. 151. verso. *Ego Geraldus gratia Dei Sistaricensis Episcopus consilio & voluntate Domini Vvillelmi Bertranni Comitis Prouincie, & Comitissae sive uxoris Domini etiam Berengarii filii Berengarii Maioris Vicecomitis Sistaricensis siveque mulieris Aſſelene dono Ecclesiam Principis Apostolorum Petri, que dicitur Fontelane, omnipotenti Domino ac S. Victori Martyri. Facta hec donatio anno Incarn. Domin. 1035.*

Ex eodem fol. 151. *Ego Vvillelmus Comes Prouincie & uxor mea nomine Lucia Facio hanc donationem eleemosynariam omnipotenti Deo & S. Victori eius Martyri, unum videlicet Mansum ab integro quem excusat homo nomine Iſimerardus, in villa Ausomnis in Comitatu ſisterico. Facta hec donatio anno ab Incarnat. Domini 1030.*

78. *Vvillelmi quoque II. Massilia Vicecomitis erga S. Isarnū beneficiorum certa monumenta in iisdem Chartarij literis extant. Fol. 7. Ut plena, inquit, careat cognitione quod à Dei fidelibus geritur scribimus donationem, quam fecit Deodatus Tolonensis Episcopus donans Monacharum Monasterio, quod in honorem Dei genitricis Marie infra muros Massilie situm est, Ecclesiam S. Marie in territorio de Solaro, in Belloloco, cum omni Ecclesiastica possessione que ad predictam pertinent Ecclesiam. Huic rei testes fuerunt Bandolicus preceptor, Ioannes Aula, Stephanus Aribertus. Predictam autem donationem fecit Dominus Deodatus consilio & precibus Domini Vvillelmi Grossi Vicecomitis Massilia, qui de sua proprietate ibidem predicta Ecclesia*

Ecclesiæ donauit undique secus horros, Ferragineisque duorum stadiorum spatium. Facta est hec prescripta donatio ab Incarnat. Domini 1030. Item anno 1040. facta est à Fulcone Massiliensi Procomite stipulante Isarno Abbatore, instauratio facelli Monasterio pene contigui, in loco Paradisi nomen etiam nunc obtinente, de qua superiori cap. 20. num. 3.

79. Per eadem tempora trium veterum Cœnobiorum opes auctæ, & à Saracenis euera dirutaque funditus ædificia, sunt in suam pristinam dignitatem restituta, Calinensis, Possiniani, Massiliensis, de quibus Ciaconius in Benedicto VIII. Ioanne X X. Benedicto I X. pene totidem verbis. Romanus Pontificatus, Sergio IV. vita functo, in Benedictum VIII. ex Comitibus Tusculanis Gregorij filium, Imperatore Henrico iuniore, inciderat. Hunc Henricus Basilicam S. Gregorij, quam prioribus annis Bambergæ construxerat, consecrare cupiens aduocavit in Germaniam, cuius perspecta voluntate & ad eius preces in Germaniam profectus, Ecclesiam argento, veste, omni apparatu ornatiqne visendo instructam summa religione ceremoniaque dedicavit. Reuersus in Italiam cum Henrico Augusto expeditionem aduersus Saracenos suscepit, & illos superauit totaque ferme Italia expulit, & inde Casinum cum eodem Imperatore progressus Monachos comitia creando Abbatii habere iussit. Eis præsentibus conuocati Monachi Theobaldum legerunt, eumque postridie, qui dies erat S. Petro dicatus, Pontifex consecrauit. Calculi inde Henrico Imperatore dolore iactato, nocte cubanti apparuit S. Benedictus, & quoniam vulgari fama deceptus erat, Veréne ibi S. Benedicti corpus situm esset, id illi glorioſus Confessor aſseruit & in signum huius rei futurum, ut mane surgeret & tres calculos, qui morbi & doloris cauſa fuissent, eiiceret, & sanitati restitueretur. Id euentus comprobauit. Ille præsenti beneficio S. Benedicti sanatus Monasteriū magnifice munerauit. Ré omnibus audientibus contestatus, eam ipsam etiam diplomate quod adhuc legitur, voluit à Pontifice diuulgari. Inde sœuentibus etatis caloribus, Romanum Pontifex & inde Henricus Imperator in Germaniam concessit.

Possinianum quod Vallis Vmbroſæ dicitur, sub Ioanne X X. Benedicti VIII. fratre Germano & in Pontificatu successore proximo, originem simul & incrementum habuit anno 1030. authore Ioanne Gualberto Florentino viro sanctissimo. Is adhiuc iuuenis cùm fraternalm cædem magna armatorum manu vlcisci procuraret, casu hostem obvium in oppido S. Miniatis habuit, qui terrore perterritus illico Ioanni supplex factus, ad ipsius genua procidens veniam in Christi gratiam petebat, qui eum illæſum abire permittens, statim proximum templum ingressus est. Crucifixi imaginem ante quam orabat capite inclinato ob illud factum ei referre gratias & ipse & omnes qui aderant clare conspexere. Quo prodigio attonitus relictis omnibus Monasticam vitam elegit, & in loco qui vallis Vmbroſæ dicitur iuxta Apenninum secessit, inibique disciplinam sub S. Benedicto regularem instituit, quam Alexander II. & Gregorius VII. confirmarunt. Obiit anno Domini 1074. in Cœnobia Possiniano. I V. Idus Iulij, miraculis clarus ibidem sepultus, quem cum inter Sanctos à Gregorio

Gregorio V I I . relatum vulgo constaret, Coelestinus III . idem certius approbavit.

De Massiliensis huiuscenostri instauratione & iterata Ecclesiae S. Victoris dedicatione extat Benedicti IX . s^ep^e alias laudatum diploma , datum Massiliæ in eodem Monasterio , Idibus Octobris die eiusdem loci consecrationis anno 1040. Indictione 8. in hunc modum.

Supernæ diuinitatis potentia sicut nullo humanitatis ingenio in suæ stabilitatis substantia est comprehendendi potest , ita nec ullius pro exili sagacitate in disponendis rerum ordinationibus inuestigari valet , &c. Hac diligentia munendum censuimus prædicti Martyris Monasterium , apud Massiliensem urbem , tempore Antonini Imperatoris fundatum quod postea à B. Cassiano Abbatे constitutum , eodem rogante , ut fertur à maioribus natu , à Beatissimo Leone Romanæ sedis Antitiste consecratum , & eius Apostolica benedictione atque auctoritate sublimatum , in quo maiorem constituentes Ecclesiam in honorem SS. Apostolorum Petri & Pauli & omnium Apostolorum aliamque in honorem S. Dei genitricis Mariæ sanctique Ioannis Baptiste , multorum Sanctorum collaris pignoribus conseruatur , quod multis ditatum honoribus & præcepsis decoratum Imperialibus , videlicet Pipini , Caroli , Ludouici , & Lotharij Regum Francorum , nec non passionibus SS. Martyrum Victoris & sociorum eius , sed & aliorum specialiter duorum Hermetis & Adriani , sed & S. Lazarī à Christo Iesu resuscitati , ac SS. Innocentium , quin imo innumerablem aliorum SS. Martyrum & Confessorum sanctarumque virginum , plurimorum sacrorum voluminum testimonii produnt , &c. Hoc igitur à prædecessoribus nostris statutum . Ego Benedictus sanctæ sedis Romanæ Ecclesiae Apostolicus , & Raiambaldus Arelatensis appellatus Trophimi Vicarius , ceterique præsules Galliarum , Pontius videlicet Massiliensis cuius tutione & patrimonio prædicta consistit Ecclesia , & Leodegarius Archiepiscopus Viennensis , Pontius Valentinenensis , Videlicus Tricastrensis , Franco Carpenteriensis , & Benedictus Auenionensis , Petrus Aquensis , Clemens Caullensis , Stephanus Aptensis , Petrus Vasioensis , Hilsmido Archiepiscopus Ebredunensis , Feraldus Vapincensis , Petrus Sistaricensis , Hugo Dignensis , Bertramus Rheiensi , Anselmus Foroiuliensis , Deodatus Tolonensis , Eldebertus Antipolensis , Duranus Venciensis , Nectarius Nicensis , Amelius Senecensis , Pontius Glandatensis , cum omni Clero nobis commisso , nec non Abbatum & Monachorum ceterua , qui in vinea Pattis familiae denario beatæ remuneracionis laboraturi intraimis portato pondere diei & æstus , ac clericorum plurimorum diversorum graduum fideliumque Christianoru*m* vtriusque sexus fere decem millium , ad eius thalamum reparandum venimus , & impenetrabili munitione firmamus & sanctificatum testamur , precibus iam dicti pastoris Isarni nec non Vicecomitum Villelmi & Fulcomis , in idipsum assensu præbentibus Principibus Gaufredo & Bertranno , cum totius Provinciæ nobilibus credentes salvatoris dictum dicentes , Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo in medio eorum sum ,

sum, & quodcumque petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis. Igitur in vnum congregati trifida benedictione Apostolico priuilegio prædictam Ecclesiam sanctificamus, atque in pristino absolutionis decore ponimus, quo omnis peccantibus qui ad eius limina tritis passibus venerit, Ecclesiæ fores sibi pateant & indultis facinoribus peccatum, omnium criminum squaloribus absolutus libere redeat ad propria latum, eo scilicet tenore ut transacta peccata sacerdotibus confiteatur & de reliquo emendetur. De aduentientibus vero ad hoc Monasterium ob honorem Sanctorum & reuerentiam loci præcipimus, ut quicumque quempiam aduentient vel ibi commorantur vel ad propria remeantur læserit aut damnauerit in corpore aut in aliqua substantia, iram & maledictionem Dei & omnium Sanctorum incurrat, sitque Anathema Maranata, &c. Et vi hoc verius creditur multorum nomina testium subter iussimus conscribi. Actum publicè apud Massiliam in eodem Monasterio Idi. Octo. Die eiusdem loci consecrationis anno 1040. Incarn. Dominicæ. Indict. 8. Raiambaldus Arelatensis Archiepiscopus, Petrus Archiepiscopus Aquensis, Hismido Archiepiscopus Ebredunensis, Stephanus Episcopus Aptensis, Pontius Episcopus Massiliensis, Deodatus Episcopus Tolonensis, firmarunt. Desiderius Notarius scripsit.

80. Porro S. Isarni Abbatis, quem perfamiliarem ac notum habebat Pontifex, non consiliis modo sapientissimis sed egregiis quoque vita exemplis multum profecisse, sed quantum, non plane scio quia muti fuerunt authores. De solemnibus dedicationis tunc Massiliæ celebratae, quanta fuerit pompa splendidissimo apparatu, frequentia populi, confessuque Praefulum Illustrissimorum, Dynastarum ac virorum Principum, & totius Provinciae nobilium ut res esset multorum oculis testator, Benedicto author fuit Isarnus etiam diplomate quod mox legisti historiam posteris celebrare. Addo, quod supra omiseram Vvilelmu Vicecomitem supradictum Isarno dedisse villulam ad usum domesticum vini atque etiam tritici quod satis esset.

Ex magno Chartario fol. 34. verso. *Ego Vvillelmus filius Guillelmi Vicecomitis Massiliæ uxorque mea nomine Adalgarda ac filij mei Guillelmus atque Fulco, donamus aliquid de hereditate nostra Deo omnipotenti sanctoque Martyri Victori suoque Monasterio apud Massiliam fundato omnibusque Monachis ibi manentibus futuris ac presentibus, videlicet sextam partem de villa que vocatur Greascha in campis, vineis, &c. Facta donatio hæc anno Domini 1035. regnante Domino nostro Iesu Christo. Ego Guillelmus, & Hugo, & Pontius, & Gaufredus fratres mei donamus & Guriplinus omnia supradicta.*

81. Anno 1048. erant in maximis luctibus Monachi, squalebat Monasterium, & Abbatem iam duos omnino menses vacabat sedes, ex Isarni quem vnicce diligebant omnes, ac magnificè circumspiciebant interitu acerbo. Nec alia suauiori consolatione sustentabantur, quam quæ frequentissimo congressu, consuetudine victus, sermonibusque religiosissimis Pontij Massiliensis Episcopi adhibebatur, cuius tandem suasionibus

habita Comitia , nobilissimis testibus coram productis Rayambaldo Archiepiscopo Arelatensi & Monacho S. Victoris , Fulcone Vicecomite Massiliensi , eiusque vxore Odila, & Stephania ex marito sorore , eiusque liberis Aycardo , Guillermo , Gaufredo , Petrum eximia prudentia & sanctitate virum præstantem elegerunt anno 1048. vt notatur in Iudice M. S. Abbatum , vbi rexisse dicitur annos 12. obiisseque anno 1060. Dicta eius aliqua simul & facta meminit in suis , literis Apostolicis Leo IX. qui ex Monacho Tullensi Ordinis S. Benedicti Episcopus Tullensis in Pontificem Maximum susceptus , Monachos Benedictinos ita semper elegit quos præcipue coleret , vt vix alios Consiliarios rerumque gerendarum ministros in vsu & consuetudine haberet. Damaso namque II. vita functo , cum Henricus Imperator ipsum in eius locum inuitum intrusisset , in Italiā se recipiens Cluniacum venit , vbi Hildebrandus Soanensis ex Tuscia Gregorium V I. quem Henricus Imperator deturbarat in Galliam sequutus , eo deinde mortuo se in Cluniacense Monasterium coniiciens vitam religiosam profitebatur , vir memorabili pietate atque doctrina præditus , qui adhibitus in consilium hominem admonuit , caueret ne sacro-sanctam dignitatem prophani hominis arbitrio delatae iniret , nisi se ante suffragiis cleri populiique Romani ex antiquo instituto , tristi Damasi prædecessoris sui euentu condocefactus subiiceret. Quod vbi vix Sanctus audiuit , continuo purpuram dimisit , atque peregrini habitu sumpto , ipsoque Hildebrando secum adducto ad urbem ire contendit , Romamque ingressus vt comitia de se rite haberentur postulauit , ibique Clero populoque Romano consentiente atque imprimis ipso etiam Monacho Hildebrando fauente ab Episcopis Cardinalibus consecratus , & ab Archidiacono Romanæ Ecclesie coronatus sedit annos 5. menses 2. dies 8. Cardinales quos creauit Principes sententiæ in Senatu , ac duces regendæ Ecclesie autorésque publici consilij , Monachi semper fuerunt. Priors tres etsi non ætate at certe dignitate ac meritis , qui post Leonem ipsum Romani Pontificij titulo coronaque donati sunt. Primus Hildebrandus Monachus Cluniacensis , quem tanquam virum prudentem & rebus gerendis strenuum subdiaconum Cardinalem , Romanæ Ecclesie Oeconomum , altaris S. Petri custodem & Abbatem Monasterij S. Pauli via Ostiensi creauit Leo eiusque consiliis & nutu Pontificatus munus perpetuo administravit. Mox Victori II. Stephano I X. vt nihil sine ipsius quoque consilio gererent , maximè vero Alexander II. cui etiam in Pontificatu successit Gregorius Romani nominis 7. idque munus tanta cum dignitate & prudentia exequitur est , vt quidam authores hoc affirmare non dubitent ab Apostolorum ætate nullum fuisse Pontificem , qui maiores pro Dei Ecclesia labores molestiasque perpeſsus sit , aut qui acrius eius libertatem propugnarit. Alter Fridericus Lotharingus Gallus Gozelonis Ducis Lotharingia filius , ex Canonico Regulari Ecclesie S. Lamberti S. R. E. Diaconus Cardinalis S. Mariae in Dominica , Bibliothecarius , & Cancellarius Apostolicæ sedis , postea Presbyter Cardinalis Abbas Casinas & demum Romanus Pontifex creatus Stephanus I X. vocatus est.

est. A Leone Constantinopolim Legatus Græcam Ecclesiam cum Latina conciliauit. Romam reuersus cū Leonem mortuum offendisset, sacerdolum pertæsus in Cassinense monasterium se contulit, vbi nouam Christi militiam vir talis aggressus ita se omnibus probauit, vt vix biennio exacto eius loci Abbas electus fuerit. Quare cū confirmationis gratia ad Pontificem vt tum moris erat Victorem I I. accessisset, non id modo obtinuit sed insuper iterum ab eo Cardinalis creatus paulo post eidem vita functo vniuersis suffragiis in Pontificatu suffecitus est anno 1057. Tertius Dauferius Principis Beneuentani filius, qui adhuc adolescens vxorem accipere coactus priusquam eam contingeret profugit ad Monasterium Cassinense, vbi electus primū loci Abbas deinde à Leone I X. Diaconus Cardinalis SS. Sergij & Bacchi, postea Presbyter Cardinalis creatus, demum Gregorio VII. demortuo aptissimus visus est cui Ecclesiæ cura committeretur. Et Papa Victor III. appellatus cū Beneuenti Concilium ageret, letali morbo correptus in Cassinum montem referri se voluit, vt quo loco spiritum religionis hauserat eodem securius & sanctius inter fratrum preces spiritum vitae redderet, anno uno & mensibus 3. post suscepit curam-pastoralem, vt mirum fuerit tam breui tempore tam multa præclare gesta, quæ in eius vita narrantur, ab uno modo perfici sed etiam cogitari potuisse.

82. Inter tot illustres Monachos Petrum quoque Abbatem nostrum imprimis dilexisse Leonem I X. & charum habuisse, eiusque Monasterium S. Victoris Massiliense decretis ac beneficiis amplissimis honestasse declarant ipsius Leonis ad eundem Petrum quæ extant literarum Apostolicarum testimonia, quibus Ecclesiam ipsam S. Victoris cū domibus & officinis Monachis Cassianitis confert, & eundem Conuentum in ius & protectionem Beatorum Petri & Pauli & Apostolicæ sedis recipit, ipsumque ab omni iurisdictione ac dominio Episcoporum Massiliensium aliorumque Ordinariorum eximit. Concilio Vercellensi contra Berengarij errorem præside Leone Pontifice Petrus interfuit, vt infra vberius exponam cap. 28. De Monachis Cassianitis doctrina perillustribus. Munera non pauca quibus rem domesticam auxit à viris principibus accepta recitantur in instrumentis publicis ex Magno Chartario fol. 42.

Ego Gotfredus Comes Prouincie & uxor mea nomine Stephania & filius meus Bertrannus donamus Domino Deo sanctoque Victori, de Alode nostro duas Pecias de terris in Tripontio, hæ vinea sunt in Comitatu Arelatensi in termino Tripontio, subter Ecclesiam S. Iuliani. Facta hæc donatio anno ab Incarnat. Domini 1055.

Ex eodem. Ego Gaufredus Marchio sine Comes Prouincie & uxor mea Stephania & filius meus Bertrannus donamus & reddimus Domino Deo & S. Maria & S. Victoris Martiri terram quæ est in Rubiniano, unam condaminam videlicet quam dedit auius meus Willmus Marchio sine Comes Prouincie & auius mea Adalax Comitissa, cuidam homini Hugoni videlicet Blaue, &c.

Ibidem. Ego Petrus (cognomento Saumada) Guilhelmi quondam Vicecomitis
OOO 2

filius ex uxori mea Theucia & filii mei Vvillelmus, Iosfredus, & ali⁹ duo, qui non sunt regenerati ex aqua & Spiritu Sancto, donamus atque vindicamus aliquid de Alode nostro Domino Deo & S. Andrea pro remedio animarum nostrarum & est ille Alodis in Comitatu Foroiuliensi in territorio vel castro quod vocant Ramatuela. Facta hæc donatio anno 1056. Indi⁹ 7.

83. Per idem tempus non pauci è prima Prouincia nobilitate à Deo votati Monasticum habitum suscepere, vitam religiosam in Monasterio S. Victoris sub Isarno ac Petro Abbatibus professi. Præcipui autem fuere inter hos Aycardus, Fulco, & Petrus Germani fratres, Patre Gaufredu Vicecomite Massiliensi, & Raimbaudus cognatione & affinitate iis deuinctus, de quibus hoc scribitur tantis luxis inter Monachos virtutum exemplis ac vita sanctimonia, vt diu non licuerit in occulto latere, quin ex continuis Majorum suorum honoribus ad sacras Insulas Archiepiscopatus, nempe Raimbaudus & Aycardus Arelatensis, Petrus vero Aquensis, euecti faerint. De Petro & Fulcone in tabulis hoc habetur.

Ego Gaufridus Vicecomes Massiliensis donationem facio de ipsa parte quam habeo in Castro vel in villa qua vocatur Sexfurnis, vel in eius tenemento cum consensu & voluntate uxoris mea Rixendis & filiorum meorum, quorum nomina hæc sunt Guasfredus, Aycardus, & Hugo, Raymundus, Pontius, Fulco, Petrus, omni potenti Deo & Monasterio Massiliensi, quod est construclum prope ipsam ciuitatem in honorem S. Genitricis Dei Mariae & S. Victoris, &c. Hac autem donatio facta est iure hereditario pro duobus filiis meis Fulcone & Petro, quos omnipotenti Domino offero, vt & in professione & habitu Monastico regulariter seruiant in supradicto Comobio, &c.

Raimbaudus Archiepiscopus officiis ac muneribus Canonicorum suorum Arelatensium animos sibi conciliaturus facile induxit Guillelmum Massiliensem Vicecomitem, vt S. Martinum de Palude Maiori, Ecclesiam Virginis & S. Petri Galliculanum, & S. Mariæ ædem de Capella cum amplissimis latifundiis in Craudi campo iisdem concederet, modo communiter viuerent regularemque vitam quam iam Raimbaudus instituerat profiterentur. Constat ex Autentico Capituli Arelatensis folio 75.

Ego Guillelmus Vicecomes Massiliensis prospexi molem meorum peccatum, & prospexi peccata patris mei & matris ut Dominus Iesus Christus mihi & illis dignetur dimittere omnia peccata nostra, mihi & uxori mea filiisque meis dignetur dare vitam & sanitatem in hoc seculo, & in futuro sempiterna premia, Dono Deo & Ecclesia sancte preiosissimi Prothomartyris Stephani in qua requiescit Trophimus Apostolus almus, & eius Canonicis in unum manentibus, in presentia Domini Rainaldi præclarissimi Antistitis, aliquid de meis beneficiis que iacent in ciuitate Arelatensi in suburbio eiusdem ciuitatis, hoc est Ecclesiam S. Petri de Galignano cum Ferio que Rostragnus tenet, &c.

84. Petro extincto sufficitur Durandus vita famaque egregius Monachus anno 1061. Alexandro II. Romano Pontifice & Henrico Imperatorum eo nomine I V. q̄d adhuc puer vix quinquennis regnum auspicatus est, maximoque Christianæ Reipublice damno ad duos & quinquaginta perduxit

perduxit annos : prauis quippe domesticorum consiliis deprauatus sacerdotia ac numera Ecclesiastica Canonicorum, Abbatum, Episcoporum pessimo exemplo venalia habuit , quæ semina ingentium certaminum fuere inter Pontificem Cæsaremque. Sed illis inclusis dumtaxat in Germania & Italia pestibus , hoc liberiores ac solutiōres erant clerici Provinciales nostri , quod integra illis esset ad Ecclesiasticas dignitates eligendi potestas , & hac lege Durandus Monachorum suffragiis designatus Abbas , honoribus ac Reipublicæ muneribus aliquando defunctus senex anno regiminis V. Dominicæ Incarnationis 1065. mortem obiit , quamquam rexisse ad annum usque 1069. scribitur in libro Magno Chartarum fol. 162. Huic Abbatii donatio Monasterij Chiriaci constituta est ab Alberto Mimatenſi Episcopo , tum aliæ id genus aliquot ab Abbatore Ruthe-nensi , & ab eius Gentili ac coxo Deodato de Canilhaco , ex consensu Alexandri Papæ I I. ac Roberti Comitis Aruerniæ eiusque vxoris Berthæ Comitissæ anno 1062. ut supra meminimus e. 20. n. 4. & 5. Alias bonorum accessiones in gratiam Durandi Abbatis factas à Gosfredo Vicecomite Massiliensi describit Chartarium Magnum fol. 32. verso.

Ego Gansfredus Accele quondam filius cum uxore mea Richisena & filiis meis , donamus Domino Deo & S. Victori Massiliensis Monasterij , Monachisque eiusdem loci tam presentibus quam futuris , videlicet Ecclesiam S. Marie à Sallo in territorio de Porrerias cum suis altaribus & omnibus pertinentiis suis , &c. Anno ab Incarnat. Domini 1065. Regnante Henrico Rege. Dominus Gansfredus & Rixendis uxor sua filiique eorum donauerunt & firmauerunt.

Ibidem fol. 33. *Ego Gosfredus & frater meus Guillelmus iuuenis , & uxores noſtre cum filiis noſtris & nepie noſtra filia Aycardis fratris noſtri , &c. donamus Deo & S. Victori Monasterij Massiliensis & sancte Marie sanctique Cassiani , & Abbatibus atque Monachis presentibus futuris castrum quod nominant Baidum & alio vocabulo Guandalbertum ab integro , cum omnibus ad ſe pertinentibus Anno ab Incarnat. Domini 1065. Indict. I. Epacta 6.*

85. *Bernardus Scientia rerum diuinarum insignis & moribus Durando prædecessori non impar in officio subrogatus est anno 1066. Ab Alexandro II. Cardinalis Presbyter creatus rexit annos 15. mortuus est anno 1080. ineunte qui toto tempore quo Abbatiam administrauit , multa præclare constituisse dicitur ut infra vberius ac fusius commemorabimus cap. 27. de Cardinalibus Cassianitis. Fama est eodem Abbatore illustrissimos Dominos Petrum cognomine Saumada , Guillelmum II I. & fratrem eius Gosfredum amplissimis opibus & facultatibus domum S. Victoris extulisse. Porro eundem Bernardum Abbatem saepius à Gregorio VII. in diuersas Provincias legatum fuisse docet Binius Tom. 7. Concilio. in Regelto Gregorij lib. 4. Episto. 23.*

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei , Bernardo
S. R. E. Diacono, & Bernardo Massiliensi Abbatи
salutem & Apostolicam benedictionem.

Fraternitatis vestre notum esse non ambigimus , quia ideo ab urbe , confisi
corum partes composturi inter eos ad honorem Dei & utilitatem S. Ecclesie
pacem , transiremus , &c. Quibus literis iniungitur ut ab Henrico & Ro-
dulpho Regibus Germaniae iter tutum petant , ut ad Teutonicorum partes
se conferre possit. Quorum alter qui id prae stare noluerit excommunicen-
tur & regni gubernaculis interdicatur , qui vero paruerit in regia digni-
tate confirmetur.

Habes in Registro Epistolarum Gregorij VII. lib. 1. Epistolam 8. ad
Monachos Massilienses S. Victoris , qua dolere se ait de obitu eorum Ab-
batis Bernardi , eorumque Monasterium quemadmodum Cluniacense
Apostolicae sedi vnit , & electionem Richardi Cardinalis ab eis factam
confirmat.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei , dilectis in
Christo Massiliensis Congregationis fratribus
salutem & Apostolicam benedictionem.

Non dubitamus fraternitatis vestre dilectionem mæroris & tristitia ple-
nam super venerandi patris sui excessu vehementi dolore constringi. De
cuius transitu profecto nemini maius incommodum , quam nobis aut aque ma-
gnum enuisse putamus , qui talem tantumque adiutorem nobis è latere sub-
ductum sentimus. Intelleximus siquidem in ipsis prudentia & consilio. Si
vita aliquandiu comes maneret , plurimum utilitatis Deo fauente non solum
in Transalpinis verum etiam in Italia partibus cum multorum salute S.R.E.
peruenturum. Vnde nos quoque tanti culminis onus quod ultra vires est su-
stinentes , eiusmodi solatio sublato , cum neminem aut vix paucos suffragato-
res similes inueniamus , quanto mentis angore tencamur liquido quidem pot-
estis & ipsi percipere. Verum quia omnipotens Dei inestimabilis prouidentia
omnia iuste & sapienter disponit. Iudicia eius nimirum recta , & consilia
ipsius aequitatis & misericordie plena nobis sunt , Fratres , equanimiter feren-
da. Et quoniam memoratus Pater Vester , quod viuendo promeruit obeundo
incunctanter est Abrahami suu receptus , nos dulci illius memoria à vobis stricti ,
principue etiam diuino amore mouente locum vestrum specialiter diligere? inua-
re , & ab omnibus violentius sicut Romana Ecclesia specialiter harentem de-
fendere decreuimus , & quemadmodum Cluniacense Monasterium longo iam
tempore sedi Apostolicae constat esse vnitum , ita quoque vestrum deinceps ut
eisdem sedi similiter haret in perpetuum volumus atque sancimus. Audiui-

mus autem quod Charitas vestra filium nostrum & Presbyterum Cardinalem Richardum loco Germani ipsius in Abbatem velit eligere, quam denique electionem nos approbamus & Apostolica authoritate firmamus. In hoc item vobis obnoxij & quasi vinculis geminatis annexi, quod S. R. E. filium Rectorem vobis appetitis. Oportere igitur arbitramur omnium bonorum dispensatorem exorare, quatenus ipsum saluti vestra ita vigilantem prouisorem efficiat ut is pro salubri cura & talentis multiplicatis eterna hereditatis dona percipiat, & premia beata reportans matrem suam letificet. Datum Rome 5. Novembris Nouemb. Indict. 3.

In magno Chartario fol. 23. Ego Petrus, Saumada cognominatus, Guillelmi Vicecomitis filius peccatis meis facientibus ipsius facili laqueis irreptus compulsus necessitate Domino Abate Bernardo presente. &c.

Ex eodem. Ego Petrus filius Guillelmi Vicecomitis & uxor mea Oddoara & filii mei Guillelmus, & Hugo, & Fulco, & Iratus, & Bertrannus, omnipotenti Domino & S. Maria & S. Victori Martyri & Abbatii Bernardo & Monachis in Monasterio Massiliensi Domino seruientibus tam presentibus quam futuris, propter redemptions animarum nostrarum & parentum nostrorum in villa que vocatur Belgentiacus, totum quod ibi ad nos pertinet, &c. Facta donatio ista Calendis Ianua. anno ab Incarnat. Domini 1066.

Ibid. fol. 14. verso. Ego Gofredus Vicecomes ciuitatis Massilie filiique mei Aycardus ciuitatis Arelatensis Archiepiscopus, Iosfredus, Hugo, Raymundus, Pontius, Fulco, Petrus nec non & frater meus Guillelmus cum filiis suis Pontio, Maluerio, Iosredo, Petro Saumada, cum filiis suis Hugone & Guillermo, iustis Domini promissionibus incitati simul etiam nostrorum peccatorum immunitate tractanda, omnipotenti Deo ac S. Maria sanctoque Victori gloriose & preclaro fundatori Cenobi Massiliensis Cassiano Dominoque Abbatii Bernardo sive etiam Abbatibus & Monachis presentibus atque futuris summo Deo famulantibus donationem facimus de aqueductu que vocatur Vvelna cum omnibus fontibus in eadem aqua dependentibus, omnemque scilicet terram per quam itura est ex apprehensione ipsius aquae que est ad Ecclesiam S. Melne & omnem pificationem ipsius aquae sine ullius hominis interpellatione usque ad descensum eius in mare, hoc summopere firmantes & statuentes, ut nulla qualibet persona masculus aut femina eam deuiare aut retorquere presumat, aut molendinos vel qualibet alia artifia & instrumenta in eadem vel de eadem aqua ad impediendum vel retardandum eius cursum construere vel facere presumat. Sed sicut Dominus noster Iesus Christus de nibilo eam confirmauit, & ex profundo abyssi ad utilitatem hominum manare iussit, ita recte cursu per intercessionem & merita Sanctorum inibi quiescentium & emanationem vel ablationem inibi Deo seruientium Monachorum, ipso donante & operante perueniat. Acta hac donatio in solemnitate S. Victoris in cœtu omnium hominum illic astantium Episcoporum, Presbyterorum, Abbatum, Monachorum ex diuersis Provinciis Congregatorum ad altare S. Petri Principis Apostolorum, in hoc ardenti & instanti laborante & insudante Reynaldo preposito eiusdem Cenobi Patre, id fieri clamantibus, assentientibus Clericis & Laicis in presentia Archiepiscopi sancta Ecclesie Arelatensis, ad perfectum

perfectum peruenire optantibus & exorantibus omnibus. Si quis vero hanc donationem irrumpere tentauerit, Dei omnipotentis sanctorumque omnium iram incurrat, damnatus etiam in perpetuum maneat atque à regno Dei alienus existat, soluens in praesenti decem libras argenti donatione hac inconcussa manente, tempore hoc & omni. Ego Iosfredus & filij mei hanc donationem scribere feci, & hanc testes firmare rogau. Facta donatio hæc anno Incarnat. Domini 1079. Epacta 15. & concurrente primo circulo Lune 14. regnante Domino N. Iesu Christo Gausfredo & Fulcone.

Ibidem. Ego Raimundus filius Gofredi Vicecomitis Massiliae dono Domino Deo & S. Maria & S. Victorii Martyri & Monasterio Massiliensi aliquid de Alode meo, &c. Videlicet Ecclesiam S. Victoris que est in Castello quod dicunt Porciliis, & omnes Ecclesias que sunt in territorio eiusdem castelli supradicti, scilicet Ecclesiam S. Martini & aliam Ecclesiam S. Salvatoris, aliam quoque S. Perpetue cum sponsalitiis suis & omnibus rebus ad easdem Ecclesias pertinentibus, &c.

Ibidem fol. 128. Ego Villelmus cognomento Iunenis & uxor mea nomine Adalgarda & filij mei Fulco, Gausfredus, Pontius, Aycardus, donamus & reddimus Domino Deo & S. Victorii Martyri Massiliensi & Monachis tam presentibus quam futuris quartam partem Villulae que vocatur Burnis, &c. Facta hec anno Incarnat. Domini 1067.

Hac fere ætate, qua Henricus Imperator à Romano Pontifice dissidio pene perpetuo disiunctus est quod Episcopos & Abbates partim pretio partim priuata authoritate constitueret, quam inuestituram appellant vulgo, Aycardus viuente adhuc Raimbaudo, Archiepiscopus Arelatensis ex Monacho S. Victoris designatus anno 1063. ac tandem renuntiatus, partium nihilominus Henrici Imperatoris fautor acerrimus & defensor ab Alexandro II. excommunicatione percussus est, quod fulmen contra ipsum renouauit Gregorius VII. & Arelatenses literis hortatus est ut consilio Hugonis Diensis Episcopi & sedis Apostolicæ Legati, aut Leodegarij Vapincensis Episcopi eligerent Archipræsulem, ad quem ipse pallium mitteret. Sed cum speraret Aycardus se posse Pontificum minas magnamque iudicij expectationem ad suum arbitrium libidinemque eludere, ideoque officium ac numus Episcopale non intermitteret, Concilium Romæ indixit Gregorius in quo sententiam depositionis Archiepiscoporum Arelatensis & Narbonensis atque excommunicationis, per Legatos sedis Apostolicæ promulgatam his qui aderant collaudantibus firmauit.

86. *Hugonem* quoque in hoc ordine ac numero insignia sumpsisse regiminis tradit eiusdem M. S. autor qui liber parvus Bullarum inscribitur fol. 52. Hunc anno 1080. præfecturam iniisse paucos verò menses gessisse ex serie Chronologiarum coniicimus. Obiit eodem anno 1080. Neque de eo quicquam præterea reperi. Porro Massiliæ Guillelmus II. Vicecomes, Grossus vulgo appellatus, tanta cum laude prudentiæ ac moderationis regnauit, vt illo imperante circumflueret & abundaret res publica, omnibus bonis. Decessit anno 1047. filiorum octo numero duobus

duntaxat

duntaxat Vvillelmo & Gofredo hæredibus ex aſſe relictis, nam Pontius vacabat à publico officio, & muneribus fungebatur Episcopi Massiliensis, Stephanus Bertrannus & Fulco iam è vita morte præiuerant patri, Aycardo vnicā filia numerabatur superstes. Petrus natu minor cognomento Saumada ex Oddoara dicta etiam Theucia vxore peperit filios omnino quinque, Guillelmum Amielum, Hugonem Dupuiart, Fulconem, Gaufredum Iram, & Bertrannum. Primus in matrimonio habuit sed sterili, Sarsinam virginem clarissimo patre, auis, maioribus natam, Hugoni ex Garcina soboles extitere Petrus, Gaufredus, & Fulco, Itæ vero Aiglina matre natus filius vnicus Guillelmus. Duo alij cœlibes siue steriles in matrimonio vixerunt. Regnum igitur in Vicecomitatu administrando auspicati fratres Vvillelmus & Gaufredus omnibus in rebus felices æque ac pij, magno Christiani rei præſidio fuerunt decorique. Vvillelmus ex Adalgarda vxore Guillelmum, Fulconem, Gaufredum, Pontium, Malnerium, Aicardum suscepit, quorum vni dunxat Pontio ex vxore Salome cognomento Burgundia, nati filij Guillelmus & Fulco parenti vtrique prædecesserunt. Quare Guillelmi familiam deficiente generis ac seminis stirpe legitima hæreditatis vniuersæ ius in Gaufredi ditionem potestatemque recidit. Ex ducta in matrimonium Rixende iam liberos suscepserat, Gaufredum, quem immatura mors vix puberem sustulit, Aicardum, Hugonem, Raymundum, Pontium, Fulconem, & Petrum. De Aicardo, Fulcone, ac Petro, quemadmodum religiosam iam vitam in Monasterio S. Victoris amplexi, post aliquot annos ibi sancte exactos Aicardus ad Arrelatensem Archiepiscopatum, Petrus ad Aquensem assumpti fuerint liquido constat ex dictis. Raymundus. Pontio auunculo in Episcopatu Massiliensi successit. Reliqui duo à Patre dicti hæredes ac Vicecomites renuntiati, Massiliensibus terra marique imperatunt. Obiit Guillelmus III. Hugone nostro Abbe, anno 1080. Gaufredus anno 1090.

87. Post Hugonem paucis tantum interiectis diebus *Richardus* natione Gallus Bernardi supradicti Abbatis & Cardinalis frater Germanus ex eodem item Cœnobio Massiliensi electus est anno exeunte 1080. qui primum Narbonensis Archiepiscopus tum Presbyter Cardinalis ab Alessandro II. creatus est, ac demum à Gregorio VII. Abbas Massiliensis ordinatus, eius nomine legationem Hispanensem obiuit, cuius dum vixit partes constanter sequutus est. Præfuit septem supra viginti circiter annis, ac viuere desit anno 1109. De eius electione scribit ad ipsum Gregorius VII. in Registro lib. 7. Epist. 7. qua constituit eum Abbatem à fratribus postulatum, hortaturque ad onus fideliter recipiendum.

*S.Cassianus illustratus, seu Chronic. vite,
Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, Richardo
Cardinali in Legatione Hispaniae constituto
salutem & Apostolicam benedictionem.*

VNanimitas fratrum Massiliensium in literis suis sancte memorie fratri
tui memorans obitum nouo me dolore sauciauit, petens insuper contem-
platione amoris Sancti fratris tui, tēque velut ipsum alterum futurum sperans,
vt sibi te concederem in Abbatem quod & feci volo ergo ut fratres tuos nullo
modo pertinaciter resistenda contristes, sed voluntati Dei & Sanctorum fra-
trum facilè acquiescas. Volumus etiam atque monemus vt in quantum potes,
spes tantorum fratrum de te vana non fiat, sed Spiritum Sanctum fratris tui vi-
rilius induas, secularia ac inuincilia desideria vt mortem fugias, sancte re-
gula medullitus te astringas, ne occasione tue iuuentutis Monasterium San-
ctum, quod auertat Deus, patiatur aliquod detrimentum religionis. Notum
autem tibi facio quia desiderium mihi est Monasterium S. Pauli Apostoli &
Monasterium Massiliense tanta charitatis unione constringere, vt & illud
semper pro amore Beatissimi Pauli ex Apostolica autoritate succrescat, beat-
issimi Pauli Monasterium ad Sanctam religionem ex illius Monasterij reli-
gione proficiat. Postquam autem, Deo auctore, Monasteria tua bene compo-
sueris, legationem tibi commissam ad Hispanias perficere non moreris. Datta
Rome 4. Nonas Nouem. Ind. 3.

Alteram quoque dedit ad eundem Cardinalem num. 6. libri 9. qua ipsi
Monasteriorum Montis Maioris in Diocesi Arelatensi, & S. Mariæ De
Crassâ in Archiepiscopatu Narbonensi quæ sub Romanæ Ecclesiae tutela
sunt, curam committit. Postremum scribit ad eundem lib. 9. Epist. 29.
vt moneat quosdam qui Canoniam S. Saturnini Apostolicæ sedis patro-
cinio commissam infestabant, desistere, & quæ contra illam egerant
emendare, nisi pareant vult audaciam eorum compescat, & dictæ Cano-
niæ curam habeat.

Sed de hoc alias ybi commodior erit locus, sequenti capite citato, *De
Cardinalibus*. Paucas ex innumeris fundorum largitionibus ab Abbatे Ri-
chardo, Illustrissorum Principum ac Præsulum liberalitate acceptis
carpere ac delibare sat erit, ne importunè videar insistere multitudi-
ni. Mitto quæ olim scripta superiori capite 20. & 18. num. 33. de Bullis
Apostolicis, prima Gregorij VII. *Dilecto in Christo fratri Richardo S.R.E.
Cardinali & Abbatii Massiliensi suisque successoribus, &c.* data Romæ 14.
Calend. Maij anno Incarnat. Dominicæ 1080. Pontificatus VII. Altera
Urbani II. ad eundem data Romæ 10. Calend. Martij anno 1088. Ponti-
ficatus anno 1. Postrema Placentiæ, pridie Nonas Aprilis anno 1096.
Pontificatus VIII. quibus Richardo Abbatii eiusque successoribus cura
committitur destructa quedam Monasteria innouandi & ad pristinum vir-
tutis ac sanctimoniorum statum, collapsa restituendi, vt in eis, inquit, Pon-
tifex que amputanda sint amputetis, queque corrigenda corrigatis, & que
illuc de disciplina tenore defuerint vestra vigilancia & labore consermentur.

Qua

Qua causa similiter Alphonsus Castellæ Rex, annuente vxore eius Constantia & Bernardo Archiepiscopo Toletano, Monasterium S. Seruandi Toletanæ Dicæcensis Richardo Abbatii eiusque Monasterio Massiliensi ea conditione subiecit, qua ipse Abbas pendendi Ecclesiæ S. Petri aureos decem in censum annuum fidem suam obligaret. Raymundus S. Ägidij Comes suasionibus Guillelmi Aruerniæ Comitis, & Bertrandi B. terrensis & Aicardi Massiliensis, partem dominij alteram in frequentissimum oppidum Gibeletum nomine Beritæ & Tripolis finibus coniunctum & continens, eidem Richardo dedit anno 1103. Guillelmus Sardiniaæ Comes Monasterium S. Michaëlis de Coxano Dicæcensis Elnensis in Comitatu Rossillionensi; Pontius Episcopus Ruthenensis Monasterium SS. Petri & Pauli, tum aliud S. Amandi; Bernardus Comes Bisuldinensis Monasteria Dominae nostræ De Riuo populo, & S. Petri, ad S. Stephani de Balneolis Dicæcensis Gerundensis: Constantinus Rex ac iudex Calaritanus Prioratus & facella quamplurima Insulæ Sardiniae; Artaudus Comes Baleatum eiusque vxor Heilensis Comitissa Monasteria omnia quæ suæ ditionis essent in Comitatu Vrgelitano; Centulus eius nominis I. V. Bigertronum Comes cum vxore Beatrice, consilio Dodonis Episcopi, Abbatiam S. Sauini de Ledonano Pyrenem propter anno 1087. Otto inferioris Aruerniæ Vicecomes eiusque coniux Adella Richardo census amplissimos & prædia testamento legauit, quibus noui Monasterij sedem & fundamentum, Ordinis sui religiosis constitueret. Odilo S. Ägidij Abbas ex Capituli conspiratione consensuque, de censibus suis certum ac proprium domicilium in oppido S. Ägidij Monachis S. Victoris Massiliensis assignauit, quo in Occitaniam ceterasque remotiores Provincias peregrinaturi ex itinere diuerterent. Plura in magno Chartario vbi viri principes Massilienses laudantur bene de Richardo Abate olim sentientes, ac bene meriti aut merentes, fol. 37.

Nos Vvillelmus Amely, & Hugo de Podio Arci, atque Gansfredus Iras fratres, filij Petri Saumada audientes aut recognoscentes quod annus noster dedit Monachis Massiliensis de Monasterio S. Victoris Martyris ad Altarium quidquid in honore suo acquirere possent, ab iis etiam qui ad fœnum per manum illius suam terram tenebant, quam donationem nos infringere noluimus. Damus quoque Domino Deo & B. eius Genitrici Maria neconon S. Victoris Martyri atque venerabili Richardo Abbatii eiusdem Monasterij simulque Monachis, quidquid in honore nostro in terminis videlicet Massilia, & in terminis Castris de S. Marcello quidquid adquisierant vel in infinitum adquirere poterunt. Accipimus autem ab eis in pretium centum solidos Melgoriensis Monete. Si vero frater noster Fulco & Bertrannus redierint, sub fidei attestatione pollicemur ut illam eos donationem laudare & confirmare faciamus, &c. Facta haec charta 18. Calend. Septemb. anno Domini 1097. Ego Vvillelmus Amely & vxor mea Sarazina donamus & confirmamus. Ego Hugo de Podio Arci & vxor mea Garcina & filii mei Petrus, & Gansfredus, & Fulco donamus & confirmamus. Ego Gausfredus Iras firmo & vxor mea Aiglina, & filii mei donant & firmant.

Ibidem fol. 56. Ego Pontius Malnerius & vxor mea Salome. Similique filij nostri Guillelmus & Fulco, &c. Guirpinus atque donamus Domino Deo & S. Dei genitrici Mariae necnon S. Victoris Martyri & domino Richardo Abbatii Monasterij Massiliensis atque successoribus eius & Monachis ibidem Deo seruientibus tam presentibus quam futuris, quidquid in honore nostro & ditione predicti Cenobij Abbates & Monachi quoquomodo a quibuscumque personis ubi adquisierunt vel in futurum similiter adquirere poterunt propter sola capita castrorum nostrorum, sed & castra Olerias & Bulcodenos cum omnibus eis ex integro pertinentibus libere adquirere dimitimus. Et si aliquid nobis tam in iis quam in aliis iure competebat. Nihil nobis retinentes omnino Deo in iam dicto Monasterio condonamus, &c. Actum hoc est anno ab Incarnat. Domini 1094. Signum Pontij Malnerij & uxoris sue Salome. Signum filiorum Pontij, Willielmi, & Fulconis, qui laudant & confirmant. Signum Raymundi Episcopi Massiliensis.

Ego Petrus Gaufridi Aquensem Archiepiscopum & Monasterij Massiliensis B. Mariae Sanctique Victoris Martyris licet peccator Monachus Seruns & filius dono ipsi Monasterio Ecclesiis Parochiales S. scilicet Iacobi de Sparrano & S. Fidis de Artiga, &c.

88. Vacavit deinceps Abbatia per tres Annos neque mihi liquido constat utrum casu magis & felicitate ab aliquo, quam virtute & consilio gestum sit, ut extincto Cardinali Richardo in successore diligendo Patrum concordia scissa sit. Placuit tamen in tanto temporis interuallo ne qua dignitatis iactura fieret, curam regiminis partiri, ac duobus designatis Praefectis, Bonnassino & Ottoni deferre Monachis praestantibus virtutis & sapientiae gloria, qui temporarium ius constituerent quo omnes veterentur.

Inter haec ab Urbano II. apud Clarum montem Aruerniæ oppidum celebrata Synodus est anno 1095. mense Nouemb. Indict. 5. in qua Pontifex ad sacram in Palæstinam expeditionem Christianos hortatus est, Petri Eremitæ Galli qui Hierosolymis vrgendæ rei causa venerat oratione commotus. Militiæ insigne, crux purpurea dextro humero assuta, ex quo Cruciatæ nomen factum, eoque veluti Classico excitus Occidens variis locis ac temporibus collectos ad eam militiam fudit exercitus. Principes expeditionis fuere ex Gallia Gothofredus & Lotharinga gente Dux Bullionis cum duobus fratribus Eustachio & Balduino. Hugo Magnus Philippi Franci Regis frater, Robertus Normanniæ Dux idemque frater Regis Angli, & alij complures. Ex Prouincia Massilienses magno numero Duce Hugone Gaufridi, Vicecomite generoso ac potenti de quo ista loquuntur annales in Magno Chartario S. Victoris, fol. 104. verso.

Quoniam religionis seu peregrinationis iter aggredi nullatenus expedit, nisi primum quis male quæsitis & illicite detentis renuntiauerit. Idcirco notum sit hominibus præsentibus & futuris quod ego Hugo Gaufridi & vxor mea Dulcelina, ut diuina miserante gratia nostrorum mereamur consequi veniam peccatorum Hierosolymam ituri, Massiliensis Monasterij

Monasterij Capitulum cum quibusdam militibus nostris & amicis intratumus, & tertiam partem de Sexfurnis quam dispositione paterna euntes peccatis nostris exigentibus per aliquantulum temporis iniuste detinueramus, Domino Deo & S. Mariæ & S. Victori Martyri & Monachis ibi Deo seruientibus præsentibus & futuris sine retentione aliqua reddimus, cum suis pertinentiis omnibus, quam videlicet tertiam partem prænominati castri seu villæ Gaufredus pater meus cum duobus filiis Fulcone & Petro, pro salute animæ sue eidem venerabili loco iam prædicto donauerat. Huic itaque paternæ dispositioni sicut prædictimus ulterius contra ire noleentes iam dicti castelli portionem integrum restituimus, &c. Anno ab Incarnat. Domini 1110. Indict. 3.

Ex Archiuis Massiliæ. Notum sit tam præsentibus quam futuris, quod ego Guido per Dei gratiam in sancta ciuitate Hierusalem Rex Latinorum VII. & Domina Sibilla vxor mea per eamdem venerabilem reginam attendentes fidelitatem & seruitum quod nobis & toti Christianitati in obsidione Acconensi, tam in personis quam in rebus vestris exhibuistis vos Bertrandus Sarda, Anselmus de Marsilia, & Stephanus Ioannis, Raymundus de Pousquieres, Raymondus de Saona, Hugo Ferri nepos Ancelmi, & Petrus Anuda, & Giraudus Adroel, Gautelmus Anglicus, & Vvillelmus Beroaldi, Giraldus Cacci, & Bertrandus Caminali, & Vvillelmus de Pousquieres, & Pontius de Reuest, Berengerius & Fulco Rostagni, & Bertrandus Anuda ciues Marsiliæ, damus & concedimus vobis & per vos vniuersis hominibus Marsiliæ & iis qui infra vnam leugam circumquaque cōmorantur vel commorabuntur, libertatem intrandi tam per mare quam per terram cum vniuersis rebus vestris in Accon & vniuersis locis regni nostri, quæ proptij nostri iuris sunt, sicut ut pet hæc omnia loca liceat vobis libere intrare & exire, commorari, & negotiari cum magnis nauibus & lignis paruis de riberia, per mare & per terram, cum vniuersis rebus vestris sine vlla directura & tertiaria vel anchoragio & absque omni exactione, pro ut quod de centum Bisannis vnum, cum de Pelago veneritis, de rebus vestris venditis persolutis, nec vendere res vestras aliqua persona vos cogere possit. Si autem aliqua persona in aliqua nauium vestrum fuerit, quæ diructa dare teneatur, cum diteetur dare voluerit à nostraris in mora incongrua recipietur. Porro si frumentum vel aliud de terra extrahere aliquatenus fuerit interdictum, si dono aliquis extraxerit vobis similiter extraherere liceat libere vniuersis. Habeatis etiam porestatem naues vestras faciendi & recipiendi, destruendi, & conducendi quibus vobis placuerit, sine omni tertiaria in omnibus locis superadiictis. Damus vobis etiam curiam in Accon & vt Vicecomites & Consules de hominibus vestra gentis habeatis, ita quod si aliquis extraneus contra quemlibet de vestris querelam mouerit, ante Vicecomites vestros debeat deuenire & ibidem iudicium recipere, excepto furto, homicidio, tradimento, & falsamento monetæ, violatione mulierum (quod rapt vulgariter dicitur) quæ omnia curiae nostra referuamus. Vicecomes autem quem vobis ibidem ordinare placuerit. Sacramentum.

fidelitatis nobis faciet, & iurabit quod secundum terræ consuetudinem curia vestra causas iudicabit & discernet. Porro si hominibus Mōtis pessulani vel S. Aegidij nos maiorem libertatem dedisse contigit, concedimus ut eadem gaudeatis libertate. Hanc autem libertatis concessionem concedimus vobis omnibus & vniuersis successoribus vestris in perpetuum, exceptipm tamen à libertate ista Arnaldum Salomon & haeredes suos & res eorum, ut in nullo illorum priuilegium istud proficiat, nec per illud ab aliqua directura possit se tueri, ut autem huius nostræ donationis & concessionis authoritas vobis rata permaneat, praesentem paginam testibus supra scriptis manu & sigillo nostro fecimus corroborari. Huius rei testes sunt Comes Icelinus Regius Seneschalus, Aimericus Regius Conestabularius, Vgo Thibaudus, Gaufridus Tottus, Galganus de Seneche, Ancladius Bellus, Raimundus Babinius. Factum est anno ab Incarnat. Domini 1190. Indict. 8. Datum in obsidione Acconi.

Ex iisdem proferuntur literæ Pontificiæ quibus in eodem bello Massiliensium fortitudinem & magnanimitatem commendat & laudibus extollit Gregorius VII.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus Archiepiscopo Narbonensi & Antipolitano & Tolonensi salutem & Apostolicam benedictionem.

CVm dilectos filios vniuersos cruce signatos & cruce signandos Massilienses, cum familias nauibus & aliis bonis eorum sub B. Petri & nostra protectione suscepimus speciali statuente ut postquam in primo generali passagio iter arripuerint transmarinum, ea omnia donec de ipsorum reditu vel obitu certissime cognoscatur, integra maneant & quieta. Fraternitati vestra per Apostolica scripta nudamus, quatenus non permittatis eodem contra protectionis & constitutionis nostra tenorem ab aliquibus molestari, molestatores eorum indebitos, si qui fuerint, per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, quod si non omnis iis exequendis potueritis interesse duo vestrum eam nihilominus exequantur. Datum in Lateranensi 3. Idus Ianuarij. Pontificatus an. 1.

Per idem tempus Ordo Carthusianorum initium sumpxit authoribus Hugone Gratianopolitano Episcopo & Brunone Coloniae Agrippinensis sive Scholaram magistro, qui Bruno, cum Doctoris cuiusdam mortui vox audita esset (*In suo Dei iudicio damnatus sum*) ab ordine Benedictino Cartusianorum vitam produxit Biennio post anno nempe 1098. ortum habuit Cisterciensis ordo, ut Siebertus est autor, a S. Roberto Molismensi Abbatte coepitus, qui cum in Molismensi Abbatia subditos suos præ diuitiis & copia à primæuo instituto degenerare animaduerteret, cōsilio cum aliquot ex perfectioribus communicato, Cabillonem se contulit præcipuam eo tempore

tempore Burgundiæ urbem. Hic in solitario quodam loco cui Cistertium nomen erat, domicilium fixit idque ideo Cisterciense appellatum.

S A E C V L V M VIII.

Annus Christi 1120.

A Conditu Monasterij 700.

89. **T**riennio Duumuiratus exacto non multo post id est 1113. Otto natione Italus claro loco natus & stirpe ortus, ut aiunt, Galliæ Regum antiquissima potentissimaque, ex Monacho similiter factus Abbas rexit annos quinque. Ad ea quæ ab ipso quæsita fuerant respondet Pascalis I L & vniuersa priuilegia Monasterio S. Victoris Massiliensi à prædecessoribus suis concessa, recenti atque honorifico diplomate confirmata, inscriptionis anno 1114. Pontificatus anno 4. Donationem quoque Monasterij S. Petri Diœcesis Ruthenensis à Richardo Ruthenensi Comite iteratam impetravit, quam olim patruus eius Bernardus & Hugo ac Raimundus Vicecomites testamento legauerant. Denique anno 1117. in Episcopatum Ianuensem assumpus ea præclara facta, tamque virtutem & pietatem quam in Cœncbio imbuuerat, deinde in Pontificio munere cum dignitate præsttit, quibus in operibus aliquot annos versatus ad cœlestia præmia euolauit.

Clareuallense Cœnobium eo sedente constitutum est, cuius primus Abbas fuit S. Bernardus anno 1115. Præmonstratenſis ordo cœpit anno 1120. authore S. Norberto. Floruit eodem tempore Hugo à S. Victore & cognominis alter Gratianopolitanus Episcopus, qui anno 1132. moritur vir sanctissimus.

A Gaufrido Vicecomite Massiliæ scripti hæredes filij gemini, Hugo Gaufredi ac Pontius II. cognomine *De Peinier* quorum hic natu minor ex Guerrejada vxore Aicardum & Gaufreduum filios habuit. Aicardus ad sacram illam Christianorum in Palæstinam expeditionem Raimundo Comitis S. Ægidij omnium itinerum, nauigationum, periculorumque, militiae socium se adiunxit, ac eiusdem Raimundi testamento subscripsisse memorant historiæ in membranis capitularibus Ecclesia Arelatenſis num. 1. sub verbo *De Argentia*.

Testamentum Raimundi Comitis S. Ægidij.

IN nomine sancte & individuae Trinitatis. Quoniam multis & manifestis in sacri eloquij testimoniosis Christiana religio salubriter edocetur, nullius temporis angustia, nulla quorumlibet criminum immensitas vere pénitentibus veniam denegat. Idecirco Ego Raimundus S. Ægidij Comes fragilis & multipliciter reus peccator de ineffabili misericordissimi Dei benignitate confessus in ipso mortis meæ articulo, utiliter & ut docet Christianum consultus de multis, que ipse ego contra S. Ecclesiam Arelatensem inique egi & à meis quoque progenitoribus inique acta usque in hodiernum iniuste concessi, pénitentia dubius
hac

hæc pauca pro redēptione anime meæ emendare studeo. Igitur in terra quæ Rhodano contermina (Argentia vocatur) quam totam proprij iuris prædictæ Ecclesiæ esse cognosco, & manifestè confiteor contra hoc quod necesse esset nimia adhuc carnalitate detentus, filiis meis maiorem portionem, sub spe tamē emendandi, atque S. Trophimo atque S. Stephano ius suum id est totam ipsam Argentiam in integrum restituendi relinquo. Ad presens autem pro remedio anime meæ hanc portiunculam Arelatensi ipsi Ecclesiæ atque venerando eiusdem Ecclesiæ Archiepiscopo Gibelino & successoribus eius & Clero restituendo, absque omni calunnia concedo, scilicet villam que vocatur Furcas cum omnibus his suis appenditiis, videlicet de Rhodano & paludibus, de vineis, & arboribus tam fructiferis quam non fructiferis, de terris tam cultis quam incultis, De portu Rodanet, & de pascuis, & de omnibus terrarum redditibus, & etiam omnes decimas & omnes Ecclesiæ totius Argentia ei reddo. Præterea libere reddo & concedo eidem Ecclesiæ in Castellis Albarone & Fos quartam partem eorum, quam à maioribus meis iniuste possessam ego quoque post illos mea culpa posedi. In Arelatensi quoque cinitate dono eidem Ecclesiæ meam quartam partem de pascuis, & Lesdis, & Montationibus, precondenique Bertrannum & omnes successores & homines & amicos meos ut si forte debiti vel cuiuslibet occasionis impedimentum in prædictis honoribus factum est, pro amore Dei & pro remedio anime meæ & pro recordatione beneficiorum que erga eos aliquando exhibui illud exsoluant, & ad usus S. Arelatensis Ecclesiæ illud restituant, & amodo inde ei veri amici & fidèles adiutores & firmissimi defensores in perpetuum existant. Si quis vero mortaliū huius mei constitutionem cassare vel infirmare tentauerit, distilli indicis Dei ineuitabilem iram incurrens aeternis gehennæ incendiis perpetuo plectatur, & tanquam sacrilegus parricida omni honore meo indignus habeatur. Hoc testamentum factum est apud Montem peregrinum in Syria, regnante Domino nostro Iesu Christo, Domino Paschali Papa S. R. Ecclesiæ presidente, anno Incarnat. Dominicæ 1105. Indict. 13. die ultima mensis Ianuaria feria 3. videntibus & presentibus honestis personis Clericis & Laicis, videlicet Aymino Tolonen. Ecclesiæ Episcopo, Aycardo de Massilia, Raymundo de Balthio, Decano de Poscherius, Bertranno Porceleto, Villelmo Aruei, Pontio de Fos, Rostagno de Port, Gaufrido de Penis, & multis aliis quos dinumerare longum est. Geruila Comitissa firmauit, Adelphonsus filius eius fir. Pontius de Broso scripsit.

Fratrum altero Gaufrido patre natus est Pontius eius nominis 3. à pago Fossensi in quo sedem & domicilium fixerat Pontius de Fos cognominatus. Is habuit ex matrimonio liberos quatuor Gaufredum Irat, Gui Carmelenc, Guillelmum De la Garde, & Pontium De Fos, qui quasi vasarij nomine in venditione patrimonij oppidum Yeram, Brecançonum, aliasque id genus ditiones Massiliensi ciuitati adscriperunt. Paschalis II. communionem factorum supradicto Pontio II. interdixit, donec agrorum possessionibus, quas Monasterio S. Victoris fraude ac dolo subripuerat, in integrum restitutis ab Episcopo Massiliensi Raimundo Paschalis Pontificis indulgentia reconciliatus est.

Ex Archiuis Ecclesiae Massiliensis. Dominus Pontius de Podio Nigro Vicecomes Massilia & vxor eius Guerrejada à Bertrando Episcopo Massiliensi vinculo Anathematis secundum sententiam Domini Pape pro se ac filiis Aycardo & Gaufrido, &c. Anno ab Incarnat. Domini 1121.

Hoc tempore Gibelinum Monachum S. Victoris ad Archiepiscopatus Arelatenfis infulas assumptum ac postmodum inter cruce signatos vocatum in Orientem, Urbani Papae II. tum Paschalis II. legatum renuntiatum fuisse dicemus infra cap.27. De Episcopis, qui ex ordine S.Cassiani prodierunt.

90. Anno 1117. Rodulphus curationem & administrationem Monasterij auspiciatus, quam magno Reipublicae emolumento ad sex primū produxit annos in priuato Monachorum suorum conuictu, postea factus Archiepiscopus Arelatenfis, Attonis proximus successor plures fortè alios & que atque vitam prorogauit. Quamquam in Indice vulgari Archiepiscoporum vel expungitur omnino, vel omittitur scriptorum incuria dixerim vel potius ignorantia. De eo scribit ac de rebus Monasterij luculenter tractat in diplomate Calixtus II. quem instantे Rodulpho ad Archiepiscopos Arelatensem simul & Ebredunensem rescriptisse ferunt ac prescriptisse ut suprema Ecclesiæ authoritate ac potestate, quam ipsis delegaret, Monasterio S. Victoris bonorum possessionem, quæ iam olim à 30. annis possessa habuissent, contra maleuolorum & obtrectatorum occultos insultus vindicarent ac tuerentur: eos verò qui ad forum protocarent, & iniuriæ intenderent litem, audirent pro tribunali, & æqui bonique consulentes ius suum cuique redderent. Chiriaco Monasterio Ordinis S. Cassiani in Diœcesi Miniatensi Rodulphi Generalis Abbatis suasionibus ea omnia priuilegia, quibus nunc fruitur, idem Calixtus indulxit anno 1123. quo similiter anno Adelbertus Senescensis Episcopus ea bona quæ in sua Diœcesi Monasterium S. Victoris data olim acceperat, publicis tabulis confirmare & rata habere voluit. Hoc insuper Abbatे facta est concordia inter Monasterium & Episcopalis Ecclesiæ Capitulum Massiliense, ut notatur in libro paruo Chartarum fol. 100. Sedebat tunc Massiliae Raimondus Episcopus eius nominis II. Hic suavis videri maluit, quam grauis, & suavitatem ea qua persuaderet animos non qua perfringaret, pacemque vel iniustum utilem quam iustissimum bellum in ciubus præsertim clericis aut Monachis esse ducebatur. Arbitri & iudices controuersiæ designati fuerunt Atto Archiepiscopus Arelatenfis & Richardus Narbonensis, quos in Autentico transactionis instrumento inter primarios testes subscriptos reperies.

Quod ad Prouinciæ Comites spectat Vvilelmo II. cuius memini supra, numero proximo 76. successit in Comitatu Odo eius filius anno 1039. obiitque anno 1090. reliquo filio & hærede Gilberto, qui Tiburgiam filiam Comitis Ruthenensis & Giualdensis matrimonio sibi iunxit, ex qua duas suscepit filias, Phaitidem quam Idelphonso Tolosano Comiti dedit in matrimonium, & Dulciam quam Raimundus Berengarius Comes Barcinonensis yxorem habuit, à qua salutis anno 1112. Comitis

Prouincia nomen & dignitatem accepit. Hæ vero vnâ cum viris anno salutis 1125. Comitatum Prouincia familia herciscundæ arbitrio , tunc longius latiusque quam nunc diffusum diuiserunt , hunc enim Isara, Rhodanus , Mare M̄editerraneum , & Alpes naturali interiectu interpositaque , à vicinis populis disterminabant. Qua ex diuisione Phaitidi & Comiti Tolosano coniugibus obuenerunt hi Comitatus , & quidquid Druentia , Rhodano & Alpium iugis interclusum est , vnâ cum Bellicadro , solo Argenteo , Vallebergensi , & media parte Ciuitatis Auenionensis , Caluimontis , Tauri & Pontis Sorgiæ. Altera verò pars Auenionis , Caluimontis , Tauri , & Pontis Sorgiæ cum altera parte Prouincia quæ Mari M̄editerraneo , Alpibus , Druentia , & Rhodano fluminibus clauditur , quæ Marchia etiam appellatur Dulcia & Raimondo Comiti coniugibus contigit. Porro hic vltimus Comes Prouincia Gilbertus ex Illustrissima Burgundia Regum familia regnauit. Dulciæ igitur Raimondi vxoris nomine Prouincia regebatur , sed honorem , dignitatem , & nomen Comitis Prouincia anno 1112. Marito sponte cessit. Ex ea tres suscepit liberos masculos , Raimundum primogenitum , cui nupsit Petronilla Regis Aragonum filia , quæ Patri successit in regno , & cui Raimundo Pater testamento Barcinonia Comitatum donauit; Gilbertum secundo genitum cui parentes Comitatum Prouincia reliquerunt , his conditionibus ut si decederet sine liberis masculis Comitatus ad Berengarium filium tertio genitum & suos masculos perueniret , masculisque deficentibus Raimundum substituit.

91. *Gancelinus Abbas* vir haud vulgari doctrina parique morum integritate , post Rudolphum decessit eodem quo exceptit anno 1125.

92. *Petrus* huius nominis II. Cognomento *Salomonis* iniit anno 1126. commodis moribus ac prompto in pietatem animo , qui singularem honorem sententiis ac suffragijs Innocentij II. adeptus est , datis ad ipsum literis , Pisæ anno 1136. Pontificatus VII. quibus privilegia ab antecessoribus suis Monasterio S. Victoris generaliter ac specialiter concessa , statutaque omnia iura , quibus bona aliqua vbiique terrarum possesta habent Cassianitæ , confirmat & perficit. Ecclesiæ Arelatenſes SS. Genesij & Honorati de Aliscampis ab Archiepiscopis Raimbaudo & Gibelino iisdem Monachis concessæ , ne in alienam ditionem distraherentur , cauerat quidem Innocentius , ad quem tamen appellatione indicta anno 1141. Guillelmus I. Archiepiscopus Arelatenſis tanquam Apostolicæ sedis Legatus eos expulisse dicitur in Autentico Capituli Arelatenſis fol. 110. Verum non multo post amissas Ecclesiæ & contra ius eruptas recuperasse demonstrauit alijs cap. 18. num. 23. Rexit Petrus annos 20. Obiit anno 1146. Sub hoc Abbatे fœdum in Ecclesia Romana dissidium fuit , post Honorij II. Papæ obitum , in odium Innocentij electus est Petrus Leonis qui se Anacletum appellauit , à quo Roma pulsus est Innocentius. Sed cum ei pars Orbis Christiani maxima pareret , Bernardi opera potissimum Clareuallenſis Abbatis viri omni præconio maioris , qui in recuperanda Ecclesiæ concordia , authoritate ac miraculis multorum instar fuit , Lo-

tharius.

tharius Romam adiens cum eodem Bernardo Clareuallensi, Innocentium reduxit ac sedi suæ cum dignitate restituit, à quo ipse Imperij corona insignitus est. Cæterum Provinciam ferro & flammis ardere vedit Petrus, certantibus de iure comitatus Raymundo Berengario & Balthicis. Anno 1131. in Comitatu successit Gilbertus qui vxorem Gilbergam sibi pactus est, ex qua filiam unicam Stephanidem suscepit quam matrimonio coniunxit Raymundo Baucio, ex qua suscepit Hugonem, Guillelmum, Bertrandum, & Gilbertum filios. Defuncto Gilberto Comite anno 1140. mox bellum atrox in Provincia oritur, Berengario tertigenito ex dispositione parentum de qua supra num. 90. Comitatum vendicante. Contra vero Stephanide & Raymundo Baucio coniugibus cum suis filiis armis se se defendentibus, Arelatenses & maior pars ciuitatum Provincie & hominum fauebant. Nec prius bellum illud remisit, quam luctu miserabili, incendio, clade, calamitate decennali Provinciam funditus euertisset. Rei tamen publicæ administrationem auspicatus Berengarius Raymundus anno 1140. continuis id genus bellis ciuilibus presul, nullo unquam tempore quietè regnauit, quoniā Arelate urbs potentissima & tunc caput Provincie & virium oppidanorumque maior pars Stephanidi defuncti Comitis filie commœtu & armis suppetias ferebant, dumque pugnat fortiter Berengarius occiditur anno 1145. Deinde Barcinonæ Comes Raymundus Berengarius defuncti Berengarij frater audita fratri nece ut illam viceretur, & Raymundo Berengario ex fratre Berengario mortuo nepote Comitatum Provincie confirmaret, resque pene desperatas in meliorem statum restitueret, magno cum exercitu è Barcinonia in Provinciam venit, & anno 1146. à Baronibus cæterisque Provincie proceribus Comes salutatus, hominia & fidei clientelaris Sacra menta suo nomine recepit, fœdus inter Stephanidem eiusque filios (Raymondo Baucio marito iam defuncto) & Raymundum ex fratre nepotem solicite ac religiose sancuit anno 1150. Calend. Septem. Eius fœderis ea fuit præcipua conditio, ut Stephana deinceps ab omni tumultu cessaret, seque in tranquillo modestè contineret. Hi retentis centum oppidis Raymundo patruo Comiti Barcinonæ cesserunt. Nihil post hac iuris sibi arrogatum in ipso Comitatu, quin & Berengario ut patruo & seniori familiae atque ex fratre nepoti Sacramentum fidei & clientelare obsequium tanquam Provincie Comitibus præstiterunt, & Stephana & filij. Autor est de Claperis in Epitome Provincie Comitum historica.

93. *Guillelmus* siue *Guibertus* extincto Petro Salomonis generalium comitiorum suffragiis eligitur anno 1147. cum se haec tenus fastidiosus honoris ac dignitatis vita priuata & quieta se contineret. Vetus extat in tabulario Monasterij transactionis instrumentum, cum Chronicis editi scripti characteribus in hunc modum. *Domini nostri Adriani IV. Romanii Pontificis presulatus anno 1. Indict. 3. 3. Calend. Iunij Luna 15. ab Incarnat. Domini 1155. Presulatus Adelberti Mimatensis Episcopi anno 5. regnante Ludouico Rege Francorum, Inter Adelbertum Mimatensis Ecclesie Episcopum & Guillelmum Massiliensem Abbatem & viriusque Ecclesia Con-*

gregationes, &c. Massiliæ moritur Guillelmus anno 1163. Praefecturæ suæ 16. In eius gratiam Eugenius 3. anno Christi 1150. Pontificatus 6. antecessorum suorum immunitates ac beneficia Monasterio S. Victoris Massiliensi tributa luculento diplomate rata esse iussit, ac deinceps aliis super alia diplomatis impensè cumulauit. Petrus Episcopus Foro Iuliensis Ecclesiam nostræ Dominæ de Cillas dedit eidem Abhati, decem solidorum Melgoriensium tributo in singulos annos indicto. Paucis ante mortem mensibus litem cum Petro Ruthenensi Episcopo habuit contestatam, pro Ecclesia Boaddenensi Ruthenensis Dicecesis, quam dominio Canonicorum suorum vi ac violentia erexit & censibus Monachorum contra ius adscriptam contendebat Episcopus. Causa ad Romanum Pontificem Alexandrum III. delata, & Monachis abiudicata, Episcopo & Canonicis per iudicium Pontifex attribuit. Felicius cum Gaufredo huius nominis I. Vicecomite Massiliæ, à Guiberto nostro in forensibus negotiis decertatum; hic enim Patre Hugone Gaufredi & matre Dulcia sive Dulcelina filia Gaufredi Domini De Lers & de Roquelaure, cùm tertiam dominij partem in Castro Sexfurnis ab auo suo Gaufredo, Monachis S. Victoris pro remedio animæ suæ donatam, & à patre Hugone ante suum in Palæstinam discessum, vt paulo ante dictum est num. 88. testamento iterum legatam iisdemque confirmatam, illicite nihilominus detineret; prouocante ad forum Guiberto causaque diu iam ante quæstionis iudicem Berengarium Barcinoniae & Prouinciae Comitem agitata, per destinatos ex consensu partium arbitros, Rostagnum Tarasconensem, Hugonem sacristam, & Berengarium Bertrandum placuit conuenire. Qua verò sententia & opinione steterint arbitri, docent in Magno Chartario sæpe laudato, Monasterij annales.

Notum sit omnibus presentibus & futuris quod Abbe Massiliensis Monastery & Monachis conquerentibus in curia Domini Raimundi Berengarii Barcinonensis Comitis, de Raimundo Gaufrido eo quod tertiam partem Castelli de Sexfurnis Massiliensi Monasterio auferret, & in duabus partibus reliquis ipsius castelli (que siquidem due partes sine contradictione aliqua predicti Monasterij iuris sunt) in possessionibus plurimis infestaret, assensu utriusque partis electi sunt de curia tres viri sapientes & discreti videlicet Rostagnus de Tharsco, Hugo Sacrista, Berengarius Bertrandus, quorum arbitrio predicta querimonia decideretur. Asserebant itaque Monachi, quod illam tertiam partem, de qua quæstio erat, Gaufridus Vicecomes Massiliensis prefato Monasterio donauerat pro remedio animæ sue & pro hereditaria portione duorum filiorum suorum videlicet Fulconis & Petri, quod ex affectione devotionis eidem Monasterio Monachandos obtulerat, hanc siquidem tertiam partem Hugo Gaufridus predicti Gaufredi Vicecomitis filius contra dispositionem patriam veniens, per quoddam temporis spatum abstulerat, iturus verò Hierosolymam instrumento & testibus idoneis monstratum fuit in curia, quod illam tertiam partem predictum Hugo iam dicto Monasterio restituisse. Deinde testes alii ab iisdem Monachis produci sunt, qui iureinrando prestito affirmarent, se post restitutionem illam vidisse Massiliense Monasterium.

nasterium, predictum Castellum de Sexfurnis totum integrum possedit & habuisse. Allegabatur præterea de hac iniuria, quam super his iam dictis Raimundus Gaufridus eisdem Monachis faciebat, iterum atque iterum diversis temporibus querimoniam ante Comitem factam esse. Ceterum licet hac & alia Monachi facerent, & Raimundum Gaufridum grauare iudicio forsitan possent, supradicti tamen prudentes viri, grauitate & modestia sua quieti Monasterij consilentes, pro bono pacis memorato Abbati & Monachis pro arbitrio dixerunt, ut medietatem quam Monasterium habebat in Castello de Olieris, & tertiam quam habebat de Bulcodeuis prefato Raimundo Gaufrido donarent, & è conuerso idem supra nominati viri pro arbitrio mandauerunt Raimundo Gaufrido, quod illam tertiam partem de Sexfurnis, quam iure sine iniuria possederat de qua Monachi conquerebantur, integre eis donaret & restitueret, & quidquid ibi tenuerat vel possederat ex toto derelinqueret. Cum igitur ea que transactionibus finiuntur non minoris authoritatis habeantur rebus indicatis, & iuris aequitatis ratio suadeat, quod inter partes conniunt sine retractatione perpetuo custodiri. Ea propter anno Incarnat. Dominicæ 1156. Ego Raimundus Gaufridus & vxor mea Poncia & filij mei, donamus & restituimus Domino Deo & S. Mariae & S. Victori & Monasterio Massiliensi & tibi Guillelmo Abbati & successoribus tuis, quidquid habuimus vel habemus vel possidemus in Castro de Sexfurnis, & accepimus à te & à Monachis tuis propter hoc, prædictè Guillelme Abbas, titulo permutacionis supradictam dimidiā partem, quam habetis in Olieris, & tertiam quam habetis in Porciliis, & quod habetis in Castellario & in Roseto & in Bulcodenis, &c.

94. Porro Raimundum illum Berengarium, compellatum quæstionis iudicem, aio siſſe Berengarium patrum, qui solus dicebatur Barchinonæ Comes, nam desiderato in acie Berengario Dulciæ filio tertio genito, vt supra dictum est, à Prouincialibus occisum indicat Vignarius, Zurita verò in Melgorensi portu à prædonibus maſtatum, filio superstite Raimundo Berengario, qui patri nondum pubes successit. Interim dum ipse adolesceret, publica negotia patrui Raimundi Barcenonenſis Comitis imperio gerebantur, inducias cum Balthiis in annum quintum firmatae, iuramentum à clientibus præstitum, res ad sumnum in tuto collocatae. Iunior Comitis Prouinciarum nomen, senior Marchionis tulit. Verum cum Balthios pœniteret Berengariis pacem dedisse, nec obseruarentur induciarum leges vt testantur omnes, Raimundus, Conradum Imperatorem adiit, à quo Prouinciam iure fiduciario impetravit. Stephanetæ igitur vxoris & Conradi concessionis iure subnixus maioribus in Berengarium insurrexit animis, ac Prouinciam iterum armata manu occupauit, quem bello inseguitus est Raimundus Berengarius senior, iunioris patruus. Princeps, inquit Zurita, magno comparato exercitu Prouinciam inuidit, & Hugoni Balthio & eius fratribus qui rebellionem fecerant acre bellum infert, causam belli explicat. Hi eius ditionis dominari contendunt, ex priuilegio quod ab Imperatoribus Conrado & Frederico Conradi fratris filio, Hugoni irrogatum fuerat, ditionem omnem à Gil-

berto Comite & Gisberga Principis ausi possellam concesserant. Contenit Hugo eo priuilegio Marcham & Prouinciam Comitatum contineri. Hostiles subinde motus innuit atque indicat à quibus Arelatensium agri, nec ipsa vrbs fuere immunes. Balthium oppidum pluresque arces expugnantur, nec nullus erat locus quem non hostilis gladius penetraret. Trencaiarum Castrum fortissime à nostris oppugnatum, hybernis tempestatisbus ingrauescentibus, in rebellione permanet. Raimundo interea decedente Stephaneta animos demisit, legauitque ad Raimundum Berengarium oratores, qui de pace agerent, conuenere Arelate ut regia, & inter alias conditiones & concordia leges Stephaneta & filij iuri Prouinciae renuntiatur. Nil tamen est, quod magis Balthios à spe debellandæ Prouinciae deiecerit Federici Cæsaris cum Raimundo Berengario affinitate, de qua his verbis Zurita loco citato. Federici Imperatoris Legati ad Principem missi (Raimundum scilicet Berengarium seniorem) nuptias Raimundi Berengarij fratris Principis filij, & Richæ siue Richildis Augustæ Castellæ reginæ, Federici consanguineæ paciscuntur. Vtrique dominatus & ditio Prouinciae honorario fidelitatis iure ab Imperatore attribuitur. Statuit vti ea obtineant conditione, qua maiores, à Druentia flumine ad nostri maris oras, & Alpium iugis ad Rhodanum possederant, iisdem finibus quibus terminata fuerant, pacto cum Alphonso Iordanæ Comite Tholosate conuento. Ad hæc adiiciuntur cis. Druentiam arces, & quæ Auenione obtinuerunt, Arelatem præterea urbem eodem iure attribuit, receptis Ecclesiæ Arelateni & Archiepiscopo vestigalibus & possessionibus, quas intra 100. annos obtinuerant. Forcalquerij Comitatus, Prouinciae Comitatui eadem subiicitur conditione, & qui eius ditionis dominatur, quod Imperatori non paruisse neque eius dicto audiens esset, ab ipso deiicitur. Quod Prouincia & regnum Arelatense in ditione Romani Imperij essent, tributum quindecim Marcharum auri ponderis Coloniensis in singulos annos indicitur. Addo insuper ex eodem diplomate, nullas esse Contradi & Federici concessiones in Balthiorum utilitatem factas, quod contra ipsiusmet Federici mentem eas Balthij explicarent. Acta sunt hæc Christi anno 1162. Indict. 10. regnante Domino Federico Romanorum Imperatore gloriosissimo, anno Regni eius 10. Imperij VIII. Datum apud Taurinum post destructionem Mediolani 15. Calend. Septembri.

95. In Fredolo seu Friderico post Guibertum salutato Abbe, summa ad omne decus indoles fuit. Hic à pueritia Massiliæ in Monasterio institutus tum doctrina tum etiam virtute, in utraque magnos progressus habuisse dicitur, quibus deinde cum rerum usus prudentiam adiunxit, ad Episcopi Foroiuliensis officium ac munus sustinendum adhibitus est. Hortatur eum per literas Alexander III. ac monet de ordinis disciplina accurate seruanda, Ecclesiæ Arelatenes SS. Genesij, & Honorati, quas olim Petro Salomonis Abbe, Guillelmus Archiepiscopus Arelensis eripuerat, Monachis suis recuperavit. Ab Archiepiscopo Pisano Primate ac Legato in Sardinia, simul atque à Constantino Archiepiscopo Calari-

tano Ecclesiae S. Saturnini donationem confirmatam habuit, quam alias ab Arelatensi Episcopo Benedicto in eadem insula Monasterium S. Victoris acceperat. Regere cepit Abbatiam anno 1163, certe id habuisse operis ac muneris anno consequente 1165, conuincitur ex libro Chartarum disco-perto fol. 137. Decessit anno 1166, cum sedisset annis 3, mensibus 4.

Berengarius junior Prouinciae Comes prælio cum Niciensibus qui rebellionem fecerant commisso decessit. Zurita & vetus historiarum Aragonensium scriptor id tradunt, aiunt enim Raimundum Prouinciae Comitem ex illa acie saucium elatum, accepti vulneris plaga fuisse confossum. Ex Richarda sive Richilde Friderici Imperatoris huius nominis I. nepte ex fratre, quam duxerat vxorem, Alphonsum & filiam suscepit. De filia tacent annales Prouinciae, meminit Zurita traditque pactos esse Raymundum Comitem Prouinciae & Raymundum Tolosanum ut filia Comitis Prouinciae, Tolosatis filio nubat. Porro decessit Alphonsus sine liberis seniori Berengario patruo suo prædefunctus. Solus is Comes & Marchio Prouinciae regnauit, atque ex Petronilla uxore regina Tarasconensem quatuor filios suscepit, Ildefonsum primogenitum qui fuit Rex Tarasconensem, & Comes Barcinoniae ac Prouinciae, Raymundum Berengarium secundogenitum, Petrum, & Sanchium. Defuncto Raymundo Patre anno salutis 1164, successit Ildefonsus in dictis regno & Comitatibus, qui cum in Barcinoniam redditum destinaret, fratri suo secundogenito Raymundo Berengario Prouinciam commendauit eumque Prouinciae Comitem declarauit, recepta prius obligatione & cautione solenni, adiecto iureiurando, eamdem se restituturum, quoties a fratre vel ab eo delegatis postularetur. Quamobrem nec ab eo tempore Ildephonfus nomen Comitis Prouinciae assumpsit, Marchionis, Prouinciae nomine contentus, nam aliunde & regio Tarasconensem nomine & Barcinoniae Comitatu illustrabatur. In Catalauniam profecto Ildephonso Raymundo tanquam Comes Comendatarius Ildephonsi nomine omnem Prouinciam regebat. Nec vero defuerunt qui alfererent Raymundum hunc fuisse, qui in expugnatione Niciæ ciuitatis rebellis, telo percussus interrit, cuius nec audit Ildephonfus in Prouinciam cum exercitu reuersus, Nicienses ad deditonem coegerit, solutis primò octo millibus & quingentis solidis, illos in homines suos fidemque suam recepit. Certe fuisse ipsum Arelate testantur Acta publica in Tabulario Arelatensi ex autographo Episcopali rubeo fol. 2.15. Ego Ildephonfus Rex Aragonensis, sponte & sine omni coactione Castrum de Grauis & Castrum de Aurons cum omnibus territoriis suis tibi Raymundo Arelatensi Ecclesie Archiepiscopo & successoribus suis dono, & pro cambio me deuestio & te & Arelatensem Ecclesiam inuestio. Preterea aquaductum & aquam fluminis Druentia ad deducendum lectum ipsius aquæ a Druentia usque Salonem, & inde usque ad mare dono, concedo. In Prouincia igitur dum esset Ildephonfus aduersantem habuit Sanctum fratrem, qui ex paterna voluntate Comitatum sibi deberi contendebat. Sed quia bello impar erat, Prouinciam fratri subregulus administrandam suscepit, unde à Prouincialibus Tyrannus & incubator dictus est.

Vnio Sanctij filius, patrem sequutus est in præfectura, utriusque dominatus breuis æui fuit. Obiit enim Sanctius in Catalaunia anno 1165. cui Vnio filius vix plures 13. annos superstes vixit.

Massiliae anno 1165. Raymundus Gaufredi Vicecomes ex vxore Pontia tres liberos suscepit Hugonem Gaufredum huius nominis II. Bertrannum & Gaufredum de Massilia, qui ad componendam litem pro iure dominij in superiorum Massiliæ partem, dudum contra ipsos ab Episcopo & Republica Massiliensi intentatam, per arbitros Raymundum à Bolena Archiepiscopum Arelatensem, & Raymundum Episcopum Carpentoractensem incredibili ac singulari populi voluntate transegerunt. Gaufredus de Massilia Sardæ nobilissimæ virginis nupsit, ac duos filios Gaufredum Sarde, & Hugonem reliquit. Ex Hugone Gaufredo II. quem Dominum de Trecis appellabant, & ex uxore Cæcilia deinceps propagati sunt Hugo Gaufredus III. Guillelmus Grossus, Barralis, Raymundus, Gaufredus, & Roncelinus qui Patris Vicecomitatum inter se partiti regnare ceperunt anno 1170. Paœta sunt cum ipsis à Raymundo Berengario fratre Ildephonsi Comitis Prouinciae certa foederis conuenta & stipulationes, quibus liceret Massiliæ Vicecomiti stare dominio suo & eo quidem expedito, libero soluto, & nullis censibus aut vectigalibus implicato, iis tamen conditionibus, ut Prouinciae Comiti obequitando illud peragere aut in eo venari pro arbitrio fas esset.

Ex Archiis Ecclesie Massiliensis. Hæc est memoria de & de separatione quam fecerunt Hugo Gaufridi & Bertrandus Gaufridi fratres Vicecomites Massiliæ & Domini Triæ, filij videlicet Raymundi Gaufridi & Domine Pontie. Raimundo Massiliensi Episcopo de Choris omnibus infra ambitum Massiliæ constructis de quibus, &c. presentibus istis Bertrando de Aquis Canonico & Petro Bremundo, &c.

Ex iisdem hoc est translatum cuiusdam Chartæ per album diuise, cuius tenor talis est. In nomine Domini nostri Iesu Christi tam presentibus quam futuris pateat hominibus, quod de controvërsiis seu querimoniis qua inter Petrum Massiliensis Ecclesie Episcopum, & inter Vicecomites Massilienses scilicet Hugonem Gaufridi & Bertrandum fratrem eius & inter nepotem eorum Hugonem Gaufredi filium Gaufridi de Massilia, &c.

Ep paruo Chartario S. Victoris Cæcilia Mater Guillelmi Grossi & Roncelini Vicecomitum Massilia, &c.

96. Petrus interim eius nominis III. De Nogareto dictus, ab Ordinis proceribus post varia tot mentium dissidia creatur Abbas anno 1166. Friderico Ænobarbo (Barbarus vulgo appellatur) è Sueviæ Duce renunciato Augusto, & Alexandro III. summo Pontifice, qui ad ipsum litteras dedit grauissimis verbis sententiisque plenas; statutaque Ordinis recens condita à Capitulo Generali & promulgata, diplomatis appositione comprobauit, censuræ grauissimas poenæ interminatus iis, qui Abbatias & Prioratus Monasterio S. Victoris Massiliensi iure adscriptas in alienæ ditionis siue Monachorum siue Laicorum usus distraherent, cui tamen priuilegio derogare aliquando placuit eidem Pontifici, & ad leuandam Patriarchæ

Patriarchæ Antiocheni à barbaris pro defensione fidei patria electi summam inopiam & egestatem, prioratus id genus per paucos in Provincia fine præiudicio tamen ab alienare. Ildefonsus Aragonum Rex & Provinciae Comes à Petro nostro exoratus agros omnes fructuarios cum domiciliis, quos Monachi Cassianitæ vbique ditionum suarum possidebant, vèctigalibus regiis & quorumcumque subsidiorum pensitationibus immunes ac liberos reddit, & cambio dominiorum inter Raymundum à Bolena Archiepiscopum Arelatensem & Petrum Abbatem hunc nostrum transacto, nomen, fidem, & autoritatem suam interposuit.

Ex Archivis Ecclesiæ Arelatensis. In Iesu Christi nomine. Anno eiusdem 1178. tam præsentibus quam futuris pateat hominibus, quod ego Raymundus Archiepiscopus Arelatensis honorem de Vaqueriis sicut in instrumento vestro per Alphabetum diuiso continetur, à vobis fratre & dilecto Petro Massiliensis Monasterij Abbe & ab ipso Conuentu recipio, & tempore procedente concambium videlicet Ecclesiam S. Gabrielis cum omni iure & pertinentiis vobis & Massiliensi Monasterio perpetuo & libere habendam dabo & tradam & defensor in omnibus existam vel in perpetuum, quod hactenus facere distulimus, intuitu religionis Monasterij & honestatis & pro salute animæ nostræ. Placitum pro Ecclesia S. Honorati quod inter vos & Canonicos nostros quondam nobis mediantibus factum fuit, vobis & Monasterio laudamus & confirmamus, ita tamen ut deinceps non solum à Canonicis Arelatensisbus verum etiam à nobis & successoribus nostris, Ecclesiam prædictam S. Honorati saluto nostro dominio libere habere & in perpetuo possidere ac retinere valeatis. Et ut fides perpetuo habeatur, hanc Chartam laudamus, & sigillo nostro signare & munire facimus.

In nomine Iesu Christi Domini. Anno eiusdem 1178. tam præsentibus quam futuris pateat hominibus quod ego Petrus Massiliensis Abbas, & ego Guillelmus de Mezeiras Prior eiusdem Monasterij, & totus Conuentus honorem de Vaqueriis cum omni iure suo sicut in chartis nostris continetur, vobis Domino Raymundo Arelatensi Archiepiscopo concedimus, donamus, & laudamus. Verumtamen quia honor iste dominij incultus & quasi deperditus extitit, & vos ad culturam deducere & expensas in eodem facere oportebit, hoc addimus & concedimus quod si usque ad quinquennium præfatum honorem vobis & Arelatensi Ecclesiæ perpetuo habere ac retinere placuerit, pro concambio huius honoris, sicut condicuum & promissum est, eamdem Ecclesiam S. Gabrielis cum omni iure suo & pertinentiis nobis & Monasterio Massiliensi perpetuo & libere habendam concedetis, laudabitis, & traderis, Et nos eam Ecclesiam recipere ac retinere tenebimur. Si autem intra prædictum quinquennium concambium de prædicto honore nobiscum facere vobis non placuerit, prædictum honorem de Vaqueriis nomine nostro possideatis & teneatis. Post mortem vero nostram prædictus honor cum omni augmentatione & melioratione absque omni contradictione successoris vestri aut cuiuslibet alterius personæ, ad Monasterium Massiliense libere reuertatur.

R R r

Verum ut inter nos & vos praedicta firmius permaneant, & chartas huius honoris vobis tradimus, & si quid ratione possessionis vel dominij in-commoditatis seu controuersiae forte contigerit, authoritatem & defensionem Monasterij cum opus fuerit praestabimus. Et hanc chartam & quæ in ea scripta sunt vobis laudamus & sigillo nostro firmamus. Huius rei sunt testes Guillelmus de Mazerias Prior maior, Guillelmus de Astorge, Ioannes de Mauris, Fredolus de Moreriis, Bernardus Guillermi, Stephanus de Calatione. Hi omnes sunt Monachi, Petrus Gantelmi, Petrus Ferreoli, Petrus Filiolus, Petrus Fulco filius Ioannis Fulconis, Raymунdus Guillermi de Salone, Dulcianus qui hanc chartam scripsit.

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Anno eiusdem 1178. tam præsentibus quam futuris pateat hominibus quod ego Ildefonsus Rex Aragonensis Comes Barchinonensis & Marchio Prouinciarum laudo & confirmo Arelatensi Ecclesiæ & tibi Raymundo eiusdem Ecclesiæ Archiepiscopo, & successoribus tuis Concambium honoris de Vaqueriis, quod fecisti cum Monachis Massiliensibus, eo videlicet tenore absque omni exactione & albergi honore concedo, vt præfatum honorem in aquis & in terris cultis & incultis & in cæteris omnibus, sicut in chartis acquisitionis Monachorum continetur, liberum perpetuo habeas & sine omni contradictione & Dominorum de Mories & Monachorum, perpetuo nomine Arelatensis Ecclesiæ, in pace, nostra autoritate possideas. Verum ut haec charta omni tempore inconuulsam firmitatem habeat & retineat, eam signo nostro munimus & sigillo proprio firmari facimus.

Notum sit omnibus quod ego Petrus Prior S. Honorati cum consilio & voluntate Domini nostri Massiliensis Abbatis & Monachorum nostrorum donavi atque laudaui, tibi Clementi & vxori tuae, filiis & filiabus vestris, omnique posteritati vestrae omnem Eremum quæ est de Cargarono usque ad cetum tali pacto donamus vobis, vt rumpatis terram & laboreatis, & reddatis Deo & S. Honorato de inferiori terra, quæ est ex parte paludis, quartam partem & dimidiam, & de superiori tasquam & dimidiā, & debetis sequi fronteriam ex parte paludis, &c. Abbas laudauit.

Ildefonsus diuina gratia Rex Aragonensis Comes Barchinonensis Marchio Prouinciarum Dilectis in Christo amicis Abbatii Massiliensi & toti Conuentui salutem. Concambium de Vaqueriis quod cum veneribili nostro & dilecto Raymundo Arelatensi Archiepiscopo iam fecistis, nos & libere & absolute & cum omni integritate cum omnibus finibus suis & terminis laudamus & confirmamus, & quod factum est firmum & ratum habemus, unde maxima dilectione qua nobis tenemini vos monemus attenuis & volumus, vt & vos similiter firmum & ratum intuolabiliter habeatis. & nullam contrarietatem vel molestiam præfato Archiepiscopo vel successoribus eius in his faciatis, neque in quantum poteritis fieri permittatis. Quod si non feceritis indignationem nostram siue dubio reportaretis.

Ildefonsus diuina gratia Rex Aragonensis Comes Barchinonensis & Marchio.

Marchio Prouinciae fidelibus Hugoni de Monterapho, Elsiario & fratribus suis, atque Pontio Gaufredi & fratri suo salutem. Notum vobis fieri volumus quod charo nostro & dilecto Raymundo Arelatensi Archiepiscopo & Ecclesiae Arelatensi concambium de Vaqueriis, quod cum Monachis Massiliensibus fecit, sicut in instrumentis prædictorum Massiliensium Monachorum continetur liberè & absolutè & cum omni integritate laudamus & confirmamus. Vnde vobis mandamus & in ea fidelitate qua nobis tenemini vos monemus, ut nullam contrarietatem vel molestiam præfato Archiepiscopo & successoribus eius in his aliquo modo faciat neque in quantum poteritis fieri permittatis. Quod si faciatis indignationem nostram sine dubio reportaretis.

Per id tempus Thomas Cantuariensis Archiepiscopus Ecclesiastica iuria defendens, à Rege Anglo Henrico II, in exilium actus, Senone in Gallia apud Alexandrum III. Romanum Pontificem de iniuriis conquestus ad Pontiniacum Cœnobium se contulit. Interea Rex filium suum Henricum à Rogerio Eboracensi Archiepiscopo, absente tum Cantuariense, cuius id munerus fuerat, 17. Calend. Iulij anno 1170. in regem coronandum curat, de qua iniuria Thomas Cantuariensis apud Alexandrum Papam conquestus ita eum mouit ut is Eboracensi & aliis qui istiusmodi coronationi interfuerint sacerdotum administratione interdixerit. Sed anno tandem 7. exilij sui Thomas, reconciliato ut putabatur Rege in Angliam reuersus 4. Calend. Ianua. coniuratorum gladiis in templo confosus occiditur anno 1171. ab Alexandro Papa postea Martyrum Catalogo adscriptus.

Cæterum Petrus Abbas annos non plures 12. supra menses 4. in hoc regimine constituit cum magna subditorum utilitate & approbatione. Hinc ad Deum abiit anno 1179.

97. Tulit parem dignitatis & sanctimoniae laudem *Deodatus de Seiraco* consecratus Abbas anno Alexandri III. vigesimo, Dominicæ Incarnationis 1179. quem ab iustitia, charitate, vitæque religiosæ virtutibus & exemplis multum fama prædicat. Breui est extinctus anno 1182. Praefecturæ 3. mense 2. Hac ætate sacro Resurrectionis Dominicæ die, ut autor est Zurita, Bertrandus Balthius ex insidiis crudelissime à suis interimitur, qui in terra Gallia præpotens Prouinciali bello Regi se aduersus Raymundum Comitem Tolosatem & S. Aegidij addixerat, atque in asserenda & vindicanda ea ditione egregiam operam nauauerat. Nam cum Alberonensi in arce Rex esset interclusus, fidei & præstanti eius opera ex periculo est ereptus, bonamque eius ditionis partem Regi tradiderat. Eius vlciscendi causa, vt supplicium de sceleratis proditoribus sumeret Rex in Prouinciam proficisciatur. Morallum castrum obsidet atque expugnat. Acre bellum aduersus Tolosatem geritur pluraque oppida diruntur.

98. Clarere cepit inter hos ignes *Astorgius Abbas* pietate, humanitate, munificentia egregius anno 1182. vt habetur in libro Chartarum fol. 56. Causam Foroiuliensem pro dominio Ecclesie de Calars, cuius de-

cimarum medietatem sibi assuebant Monachi Cassianitæ, ex pacto & Conuentu tractatum habuit cum Fulcone Episcopo Foroiulienſi, iisque obſtrinxit ac definiuit conditionibus, vt Episcopus certos ac vētigales rei frumentaria modios Abbati S. Victoris ac Monasterio penderet quotannis. Rexit annos 4. ac tandem in humanis esse desit anno 1186. Eadem porro tempeſtate Iudei mense Iunio anni 1182. coacti regno Franciæ excedere. In Asia terræ motus ingens, aliquot vrbes & in Sicilia vi-ginti quinque hominum millia deleuit. Arelate Canonicos S. Trophimi tunc vitam regularem professoſ esse, quam autore Raimbaldo Archiepiscopo & Monacho S. Victoris auspicati erant vt ſupra monuimus, teſtatur Urbani III. Bulla quæ in horum confirmationem venit, vbi enu-meratis quæ Conradus Federicus aliique Principes Arelatensi Ecclesiæ contulerant ait Pontifex, *Statuentes ut ordo Canonicus quem nuper secun-dum B. Augustini regulam Domino profeffi eſtis, in Ecclesia vestrâ perpetuis temporibus immuolabiliter obſeruetur.* Extat insuper in Archiuo & in M. S. codice Ildephonſi Regis Aragonum & Comitis diploma, quo Arelatensis Republica immunitatis ampliſſimo priuilegio cohonestatur.

Anno Domini 1184. Manifestum fit omnibus hominibus, quod ego Ildephonſus Dei gratia Rex Aragonum Comes Barcinonensis & Marchio Pronin-cie, dono & concedo omnibus militibus, Burgenſibus, proceribus, totique po-pulo Arelatensi, quod de cetero in ullo loco terra mea Leudam vel pedati-cum non donent per terram ſive per aquam: præterea recipio in protectione & deſenſione mea omnes homines predictos, ut eant ſalui & ſecuri per totam meam terram, & nemo audeat eos granare aut diſturbare, dum per meam terram tranſerint, vel aliquod prorsus uſaticum ab eis exigetur Datum apud Arelatem mense Martij anno quo ſupra. Testes ſunt Petrus Eynardus Arela-tensis Archiepif. & Cofi. Arelatenses, Guillelmus Gros, Roſagnus de Monte Arbone, & Guillelmus de Borgedono & Comes Fuxensis.

99. Annuim haud amplius regimen Bertrando de Monte Murato post Astorgium contigit anno 1187. homini propter ætatem ac rerum pe-titiam maximè omnium idoneo. Sed talem ſcilicet Capituli Generalis Conuentus eo consilio delegerat, vt eſſet qui honoris non tantum con-tentus ſpecie fuſceptam prouinciam pro ſua fide & diligentia ex volun-tate bonorum omnium, qui ipſi rem magnam diſſicilemque commiſſe-rant, gerere poſſet. Inter hæc Saladinus genere Turca nonus Sultanus Ægypti, Calypha interfecto, inuafit imperium, ita Ægyptus in Turca-rum venit potestatem. Et Saladinus ab rebus ſecundis ferox Syriam in-uaſit. Itaque Balduino Hierosolymitano Rege viſto captoque bellum circumferens pleraque oppida, ipsamque Hierosolymam in deditio-nem accipit anno ferme 90. quam recepta de barbaris fuerat. Quo tristi nuntio accepto Urbanus III. mense Septem. anno 1187. ac præſertim de Cruce Domini, quæ in direptione vrbis ad manus impiorum perueniſſet, tantum ille doloris hauiſit vt ſuſtinere non poſuerit, ac Ferrariæ ad Padum flumen 14. Calend. Nouemb. obierit.

100. *Aſtorgius deinceps cognomine de Caniliac ad Abbariæ sum-*

mum apicem peruenit Clemente III. Romano Pontifice quod & nobilitate & sapientia præstaret. Orsus est anno 1188. serieque continuata fœliciter 5. annorum, rebus humanis eximitur anno 1192. Nihil fere hac ætate memoria dignum gessit magis, quam quod iuri reluctantem Abbatem Monasterij Syluecanensis ac detrectantem annum vestigal modiorum frumenti 4. ac 12. solidorum Melgortiensium, cui propter acceptram fiduciario titulo Ecclesiam S. Victoris De Gontardo, Druentiam propter, obligabatur, soluere Monasterio S. Victoris, qua iudicii forensique contentione, qua virorum primariorum & amicorum Imberti præsertim De Aqueria Arelatensis Archiepiscopi consilio & autoritate, in totum ad suam voluntatem redegit. Eodem sedente Astorgio, Massilia Hugo Gaufridus III. filius Hugonis Gaufridi II. Vicecomes, matre Cæcilia subrogatus est Patri, & hereditatis nomine Dominum de Treëtis & Vicecomitatum Massiliensem ex parte adiit. Portorium pro viginti millibus solidorum regalium coronatorum oppignerasse Guillelmo Vualdo ac Botino Iudeo, eisque Ruffum de Castronou & Guillelmum de Montolieu pro vadimonio sponsores constituisse affirmant historici.

*Ex Archivis Massilia anno 1193. Ego Hugo Gaufridus Dominus de Trëtis
Dominus Massilia & Vicecomes obligo pignori tibi Guillelmo Vualdo &
tibi Botino Iudeo, quartam partem meam totius portus Massilia pro viginti
millibus solidorum regalium coronatorum, quos integre pro me in redempcio-
ne Massilia persoluistis, &c.*

Ex hoc Hugone fuere Rostagnus de Agouto, Raymundus Gaufridus, & Gaufridus fratres, & Adalatia sive Alafadia soror, cui nupsit Raymundus de Baucio, & in dotem, Vicecomitatus partem eidem Hugoni pro portione descriptam accepit, quæ tamen pars à Baucio venit deinceps paruo pretio, & in perpetuum alienata est. Guillelmus IV. cognomento Grossus eiusdem Hugonis Gaufridi frater secundò genitus filiam Vnicam Mabiliam habuit nuptam Gerardo Adhemario viro potentissimo & clarissimo oppidique Montiliensis supremi iuris Domino. Haud leuem pecuniam summam eius testamento legatam sibi obtinuerunt Monachi S. Victoris, de quo in Monasterij tabulario instrumentum istud est.

*Ex paruo Chartario S. Victoris. Incarnationis Dominice anno 1188. No-
tum sit cunctis tam presentibus quam futuris, quod Guillelmus Grossus Mas-
silia Vicecomes diem suum obiens duo millia solidorum regalium reliquit
Monasterio Massiliensi, de quibus ipsi Monasterio honor emeretur aut re-
dimiceretur, & de redditibus ipsius honoris certo die Conuentui fieret annua pro-
curationē, ita honorifice sicut in anniuersario Abbatis fieri consueverunt. Et
idem Conuentus memoriam ipsius & parentum eius singulis annis ultimo die
Maii facere teneretur, ita solenniter sicut in anniuersario quoque Abbatis
fieri consuevit. Itaque sciendum est quod Conuentus ipsius Monasterij hono-
rem S. Petri de pecunia predicta redemptum nec verò hortum Monasterij qui
ibi est Dominis Massiliensibus tam presentibus quam futuris obligauerunt, ut
de redditibus in eo prouenientibus per dictum anniuersarium honorifice cele-
braretur, &c.*

Ex Archiis Ecclesie Massiliensis. Manifestum sit omnibus quod nos Geraldus Adhemarij Dominus Montilij & Vicecomes Massilia, & Mabilia eius vxor Domina Montilij & Vicecomitissa Massilia, cum hac publica charta approbamus, laudamus, confirmamus vobis Petro Massiliensi Episcopo & Hugoni Massiliensi Preposito compositionem iam dudum factam inter Petrum Massiliensis Ecclesie Episcopum ex una parte, & inter Vicecomites Massilia scilicet Hugonem Gaufridi Domine Mabilie auum, & Bertrandum fratrem eiusdem Hugonis, & Hugonem Gaufridi, Sardum nepotem eius, & filium Gaufridi de Massilia ex altera, &c.

Barralis fratum alter tertio genitus filiam vnicam Barralam nomine despondit Hugoni Baucio. Hic Monachorum S. Victoris studiosus & fautor Castrum de Cireste leuavit omni vectigali onere ac munere, per lustrandi facultate duntaxat, & in causa criminis iudices constituendi, Domino integra reseruata. Ildefonsi Regis Aragonum vicem in vniuersae Prouinciae regimine gessisse aliquando, reperitur in publicis instrumentis.

Ex Archiis Artacelle. Ego Vuillelmus de Pennis vendidi bona fide & iusto venditionis titulo Bermundo Priori & Monialibus De Arcellis duo milia solidorum Nouorum regalium, medietatem Castri De Pennis & alterius medietatis quartam partem cum territorio culto vel inculto, &c. Volens itaque venditionem istam Monasterio de Artacella, Priori, & Dominabus omni firmitate in perpetuum constare, in presentia Barralis Massilia Vicecomitis vicem Ildephonsi Illustris Regis Aragonum in Prouincia gerentis, iuri proprio renuntians quod quid habeo vel teneo in Castro De Pennis & eius territorio totum in ins Monasterio De Arcella, Prioris & Dominarum libere transfero omni exceptione sublata. Ut autem omnis inique factionis suspicio de medio tollatur & omnis calunnia fomes procul abscedat, omnia qua huius tenor exprimit instrumentis, tactis sacrosanctis Euangelis, me saluaturum promisi. Ego Barralus Massilia Vicecomes vicem Domini Ildephonsi Regis Aragonum in Prouincia gerens, in cuius presentia factus est huiusmodi contractus venditionem istam laudo, & concedo & sigilli nostri impressione confirmo. Factum est autem hoc instrumentum Anno Incarnationis 1190.

Raymundus Gaufredus superiorum frater quartogenitus ex Marchesia Ixmika vxore duos filios habuit Gofredum Reforciatum & Burgundionem. Hunc Monachos S. Victoris merito ipsorum amasse plurimum officiique genus omne ac cultus tribuisse loquuntur Annales. Maior verò Dominus de Trectis & de Tolono cognominatus, ducta in vxorem Guillelma, filiam vnicam Sibillam peperit nuptam Cassiano cui Massiliensi clarissimo ac nobilissimo, quæ prolis expers ac sine liberis defuncta Catolom Andegauensem hæredem suum testamento instituit anno 1262. De Ronselino quatuor aliorum fratre natu minore dicemus suo loco, capite sequenti 28.

Per id tempus Fridericus Aenobarbus Imperator auditio quod Hierosolyma à Saladino capta esset, tanti ut sceleris aboleret inuidiam, eò cum Germanorum viribus insignis cruce contendit, ac multis in Thracia &

Asia contra Imperatorem Constantinopolitanum ac Saracenorum regulos foriter gestis, Tarsi in præfrigida Cydni vnda, per æstiuos calores feruidum abluens corpus extinguitur anno 1190. Cuius filius Henricus VI. Rogerij I. Siciliæ Regis filiam duxit vxorem, cum enim Celestinus III. Pontifex æque ferret Tancredi spurium, Ecclesia Romana inuita, regno Siciliæ cum filio potiri, actionem à Clemente III. inchoatam perficeré decreuit. Quod ut facilius præstaret, opera Panormitani Archiepiscopi Constantiam Tancredi Sororem, sed legitimo matrimonio ex Rogerio Apuliae Duce Rogerij Regis primogenito qui ante patrem obierat natam, occultè ex Monasterio Panormitano eduxit, eamque iam quinquagenariam Deo dicatam & eius Cœnobij Abbatissam dispensatione Apostolica Henrico VI. Imperatori in vrbe præsenti in matrimonium dedit. De quibus innuptis ut aiunt nuptiis, Ioachimus Abbas vaticinatus dicitur, eas funestam Italiae facem parituras. Iam Tancredus Rogerij Regis expellice nepos fauore Siculorum regnum Siciliæ obtinebat, cum Henricus in Italiam ingentem traduxit exercitum regnum dotale recepturus.

101. *Roffolinus* vir sapientia inclitus rex super vno mense annum, vnum, qui fuit Christi 1193. Cælestini Papæ tertius sunt qui per id tempus Teutonicorum militum ordinem à Germanis in Syria institutum tradant bellicis operibus atque opibus insignem. Eadem fermè tempestate duo factæ militiae ordines in Hispania extitere Calatravæ & S. Iacobi, rebus gestis aduersus Mauros incliti. Quod ad res Prouinciae attinet Ildephonfus Rex Aragonum & Comes Prouinciae ex vxore Sanxia filia Regis Castellæ, liberos suscepit masculos tres, totidemque filias, Petrum primogenitum, quem Pater Regem Tarasconensem & Comitem Barcinonie inauguruauit. Ildephonsum secundo genitum Comitem & Marchionem Prouinciae declarauit, Ferrandum tertio genitum Monasterio Populeti destinauit in Monachum. Constantiam Regi Hungariae matrimonio copulauit, quo mortuo, secundò nupsit Friderico huius nomini II. Imperatori, Elionoram autem & Sanxiā iuxxit Raymundo Patri & Raymundo filio Comitibus Tolosanis, Sanxiā quidem Raymundo filio, Elionoram Raymundo Patri. Defunctus est Ildephonsus Pater anno Christi 1193. cui successit eodem anno in Comitatu Prouinciae Ildephonsus filius, huius nominis II.

102. *Raymundus* nobili & antiqua familia de Aureilha Rossolinum proximè excepit anno Christi 1194. Dignitatis Abbatis vencrandam imaginem ad annum vnum menses 4. sustinuit, obiitque anno 1195. Celestinus Papa Ioannem Galbertum in Sanctorum numerum retulit Calend. Septemb. anno 1193. Rogerius adolescens, quem Pater Tancredus regni sui consortio Regem creauerat, anno imperij VII. moritur, cuius immaturo obitu Tancredus moriens, animi dolore anno 1194. excessit. In cuius locum omnium regni procerum consensu eius 2. filius Guillelmus III. Rex VI. creatur. contra quem Imperator Henricus maximo cum exercitu ex Germania paulo post veniens nullo negotio totum regnum anno

anno 1195. obtinuit. Cæsar Guillelmum nepotem, ne prolem haberet, castratum luminibus priuauit, atque ita Northmannorum regnum deficit, & in potestatem Sueorum venit. Ciaconius in Cælestino III.

103. *Hugo II.* cognomine de Dolon, Generalis eiusdem sanctione capituli, delatum Abbatis nomen accepit anno 1195. retinuit annum 1. menses 6. Viuere desit inter mortales anno 1196. Tempore istius Hugonis, vt ad M. S. Indicis marginem adiicitur, fuit reformatum Monasterium per Dominum Bernardum Cardinalem anno 1195. tempore Cælestini Papæ 3. patet in libro paruo chartarum & in statutis antiquis fol. 83. De quo Bernardo Ciaconius in indice Cardinalium quos Cælestinus III. Papa creauit, tum in vita Clementis III. Dominus Bernardus, inquit, Canonicus regularis Congregationis S. Frederici, Lucensis, Diaconus Cardinalis S. Mariæ nouæ, postea Presbyter S. Petri ad Vincula titt. Eudoxiæ, à Cælestino III. creatus. Cum Pandulpho Cardinali Basilicæ Apostolorum anno 1. Innocentij III. in Tuscam legatus pæctiones ciuitatum Etruriæ inconsulta Apostolica sede inuitus firmauit. Ita Innocentij III. regilstrum sub quo migravit. Per id tempus Congregatio Monachorum Montis Virginis authore Guillelmo Vercellensi sub protectione sedis Apostolicae recipitur, & approbatione Pontificia Cælestini III. decoratur.

104. *Mainerius* eius nominis primus Abbas anno 1196. magnæ vir authoritatis erat. Generalem Conuentum indixit ad annum 1202. & literas dedit ad Ordinis proceres, Abbates, Piores quibus suffragij ius esset, vt sine mora & abiecta cunctatione Massiliam iter arriperent, ibi futuro confessu, quod magis esset sanctitati loci consentaneum, tum quod id more ageretur institutoque maiorum; Bonum commune familie bonamque ac prosperam muneras, quod nequisset detrectare, sibi impositi administrationem Deo sacrificiis ac precibus commendarent. Denique conarentur quam frequentissimi quamque paratissimi conuenire, quia in huius Capituli statum coniecti forent Innocentij Pontificis oculi & animus, cuius paterna cura in ordinis conseruationem & labantis disciplinæ instaurationem studiosissimè incumberet. Tum præter correctionem morum & negligentiae veteris emendationem res tractandæ grauissimæ. Ac summa erat manus imponenda nouis aliquot decretis & constitutionibus, quas nuper iussu Cælestini Papæ Bernardus Cardinalis legatus Apostolicus promulgarat quidem, & ad usum traduxerat, quia tamen posteris opportunitate vtentium magis quam autoritate sua sanctitas vellet, noluisse omnino ratas habeti, priusquam experimenti sequutus prærogatiuam, Generalis Conuentus communis suffragio comprobaret. Nec cessit infeliciter Abbatii suscepta cura & expectatio Comitorum, breui enim Massiliam peruenere magno numero ordinis primatij Patres, ex longinquis circumquaque diuersisque regionibus profecti, omnes cum doctrina tum Sanctitate rebusque gestis insignes. Et suauissimum erat spectaculum & acre ad imitationem incitamentum, singulorum in dicendo moderationem modestiamque intueri? Tempus id erat,

erat, quod ex percepta ante notitia statuere quemque apud se oportebat, quid de rebus cum tranquillitate pacis & otij transactis perfectisque, ea lege à iudiciis causisque atque à se ipsis iniucem discesserunt, vt Deo propitio sperarent, firmitatem atque constantiam, si modo fuisset aliquando in ipsis, eamdem semper ex animi voto futuram, quam tot institutis nouis ac legibus posteritati commendatam reliquistent. Plura in ordinis amplificationem gesta & in commune bonum Ecclesiæ ac restitutos mores, lapsosque ab errore deductos, & alia id genus quæ per famulum suum diuina sua gratia Christus egerit, ex hoc coniicere licet quod in maximis suis occupationibus nunquam intermitteret studia diuini honoris ac pietatis promouendæ. Præfuit annos circiter 7. obiitque mensē Februarij anni 1203.

105. *Guillelmo II.* cognomine *De Petra* mainerius Moriens imperium reliquit anno 1203. quod cum sapientissimè administrasset annos 5. menses 3. cessit è vita exeunte anno 1207. Ad indicis marginem adiicitur. *Tempore istius Guillelmi De Petra fuit maxima diuisio in Monasterio præsenti, & sedata per Dominum Ioannem Regiensen Episcopum Legatum Apostolicum & Dominum Fulconem Tolosanum Archiepiscopum & Dominum Guillelmum De Alzino Priorem S. Honorati Arelatensis, qui postea successit Domino Guillelmo De Petra, ut patet in statutis antiquis presentis Monasterij cap. Presentibus pateat.* Quo autore vel qua causa tam repente gravissimæ domi procellæ ortæ sint, cœlauit antiquitas curiosos lectores, quas nihilominus vulgare operæ pretium duxit, vt Dei patrocinium intelligant quo assidue ab intestinis externisque oppugnantibus suam hanc Cassiani familiam defendent, tum vt ij qui futuri præsides subrogarentur, si quid huiusmodi in sua administratione tempus ferret, non modo antiquis & alienis hominum Sanctissimorum contra quos seditiones acerrimæ extiterunt, sed etiam domesticis ac recentibus exemplis ad tuendam in aduersis rebus constantiam se communirent. Hoc tempore Michaël de Moresio seu de Moresis Archiepiscopus Arelatensis per literas Comprouinciales suos Episcopos monuit, desolatam esse penitusque destruetam ædem S. Honorati extra muros quam possidebant Monachi Cassianitæ, in qua præter Trophimi sepulchrum, cuius reliquias Raymundus de Monte Rotundo intulit in Ecclesiam vrbanam D. Stephano sacram, quamplurimi asserabantur Sanctorum cineres. Mausoleum & Ossuarium erat Archipræsulum procerum, Regumque Burgundiæ & Arelates, ideoque liberius impertiendas ab illis eleemosynas esse, vt antiquum illud reuerendumque templum exurgeret. Dedimus autem hanc Epistolam ex Autographo Episcopali nigro fol. 139. totidem Verbis descriptam capite superiori 18. num. 21.

Ildephonsus II. Prouinciæ Comes vxorem Garsendam Guillelmi Comitis Forcalquerij filiam sibi pepigit, in cuius hereditatem successit, ex qua Raymundum Berengarium habuit & Garsendam, que Viennensi nupsit Delphino. Hic primus omnium comitatum Prouinciæ & Forcalqueris, ob Garsendæ heredis matrimonium, iunxit. Huius quod ra-

rum est & Petri Regis Tarasconensis fratris extant in regiis Prouincia*rum* Archiu*ni*s duo testamenta , eadem forma , charta vna , Notario eodem , & testibus iisdem conscripta anno 1204. mense Octob. in quibus quilibet fratum filium instituit hæredem , eoque moriente sine liberis masculis fratrem exclusis filiabus substituit , & Raymundo filio impuberi Petrum fratrem tutorem designauit. Moritur Ildephon*s*us , Guillelmo sacer*o* Comite Forcalquerij & Garcenda superstitibus , qua de causa Garcenda donec filius impubis esset , omnem procurationem vtriusque Comitatus Prouincia*rum* & Forcalquerij in se vertit. Singulare verò illud quod in sigillo Cancellaria*rum* lily Gallicum manu gestasse Alphonsum , ut hoc emblemate Prouinciam supremo dominatus iure non Cæsares immo Francos Reges spectare significaret. Obiit eius an. 1206. contigisse volunt Prouinciales historici. Zurita reiicit in annum 1209. Ildephon*s*us , inquit , Prouincia*rum* Comes Barcinone soluens Constantiam reginam sotorem ad Federicum maritum Siciliæ Regem magno Prouincialium & Cathalanorum procerum Comitatu*m* deducens , in Siciliam Februariomense appellit. Funeræ eæ nuptiæ morte Ildephon*s*i & plurium procerum , qui magna vi morbi ingrauecentे Panormi deceſſere.

106. *Guillelmus* interim huius nominis III. *De Aligno* nuncupatus post aliquot annorum dissidia mortuo. *Guillelmo De Petra* creatur Abbas anno 1208. deceſſitque anno principatus sui 3. supra menses 7. anno Incarnationis 1212. Nemo tamen parum diu vixisse existimauerit qui virtutis tam perfecto functus est munere , cùm enim versa & mutata in peiorum partem essent omnia & inter Monachos de iure præsertim electio*n*is ac de nominando Abbat*e* illa , quæ consanguinitate videbatur dissensionum ægritudo rectudesceret in dies , pene iam ad sexcennium duc*t*a , *Innocentius III.* ad morum hanc corruptelam & alias id genus repurgandas , innouandumque primigeniæ pietatis feruorem qui aliquantulum remiserat , conuertit animum. Instituendæ igitur noui ordinis nouæ forme inspectores & iudices designat in Regesto 14. libri 2. Episto. 80..

Episcopo Vicensi Apostolicæ sedis Legato , & Petro

De Monte Lauro Aquensi Archidiacono , & Magi-

*stro Tedisio Nuntio nostro Canonico Ianuen*s*i.*

Committit Inquisitionem & Correctionem Monasterij

Massiliensis.

CVM super reformatione Monasterij Massiliensis de cuius lapsu multa nobis fuerant intimata Ve. F. N. Tolosano & Aurasicen. Episcopis. & dil. fil. Priori S. Honorati Arlaten. dudum direxerimus scripta nostra. Prisquam fuisse illorum autoritate in negotio memorato processum , D. Monachus Massiliensis ad sedem Apostolicam veniens pro se ac magna

parte

parte Conuentus nobis denuntiando monstrauit. Quod cum in eodem loco videret per Abbatis incuriam enormia quam plura committi , ut pote furta , periuria , simonias , & dissolutionem ordinis miserabilem , bona que ipsius loci multiplici nihilominus dilapidatione vastari , & alia plurima fieri contra Monasticam honestatem , & apud Abbatem quem super his charitatiue monuerat nullatenus profecillet , ad sedem Apostolicam appellauit. Vnde Venerabilibus FF. NN. Regensi , Massilien . & Arausicen . Episcopis dedimus in mandatis ut ad Monasterium ipsum personaliter accedentes inquirent super præmissis & aliis plenius veritatem , & appellatione remota corrigerent tam in capite quam in membris quæ corrigenda viderent. Interim autem priores iudices ad Monasterium accedentes , cum multorum discretorum consilio inter Abbatem & Monachos amicabiliter componere curauerunt , interposito à Monachis iuramento ut contra compositionem huiusmodi non venirent , & si quas literas dictus D. reportaret , qui ad sedem Apostolicam venerat , essent cassæ. Cum autem postea idem Massilien . & Arausicen . Episcopi , cùm interesse tertius nequiuisset , literis nostris acceptis , quas præfatus Monachus reportauit , procedere vellent super articulis in eisdem expressis , eiusdem loci Monachi ad nostram audientiam appellarunt. Abbas quoque post citationes multiplices in eorum comparens præsentia , vocem ad nos appellationis emisit , allegans quod illæ literæ nullius prorsus erant momenti , in quibus de prioribus quarum authoritate compositio inter Abbatem & Monachos facta fuerat , mentio non siebat. Sed cum iudices exceptionem huiusmodi & quasdam alias fruolas reputantes intenderent in inquisitione procedere ac recipere à fratribus iuramenta Maior Prior ac quidam alij responderunt , se super hoc nullum posse iuramentum præstare , ut pote qui se iuramento astrinxerant compositionem interpositam obseruare , ac non vti literis à præfato Monacho impetratis. Vnde iudices propter exceptiones propositas & intricationem negotij dubitanres procederent in eodem , nos super ipso consulere curauerunt. Nosque dilecto filio Arelaten. Præposito qui ob hoc nostram præsentiam adit , dicimur respondisse quod propter causas huiusmodi iudices super sedere negotio non debebant. Qui amissis in via literis , quas super hoc à nobis recepisse proponitur , tam viua voce quam suis literis , dictis iudicibus nuntiauit , ut nonobstantibus exceptionibus supradictis in negotio procederent memorato. Vnde iudices in negotio procedentes receptis testibus super articulis prænotatis , Abbatem ipsum tandem ab Abbatiæ regimine remouerunt. Porro dilectis filiis P. Camerario Arcellæ & S. Priore Mura eiusdem Abbatis , & P. Priore de Tritis & D. Monacho partis aduersæ procuratoribus propter hoc nuper in nostra præsentia constitutis , perierunt procuratores Abbatis processum indicum prædictorum , qui contra eum sententiam tulerant , irritum iudicari , tum quia post appellationem ad nos interpositam per antedictas literas in quibus de prioribus mentio non siebat , tum quia consultatione ad nos directa prinsquam Apostolicæ responsionis oraculum per nostras literas recepissent in

codem negotio processerunt, cum assertioni dicti Præpositi iudices minime stare debuerint in hoc casu, super quo nostræ responsionis literas expectabant, tum etiam quia conspiratores excommunicatos, periuros, & capitales etiam inimicos in testimonium aduersus Abbatem admiserant memoratum. Sed ad hæc procuratores partis responderunt aduersæ, quia cum priores literæ super lapsu Monasterij generales fuerint, & posteriores extiterint super certis excessibus speciales, in subsequentibus non oportuit fieri de præcedentibus mentionem, cum speciale mandatum deroger generali. Adiiciens quod etsi consultatione ad nos delata, non fuerit super responsione nostra supradieti Præpositi verbo standum, quia tamen iuramento, quod Monachi super seruanda compositione præstiterant, iuramentum quod super illis excessibus præstabatur nullatenus occurrebat. Nec promissio de non vniuersis literis à D. Monacho impetratis, mandatum nostrum potuit impedire quod super inquisitione dictorum excessuum feceramus. Idem iudices de consilio peritorum non immerito procedere in negotio potuerunt, & assérrens nihilominus falso esse quod conspiratores excommunicati, periuri, & capitales inimici aduersus Abbatem admissi fuerint, memoratum. His igitur & aliis quæ fuerunt coram nobis utrumque proposita intellectis, quia cognovimus dictum Cœnobium in spiritualibus & temporalibus grauiter collapsum existere, per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus cum prouidendum sit non tam personis in Ecclesiis, quam Ecclesiis in personis, si per hanc viam facilius & utilius ad restorationem ipsius Monasterij poterit perueniri, ut videlicet de alia persona idonea iam probata eidem Monasterio consulatur. Vos autoritate nostra suffulti, sublato cuiuslibet contradictionis & appellationis obstaculo, id exequi procuratis. Alioquin præfatum restituatis Abbatem & in utroque casu exclusis de ipso Cœnobia personis indignis, quas merito videritis excludendas, inducatis in illud ex aliis Monasteriis personas idoneas, per quas idem Monasterium debeat reformari. Contradictores si qui fuerint vel rebelles, appellatione remota censura Ecclesiastica compescendo. Taliter autem mandatum Apostolicum exequamini, ut in nouissimo districti examinis die super hoc dignam Deo possitis reddere rationem, quod si non omnes, &c. duo vestrū ea, &c. Datum Lateran. 7. Idus Iunij Pontificatus nostri anno 14. Christi 1211. Verum indictio iterum super hoc capitulo vix dum tamen aliquid vel nihil inter conuecatos primarios Patres de confirmatione Guillelmi, vel de noui Abbatis electione conueniebat, aliis ad Priorem S. Honorati, ad Abbatem Bononiensem aliis omnia trahentibus.

Qua pugna tantum Monasterij rebus non temporalibus modo sed diuinis etiam ac spiritualibus detrimenti accessit, quantum euenissem alias non meminerant. Hos postmodum tempestatis fluctus sedassem per duos à se legatos Presbyteros Cardinales Guidonem Gallum Abbatem Cisterciensem tit. S. Mariæ trans Tyberin, & Petrum Placentinum tit. S. Cæciliæ testatur idem Pontifex Regesti 15. libro 3. Episto. 49.

Archiepiscopo Arelaten. & S. Ægidij & Salmodij
Abbatibus Nemansen. Diœcesis.

*Vt de plano cognoscant de electione Abbatis S. Victoris
Massiliensis.*

Dilecti filij G. Abbas S. Pontij & B. Monachus procuratores Monasterij S. Victoris Massiliens. ad nostram præsentiam accedentes postulationem ac electionem quam per se ac alios confratres eorum de Abbatem S. Stephani Bononiensis Canonice celebratam ac approbatam à delegatis nobis iudicibus asserebant, postulabant authoritate Apostolica confirmari. Plurimas & diuersorum literas deprecatorias exhibentes, quarum interuentu promouere petitionem propositam cum instantia nitebantur qui nobis demum eorum petitionem non admittentibus in hac parte, cùm fratres ipsos et si super hoc zelum Dei non tamen secundum scientiam nouerimus habuisse, porrexerunt alias literas continentes quod dicti Monasterij fratres, duas electiones seu nominationes eodem tempore successiuè tamen Canonice ac concorditer celebrarant. Vnam videlicet de Abbatे prædicto puram. Aliam verò de Priore Sancti Honorati viro vtique honesto bene literato & ad singula circumspēcto conditionem huiusmodi apponentes si videlicet Abbatem eumdem non possent forsitan obtinere. Vnde supplicabant instanter vt cùm conditio iam extaret, eorum à nobis postulationem super dicto Abbatē repulsa, electionem Prioris ipsius confirmare misericorditer dignaremur. Eis igitur & B. De Nouis quandam Monacho & Maiori Priori dicti Monasterij ac aliis duobus Monachis qui se super hoc opponebant, eisdem electionem ipsam minus Canonicam asserentes, tum quia de persona minus idonea, tum quia eis absentibus fuerat celebrata, dilectos filios nostros Guidonem tit. S. Martini & Petrum tit. S. Cæciliae Presbyteros Cardina concessimus auditores. In quorum præsentia procuratores prædicti processum electionis, sicut dictum est superius, proponentes confirmari promissam electionem cum instantia postulabant. Monachi vero præfati contra electionem eamdem, quod eis absentibus fuerat celebrata, contra vero personam electi quædam honestati contraria proponentes, excommunicationis sententiam à dictis iudicibus in se latam ipso iure non tenere dicebant, tum quia post appellationem ad nos legitimè interpolitam lata fuit, tum quia ex tribus iudicibus quibus fuerat causa commissa duo tantummodo processerunt, tertio quod decisioni causæ interesse volebat per suas literas protestante, contra quos sic procuratores excipiebant præfati, quod non tenebantur imo potius non debebant super his prædictis Monachis respondere cùm & omnes excommunicatio nis vinculo tenerentur, & duo ex eis nihil haberent cum Monasterio ipso.

commune, à quo eos sententia iudicialis exclusit, sicut ex literis eorumdem iudicum & tenore sententiæ apparebat. Ex abundantia tamen ad prædicta taliter respondebant. Primo quia ex prædicta causa non poterat nec debebat obesse, quod electioni non interfuerant Monachi memorati, consequenter ea quæ in personam electi obiecerant penitus falsa erant, super ipsius honestate ac idoneitate testimonia plurima fide digna & valde idonea in nostra præsentia offerentes, & confitentes post appellationem iudices processisse quos ea potuisse procedere ratione dicebant, quia interdicta fuerat appellatio in rescripto, & quia in appellationis libello nullum allegabant Monachi supradicti grauamen, sicut eius series ostendebat. Duos quoque processisse sine tertio fatebantur, & ex eo ipsos procedere potuisse assertebant, quia mandatum Apostolicum continebat in fine quod si omnes interesse non possent duo exequi negotium procurarent, nec sibi retinuisse poterat iudex tertius, ut decisioni negotij interesset, in exequutionis mandati Apostolici præiudicium, & tam graue ipsius Monasterij detrimentum cum res videlicet talis esset cuius dilatio ipsum Monasterium in confusionem maximam adducebat. Quod iidem procuratores ratione multipli ostendere nitebantur, assertentes quod & hoc ipsum fuerat præsente Capitulo à quibusdam fratribus sanioris consilij coram dictis indicibus propositum & petitum ne ab eis decisio causæ ac ordinatio Monasterij celerius prouiderent. Vnde ipsos assertebant non tam voluntarios quam coactos ad supplicationem Capituli processisse. Nos igitur his & aliis quæ nobis fideliter relata fuerant ab eisdem Cardinalibus intellectis, per Apostolicum vobis scriptum mandamus, quatenus cæteris Capitulis quæ in sententia iudicium continetur, in suo labore duraturis summatis & sine omni iudiciorum strepitu inquirentes, sed electione sollicite veritatem, si eam inneneritis Canonice de persona idonea celebratam, non obstantibus his quæ saepè dicti Monachi opponebant, ipsam sublatu cuiuslibet contradictionis & appellationis obstaculo confirmetis. Alioqui de alia persona idonea & honesta eidem Monasterio faciatis autoritate Apostolica infra quadraginta dies per electionem Canonicam prouideri. Mandatum Apostolicum taliter impleturi quod in nouissimo districti examinis die dignam retributori omnium super hoc possitis reddere rationem. Quod si non omnes, &c. Duo vestrum ea nihilominus exequantur. Datum Lateran. 12. Calend. Lunij Pontificatus nostri Anno 15. Christi 1212.

Archiepiscopus Arelatensis tacito nomine innuitur Michaël de Morello seu de Morelliis, Patricius Arelatensis, Praepositus Collegij Canonorum Arelatensium, electus Imberto defuncto succedit qui 1. sedis suæ anno fratribus Redemptionis captiuorum profitantibus, ex assensu Capituli & probante Innocentio III, domum inhabitandam dedit sub annuo Marchæ argenti censu. Ex Autographo Episcopali viridi fol. 342. & Authentico Capituli fol. 112.

De Cardinalibus Legatis vide Ciaconium in Lucio 3. Petrus Placentinus Diaconus Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano, postea Presbyter

ter tit. S. Cæcilia à Clemente III. factus , sub Cælestino III. legatus Apostolicus in regno Siciliæ , quando Henricus Cæsar id obtinuit , & sub Innocentio III. anno 1. in Germania in multis controuersiis auditor datus fuit , sub quo obiit. Sepultus in Ecclesia S. Cæciliæ cum hoc Epitaphio.

Hic iacet ille Petrus , quem docta Placentia mundo
Edidit insignem sanguine , mente , fide .
Presbyter & sacro sublimis cardine Patrum ,
Moribus excessit culmen & officium .
Pronidus , & constans , humilis , pius , atque pudicus
In fragili carne cælitus emicuit .
Tot meritis late venerando Roma Beatae
Cecilia titulum contulit & tumulum .
Terra suum corpus animamque recepit Olympus
Sic bene diuisum sernat utrumque Petrum .

Tum in Clemente III. Andreas Victorellus in additionibus ad Ciacorum. Guido vel Vuido de Doré Gallus , Monachus & Abbas Cisterciensis. S. R. E. Presb. Cardin. tit. S. Mariæ Transtiberin à Clemente III. creatus anno 1190. Demum Episcopus Cardinalis Prænestinus ab Innocentio III. factus , vir eruditiois & pietatis fama celebris. Itaque totius ordinis Cisterciensis Abbas Generalis electus , per aliquot annos sanctissimè tantæ molis negotium rexit. Tandem in numerum Cardinalium assumptus est , quod munus egregiè adimpleuit , quemadmodum docent Legationes eius quas pro Ecclesiæ sacrosanctæ negotiis obiuit. Ab Innocentio III. in Galliam & in Germaniam Apostolicæ sedis & latere Legatus missus ad confirmandam electionem , quæ facta fuerat , contra Sueum Philippum in Othonem Imperatorem. Duo egregia instituta in Coloniæ inuexit , Coloniam enim attingens optimam illic consuetudinem instituit , eamque suo præcepto firmavit , nempe ut ad eleuationem hostie sacrosanctæ omnis populus in Ecclesia constitutus ad sonitum campanæ , quam hac de causa altari attigi iussit , veniam peteret & ad Calicis quoque eleuationem prostratus iaceret. Mandauit etiam ut quoties venerabile altaris Sacramentum ad infirmum deferendum esset , campanarius sacerdotem præcedens per nolam illud proderet , ut eo sonitu admonitus populus Christum transeuntem adoraret. Contigit hæc institutio in anno 1200. quo Guido Legatus Philippum Sueum & omnes complices eius excommunicauit. Leodij manens Hugonis electionem in Episcopum Leodiensem confirmauit , eumque sacrauit , clericum reformatum. Tandem operibus & sanctitate conspicuus Gandavi ex peste decepsit anno 1220. 13. Calend. Iunij. Inde Cistercium translatus in maiori templo humatus fuit. Calendarium Cisterciense inter Beatos numerat , eumdemque obiisse afferit 20. Maij. Catalogus Abbatum Cistercijs plura de eo & 13. Calen. Iunij decepsisse ait. Hunc ergo Guidonem siue Vuidonem Cardinals & Abbatem Generalem , totumque Cisteriensium ordinem , Gaufridus ejus nominis LI. Vicecomes Massiliensis , forte rogatu Fulconis tunc

tunc Episcopi Massiliensis, Ordinis Cisteriensis, non modo in Vicecomitatu Massiliensi sed in omni circum quaque alia ditione sua, à tributis & muneribus omnibus eximium semper haberi voluit, quam deinceps perpetuam vacationem, ab eodem Carthusiensis similiter nacti sunt. Chrysostomus Henrques in Menologio Cisteriensi, exscriptum Priuilegi exemplum hoc assert, in Priuilegiis Priule. 13.

Reuerendissimo Guidoni Dei dispositione Cisteriensi
Abbati, vniuersoque Sanctorum Patrum
Capitulo Barralis, Gaufredus eiusdem
gratia Vicecomes Massiliæ.

INdeficientem in sancta perfectione letitiam, quoniam teste humani generis redemptore, non habent opus sani medico sed qui male habent, multis & immensis peccatorum depressus grauaminibus, diuina fauente gratia remedia à potentibus subueniendi expoſtulo, siquidem ab omnipotenti Dei ineffabili bonitate, ingenti impietate & iniquitate mea longè factus, nisi forte in eo dixerim esse mecum, quod gratia ipsius iniquitatem meam ego cognosco & peccatum meum contra me est semper, ad eius affessores & collaterales arque ipso testante amicos, id est ad vos orationum vestiarum suffragia implorando configio. De vestri ergo Ordinis abundanti charitate confusus, absens licet corpore, presens tamen mente, instanti deuotione deposito, ut me in fratrem & fidelem recipiatis, & pro anima bone memoria fratri mei Guillelmi Grossi, iugis Domino preces fundatis, & virumque omnium honorum vestrorum participem faciatis, atque ingens missarum debitum quod pro eo teneor persoluere intuitu charitatis si placet ex parte reuelare curetis, ut à nobis semper impleatur quod Apostolus precipit, alter alterius onera portate. Ego enim qui spiritualia à vobis requiro non quidem indignum sed parum duco, cum temporalia vobis porrigo, hoc tamen concedo, laudo, & iure perpetuo confirmo, quod sicut Abbates vestri Ordinis, qui mihi vicini sunt, ita & omnes longe & prope positi, liberi & securi ab omni exactione in urbe Massilia & per omnem terram meam, exeat & redeant, vendentes & ementes quicumque sibi fuerint necessaria.

Hactenus de amplissimis non dico Officiis vel meritis potius Innocentij III. in familiam S. Cassiani, sequuntur alia in cæteras id genus familias, non pauca. Clausula haud iniucunda lectori, vt enim rara inter homines lucra non damnis immista sunt; Quo tempore Massiliae dissipari ac etiam defecisse aliquantulum videbatur religiosus ordo, eodem Romæ & hominum & institutorum numero multiplicato, stirpes florentissimas in prope iam quingentesimum annum propagauit. Illud certè constat natum esse Franciscanum ordinem anno post Christi aduentum 1212. Hoc enim anno legitur regulam à Francisco ad Innocentium III. delatam & ab eo confirmatam tenui quidem ac debili eius ordinis principio,

cipio, sed qui tam celeriter quasi miraculo excreuerit, ut paulo post in generali Conuentu Assisinate, numerata sint quinque millia capita, atque eo ipso tempore quingenta simul adiuncta. Dominicani paucis post annis id est quatuor, cepere Tolosæ, vbi S. Dominicus coactis aliquot eiusdem consilij sociis, nouam formam nouumque institutum excogitauit quod Euangeliu prædicando se impenderet, quam ob causam Prædicatorum ordinem appellari voluit, quæ vitæ ratio prius ab eodem Innocentio III. Concilij Lateranensis tempore voce approbata traditur, deinde etiam scriptis ab Honorio 3. anno 1216. Ordo fratrum Eremitarum S. Pauli Eremitæ in Hungaria à B. Eusebio Strigoniensi instituitur sub Innocentio III. Pontifice anno 1215. Ordinis S. Trinitatis autor fuit Ioannes de Mata qui regulam suam ab Innocentio III. confirmari petens, Pontifex rematurius considerata totam laudauit, at Honorius III. Pontificatus sui anno 4. solenni ritu Romæ probauit, cuius munus fuit ut fratres eius ordinis sub potestate Ministri, de cuius obedientia in castitate sine proprio viuerent. Ex quorum bonorum tertia parte captiui à Saracenis redimerentur. Fcili sæculum non horum modo quatuor ordinum illustrissimorum propagatione, sed aliorum etiam de quibus mox infra dicemus institutione.

Hoc Abbatे Roncelinus patrem Vicecomitatus Massiliensis, quæ sorte cum Hugone De Baucio & Gerardo Adhemario eorumque vxoribus Barrala & Mobilia Vicecomitissis ducta, ei obtigerat, Monachis S. Victoris large effuseque donauit ex commentario, ac paulo post Castellum de Iulhans pretio librarium regalium centum coronatarum mercatus, eisdem vendidit.

Ex Archiis S. Victoris Anno Incarnationis 1212. Manifestum sit omnibus quod ego Roncelinus Vicecomes & Dominus Massilia, &c. do Domino Deo & Monasterio S. Victoris Massilia & tibi Guillelmo Abbatи totum Dominium & ius & rationem quod vel quam habeo vel habere debeo in Massilia & in in portu Massilia & in eorum toto tenemento, &c.

S A E C V L V M IX.

Annus Christi 1220.

A Conditu Monasterij 800.

107. **O**bitum Guillelmi III. subsequuta est Bonifilius Abbatis inaugratio anno 1213. Innocentio III. summo Pontifice Imperatore Friderico II. Aenobarbi nepote. Exactis Bonifilius in imperio annis nouemdecim migravit anno 1232. Erat Abbas anno 1220. tempore Honorij Papæ III. ut habetur in libro Instrumentorum fol. 101. Cum enim Massilienses à Vicecomitum suorum dominio & potestate pecunia se liberasserint, atque adeo pro ea Vicecomitatus parte, quam Roncelinus Guillelmo III. Abbatidonauerat, multæ & magnæ contentiones essent inter ipsos & Monachos S. Victoris in iuris contiouersia positæ, quod

Massilienses à Roncelino partem illam Vicecomitatus mercati & coëmtere non potuerunt, quam priori iam donatione penitus à se abalienauerat, prouocante Bonifilio ad Apostolicam sedem, Honorius III. Legatos tres cause cognitores ac iudices, Regensem & Antipolitanum Episcopos, atque Abbatem Toronetii designauit, à quibus pro iuris defensione Monachorum contra Massilienses de sella & tribunali pronuntiatum est, terroribus insuper ac minis Censurarum iactatis, si quis latæ sententiae non suam vim modo sed etiam suum scelus aut nomen opponeret. De vindictis libertatis sua tutelaribus, quam Massilienses pretiosi compararunt ex subiecto diplomate lector certius agnosceret.

Ex Archivis Massilia. Ad omnia consilia omnesque actus nostros progredimur per ipsum zelum, ciuitatis nostræ libertatem sumus consequuti, & per ipsum Rempublicam nostram decorauimus & eiusdem ciuitatis iuri & commodo magnum dedimus incrementum, & per ipsum ciuitatis nostræ pacem conservamiss, ipso volente conservabimus in futurum, Deo Gr. nobis auctore nostram gubernante ciuitatem, Massilia prelibata ciuitatis nostræ emolumenta tractantes, volentes eidem ciuitati in posterum prouidere, habito nostro communis consilio consiliariorum & capitum ministeriorum ad sonum campanæ congregato. Nos Rectores, &c.

Hac tempestate Guillelmus Comes Folcalquerij bonorum legationem à quadam ciue Forcalqueriensi factam Monachis S. Victoris non assensu modo sed sigilli ac nominis sui præsidiis maioribus munivit atque firmauit. Generalem Ordinis Conuentum celebravit Bonifilius Calend. Novemb. anni 1216. in quo sigillatum statutum & decretum de nouis legibus condendis, quarum usu sperarent usque ad memoriam deinceps vitæ Monasticæ disciplinam & gloriam remansuram.

Porro duo sunt ad rem nostram quæ Pontificatum Honorij maximè illustrarunt. Primum fuit confirmatio plurium Ordinum Religiosorum, scilicet Prædicatorum ac Minorum à SS. Dominico & Francisco constitutorum quos Christianæ Reipublicæ utilissimos à sede Apostolica approbari oportuit, ut corruptis hominum moribus disciplinæque Christianæ pene ruenti consulenter ac mederentur. Præterea ordinem Vallis Scholarium anno 3. Pontificatus sui confirmavit, Christi anno 1218. quem Guillelmus quidam Anglicus qui Parisiis scholaris fuerat, & postmodum in Burgundia Rex erat, & tandem cum Scholaribus suis ad Ereum confugit & formam viuendi ex diuersis religionibus & sibi & suis elegit. Carmelitarum regulas ab Alberto Patriarcha Hierosolymitano renouatas & utiliter admodum auctas confirmavit & sanxit Honorius Pontifex nocturno ut fertur B. Virginis viso admonitus, nec multo post eam quoque familiam Innocentius IV. amplissimis decretis complexus est & in sedis Apostolicæ tutelam & patrocinium recepit. Clara quoque virgo suum ordinem tunc auspicata est qui Minoritis subiicitur. Paucis post annis Seruitæ quod se B. Virginis Mariae seruos esse profiterentur, cepere Florentiæ, quo tempore Federicus II. Imperator Ecclesiæ & Gregorius IX. infensus omnibus modis totam ejus ditionem vexabat. Ferunt enim,

enim Philippum Tudertum Florentinum mercatorem aliosque sex nobiles ac locupletes viros voce cœlesti admonitos in propinquum montem secessisse, vbi cum aliquandiu delituissent ipsa coram sanctitatis luce se prodente manifestatos esse mundo. Quamobrem multos ad eorum societatem se aggregasse, ipsosque in varias partes euocatos in eam quam videmus auctos esse multitudinem. Alium præterea militarem Ordinem in Hispania confirmauit Honorius III. titulo militum De Calatrava Ordinis Cisteriensis anno 1220. à Sancto Rege in agro Toletano institutum, à loco & regione Calatravæ nuncupatum, vbi Cœnobium Templariorum fuerat. Templarij enim cum Saracenis resistere non possent, nouis his militibus cedere sunt iussi, nigrum amictum cum rubra cruce gestantibus. Tertium in Hispania militarem Ordinem idem Pontifex probauit militum cruce viridi signatorum, qui Alcantara dicitur ab oppido regni Castellæ iuxta Tagum Alcantara vocatum, quod per hæc eadem tempora conditum fertur. Alterum fuit coronatio duorum Imperatorum Orientalis & Occidental: rogatus namque à Petro Altisidorensi Flandrocomitem & Iolam vxorem Romæ in æde S. Laurentij, quæ extra muros via Tiburtina insignis visitur, Imperiali diademeate condecorauit, qui fuit III. Latinorum Orientis Imperator anno 1216. Alterum Othonem IV. olim Imperatore vita functo anno 1218. Imperiali deinde corona Fridericum II. donauit in Basilica Vaticana per Hugolinum Ostiensem Episcopum Legatum suum 10. Calend. Decemb. 1220. Licet postea eidem Friderico, cum fatali generi suo in Romanum Pontificem odio, fidem datam fellisset, ei decus & nomen Augusti ademptum fuerit ab Honorio, adiectaque solemnis ignominiæ nota, scilicet Interdictum pitorum congressu sacrisque. Verum in dies magis ac magis crescente potentia Turcarum & retrolabente fortuna Christianorum Romam venit Ioannes, qui Regis Hierosolymitani titulum adhuc tenebat, ac ope ab Honorio Papa petiit, impetravitque ut ab eodem absoluueretur Fridericus anathemati obnoxius. Itaque consenserunt vltro Fridericus & Germaniae principes ad exercitum parandum pro Ierosolymæ vrbis liberatione, & Rex Hierosolymitanus tradidit Iolem filiam suam in matrimonium Friderico Cæsari, vnde id quoque hodie est quod regni Hierosolymitani titulum vendicant sibi Siciliæ Reges. Proinde ingenti exercitu instructo Ierusalem petebat Cæsar cum multis Germaniae Principibus inter quos & Ludouicus Lantgrauius fuit cui Elisabetha nupserat & is in ea expeditione Brundusij obiit.

Arelatæ Friderici III. de quo supra, priuilegio quodam ciues innixi ac suffulti Reipublicæ fundamenta iecerunt, antiquam repetentes libertatem, viro illustri electo qui sub Potestatis titulo Rempublicam non solum curabat sed reliqua munia supremo iure obibat. Primus qui hac dignitate functus legitur. Isnardus est de Entrauenis. Consignabantur gesta publica eorum nomine in hunc modum. Federico regnante & Isnardo de Entrauenis Potestate Arelat. existente, Cæterum tanto honore Archiepiscopi maiestas in vrbe colebatur ut ex assensu ciuium aut ex pri-

uilegio Cæsaris omnia ad se totiusque ciuitatis procurationem reuocaret. Electus enim *Potestas* à Comitiis Urbanis, Consules ab Archiepiscopo, ipsi Iudices Sacramentum fidelitatis in Archiepiscopi manibus præstabant officiumque & dignitatem constituto tempore eiurabant imo absente Episcopo vel sede vacante consules creauit Capitulum, ut habetur in Autographo Episcopali rubeo fol. 94.

Denique Bonifilius Honorium adeo sibi veteri sua in omnes Præfusiles reverentia insitaque affabilitate deuinxit, ut non modo eum suis litteris Honorius sed ædem quoque S. Victoris nouis privilegiis beneficiisque decorare molitus sit. Quanta cum fruge testati sunt, si qui potentes inter Monachos factiosi, quorum mutuas & implacabiles leniuit iras & vitia inueterata curauit.

108. Bonifilio demortuo Abbas salutatus est *Petrus Guillermy* anno 1233. Pontificatus Gregorij IX. 7. Friderici II. Regis Germanorum anno 23. Imp. XIIII. doctrinarum yisu famaque clarus sed familie nobilitate & antiquitate clarior. In vita & rebus gestis Alexandri Papæ II. alium reperio Petrum Guillelmum inter Cardinales, quos idem Pontifex creauit anno 1062. annumeratum, ætate quidem hoc nostro Abbatे superiorem nomine tamen & cognomine supparem, an vero etiam consanguineum aut certè eiusdem Monasterij Massiliensis alumnum (nam Vuionus affirmat fuisse Monachum Benedictinum.) Tu lector si allubet, index & arbiter esto.

Vuion. lib. 2.
Ligai &c.

Raymundus Berengarius Provinciae Comes huius nominis IV. Patri Ildephonso pupillus successit anno 1207. qui in patrii Tarasconensem Regis tutela & administratione fuit, ac Beatricem Thomæ Sabaudiæ Comitis sororem in vxorem duxit an. 1219: ex qua Raymundum patrio dictum nomine suscepit qui patre adhuc viuo prædecessit an. 1241. Jacobus Tarasconensem Rex Tolosatum Comes & iuster hic Berengarius ab Episcopis à Pontifice Maximo delegatis, addito iuramento sollicitati sunt, Pontificiam sedem atque adeo vniuersam Ecclesiam se aduersus Fridericum Imperatorem vindicatueros. Ex Beatrice quatuor suscepit filias miræ pulchritudinis, quæ omnes in reginas deuenere, Margaritam primogenitam, quam Divo Ludouico Galliarum Regi, Helionoram secundam genitam Henrico Anglorum Regi, Sanxiam tertiam genitam Richardo Corduæ Duci qui Augustus postea salutatus est, in uxorem dedit, & Beatricem quam hæredem testamento instituit & patre defuncto nupsit Carolo Andegauensi eiusdem D. Ludouici fratri, qui vtriusque Siciliae beneficiarius & Rex coronatus fuit. Numeratur hic Berengarius Comes ultimus ex illusterrima Regum Tarasconensem familia. Moritur anno 1244. ætatis suæ 45. Regni 29.

Dato ad eum libello supplice Petrus Abbas literas impetravit, quibus Monasterio S. Victoris iurisdictiones, priuilegia, immunitates à vestigalibus, portoriis, stipendiis alias concessas, non solum veteres confirmavit sed nouas etiam condonauit, ad eximendos animi aculeos omnes & & scrupulos quos de publicis exactionibus vel à se vel à suis maioribus contra

contra ius Monasterij olim collecta pecunia iniicere posset. In huius etiam manibus Sacramentum præsttit Bernardus Getrensis Abbas ac se suumque Monasterium Abbatii S. Victoris Massiliensi Generali Ordinis, beneficiarium subditumque esse palam forensi scripto diuulgatum voluit. Decessit Petrus Guillelmus ex morbo annos 1239. cum sedisset annos 7.

Hoc Abbatte & S. Ludouico Francorum Rege Robertus Sorbona Theologus Collégium Theologorum instituit, quod hactenus illius nomen retinet circa annum 1243. Nec illud istuc omiserim inter externa, quod Fridericus Henricum filium in Germania rebellantem redegerit in potestatem & in Apuliam relegauerit anno 1235. vbi sequente anno decessit. Cum autem nihil de odio in Romanam sedem ac peruicaciam remitteret, cum Innocentius I V. qui Gregorio IX. eiusque successori Cælestino anno 1241. functis post biennij interregnum substitutus est, à Christianorum societate submouit in Lugdunensi Concilio, quod generale habitum est anno 1245. eique abrogauit imperium. In eodem Concilio Pontifex nobili duodecim excellentium Cardinalium electione, & ordini proprium insigne, pileum vel Galerum rubrum dedit, quo significaretur eius ordinis homines caput suum cum opus esset pro Ecclesiæ libertate tuerenda gladio offerre paratos esse, & præsertim hoc tempore quo Romana sedes à Friderico II. vehementer agitabatur. Reliqua eius ordinis insignia posteriores Pontifices excogitarunt, in his præcipiuus fuit Paulus II. Subinde assertur Parthos patria sede à Tartaris pulsos in Syriam penetrasse & Hierosolyma capta dituraque augustissimum Christi sepulchrum indignis modis polluisse. Hæc fama Ludouicum IX. Franciæ Regem sanctitate inclytum ad maturandum iter in Syriam accedit. Ex templo igitur ingenti classe claustra Ægypti aggreditur, & satrapa debellato Damiata potitur. Protinus ad Chayrum belli moles transiit. Iamque accusæ erant cladibus Ægypti Calyphe vires, cùm castra Francorum ex locis palustribus lues inuasit, quæ ipsum quoque corripuit Regem. Itaque malis victus captusque conditiones accepit, vt tradita Damiata incolumen deportaret exercitum. Inter hæc Fridericus tot in Italia cruentis & continuis bellis exhaustus cùm nulla amplius ex Germania sperare subsidia posset, præterea captus esset Encius filius eius, qui & periit in carcere, variè afflictus est & contulit se in Apuliam, vbi haud dubia superum ira atroci morbo extinguitur annos 1250. Sunt qui scribant veneno necatum esse, alij à Manfredo quem ex concubina genuerat compresso instratis ore præfocatum fuisse. Imperauit anno 23. Imperatoris nomine quo bis iure exutus est proflus indignus. Neapolitanum regnum hæredi filio suo Cunrado reliquit. Exinde Italia in duas partes diuisa, vni quæ Pontifici studebat Guelphorum nomen inditum, Gibellinorum alteri quæ Fridericum sequebatur.

Eadem tempestate S. Ludouicum Galliæ Regem ad illam transmarinam expeditionem Massiliæ nauem consensurum prius S. Balmam Magdalena reliquias veneraturum adiisse, & ad Monasterium S. Victoris hofitem diuertisse ac Petrum Abbatem habuisse familiarem, quo cum de-

tebus piis ac religionis studio frequentes conferret sermones, ita factum afferitur ut eius facti probabilis aliqua coniectura & ratio reddi possit. Arelate illud accidit memorabile quod in Comitiis Ordinis Minorum generalibus concionante B. Antonio de Padua, S. Franciscus in forma Seraphici apparuerit B. Monaldo spectante. In Arelate, inquit, autor in libro 1. Conformat. Vir^e B. Francisci, iacet Frater Monaldus qui vidit B. Franciscum in ære ad ostium Capituli, dum B. Antonius predicaret ibidem de titulo crucis, fratres consignantem ac benedicentem. In eodem loco Hugo Boardy Archiepiscopus Monachorum S. Gerualij Phocensis municipij, de quo alias scripsimus, in scandala prouentum Abbatiam supprimi à Gregorio IX. Summo Pontifice per Conradum Portuensem Episcopum & S. R. E. Legatum obtinuit, assignatis Archidiacono quem institerat Arelatæ, eorum redditibus. Idem Hugo permisit Raymundo Berengario Comiti Prouinciae, ut in regione clientelæ suæ municipium Marticense ad mare construeretur, quamplurimis conditionibus appositis, ea præsertim ut Arelatensis Ecclesiæ subditi à Comitalibus subsidiis per vniuersam Prouinciam redderentur immunes. In autographo Episcopali rubeo fol. 444. & sequentibus.

109. Alter à Petro Guillemy fuit Abbas *Guillelmus De Petra* huius nominis II. anno 1240. qui de Monachis suis Massiliensibus Raymundum de Mairostio virum longe præstantem omnibus ingenio, iustitia, integritate ad Tarbiensem Diœcesim destinauit, ut eius opera & studio collapsa vetusta disciplinæ ratio, quam olim à Cassianitis Monachis acceperant, in pristinum statum & spiritus vigorem restitueretur. Nec inanis hæc fuit aut frustra suscepit consilij species. Raymundus enim usus prudenter imprimis & autoritate Abbatis Fortanerij, quem sibi adiutorem conciliarat rerum gerendarum, eam correctionem adhibuit & emendationem, ut nouus Conuentus & alia multo etiam seuerioribus astricta legibus familia per ipsum instaurata esse videretur. Tertio demum præfecturæ suæ anno Christi 1242. diem clausit extremum & in æde S. Victoris collocatus est.

110. Petrus V. è viuis sublato Guillelmo, comitiorum suffragiis solennibus eligitur anno 1243. quo Gioldus Abbas S. Mariae de Iosaphat Diœcesis Hierosolymitanæ Massiliam appulsus, & apud Monachos S. Victoris diuersatus hoc pro coniunctione & benevolentia vtriusque Monasterij deinceps futura sibi sumpsit, ut cum Petro faceret ex pacto & stipulatione suas suorumque Monachorum pias preces & bona opera communia, quæ merito propria essent. Regnabat in Prouincia tunc temporis Innocentio IV. summo Pontifice, Beatrix Raymundi Berengarij Comitis quondam & Marchionis Prouinciae filia & haeres, quæ puella & immatura adhuc virgo patri successerat in summam rerum anno 1244. Cauerat enim Pater dum Suprema ordinabat, ut filia ex consilio Romei Villanouæ & Alberti Tarasconensis omnia gereret donec illa matrimonium contraxisset. Anno igitur uno sola regnauit, cuius tempore Priuilegia publica, documenta, elogia, diplomata principalia sic exordiuntur. *Nos Beatrix*

innenit

inuenis Dei gratia Comitissa, & Marchionissa Prouincia, & Comitissa Forcalquerij, filia & heres Domini Raymundi Berengarij Comitis quondam & Marchionis Prouincia, assentientibus & oonsentientibus nobis Romeo De Villanoua & Alberto De Tarascono administratoribus & Gardiatoribus datis nobis à Berengario Patre, &c. Anno sequenti 1245. Carolus eamdem Beatricem duxit vxorem. Vignerius enim id tradit, Beatricem, inquit Raymundi ^{Vignerius in} Berengarij Prouinciae Comitis filiam postremam Comes Tholosanus in ^{Chron. Burg.} matrimonium petiit, cum verò pater virginis non abnueret, propinquitas autem intercederet, Pontificem Romanum Lugduni hoc anno Generale Concilium contra Fridericum Imperatorem celebrantem Innocentium IV. adierunt, ut has nuptias vinculo legum sacroque impedimento solueret. Sed dum res per impedimenta sororum virginis trahitur, Prouinciae Comes obiit. Ideo paulo post ipsos autore Sabaudo aunculo suo, Carolo Franci Regis fratri iuniori nupfit, quem Rex Andium & Cœnomanorum Ducem creauerat. Exinde commune utriusque coniugi imperium in Prouincia cepit anno 1245. quo geniali matrimonij fœdere Beatrix Carolo iuncta est. Tunc edicta, rescripta, constitutiones, priuilegia, diplomata quæ ab eis promiscue decernebantur & proponebantur ante regni Siculi adeptione sic incipiunt. Carolus Regis Franciæ Dux Andegauiæ Comes & Marchio Prouinciae & Comes Forcalquerij, & Illustris Domina Beatrix Ducissa Andegauiæ, Marchionissa Prouinciae, & Comes Forcalquerij, &c.

111. *Rossolinus III.* Petro suffectus est anno 1251. seditque supra sex menses annis 3. quo tempore Carolus Andegauensis post nuptias cum Beatrice matrimonij dignitate coniunctas, à Prouincialibus Comes salutatus multiplici iure Arelatem suam contendebat. Toti penè iam dominabatur Prouincia, in qua Arelate sita est imo quæ Prouincia princeps & primaria habebatur, nec eum latebat, Berengarium à Friderico Imperatore Arelatem feudi iure recepisse. Ad hanc accedebat Episcopum & ciues in Berengarium iurisdictionem contulisse, imo Arelatem Francos semper Reges spectasse. Legatos igitur Arelatem misit ut ciuium animos pertentarent, absoluti dimissique sunt infecto negotio. Quamobrem Arelatensium agros populatus est, ciuesque leuibus aliquot præliis fatigauit. Hosti fortiter resistiterunt Arelatenses, sed sanioribus usi consiliis cum fluentem procumbentemque discordia ciuium Rempublicam viderent, pactis utrumque fœderibus per legatos & oratores se Caroli potestatis submiserunt anno 1251. Extinctaque est Respublica quæ annos 37. inter ciuium similitates & discordias durauerat.

112. Sub Stephano deinceps Abbatia imperium stetit anno 1254. elausit autem is diem extremum ut ex vetustis monumentis colligitur anno 1259. exactis in imperio annis omnino sex. Hunc mirificè coluit & amauit Alexander IV. ipsumque cum Monasterio in sedis Apostolicæ tutelam ac patrocinium suscepit, ut habetur in Diplomate anni 1257. Pontificatus Alexandri IV. anno 5. quod concessum Sacræ S. Victoris continet priuilegium. Cum, inquit, Alexander, generale interdictum

dictum terræ fuerit, liceat vobis clavis ianuis exclusis excommunicatis & interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce diuina officia celebrare.

Hac ætate Carolus Andegauensis ut generis nobilitate fulgens ita virtutum gloria insignis in imperio constitutus ad decessorum Comitum præclara gesta, quibus de Prouincia statu fuerant bene meriti, maiora etiam incrementa superaddere constituit, toto enim 39. annorum quo regnauit tempore, plures Comitatui suo acquisiuit Toparchias ac multa dominia. In his Guido Delphinus Viennensis anno 1257. hominij iura & fidei Sacra menta omnium ciuitatum & oppidorum, quæ in solo Vapicensi possidebat, tanquam Comiti Forcalquerij præstiterit. Hoc eodem anno 4. Nonas Iulij Carolus pacem cum Massiliensibus pepigit hi enim eorumque confederati, spredo aut ut alij volunt expulso Raymundo Berengario Prouincia Comite, ad iuniorem Raymundum Tolosæ Comitem defecerant superiore anno 1230. sed Arelatenses, Aquenses ac reliqui penè vniuersi Prouincia municipes, Comitis sui Berengarij tanquam legitimi Principis signa sequuti, obiecerunt se coniuratorum insidiis, & ad omne periculum atque ad omnem iniuidiam Massiliensem viriliter magnoque animo sese opposuerunt. De his bellorum tot incertis ac variis casibus quæ Massilienses contra Carolum pro Republicæ suæ nuper institutæ libertate pugnarunt, nobile illud antiquitatis monumentum ne pereat hic exscribo.

Ex Guillelmo de Podio Laurentij cap. 42. & ex Chronico incerti autoris sub titulo Praeclara Francorum facinora, &c. Fuit autem dicta guerra causa, quia cives Massilia cum proprio Episcopo & Comite Prouincie discordiam habentes, adierunt Comitem Tolosanum eumque fecerunt suum Dominum ut ciuitatem contra Comitem & Episcopum ampararet.

Ex Archivis Massilia. Ut emptiones & aquista, qua per retrorsum facta sunt à communi ciuitatis inferioris Vicecomitalis Massilia, in dominio & Seignoria ipsius ciuitatis, & etiam alicubi ab illis dominis qui solebant dominari ipsam ciuitatem, & qui partes habebant in dominio & Seignoria ipsius ciuitatis, vel aliis rate, firme, & inconcusse in perpetuum habeantur, & in aliquo non possint nullo tempore irritari, pro bono & utilitate communi Massilia & omnium & singulorum in eadem ciuitate habitantium, & pro retinendis libertatibus & frangescis ipsius ciuitatis. Ideo presenti constitutione decernimus perpetuo immobiliter obseruandum, quod aliquis qui unquam fuerit diu Dominus ciuitatis inferioris Massilia, vel partem aliquam habuerit in dominio & Seignoria ipsius ciuitatis Massilia, & qui ius, dominium ac Seignoriam, quod & quod habebant in ciuitate Massilia & communi eiusdem ciuitatis, vendiderunt vel in ipsum commune ex quacumque causa transtulerunt, vel qui sit vel fuerit de genere seu progenie illorum Dominorum, nullatenus posse eligi, statui, vel ponи in regimine vel vicaria ciuitatis inferioris Massilia, nec esse Vicarius vel Baiulus, Rector, aut Consul eiusdem ciuitatis, & quod aliquid noui non fiat ordinetur vel statuatur deinceps in ciuitate Massilia, per quod dominum & Seignoriam quod & quam habet & habere debet

debet commune ciuitatis Massiliæ, in eadem ciuitate vel alibi in aliquo miniatum, & ut hec ita perpetuo iniuiolabiliter obseruentur, statuimus quod uniuersi & singuli homines ciuitatis inferioris Massiliæ Sacramento Trinico & incommutabili ad hec obsernanda specialiter teneantur.

Verum sedatis tandem bellorum fluctibus & tempestate commutata foedus ea conditione cum Massiliensibus sanciuit Carolus, qua hi quemque extra vallum mœnia construxerant se demolituros, fossaque impleturos sponzionem facerent, ac se suosque in ditionem & Comitis Provinciæ Imperium dederent, conuentionibus ab vtraque parte iuratis. Atque hi scòpuli fuerint ad quos Massilienses Reipublicæ suæ nauem affligtam, quæ ab annis circiter 40. secundissimè cursum tenuerat, & in quibus fortunarum ac libertatis suæ naufragium viderunt. Cæterum Cunis, Alba, Cairatium & plures Pedemontium ciuitates, quæ iura imperij conservauerant, ad illa tempora in foedus, protectionem, fidem, potestatem, & iurisdictionem eiusdem se receperunt, hominumque & fidei Sacramentum recipiente nomine procuratorio Cabastolo eius Cancellario, præstiterunt anno 1259. & 1260. Quin Alexandria Lombardia anno 1278. & Parma, & Picenti sequenti anno similiter fecerunt.

Per eadem tempora Alexander IV. Ordinem Eremitatum S. Augustini, approbavit quos iam olim Innocentius IV. aggregauerat Insuper etiam in ciuitatibus habitare iusserat ut proximis quoque prodescent, hoc eius consilium multo etiam diligentius nunc exequutus Alexander eius successor cœlesti quadam visione impulsus, cum ei apparuisset B. Augustinus grandi capite, membris exilibus vniuit eisdem Congregationes quædam fratum Eremitarum quæ appellabantur Ioann's de Brutinesaga *De Pœnitentia Iesu Christi*, quæ vinio facta est die 11. Aprilis 1258. Cui primò præfecit Pontifex Venerabilem Lanfrancum Soteram Mediolanensem: tum multis quoque aliis Congregationibus adiunctis ita ordinem amplificauit & confirmauit, ut hoc tanto incremento accepto familia illa magnopere adaucta, & deinde magis etiam multiplicata vigore ceperit, ut videmus in Ecclesia, nomemque Eremitarum quod ab initio ex solitudine habuit nunc etiam in mediis urbibus seruet.

113. *Guillelmus IV.* cognomine *De Grese* pietate humanitate, munificentia egregius Stephano subiectus est anno 1260. præfuit annis 15. mortuusque est anno 1275. Eo sedente Carolus de quo supra S. Ludouici Francorum Regis Germanus & Dux Andegauensium & Prouinciaë Comes primùm ab Urbano IV. (cuius edicto anniversarius Dominici Corporis institutus est festus dies) in regnum accitus deinde Clemente IV. sedente cum 30. triremibus Massilia soluens, Tiberi amne subiectus Romanam ingressus tandem senatorium munus mandato Pontificis obiuit, quoad superuenere quatuor Cardinales à Pontifice missi, qui hominem cum Beatrice vxore in Lateranensi Basilica Regem Hierusalem & vtriusque Sicilia declararent & inungerent, hac conditione, vt Carolus Sacramento adactus quotannis feudi nomine quadraginta millium nummum aureorum Ecclesiæ Romanæ persolueret. Anno 1268. Carolus Rex Bene-

uento capto & saeuissime direpto Nuceriam oppugnare adorsus , quod se noui veteresque Saraceni receperant, eos tandem diuturna obsidione prefos in dditionem accipit , vt suis ritibus in Italia viuerent , & trans fugas omnes traderent , in his Maufredi vxorem & filium in carcere postea misere necatos , nam Maufredus ipse pulcher aspectu , crine flauus , decorus que vultu captus & occisus erat à Carolo. Inter ea Gibelini Coradinum adolescentem Henrici fratris Regis Castellæ filium , Friderici secundi Imperatoris nepotem contra Guelphos & Carolum Regem sollicitare non cessabant, de quo Carolus certior factus bellum aduersus ipsum cum exercitu in Italiam venientem adornabat. Locus pugnae campi patentes fuere Placenti vocati , inter lacum Fucinum & altissimos Marsorum montes. Prælio Carolus impressione facta omnes fudit fugauitque , magna in fugiendo edita hostium strage. Henricus Coradini pater , qui Carolo sanguine iunctus tamen ab ipso defecerat , Reate in fuga captus est. Coradinus & Austriae Dux mutata ueste in fuga à Ioanne Frangipani agniti capiuntur , & Carolo Regi traduntur. Is Henrico custodiae perpetuae mancipato Coradinum & Austriae Ducem Neapolim adductos anno 1269. capitali supplicio affecit. Fama Clementem Romanum Pontificem inspecto Coradini exercitu exclamasse . O infelix adolescens qui ut victima ad cædem duceris : Nouerat enim Caroli in te bellica scientiam prudenteriamque. Victoria potitus Carolus & toto regno nemine repugnante in potestate redacto , grauissima de sonibus & rebellibus supplicia sumpsit , nobilissimum quemque securi percussit , infimorum ordinum pene infinitos strangulauit , & totum regnum cæribus & luctu repleuit.

Lugduni Gregorius X. indicto generali Concilio anno 1274. in quo Thomas Aquinas & Bonaventura duo Ecclesiæ lumina enituere , plerosque Christianorum Principum conciuit , adfuerunt frequentes cum Episcopis quingentis. Nec Palæologus Græcus Imperator defuit , Græcique Antistites cum Patriarchis Hierosolymitano & Constantinopolitano , & Tartarorum proceres nonnulli. Ibi Græci Palæologo autore de Spiritu sancto Latinis assensi Romanum Pontificem communem humani generis parentem agnouerunt. Tartari sacro baptisme expiati Palæologo Græcum Imperium adiudicarunt. Tunc prefectus Lugdunum Petrus de Moron Cœlestinorum religiosæ familiae institutor , formulam ac leges sui ordinis à Gregorio X. approbandas curauit anno 1274. Quod autem ordo Cœlestinus appellatus fit ex eo factum est quod is eius fundator & auctor aliquot post annis id est 20. ad summum electus Pontificatum , Cœlestini V. nomen accepit idque nomen deinde in eius familia mansit.

Massiliæ ordo Patrum de Pœnitentia S. Mariæ Magdalena fundatur anno 1272. per Bertrandum virum pium & ciuem Massiliensem , qui suis virtutibus hunc rotum illustravit ordinem confirmatum sub regula D. Augustini à Nicolao III. summo Pontifice. Tota Gallia & Germania admisit hos Patres qui in salutem proximorum incumberent , ac præsertim in redimendis de meretricio questu mulierculis suum quisque munus studiofissime

sissime amplectentur. Pro sigillo & insigni Ordinis habebant vas plenum carbonibus ardentibus & inflammatis, ut ostenderent quo ardebant desiderio sequendi pœnitentiam D. Magdalena, & conuertendi fœminas perditas quibus multa ædificarunt Cœnobia illorum stritissimus legibus subita. Sed de his plura in Magdalena nostra Massiliensi aduena.

114. Proximè superiori Guillelmo I V. accessit Abbas *Ioannes De Comnis sive De Comini* vir probitate clarus, ac summa prudentia celebris anno 1276. rexitque annos 10. post renuntiatus Abbas S. Germanus de Pratis, apud Parisios anno 1287. Inter hæc abeunte Carolo & Massilia soluente, quos reliquit Magistratus in Prouincia præfetos, breuii eosdem experta est Respublica tyrranos. Extat lugubris lamentatio fletusque mœrentis plenissimæ literæ, quibus Clerici Arelatenses summum Pontificem, & Congregatiouem Cardinalium aduersus Carolum ab eodem Pontifice Siciliæ Regem declaratum interpellarunt, quas si legere allubet, ex Membranis capitularibus in Commentarium suum retulit Autor Pontificij Arelatensis, sub Florentio Archiepiscopo. Id verò causæ fuit quod subita defectio Prouincialium & alienatio in Carolum maximas turbas factura videbatur in urbibus, nisi aduentu suo Princeps vigilantissimus ferocitatem istam compressisset, fregisset audaciam, imperius retardasset. Vignerius enim. Hoc anno, ait, Prouincia populos dicto sibi minimè audientes Carolus Andium & Prouincia Comes ducto in eos exercitu ad officium reduxit. Eadem tempestate Ioannes 21. cum Viterbij dormiret serpentina cubiculi recens constructi ruina oppressus est, quod in palatio Viterbiensi fabricauerat, atque inter ligna & lapides inuentus 7. die acceptis omnibus Ecclesiæ Sacramentis obiit Pontificatus sui mense 8. die 8. anno 1277. Quo casu ab autore vitæ monemur, ne Romanos quidem Pontifices ab humanis fati periculis exemptos esse, quia ut sunt Pontifices, homines tamen esse non desinunt. Martinus V. Michaëlem Palæologum Imperatorem Constantinopolitanum Concilij Lugdunensis decreta non seruantem, pariter ac Græcos, instantे Carolo Siciliæ Rege Palæologi acerrimo hoste, excommunicauit, Palæologum enim imperio exigere conabatur Carolus cupiditate augendæ ditionis in Græcia, vbi multa oppida in Achaia obtinuerat. Sed Ioannis Procidae opera clam fœdus cum Pontifice Marrino V. & Rege Aragonum initum est, quo quisque sibi à Siculo Rege caueret. Fuerat olim is Precidas Manfredi Regis Medicus, eiusque suasu & miro astu in Carolum & Gallos omnes validam coniurationem habuerunt Siculi, dicta die ad expedientam rem, ut cum primum vesperarum nola exaudiretur, ubique Galli nullo sexus, ætatis, ordinis discriminæ facti, ad internacionem tota Insula cæderentur. Qua in re ita sœvitum est ab hostibus ut mulieres à Gallis compressæ & prægnantes ne vlla infensi generis proles superesset necatae traderentur. Hinc Vesperarum Sicularum prouerbium manauit. Accidit Gallis tanta clades anno Christi 1281. Caroli regni 49. feria 2. Paschatis rerum nouarum initio à Panormitanis facta. Carolus autem audita Siculorum defectione & sœvitia cum magnis copiis in Siciliam traiiciens, primò

Cap. 10. n. 8.

Vignerius in
Chron. Burg.

Messanam vibem obsidet, quam certe per deditonem tandem cepisset, nisi Galli vltionis cupidi deleturos se vibem minati fuissent. Tum verò Petrus Arago tantos motus expectans & ea de re certior factus, è Sardinia prope in Siciliam cum ingenti classe Panormum profectus, ingenti totius Insulae concursu Rex Siciliæ salutatur. Inde cum Carolus maritimis terrestribusque copiis ita venienti insisteret, ut acrius non posset ex utraque parte pugnari, Rex Hispanus præsens periculum noua arte discussit, Carolo ad equestre paucorum certamen Burdigalæ prouocato elusoque. Ad hæc Rogerius Doria classis Hispaniæ Præfectus Carolum Clandum Caroli Regis filium iuuenem improuidum haud procul Neapoli ad certamen elicuit, eumque nauali prælio vietum cepit, priusquam pater qui haud longè aberat cum Regia classe adesset. Captiuus igitur in Siciliam abductus primum arcii Metagryphoniae Messanensi, tum Cephaleditanæ Mamertinorum inclusus detinetur. Quod verò Siculi eius vitæ grauissimis & frequentissimis insidiis imminerent, Constantia Regina & Aragonis vxor sanguinariis eorum manibus subductum in Aragoniam clam transmisit. Vbi cum in vinculis Barcinone haberetur, certaque mortem à Rege Aragonio omni humana spe destitutus breui expectaret, à Magistro Guillelmo De Tonais Confessore suo admonitus, Mariam Magdalenam venerabundus implorat, idque vbi fecisset dat se lectulo ad quietem, spei & fiducia plenus. Nec vana spes fuit, eadem enim nocte se illi dormienti obtulit Magdalena, quam cum è specie qua eoli solet à Christianis, agnouisset supplex adorauit in somnis, vitæque vindicem magna spe & prope explorata suscepit. Dum interim eiusdem Magdalenaë auspicio victa melioribus consiliis Regis Aragonij obstinatione, & diuina luce caliganti animo oborta ad clementiam mansuetudinemque inclinare cepit, ac paci cum hoste captivo quæ nihil habitura esset insidiarum consulere. Interea Carolus Pater ætate, luctu, tædio rerum aduersarum, dum Calabrorum Apulorum, Lucanorum, Picenorum vrbes ad confirmandos animos circuit morbo correptus decessit anno 1284. ætatis suæ anno 56. cui successit in Comitatibus Carolus eius filius adhuc captiuus.

115. *Raymundus Bolordeti seu Bocardeti vir pietate insignis, & acer-
rimus Monasticae libertatis propugnator inde Abbas fuit anno 1288. quo-
ineunte Generalia indixit Ordinis Comitia, quæ maxime maiores iusta-
dici haberique voluerunt. Præfuit annos 5. menses sex. Vita fungitur an-
no 1293. Eodem Abbatte conciliati inter se Reges Aragoniæ & Siciliæ,
adhortante Nicolao IV. summo Pontifice, opera vero Edoardi Anglorum
Regis. Pacem certis conditionibus inierunt, quibus nisi intra triennij
spatum Carolus satis fecisset, in carcerem se redditum pollicebatur, da-
tis ob eam rem obsidibus tribus filiis, Ludouico secundo genito qui piè
acta in Ordine Minorum vita inter Sanctos referri meruit, & Roberto
quarto genito qui postea Neapoli regnauit, & Ioanne Peloponesi Princi-
pe qui iuuenis obiit. His legibus quinto Carolus anno dimissus in Gal-
lias primum accessit, ut Comitem Valesium conueniret, à quo nihil de-
Aragona*

Aragoniam Regum iuribus remittendis impetrare potuit. Deinde in Italiam profectus ad Pontificem Nicolaum I V. accessit à quo honorifice susceptus regni confirmatione obtenta die Pentecostes , utriusque regni dia-dema Pontificis manibus suscepit 3. Calend. Iunij beneficiario iure, cùm in Pontificis verba iurasset utriusque Siciliæ Rex appellatus anno 1289. Tum Prouinciam regressus , ut qui Magdalena non modo viræ sed etiam libertatis suæ vindici vota deberet , omnia collustrare animo attente ce-pit , omnia circumspicere si qua reperiret sacra eius lipsana , quæ diu in ob-scuro latuerant loco , mox honestius sepelienda , quodque assidue mul-ti alias optassent ac fortè tentassent nullo successu , optimis tandem aus-piciis Carolus Princeps sacrum corpus in suo tumulo Sammaximinensi commostratum , & omni apparatu ornatuque visendo in altum locatum habuit.

Praesente igitur Raymundo Abbe in villa & Prioratu S. Maximini , qui tunc cum Prioratu S. Balmæ seu S. Mariæ Magdalena De Balma pars & membrum erat Monasterij S. Victoris , ac fuisse olim dicebatut per sexcentos aut septingentos circiter annos , celebrata fuit reuelatio ista simul & inuentio atque translatio corporis B. Mariæ Magdalena 3. Nonas Maij 1280. Pontificatus Nicolai Papæ III. tertio & vltimo , eodemque die statuto futuris temporibus celebranda. Fidem historiæ fecimus in Magdalena nostra ex M. S. Tabularij Sammaximinensis , cuius verba sic habent.

Cap. 23. n. 2.

Anno Gratia Domini nostri Iesu Christi 1289. (sic enim corigo cum Ama-nuensis mendose ut puto indixerit 1279.) mense Decembri Carolus Princeps filius Caroli Regis Sicilia , Comes Prouincie , & postea vero Rex Siciliæ corpus B. Magdalene perquisiuit tam sollicite quam deuotè in sancto illo oratorio in quo S. Maximus unus ex 72. discipulis B. Nostrri Iesu Christi venerandus Protopresul Aquensis olim tradiderat sepulture , sicut in antiquis & authen-ticis utriusque actis latius continentur , in Villa que ab ipso denominata Pon-tifice nunc S. dicitur Maximinus. Apertisque omnibus tumulis qui erant in utroque latere hinc & inde , nec non effossa humo que erat in oratorio memo-rato , inuentum est corpus S. Marie Magdalene non quidem in tunulo de alabastro , in quo primum conditum fuerat qui adhuc ibi cernitur cum histo-riis & sculpturis , sed in alio tunulo marmoreo ibidem è regione ad dextram introeuntibus collocato , cum ingenti odoris fragrantia tanquam si aperta fuisset suauium aromatum apotheca , sequentibus signis & multis miraculis glo-riosis quorum non pauca euidentia habentur ibidem literarum memoria & testimonio commendata. Ex lingua autem sanblissima eiusdem S. Maria Magdalene adhuc tunc quod est admirabile suo capiti & gutturi inherente , exibat radix quedam cum ramuscule quasi faeniculi & exterius preminebat in longum , quem qui presentes aderant admirantes suis oculis clarius inspe-xerunt & manibus tetigerunt , qua radix cum ramuscule diuisa postmodum in particulas à diuersis personis & in diuersis locis ex deuotione pro reliquiis conseruatur. In eodem quoque tumulo iuxta corpus sacrum ad assertionem & testimonium perpetuae veritatis cartellus quidam vetustissimus conclusus in-

ligno quodam pro cōseruatione à putrefactione repertus fuit, continens hanc scripturam. Anno Natiuitatis Domini 896. mense Decembri in nocte secessissima regnante Ottone piissimo Rege Francorum, tempore infestationis gentis perfida Saracenorum, translatum fuit hoc corpus charissime ac venerandae Marie Magdalene de sepulchro suo Alabastrino in hoc marmoreum ex meru dille gentis perfida Saracenorum, & quia securius est amoto corpore Cedonij, &c. Istum ego Cartellum vetustissimum legi qui hæc scribo & vidi ibi in sacrario reseruari in testimonium veritatis. Memoratus autem Princeps & Comes Carolus postmodum Rex Sicilia, premissis omnibus perscrutatis diligentius & inueniens conuocatisque postmodum & presentibus Narbonensi Arelatensi & Aquensi Archiepiscopis, & pluribus aliis Episcopis & Abbatibus religiosis & nobilibus suis cum clero & populo congregatis, die ad hæc statuta videlicet 3. Nonas Maii anno Domini 1280. levauit inde sacrum corpus B. Marie Magdalene & in capsa petiosa auro & argento & plurimis lapidibus pretiosis primitus preparata digno cum honore collocauit. Caput vero ipsius postmodum in concha pretiosissima ex auro puro & lapidibus pretiosis miro artificio ac decoro fabrefacta inclusit, ubi deuotè corpus & caput reseruatur & miraculis evidentibus declaratur. Tunc & reperta fuit per eundem Carolum cum Prelatis in tumulo memorato scriptura alia vetustissima in quodam Cartello cera vndeque exterius cooperita que vix praे vetustate legi poterat, qua talis erat. Hic requiescit corpus Marie Magdalene.

116. Guillelmus V. dictus de Sabrano vita & doctrina insignis ex Sabrana familia inter Salios nobilissima & antiquissima præfecturam adiit anno 1294. vocatus ad infulas Diniensis Ecclesiæ anno 1325. postquam rex s̄isset annos 32. Indicis autor hæc de illo paucis annotat in margine. Iste Dominus De Sabrano tenuit quatuor Capitula Generalia, prium anno 1294. secundum 1298. tertium 1305. quartum 1312. Fratrem habuit Hermenandum De Sabrano Ariani Comitem, cuius filius Elzearius de Sabrano patrui Abbatis curæ commissus eius opera in Monasterio S. Victoris institutus liberaliter educatione doctrinaque puerili, mirum quantum in virtute ac religionis pietate profecit. Pluribus infra cap. 29. vbi de his qui ex hoc Monasterio prodiere Ecclesiæ oraculo Sancti renuntiati. Interea Carolus, Rex Siciliæ iam effectus, memorque sibi diuinatus in somnis à Diua Magdalena prænuntiatum, ut Monachis S. Victoris Cassianitis fratres Prædicatores substitueret & venerandas suas reliquias eorum curæ committeret, cum Abbe Guillelmo & Capitulo generalis Conuentus qualibet dummodo tolerabili conditione transfigere statuit. Sed ab his cum semel atque iterum ac s̄epius repulsam tulisset, facile fuit appellanti ad summum Pontificem, iacturæ Monachorum Cassianitarum quanta foret æquali statuta compensatione causam vincere. Indulxit postulatis eius, ac voluntati & gratia deditus fuit Bonifacius VIII. cuius executorias literas ad Durandum Episcopum Massiliensem simul & ad Episcopum Sistaricensem excripsimus incorrupte atque integre in Magdalena nostra cap. 29. num. 5. Extat instrumentum in tabulario S. Victoris quo inter Carolum II. Sicilia Regem & Guillelmaum De Sabrano Abbatem

Abbatem transfigitur, de quarumdam ædium in vrbe Aquensi vestigialum Monasterio S. Victoris, quas Monialibus Nazaritanis ibidem Rex dono dederat, pro quadraginta librarum censu ac pretio à quæstoribus regiis ex dominio Castelli de Phos & Brinonie quatannis eidem Monasterio pendendo. In laudando Guillelmo nunquam Rex nisi honorificentissime Sobrinum & sanctioris Conclavis consiliarium atque administrum compellat.

Hoc tempore Cœlestinus V. paulo post coronationem suam, rogatus Regis Caroli Neapolim accedens in arce noua cum Rege habitauit, cuius precibus proximo mense Septembri anni 1294. duodecim Patres legit viros doctrina & vitæ integritate præstantes, in his pene omnes Gallos & Regis amicos. Ex iunctum vnum tulit Massilia Guillelum Ferrarium Gallum, qui ex Præposito Massiliensi Presbyter Cardinalis tit. S. Clementis creatus à Cœlestino migravit Romæ Calend. Maij anno 1295. Cui non tantum nomine sed etiam ætate ac dignitate suppar Guillelmus Longus Bergomensis Regis Caroli II. Siciliae Cancellarius vocatus ab eodem Cœlestino & in eadem creatione ad purpuram, Diaconus Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano dictus est. Huius familia Bergomensis nobilis antiquitus de longa Spata vocabatur. Ipse adolescens altæ indolis in Regis Caroli curia notus eiusdem Caroli Cancellarius fuit, quo rogante Cardinalis à Cœlestino V. creatur. In Concilio Viennensi Bonifacij VIII. famam à Rege Francorum Philippo Pulchro, qui eius acerrimus hostis fuerat impetitam, tuendam in iure Canonico suscepit, idque egregie cum Richardo Petrone Cardinali S. Eustachij præstítit. Insignis utriusque iuris Doctor animi integritate & pietate præstans magnæ apud Bonifacium VIII. autoritatis fuit. Difficiles ab eo Legationes obtinuit & accuratè gescit. Eiusdem Bonifacij VIII. iussu sextum Decretalium librum cum duobus aliis præclarissimis viris condidit. Obiit Auenione 5. Idus Aprilis 1319. Cardinalatus 25. Corpus Bergomum relatum ad Minorum Ecclesiam in sacello S. Nicolai marmoreo tumulo ab se condito sepultum est, cum hac inscriptione.

Hic iacet corpus pie memoria Guillelmi De Longis Cardinalis.

Anno 1305. Benedicto II. demortuo declaratus est Papa Clemens V. genere Gallus Vasco Burdegalensis Episcopus, qui Lugduni quod ipse ex Aquitania & Cardinales ex Italia conuenerant, anno 1305. pridie Idus Nouem, die Dominico ante fores S. Iusti extra muros suæ coronationis insignia suscepit per manus Matthæi Rubei Vrsini Diaconi Cardinalis S. Marie in Portico S. R. E. Archidiaconi cæteris Cardinalibus, Episcopis, Clero, & innumera populi multitudine astantibus. Porro silentio inuoluendum non est coronationem huius Pontificis multo celeberrimam, adde & funestam etiam quibusdam fuisse. Illi siquidem interfuerit Philippus Rex Franciæ cognomine Pulcher, eius frater Carolus nuper ex Italia reuersus, Ioannes Britannix Dux, qui ruina muri oppressus moritur cum plerisque aliis dum pompa coronationis ut sit per urbem ducitur. Philippus quoque ex ea ruina aliqua ex parte debilitatus est. Pontifex au-

tem in tanta trepidatione ex equo deturbatus solum carbunculum ex tiara amisit pretio aureorum sex millium. Ecclesia autem S. Iusti in qua coronatus est Clemens Papa V. extra muros urbis, civilibus Francorum bellis à Caluiniana sectæ defensoribus planè euersa est anno 1562. Atque hac ratione Romana curia in Gallias translata est, vbi ad annos 70. remansit. Sedit Clemens V. annos 8. menses 10. dies 16. Caſare Alberto & Imperatore Henrico VII. Augustis. Quadriennio post Clementis inaugurationem Philippus Pulcher Rex Francorum Parisios reuertitur Clemens verò Papa ex eius dominio & potestate exiens, Auenionem tunc primum accessit, quæ in Regis Siciliæ Caroli II. ditione erat.

Anno 1306. die 13. Februa. Carolus Rex Comitatus Pedemontis, Provinciæ, & Forcalquerij æque, quod aiunt Iurisconsulti, principaliter vniuit, æquoque fœdere coniunxit, vt vnihi sibi mutua auxilia præfarent. Anno 1308. die 11. Calend. April. isto prius fœdere Bertrandus Baucius Auriacæ Princeps seipsum cinitatemque suam & principatum suum sponte Comiti Prouinciae submisit, & Carolo ut fidei Comiti Sacramentum, hominio quod aiunt ligio, pro ipſa ciuitate & principatu præsttit. Mortitur Carolus Neapoli 1309. ætatis 60. cuius corpus in Prouinciam delatum sepelitur Aquis Sextiis in Monasterio Monialium Nazareti fani, quod fundauerat & dotauerat. Insigni pietate princeps, religionis amantissimus, Monasteriorum & templorum fundationibus & ædificiis additissimus. Robertus. Dux Calabriæ eius filius Auenionem profectus utriusque Siciliæ Rex à Clemente V. coronatus est, qui fidei Sacramentum præsttit. Sed ecce mira contentio Carolus enim Humbertus Caroli Martelli Caroli II. primogeniti filius, se iure primogeniti in successione regni sperabat, cum Roberto prædecessisset Carolus Martellus, & eo tempore quo deferebatur patris Caroli II. successio, priorem se gradu & potiorem contendebat. Longa contentio & obscura quam Clemens V. in cuius arbitrium patruus & nepos consenserant, pro patruo definiuit, Baldi Perusini summi illo tempore Iurisconsulti iudicium sequutus. Quod idem iam responderat Bonifacius VIII. cùm enim Rex ipse Carolus II. pater dicti Roberti Duxis Calabriæ & avus præfati Humberti pupilli Regis Hungariae, petiisset à Bonifacio Papa declarari, quis post mortem suam esset sibi in prædicto regno Siciliæ successor, an videlicet prædictus Robertus filius suus vel dictus Humbertus nepos eius, declarauit Pontifex in Breuibus, Robertum esse prædicto suo Patri in præfato regno Siciliæ successorum.

SÆCULVM X.

Annus Christi 1320.

A Conditu Monasterij 900.

117. **G**uillelmus VI. De Cordaillaco sedere cepit anno 1325. quo ad diem Pentecostes Comitia Ordinis generalia indixit, quatuor inde

inde circiter annis exactis Episcopus Sampapulensis creatus præfecturæ nuntium remisit anno 1327. Ped id tempus occasione hæresis Fraticelorum & concionatoris cuiusdam egregij nominis, ex Ordine Minorum, qui Christum & Apostolos nihil in communi proprium habuisse assuebat, declarauit Ioannes 22. eos hæreticos & pertinaces esse censendos, qui affirmarent Christum eiusque discipulos, ea quæ habuisse sacræ Literæ testantur, vendendi, donandi, testandi, & acquirendi ius non habuisse. Earum constitutionum literas Apostolicas ad Gymnasia publica transmisit, ne amplius scholastici disputare de ea re auderent. Damnauit in Confistorio Glossema quoddam Fratris Petri, quorum de numero multi damnati & exusti fuere. Item alij ex Congregationibus Minorum oppositam Ioannis Papæ sententiam professi, & vltro hæresis ipsum arguentes multas ab eo calamitates acceperunt. Fuere etiam tunc Massiliæ ob eam hæresin de Christi paupertate, quatuor fratres Minores exusti teste Ciaconio in vita Ioannis Papæ XII. anno 1323.

Interim diuisa Germanorum procerum in Cæsare creando studia diuiserunt Imperij vires. Duo erant Cæsares paribus suffragiis electi, Ludouicus Bauariæ & Federicus Austriae Duces, qui ingentes conciuere turbas. Extincto Henrico Lucemburgensi Imperatore in agro Senensi non sine veneni à Dominicanu Monacho dati suspicione, vt referunt historici teste Petauio, conuenerant Francofordiæ electores Principes in die S. Lucia, à Moguntino & Treuerensi Episcopis & Bohemiae Rege & Marchione Brandenburgensi electus est Ludouicus Bauarus, & contra hunc delegerunt Fridericum Austriacum Coloniensis Episcopus, Palatinus, & Saxoniae Dux. Ludouicus Aquisgrani coronatus est. Fridericus Bonnae Imperij insignia accepit. Austriae Dux fautores habuit Pontificem, Francia & Hungariae Reges, Sueuos, Palatinum, Argentinenses, & alias multas vrbes. Ludouicum autem qui viribus infirmior erat & destitutus humano præsidio fortunavit Deus, imperauit annos 35. Anno 1323. collatis signis pugnatum est inter eos ad Necharem fluuium, & vtrinque multi occubuerunt in pælio. Victor tamen Ludouicus capto imperij æmulo, & carceri mancipato Romam venit sed cum eum forte insolentius exultantem & suis denuntiationibus minus obsequentem diris execratus esset Ioannes 22. an. sequente ausus est in coetu populi Romani Ioanni XII. Pontificatum nequ quam abrogare, & Petrum Corbarium Franciscanum Pontificem legere, qui Nicolaus V. est appellatus. Ab eo Bauarus Augustalibus insignibus ornatur. Cæterum captus honos vtrique probro fuit. Pseudopontifex Pisæ à Bonifacio Pisano Comite comprehensus in catenis Auenionem ad Pontificem mittitur, & Bauari imperium à Pontifice non probatum.

118. Ratherius exinde de Lenacho prudentia insignique doctrina præstans rexit annos 6. cum dimidio, præfecturam auspicatus anno 1328. functus vero anno 1333. Duo, inquit autor Indicis, fecit Capitula generalia, primum anno supradicto 1328. alterum 1330. postea ad Massiliensis Episcopatus sedem potestate inque euectus, quandiu eam administravit

Peta. in Ra-
tions. ad an-
num 1300.

multarum virtutum specimen dedisse , vitaque Apostolicæ dignitatem magnopere amplificasse fertur. Robertus Rex Neapolitanus & Comes Prouinciae Carolum vnicum filium suscepit , vulgo *sine terra* dictum sed ex Maria Valesia coniuge Ioannam primogenitam & Mariam. Carolus filius patri prædecessit. Robertus Ioannam testamento fecit heredem , quam iussit nubere Andreæ filio Humberti nepotis Caroli Martelli Regis Pannoniae , mense Septemb. anno 1333. Dehinc paulo ante mortem quæ Ianua. 19. anno 1344. accidit Ioannæ Andreæque nuptias peregit , cum per annos 35. regnum produxisset sepultus in sua Neapoli cum hoc elo- gio. *Affice Robertum nulla virtute refertum.* Hic iurisdictionis & iuris studiosus , quo die Carolum filium vnicum maximæ spei adolescentem vnicamque spem regni amisit , nullo luctu , qui acerbissimus erat , potuit debilitari , quin eo die regni negotia explicuerit , edixerit , lites audierit atque diremerit , vt testis est & ait ille qui aderat doctissimus illius tem- poris scriptor Petrarcha. Hunc denique Regem doctissimum & huma- nissimum tradit historia.

119. *Gilbertus de Cantabrio* siue de Contobon Ratherio Episcopo suffectus est vita integer & doctrina insignis anno 1333. qui exactis in imperio annis omnino sex Ruthenensis Episcopi munus cepit anno 1339. De ipso in Indice hæc habentur. Iste Dominus Gilbertus fuit unus de Compositoribus Constitutionum Domini Papæ Benedicti XII. quæ fue- runt factæ anno 1337. vt patet in fine Constitutionum , harum dicti Pa- pa , & fecit suum Capitulum Generale anno 1334. Item iste Dominus Gilbertus fuit reformator præsentis Monasterij , & Dominus Raymondus Abbas Montis Maioris qui fuerunt deputati ad reformandum illud per Dominum Benedictum Papam XII. quæ reformatio fuit facta anno 1337. die 10. Decembr. cuius reformationis instrumentum vocatur in Monaste- rio vulgariter *Talamentum.* Fuit Benedictus XII. virorum doctorum & bonorum ingeniorum studiosus & præcipue Poëta præstantissimi Petrar- chæ , & magnorum Theologorum & Canonistarum illius temporis , Gre- gotij Ariminensis , Thomæ Argentinensis , & Guiberti huiuscemodi Ab- batis. Scriptis de statu animarum ante generale iudicium Tomos 2. Quæ- stiones 11. eiusdem argumenti. Decretalem religiosorum. De refor- matione Benedictinorum. De statu nigrorum Monachorum. Carmina quæ- dam Prophetica. Epistolas ad Eduardum III. Angliæ Regem. Eiusque Regesti & Constitutionum extant Volumina decem in Vaticana Biblio- theca. Qualis verò fuerit supradicta reformatio meminit Ciaconius in Actis euldem Benedicti XII. Ordinem , inquit , S. Benedicti nigrorum Monachorum de consilio S. R. E. Cardinalium & multorum doctissimo- rum Abbatum consensu reformatæ , habetur ex Bulla quæ Benedictina di- citur ad Guillelmum Cistercij Abbatem , Pontificatus anno 1. vide Bulla- riuum tomo 1. Item Trithemius in Chronicō Hirſang. Benedictinos & Ci- stertienses reformati Constitutione Benedictina , quæ in Comitiis S. Ger- mani à Prato anno 1337. die 22. Iunij habitis , quibusque ducenti circiter Abbates Rhemensis & Senonensis Diœceseon interfuerere , tunc enim

Cœnobii

Cœnobiis non præfiebantur sacerdotes. Multum aurum Benedictum Ecclesiae reliquissè testatur Cardinalis Aegidius Viterbiensis, & dixisse sacerdotem secundum ordinem Melchisedec, si verus fatus sit, sine patre, sine matre, sine genealogia esse oportere. De Ioanne XXII. eius proximo decessore narrant historici, millions septendecim auri cūsos & septem tudes inclaboratos reliquissè. Quod nullus vñquam Romanus Pontifex fecit. Auenione in palatio Apostolico ex hac vita, nonagenario maior migravit anno 1334. Sepultus cum magna funeris pompa ibidem, in Cathedrāli Ecclesia S. Mariæ de Dominis.

120. *Allemandus De Roqualaura* homo frugi vitaque secura, titulo Abbatis infulaque donatur Benedicti XII. Pontificatus anno 5. Christi 1339. Ludouico Bauaro Imperij iura obtinente. Moritur anno 1346. cum sedisset annos 8. Hic prædicatoria subscriptionis Acta Monasterij in nouum Codicem retulit, & agrariæ clientelæ plerosque obnoxios ad novam censionem adegit. Per id tempus Robertus Rex Siciliæ & Comes Prouinciarum Claudi filius, sine virili stirpe moriens Ioannam ex filio neptem hæredem reliquerat. Ea Andreae Caroli Hungariae Regis minori filio despōnsa, sed nouo sposo per insidias imperfecto nupserat Ludouico Patriuelli suo Tarentini principis filio. Igitur Ludouicus Hungariae Rex infesto exercitu in Italiā venit indignam fratris necem vlturus. Regnum Neapolitanum à Regina nouoque Rege destitutum sine certamine subiicit, verumtamen Clemente VI. Pontifice deprecante, regnum deinde Ioannæ Reginæ ab Hungaro redditum. Suscepserat ex vxore Violante Regis Aragonum filia Ludouicum & Carolum Calabrum Rex Robertus, qui Patre superstite obierunt, ille prior annos natus nouem, cuius sepulchrals inscriptio Neapoli legitur. *Hic iacet Dominus Ludouicus filius illustris Regis Roberti qui obiit anno Domini 1310. die 12. Mensis Augusti. Indiit. 8. cuius anima requiescat in pace.* Iste posterior bis nupsit, primò cum Catherina Alberti Austriaci filia, siue vt aliis placet sorore, ex quibus nuptiis nulla proles. Secundò Mariam Caroli Valesij vxorem tulit tribus superstibus filiabus, Ioanna, Maria, & Margareta. Ioanna vt mox diximus ab auo Roberto dicta hæres anno 1344. alii 1340. quater nuptias contraxit, primò cum Andrea nepote Martelli, quem Neapoli laqueo interemit, continuoque nupsit Ludouico Tarentinorum Principi Consobrino, cui regium nomen communicauit, in eamque causam Clementi VI. Romano Pontifici & Romanæ Ecclesiae Auenionem ciuitatem cum territorio omni & iurisdictione, octoginta millibus Florenorum auri Florentiæ vendidit, anno 1348. die 9. Iunij vt illa venditione pellectus Pontifex, nomine Regio Ludouicum maritum cohonestaret. Sed postea morte Ludouici soluto matrimonio, tertio nupsit Iacobo Aragono Maioricaram hæredi, eximis pulchritudinis viro. Sed nec hic diu superstes, post cuius mortem Othoni Brunsineo ex Saxonum antiquissima nupsit familia.

121. *Amaluinus Allemando* successit anno 1347. à quo pro conuenientia conseruationeque Prioratus S. Amandi Ruthenensis Diocesis sta-

tuta quædam emanarunt. Obiit anno 1349. quo Humbertus Delphiniatum Princeps Dominicanorum institutum sequutus, nunc Regi Franciæ plene Delphinatum permisit vili quidem pretio, sed ea lege ut inter Regum Francorum filios natu maximus Delphini nomen gereret & Principatum. Anno superiori Ludouicus Hungariae Rex Andreæ Neapolitani Regis ab uxore regina laqueo interempti, ut supra diximus, regnum Neapolitanum vi occupat pulsa Ioanna, quæ se in Prouinciam recepit, ubi Auenione Clementem V I. Pontificem Romanum conuenit. In hac expeditione occidit Ludouicus Carolum Dyrrachinum qui pro Regina stabat, confessisque rebus quarum causa venerat celeriter in Hungariam transmisit, ducto secum Carolo infante, non Ioannæ ut vult Massonus sed Caroli Durazzi filio, cuius patrem capite damnarat. Sed Carolo infante mortuo pertæsi Hungarici Imperij Neapolitani Ioannæ & Tarentino eius marito scribunt ut redeant. Collecta pecunia non erat satis rei bene gerendæ, vendidere igitur Auenionem pretio octoginta millium Florenorum, Ecclesiæ Romanæ, & collecto milite Neapolim peruenere summo à proceribus plausu recepti. Interea Tarentinus Tarentini Principis filius illis absentibus Proregis nomine Prouincia res curabat, & cum Balthij rebellionem ficerent, pugnanti contra eos Tarentino affuere Arelatenses, quorum armis, Balthiorum arx oppugnata expugnataque est, in cuius rei gratiam Ludouicus & Ioanna Reges Arelatensibus facultatem dederunt, ut animalia in agros Balthiorum immitterent ad 10. annos propter nauaram egregie operam in Balthiorum bello. Huius rei gestæ fidem facit diploma datum anno 1358, affirmatumque in urbis Arelatensis tabulatio, in membranis pascuorum publicorum sub litera G.

122. *Stephanus II. cognomento De Claperiis* exinde præesse oceperit vir pius, scientia & bonitate præditus, Clementis V I. Pontificatus anno 8. Christi 1349. Carolo 4. Augusto Imperatore, rex annos 10. migravit Massilia anno 1359. ibique sepultus. Traditur in Indice tempore istius statuta, esse modificata, de quibus supra, quod sint facta 1348. die S. Gregorij. Franciscum De Claperiis historicum nobilissimum, quæ Stephani huius Abbatis cognominis ac consanguinei sui ætate acciderint, bene sane narrasse aiunt in Tractatu de Prouincia Phocensis Comitibus Cap. 17. Porro Clemens VI I. Pontifex rogatu populi Romani sacerdalem Iubilæi celebritatem ad quinquagesimum annum reuocauit, egitque anno eius facili 50. Eam celebritatem deformauit lues qua non alia fœdior ac fuisse memoratur. Anno 1356. Pictaviense prælium initum est Gallica clade nobile, pugnatum est acriter 13. Calend. Octobris non procul Augustorio Pictonum, cum Rex Francus numero superior conditiones oblatas respuisset, vincit Anglus, capti Rex ipse Ioannes & Philippus filius, perductique in Angliam; cum his quingenti è præcipua nobilitate. Carolus Delphinus fuga elapsus Luteriam tenuit, tandem post annos 4. pace composita dimittitur Rex Ioannes in Galliam.

123. Vacuam Stephanii morte Abbatiam possessione adiit *Guillelmus VII.* eius nominis Grimoardi anno 1359. doctrina, prudentia, moribus, & vitæ

& vita sanctitate praestantissimus & tanto magistratu dignus. Hoc in Indice de ipso habetur. Fuit originarius Monachus Monasterij presentis & de Abbe fuit electus & assumptus in verum vnicum & indubitatum Papam, qui dictus fuit Vrbani V. anno Christi 1302. 5. Calend. Nouemb. Habitum Monasticum ac nomen Abbatis S. Victoris usque ad mortem etiam Pontifex continuo, gestauit, interea dum Vicarias eius dominionis partes in Monasterio ageret Pontius de Ulmo. Rexit Abbatiam simul cum Papatu annos 8. menses duos, dies 9. & quieuit feliciter in Domino Auenione. Cuius corpus statim anno 1372. Nonas Iunij fuit translatum ad Monasterium praesens ubi honorifice conseruatur. Sed de hoc mox pluribus infra cap. 27.

124. Stephanus III. cognomento Alberti Lemouicensis nouus creatus Abbas 1370. quo Auenione (non Massiliæ ut inaccuratè quidā scripserunt) post obitum Vrbani V. die 19. Decembr. Petrus Monstrius oppido Malmonte Lemouicensis agti, in Gallia Prouincia Tolosana nobili genere ortus, Comes Bellafortis antea dicti, Clementis VI. fratri filius, scrutinio inito omnium suffragiis Romanus Pontifex renuntiatus est die 29. eiusdem mensis Decembri. Quem cum adhuc adolescentem vix 17. annum egressum Diaconum Cardinalem S. Mariae nouæ creasset Clemens VI. ne videretur Pontifex carni & sanguini magis quam Ecclesiæ consuluisset eumdem ad exquisitissimos Doctores maximè vero ad Baldum egregium Iurisconsultum, qui tum ius Pontificium Perusij publicè profitebatur, disciplinæ gratia statim, misit, ubi tantum in omni doctrinarii genere profecit summa cum omnium admiratione, ut & idem Baldus, eius auctoritate & sententia & scriptis in rebus dubiis confirmandis plerumque in Cathedra veteretur. Singulare vitæ modestiæ tantam morum majestatem, pietatem, & humanitatem adiunxit, ut ab omnibus dilectus summo Sacerdotio dignus semper habitus & à nouemdecim Cardinalibus unanimiter Pontifex Maximus Romanus creatus sit.

Hoc Abbe translatum fuit corpus Vrbani V. de Auenione ad sacrum Cœnobium S. Victoris Massiliensis & positum in capella S. Petri prope maius altare anno 1372. Nonas Iunij. Extat ea de re in Tabulario Massiliensi plenissimæ certissimæque authoritatis scriptum his verbis.

In Dei nomine Amen.

Natum sit omnibus tam presentibus quam futuris, quod anno Domini 1372. Indict. 10. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Gregorij divina prouidentia Papæ II. anno 2. die verò 5. Mensis Iunij hora matutinali qua officium Matutinorum celebrabatur de B. Virginе in choro Venerabilis Monasterij S. Victoris Massiliensis, post horam 5. noctis tractam per horologium ipsius Monasterij, mei & Magistri Ioannis Hoëni Notariorum publicorum & testium infra scriptorum ad hoc specialiter vocatorum presentia, Reuerendissimus in Christo Pater & Dominus D. Anglicus Dei gratia Episcopus Albaniensis

S. R. E. Cardinalis, germanusque Sanctæ ac recolendæ memoriae Domini Urbani Papæ V. existens, induitus Pontificalibus ornamentiæ ante monumentum dicti D. Urbani sanctæ memorie, cuius corpus inter manus suas & brachia tunc tenebatur, presentibus R. Patre in Christo Domine Stephano miseratione diuina Abbatæ Monasterij S. Victoris prælibati & nobilibus viris Ægidio Bonifacij, & Petro de Langres, Domicellis ciuibus Massiliensisbus ac Scindicis ipsius ciuitatis, ac etiam presentibus altis Dominis Prælatis infrascriptis atque etiam populi multitudine copiosa præfatus Reuerendissimus Pater Dominus D. Albanensis tam dicto Domino Stephano Abbatæ S. Victoris quam suo Conuentui, quod etiam præfatis DD. Scindicis proposuit verba sequentia seu similia in effectu. Videte Domini & intelligite cum Sanctiss. in Christo Pater & Dominus noster D. Urbanus sanctæ memorie Papa V. transiens ab hoc mundo suum corpus huic venerabili Monasterio reliquerit, quiescendo in eo Ecclesiasticam sepulturam eligendo. Ego volens suam voluntatem deliberatam exequi, ut teneor, reuerenter & iuxta mandatum Domini nostri D. Gregorij diuina prouidentia Papæ XI. qui nunc est, corpus suum integrum & absque diminutione ut patet per publica & legitima instrumenta inde scripta per mandatum D. Ioannis Rosseti Notarij D. Camerarij D. nostri Papæ, cum idem corpus Sanctæ memorie receptum fuit de Ecclesia B. Mariae de Domnis Auenionensi, à qua nunc translatum est ad vestrum Monasterium antedictum, vobis D. Stephano Abbatæ & Conuentui vestro in presentia Scindicorum Massiliæ, corpus præsens S. M. Domini nostri D. Papæ Urbani V. assigno & realiter trado huic præsenti tumulo reponendum, postquam præfati nobiles Ægidius Bonifacius & Petrus de Lengres Scindici præsentes personaliter proposuerint se huiusmodi traditionem & assignationem nomine suo & ciuitatis gratam & acceptam habere, & ipsum corpus S. M. credebant ipsum præsens esse integrum, prout idem D. Albanensis proposuerat, intra quamdam capsam formæ quadratae coopertam de Velluto rubeo, quam pro tunc idem D. Albanensis inter ambas suas manus ut prædictur reuerenter tenebat. Protestantes dicti DD. Scindici contra dictum D. Stephanum Abbarem & Conuentum Monasterij S. Victoris Massiliensis prædicti quantum eis inter erat & tâgere poterat de omni damno & periculo quod in futurum euenire posset, quod absit, si dictum corpus S. M. non custodiretur pro ut decet. Requirendo nihilominus præfatum Reuerend. Patrem D. Albanensem ut suas opportunas literas de assignatione & traditione dicti corporis S. M. concedere dignaretur. Qui quidem D. Albanensis se dictis Scindicis gratiò obtulit ad dictas literas concedendas. Deinde vero præfatus D. Stephanus Abbas dicti Monasterij S. Victoris ibidem personaliter præsens, vñà cum aliquibus de suo Conuentu cuius maior pars tunc occupata erat circa celebrationem Matutinorum præditorum, ut est dictum, præfatum corpus sanctæ & recolendæ memoriae suo nomine & successorum suorum & Conuentus sui nudo capite & flexis genibus receperit humiliter & deuotè dicens, quod quanto studio quod poterit cum solli

ellicitudine & deuotione custodier & faciet custodiri dictum corpus iuxta posse, regratiando corde humili, affectione totali præfato Domino Urbano S. M. quod dignatus fuit cum in humanis ageret se ipsum relinquere & donare huic Monasterio prælibato. Et etiam regratiando ipsi Reuerendiss. Patri & Domino. D. Albanensi, quod sibi placuit præfatum corpus Domini Urbani S. M. iuxta suam ordinationem sibi & suo Conuentui realiter assignare. Et tandem ipsius corporis sanctæ & recolendæ memorie assignatione & reali traditione per supradictum Reuerendiss. in Christo Patrem ac Dominum D. Albanensem dicto D. Stephano Abbatii & suo Conuentui facta, in præsentia D. D. Scindicorum testiumque infra scriptorum & magna multitudine gentium ut est permisum. Venerabiles viri DD. Petrus Boërij Acolytus D. nostri Papæ, & Bertrandus de Nogarolis Canonicus Aquensis magisterque operis Apostolici palatij, ac Ioannes Ioglarij lapicida magister latomus ipsius sepulchri dicti D. Urbani S. M. testes inferius descripti, dictum corpus S. M. intra prædictant capsam de Velluto rubeo coopertam inclusum & repositum ut prædictetur, intra quoddam monumentum nouum fixum in pariere dextro, in qua parte cantatur Euangelium prope altare maius S. Victoris me Notario subscripto personaliter præsente & diligenter attendente inclusurunt & sollicitè posuerunt. Quo pacto incontinenti sine aliquo interuallo prænominatus Magister Ioannes Ioglarij lapicida de certis lapidibus decisis sepulchrum clausit, & tandem desuper posuit quandam magnam imaginem alabastri ad formam D. Urbani Papæ prædicti sanctæ & recolendæ memorie in Pontificali habitu permanentis figuratam. De quibus omnibus, & singulis tam dictus D. Abbas suo nomine & successorum suorum ac Conuentus quam etiam prænomirati DD. Scindici nomine Scindicatus petierunt sibi fieri vnum vel plura publicum instrumentum vel publica instrumenta per me Notarium infra scriptum.

Acta fuerunt hæc ante dictum monumentum ipsius D. Urbani Papæ S. M. iuxta dictum altare magnum S. Victoris Monasterij præfati anno, die, hora, mense, indictione, & Pontificatu, quibus supra, præsentibus Reuerendiss. in Christo Patribus & Dominis

Geraldo de Promeyaco Episcopo Aquensi

Gantelmo De Deutio Episcopo Magalonensi

Bernardo de Castro nouo Episcopo Sampasulensi

Bernardo de S. Stephano Episcopo Uticensi

Raymundo de Alliaco Abbe Conquensi Diœcesis Rutenensis

Pontio De Vlmo Abbe Montis Maioris Diœcesis Arlatensis

Hugone Seguini Abbe de Salmo Diœcesis Nemausensis

Et venerabilibus ac circumscriptis DD. Geraldo Testa Decretorum Doctor Præposito Ebredunensi, Petro Boërij Præcentore Miniatensi Acolytho D. nostri Papæ, Bertrando de Nogarolio Canonico Aquensi, Nec non venerabilibus & religiosis viris DD. Gantelmo De Spinassono Priore De Tritis predictæ Aquensis Diœcesis, Ioanne Boniuni Priore de Salettes Regensis Diœcesis, Vitale Belliparij Priore de Valerna Vapinceinis Diœcesis,

cessis , Vesiano De Crozo Camerario dicti Monasterij S. Victoris. Et etiam Nobilibus viris Ioanne de Montiliis , Saluayrono Gaustriae Domicellis de Massilia , Iacobo Mercerij Apothecario ciue Massiliæ , ac Ioanne Loglarij lapicida prædicto testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et n*e* Ioanne Polieri Clerico Claremontensis Dicæcessis publico autoritate Apostolica Notario , qui prædicti corporis S.M. Domini Urbani Papæ V. & reali traditioni prædictum Reuerendiss. Patrem & Dominum D. Albanensem præfato R. Patri in Christo D. Stephano Abbatи ipsius Monasterij S. Victoris & suo Conuentui humilique receptioni ipsius corporis S. M. factæ per eumdem D. Albanensem , tumulationi , imaginis superpositioni nec non protestationi factæ per DD. Scindicos ac aliis omnibus vniuersis & singulis supra dictis prout dictum est , & permittitur per eumdem D. Albanensem ut coram eo agerentur & fierent , vna cum prænominatis testibus & multitudine populi copiosa anno , mense , die , hora , indictione , Pontificatu , & loco præscriptis præsens personaliter interfui & ea sic fieri vidi & audiui ex qua hoc præsens publicum instrumentum in formam publicam redigendo fideliter extraxi , manu propria scripsi , publicaui , signum meum solitum apposui , hic me subscribens requisitus & rogatus in testimonium omnium præmissorum.

Cæterum quinquennio post celebravit Stephanus Massiliæ Capitulum Ordinis Generale obiitque anno exeunte 1378. Affinem & propinquum genere , vti & cognominem habuit Albertum Cardinalem & Episcopum Carcassonensem.

Anno 1376. Gregorius XI. sedem Pontificiam Auenione Romanam transtulit , intelligens enim Pontifex mala quæ in Italia quotidie ob suam absentiam perpetrabantur , profectionem suam eò accelerauit. Ipsum autem maxime mouere cuiusdam Episcopi verba qui interrogatus à Pontifice dum simul obambularent cur non rediret ad Ecclesiam suam quam haud par erat tandem sine pastore nudam relinquere. Cur inquit tu summe Pontifex cæteris exemplum datus tuum Episcopatum non repetis Ecclesiamque Romanam ? Frossardus tamen Gallicæ scriptor historiæ , qui tunc viuebat , in Annalibus suis refert nulla re magis motum quam Catharinæ Senensis literis eum ad profectionem magnopere excitantis. Extant enim apud eum 14. Epistolæ eiusdem argumenti. Consilium vero eius ubi Carolus V. Rex Francorum cognovisset fratri Audegauensem Duci qui Tolosæ tunc erat statim scripsit , vt Anenionem perget Pontificemque Galliæ relinquenda consilio dimoueat. At dimoueri à cœpto non potuit et si erat imbecillo corpore ac valetudinario. Hanc profectionis suæ causam esse dicebat , quod pollicitus esset immortali Deo se in Italiam ad Romanam D. Petri sedem quam primum posset profectionum. Itaque 4. Cardinalibus Auenione relictis quibus Ecclesiastica negotia commisit è Gallia abiit maiore Cardinalium dolore quam suo. Soluens è portu Massiliæ mense Septembri paratisque vna & triginta triremibus Genuam primò inde Cornerum contendit. Vnde terrestri itinere navigationis pertæsus hyeme præsertim Romam peruenit , anno Domini 1377.

Pontificatus

Pontificatus sui anno 7. & ultimo. Migrationis verò Romanæ curiae in Gallias 70.

124. Sublato è viuis Stephano suffectus est *Pontius De Vlmo* Abbas Monasterij Montis Maioris Arelatensis pietatis & doctrinae titulis insignis anno 1379. De quo Tabularium Montis Maioris hæc sigillatum refert *Pontius de Vlmo* post promotionem Petri de Banhaco ad Cardinalatum donatus Abbatia Montis Maioris ab Urbano V. cuius erat Vicarius Generalis in regimine Monasterij Massiliensis. Ædificauit maiorem Monasterij Montis Maioris turrim. Instituit in urbe Monspessulana Collegium, in quo studiis vacarent Monachi Montis Maioris nec non alia plurima beneficia eidem Monasterio præstítit. Electus est deinde Abbas Massiliensis, & utrique simul Monasterio paucis annis præfuit, mortuus enim est anno 1382.

Per id tempus schisma exortum adeo fœdum & diuturnum ut eo nullum aut deterius aut prolixius quovè maioribus odiis & actioribus dissensionibus certatum sit, humana possit memoria recordari. Duravit hoc schisma annis circiter 40. ad Concilium Constantiense cum alijs Romæ, Auenione alijs Pontifices sederent. Nam post Gregorij mortem cum Urbanus VI. Romæ in Pontificem electus 14. Calend. Maij anno 1378. cunctis Cardinalibus approbantibus, Episcopis astantibus, cum Clero & populo ante fores Basilicæ S. P. per Iacobum Ursinum Romanum S. R. E. Archidiaconum suæ coronationis insignia suscepisset, sederetque in Petri Cathédra, Cardinales hominis ingenium durum, agreste, & ad iniurias inferendas inexorabile pertæsi, existialis schismatis consilia agitare ceperunt. Ante igitur omnia eorum consilio Petrus de Croso Archiepiscopus Arelatenlis factus olim per Gregorium XI. Papæ Camerarius, tum à Clemente VII. Antipapa creatus Cardinalis anno 1386. in cuius potestate erant omnia sacra Pontificum ornamenta, thiaræ, cruces, vestes, nulla abeundi venia à Pontifice petita Anagniam omnia secum afferens contendit, atque illuc sub exitum mensis Junij qui tertius erat ab electione Urbani, specie vitandi caloris æstiu & pestilentis aëris Romani Gallis maximè aduersi, Cardinales omnes Galli qui in urbe erant bona vénia à Pontifice obtenta similiter accesserunt, ibique prius inter ipsos & Honoratum Fundorum Comitem Campaniæ pro Ecclesia Romana præfectum percusso fœdere, ut sub eius tutela quæ cogitauerant agerent, frustra tentatis per Guillelmum De Vouta Episcopum Massiliensem aliosque præsules viros sapientissimos & vltro citroque habitis consiliis ac præpositis concilianda pacis conditionibus, ad 5. Idus Augusti iussu ipsorum 13. Cardinalium Gallorum ex autoritate verò Camerarij sedis ut aiebant vacantis, Iacobus Archiepiscopus Hidruntinus post sacra in maiore Ecclesia Anagnina celebrata ascenso vmbone astantibus Cardinalibus tredecim & innumera Prælatotum, Clericorum, Procerum ex cuncta regione multitudine, Baltholomæum Prignanum Archiepiscopum Barensem in Pontificatum inrufsum, qui se vocati faciebat Urbam, non esse nec vitquam fuisse legitimum Pontificem sed Antichristum,

nec pro legitimo Pontifice haberi debere cùm eius electio per impresionem , vim , ac metum populi Romani furentis in loco non tuto facta fuisset.

Tum ad nouam electionem in palatio Comitis Fundauit Comitiis initis ad 10. Calend. Octob. eiusdem anni 1378. Pseudopontificem secreto scrutinio quemadmodum antea conspirauerant , in schismate delegerunt Robertum ex Gebbenensibus Comitibus summo genere ortum , qui fante fores Ecclesiæ Maioris Fundanæ multis proceribus astantibus coronatus Clementis VII. nomen assumpsit. Sequenti anno 1379. Cum Britones & Vascones qui ipsi militabant prope vicum Manna in Latio , ab Urbani exercitu cæsi fugati que essent , Antipapa in tuto se esse minime ratus 11. Calend. Iunij aptam triremium classem descendens Massiliam nauigauit , qui à Provincia Præfecto & omnibus propinquis regulis & pralatis tanquam Pontifex suscepitus Auenionem demum adiit Cardinalibus obuiam prodeuntibus. Creavit Cardinalem Petrum de Luxemburgo Guidonis filium , Gallum , Comitem S. Pauli , Diaconum S. Georgij in Velabro , qui pie obiit 3. Nonas Iulij an. 1387. sepultus Auenione in Monasterij Coelestinorum cœmeterio , dicto alias S. Michaëlis clarus miraculis quæ primis duobus ab illius morte annis nouem , sexaginta quatuor contigisse Ioannes Molanus aliquie affirmarunt.

125. Proximè Pontium De Vlmo sedit Sanericus Christiani Monachus Montis Maioris Decretorum Doctor Prior primum S. Orientij Auxitanensis , Abbas postea S. Andreæ prope Auenionem , tandem S. Victoris Massiliensis Abbas creatus anno 1383. Eius acta libellis & Chirographis Monasterij Montis Maioris nota & firma habentur. Obiit anno 1387.

126. Ioannes Boniuni patria Massiliensis vir pius , prudens , & bene doctus quem Maria Regina Ludouici II. Regis Siciliæ & Comitis Provinciae mater in consilij publico de statu Senatorem allegerat , Abbas fuit S. Victoris & in sacerdotalis census , ac muneric possessionem missus anno 1387. Imperauit annos ab obitu Sanericci propemodum 18. excessit anno 1405. De Ioanna Regina Neapolitana quemadmodum partibus Clementis aduersus Urbanum Romanum Pontificem , eius seueritatem & in Germaniæ Principes singularem benevolentiam verita studeret , narrat Franciscus De Claperiis in breui historia Comitum Provinciæ sepe laudata. Hinc Urbanus odio excandescens Ioannam lata sententia regno Siculo & Neapoli priuauit illudque in beneficium Carolo Duracio quem hostem Ioannæ infestissimum nouerat concessit. Duracius magno cum exercitu in Italiam peruadens regni Neapolitani possessionem conatur inuadere. Omnia tunc misere arma spectabant. Ioanna vt à Francis auxiliares milites euocaret Ludouicum Andegauensem Ioannis Regis Gallorum filium & post mortem Ludouicum filium Comitatus sui & Regni hæredes instituit , dictato testamento Neapoli in Castro nouo anno 1380. penultima Iunij. Interim Ioanna Neapoli obsidione premitur. Nulla multis sæculis acrior tenuit oppugnatio. Ludouicus vt Ioannam obsidione

dione liberaret cum exercitu in Italiam traiecit, sed in Apulia habet cum exercitu obuium Carolum Durarium. Pugnatur vndeque, ardebant milites, & summis viribus præliatur, adsumt animo, consilio, corpore, as fiduitate. Sed Ludouicus impar eiusque exercitus viribus inferior dum inclinat, graui vulnere ipse saucius è prælio vix evasit. Ioanna omni spe & auxilio destituta dum in dies magis obsidione premitur, salutem paetam sui ditionem & ciuitatis suæ facit Duratio. Sed is promissæ salutis im memori Ioannam laqueo interemptam, eo vbi Andreas fuerat imperfectus, loco suspendi iussit anno 1382. regni anno 39. Mariam vero Ioanne sororem quæ Comiti Artesiensis nupserat, capite truncat. Et hic finis stirpis Roberti cuius regnum ad Ludouicum Ducem Andium tanquam ad hæredem Reginæ Ioannæ iure delatum est hæreditario.

Hac ætate Carolus cognomento Benenatus Francorum Rex Auenionem ad Pseudopapam salutandum accessit dicens secum Ludouicum patrum suum Ioannis Francorum Regis filium, ut diadema regium à Pontifice susciperet, eum enim ut supra dictum est Ioanna Siciliæ Regina filium adoptauerat & Comitatus Prouinciae regnique Siciliæ hæredem crearat. Erant cum regibus Duces Turenæ frater Regis Francorum, Dux Borbonius frater Regis Nauarræ, & omnes fere Galliæ principes cum octo milibus equitum, quibus Cardinales omnes obuiam exiere usque Rocamauram. Pontifex eos in Consistorio publico honorificentissimè suscep pit. Rex Francorum Clementis pedes, manum, & os osculatus ab eius latere dextero sedit Calend. Nouemb. In sacris Missarum solemnibus idem Clemens, cuius manibus aquam Rex Francorum dedit, Ludouicum Ducem Andegauensem Regem Siciliæ coronauit & fidei Sacramentum ab eo suscepit magna ceremoniarum pompa, cui celebritati tota Galliæ nobilitas interfuit. Verum trajectis Alpibus cum triginta millium equitum exercitu in Apuliam ad illius regni cuius coronam acceperat iura sibi afferenda profectus, morbo ad Barium Apuliæ urbem quam oppugnabat contracto 12. Calend. Octob. 1394. defunctus est superstitibus duobus liberis, quorum maior natu Ludouicus in iura titulosque regni Siciliæ tum Comitatus Prouinciae & Andij successit. Hic dum tutelæ Matriæ Matri Reginæ commissus in urbe Andij impubes educaretur, Duratius per suæ factionis homines sibi & suis, Prouincia Comitatum & Forcalquerij confirmare nititur. Discordiis & bellis ciuilibus erat plena Prouincia, Are latensibus & Massiliensibus Regis Ludouici ius & causam tutantibus, cæteris Duratio fauentibus. Quare Grimaldum Buellum qui à partibus eius stabat, Duratius Procomitem Prouinciae creat. Dum haec geruntur omnia armis, latrociniis, strage bonorum, ruinis, incendiis miserè fe rebantur. Sed has omnes factiones ciuium breui tempore Maria regina Ludouici mater composuit, Prouinciamque in pacato collocauit, consilio Georgij Marliensis viri clarissimi magni Seneschalli, nam factionem Aquensem ad sui principis obedientiam reduxit, & vt animos degeneres excitaret, & discordes ad pacem exciperet, oppidis quam vellent immunitatem & priuilegia quasi ultro concessit, pacis capitula ut vocant

cum Aquensibus pacta sunt anno 1397. Quæ Ludouicus Maior factus rata habuit & quæcumque Maria mater & cultos gesserat. Atque his artibus cepit quiescere Prouincia.

Clemens VII. Antipapa obiit Auenione 16. Calend. Octob. anno 1394. cui successit Petrus De Luna Benedictus XIII. appellatus. Romæ Bonifacius IX. Urbano VI. sublectus, tum Bonifacio Innocentius VII. Sulmonensis Iurisperitus, cui successit Gregorius XII. anno 1407. Is promisit cœllurum se Pontificatu, si Benedictus de quo supra item cedere non recusaret, cæterum fugiente Benedicto in Hispanias relictæ Auenione, renouauit promissum suum Gregorius de resignando Papatu. Proinde Concilio Pisæ habito, uterque & Gregorius & Benedictus Pontificatu sunt depositi, & in locum eorum subrogatus est Alexander V. Cretenis anno 1410. Gregorius profugit Ariminum ubi mansit usque ad Constantiensis Concilij tempora, Alexander V. Bononiae egit. Nam Hungari occupata cum virbe Roma tyrannidem exercebant & bellum gerebant cum Gallis propter Neapolim.

127. Petrus IV. cognomento Flamenqui vita integer & doctrina insignis post Ioannis obitum annos circiter nouemdecim administravit imperium & excessit anno 1423. 12. Ianua. quiq[ue] assumptus fuerat in Abbatem per Benedictum Pseudopapam XIII. Innocentio VII. Romano Pontifice. Per id tempus Benedictus ipse cum vagus & exul erraret atque vndeque Gallia excluderetur, exercitum inuictum ex Hispanis militibus conduxit, quos ad Auenionem imprimis ac cæteras ciuitates depopulandas in Prouinciam prima nauigatione transmittenet. Iolanda Ludouici II. Siciliæ Regis & Comitis Prouinciae vxor quæ præsens aderat per Vicecomitem de Raillane & Baronem de Grimaud, Petrum Dacigne, magnum Prouinciae Senescalum conscriptis subitaria opera militibus, tamen viribus impar sero ac nequicquam hosti occurrere ac tam fortiter obsistere potuit, quin centum quinquaginta equitum cataphractorum turma portum tenuerit, quæ ingentem vastitatem agris & pene vniuersis Prouincie, oppidis Druentiam usque intulit, & Auenionem quo non pauci Antipapæ Benedicti partium sectatores in editiora maioris palati, secesserant firmissimoque aggere se contra ciues circumseperunt, obsidione tentauit. Verum Senescalus maioribus copiis, & maiore studio, maioré ex animo pugnam aduersus hostes iterum aggressus, propter Druentia ripam partim alios cecidit, captiuos alios & dedititios ad Iolandam Reginam Aquas Sextias in triumpho traduxit. Cæteri qui in nauibus remanserant Arelatas profecti excursionibus & latrociniis circumquaque omnia infesta reddiderunt. Ac ne oppidum Ciuitatense aliquid acciperet id genus calamitatis, Senescalus Abbati Petro Flamenqui mandarat illud probe, ne pateretur quantum in ipso esset, arcem ex inopinato ab hostibus opprimi, eamque quamprimum auxiliaria cohorte muniret. Quod cum Abbas falsa veri specie contentus (fortè in gratiam Benedicti Antipapæ à quo Abbatiam accepérat) rem ipsam improuide ac negligenter tractasset, Iolanda Regina facta iratior & stomachum

machum erumpens Petrum nocentem ac pecuniosum reum , ducentorum flororum aureorum mulcta nummaria puniuit , qui ad recuperandum ab Hispanis occupatum oppidum , stipendij loco in militum quæstum & fœnerationem translati sunt . Ladislaus tunc in Apulia regnabat Caroli Dyrrachini Regis Apuliæ ac deinde Pannoniæ filius , quem per schismatis occasionem Romam haud semel occupare conatum Alexander V. tanquam Pontificiæ ditionis inuasorem sacra ignominia notatum regno Neapolitano exuit , Ludouico Andium Rege , Ludouici eius qui contra Carolum Dyrrachinum in Apulia bellum mouens decesserat , in spem regni euocato , à quo victus ac regreslus est Ladislaus anno 1410. sed via Victoria vti nesciens Ludouicus infecta re in Gallias reuertitur.

Post Alexandrum V. factus est Papa Bononiæ Ioannes 23. anno 1410. qui sedit annos 4. menses 10. Iraque hic Ioannes XXIII. Bononiæ , Gregorius Arimini , Benedictus in Hispania , tres simul Romani Pontifices superstites vixerunt vsque dum Constantiæ publica Synodus cogeretur , autore Sigismundo Caroli IV. Imperatoris filio & Vuenceslai Imperatoris fratre nuper ex Hungariæ & Bohemiæ Rege à Sepremuiris designato Imperatore , qui vt Ecclesiæ pacem redderet legatos circumquaque misit ad Principes , tum Galliam , Hispaniam , Angliam , Italiam adire non dubitauit ipse , nec prius acquieuit quam Ioannem XXIII. qui Alexandro V. suffectus erat ad cogendum Synodum adduxit . Cœptum igitur est Concilium Constantiæ 5. Nouemb. & quinto inde anno terminatum Christi 1418. Aprilis 22. In quo postquam Ioanni XXIII. Gregorio XII. & Benedicto 13. Pontificatus abrogatus est , Odo Columna eorum loco deligitur , anno 1417. Nouemb. 11. qui dies S. Martino sacer est . Ob id Martinus V. appellari voluit . Cui Germaniæ Franciæque populis sedem deferentibus , in Italiam protinus transitus dictans *Recloren nauis in puppi non in prora esse oportere.* Ita post annos 40. schisma sublatum est , repugnante licet Benedicto qui cum anno 1424. decessisset in Hispania , ab duobus reliquis eius factionis Cardinalibus sublectus Clemens VIII. quarto post anno coactus est in ordinem . Alij duo Gregorius & Ioannes à Martino V. in numerum Patrum cooptati sunt ut eadem atas duos videnter ex Pontificibus Cardinales .

S A E C V L V M XI.

Annus Christi 1420.

A Conditu Monasterij 1000.

¶ 28. **G**Willemus III. dictus De Lacu proximè Petrum exceptit . Quæ virtutis fuerit , prudentiæ , modestiæ , mansuetudinis non est dicere , audies ab historico in Indice Abbatum qui eo nomine Guillelmum extollit , quod in Abbatem assumpsit anno 1424. sponte magistratu se abdicavit , sicque de turba & subselliis in ocium solitudinemque conferre quam cū potestate esse maluerit anno regiminis 18. Christi 1442.

Vicarij Generalis in munere Abbatis iurisdictionem detulit Percinali De Clauoto primario Monasterij largitionum Præfecto , qui anno Christi 1431. Eugenij 4. Pontificatus anno 1. Condictis Monastici sodalitij generalibus Comitiis , matronæ honestissimæ ac religiosissimæ Mariae De Espinosis orbæ viro Dionysio de Lumere Equite nobilissimo ac generosissimo, Prioratum quemdam ruralem sive sacram Cellulam dedit in Diœcesi Massiliensi, nomine *Ecclesia ruralis S. Maria Virginis sive Spelunca minoris De Balma*, quam olim Maria Magdalena in transcursu præsentia sua cohonestasse dicebatur. Peragrata mulier iam vniuersam Ægyptum & tota ferre Palæstina & Syria peregrinata erat , vt se Anachoreticis oblinueret moribus. Sed in Prouinciam deimur Hierosolymis reursa nullam solitudinem , quam ob Christi amorem persequebatur aptiorem aut votis suis conuenientiorem eo Magdalena fecellū , sine spelunca *Minori De Balma* se reperisse haec tenus affirmabat. Donatio igitur vbi ad pactionem venit , stipulata est mulier , vestigalem fundum ita se accepturam , vt oboli aurei censum indictium Monasterio Massiliensi S. Victoris quotannis penderet , tum etiam aram & facellum S. Cassiano , ac præterea Xenotrophium votiuæ peregrinationis viatoribus construeret. Parthenonem insuper virginibus ad vitam Monasticam aspirantibus , ac iis præcipue mulieribus vagis ac profugis recipiendis, quas Angli tum Galliam occupantes è patria eieculsent , agros ac domicilia vastassent atque exinanissent, conditaram certisque vestigalibus annuis instruētaram se receperat , si optatis perficiendis copiam facultatemque fortuna largita esset. Prioratum Maioris Balmæ sive S.Balmæ, vt vocant, authoritate Caroli II. Siciliæ Regis ac Comitis Prouinciarum à Monasterij S. Victoris iurisdictione distractum venisse in possessionem Fratrum Prædicatorum anno 1294. Abbe Guillelmo De Sabrano , supra meminiimus num. 116. Academia Louaniensis in Brabantia à Ioanne Burgundiæ Duce instituta à Martino V. Pontifice confirmatur anno 1426. In Italia Ladislao defuncto anno 1414. soror eius Ioanna regni hæres , probrosam agebat vitam quæ Iacobo Borbonio Marchiæ Comiti nupta eundem postea sumnum sibi ius in regno vindicantem fugere coegerit in Galliam , vbi contemptis opibus Vesontione in Franciscanum ordinem est allectus. Ioanna Martini V. Pontificis alienatum ab se animum & Sfortiæ Ducis fortissimi conuersi in se arma metuens, Alfonsum Aragoniæ Siciliæque Regem in auxilium euocat, quo cum de adoptione ac regni successione pacificetur anno post obitum Ladislai 7. Cæterum Alphonsus mulieris inconstantiam veritus maritimi regni arcibus in potestatem redactis Reginam in ordinem cogit , ipse regno potitur. Quare Ioanna Alphonso exhaeredato Ludouicum Andegauensem eius nominis IIII. & ex Iolanda Tarasconensi matre secundi filium adoptione legitimum hæredem adsciscit , quam Martinus Pontifex Maximus consentiente sacro Collegio Romæ confirmauit anno 1424. Calend. Octob. quin simul & suos consentiente eodem Cardinalium Collegio anno 1459. pridie Nonas Decemb. volente eadem Regina in Regem vtriusque Siciliæ inuestiuit , decedente sine liberis Regina , aut quoquis modo

modo regno ad Pontificiam sedem consolidato. Quod beneficiarium diploma infederationem Eugenius IV. Pontifex Maximus Florentiae anno 1436. die 14. Calend. Martij consentiente eodem ordine approbavit. Sed & Ioanna Ludouicum iam antea hæredem instituerat, regnique Siculi successorem destinauerat anno 1422. & regium nomen Ducatumque Calabriæ ab Vrsinis occupatum donauit. Itaque eò deuenientum est, vt Ducatum ab Antonio Vrsino Tarentinorum principe recuperarit. Re perfecta pacatoque regno sine liberis moritur anno 1433. Tum verò Renatus in prouinciam rediit, coque ex tempore Alphonsus sine competitori regnauit placatoque Eugenio IV. qui Martino V. vita functo subleitus erat anno 1431. ius sibi ac Ferdinando post se notho filio ratum accepit.

Anno 1427. Aurelianenses ab Anglis obsecos Ioanna Lotaringa puella armata commeatu iuuat, coactisque hostibus obsidionem relinquere ad 8. Idus Maij anno 1429. Anglos viriliter expellit, & diuina prouidentia Francicam rem mira prorsus ratione restituit.

129. Abdicatione Guillelmi fratri in *Petrum De Lacu* per adeptæ ab Eugenio IV. supremæ signaturæ rescriptum Abbatia transit anno 1442. Pontificatus Eugenij undecimo, præfusse dicitur annos 20. decepsisse anno 1462. Comitia Ordinis Generalia ex more institutoque maiorum indixit anno 1446. Quo tempore in oppido Trimariano territorij Arelatensis inuentæ sunt reliquiae SS. Mariarum Iacobi & Salomæ, opera imprimis ac studio Renati Ierusalem & Siciliae Regis ac Comitis Prouinciae, qui cum Ecclesiastem de B. Virginis & Mariarum laudibus differenter aliquando audisset, vehementi & arcano erga Marias sensu pietatis affici se sensit, remque ei quem tunc à confessionibus habebat aperuit. Cui Confessarius in eo Prouinciae loco, cui ab *Domina Marts* nomen impositum est Diuarum iacere corpora alias se legisse respondit. Responso Rex misericordie delectatus misit continuo qui sacrum locum inuiserent supplicemque ab se Nicolao V. Pontifici Maximo libellum offerri curauit, de literis ad quæstionem de mulierum sanctitate habendam impetrantis. Regis postulatis Pontifex subscripsit nullaque mora datae Pontificia literæ ad Petruin De Fuxo Cardinalem, qui tunc Auenione Gallias & Hispanias Legatus Pontificius obtinebat, cuius authoritate coacta Synodo Prouinciali inter plures Episcopos, Abbates, Prothonotarios & alios magno numero Theologiæ Doctores, qui inuentioni adfuerunt eique tanquam certæ & autenticæ subscripterunt testes viui ac præsentes anno 1448. aut 1449. numeratur hic noster *Petrus De Lacu* Abbas Sancti Victoris Massiliensis, vir bonus moribus, & vitæ integritate conspicuus.

His temporibus hoc est ab anno 1431. usque ad annum 1447. vbiique à doctis & indoctis pariter disputatur, sit ne Pontifex Concilio an Concilium Pontifici subiectum, quos Papa anathemate notauit, nam & ipse Concilium Basileense literis suis approbavit primò, postea verò abrogare conatus est reuocato inde Juliano Cæsarino Legato. Concilium Bononiæ,

niam, inde Florentiam transtulit, ubi Palæologus Græcotum Imperator præfens de S. Spiritus processione Latinis consentit, conueniuntque cum Romanis Armenij, & Indij. Græcis purgatorium, & Romanum esse vniuersalem Episcopum suadetur, quod tamen domum reuersi suasu Martini Ephesini Antistitis denuo negarunt. Sed inter Basileensis Concilij decreta illud numeratur, quod Eugenio Pontificatum abrogare & Amadeo Sabaudiæ Duci (is cum paucis familiaribus studio sanctioris vita in Ripalia secesserat) deferre ausi essent. Felici nomen inditum omne infelici. Quippe Basilea Basilicum peperisse vulgo ferebatur, qui tamen Amedeus Eugenij factione impeditus est, quo minus Romanam sedem ascenderet, adeo ut Scholæma maximum in Ecclesia sit ortum. Porro defuncto Eugenio substitutus est Nicolaus V. Lucensis ex humili loco, ut pote primo Magister, postea Subdiaconus tandem ob rem in Basileensi Synodo bene gestam Papa creatus. Is Amadeum Sabaudum Cardinalibus annumerat, & Germania Legatum creat. Bernardinum Senensem Catalogo Sanctorum adscribit, literas humaniores instaurat, stipendia viris doctis assignat, & summa liberalitate fouet non solum eruditos Italiæ sed & eos qui Constantinopoli profugerant Romam, Gazam nimurum Trapezuntium Argytopilos quorum opera omnes meliores artes renuatae sunt & redditæ emendatores. Nicolaum Calixtus III. exceptit, eoque functo Pius II. vir doctissimus qui Æneas Silvius antea vocabatur anno 1458. Pontificatum init, cuius ad bellum Turcis inferendum consilia deinceps omnia spectarunt. Obiit Anconæ anno 1464. breui tempore magna collecta gloria, sex enim dumtaxat annis præfuit. Hunc Paulus qui II. numerabatur est sequutus. Anno 1453. die 29. Maij Constantinopi post diutinam obsidionem grauissima tandem oppugnatione potitus est Mahometes Amuratæ filius cogitatione Magnus Turcarum Imperator vrbe Constantinopoli, in eaque tantam crudelitatem exercuit, ut nulla id queat oratione explicati. Cæsar Cotstantinus inter fugiendum propè portam ciuitatis trucidatus est, eius amputatum caput cuspidi infixum circumferri per vrbum voluit Turca, iussit & crucifixi Christi imaginem erigi in vrbe & super inscribi. *Is Christianorum Deus est.* Precepit autem eam stercoribus projectis ignominia causa conspurcari. Cæsaris coniux & filia vna cum aliis honestotibus matronis in conuiuio pertractæ sunt, atque ibi primum constupratae postea frustulatim disiectæ.

130. Ogerius De Anglura electus Abbatia dignitatem adeptus est anno 1463. quem prudentia, magnitudine animi, liberalitate, ac cæteris amplissima fortuna dignis ornatum fuisse virtutibus ferunt. Sic vt Episcopus Massiliensis factus sit anno 1496. 27. Decembris. Abbatialis verò præfecturæ 33. Hoc Abbatे Paulus II. bello facto Matthiam Hungariæ Regem præposuit, Cardinalibus purpuram insigne dedit. Georgius Scanderberchus vir bellicosus in Græcia Turcis resistit. Franciscus à Paula Ordinem Minimorum, Ludouicus II. Rex Franciæ Ordinem equitum S. Michælis instituit. Xistus inde IV. Pontifex Paulo subrogatus

anno 1471. Jubilæum in 25. annum reduxit & celebrauit ipse primus. In Galliis Anglorum excusso dominatu respirabat Carolus, nisi quod à bello quiete parta, domesticas in turbas incidit. Nam Ludouicus eius filius offensus patri ad Philippum Burgundiæ Duxem receptum habuit anno 1456. nec inde in Franciam rediit ante illius obitum, qui incidit anno 1461. Iulij 22. Carolus subinde Burgundiæ Dux vincitur & occiditur propè Nansem vrbem à Lotaringicis & Heluetiis, nam Lotaringiæ Duci Nau-sen eripuerat Carolus & in Heluetia Gransen ciuitatem & oppidula alia occuparat, præterea & in Gransen oppido quingentos & duodecim numero Germanos laqueo iussferat strangulari. Ast ubi Ludouicus XI. Franciæ Rex contra communem hostem cum Heluetiis ac Renato Lotaringiæ socieratem fecisset, clade ab Heluetiis accepta, Renatus non modo Pro-uinciam suam recuperauit, sed etiam aduersus Carolum contendit in Lo-taringiam; ibi dum Nanceium obsidet ab Renato Germanicis & Helue-tiis instructo victus Carolus in acie cecidit anno 1477. vnica relicta filia Maria, quæ Maximiliano Friderici Imperatoris filio nupta. Ludouicus Franciæ Rex exemplo Burgundiam veteremque in Belgica ditionem au-dita Caroli morte potestati sua subiecit. Obiit Turone anno 1483. cum prius ad se Franciscum de Paula acciuisset ex Italia virum Sanctissimum ac miraculis inclitum, à quo Minimorum Ordinem institutum alias me-minimus.

Alter Hierusalem & Siciliæ ac Prouinciæ Comes Renatus vixit sum-mè à Prouincialibus desideratus, inter suorum temporum putatus Deli-cias Ex Isabella Lotaringa vxore septem suscepit liberos, mares quatuor & puellas tres. Ioannem Calabrorum Ducem & ex eo nepotem Nico-laum, Ludouicum Pontis Marchionem, Carolum Guisæ Comitem, & Renatum, qui omnes naturæ ordine turbato patri prædecesserunt, nullis liberis superstribus. Filias habuit Iolandam Lotaringiæ Ducatus hæ-re-dem, quæ filio Vaudemontio consobrino nupsit; Margaritam Henrici VI. Anglorum Regis vxorem, & Blancam quæ in ipso virginitatis flore de-cessit. Itaque nullos habens masculos quos hæredes institueret Carolus ex fratre nepotem filiabus anteposuit, & eum testamento sibi hæredem instituit. Moritur Calend. Iunij anno 1480. ætatis anno 73. regni 47. Aquis sextiis in sua Metropoli cuius corpus Andegauium delatum in Maritano falso sepultum est. Vixit optimus Princeps adeo ut *Boni Regis* elogio publicè etiam num à nostris hominibus vulgo donetur.

Subinde Renati optimi Principis ex fratre nepos Carolus ex patrui testamento successit anno 1480. & regnauit 18. menses, testamento con-dito anno 1481. die 10. Decemb. Ludouicum XI. Gallorum Regem hæ-redem instituit, & post mortem eius Carolum filium & omnes regni Fran-cici successores. Defunctus est eodem mense Massiliæ eiusque corpus Aquas sextias delatum in Divi Seruatoris æde sacra honorificè sepul-tum est. Successit igitur ex testamento Caroli supradicto Ludouicus XI. Gallorum Rex anno 1481. Sed quoniam initio nonnulli, filiæ Lotarin-giæ partibus fauebant. Franciæ Rex ut erat prudentissimus ut Comitatus

possessionem adipisceretur , eximium virum Palamedem Forbinum hominem Prouincialem & qui suorum mores nouerat , Proregem constituit summa cum potestate & imperio , literis datis ut criminis reos aut capitatis postulatos restitueret , & quæ summi essent imperij , quod nullis post-hæc concessum est Proregibus.

113. *Robertus de Calach alias De Gicibè Britto in Ogerij Abbatis locum venit anno 1496. Pontificatus Iulij III. anno 3. spectatæ virtutis & multipli-cis eruditionis rerumque variarum cognitione insignis , qui primò Redonensis & paulo pòst Nannetensis Episcopus ac demum Reginæ Annae studiis à Pontifice Iulio Cardinalium numero adscriptus , de quo plura capite sequenti de Cardinalibus. Is erat Ludouici XII. Regis Gallorum apud Iulum secundum orator. Et quidem humili loco natum ad tantam dignitatem nō modo virtus sed principum fauor imprimis euexit, ad quem tamen tanquam ad scopulos socordia sua atque desidia ita infeliciter appulit , vt breui se Gallia expulsum naufragumque viderit , quippe delatis apud Regem æmulorum criminibus gratiæ Iulij Romani Pontificis affectatae supra suam suspectus , cùm studiosius partes aduersariorum tue-ri ac diligentius aliena quam propria sibique à Rege commissa suscipere negotia videretur , simul honore ac sacerdotalium beneficiorum omnium quibus in Gallia fruebatur redditibus exutus est. Quo fastigio deiectus in eam paupertatem vel potius egestatem ac mendicitatem redactus est , vt ad vius vitæ necessarios stipem à Collegio Cardinalium susciperet. Romæ mortem obiit gloriae fortunæ exitum fortitus inglorium anno 1513. die 9. Nouembr. Præfecturæ Abatalis 18.*

Quis toto hoc tempore status esset regni Siciliæ ac Comitatus Prouinciae nostræ , annales loquuntur. Carolus VII. Franciæ Rex suscep-ta belli expeditione ad Neapolitanum recuperandum regnum , quod ab Renato Andegauensem Duce in Ludouicum XI. patrem eiusdem Caroli translatum Ferdinandus occupabat Alphonsi magni filius & alterius Alphonsi pater Regis Aragonum anno 1494. superatis Alpibus in Italiam descendit , quam cum repentina terrore complexset , expeditum per Tus-ciam Romanam vsque & Neapolim deinceps iter habuit. Romæ ab Ale-xandro VI. Constantinopolitani Imperij titulum accepit anno 1495. cum superiore Ferdinandus iam excessisset , cuius filius Alphonsus aduentus Caroli perterrefactus in Siciliam traiecit , ac regno se abdicans id Ferdi-nando filio reliquit. Ferdinandus metu Francorum in Ischiam insulam se- fe recepit. Carolus Neapolim ingressus die 22. Februarij breui toto regno-potitus est. Sed extemplo in Franciam remigrans , documento fuit quanto difficilius sit tueri res quam parare. Tam felix victoria omnes fermè Christianos Principes sibi metuentes in Francum armauit. Haud procul Parma dubio marte dimicatum est. Rex Francus amissò exercitus robore ac flore discessit. Itaque Ferdinandus Rex qua fauore procerum qua auxiliis Regis Hispaniæ , Consalui eximij Ducis opera regnum Neapolita-num facilius penè quam amiserat recepit. Carolus primus omnium anno 1486. mense Octob. Comitatus Prouinciæ & Forcalquerij & terras quæ illi:

illi adiacent regno (quoad protectionem tantum) viuiuit, hac lege ut Comitatus ipsi proprium nomen, dignitatem, statuta, consuetudines, mores, priuilegia, libertates & immunitates retinerent. Hinc in omnibus principalibus literis quas solent optimi principes decernere, se Regem Gallorum & Comitem Prouinciae ac Forcalquerij terrarumque adiacentium nuncupat. Quoniam Comitatus Prouinciae & Forcalquerij terrae que illis adiacentes ut vulgo dicuntur in regnum cooptatae sunt, non accessorie sed æque principaliter ut fuse lateque disputat Declaperis in Epitome historica de Prouinciae Comitibus & alibi. Carolus mortuus est anno 1497. cui successit Ludouicus XII. tunc Aurelianensem Dux qui anno 1498. eamdem confirmauit vniōnem & denuo principaliter adiunxit. Est vero 25. Comes Prouinciae & Forcalquerij. Quod autem supereft de Franciso I. Henrico II. Francisco II. Carolo IX. Henrico III. Henrico IV. Ludouico XIII. & Ludouico XIV. nunc fœlicissime regnante ex Francica repetes historia.

132. *Claudius de Carsonville* vacantein Roberti morte Abbatiae titulum accepit anno 1514. Diu Monasterij Chiriaci in Diœcesi Mimatensi, tum S. Amantij in Ruthenensi nec non Parthenonis Artacellæ in Aquensi Prior fuit plurimaque Scientia ornatus, & in negotiis sæcularibus versatus sedis annos 4. viuendique finem fecit anno 1517. Hic postremus censetur inter Abbates titularios ut vocant, quiq; dominio nativo gentilitioque iure per Monachorum suffragia & institutionem beneficium adepiti Abbatiam administrarunt. Nam cæteri deinceps sola Pontificum aut Regum voluntate administrationem ac possessionem facultatum Monasterij fiduciario duntaxat titulo adiere. Hoc tempore post Iulium II. factus est Papa Leo X. Florentinus Laurentij Medicis filius. Is Ducem Vrbinatem deiecit, musicorum studiosissimus Anno 1515. 8. Calend. Febru. Franciscus Valesius apud Remos Rex inaugurator tum anno 1516. expeditione Mediolanensi suscepta cum Heluetiis pugnans victor euadit, Mediolanum recipit, Maximilianum Sforiam Ducem captum in Franciam mittit, cum Heluetiis fœdus init. Anno 1517. remissio & venia scelerum omnium indulta à Leone Pontifice iis qui aut nomina darent aut bona sua erogarent in expeditionem Turcicam, quæ Cruciata vocitata est. Qua occasione Martinus Lutherus Saxo Ordinis D. Augustini primum aduersus Indulgentias Pontificis scripsit, mox peiora ausus unde non pauci nec parui in Ecclesia Germanica tumultus orti sunt. Quare ipse cum suis sectatoribus à Romano Pontifice & Cardinalibus anno 1520. die 37. Iulij hæreticus renuntiatus est.

S A E C V L V M XII.

Annus Christi 1520.

A Conditu Monasterij 1100.

133. **A**ugustino Triuultio Mediolanensi Papæ Iulij II. cubiculario ac deinde Leonis X. summus Abbatiae Magistratus mandatur

anno 1517. studio Francisci Regis Christianissimi, ad quem ius lectionis nominationisque spectabat & autoritate eiusdem Leonis qui hominem non solum sacerdotalibus praediis sed etiam purpura ornauit. Nam Triuultios tunc fuisse Gallicarum in Republica partium liquido constat ex Annalibus Ludouici XIII. vbi dicitur Triuultium qui Isubres eiusdem Regis nomine gubernabat quod Guelphicæ factio[n]is esset, Mediolanenses odisse, nam haec ciuitas Gibellinorum parti ex antiquo fauebat, propterea Ludouicum Sfortiam apud Maximilianum degentem clam reuocasse seque illi tradidisse anno 1500. Verum paulo post captus Ludouicus à Francis cum Cardinali Ascanio fratre ad arcem Lochensem, id oppidum in Turonibus situm est, in custodiā mittitur in qua 10. annos vivit. Egit verò Augustinus Romæ apud summum Pontificem Galliæ patrōnum ac præsidiarium tutorem, ut vocant, ac Comiti Ioanni Ludouico De Fiesco occulta illa, quæ inierat consilia, in quibus haud exigua rei Gallicæ verteabantur commoda & momenta, designauit ac tandem suavit. Præest Augustinus Abbatia annos triginta supra unum fœlici vero exitu diem obiit Romæ 13. Calend. Augusti anno 1548. Pontificatus Pauli III. anno 14. sepultus ad Populum. Inter hanc Leo Pontifex moritur Adrianus VI. Traiectensis præceptor Caroli Imperatoris moderatae vitae homo in eius locum sufficitur, sedit menses 20. Pontificatum eius Rhodiensis clades funestum fecit. Rhodus quippe dum Christianorum Principum cunctantur auxilia à Solimano in deditio[n]em accepta est anno 1522. Inde Rhodiis Equitibus Melita assignata. Per idem tempus Belgriadum quoque Hungariæ propugnaculum amissum. Anno 1523. Clemens VII. Florentinus Leonis X. patruelis summus Pontifex salutatus, præst rebus annos 11. Qua eadem ætate Iesuitarum societatem à viro Sancto & nobili Ignatio De Loyola in Cantabria nato institutam Paulus III. confirmandam duxit, quod præclaro pietatis exemplo & religionis augmento S. Ignatiū asseclas in dies excrescere, & à tam pia iam tum optimorum hominum Societate, maiora semper Christiana Reipublicæ incrementa expectari posse sapientissimus Pontifex animaduerteret. Annum 1525. Francorum clade insignis fuit. Franciscus Rex Franciæ dum Papiam obsidet amissio exercitu in Cæsarianorum potestatem venit. Inde abductus in Hispaniam sese filiis traditis, filios vices centenis aureorum millibus redemit.

134. Sublato è viuis Triuultio sublegitur Abbas *Iulius de Ruvere* siue à Robore Ducis Vrbinatis filius ideoque Cardinalis Vrbinas dictus anno 1548. qui humanitate, iustitia, mansuetudine etiam ante purpuram effulgit. Factam habuit ab Henrico II. Rege Christianissimo designationem & nominationem tum à Paulo III. qui iam eum in Cardinalium munerum cooptauerat, beneficij collationem. De hoc praconium faciendi locus erit infra cum de Cardinalibus. Mortem obiit Forosempronij III. nonas Septemb. anno 1578. Cadauer eius Vrbinum transportatum in templo S. Claræ conditum fuit. Secundum hanc S. Franciscus Xauerius è Societate Iesu à Paulo Legatus in Indiam non modo Indiae ultimique Orientis

Orientis oras & Molucas Mauricasque Insulas Christianis excoluit institutis, sed etiam Iaponiam regionem satis amplam in ultimo Orbis terræ-angulo sitam Euangelio imbuit primus.

135. In amici Petri Rodulphi gratiam commodumque abdicavit Abbatiam Iulius De Ruyere apud Iulium III. summum Pontificem anno Christi 1550. Praefuit Rodulphus annos 5. duntaxat, nam placuit viro religiosissimo ad tranquillioris vita portum appellere, & Abbatis munere quo per honorifice fungebatur ea lege decidere, qua posset ius eius possessionemque gratis Laurentio Strozio amico suo transferre. Fuit Rodulphus patria Florentinus peræque nobilis & eruditus, Mediceorum familiae cognatione proximus. A Gallorum Rege Henrico II. amplissimo & doctissimo Episcopatus Albiensis censu auctus, nunc aspirante eadem Regij favoris aura nostrorum Abbatum iuribus ac titulo cooptatur.

Secundum hæc Caluini per Gallias nouus increbuit error, & qui illum spargebant, fictæ integritatis fuso ac specie haud paucos illexerant. Contra hos omnes Tridenti per id tempus Synodus habebatur, anno cœpta 1545. Paulo III. Romano Pontifice sed ob civilia Christianorum Principum dissidia in longum extracta, sub Pio denique IV. anno 1563. finem accepit. Tum etiam Carolus V. Imperator rerum humanarum tædio & amore secessus, anno 1555. apud Bruxellas regno se imperioque abdicans illud in Philippum filium huius verò administrationem in Ferdinandum fratrem transtulit. Hoc velut onere leuatus in Hispaniam nauigauit, ibique se S. Iusti monasterio sepstis, vbi anno 1598. Ferdinando per septemueros renuntiato Imperatore viuere desit.

136. Laurentius Strozinus Florentinus Philippi Strozij perillustris ac præpotentis viri ac Clarices siue Claræ Mediceæ Leonis X. neptis ac principis filius ea qua dictum est lege successit anno 1555. Is castrensi virtuti ac militari, cui primum incubuerat nuntio remisso cum se ad Clericorum sacrum Ordinem ac numerum aggregasset, Henrici Regis Christianissimi Consiliarius primù tum Episcopus Biterrensis, tam nobilitatis quam prudentiae ergo, Presbyter Cardinalis S. Balbinæ absens creatus est Rome à Paulo IV. anno 1557. Idibus Martij ac deinde Episcopus Albiensis, mox Archiepiscopus Aquensis & vniuersitatis Cancellerius renuntiatus, Massiliæ iuramentum præstít in manibus Primicerij Domini Nicolai De Flotte in supra Aquensi curia Senatoris integerimi anno 1566. Obiit Auenione 1571. 19. Calend. Ianua. præfectura sua Abbatialis anno 15. Hoc Abbatte Marcellus II. Veteri Sanctitate Pontifex à Deo ostensus magis quam datus anno 1555. vix trium hebdomadarum Pontificatum gessit, quo tempore tot tamque illustria Pontificiarum virtutum documenta dedit, vt in plurimos annos desiderium reliquerit sui, Paulus IV. inde successit Ordinis Theatinorum conditor idemque Orthodoxæ religionis vindicta acerrimus. Multa & præclara eius instituta etiam nunc vigent, ex quo numero illud est vt Iudæi certis septis inclusi habitent croceis pileis insignes. Cæterum Christiana religio in Oriente & India magnis auctibus crescebat. Itaque Paulus Lusi-

tani Regis rogatu aliquot inibi sedes Episcopales instituit. Angliae regnum Mariæ Reginæ morte ad Elizabetham Boleniæ filiam deuolutum est & Angli ad errores pristinos reuoluti. Anno 1558. Henricus Franciae Rex pacem cum Philippo Rege affinitatēmque iunxit, filia nupta & data in coniugium eidem Philippo anno 1559. Iunij 29. verum ut humanæ res sunt tanta hilaritas breui ingenti mœtore compensatur Henrici Regis obitu, qui per ludicrum certamen equitum, lethale in capite vulnus accepit, obiitque Iulij X. ætatis 43. regni 13. Pius V. Pontifex Paulo successit anno 1560. Is Ferdinando Cæsari Augustales titulos detulit, in Pauli IV. cognatos grauiter animaduertit. Tridentinum Concilium à Paulo III. inchoatum, integratum à Iulio, ab se renouatum absoluit ingenti rei Christianæ bono. Post infelicem Henrici Regis casum Christiana religio ruere cepit, nam cum Francisci II. ac deinde Caroli IX. Regum pueritia contemptui esset, Caluiniani ingentes excuere motus. Etenim Principe Condensi & Admiralio Franciae Ducibus multas vrbes Regi ademptas sua peste oppleuerant, atrocissima supplicia Catholicis inferentes sacraque omnia populantes. Pius exinde V. subrogatus anno 1566. Elizabethæ Anglorum Catholicis infestæ anathematis notam inusit regnique ius ademit. Ad hæc perfecit ut Carolus IX. Rex Franciae decretum Aurelianense de libertate religionis aboleret.

137. Altero circiter ante obitum anno nempe 1570. Strozius cognato suo nobili ac noto *Iuliano De Medicis* Abbatiam S. Victoris Massiliensem simul atque Archiepiscopatum Aquensem gratuita munera traditione detulit. Magnam Mediceorum familiam prisca & insigni nobilitate Hetruriæ, Sceptro Imperatorum & Regum affinitatibus claram quemadmodum Cardinalitus apex sed magis Apostolicae sedis fulgor illustret, fuse capioseque testantur sacri & prophani annales. Sæculo integro non vertente quatuor in summa ea sede colluentes Christianus orbis aspexit, Cardinales ætate penè suppare omnino octo. Si regium requiras diadeima duas recens habuit Gallia reginas Mediceas, Catharinam Henrici II. coniugem ac trium in paterno regno Valesiorum fratrū sibi succendentium optimam parentem; Mariam alteram quæ Ludouicum Iustum Henrici Magni filium Galiarum atque Europæ delicias, edidit. Sed hic de Iuliano nostro est quod breuiter dicam. Strozio graui iam annis ac meritis consanguineo, attributum esse à Pio V. Pontifice ex Regis Caroli IX. nuncupatione Iulianum de Medicis, ex Biterrensi primum Episcopo, tuum ex Albensi successorem Archiepiscopatus Aquensis & Abbatia S. Victoris Massiliensis ad annum 1507. Quem præsulem qui norit fateatur necesse est non solum prudentia, sed & magnitudini animi, liberalitate ac cæteris amplissima fortuna dignis virtutibus ornatum fuisse. Monumenta Vniuersitatis Aquensis inter magna notæ Cancellarios Iulianum De Medicis Archiepiscopum adscribunt anno 1571. Pater illi fuit Petrus Franciscus De Medicis, Mater Maria Soderini pietatis ac religiosi studio clarissima fœmina & inter Florentinas familias illustrissimo ac nobilissimo genere orta, quorum sollicitudine iam inde à puero liberalibus

talibus disciplinis imbutus & pari mornm elegantia ornatus magna optimæ indolis & futuræ magnitudinis haud obscura argumenta præ se ferebat. Maiorum vestigia persequutus, quos foederatos & necessitudine atque armorum societate iunctos habuit Gallia ad hanc sibi à Carolo Rege Christianissimo promerendam gratiam viam aperuit. Sed & maioribus donis auctus digna tanto præsule purpura gentilitia effulsiſſet, si temporum ratio & valetudo corporis suisſent illum amplius superuiuente. Gessit munus officiumque Abbatis annos 16. cessitque dignitatis iure ac possessione Roberto Frangipani anno quo cessit è vita 1588. eius corpus datum est ad Sepulturam in Monasterio S. Victoris Massiliæ.

Hoc tempore pugnatum est nauali prælio contra Turcam ad Nau-pactum Corinthiaci sinus oppidum. Pio V. summo Pontifice certam à Deo pollicente victoriam, & manifestum inita pugna cœleste auxilium fuit. Ventus qui aduersus nostris erat, in hostem versus: hostilis classis victa captaque est memorabili ad posteros victoria, qua fusi fugatique barbari, ducentæ triremes partim capta partim depresso, Turearum cœfa vel captiua fuere ad 25. millia, viginti Christianorum libertati reddita. Atque hoc ultimum Pij V. mortalium operum fuit. Gregorius XIII. deinde Pontifex summis Patrum studiis lectus 3. Idus Martij anno 1570. cuius Pontificatus initio perduelles Hugonoti qui in apertam rebellionem eruperant, magno numero Lutetia trucidati sunt cum ad celebrandas Henrici, Borbonij Nauarræ Regis qui tum illarum partium erat, cum Margareta sorore Caroli nuptias eō frequentes adueniſſent. Pari in plerisque Galliæ urbibus cœde mactati sunt haeretici. Ea Lutetiæ inchoata est 9. Calend. Septemb. anno 1572. die S. Bartholomæo sacro, à quo deinceps nomen inuenit. Anno 1585. Gregorio sublectus Sixtus V. publico in Senatu Nauarræ Regem Hentricum Borbonium, Principem Condensem Anathemate percussit, & Oratorem Galliæ Regis quod ab eo Apostolicus Nuntius à Sixto missus non reciperetur Roma excedere iussit. Inter hæc conspiratio Francorum procerum de profligandis haereticis ingentes turbas conciuit in Gallia, eoque res demum erupit ut Henricus Guisius conspirationis princeps, & Ludouicus Cardinalis eius frater per Blesensia totius regni Comitia iusu Henrici III. Galliæ Regis interficiunt. Cardinalis Borbonius Archiepiscopus Lugdunensis, Dux Nemoniensis aliquique eius factionis proceres in custodiā dantur. Sequutus Sextum Urbanus VII. anno 1590. qui die à Pontificatu XI. diem clausit extremum. Subrogatus Urbano Gregorius XIV. Pontificatum propè annum gessit. Innocentius IX. deinde creatus Pontifex trimestris, cui sublectus Clemens VIII. anno 1592. clauum tanti imperij tenuit, & Reipublicæ Christianæ gubernacula tractauit annis omnino tredecim.

138. Robertus Frangipany Romanus abdicationis ope nactus Abbatiam à Iuliano Mediceo anno 1588. rexit annos circiter 34. viuendique finem fecit 17. Aprilis 1622. Ex gente Frangipany non minus egregiis belli facinoribus quam perillustri & supra sexcentos atque amplius annos per antiqua nobilitate inclyta natus est. Robertus literarum studia

post peractam pueritiam in patria cum transgesset Philosophiae aliarumque bonarum artium cupidus in Academias peregrinatus est, quibus bene cultus mox Romanam curiam petuit ubi rerum ciuilium usum comparuit ac nobilissimæ familie suæ morumque commendatione omnibus acceptus præsertim Clementi VIII. & Henrico IV. Francorum Regi, quorum foederati stipendiariique ut plurimum fuere Frangipany municipes, utriusque animum & gratiam sibi in eo conciliasse videtur quod cum Julianus Medices optaret de Abbatis S. Victoris Massiliæ Officio descendere, atque illud mox paulo ante mortem in Regis, cuius benevolentia ad se profectum erat, libera potestate reposuisset nihil abfuit quin illo statim munere Frangipany nostri virtutem ornaret.

Hoc Abbatte Henricus IV. Galliae Rex uxorem duxit Mariam Medicam Francisci olim magni Etruriae Ducis filiam, cum enim anno iam superiore 1597. Clemens VIII. matrimonium quod inter Regem & Margaritam Valesiam sub Carolo IX. contractum fuerat de partium consensu nullum esse declarasset, tum propter consanguinitatem de qua nulla sufficiens extitisset dispensatio, tum propter alias allatas atque probatas causas, rex hoc anno 1598. prædictam despondit sibi Mariam, quæ mensisse Nouemb. Massiliam appellens Regio Comitatu Lugdunum ad Regem deducitur, ubi exente anno nuptiæ conficiuntur, solennia celebrante Legato Aldobrandino Anno 1603. Societas I e s v ante annos I X. Lutetia aliisque ciuitatibus Senatus consulto iusta cedere pristinas in sedes Regis edicto reuocatur, exente anno 1603, quod edictum Senatus Parisiensis 4. Nonas Ianua. sequentis anni ratum habuit. Eadem Societas à plerique regni ciuitatibus expetita summa Regis humanissimi voluntate paſſim scholas aperire ccepit. Anno 1610. Martij 14. Lutetiae Parisiorum vnius detestandi sicutij parricidium abstulit Henricum IV. postridie quam incredibili apparatu Mariam coniugem apud D. Dionysij oppidum, ut reginas mos est, vngendam coronandamque curauerat. Successit in regnum Ludouicus XIII. eiusdem Henrici filius natu maximus, qui nondum annum etatis nonum impletat. Collata est regni administratio reginæ eius matri donec ipse adolesceret, qui interim Octobri sequenti inauguratorus est Rhemis & sacro Chrismate vñctus à Cardinale Ioieſio, qui & ipsum baptisauerat & reginam inaugauerat.

SÆCULVM XIII.

Annus Christi 1620.

A Conditu Monasterij 1200

139. **C**aducam morte Roberti Abbatiae possessionem init Antonius Borbonius Regio Francorum genere ortus, cum enim Henrici III. morte Valesiorum stirps regno idonea desisset Borboniorum in familiam ut agnatione proximam iam rerum summa deflexerat, cuius origo ab Roberto Claromontano Comite, S. Ludouicis secundo filio deducitur.

Is Ludouici XIII. frater creatus, primum Abbatia Parisiensis S. Germani De Prato, tum huius Massiliensis S. Victoris amplissimo censu fuit auctus anno 1623. Praefuit annos circiter 10. longioraque Imperij spolia sibi pollicentem anno 1632. vita destituit. Aetate incunre puerili conceptam omnium opinione spem ratam exploratamque reddidit, tot illis præstantium virtutum indicis, quæ vel id temporis haberet. Præstabat ingenio peracti excellentique cuius fuit ad omnes artes tanta industria, vt in Flexensi Collegio Societatis Iesu vbi scholatum officia diligenter obiuit, non modo in eloquentia schola eruditionis facundiæque palam tulerit, sed & in Philosophia & Theologia æquales inter, omnium rerum quibus ornari studia ista solent, principatum obtineret. Animus item honestæ laudis ac gloriæ incitatus stimulis, natura docilis & ad singentis arbitrium tenera, candidi mores & amabilis indoles, cuius officio & vsu penè quotidiano tantam sibi benevolentiam, conciliauerat ab Rege Ludouico, vt ipsum præ ceteris in amoribus & deliciis Rex haberet. Hæc & alia id genus quamvis magna per se se tamen in Antonio non nisi semina erant & initia quibus ad dignum principe decus sensim perficerentur, & adolescerent eius præclara merita.

140. Alter ab hoc Abbe fuit *Ludouicus De Nogareto* anno 1633. vir admodum literatus & literatorum valde amans, multarumque rerum scientia instructus. Sic enim puer nobilissima stirpe atque, indole sine parentis hortatu, sive suapte sponte in nostro Flexensi Collegio literarum studia exercuit, non vt eas oblectamenti & acroamatis duntaxat adhiberet loco, quod plerisque ordinis illius vel palam vel vsu tacito ac iudicio persuasum videtur, vt quisque summo loco natus est, ita nimis oportere cum otiosis illis & inertibus studiis habere commercij: sed ad gymnasij ædes vltro accederet ipse quotidie neque in scholarum officiis obeundis proprium sibi quicquam præter ceteros assumeret, ac demum ea quæ pars virilis postulat onera curationesque suscipiens, pie-tate, prudentia, rerum ciuilium agnitione & eloquentia cum excolleret, ab eminentissimo Cardinali Armando Du Plessis De Richelieu primum à Secretoribus consiliis exceptus magnam sibi apud Ludouicum XII. gratiam & benevolentiam conciliarit, cuius autoritate designatus Archiepiscopus Tolosanus postremo absens Romæ in Cardinalium Senatum ab Urbano VIII. adlectus fuit. Vnde non vulgarem in gerenda Republica autoritatem, quippe in eum grauis sæpe negotiorum moles inclinabat, & nominis singulariem amplitudinem habere cœpit. Regij exercitus in Italia primario quasi iure præfetus multos consilio suo egit viator ex Hispanæ factionis auxiliaribus copiis triumphos. Quo in munere obeundo decessit in Italia præfecturæ Abbatialis anno 7. Christi 1639.

141. *Alphonsus Du Plessis De Richelieu* Armando fratre Cardinali natu Prior visus est Ludouico XIII. qui Romano Pontifici nominaretur successor Ludouici in Abbatia nostræ infulis paulo ante demortuus. Et Regis quidem beneficium amplexus & veneratus Alphonsus an. 1640.

ea vitæ integritate & in amplissima fortuna moderatione suis quasi lumenibus resplendet, ut eius radiis & colore purpuræ omnes usquequam superiorum Abbatum infulæ collustrentur. Aquensem primo Archiepiscopatum regere iussus hanc laboriosam Prouinciam ita suscepit, ut quod Pontificij esset muneris nihil prætermisum pateretur. Paucis inde post annis ad primariam Galliarum sedem. Lugdunum traductus, omnes eius officij partes accuratissimè est perfundetus. Hinc euocatus ad Romanam purpuram quam anno 1629. exente, ab Urbano VIII. est promeritus, posteaquam & honorificis Regis literis fuisse flagitatum, & legi, quæ fratres duos simul in Cardinalium Senatum cooptari verat, in gratiam Armandi fratri, & eius in Ecclesiam præclara merita Pontifex derogasset. Sed hæc tarda licet ac sera nimis imperij felicitas fuerit, ita tamen fortunent superi, ut sit fama & laude perenni.

C A P V T XXVI.

*Quo tempore, qua occasione in S. Cassiani regulam, Regulam
S. Benedicti sese religiosa, quadam insitione transmisit?*

C ap. 6. n. 16. **Bonavent. in Regu. S. Frat-**
cis. cap. 2. **Hugo. ad Re-**
gulas August.

1. **A**bbatum ac Prælatorum viuæ voci accedere debet proximè, scripta vox regularum, sunt enim quasi ossa neruique religionis ut sine iis nulla possit bene consistere. Quo regulæ nomine vtitur Apostolus ad Galatas scribens. *Quicumque hanc regulam sequunt fuerint pax super illos & misericordia & super Israël Dei.* Doctrinam scilicet Christianam ipsis expositam & enucleatam intelligit. Large fuseque Bonaventura ad particulates religiosorum familias traducit, quoniam in his regulis Christi doctrinæ perfectius interpretatam quam secularibus tradi soleat, & consiliorum Euangelicorum exactissima obseruatione magis ut ita dicam expolitam esse perspicimus. Et quidem Regula, si ad eius primam significationem attendamus, norma est qua lineas rectè ducimus & in destinatum punctum dirigimus. Inde vero ad præceptiones religiosas hoc nomen translatum est, quia ut actiones nostras velut lineas quasdam in Deum finem nostrum ducamus his institutis quasi regulis ne exorbitent, attente metimur. *Hæc præcepta*, inquit Hugo Victorinus, de regulis Augustini loquens, ideo regula appellantur, quia videlicet in eis nobis rectè viuendi forma exprimitur. Regula autem dicitur eo quod rectè regat vel doceat.

Platus lib. I.
cap. 15.

2. Verum enim & scitum est quod Aristoteles scriptum habuit in libro De legibus, eas omnino ad regendam & administrandam Rem publicam necessarias esse, reddit autem causam, Hieronymo Plato interprete in libro de bono status religiosi ubi de utilitate ex regulis scriptis, quia virtus bonum est arduum ac difficile ac laboriosum, non enim eiusmodi est quod nobis ingeneretur aut nobiscum nascatur, sed studio ac sudore acquirendum est. Itaque cum plerique hominum laborem fugiant & utilitatem quæ tam caro constet negligant, aliquid requiritur quod

quod eos impellat ac penè cogat hanc autem bene viuendi necessitatem à lege imponi, qua ramen illud assèquimur vt cum initio necessitate hac coacti bene viuere ceperimus, afflictudo deinde & ipsa exercitatio & quasi experientia quædam eius suavitatis quæ in virtute lateret, eam nobis voluntariam amabilèmque reddat. Quod confirmat Hieronymus in Epistola ad Rusticum. *Tibi cum in Monasterio fueris hac facere non licebit,* Epist. 4. & inolescente paulatim consuetudine quod primum cogebaris, velle incipes, & delebit te labor tuus oblitusque præteriorum semper priora se taboris. Quare idem Philosophus Recipublica formam, quam optimam querit, sic instituendam putat. Vt lex ipsa vigeat, & quodammodo sola regnet ac regat. Magistratus autem & princeps sint tantum ministri & custodes legum, sed ita vt authoritatem habeant eas & interpretandi & supplendi etiam si quid emergat, quod sermone illo generali, quo lex vtitur, minus prouideri aut comprehendi possit.

3. Præterea regulam non modo rectè regere sed rectè etiam docere addit Victorinus cui sententia omnino congruit ille Platonis locus in Plato. Dialo. quo differit necessarium esse vt hominibus leges ponantur quo secundum 9. de legi. leges viuant. Quoniam nullius hominis ingenium ita natura institutum sit, vt quæ ad humanæ vitæ bonum conferunt sufficienter cognoscat, aut si cognoverit semper exequi possit, aut si possit velit. Ita autem descriptæ itaque factæ sunt religiosorum regulæ, vt nullam partem vitæ nostræ relinquant quam non informent, interiora, exteriora, animum, corpus, publicè & priuatim, domi & foris ideoque similitudinem in iis ducit Hieronymus Platus ibidem ex Aphorismis Medicorum ad tuendam sanitatem vel ex eo quod in longo accidit ac dubio itinere, si quis accuratam totius viæ descriptionem & indicem secum ferat vt enim illud ad morbos hoc ad errores vitandos plurimum conferat, ita ad animum suis item erroribus suisque langoribus qui multo sunt grauiores liberandum, incredibilem in modum prodest, talem inuenire vitæ degendæ rationem ac methodum, ex qua te ipsum componere & quasi ad speculum fingere queas, & in qua meditari quid tibi amandum & inquirendum, quid contra exuendum quidve fugiendum sit.

4. Atque his tum rationibus quas dixi, tum aliis adducti veteres Monachi qui sacros Ordines fundarunt ab ipso familiarum ortu hoc aggressi sunt statim, vt leges suas conscriberent ac vitæ religiosæ tyrunculos suis institutis temperarent. Regulam Pachomij quæ ab Angelo fertur dictata apud Palladium in historia Lausiaca capite de Tabennesiotis, de Ægyptiaca lingua in Græcam translatam, fecit Latinam Hieronymus, ac tempore Athanasij & occasione aduentus eius in urbem publicatam ac susceptam in Italia fuisse colligitur ex codem Hieronymo Epist. 16. ad Principiam dicente. Nulla eo tempore nobilium fæminarum nouerat Rome propositum Monachorum, neque audebat propter rei nouitatem ignominiosum, vt tunc putabatur, & vile in populis, nomen assumere. Hac ab Alexandrinis prius sacerdotibus Papaque Athanasio & postea Petro qui persecutionem Ariana heresios declinantes quasi ad tutissimum communionis sua portum

656 S. Cassianus illustratus seu Chronic. vita,

Roman confugerant, vitam B. Antonij adhuc tunc viventis Monasteriorumque in Thebaide Pachomij & virginum ac viduarum didicit disciplinam. De Sozome. li.3. Pachomio & eius regula plura Sozomenus & Gennadius in Catalogo. Regula Orsiensis habetur excusa tomo 4. Bibliothecæ Patrum vbi liber inscribitur *Regula de institutis Monasticis.* Fuit S. Pachomij discipulus ut multis in locis eiusdem regulæ videre est quibus S. Pachomium patrem suum appellat. De eo agit Gennadius in Catalogo vbi eum vocat collegam Pachomij & Theodori. Græci autores mentionem faciunt, Socrates, Sozomenus, Palladius Regula Macarij & aliorum SS. Patrum quam ex antiquis tabulis & MM. SS. se collegisse testatur Autor Concordiae regularum apud Hugonem Menardum. Atque hunc titulum præfert. *Incipit regula Monasteriorum vel Deum timentium discipulorum id est Serapionis Macarij Paenuti & alterius Macarij.* Autores vero huius regulæ prænominati videntur esse duo celebres illi Macarij, quorum alter Ægyptius alter Alexandrinus dicitur, de quibus agunt fere omnes historici supra laudati. Serapion qui prope Arsenoitem circiter decem millibus Monachis præfuit in Ægypto, de quo Sozomenus. Paphnutius vero Abbas Monasterij in Thebaide & anachoreta ultima solitudinis in regionibus Heracleos, de quo in vitis Patrum. De eo etiam agunt Cassianus, Palladius in Lausiaca, illius item & duorum Macariorum meminit Sidonius ad Faustum Reiensem. Nunc duo Macarij nunc & Paphnutius heros. Ratio est quia eodem tempore in Ægypto ut liquet ex præfatis authoribus vixerunt & simul de componenda regula conuenire potuerint. Regula Pauli & Stephani extat in codice M. S. Bibliothecæ Floriacensis unum & 40. capitula complectens sub hoc quidem titulo. *Incipiunt capitula pro quibus sunt ammonendi fratres Pauli & Stephani.* Et initio regulæ hæc habentur. *Incipiunt tituli pro quibus sunt fratres ammonendi Pauli & Stephani.* Regulam Tarnatensis Monasterij assertunt nonnulli esse regulam celeberrimi illius Monasterij Agaunensis, quod in Heluetia de nomine S. Mauritij & sociorum conditum est, eo quod Tarnadæ locus cuius meminit Antoninus Augustus in Itinerario, idem sit cum Agauno horum Sanctorum passione celebrato. Regulæ S. Cæsarij Arelatenfis Episcopi meminit Fortunatus ad S. Martinum Gallicæ Episcopum. Atque ascita sibi seruetur in urbe Genesi Regula Cæsarij præfulis alma py. Qui fuit anistes Arelas de sorte Lerini. Tum alibi. Regula Cæsarij linea nota tibi est. Et infra. Concidente fidem Christi Radegundis amore Cæsarij lambit regula quidquid habet. Mentio sit apud Gregorium Turonicum in Epistola Episcoporum ad S. Radegundem. Tamen specialiter definimus si qua sicut dictum est de locis sacerdotilibus nostræ gubernationi commissis, in Pißawiensi ciuitate vestro Monasterio meruerit sociari, secundum beatæ memoriae Cæsarij Arelatenfis Episcopi constituta nulli sit ulterius discedendi licentia. Et capite sequenti. Arelatem urbem expertunt de qua regula S. Cæsarij atque Cæsaria Beata suscepit Regis se tuitione munierunt. Item capite sequenti in Epistola S. Radegundis. *Insuper Congregationi per me Deo praestante collecta regulam sub qua S. Cæsaria dedit quam sollicitudo B. Cæsarij antistititis*

antistitis Arelatensis ex institutione SS. Patrum conuenienter collegit adsciri.
 Hanc regulam ut clarum est ex locis citatis S. Cæsarius sorori suæ S. Cæsariae eiusque sanctimonialibus scripsit. Duas regulas scripsit Aurelius Episcopus Arelatensis & Cæsarij successor, alteram sanctimonialibus alteram Monachis ut videre est apud Tritemium libro de proprietate Trite. cap. 5.
 Monachorum. Regula S. Ferreoli à Tritemio ibidem laudatur sub nomine S. Ferreoli Episcopi & Martyris, verum huius regulæ autor se in præfatione quidem Episcopum nominat, martyrem nemo alias à Tritemio appellat. Fuit Uticensis Episcopus in prima Natbonensi, nepos & in ea sede successor S. Firmini ut habetur in eiusdem Firmini vita M. S. Erat autem cum institutus optimè tum etiam perfecte eruditus, qui Epistolas instar Sidonij composuit, teste Gregorio Turonensi. Porro Lucretius Gregor. lib. 6. Dienisi Episcopo regulam suam inscribit viro sibi coniunctissimo officiis, vsu, consuetudine. Regula S. Isidori Hispalensis Episcopi extat inter eius opera Coloniae edita anno 1617. Hanc recenset inter S. Isidori scripta S. Braulio Episcopus Cæsaraugustanus. *Monaistica regulæ librum unum pro patria vsu & inualidorum animis decentissime temperauit.* Regula S. Fructuosi Bracarensis Episcopi quæ complectitur quinque & 20. capita ut est in Codice M. S. Abbatiae Crassensis, quibus statuitur vna quadragesima iejunanda ante festum SS. Iusti & Pastoris, quam sane instituit S. Fructuosus quod eius Monasterium dedicatum esset sub patrocinio horum SS. Martyrum. Regula S. Columbani Abbatis Luxoviensis, cuius nomine multa proferuntur ex Pœnitentiali eiusdem S. Columbani quod extat M. S. in Bibliotheca Floriacensi, & citatur à Tritemio capite supra laudato libri de proprietate Monachorum. Regulam Vigilij Diaconi memorat Gennadius in Catalogo. *Vigilius, inquit, Diaconus compositus ex traditione Patrum Monachorum regulam que in Cœnobio ad profectum fratrum in Conventu legitur, breniato & aperto sermone totius Monaistica perfectionis in se tenentem disciplinam.* Regula S. Basilij nihil aliud continet quam illius constitutiones tam fusiæ quam breuius disputatas quæ diuiduntur ut plurimum in 200. Interrogationes. Regula S. Augustini sumpta tota est ex eiusdem Doctoris Epistola 109. ad Sanctimoniales. Diuiditur in 40. capita vel in quinque supra 40. etsi in recentioribus editionibus vulgo diuidatur in pauciora. Sed & in Bibliotheca Corbeiensi extat M. S. Vetustissimis characteribus exarata sine vlla capitum diuisione, etiam ad usum virorum mutato genere accommodata.

5. Quod ergo de his religiosorum Ordinum principibus & autho-
 ribus historici, hoc sapientissimus quisque de Cassiani nostri prudentia
 atque consilio credere similiter ac profiteri debet, ut ipsa nascentis fa-
 miliae suæ religiosæ, qua iam tum ad quinque millium Monachorum
 excreuerat, institutione, ex Dei mente certoque instinctu & afflato re-
 gulas suas conscriperit. Meminit Gregorius Turonensis in libris histo- Greg. lib. 10.
 riæ. *Cœnobium, inquit, fundauit in quo non modo Cassiani verum etiam* hilo. cap. 18.
Basilij & reliquorum Abbatum qui Monasteriale vitam instituerunt cele-

brantur regule. Constat certè ex Epistola Castoris Aptensis Episcopi ad ipsum Cassianum, quæ refertur in præfatione librorum De institutis renuntiantium, quod cum in Occidente nullis ante legibus nullisque certis formulis plerique Monachi astricti essent, nisi quas vel interior vñctio vnicuique suggereret, vel Rectorum viua vox præscriberet, primus ipse Cassianum literis suis induxit ut leges conderet sanctissimas, quæ totam hanc vitæ rationem salubriter conformarent. Quod ita fœliciter & gloriòsè assequutus est præsertim libro 4. de Institutis, & libro 2. ac 3. de diurnis & nocturnis orationibus & libro 1. de vestitu Monachorum, quibus eo nomine regulæ nomen imponitur, quod in iis non tantum Monachorum Ægypti mores & instituta narrantur sed quid faciendum sit præcipitur, ut viros quosque etiam sapientissimos qui legerint traducat ad magnam admirationem.

6. Ex quibus in quæstionis quæ proposita est difficultates dilabimur, an post Benedicti institutionem manserit inter Monachos veluti religionum distincio, & vrum Monasteria omnia non solum quæ ab ipso duxere originem, sed alia etiam quæ ab aliis religiosarum familiarum fundatoribus vel ante Benedictum vel eodem tempore in Occidente, præsertim in Italia ædificata erant, Benedicti institutionem suscepint, & ad eius regulam se se accommodauerint?

Suar.li.2. c.2.
num.6.&c.7.

Respondet Suares, Operis de Religione tomo 4. & verisimile ac probabile demonstrat vel statim vel paulo post institutam & diuulgatam regulam Benedicti omnes Occidentis Monachos ad illam se conformasse.

Antoni.par.2.
tit.15.cap.14.

Antonius in historiali. Post Benedictum omnes Monachi Occidentis militant sub regula B. Benedicti & ipsum habent in Patrem exceptis Carthusiensibus.

Antoni.3.par.
tit.16. cap.1.
5.7.

Similia habet in Theologali. Veterem etiam approbationem refert ibidem Suares D. Gregorij dicentis se confirmasse regulam S. Benedicti in sancto Concilio, & subdit. Et obseruari præcipi ab omnibus qui seculo renuntiare & ad Deum conuerti voluerint in omnibus regionibus seu Provinciis Ecclesie Latine. Causa erat cur id agerent antiquiores Monachi,

1. quia regula S. Benedicti sola inter omnes illas veteres supra laudatas, approbata ab Ecclesia censetur in iure, cap. Pernicioram 18. quæst.2. & alibi passim. Vnde eam laudat Gregorius Papa libro 2. Dialogorum & à monumentis eiusdem Ordinis citatur specialis approbatio eiusdem Gregorij Papæ & alia Zachariae 1. & quando illæ deessent, generali traditione & acceptatione tot Pontificum & totius Ecclesiæ satis approbata esset. Aliud præterea testimonium & grauior quedam confirmatio recitatur à Gregorio ibidem cap.37. Cum enim S. Benedictus vita functus est, eodem die duobus ex eius grege Monachis visum est videri viam quamdam amplam & rectam, palliis stratum innumerisque luminibus coruscantem, & senem quemdam astantem qui diceret. Hac est via qua dilectus Domini Benedictus ascendit in caelum. Hanc igitur viam Bernardus nihil ait aliud esse quam vitæ formulam ab eo institutam, quam ut ille seruans ascendisset in caelum, sic omnes qui eum sequerentur. Neque enim, inquit, venire in dubium aliquatenus potest quin omnino sacer sit modus

Bernar. hom.
Ecce nos re-
liquimus.

dus conseruationis & diuina magis inspiratione atque consilio quam humana prudentia vel adiuuentione formatus, quo nimirum tantam in vita gratiam sanctitatis, tantam post obitum gloriam felicitatis idem Benedictus obtinuit. Quare ut Conciliorum decretis, quæ Monachorum regulis id genus magnam authoritatem attribuunt, obsequio congruerent & secundum ea conuenientius viuerent, placuit ad suas consuetudines generales ac priuatas leges Benedicti regulam insinuare, ea tamen Monasteriorum ac Monachorum seruata semper distinctione, quæ citra omnem rationem subiectionis, communionem tantum quanidam legis ac consociationem iuris admitteret. Gregorius in Decretalibus lib. 3. tit. 36. cap. 8. ex Concilio generali sub Innocentio III anno 1215. *Ne nimia religionum diversitas grauem in Ecclesiam Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus ne quis de cetero nouam religionem inueniat, sed quicumque ad religionem conuerti voluerit unam de approbatis assumat. Similiter qui voluerit religionem domum de novo fundare, regulam & institutionem accipiat de approbatis.* Tum ibidem in 6. lib. 3. tit. 16. cap. vno ex Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. anno 1273. *Religionum diversitatem nimiam, ne confusionem induceret, Generale Concilium consulta prohibitione vetavit, sed quia non solum importuna potentium inhibito illarum postmodum multiplicationem extorsit, verum etiam aliquorum presumptuosa temeritas diuersorum ordinum precipue mendicantium (quorum nondum approbationis meruere principium) effrenatam quasi multitudinem adiuuenit, repetita constituzione districtius inhibentes ne aliquis de cetero nouum Ordinem aut religionem adiuueniat, vel habitum nouæ religionis assumat. Et infra. Ad hæc personis ordinum (ad quos constitutio presens extenditur) transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem, ita quod nullus ordo ad alium vel Conuentus ad Conuentum se ac loca sua totaliter transferat, sedis eiusdem super hoc permissione specialiter non obtenta. Vnde in Decreti 2. par. dist. 29. cap. 2. Regulæ, inquit Gregorius, Sanctorum Patrum pro tempore, loco, & persona, & negotio, instante necessitate traditæ sunt.*

7. Secundò, ut legitimi ac Pontificij iuris priuilegia tutò sibi vindicarent, antiqua enim omnia Canonis de cetero nouam religionem assumat, quæ de Monachis aliquas leges statuunt, præcipue ad Benedictinos Monachos diriguntur ut patet ex c. *Cum ad Monasterium & C. In singulis & C. Ea que de statu Monachorum & Clemen. Ne in agro, eodem tit. quæ de Monachis nigris speciale mentionem faciunt, quorum appellatio solis Benedictinæ conuenit.* Lex verò lata pro solis Monachis S. Benedicti, quando eo tempore lata est, quo non erat alia religio Monachorum vel in quo omnia illorum Monasteria sub regula S. Benedicti militabant, quamvis verbis Canonis indifferentia sint solumque de Monachis mentionem faciant, tunc ex vi dispositionis legis obligatio extenditur ad omnes Monachos, etiam si postea aliqui exorti, quia hæc est natura perpetuæ legis ut ad omnes extendatur qui postea nascentur, si sub verbis & tenore legis comprehenduntur. Quæ Titemio forte argumentum dedere ad scribendum *Trite. lib. 1. de numero virorum illustrium Ordinis Benedictini, quod omnia quæ in cap. 2. historiis*

historiis referuntur de sanctitate, dignitate, aut qualibet alia singulari excellentia alicuius Monachi qui post Benedictum vixit in Occidente, usque ad ea tempora in quibus constat religiones Monachorum fuisse multiplicatas, omnia inquam attribuantur religioni S. Benedicti etiam si historici non semper in speciali referant illam religionem sed Monachatum. Si enim sermo tantum sit, ut verò interdum esse oportet, de religione S. Benedicti præcise, ut à suis foederatis ulro aliotum Monachorum municipiis & quasi auxiliaribus copiis distinguitur, in hoc per inconsiderantiam excessit Tritemius quod suę religioni attribuit Pontifices, Episcopos, Abbates, vel Sanctos aliquos aut Benedicto antiquiores aut non ad Occidentales sed ad Orientales Monachos pertinentes, ut annotauit Baronius tomo 6. anno Christi 494. sub finem.

8. Non prætermitto Suaris sententiam in euoluendis annalium monumentis minus hic fortè accuratam argueę, cùm pernegat Monachos ante S. Benedictum habuisse certam aliquam regulam in Europa, si excipias, inquit, regulam, S. Basilij in Oriente & Augustini in Africa, nec fere unitatem religionis inter diuersa Monasteria, sed unumquodque iuxta suas consuetudines & propria statuta vel iuxta prudentiam sui Abbatis institutos fuisse. Liquet enim ex dictis longè ante S. Benedictum, Pachomij, Macarij, Cassiani & aliorum antiquiorum Patrum varias regulas à Monachis acceptas & obseruatas tunc esse in vsu ipso & tractatione viuendi, & ex quibus etiam, quod quisque illorum commodissime præcipere visus est, S. Benedictus in suis regulis excerptserit.

C A P V T XXVII.

Summos Pontifices, Cardinales, Patriarchas, Episcopos Abbates plures Ecclesie peperit, educauit S. Cassiani familia.

I. **S**plendere inter homines munerum administrationes & dignitates & Prou. c.17.6. SaDeo tanquam solem accendi, qui non suo tantum sibi lumine luceat, sed à quo lustrentur etiam & compleantur vniuersa, docuit iam nos vita longa, ususque rerum maximarum, ut teneremus. *Corona secundum*, inquit Sapiens, *filij filiorum & gloria filiorum patres eorum. Quantas enim domos & familias videmus, ex quibus si aliquis ad honoris aut magistratus supremum fastigium assimatur, ut multum sint tenues atque ignobiles, tamen quasi stellæ fulgoris agnatione collucent, & propinquæ nobilitatis radiantur picturis atque luminibus.* Quod idem cum eveniat in religioso statu, in quo religiosus quisque velut in propriam familiam cooptatus si è priuatæ vitæ tenebris tanquam è medio eductus, honestis igne accendatur, & ponatur super candelabrum ut luceat omnibus qui in domo sunt, mirum quantum in imperio atque in publica dignitate cæteris quoque refundat splendorem, ob munerum quæ exequitur gloriosam amplitudinem & præstantiam. Quam ob rem de iis nunc scribere

bere operæ pretium ducimus, qui è S. Cassiani disciplina ad Ecclesiasticorum Magistratum summos apices euecti venerationem & cultum à supremis illis luminibus haustum vniuersæ religiosæ familiæ communiscarunt.

2. Primus in hoc ordine, dignitate quidem licet non ætate fuit *Guillermus Grimoardi* qui post obitum Clementis V I. cum antea ne Cardinalis quidem fuisset sed Abbas Monasterij S. Victoris Massiliensis, tanta erat eius prudentia & probitatis opinio, ad Ecclesiæ vniuersæ clauum regendum Cardinalium suffragiis euocatus anno 1362. *Urbanus* eius nominis Papa V. dici voluit. Quis verò fuerit hic Pontifex, quām Sanctus; quo genere, quibus moribus ornatus variis historicorum Titemij, Platinæ, Panuinij, Ciaconij & aliorum encomiis aperitur. Patre Grimaldo viro militari & Amphilisia matre, nobilissima fœmina Monferrana, quæ à multis sancta audiebat. Vtroque parente Gabalus, in oppido paternæ ditionis Grisacio natus. Id castri nomen in edito monte siti, duodecim passuum millibus ab urbe Mimatenſi Prouinciæ Galliarum Tolosanæ. Fuit verò illud prodigio aut potius miraculo simillimum, quod in eius natali euenisce narrat Stephanus Binetus in vita S. Elzeatij. Elzearium aliquando per Gabalos, Gebennarum incolas populos, iter habentem atque Mimatenſis Diœcesis supradictum castrum Grisacium aduectum, Toparches Grimoardus eques & Elzearij affinis domini suam abduxit multis quidem sollicitatum precibus, multaque hominis comitate pelleatum, ed tamen singulari quadam prouidentia destinatum, vt ad egregium atque admirationis plenissimum facinus, Deo familiarem, deuotam, ac mirabilem operam exhiberet. Equitis enim vxor Amphilisia tunc prægnans, cùm Guillelmum nostrum Urbanum V. in alio contineret, infelicem admodum atque pudendum partus exitum fortita, formosi pueri loco informem abortum & indigestam in speciem molam abegerat, quæ simul atque matris in conspectum venit, vberrimas ei excussit doloris lachrymas, sed & ipsi parenti qui excitus accurrit totique coactæ familiae luctum indixit tam tristè spectaculum. Res tandem ad Elzearium delata tenerimum eius ad sensum alienæ calamitatis animum non mediocris doloris vulnere sanciavit. *Quamobrem* optimorum hospitum cladem ægerrimè ferens, abortiuum illum fœtum ad se in cubiculum afferri iubet, quo facto remotisque omnibus arbitris summittens ipse genua suppliciter eximia quadam diuinæ bonitatis fiducia ad Deum, vt ad patrem optimum & amantissimum feruentissimas preces adhibuit. Loquentem adhuc needum orandi finem facientein præuertit diuina bonicas, atque anticipatione beneficij miraculum perpetrauit. Informem enim malam puncto temporis in elegantissimi pueri formam digessit, qui de cæterorum more, fletu ac lachrymis vitam salutans ciulatu suo patrem ante fores cubiculi operientem admonuit prodigijs, & incredibili gaudio cumulatum acciuit. *Quamobrem* post indicatas pro tanto beneficio gratias diuine misericordiæ peragendas, in id omni studio cura & diligentia incubuit Elzearius, vt quamprimum baptismi salutaribus vndis

Trite. lib. 4.
c. 19. & 40.
Plati. in Vrba. V. Panni.
in Epitome
& Chroni.
Ciaco. in
Vrba. V.

lustraretur infans, & Guillelmi nomine insigniretur. Post hæc patri dixit in aurem. Vide quæso diligenter ut sedulo bonis moribus & virtutibus imbuatur hic puer, atque ut in literis apertimè instituatur, ipsum enim qualis est, ea manent quæ sunt inter Christianos summa. Quod monitum quamquam ab ipso parente haud quaquam intellectum est, vaticinium tamen fuit verissimum, quo vir Sanctus significavit eiusmodi puerum in summum totius Ecclesiæ Pontificem idoneo certoque tempore allegendum, ac etiam quod plus admirationis habiturum erat, Elzearium ipsum in Sanctorum numerum haud multum impari accepto beneficio gratiæ relaturum.

3. Guillelmus ab ineunte ætate liberalibus disciplinis imbutus artium & Iuris ciuilis ac decretorum Doctoratum ac sacrae Theologiae lauream in gymnasio Monspeliensi, Tolosano, Auénionensi, ac Parisiensi demum accepit. Monasticam vitam adolescens professus est in Monasterio Chiriacensi Mimatensis Diœcesis, ubi sacris Ordinibus initiatus & habitu Monastico induitus quem continuo etiam Pontifex usque ad mortem gestauit. Suscepto Magisterij gradu per 20. annos ius Pontificium & sacras literas publicè docuit, & multos nobiles & egregios auditores habuit. Vicarium Episcoporum Claromontensis & Vticensis integrè & seuere egit. Inde ad Romanam curiam veniens eius industria, doctrina, & pietate cognita ab Innocentio VI. Abbas Antisiodorensis primùm, deinde Massiliensis factus multis magnisque legationibus saepè ornatus & præsertim nouissima Italica ad Vicecomites, in qua absens, summus Pontifex, vitæ annum 53. agens anno 1362. renuntiatus est. Erat enim vir singularis virtutis, & ingentis animi, morum, & innocentissimæ vitæ maiestatem adiunxerat, ita ut virgo esse ab omnibus crederetur. Pontificatum à Christi honore auspicatus contra Turcas expeditionem parauit, crucem prædicari fecit. Ad quod pium opus ut fideles efficacius excitaret his veniam non modo noxarum indulxit, sed beneficio usus temporalis subsidij antiquam decimam beneficiorum ad medietatem, quam Clericos habere voluit, pro integra reduxit. Regni Christianissimi fautor ac defensor cuius alumnus erat, & in quo præcipuum esse sicut bene sciebat Ecclesiæ fulcimentum, contra Regni Francorum inuasores eorumdemque receptores anathemata fulminavit siue decreti diploma ad perpetuum regni munimen Carolo Regi nuncupato *Sapienti* multa cum paternæ dilectionis significatione detulit, quod in regio thesauro Parisis repositum hodieque extat. Ad hunc Pontificem Sanctissimum S. Brigitta Christi iussione profecta regula sua confirmationem petens postulata obtinuit.

4. Anno igitur Dominicæ nativitatis 1361. die Dominica 8. Idus Nouemb. Vrbanus V. Auenione in Cathedrali S. Mariæ de Donis consecratus est, & suæ coronationis insignia suscepit per manus Arnaldi de via Caturcensis, Diaconi Cardinalis S. Eustachij S. R. E. Archidiaconi, Cardinalibus, Episcopis, Clero & populo adstantibus, Urbani V. nomen accepit seditque Carolo IV. Imperatore annos 7. menses 2. dies 24.

Ineunte

Ineunte Pontificatu ad ipsum obsequij & reuerentiae causa anno 1365. Ioannes Francorum Rex venit, quo præsente Pontifex sacrum bellum & expeditionem transmarinam eleganti oratione habita pro recuperandis Hierosolymis publicè indixit. Legatum eius belli creauit Talairandum Cardinalem Albanum, Galliarum & Cypri Reges cruce signauit, eorumque opera vñus est qui ad eam rem sponte sua excitati erant. Mortuo Ioanne Francorum Rege Carolus V. ei successit, per id tempus cum populi Romani legati Auenionem profecti Pontificem ut ad urbem accederet rogassent, eorum precibus commotus, 4. Pontificatus sui anno Christi 1365. in Italiam venit, vt Romanis satisfaceret & res Ecclesiæ Romanæ componeret longa Pontificum absentia labefactatas. Romam ingressus incredibili totius ciuitatis gaudio & honore suscipitur, & apud Basilicam Vaticanam sibi sedem delegit, cuius propinquum palatium vetustate dilapsum restituit ornauitque hortis & vitidatiis, quibus excolendis contingentes & aliquando mille pauperes laborantes pauit. Cum Carolus I V. Imperator intellexisset Urbani Romam profecitionem eo statim cum vxore ac liberis adiuolauit, ibique stratoris officio Pontifici exhibito, in Pontificiis sacris Euangelium decantauit, inde tertio mense post in Germaniam rediit. Ioannes item Palæologus Imperator Constantinopolitanus ad Pontificem tum Romæ commorantem venerationis gratia venit, quem Urbanus pro foribus Ecclesiæ Vaticanæ more Imperatorum susceptum honorificè habuit. Is ante aram maximam Principis Apostolorum Missa Latina audita publicè Catholicam fidem quam Romana Ecclesia docet professus est, cumque saepius viâ comedissent Imperator aliquando Pontifici dixit se animo & corpore potissimum recreari, quod apud Pontificem epularetur. Basilicas Lateranensem, Vaticanam, & S. Pauli vetustate quassatas restituit Urbanus, Sanctorum Petri & Pauli capita in Hypogœum olim abdita reperit, & in altum locauit, cum enim sub Leone IV. Pontifice anno circiter 850. Vaticanus à Saracenis captus fuisset, & S. Petri Apostoli Ecclesia diriperetur, capita SS. Apostolorum à quibusdam piiis Sacerdotibus ne raperentur tunc abscondita postmodum inueniri non potuerant. Vnde factum est propter eorum ignorationem ut honos qui prius eis exhibebatur in desuetudinem venerit. Quod ipsum attendens Urbanus Pontifex, I V. sui Pontificatus sui anno, qui erat à Christo nato 1366. dum Romæ commoraretur, sacram solenniter celebravit, ieunia instituit, supplicationes habuit, & Caluarias praefatas diuque quæstas ac tandem repertas loculis argenteis operuit, & inclusit & ad aram maximam Lateranensi Basilicæ multa ceremonia collocauit. Iesuatas Senis Tusciae ortos ab Urbano V. Viterbij cum is Auenione in Italiam proficeretur religiosas vestes accepisse die natali S. Ioannis Baptiste Morigius testatum reliquit. Huius ordinis ortum ad annum 1368. reuocat Polydorus Virgilius. Apostolici viri dicebantur. Paulus V. anno 1. Pontificatus die 18. indulxit, ut ex iis nonnulli sacerdotali dignitate decorari queant. Cum bellum arderet inter Francorum & Anglorum Reges, Urbanus pacis inter eos sauciendæ

Mori. in hist.
religio.c. 15.

studio incensus in Galliam rediit, in eaque cogitatione defixum spiritum

Maslo. lib.4. Deo reddidisse scribit Maslonus in Annalibus Francicæ, & Petrarcha libro
Petrar. lib.2. de vita solitaria.

5. Reuersus in Galliam Monasterium S. Victoris Massiliae cuius Abbas fuerat ad instar arcis reparauit magnamque turrim Cymbalariam construxit, in qua viginis & tres campanas appendit, & S. Victoris ac S. Cassiani capita argenteis & gemmatis thecis condidit. S. Victoris pretio quatuor mille aureorum, multasque sacras vestes diuinis usibus obtulit. Quam Ecclesiam adeo veneratus est ut aliquando iam Pontifex Auenione pedes ad eam accederet, & consecrato maiori altari pedes Auenionem rediret. Condidit & dedicauit Ecclesiam SS. Germani & Benedicti tractus Pessulanii, cui campani æris turrim 27. nolis instructam adiunxit, & 12. facella addidit, & altare maius dedicauit. Collegium ibidem erexit & fundauit 12. Medicorum studentium, qui gratis ibi ale- rentur eisque omnia tum vieti tum studiis necessaria tribuerentur. Eiusdem ciuitatis Ecclesiæ maioris aram ipse consecrauit, & sacras vestes quibus in ea celebritate usus fuerat Ecclesiæ eidem largitus est, & eam multis reliquiis, & vario tum aureo, tum argenteo ornata scilicet vasis, crucibus, calicibus, & aliis huiusmodi ad sacra ministeria necessariis do- tavit. Instructissimam Bibliothecam in ea fecit. Ecclesiam & Monasterium Canonicorum secularium in vicis Bedon, ubi mater quiescit, & Quasaco. Item particulare templum emptis ædibus paternæ ditionis, Grisatij ex patrimonij sui redditibus condidit & dedicauit, multis orna- mentis aureis argenteis & Sanctorum reliquiis donatis, & viginti milli- bus aureorum ad reædificationem Ecclesiæ Mimatensis relictis, cum ipse eam reficere animo destinasset, sed morte præuentus non potuit. Qua vero in Italia usus erat, supellecilem auream & argenteam, item pannos aureos & sericos, qui ei donati fuerant & alia, in Gallias rediens cuncta Mimatensi Ecclesiæ donauit.

Eodem tempore Urbanus V. Elzearium de Sabrano Comitem Ariani Gallum è Narbonensi Gallia oriundum qui obierat Parisiis anno 1328. ætatis verò suæ 28. die 4. Calend. octo & apud Minoritas Parisienses ha- bitu Minorum indutum, Virginem creditum, & multis miraculis clarum inter Sanctos Confessores rerulit Auenione in Ecclesia S. Desiderij, & de ea solennitate luculentum sermonem habuit.

Anno 1370. ætatis suæ 61. Pontificatus anno 8. mense 2. die 23. & 14. Calend. Ianuarij circa horam nonam obiit Auenione, & in ægritudine statuit quod quando ab hac luce deceperisset, corpus eius sepeliretur more pauperum apud S. Mariam de Donis in Auenionensi Cathedrali, & dum corpus esset incineratum, ossa portarentur Massiliam, ad Ecclesiam Mo- nasterij S. Victoris ubi quondam ipse fuerat Abbas, & ibi sepeliretur ante altare maius, ubi adhuc iacer. Mortuus est in camera domus habitatio- nis Cardinalis Albanensis, iannis patentibus & apertis omnino, ut qui- libet veniens ad videndum eius finem fœlicem & Catholicum intrare pos- set, signum sanctæ crucis tenens in manibus, & suis vestibus semper in- dutus,

dutus, neque in illa ægritudine permiserat se vestibus suis Monasticis spoliari. Post eius mortem & sepulturam in Ecclesia S. Mariæ de Donis Auenione per 17. menses requieuit. Dominus Gregorius Papa XI. eius successor præcepit solemne sepulchrum more Pontificio in Monasterio S. Victoris Massiliensi iuxta illius voluntatem fieri. Translatum fuit corpus eius ad sacrum Cœnobium S. Victoris & positum in facello S. Petri prope maius altare anno 1372. Nonis Iunij, vbi nunc requiescit, eius effigies adhuc visitur ad memoriam posteritatis tradita.

6. Ad hanc gloriam quam summus Pontificatus inuexit, proximè accedit dignitas Cardinalium, Episcoporum, Abbatum, quos ad Ecclesiæ subsidium omni ferme tempore hæc eadem S. Cassiani disciplina produxit.

Bernardus Gallus & Abbas S. Victoris Massiliæ, Presbyter Cardinalis creatur ab Alexandro II. anno circiter 1066. Hic sub Gregorio VII. cum Bernardo Papiense Diacono Cardinale legatione Germanica ob grauissima negotia functus est, ad viuissimos pene Imperij principes in Forcheim Congregatos quibus præsentibus iidein proceres Henrico I V. Imperatori rebelles, anno Christi 1077. Conuentu publico acto, Rodulphum Sueuorum Regem Henrico reiecto Imperatore constituerunt. Iam vero ab Alexandro Papa II. Legatus in Hilpaniam concesserat ut causam dissidiorum ac dissensionis factæ inter filios Raymundi Berengarij Barcinonensis Comitis hæredes cognosceret atque componeret, ne Maurusij vicini hostes conditionem suam conditione Christianorum inde potiorem, ut solet in turbis, ac meliorem facerent. Vix ea perfunctus, alteri mox Legationi destinatus cum Amato Episcopo Eleronensi ad dislociandum à coniuge Centulum Bigerrorum Ortiuorum Comitem, ac Bearnij Principem. Verum cogitantem siue villa mora ista itinera facere, immatura, & improvisa intercepta mors. In Synodo Tolosana consilio Legati Hugonis Candidi Cardinalis interfuit, iussu Alexandri II. anno 1068. præsentibus undecim Episcopis, & Abbatibus quamplurimis. Lateranensi Concilio in quo Henricus Imperator gratioris interdictionis fulmine maestus est, subscripsit. Atque id vulgo de Bernardo dicitur ad commune historicorum iudicium, & ad popularem, sensum accommodate, siue in eo incredibilem quamdam & prope singularem & diuinam vim ingenij, qui omnia quæ ad Dei cultum ac religiosæ perfectionis incrementum pertinent, ita diligenter pertractarer, ut eo Abbatem nihil feci aut segnius Monachi S. Victoris in religiosam disciplinam ac regulatum observationem incumberent, quam superiori ætate S. Isarni. Quam ob causam Fraterio Castrensi Episcopo, eiusque nepoti Raymundo Vicecomiti, dum vterque S. Benedicti & S. Vincentij in Diœcesi Castrensi Monasteriorum instauracioni consuleret, mens alia non fuit quam ea Bernardi Abbatis ac generalis Conuentus S. Victoris curæ ac institutioni committere, transcripto etiam in eos iure, ac prærogatiua perpetua collationis eorumdem Abbatiarum.

7. Richardus Gallus Monachus & Abbas Monasterij S. Victoris Ma-

filiæ, Bernardi Cardinalis supra laudari Germanus frater, cùm ab Alessandro II. Presbyter Cardinalis factus esset, à Gregorio VII. in locum Bernardi Abbas Massiliensis ordinatus Legationem Hispanicam obiuit cuius dum vixit parres constanter sequutus est; eius successorem Victorem III. cuius creationi interfuerat pro derelicto habuisse dicitur, Henricique Imperatoris precibus expugnatus Clementem Antipapam sectatus, à Victore in Synodo Beneuentana damnatus ne, utrum in Clementis parte è rebus humanis excellerit an respuerit? ob scriptorum dissensionem pene incertum est. Plures ad eum in Registris Gregorij VII. Epistolæ extant, sed & Leo ostiensis lib. 3. cap. 21. historiæ Casina. in actis Synodi Beneuentanae eum & Hugonem Cardinalem commemorat.

8. *Robertus de Calach* sive de Guibè Britto Monachus & Abbas S. Victoris Massiliæ anno 1496. vt alias in Indice Abbatum commemoramus, Episcopus Redonensis & paulo post Nannetensis Ludouici XII. Regis Gallorum apud Iulium II. orator, Reginæ Annæ precibus à Pontifice Iulio Senatorum numero tit. S. Anastasii Presbyter Cardinalis adscriptus, ex humili & inope fortuna, licet ipse stirpe esset obscurus ad principem locum & magnas opes emerit. Sed multo post Ludouico Regi suspectus quod Pontificio nomini magis quam Gallorum causæ faueret, omnibus, quos in Gallia haberet, Ecclesiasticis redditibus priuatus summa rerum inopia, si veterem opulentiam respicias, laborauit, quam Senatus Cardinalium aere collato dupli portionis parte subleuandam decreuit. Obiit Romæ sub Leone X. anno Christi 1513. die 5. Idus Nouem. & in Ecclesia S. Iuonis Brittonum sepultus est, scripsit orationem ad Innocentium V III. habitam cum Francisci vltimi Britanniae Ducis eidem Pontifici obedientiam exhiberet.

9. *Augustinus Triuultius* Mediolanensis salutatus Abbas eiusdem Monasterij anno 1517. ad Cardinalatum electus à Leone X. vniuersa huic S. Cassiani familie purpura sua splendorem adiunxit, Diaconus Cardinalis dictus S. Adriani, Papæ cubicularius & Prothonotarius Apostolicus de quo hæc Ciaconius. Multa in eo inerant decora, patriæ nobilitas, splendor generis, oris venustas, ingenij acumen, iudicij præstantia, eloquentia, eruditio, prudentia, gratia principum, opes, autoritas. Leo X. hominem laudibus, non solum purpura, Epistola ad Ioannem Iacobum Triuultium ornauit. Plures ipsi crediti Episcopatus & post Sacramutia Cardinalis obitum regnum Gallicum eius fidei tutelæque à Rege traditum, à Clemente VII. Campaniæ legatio in bello contra Columnenses demandata, cui id muneris obeunti plures Epistolas Matthæus Gibertus Pontificis Datarius scripsit. Direpta à Cæsarianis vrbe, Cardinales hic Triuultius, Pisanus, Gaddusque dati obsides Neapolique in castro nouo custoditi, quo in loco Cardinalitie dignitatis grauitatem Augustinus nunquam intermisit, qui Gallicarum partium studiosus Cardinali Farnesio vt in Pontificem eligeretur egregie fauit, à quo deinde Paulo III. ad Regem Galliæ Legatus decretus, vt de pace eum Rege transigeret. Bembum & Sadoletum amicos & laudatores habuit, ab utroque literas accipit

accipit Augustinus. Dignitate qua poterat, sapientia qua auctus erat ad aliorum commodum & Republicæ bonum vtebatur, animo, studio, cura, diligentia pro Pontificis Romani dignitate & Apostolicae sedis auctoritate excubabat. Cardinalem Thomam de Vio præ cæteris dilexit. Subiicio hic quæ præstans Ecclesiasticarum rerum historicus Panninius ad 2. partem libri de Pontificibus & Cardinalibus lectorem monuit. Omnia qui in hac parte desudarunt sine controværia princeps fuit Augustinus Triuultias Mediolanensis Diaconus Cardinalis S. Adriani, qui indefatigabili propemodum studio per vniuersas Italæ, Galliarum, Hispaniæ, & Germaniæ vrbes diligenter omnia quæ ad historiam Romanam Pontificum & Cardinalium pertinent conquisiuit, & magnis propositis præmiis conqueri fecit, cuius in eam egregio & laudabili labore perpetuus & præcipius Comes exitit Antonius Lælius eius Secretarius, quorum lucubrationibus & vigiliis præcipue vsus sum in ea Romanorum Pontificum & Cardinalium parte quæ est ab Urbano VI. ad Paulum I V. Fuit etiam Archipresbyter S. Petri. Abiit è vita Romæ anno 1548. 13. Calend. Aprilis. Ditissima eius spolia ad Paulum III. peruenere, ex his pretiosis aulaeis nonnulla adhuc in Vaticanis Maximi Pontificis ædibus aliquando conspicuntur.

10. *Iulius de la Rruere* in Abbatia iuribus titulisque successor Augustini, Francisci Mariae Rruerij Vrbini Ducis & Eleonoræ Gonzagæ filius, anno Christi 1535. die 5. Aprilis Vrbini natus non vna laude excelluit. Is Diaconus Cardinalis S. Petri ad Vincula absens creatus Bisauri à Ranutio Farnesio Cardinali S. Angeli Cardinalitum Galerum accepit. Vmbriæ & Perusia sub Paulo III. Iulio III. Pio I V. Legatus & Episcopus Vicentinus sub Pio V. Archiepiscopus Rauennæ Diacorum primus, Episcopus Cardinalis Sabinus & Praenestinus, Rauennæ vrbis diuersarumque religionum Conuentualium, Minorum, Observantium, Capucinorum, & Lauretanæ domus protector fuit. Perusij Legatus Societatis I E s v Patres pedestri itinere ex more Societatis illuc profectos benebole vir perhumanus exceptit. Vicentinam Ecclesiam omni prauitate detersit quin etiam Cardinali Morono referente dimisit, ad eam autem Matthæus Oriolus euectus fuit. Rauennatem ex Concilij Tridentini instituto correxit. Obiit Forosempromij 3. Nonas Septemb. 1578. cadauer eius Vrbinum translatum in templo S. Claræ conditum est.

11. *Laurentius Strozzi* eodem quo Iulius pæsto atque conuento Abbatia possessionem init anno 1555. Philippum Strozium & Claricem Mediceam Leonis X. neptim parentes habuit. Natus est Florentia die 3. Decem. 1513. In humanioribus literis præceptorem habuit Benedictum Varchium illius æui virum doctissimum. Padua deinde adolescens iuris prudentiam didicit ac statim in Gallia marris disciplinam amplexus, miles strenuus ac dux inuictus euasit, In Narbonensi Prouincia Henrici II. Francorum Regis nomine præfectus multa hæreticorum loca munita, animi robore ac virtute maxima expugnauit & ad Catholicam religio-

nem reduxit. Ad Ecclesiasticam vitam Catharina Medicea Galliae regina eius consobrina hortante cum se deditisset, ab eodem Henrico Rege Provincie primum Regis procurator, S. Victoris Massiliensis & Staffordæ ditissimorum Abbatiarum Commendatarius factus, mox Biterrensis Episcopus, Regius Consiliarius, & Cardinalis cooptente à Paulo I V. creatus, ad urbem eodem anno quo & Cardinalis renuntiatus venit, ac die 2. Septembris pro collatae sibi dignitatis Cardinalatus insignibus titulum S. Balbinæ accepit. Aliquo tempore in curia moratus in Galliam reuersus haereticorum vires consilio & prudentia sua non parum debellavit. Auenione tandem anno 1571. Christiano orbis eripitur. Ibidem in Ecclesia S. Agricolæ absque vlla inscriptione iacet. Vir quidem nobilitatis ac virtutis rerum gestarum gloria celebris, de quo præter haec quæ ex Victorello & Ciaconio recitauimus aliqua concessit eruditus vir Carolus Strozius Patriitus Florentinus.

12. *Ludouicus De Nogareto Tabalus Pernonij Ducus ac Paris Franciæ filius, ex nobilissima & peruetusta familia ortus iam tum à pueri sacris insulis destinatus, varias fortunæ vices expertus est. Prima literatum stipendia fecit in Collegio Flexiensi Societatis Iesu, inter reliquam pubem pene totius Galliae nobilitatis florem. Cum enim Societatis Iesu ante aliquor annos Lutetia aliisque ciuitatibus Senatus consulto iussa cedere, pristinas in sedes Regis editio reuocatur exeunte anno 1605, quod editum Senatus Parisiensis 4. Nonas Ianuarij sequentis anni ratum habuit, ideoque à plerisque regni ciuitatibus eadem Societas ad aperiendas scholas expedita est, quatum optandarum populis exemplum ipse Rex dedit, qui suopte sumptu, Fixæ Andeganorum itidem scholas Societati constituit, assignato ad eas Vindonicensium Ducum palatio, in quo primum fatus ferebatur, decretoque ut post mortem cor ibi suum conderetur. Hic igitur studiorum posito titocinio Ludouicus deinde migravit Parisios, vbi Academicæ laureæ in facultatibus superioribus gradu suscepit, Ecclesiasticis censibus ac dignitatibus augeri cepit. Inde Tolosanæ sedis insula decoratus, præclarum in eo ingenij specimen & virtutis indoles, qua prudentia, qua pietate rerumque ciuilium agnitione comparata ita sele magis prodebat in dies ut in Cardinalium etiam cœtum ab Urbano VIII. fuerit aggregatus. Hic non modo Pontificem gesit sed fortissimum etiam militem & Imperatorem, Galliae hostibus ipsius auspiciis atque consilio prostratis fugatisque. In Italica expeditione moritur, cinis in patriam delatus in maiorem suorum sepulchro funeratus est anno 1639.*

13. *Alphonsus Ludouicus Cardinalis Du Plessis de Richelieu, Gallus, Archiepiscopus Lugdunensis, Galliarum primas Victorinæ huius Abbatia præfecturam ad annum 1640. exceptit quem Abbatem etiam olim suum insigni hoc elogio posteritati commandant Reomaensis Monasterij annales, autore Petro Rourio è Societate Iesu. Solem primum vidit Parisis Alphonsus, Armando Cardinali de Richelieu fratri Germano natu prior, parente Francisco Du Plessis, Domino de Richelieu, quem non tantum*

tantum paternum Plessiorum stemma longa nobilium auorum ac prae-
uorum serie propagatum, sed etiam maternum Franciscæ de Rupe Ca-
uardi Principibus Drocensis familiae insertum illustrabat. Mater fuit
Sufanna de la Porte Vezius Cordatissima ac grauissima foemina. Sed
parens eius cum à prima adolescentia Regis Caroli I X. honorarius fuisset
ephebus, tum Henrici III. & IV. maximis deinceps in rebus obse-
quio semper præsto fuit. Nam priorem ad suscipienda Poloniæ scepta
pergentem atque ad Francica subinde remeantem fidissimè assecutus, per-
mouit imprimis ut in sanciendo foedere cum Germanis equitibus, qui
duce Casimiro irruperant in Galliam sua opera honorificè viceretur, tum
ut se habere vellet magnum rerum capitalium in Prætorem, nec multo
postea vtriusque Ordinis Francici equitem Torquatum. Posteriorem va-
rias rebellibus urbibus obsidiones molientem numquam deseruisset,
nisi morte immatura anno 1590. in obsidione Lutetiae interceptus esset.
Defuncto parente Alphonsus impubes matris sollicitudine egregia litera-
rum ac pietatis imprimis rudimenta posuit. Quæ cum ætatis accessu non
mediocres acciperent accessiones, viuis est tandem Henrico IV. idoneus,
qui Romano Pontifici nominaretur successor Iacobi Plessi propatrii
qui in Lucionensibus infulis paulo ante erat demortuus. Sed cum illi à
puero tranquillitas animi atque erga Deum pietas impense cordi essent,
pertæsum est breui illius vitæ. Quare infusi de cœlo spiritus flatu im-
pulsus, mutata velificatione ad tranquillum Cartusianæ vitæ portum
mente appulit. Quæ illi statio & tutissima tardiua fuit & gratissima,
donec Armandi fratris humeris regni vniuersi negotia incubuere, quo
factum est ut Alphonsi fratris, vel solatiis sustentari, vel honoribus
augeri oporteret. Itaque Alphonsus Aquensem primo Metropolim in se-
cunda Narbonensi Provincia regere iussus, paucis inde post annis ad
principem Galliarum sedem Lugdunum traductus omnes eius munera
partes accuratissimè est perfunctus. Gradus illi hinc factus ad Romanam
purpuram quam anno 1629. exente ab Urbano VIII. est promeritus,
posteaquam & honorificis Regis literis id fuisset flagitatum, & legi quæ
fratres duos in Cardinalium numero simul censi verabat ab Urbano es-
set cum hoc elogio derogatum. *Fecisse Armandi Cardinalis in Ecclesiam
merita ut ius ei esset caterorum legibus non teneri.*

14. Alios eadem purpura perillustres & religiosissimos præsules in
hunc ordinem ac numerum inserimus quia in aliis passim diuersis licet à
Massiliensi Monasteriis tamen eiusdem familiae ac disciplinae Cassiani
alumnos eodemque tanquam municipio abductos alio colonos agnosci-
mus. In his.

15. *Bernardus de Garuo de S. Liberata Diœcesis Burdigalensis Vasco*
Gallus, Montis Maioris Abbas in Diœcesi Arelatensi electus est anno
1294. quo tempore Abbatia censemebatur inter præcipua sub Abbatie Mas-
siliensi Generali Ordinis S. Cassiani familiarum Capita. Huic muneri
cum annis 16. summa cum prudentia & pietate præfuisset à Clemente V.
cuius erat consobrinæ filius renuntiatur Diaconus Cardinalis S. Eustachij

eadem non ætate modo, sed & creatione qua Arnaldus Felquerius siue de Falteriis aut Falgeriis Vasco similiter & Gallus ex Archiepiscopo Arelatensi Episcopus Cardinalis Sabinus & S.R.E. Camerarius Clementis V. factus est anno 1310. Pontificatus VI. & Sabbatho quatuor temporum Aduentus Domini, Auenione. Demum adscriptus à Ioanne XXII. Bernardus numero Cardinalium Presbyterorum & S.Clementis moritur Auenione sub eodem Pontifice sepultusque est ad Minores.

16. *Petrus de Banislato* siue *Bagnaco* lectus Abbas Montis Maioris anno 1345. rexit usque ad annum 1368. *Vrbano V.* Romano Pontifice à quo dicitur Petrus in tabulis eiusdem Monasterij creatus Cardinalis eadem tum ætate tum creatione qua Arnaldus Bernard. Verum mendo se ut arbitror cognominatur in iisdem tabulis, de Banislato seu Bagnaco nam in Indice Cardinalium Urbani V. duos, præterea neminem, reperies qui Petri nomine appellantur. Primus Petrus de Chinaco non de Bagnaco cognominatur natione Gallus, Comes Petragoricensis, Presbyter Cardinalis tit. S. Laurentij in Damaso qui obiit Auenione anno 1370. Alter Petrus De Stagno item Gallus Archiepiscopus Bituricensis S.R.E. Camerarius Presbyter Cardinalis S. Mariæ trans Tiberim-tit. S. Calixti. Postea Episcopus Ostiensis & Veltinus à Gregorio XI. Papa creatus. Ab *Vrbano V.* in Gallias redeunte Italiae Legatus factus & à *Gregorio XI.* confirmatus, qui Nicolao & Alberto Estensibus Ferrariam beneficiario iure concessit, cum annua pensione decem milliū aureorum. Apud Democharum, Belforestum, Claudium Robertum, De Estanno D'Estain dicitur & ex Monacho Ordinis S. Benedicti & Episcopo S. Florentij Bituricensis Archiepiscopus. Romæ mortuum & in suo titulo S. Mariæ trans Tiberim humatum refert Vuion lib.2. Ligni vitæ.

17. *Faiditus de Agrifolio* Lemouicensis Gallus Episcopus Auenionensis à Clemente VII. Schismatico creatus Presbyter Cardinalis tit. S. Sylvestri anno salutis 1389. Auenione 10. Calend. Ianuarij, Abbatia Montis Maioris præfectura clarere cepit anno 1385. rexitque 6. annos diem enim clausit exterritum Auenione 6. Nonas Octob. anno 1391. sepultus ibidem in Ecclesia Cathedrali.

18. *Galeotus Tarlatus de Petramala* Arerinus Tuscus legitimè quidem titulo & infulis donatur Abbatis Montis Maioris anno 1393. Quam tamen adiunxit purpuram adultetina fuit ex parte, cum enim Romæ ab *Vrbano VI.* Cardinalatum suscepisset, postea satutiam austeri Pontificis cum Ludouico S. Mariæ nouæ Diacono similiter Cardinali detestatus & fugiens ad Clementem VII. Auenionem se contulit anno 1387. à quo inter sui Ordinis Cardinales cooptatus, mutata Diaconia S. Agathæ ab *Vrbano VI.* in titulum prius data, S. Georgij in Velabro Diaconiam suscepit. Ambos *Vrbanus VI.* dignitatibus exuit. Fuit dum vixit Galeotus in Clementis VII. parte quo mortuo Comitiis Benedicti XIII. interfuit nec longè post rebus humanis excedens apud Aluerniam in summis Apennini iugis ad Ecclesiam fratum Minorum delatus dicitur, sepultus in ædicula quam ipse sibi viuens extruxerat. Hunc à Clemente VII.

Antipapa

Antipapa defecisse & ad Urbanum VI. rediisse coque iterum honore purpura nobilitatum scripsit Garibertus part. 1. de Pontificibus & Cardinalibus lib. 5. Clementi adherentem ab Urbano anathemate istum scripsit S. Antoninus part. 3. histo. tit. 22. cap. 2.

19. Iam in Episcopis princeps locus est Mauronto Abbati primūm S. Victoris tum Episcopo Massiliensi de quo aliās scripsimus in Indice Abbatum nostrorum anno 780. Vir fuit certè singularis virtutis præstansque animi, quiq[ue] dignitatem Ecclesiasticam dum vixit mirifice tutatus est, qui humanioribus literis instructus, cum postea rerum diuinatum studio strenue operam nauasset, religionis feroce stimulatus cum esset adolescentis bonis moribus & vitæ integritate conspicuus religionem S. Cassiani Massiliæ professus, ita in ea dum vixit excelluit, & morum sanctitate in cæterorum exemplum resulsa, vt per omnes gradus suæ religionis & dignitates ascendens Massiliensi Ecclesiæ, Clero & populo postulante dignè præficeretur, qua dignitate cohonestatus, non iam ut ple- rique efficere solent suæ religionis aut habitum perosus, fratrum suorum consortia aut familiaritates exhorruit, nec quicquam de prioris vitæ austeritate remisit, nec humilitati & mansuetudini resignauit, sed eadem homini in conuersatione facilitas, eadem vitæ professio & si fieri potuit per amplior atque illustrior fuit. Nihil enim quod ad religionis quam esset professus dignitatem, quod ad mansuetudinem quodque ad rerum humanarum contemptum attinere videretur omisit. Quin potius eo magis se ut virtutum omnium exemplar & formam exhibuit, quo iam non sibi ipsius modo sed vniuersi gregis sibi commissi rationem se nouerat Domino redditurum. Quare populum moribus optimis instruxit, tranquillitati & paci studens, amplissimisque eleemosynis sua gratia & virtute fouit, quam ob rem omnibus charus & gratissimus fuit. Vnde Carolus Magnus Imperator audita tanti viri fama & sanctitate, ipsum in conscientiæ legibus sanciendis Imperijque grauioribus tractandis negotiis magistrum & arbitrum sæpè adhibebat. Censemur eius dies festus & Sanctorum ritu celebratur eius memoria, in fastis Ecclesiasticis Massiliensis, die 22. Octob.

20. Honoratus plurimis certè animi & corporis bonis ornatus Bosonis Provinciae Comitis nepos Patre Pontio Vicecomite Massiliensi fratrem habuit Guillelmum eius nominis primum in Vicecomitatu Massiliensi, Patris heredem ac successorem, cui cum administrationis portionem in Vicecomitatu sibi iure ingenuitatis adscriptam testamento reliquisset, ipse Cœnobium S. Victoris quod erat in eadem eius ditione petiit, in quo ita virtutibus profecit ut etiam deinde Abbas factus sit, vitæque religiosæ rigorem perpetuo retinuit, Episcopales postmodum curas Ecclesiæ Massiliensis Monasticis officiis cumulans. Vidimus enim in Indice Abbatum num. 62. de ipso, pro recuperatione bonorum quæ variis prædonum expilationibus & direptionibus Abbatia detracta fuerant, Chro- nici Victorini tabulas prædicasse.

Atque his tabulis annumerandus est Pontius Archiepiscopus Arela-

tenis quia licet ex Monacho in Episcopum non fuerit assumptus tamen de mundi vanitate tanto gloriatus triumphauit quanto illustrioribus insulis quas possidebat pro Dei amore abdicatis & Monasticæ tunicae vi- lissimæ posthabitibus, Episcopatu se exuens vitam religiosam sub S. Isarno Abbe & magistro spiritu magnō animi feroce aggressius est anno cir- citer 1025. Autor est Antonius Ruffy lib.8. histo. Massiliensis. cap.2. num.13. & 74.

21. *Raiambaldus* seu *Raimbaudus* Monachus S. Victoris & S. Isarni Abbatis discipulus magnarumque virtutum eius imitator & quasi hæres, Massiliæ florebat honoribus & gratia, cùm in Arelatensem Antistitem assumptus fuit. Puer elegantis ingenij & ad bonas artes à natura forma- ti, Patre Raiambaldo Comite & Patrio Arelatensi. Literis imbuendus traditus, magno & continuo studiis in omni fere doctrinæ genere clarus emicuit. Raynaldum, Guillelmum, & Lanfreduum fratres habuit, auum Lambertum, qui potentissimi Iudicis nomen tulerat, quod nos docet Thesaurus Montis Maioris. Adolescens vitæ sanctioris ab Isarno Abbe cui addictissimus erat petiturus exemplum, Monachorum Cassianitarum Ordinem Massiliæ suscepit & inter tirones breui in virum felicis inge- nij, eruditione, & consilio, insignem, virtutum omnium amatorem om- niumque vitiorum olorem euafit. His nominibus charus omnibus esse cepit, magna præstítit autoritate, honoratissimisque apud viros pri- marios semper muneribus est functus. Primum enim Arelatensis Archie- piscopus delectus, nihil in tanta dignitatis luce de pristina austernitate mutauit, eadem in eo semper integritas, continentia, benignitas, mo- destia, mansuetudo, temperantia, in opibus paupertatem, in imperio hu- militatem, in honoris fastigio eamdem retinuit humanitatem. Neque sibi tantum vitæ Monasticæ disciplinam singularem & operam, sed etiam clericorum vbique suorum ordini communem esse voluit. Quamobrem nihil intentatum prætermittebat sapientissimus Pontifex ut officiis & munib[us] Canonicorum animos demereretur, illo enim approbante Guillelmus Massiliensis Vicecomes S. Martinum de Palude Maiori, Ec- clesiam Virginis, & S. Petri Galliculani & S. Mariæ ædem de Capella cum amplissimis latifundiis in Craudicampo Canonicis concessit, modo communiter viuerent regularēmque vitam quam iam Raiambaldus insti- tuerat profiterentur. Ad hæc cum Isarnus Abbas templo S. Victoris olim à Saracenis diruto tunc recens magnis sumptibus & arte refecto, Benedictum IX. qui Romanis perosus lauissimèque ab iis exagitatus Massiliam confugerat, ad illius consecrationem inuitasset, ad facrum illud spectaculum innúmeri fere homines ex non vicinis etiam vrbibus confluentes dedicationem celebriorem lætiorēmque reddidere, cui præ- ter Cardinales, Archiepiscopos, & Episcopos in eiusdem Pontificis di- plomate recensitos, interfusse dicitur & cum elogio singulari laudatur à Pontifice Raiambaldus. *Ego*, inquit, *Benedictus sanctæ sedis Romana Ec- clesia Apostolicus & Raiambaldus Arelatensis Trophimi Vicarius* caterique *presules Galliarum Pontius videlicet Massiliensis, cuius tutione & patrimonio*

prædictus

predicta consistit Ecclesia & Leodegarius Archiepiscopus Viennensis, &c.
 Actum publicè apud Massiliam in eodem Monasterio Idibus Octobris die
 eiusdem loci consecrationis anno 1040. Dominice Incarnationis Indict. 8.
 Praefuit item Raiambaldus Concilio Tolosano Papæ Victoris Legatus
 cum Pontio Aquensi Episcopo atque à Prouincia totius Episcopis fidei
 iuramentum & obsequij ut Primas admisit. Vide ab uno quibus verbis le-
 gitimis & solemnibus præstitum. Ego Pontius S. Marie Aquensis sedis
 nunc ordinandus Episcopus debitam subiectionem & reverentiam & obedien-
 tiam à sanctis Patribus constitutam, secundum precepta Canonum, sancta se-
 di Arelatensis Ecclesiae rectoribusque eius in presentia Domini Archiepiscopi
 Raiambaldi perpetuo exhibitorum promitto, & super Sanctum altare pro-
 pria manu firmo. Hic ille Pontius est qui à Victore Papa Antistiti Ra-
 iambaldo datus est socius, ut Concilio Tolosano præfasset. Paulo an-
 te migrationem, ultimam suam voluntatem, Aycardo successore de-
 clarato, tabulis publicis consignauit Raiambaldus in Ecclesia suæ utili-
 tatem, Collegiumque Canonicorum Barioli, oppidum est Prouincia
 Diocesis Foroiuliensis, dotauit & sub censu denarij aurei Alexandro
 Papæ II. subiecit. Extat ea de re in Autographo Episcopali Rubro fol.
 299. pernobilis memoria Raiambaldi videlicet ad Alexandrum & Ale-
 xandri ad Raiambaldum & Bertrandum Foroiulensem Epistolæ quæ ze-
 lum & animum Raiambaldi testantur. Lege sis quas verbo *Raiambaldus*
 profert Pontificium Arelatense. Demum ætate maturus, morum suaui-
 tate, doctrinæ varietate, vitæ integritate omniq[ue] virtutum cultu ornatus
 Benedicto IX. Victori II. Alexandro II. aliisque Principibus & omnibus
 cuiusvis ordinis hominibus charus ac dilectus ex hac mortali vita ad
 cœlestem patriam vir eximus euolauit Arelatis anno 1062.

Theodeberinus Ordinis Monachorum Cassianitarum, ab ineunte ætate
 in Cœnobio Massiliensi S. Victoris religiosam vitam amplexus, ob
 doctrinæ & vitæ Sanctitatem per omnes honorum gradus ad Abbatis Ge-
 neralis dignitatem ascendit in locum Maurenti præsentis mortui, an. 809.
 Cum vero vir doctissimus esset & ingeniosus ac in sacris literis versatus,
 creatus Episcopus Massiliensis Ordini atque Conuentui præfuit, Lu-
 douico Pio Imperatori in gratiosis & singularis amore charus, ut supra
 meminimus in Indice Episcoporum cap. 25. num. 50.

22. *Aycardum* Gaufredi Massiliensis Vicecomitis filium & Raiam-
 baldi Arelatensis Archiepiscopi nepotem in Cœnobio Massiliensi cum
 fratribus Petro & Fulcone vitam Monasticam professum esse testantur
Annales Massilienses, autore Antonio de Ruffy lib. 9. histo. cap. 4. num. 13.
 quod & ipsi nos attigimus supra in Indice Abbatum num. 83. Archiep-
 scopatum Arelatensem ab auunculo Raiambaldo gratuita sacerdotij trans-
 criptione suscepit. Ab anno sacræ inunctionis 1063. sedet ad annum
 usque 1090. De quo ista fere ad verbum in Pontificio Arelatensi. Ay-
 cardus ab Henrico Imperatoris staret, sacrumque contra ipsum fulmen renouauit
Gregorius VII. qui iplos etiam Arelatenses literis monet ut consilio

Hugonis Diensis Episcopi & Apostolicæ sedis Legati, aut Leodegarij Vapincensis Episcopi eligant Archipræsulem, ad quem ipse pallium mittat. Verum inanes reddidit literas Pontificis, Arelatensium amor in suum Antistitem Aycardum, qui omnibus diuinis interdictus licet, ciui-lique congressu nequicquam tamen Episcopale officium intermisit. Nam Pontio De Fos horrendas deuotiones minatus est, si pontem S. Genesij cæteraque iura quæ in agro Marticensi Arelatensis Ecclesia habebat à S. Cæsarij sæculo, non redderet. Bertrannus Prouincia Comes inter eos quasi arbiter peruicit tandem ut cuncta restitueret: exinde querelas mouit aduersus Raymundum S. Ægidij Comitem, qui Arelatensem Ecclesiam municipio Furcarum aliisque vrbibus quæ in Argenteo solo sitæ sunt spoliauerat, qui quidem non repetita solum possidenda dedit imo etiam promisit se alias concessurum castrum Albaonis in ripa Rhodani positum, cæteraque iura quæ ad Arelatensem Ecclesiam spectabant, si ea à Bertranno Comite recuperaret. Item Auenione Concilium celebrauit Aycardus, cuius acta non extant, excepto quod ibi S. Hugo reperitur creatus Episcopus Grationopolitanus. Meminit Binius altera parte To.3. anno 1080. Id vbi resciuit Pontifex Aycardum non solum acerrimum se Henrici Regis & Imperatoris defensorem gerere, imo imperterritum aduersus omnes persistere, Concilium Romæ indixit in quo ipse Gregorius sententiam depositionis Archiepiscoporum Arelatensis & Narbonensis atque excommunicationis per Legatos Apostolicæ sedis promulgatam, his qui aderant collaudantibus firmauit. Quis autem hoc tempore quo Christianus orbis tanto schismatistarum incendio flagrabat, aut mentis suæ sensus aut vita status fuerit ipsi Bertranno Principi ac Comiti Prouincia, docet Baronius anno 1081. num.33. qui vt pietatem, inquit, & erga Apostolicam sedem studium & obseruantiam testaretur, & se ab Aycardi consiliis alienum profiteretur Sacramentum clientelare Gregorio sic præstítit. *Ego Bertrannus Dei gratia Comes Prouincie ab hac hora & deinceps tibi Domino meo Papa Gregorio & cunctis successoribus tuis, qui per meliores Cardinales S. R. E. electi fuerint, fidelis ero, & quidquid mihi credideritis in damnum vestrum non manifestabo. Sic me Deus adiunet & hoc sancta Dei Euangelia.* Et statim se fiduciarium Pontificis Regulum professus est. *Ego Bertrannus Dei gratia Comes Prouincie pro remissione peccatorum meorum & parentum meorum offero, concedo, dono omnem honorem meum, quantum ad me iure parentum pertinet, omnipotenti Deo & SS. Apostolis Petro & Paulo & Domino meo Gregorio Papa VII. & omnibus successoribus suis, ut quidquid placuerit deinceps Domino Papa Gregorio de me & de toto honore meo sine ullo contradicatio faciat. Ecclesiæ autem omnes quæ in mea potestate sunt, prefato Domino meo Papa omnino dimitto & omnibus successoribus suis & ad ordinandas eas inste & secundum Deum pro posse meo fideliter adiuvabo.* Cæterum Aycardus Archiepiscopus & Bertrannus Comes commuui mortalium fato vitam amiserunt, ille Gibelino successore, iste Gilberto Bertrandi, aliis Vdonis filio anno 1090.

23. *Gibelinum quoque Arelatensem Archiepiscopum & Aycardi successorem*

cessorem proximum ex Monastico S. Cassiani Ordine ac Cœnobio S. Victoris Massiliensi assumptum fuisse ad sacras infulas colligitur ex monumentis tabulisque pluribus MM. SS. eiusdem Cœnobij, aliquique autores consentiunt, cuius eam ferunt fuisse sanctitatem vitæ, ut religiosæ omnes ipsius virtutes in tanto honoris apice semper effulserint, manuetudo præsternit ac lenitas, diuitiarum autem contemptus huiusmodi ut vel in pauperes & calamitosos vel in Monachorum subsidium omnia pene conferret. Quod ad nimiam morum facilitatem ac profusiorum liberalitatem perperam reiicit autor Pontificij Arelatensis, quasi Ecclesiæ suam lacerasse ac dissipasse videretur, distractis Prioratibus omnino duodecim sive Ecclesiis quibus auxiliè dicitur Psalmodiense præsternit fratum suorum Cassianitarum in Occitania Monasterium, sed ea lege ut qui præfesset non pro Abbatे se gereret, sed tantum Prioris titulo vteretur id forsitan in suscipienda capituli sui causa tenere impulsum adolescentia dixisse existimo. Sub Urbano II. ad varja Pontificatus obeunda negotia ab eo ob animi candorem, in rebus gerendis peritiam & singularem doctrinam adamatus & charus habitus est. Reuersurus Romanum Urbanus ex Galliis, vbi apud Regem & principes expeditionem transmarinam contra Ecclesiæ hostes permouerat, Arelatæ diuertit ex itinere ad suum Gibelinum, Bertoldus enim tradit ipsum Natalem Christi diem celebrasse Arelate. Dominus Papa, inquit, Arelatis diem Dominicæ nativitatis cum diversarum Prouinciarum Episcopis glorioſissime celebravit. Post hæc vocatus in Orientem Gibelinus iussu eiusdem Urbani Papæ, ac Legatus tum ipsius tum deinde Pascalis II. renuntiatus de causa Ebremarii in Patriarchatum Hierosolymitanum intrusi cognouit, depositus, deposito successit: postmodum vero inquit, Tyrius cum de substituendo Ecclesiæ Hierosolymitanæ Patriarcha clerus & populus disceptaret constituta ad hoc specialiter die, ut super eo negotio de more tractaretur post multas hinc inde deliberationum partes, in Dominum Gibelinum Apostolicæ sedis Legatum vnanimiter conueniunt, & eum in sedem locant Patriarchalem. Gibelinus verò ad suos Arelatenses redeundi spe destitutus literas dedit, lachrymis potius quam atramento exaratas, quas recitat Pontificium Arelatense simul atque alias Pascalis Papæ ad Arelatenses, monentis ut Gibelino successorem darent. Contigere hæc anno Christi 1107. & initio sequentis Aripertus ex Episcopo Auenionensi ad Clauum Arelatensis Ecclesiæ venit, ut patet ex literis tum Gibelini tum Pascalis 2. quas Baronius edidit in Annalibus.

24. Berengarius ex Abbatे S. Victoris Massiliensi creatur Episcopus Massiliensis, anno Christi 880. Ioannis Papæ VIII. ann. 8. vt fuse copiose demonstrabimus in Massilia nostra Christiana ann. 880. V. Berengarius. Sedisse vero ibidem Berengarium non Carolo Magno sed Ludouico III. & Carlomanno regibus Francorum, ac filiis Ludouici II. cognomento Balbi & Ansgardis Reginæ, supra memini cap. 25. num. 54.

25. Petrus cognomento Gaufredi ætate suppar Gibelino, ex perillustri Vicecomitum Massiliensem genere ortus, Patre scilicet Gaufredo, & fratre

& fratre Aycardo, de quo mox supra, Arelatensi Archiepiscopo, qui ab infantia Monasticæ vitæ consecratus scribitur, ut ostendimus in Indice Abbatum num. 83. Itaque profecit tum pietate, tum doctrina ut ab omnibus singulatis haberetur. Ex Monasterio S. Victoris in quo S. Cassiani regulam profitebatur, ad Archiepiscopatus Aquensis curam translatus, id onus paulo amplius quam annis septem supra triginta sustinuit. Vir non solum meritis ac virtute abundans, quæ à Monacho expectari poterant, sed etiam insigni pectoris robore. Itaque fuit inter alia non solum vniuersæ Dicēcisi sed ipsi Aquensi ciuitati imprimis fructuosus, templis præsertim ac Cœnobii adificandis. Crescente quippe in dies aduenarum donorumque copia, cum tantæ multitudinis quantum angusta spatia non caperent concursus fieret ad ædes sacras S. Saluatoris, Petrus Episcopus summa virorum principum approbatione adificando longè ornatiōri ac laxiori templo adiecerat animum. Id templum ære publico à fundamentis extructum S. Saluatoris vocatur, vel veteri Sanctissimi facelli memoria, vel nouis sanctimoniacæ incrementis nobile, & in eo ad altaris dexteram minoris fornicis facellum visitur, humile illud quidem pro magnitudine, sed tamen iam tum à Christianis pene omnibus retro saeculis in monumentum Sanctorum numero venerandum ac colendum. In quo Magdalenam ab Angelis deportatam S. Maximino sacris operanti præsentem adfuisse, & sacro viatico ab eodem munitam admirabili tranquillitate animam suo procreatori reddidisse traditio à maioribus ad nos deriuata est. Quin etiam publicum inibi extat de noui templi consecratione instrumentum perantiquum, tanti miraculi ad posteros testimonium, quod dedimus alijs in nostra Magdalena Massiliensi aduena c. 17. num. 17. Petrus is fuit inter Archiepiscopos Aquenses huius nominis 2. cui Paschalis 2. anno 4. Pontificatus pallium misit, vt pro tantis eius in Christianam Rempublicam meritis honores ei haberet gratiamque referret. Mortuus est Aquis sextriis sepultus in sua Cathedrali anno 1120. qui successorem in Pontificatu habuit Fulconem.

26. *Richardum Monachum & Abbatem S. Victoris in Archiepiscopum Narbonensem eiusque electionem à Pascali 2. singulari diplomate approbatam fuisse legimus anno 1107. In Episcopali administratione Aymericum huius nominis III. Vicecomitem Narbonensem honorum Ecclesiasticorum inuasorem & iniquissimum usurpatorem minis primū ac terrore multauit, tum etiam contumacem Christianorum sacris ciuilique congressu interdixit. Quod opponit Ciaconius in Schismate Clementis III. Antipapæ, qui autore Henrico IV. Imperatore Brixini in Noricis à triginta Episcopis schismaticis contra Gregorium VII. & eius successorem Victorem III. Urbanum II. & Pascalem II. Romanus Pontifex acclamatus fuisset, Richardum prodidisse Victorem III. cuius creationi interfuerat, Henricique Imperatoris precibus expugnatum Clementem Antipapam sestatum esse, quam ob causam à Victore in Concilio Beneuentano damnatus in Clementis parte ex rebus humanis excessisse dicitur; si odorari liber paulo diligentius hæc à nobis facilè suspicionibus & con-*

& coniectura coarguntur. 1. Quia Bernardi Cardinalis fratis sui germani pluribus officiis erga Alexandrum II. adhuc iuuenis promouerat, vt in Cardinalium Ordinem legeretur. Neque vit Sanctissimus Bernardus ad tantos honores promouere fratrem, eique ambire purpuram destinasset, nisi summam in eo spem, summam ingenij indolem, summamque virtutem esse cognouisset, qua non modo familiae ac stirpi suæ gentilitiae splendorem adderet, sed ipsam imprimis Abbatiam S. Victoris Massiliensem & vniuersum Cassianitarum Ordinem fraternis opibus Pontificis que amicitia & fauore tueretur. 2. Plures ad eum in Registris Gregorij VII. Urbani II. Paschalis II. extant literæ grauissimis verbis sententijsque plenæ, quibus opinione certè non vulgari & existimatione quam de moribus eius haberent, Pontifices dilexisse Richardum satis liquidd constat. Addo magna quoque accessisse ipsorum in eum non dico officia sed merita, quorum recordatione vel plurima vincula cum ipsis summæ coniunctionis optaret, & erant amoris arctissima, tantum abest vt ab eo quo astriclus esset, vel ingratu animo reuellere, vel per iniuriam laxare aliquid veller. Nam enim Gregorius VII. Bernardi fratis demortui Abbatiam S. Victoris ei dono concederat, Paschalis II. infularum Episcopatum dignitate auxerat & amplitudine, Alexander II. Cardinalitatem purpure singularibus honoribus condecorauit. Utique ea manebat Richardi opinio & existimatio apud Gregorium VII. quæ virtute parta non quæ fortuito euentu ac temere illata esset, vt eum in Hispaniam Legatum miserit anno 1079. quo in itinere apud Pictauos diuersatus Legati nomine cum Hugone Densi Episcopo, Nationali Synodo præfuit. In Hispania vbi cum Alphonso Castilia Rege confecisset negotium ex sententia, demum studio reginæ Constantiæ ex Gallia oriundæ tandem Regi ac principibus & vniuerso clero persuasit, quos in hac parte acerrimos experiebatur obtrebatores & aduersarios, vt antiquato diuini Officij ritu iam tum ab ætate Gothorum Arianorum in Ecclesiæ mores inducto, Romanum substituerent. Reuersus in Galliam ab Urbano II. per literas iufsus est curam suscipere in duobus Cœnobiis, scilicet Montis Maioris in Diœcesi Arelatensi, & S. Mariæ de Crassla in Carcassonensi, lapsam deformatamque regularis vitæ disciplinam ad meliorem frugem reducendi instaurandique. 3. Ad Richardi singularem integritatem multis magnisque rebus spectata pro testimonio facit fama vulgi, quæ iam celebritate sermonum pluribus etiam absentibus longè latèque percrebuerat virosque primarios ad ditandum suis largitionibus Monasterium S. Victoris studio tanti Abbatis conciliabat in dies, de quibus nos alias in Indice Abbatum vberius ac fusiis num. 87.

27. Robertum item De Calach siue de Guibè Redonensi Ecclesiæ, & paulo post Nannetensi Episcopum seruissle, ac demum purpuram obtinuisse supra mox commemorauimus in Indice Abbatum num 131.

28. Otto cognomento Alamannus Monasterij huius alumnus, pri-
mum sede toto triennio vacante in Dumuiratu, quem ad tempus gene-
talia Ordinis Comitia Massiliæ stabiluerant, lectus in regiminis confor-

tem ac socium cum Bonnassino efficacis ingenij acerrimaeque eloquentiae vito, personam magistratus & delegatæ iurisdictionis partem sibi tributam tanta prudentia ac pietatis laude sustinuit, ut communis procerum suffragio Abbas & supremus Ordinis Generalis Magister renuntiatus, Demum ob præclara in Christianam Rempublicam merita annuente Paschali 2. Ianuensis Episcopus creatus, non Ecclesiam modo sibi commissam variis structuris & ornamentis illustravit, sed & Synodos celebravit ac decreta pro Clero & populo salubria non pauca sanciuit.

29. De Rodulpho cum Arelatenis Pontificij annales sileant, si non etiam ipsi nos taceamus graue cuiquam videri non debet. Pontificatus enim eius Arelatenis non diuinationum conieeturis aut leuibus argumentis dumtaxat, sed ab iis omnibus signis, quibus veritas illustrari solet, ad testes tota exploratio traducitur, fedisse constat ex monumentis tabularijs S. Victoris circa Christi annum 1124. atque adeo excepisse proxime Attonem vita functum, & præsedisse Bernardo inter Archiepiscopos Arelatenes eius nominis primo, quem ex Latinis primum Patriarchatui Antiocheno fuisse præfectum quamplurimi contendunt. Extat adhuc ad Rodulphum nostrum Calixti II. Epistola, qua hortetur currentem quidem, ut dignitati suæ ac diuinæ gloriæ seruat, proponat sibi claros viros quod facere solent qui hortantur. Hic igitur vir tantus ad Trophimi Galliarum Apostoli sedem potestatēmque euectus, quandiu eam administravit, sacræ infulæ dignitatem magnopere amplificasse fertur, tum aliis multis, tum eo quoque quod occulta odia Clericorum Arelatensum quæ tunc Raymundum inter Episcopum Massiliensem & Monasterium S. Victoris tacitis simultatibus continebantur, restinxerit, pacem & amicitiam æquis utrimque firmarit conditionibus, discordias dissiparit. Hoc eodem seculo florueruclarissimi viri eiusdem cum Rodulpho gentilitij & nominis & stemmatis. Primus Rodulphus S. R. E. Cardinalis Presbyter creatus ab Alexandro II. anno 1073. de quo tamen nescio quo fatali & Rodulphorum familiae communis casu siletur inter Cardinales, similiter atque de nostro inter Archiepiscopos Arelatenes, ac prætermittitur à Ciaconio & Onuphrio. Hic ab Alexandro Papa in Bohemiam allegatur anno 1073. ut Gebehardi Pragensis Episcopi qui primum Ioannem Olnucensem Episcopum variis contumeliis affecerat, causam agnoscet. Coram se citatum Gebeardum & obedire nolentem Pontificio priuauit, ac Dioecesim Pragensem Ecclesiastico subiecit interdicto. De qua re vide Longinum in Annalibus suis Polonicis, & Cardinalem Baronium tomo 10. Posterior coœvus ac pene ætate suppar Rodulpho Arelateni. Vixit anno Christi 1144. Cœlestino II. Pontifice à quo Diaconus Cardinalis S. Lucia in Septisolio renuntiatus Alejandro III. in schismate contra Octavianum suffragatus est, idque Epistola sua omnibus Christianis & Imperatori Friderico cum aliis Cardinalibus scripsit.

30. Raymundum eius nominis secundum inter Episcopos Massilienses anno 1121. Monachum fuisse lego in M. S. Chartarum Ecclesiae Massiliensis, haud dubie in proximo ac suburbano S. Victoris Monasterio vbi tantam

rantam nominis sui celebritatem apud Massilienses comparauerat, S. Cassiani regulam professum. Is nobilibus parentibus ortus generis sui splendorem, tum literis, tum moribus auxit & ornauit. Adolescens cum politiore doctrinam & liberales artes percurritisset ad maiora non Christianæ modo Philosophiæ, sed & religiosæ vitæ studia se contulit, S. Cassiani institutum & Ordinem in Cœnobio S. Victoris Massiliensi amplexus, atque in vitroque studio mirificos fecit progressus. A clero populoque Massiliensi Episcopus electus creditam Ecclesiam ad mortem usque optimè gubernauit, non tam suis ouiculis imperans officij potestate, quam prælucens pietatis exemplo. Vir qui in eximia nobilitate mansuetudinem, in amplissimis domesticisque copiis modestum earum usum, in corruptis temporum moribus æquitatem temperantiam moderationemque animi præstirerat & exhibuit semper, ibidemque honesto in loco tumultum sed pompa carentem habuit. De hoc ex Archiuis Massiliensibus ista habentur. *Raymondus Dei gratia Massiliensis Episcopus vir religiosus sub Monachi habitu atque regula cunctis diebus vita sua vivens, in Hymnis, & Psalmis cum pudicitia Deo perseveranter seruivit, qui multos libros multaque ornamenta auri & argenti & palliorum in Ecclesia S. Mariae sedis Massilia emendo constituit. Ad ultimum autem sub Christi nomine Domini fecit, in qua ipsemet propriis manibus reliquias plurimorum Sanctorum in die Assumptionis S. Mariae presente suo clero & populo posuit, corpus S. Cannati Episcopi Massiliensis & Confessoris, & S. Antonini Confessoris, & S. Victoris Martyris ibi sunt. Hic sunt reliquia S. Petri Apostoli. S. Stephani, & S. Adriani Martyris, & S. Vincenti Martyris, & S. Ioannis, & S. Verani, & S. Apollinaris, & S. Regine Martyris, & S. Pauli, & S. Gregorii, & S. Polycarpi, De Sepulchro Domini, de veste S. Stephani, S. Sebastiani, S. Sulpetii Confessoris, S. Martini, S. Marcellini, S. Andreae Apostoli, S. Laurentii De signo Crucis, S. Lazari quem Dominus suscitauit S. Faustini, S. Christine, SS. Innocentium & multorum Sanctorum quorum nomina nescimus. Deus fecit.*

31. Post hunc exiguo interuallo quippe anno 1162. de eodem pulueri religionis excitatus est ut solium gloriae teneret Fredolus qui cum in vita Cœnobiticæ studiis quibus puer adhuc se addixerat multos annos posuisset, eam sanè tum victus alperitate tum frequentibus singularium virtutum exemplis, Sanctitatis famam collegit, ut extincto Guiberto Abbe in illum unum Comitiorum Generalium suffragia inclinauerint. Deinceps vero factus Abbas nihil de pristino vitæ rigore nihil de sua humilitate remittens, vir doctrina sanctitate & morum elegantia clarus, Alexandri I I I. à quo rescriptum habuit eximium & sanè perhonorificum, Procerum Prouinciae iudicio Episcopi nomine dignus existimatus, &c ad munus gerendum, Foroiulij adhibitus est, qui dignitatem Ecclesiasticam in his regionibus penè inolescentem vindicauit, auxit, & mirificè tutatus est. Hic genere nobilis ac notus licet, tamen maioribus suis atque posteris virtute sua illuxit. Duranto Fredolo imprimis qui anno 1289. Massiliensem coepit regere Ecclesiam obiitque anno 1309. Junij 30.

Item Berengario Fredolo qui cum Abbas secularis S. Aphrodisij Biterrensis Diœcesis Clementis V. Papæ Capellanus Presbyter Cardinalis SS. Nerei & Achillei tituli Fasciolæ, postea Episcopus Cardinalis ab eodem Clemente factus est anno 1305. Bonifacio VIII. in sexti Decretalium editione præsto fuit, qui cum esset in legum facultate versatissimus ad Guillelmum De Mandagoto Archidiaconum Nemausensem, à libri de Electionibus Prælatoriam nuncupatione honestatus fuerat. Vicissim insigne volumen scripsit super summam Ostiensis ordine alphabetico. Editit & de sententia excommunicationis librum alium. Obiit Auenione anno 1321. Ioannes Villaneus lib.9. cap. 79. Reges. Clementis V. Ioannis XXII. Clementis VI. Hæc præterea de eodem in additionibus ad Ciaconium. Bonifacius VIII. Decretales lib.6. à Guillermo Episcopo Ebredunensi, Berengario hoc nostro Episcopo Biterrensi, & Richardo de Senis R. E. Vicecancellario recenseri iussit. Berengarius Fredoli, non autem Stedelli dicendus. Creatus Cardinalis tit. SS. Nerei & Archillei à Clemente V. anno 1312. die 23. Decemb.

32. *Guillelmus De Sabrano* Abbas S. Victoris Nobilissimæ suæ genti Sabranae opibus florenti Castellorumque ac Toparchiarum veteri dominatu, tum apud Salyos, tum inter Apulos, sanctitatis splendorem magnis suis virtutibus addidit. Ad infulas Diniensis Ecclesiæ non solum intuitu nobilitatis verum etiam meritorum gratia euocauit Clemens V. anno 1312. patrocinante Roberto Siciliæ Rege & Comite Prouinciae, apud quem authoritate & gratia plurimum poterat Guillelmus. Integer enim vir & in sententia dicenda libertatis & religiosi Officij memor semper extitit. Quatuor Generalia Ordinis comitia Massiliæ habuit quo tempore Monasterio S. Victoris præsset Abbas. Sacerdotio deinceps Episcopali datus non solum authoritate in Ecclesia texit, verum multo magis doctrina & exemplo usque ad extremum vitæ suæ profuit. Dictus nonnunquam legatusque ab Rege extra ordinem Index atque inspector rerum publicarum, negotiis in quibus eius amor erga pietatem Christianam maximè illuxit fœliciter obitis sub Ioanne XXII. In Episcopatu suo diem clausit extremum anno 1324. ibique amicorum bonorum omnium lachrymis tumulatus est.

33. *Guillelmus De Cardeillac* ex Abbatे factus Episcopus Sampuilensis & amplis aliis Sacerdotiis in Occitania & in Prouincia præfectus inclaruit, tristibus magis quam latè temporibus Roberti Siciliæ Regis & Comitis Prouinciae, cui cum Carolo Humberto nepote Caroli Martelli. Caroli II. primogeniti filio graues & magna contentiones pro regni successione intercesserant, & grauiores exarissent nisi rem controuersam plenamque dissensionis inter doctissimos Iurisperitos Clementis V. authoritas, in cuius arbitrium patruus & nepos consenserant, pro Roberto Rege definiisset. Vix Episcopi honore illustratus multa præclarè constituisse dicitur & in Diœcesi & generatim atque vniuersè in Ordinis sui religiosis familiis Cassianitarum, idque præcipue quod Laicorum dissolutas consuetudines sed & redundantes clericos ac superfluentes inutili-

quadam.

quādam impunitate & licentia , tanta cum grauitate moderaretur , vt singulos non tam offendiceret obiurgatio , quām delectaret animi constantia & verborum suauitudo . Hic anno 1324. Pontificatum inicit , quatuor circiter gessit .

34. *Raterius de Leuaco seu Lautunco* post obitum Guillelmi Abbas electus à prima ætate ingenij , modestiæ aliarumque virtutum specimen præbuit . Adolescens optimis artibus & virorum prudentium consuetudine studiis adhibitis , vberiorem virtutis quam ætatis cursum in se fecit Massiliensem testimonio , à quibus in Episcopatum Massiliensem assumptus Pontificis dignitatem per humani ingenij virtute ac splendida liberalitate sustinuit , pluribus meritis in Christianam Rempublicam nobilis . Massiliæ clausit extrema . Funus urbanæ multitudinis ordinumque omnium verissimæ lachrymæ vt solet decorarunt . In Ecclesia maiori & Cathedrali sepulturam accepit , anno circiter 1327. In quibusdam MM.SS. Massiliensem Episcoporum indiculis non nominatur Raterius , vnde aiunt electum & creatum quidem Episcopum Massiliensem , sed paulo post creptum , ac proinde publicè , nec renuntiari , nec muneric sibi demandati officia & partes exequi potuisse , quem excepsisse proximè scribitur Ademarius .

35. *Guiberus de Cantabrio* Monachus & Abbas S. Victoris in Episcopum Rutenensem electus iuris utriusque consultissimus , tantam deinceps apud omnes famam consequutus est vt doctrina prudentia & singulari in rebus gerendis dexteritate , cum præcipuis illius ætatis hominibus non immerito conferretur , propter quas animi dotes Benedictus Papa XII. vnum esse voluit de Constitutionum suarum compositoribus , quæ factæ fuerunt anno 1337. vt patet ex fine earumdem Constitutionum , ex dictis supra in Indiculo Abbatum Massiliensem . Segoduni Rutenorum anno 1338. vale dixit huic sæculo , ibidem sepultus .

36. *Ogerius De Anglura* Monachus S. Victoris primam Abbatis ac Generalis Ordinis Cassianitarum munus præclarè exercuit Massiliæ anno 1463. postmodum Cleri & procerum commendatione ad amplissimi Ordinis Pontificij dignitatem & Massilienses infulas peruenit , in qua integritati & prudentiæ eius decora & ornamenta emicuerunt . In hoc celebri viro tantum robur animi & consilij fuisse subiudicant atque innuunt annales , vt antequam Monachorum suffragio in Conuentu Ordinis Generalis lectus esset Abbas multo ingenij , consilij , sapientiæ in variis priuatae vitae Monasticis Officiis administrandis egregia documenta dederit , dignusque habitus sit qui non in Abbatem dumtaxat ad unius priuatae familie commodum , sed & in Antistitem ad uniuersi cleri populique Massiliensis utilitatem deligeretur , in quo munere obeundo opinioni respondit . Migravit è vita sepultusque est in decessorum suorum monumento in Ecclesia S. Mariæ Maioris anno 1496.

37. *Adeodatus seu Deusdedit* Monachus Abbatæ Castrensis Ordinis S. Cassiani & ex prædiis Monasterio S. Victoris Massiliensi vestigalibus , quam administrabat , primus institutione Ioannis XIIII. Papæ , Pontif-

ficiæ dignitatis splendorem adiunxit, creatus est Episcopus cum pluribus aliis Abbatibus summis viris, quorum Abbatias Ioannes XXII. vt alias exposuimus in Ecclesiæ Cathedrales erexit anno 1316. Pontificatus anno 1. tamen illos non publicauit, neque ipsi inauguati sunt nisi peracto anno 1317. Id liquet ex eius ævi monumentis. Cæterum Adeodatus inter Abbates Castrenses præsea omnes nobilitate clarissimos, ipse quoque nobili vt præsumere licet familia exortus, liberalibus disciplinis iisque artibus quibus informati prima ætas solet operam dedit, & cum in virtutum clarissimum & integerimum euasisset, cepit eius fama apud omnes clarescere vnde ex Monacho Castrensis Cœnobij alumno, in Comitiis ad demortui locum communi omnium ordinum suffragio Abbas electus, mox Episcopatus pallio donatus rexit annos 10. quo tempore singulari eruditio scientiæ ac pietatis eminentiam maxima sui cum laude omnibus patefecit. Castri moritur anno 1327. & in sua Cathedrali S. Benedicti Ecclesia sepultus quiescit. Non tamen à perenni contestataque virtute maiorum degenerarunt Monachi, sed in Collegium Canonorum adscripti cooptatique semper tamen in forma religiosi status ac Clericorum regularium vitæ vsu institutoque persistenterunt, constanterque hactenus & incorruptè persistissent nisi Pauli III. Indulgentia Ioannes Turnonius Castrensis Episcopus, anno Christi 1535. ab Episcopatus fundatione 218. facultatem exorasset, Collegij vniuersi religiosam familiam ad sæculares Clericos transcribendi.

38. *Petrus De Orlagio* ex Abbatie Vabrensis Cœnobij Cassianitarum primus Episcopus à Ioanne XXII. constitutus anno 1320. Hunc sapientissimum virum, suum Episcopum fuisse merito gloriabantur Vabrenses ciues, in quo prudentia doctrinaque cum Nobilitate certabant. Rebus gestis insignis fuit, & in graibus quibuscumque negotiis conficiendis prouidi solertisque ingenij, magnis principibus charus, quorum singulari benevolentia & studio non ipse modo hunc in locum atque in hanc celestissimam sedem Pontificiæ dignitatis atque honoris ascendit, sed & eiusdem Ecclesiæ habendas regendas, cum iam ætate confectus esset, in Raymondum de Orlagio consanguineum, amicum, ac pernecessarium suum gratuita muneris abdicatione transmisit. Rexit summa cum iustitia, prudentia, ac vigilantia annos nouem obiitque anno 1329. Monachi Clericorum regularium vitam sectati per 257. annos constanter manserunt in suo statu. Nam primus in executione Bullarum sæcularisationis, quam indulxit Gregorius XIII. nominatur Franciscus De la Valette Couuillon Vabrensis Episcopus anno 1577.

39. Papuli Monasterium ab Abbatie S. Victoris Massiliensis iurisdictione diuulsum & Ordini Cassianitarum detractum, sub Tolosano Parlamento Ioannes XXII. in Episcopalæ Cathedrae templum erexit ac religiosis fascibus ceterisque Pontificiæ dignitatis atque honoris insignibus donauit, vt notat Martinus Polonus anno 1317. à quo tempore vrbi Lauracensium nomen dedit. In Tolosæ similiter Episcopatu Metropolim instituit, eique recens creatam Papuli Diœcesim subiectam esse voluit.

Nec

Nec multo post Clementis V. constitutiones approbatas iussit publicè per vniuersitates explicari. Cæterum primus ex Abbatibus Sampapulensis sub Abbate Generali Ordinis Cassianitarum, inauguratus Episcopus fuit *Bernardus De Turre* ex per illustri ac nobilissima familia *De Turre* Dicecesis Mirapicensis, vir doctrinæ non vulgaris & inculpatæ vitæ, qui in tanto honoris fastigio non elatus, humilitati & pietati vacabat, in pauperes Christi beneficus & in Ordinis sui fratres mitissimus. Obiit ibidem circiter annum 12. Pontificatus Ioannis XXII. Ludouici V. Bauchi Cæsaris seu Germaniæ Regis 14. Christi 1327.

40. Monasterium S. Mariae quod dicitur Tomeriarum ditioni olim Abbatis S. Victoris Massiliensis potestatique subiectum sedem præbuit, & fundamentum fuit ad constituendum Episcopatum Sampontensem sub Parlamento Tolosano & Archiepiscopatu Narbonensi, eodem autore Ioanne XXII. anno 1317. S. Pontij Tomeriarum vrbs est in Conualle ad fontem ex antro scaturientem, tanta aquarum copia, vt statim molas frumentarias agitat, qui salares seu truttas gignat nutritque purpurei coloris, quique paulo post in Obrim incidit. Abbatem, qui primus Monachorum Cassianitarum in hoc Cœnobio sacras Episcopi infulas suscepit (et si necdum nomen nancisci potuimus) tamen in hoc ordine ac numero reponimus. Solum occurrit illud singulare quod Abbatii Florido Isarius Tolosæ Episcopus olim dederit Vaurum oppidum, cuius Isarius erat Dominus anno 1098. vt ibi Prioratum constitueret Ordinis S. Augustini, qui postea erectus in Episcopatum anno 1318. sicut & ipsa S. Pontij Abbatia, cuius tamen Religiosi seruata diligentissimè Monastica disciplina, nonnisi posterioribus sæculis ad sæculares Clericos rescribi à Paulo V. anno 1615. consenserunt. Illud autem Monasterium Pontius Comes Tolosæ anno Christi 936. condidit inter Pezenatum & Carcasnonem, vbi Dominus Ramires 40. annos vixit Monachus, indeque ad regnum Hispaniæ euocatus teste Surita, Mariana, Guillermo Catel De Comitibus Tolosanis.

41. His addo *Castorem* Abbatem S. Faustini Nemausensis Dicecesis discipulum S. Cassiani & in conuersione filium, cuius sanctitatis fama permoti Clerus populusque Aptensis in Prouincia, eum in Episcopum ac Quintini Antistitis sui demortui successorem assumperunt. Ei vero non modo tum Pontificalis gratia accessit, sed simul etiam virtutum omnium augmenta, quibus populo sibi commisso egregia ad pietatem & iustitiam exempla præmonstravit. Adolescens altae indolis & animi integritate ac fortitudine præstans posthabitibus mundi delitiis plures annos Anachoresim inter Monachos est professus, partim in Monasterio Nemausensi S. Iustini inter rupes & saxa horrida sito partim in aliis Cœnobii postmodum ab ipso facto iam Episcopo suis sumptibus in Aptensi Dicecesi passim erectis & prouentibus dotatis. De eo diximus plusquam satis lib. I. c. 84. & infra c. 29. n. 3. Diem obitus & locum annotat Martyrologium Gallicanum. *Apta Iulie*, 11. *Calend. Octob.* *Apte S. Castoris huius sedis Episcopi*, qui sub Arcadio Imperatore Clariuit meritis Apostolice virtutis.

42. *Iacobus Martinus* Monachus S. Victoris Massiliæ ac perfectus rerum sacrarum siue Sacrista, Episcopatus Senecensis clauum administrandum Henrici IV. voluntate & Pauli V. consensu anno circiter 1607. suscepit. Plures Ecclesiæ Senensi præfuit annos, quibus fortissimi Præsulis ac religiosi Pastoris non solum suis verum etiam toti Galliæ exempla præbuit. Mortuus ibidem in sua Cathedrali tumulatur lapide, elogio, insignibus exornatus.

Nec in Episcoporum modo sed & Abbatum sacras legiones, ex auxiliariis S. Cassiani cohortibus duces ac principes prodiere.

43. De *Nicolao Auriolo* Monacho S. Victoris in Abbatem Lerinensem electo hæc habent Annales Monasterij Lerinensis apud Vincentium Baralem, in Chronologia Sanctorum & aliorum virorum illustrium & Abbatum Monasterij sacre insulæ Lerinensis. Anno 1313. die ultimo Iulij datus fuit Abbas Lerinensis Dominus Nicolaus Auriolus Monachus professus S. Victoris Massiliensis, qui obiit die ultimo Iulij anno integro videlicet renovato sue ordinationis. Iste licet rigide regeret erat tamen bene religiosus & zelotypus instituti, sed data sibi potionē à quodam suo affine & propinquo, ut amplius ab ipso diligitur ei mortem propinavit.

44. *Ioannes De Cominis* eruditio ac virtutibus clarus cum Abbas S. Victoris Massiliæ, summus in Monasterio Magistratus esset familiamque iam annos 11. prudenter iusteque rexisset, Parisios vocatus & ibi plausu Monachorum S. Germani de Pratis exceptus, nouo Praefecturæ honore inter insignes eiusdem Monasterij Abbates cohonestatur, quo in munere probitatis & grauitatis specimen dedit, pietatem, modestiam, humanitatem, affabilitatem, prudentiam & regiam prorsus celsi animi magnitudinem prodens.

45. *Ratherius De Lantauco* similiter Abbas Monasterij S. Victoris Massiliensis ubique vir optimus & religiosæ perfectionis studiosissimus emulator, magnarum virtutum exempla ostendebat post aliquot annos ut Abbatia Mauzacensi Diœcesis Claromontensis consuleret, ad Provinciam illam regendam, ad Monachos in officio continendos, ad instaurandam pene vetustate collapsam religiosæ vitæ disciplinam temporarius delectus Abbas, eo in regimine virorum Principum ac bonorum omnium expectationi respondit, & amantisimum patrem aë præclarum in Christiana Philosophia magistrum spiritus se gessit. Hinc vero ad Episcopatum Massiliensem gradum fecisse mox supra demonstrauimus num. 32. De Mauzacensi Abbatia fundatam esse a Roberto Aruerniæ Comite memorant historici, sed longo post tempore sæculari toga donatur 1618. hoc autem in loco Monachus professus est Gilbertus Genebrardus Ecclesiæ Gallicanæ illustrè ornamentum, & Doctorum Sorbonicæ Academiæ clarissimum decus.

46. *Pontius De Ulmo* ex Vicario Generali in regimine Monasterij S. Victoris Massiliensis & vniuersi Ordinis Cassianitarum sub Urbano V. summo Pontifice simul atque eiusdem Monasterij Abate, post promotionem Petri de Bagnaco ad Cardinalatum, electus ac renuntiatus est ab eodem

codem Papa Urbano Abbas Montis Maioris anno 1368. quem iam à nobis laudatum habes in Indice Abbatum num. 124.

De alijs sigillatim id genus viris illustribus nihil attinet dicere cum pene infinitos Abbates ad Monasteriorum gubernacula, quæ Principum liberalitate iurisdictioni Generalis Abbatis S. Victoris adiuncta fuisse supra commémorauimus, ex hac Massiliensi S. Cassiani familia prodisse sciamus.

C A P V T X X V I I I .

De Principibus, & Dynastis, ac de viris doctrina insignibus, qui in Ordine S. Cassiani vitam Monasticam complexi sunt.

1. **Q**uod in Ecclesiæ sanctæ commendationem scribit Apostolus ad Corinthios Deum non vocasse ad prædicationem & fidem crucis ac salutis, sapientes, potentes, & nobiles mundi, sed stultos infirmos & ignobiles dumtaxat, de Apostolis maximè aliisque primitis fidelibus interpretatur Ambrosius in Lucam ad illud cap. 6. Elegit duodecim ex eis. i. Cor. 1. 26. Ambr. lib. 6.
Aduerte, ait, cœlestè consilium non sapientes aliquos, non diuites, non nobiles sed pescatores & publicanos quos dirigeret elegit, ne traduxisse prudentia, ne redemisse diuitiis, ne potentie nobilitatisque autoritate traxisse aliquos ad suam gloriam videretur, ut veritatis ratio non disputationis gratia preualeret. Et S. Augustinus de verbis Domini. *Magna, inquit, artificis misericordia* Serm. 59. 10. *sciebat enim quod si eligeret senatorem, diceret senator, Dionitas mea electa* 20. *est. Si eligeret diutinem, diceret diues opulentia mea electa est. Si Regem,* *diceret Rex Potestas mea. Si oratorem, Eloquenter mea. Si Philosophum, sa-*
pientia mea electa est. Interim inquit Dominus differuntur superbi isti multum timent. Da mihi prius istum pescatorem. Veni tu pauper, nihil habes, Iob. 36. *nihil nisi, sequere me, tam largo fonti vas inane admouendum est, dimisit* *retia pescator accepit gratiam & factus est diuinus orator, leguntur modo* *verba pescatorum & subduntur colla oratorum. Vanum ergo videtur quod* *de nobilitate & purpura S. Bartholomai Apostoli fabulantur historici.* *Quamquam sapientes etiam & potentes non paucos fuisse vocatos, ut* *Dionysium Areopagitam, Nicodemum, Paulum Proconsulem, Paulum ipsum Apostolum, aliosque recentioris ætatis produnt Annales Ecclesiasti, ne potentes, ut ait Iob, abiecisse videretur cum sit ipse potens, & ne* Lib. 8. cōfess. *religioni hæc quoque laus deesset ut sæculari quoque nobilitate ornaretur, siue ob eam causam quam reddit Augustinus. Quia cum multis noti* cap. 4. *sint, multis sunt autoritati ad salutem & multis præeunt sequuntur, ideoque* *multum de illis gaudetur, quia non de solis gaudetur. Et plus hostis vincitur* *in eo quem plus tenet, & de quo plures tenet, plus autem superbos tenet nomine* *nobilitatis, & de his plures nomine authoritatis.*

Igitur hoc ipsum tractandum iam est atque ex historiis virorum Principum ac Dynastarum nomina eruenda, qui Monachorum Cassianitarum ordinem suscepere.

2. Ac primum inter hos magnos & excellentes non dubitari com-
memorare *Hugonem Arelatensem* & *Prouinciae Comitem*, Lotharij Lo-
tharingia Regis nepotem, qui à Principibus Italicis è Prouincia euoca-
tus, fauente Ioanne Papa X. Italia regnum Rodulpho Burgundia Regi
ademit. Ac subinde Papiensium coniuratione solerter oppressa, tantam
apud Italos prudentiae famam collegit, vt nequaquam ludibrio quemad-
modum cæteri Reges sed admirationi omnibus foret. Anno itaque 926.
Pisis à Legatis Pontificis exceptus, Italia regnare ceperat, ac 20. circiter
annos in ea dignitate manserat, cum Berengarius II. Berengarij nepos,
aduersus ipsum res nouas molitus ad Othonem Germaniae Regem pro-
fugit anno 939. Inde post annos 6. reuersus in Italiam. Hugone ab om-
nibus derelicto in Prouinciam Hugo rediit anno 947. cui Massiliæ in Mo-
nasterio S. Victoris fuit illi quidem hospitium vetus, sed ea causa etiam
cum Monachis Cassianitis familiaritas tanta, & ea cum officiis eius mul-
tis tum etiam consuetudine quotidiana sic est aucta, vt à mundi vanitate
auersissimus, quam scilicet ipse quoque experiendo cognorat, humana
omnia deserere constituerit, atque ex ipsis imperij fluctibus in portum se
religiosæ quietis recipere. Tetigit ista leuiter Leo Ostiensis in Chronicô.
Ipse Hugo, inquit, *cum omni thesauro suo in Prouinciam* (non vt ibidem
mendoſe ille ait in Burgundiam) *properans Monasterium permagnificum*
construxit sumptibus propriis quod sub titulo S. Petri appellari voluit, ibique
omnibus traditis ibi Monachus effectus est, Bertha nepte Bosonis vidua opum
suarum hærede dicta. Vixit Manasse Pontifice Arelatensi, qui Regi Bur-
gundionum & Arelatensem sanguine coniunctissimus non Præsulis tan-
tum sed etiam egregij & intrepidi militis partes egisse dicitur. Etenim
ab ipso Hugone nostro propinquo suo & benefactore, ad Berengarium
deficiens armatus semper incessit. Erat tuni Foroiulij in Prouincia Prin-
ceps Berengarius, qui ad Italia imperium similiter vocatus, collectis in-
gentibus copiis aduersus Hungaros, quamquam interim parum feliciter
pugnat, tamen ex ea expeditione tantam existimationem nominis con-
sequutus est, vt postea Cæfarem se voluerit nominari, cuius honoris ap-
pellatione ne excideret instigauit Hungaros vt iterum Germaniam depo-
pularentur, sed hos superauit Cunradus præsidio Othonis Dicis.

3. Hugonem paulo post imitatus est uterque Vuillelmus Massiliæ
Vicecomes & Gubernator anno circiter 1013. quorum prior amplissimis
olim perfunctus honoribus cum omnium admiratione omni mundo
fastu deposito, & utriusque coniugis, quas variis nuptiis sibi desponde-
rat, viduitate solitus, vt nudum Christum nudus sequeretur, principatu
se exuens à Vuifredo Monasterij S. Victoris Præposito detonsus tunica-
que Monastica ornatus, Massiliæ in sacram ac religiosam S. Cassiani fami-
liam Gatnerij Abbatis nominatione cooptatus est. Id enim ex Magno
Chartario supra collegimus in Indice Abbatum num. 70. & ex eiusdem
Vuillelmi syngrapho ad posteritatis memoriam tesseræ ac nominis sui
subscriptione firmato.

4. Alterum prioris filium existimat Chesiarius eodem M. S. teste de
quo

quo nos ibidem num. 76. Patrem è vestigio inseguutum , & sanctitate insignem , miraculis celebrem , idem institutum professum , sese cum insigni pietate abdidisse in Arelatense Monasterium Montis Maioris ab se instauratum , & in quo nunc sepultus iacet , fundamentum propter superioris Ecclesiæ .

5. Anno circiter 1090. simile eius rei exemplum vidi Massilia in Ottone Alamanno qui ex nobilissimo ac perillustri Regum sanguine & familia oriundus prima literarum stipendia in variis Galliæ Academiis fecit inter reliquam primariae nobilitatis plebem. Doctrinæ lauream adeptus , vbi iacere igniculos viriles & principum curiam frequentare cepit , maximè territus periculis quæ in tam vario & ad suspiciones ac simulantes multiplici vita statu inesse videbat , Massiliam ad Cœnobij tunc tota Gallia celeberrimi claustra confugit , vbi apud vniuersos siue domi siue foris autoritate plurimum valuit. Quare Richardo Cardinali & Abbatii S. Victoris demortuo in regimine Cœnobij subrogatus , post aliquot annos sancte exactos , per Palcalem II. ad Ecclesiæ Ianuenis curam & administrationem vocatus est. Denum ætate maturus multis prudenter atque pie gestis supremo defungitur die , anno 1117. ibidem in Ecclesia sua Cathedrali sepultus. B. Ludouico Alamanno Cardinali & Episcopo Arelatensi eamdem cum Ottone nostro generis stirpe fuisse aiunt nonnulli. Quamquam hunc ex Bugesiorum familia ortum esse testatur , qui Pontificium Arelatense vulgavit. Petrus illi pater ex illustribus maioribus , qui Arbencio municipio apud Bugesios prope Cœnobium S. Claudij imperitabat : Mater verò soror Francisci de Conzi quæ præter Ludouicum peperit etiam Hugolinum Arbencij Dominum , qui vxorem duxit ex gente Baronum de Granson & S. Crucis. Illustris genere illustris sanctimonia etiam miraculis celebti , vt constat ex diplomate quod Sadoleti calamo scripsit Clemens VII. anno 1527. Illustris dignitate , sacra purpura illustrissimus euasit , quam à Martino V. simul ac titulum S. Cæciliae suscepit an. 1426. Ipsum verò eximium fuisse apud Ludouicum III. Siciliæ Regem & Comitem Prouinciae summa autoritate & gratia , testantur literæ quas consequutus est in utilitatem Arelatensis Ecclesiæ , & quibus Rex ratas habuit Imperatorum Regumque Arelatensium concessiones in eiusdem Ecclesiæ decus & ornamentum factas. Alteram gentem Alamannorum apud Salutienses subalpinos (Plinius illos inter Alpium populos Latini iuris collocat , Ptolomæus verò inter Insubres , nunc Salutijs sunt) inesse fama est in oppido S. Michaëlis ad vallem macram , vbi vicus & turris quæ ab Alamannis nomen habet , amplissimam familiam eas partes inseditse constat , Othonibus latè in Italia dominantibus. Ac licet diuersis aliis in Prouinciis nempe in Gallia Allobrogum , quos hodie Delphimates appellant , & inter Cavares propter Auenionem , diuersæ Alamannorum supersint familie , non alia tamen , si coniectura ducimur , quam Salutiensium dynastatum Cassianitis Monachis Othonem nostrum dedit.

6. Honoratus Bosonis Comitis Prouinciae nepos , Patre Pontio , prima

huius nominis Vicecomite Massiliensi, fratri Vuillelmo natu minori, (quem etiam mox supra in ipso mortis confinio, Abbatis Garnerij suasu, detonum tunicaque monastica indutum fuisse demonstrauimus) num. 3. spem imperij ac Vicecomitatus sibi hereditatis iure contingentem, cum salutaribus monitis consignans, Dei famulatu sub Abbe Garino se obstrinxit in Monasterio S. Victoris, in quo ita virtutibus profecit, ut primum Abbas in locum Garini demortui, tum etiam deinde Cleri vniuersi populi suffragiis Episcopus Massiliensis factus sit.

Epist. 109.

7. Nulla sane feracior nostra horum exemplorum fuit alia Provincia. Ex quo illa penè eadem sunt de magnitudine, varietate, multitudineque nobilium Nouitiorum, qui tempore S. Isarni, vt annales loquuntur, instituto S. Cassiani Massilia se traderent, quæ S. Bernardus de Cisterciensi Monasterio in Epistola quadam scribit. *Legeram, inquit, non multos nobiles, non multos sapientes, non multos potentes elegit Deus. At nunc præter regulam mira Dei potentia talium conuertitur multitudo, vilescit gloria præsens, iuuentuis flos conculcatur, non reputatur generositas, sapientia mundi stultitia indicatur, non acquiescit carnis & sanguini, parentum & charorum renuntiantur affectibus, fauores & honores & dignitates reputantur ut sacerdora ut Christus lucriscat.* Atque his pene similia de sua ætate Hieronymus. Nostris, inquit temporibus Roma possidet quod mundus antenesciuit. *Tunc rari sapientes, potentes, nobiles Christiani. Nunc multi Monachis sapientes, potentes, nobiles.*

8. Virtute inter ceteros præluxit Ildephonsus Marchio belli dux præstantissimus qui cum magnum nomen militari gloria sibi peperisset, omnibus tamen his religiosæ vitæ posthabitatis Monasterio S. Victoris se inclusit, quod ipsem prius Isarni Abbatis Magistri sui consilio, hortatu, autoritate, suis sumptibus maximam partem restaurarat, multisque redditibus stabilierat. Vixit hic anno ferme 1051. quo inscriptam habetur Instrumentum in Tabulario regio Aquensi de confirmatione quam fecit Dominus Ildephonsus Marchio Provinciae de Prioratu De Trigantia, Diœcesis Foroiuliensis.

9. De Pontio ex nobili prosapia Dominorum de Marignana ad stagnum Marticense, iam dictum est ex colloquiis frequentibus cum S. Isarno habitus, ita immutatum fuisse, vt Archiepiscopatu Arelatensi abdicato, quem pluribus annis iuste & pie administrarat, & religiosæ vitæ postposito, sese Massiliensi S. Victoris Monasterio concluserit, ubi eodem Isarno Abbe ac Magistro spiritus, homine sibi coniunctissimo officiis, vsu, consuetudine, reliquam vitam transegit in paupertate & obedientia.

10. Idem iam fecerat Raiambaldus, eiusdem Pontij affinis sui, proximus in Archiepiscopatu successor, grauis imprimis & doctus adolescens, patre Raiambaldo Comite & Patrio Arelatensi, & præstantissima omnium foeminarum matre Ermengarda. Raynaudum, Guillelnum, & Lanfredum fratres habuit, Auum Lambertum, qui potentissimi Iudicis nomen tulerat quod nos docet Thesaurus Montis Maioris. Actis publicis subscriptis hac formula. *President Raiambaldo Patriarcha Beato, tertio regnante:*

regnante Henrico, qui regni licet Burgundici & Arelatensis iura titulosque sibi vendicaret, sub ipso tamen, vel à Regum qui cum præcesserant temporibus, illud in multos variosque principatus disiectum erat, qui suis propriis Comitibus patebant & regebantur. Cæterum Raiambaldus noster priuatus & pauper in Cœnobio, tantos progressus in omni virtute ac præfertim humilitate effecit, ut ad Trophimi sedem potestatemque Arelatis euectus sit. Sedit annos 8. cum ingenti totius Prouinciae approbatione, diemque clausit extreum anno 1062. De hoc Antonius Ruffy lib. 9. histo. Massilien. cap. 2. num. 75.

11. Huic proximè successit *Aycardus* patre Gaufredu Vicecomite Massiliensi, & Rixende matre Nobilissimo genere clara & authoritate graui, qui Massiliæ Monasticam vitam in S. Victoris Cœnobio sub Isarno Abate vixerat ex S. Cassiani disciplina; tum Pontificatum Arelatensem à Raiambaldo eiusdem Aycardi propinqui sui gratia abdicatum iniit, anno 1063. & viginti septem gessit. Cuius quidem præclara facta quamdiu hoc munus sustinuit recenset Antonius Ruffy lib. 9. histo. Massilien. cap. 4. num. 13. & nos superiori capite proximo num. 21.

12. Nec multo post id est anno 1078. Bernardo Cardinali Abbatte idem Gaufredus Vicecomes artibus belli & pacis inclitus, pietate autem in Ordinem Sancti Cassiani adeo memorabilis, ut eius Monasterium donis datisque muneribus ditauerit amplissimum, & omnium penè rerum quas natura desiderabat suppeditarit abundantiam & copiam. Hic igitur ut arctioribus vinculis & propinquitatis & magni amoris cum religione coniungeretur, de filiis quos in numero habebat, præter memoratum Aycardum, duos alias eius fratres lectissimos adolescentes *Fulconem* & *Petrum* in Magistri nouitorum disciplinam tradidit, qui deinceps sua sponte habitum Monasticum suscepere, reliquumque vite in ea S. Cassiani palæstra cum summa sanctitate transegerunt. Horum minor natu Petrus ad Episcopalem Aquensis gregis curam translatus, id onus paulo amplius quam annis 20. sustinuit, vir non solum pietate ac religione abundans, quæ à nobili ac religioso monacho expectari poterant, sed etiam insigni pectoris labore. De his plura in Indice Abbatum num. 83. & cap. 27. num. 23.

De *Gibelini* ortu ac genere quamuis muta sit historia, tamen Vicecomitum agnatione ista teneri nouimus, tum propter omnes necessitudines, quæ ipsi cum Petro fuerunt vnâ in Cœnobio S. Victoris eruditæ religiosæ vita contubernalæ, post in Episcopatu hic Arelatensi, Petrus Aquensi dignitatis affines, in omni denique vita familiares: tum propter nobilissimam Legationem qua ab Apostolica sede Urbano II. & Paschale II. Romanis Pontificibus sibi commissa in Oriente tanto cum plausu & gratulatione ciuium functus est, ut ad suos Arelatenses redeundi spe adempta, in Ecclesiæ Hierosolymitanæ Patriarcham assumptus frustra eum honorem deprecaretur, egeritque sanctissime ac religiosissime in hoc Pontificio munere reliquum vitæ cum id anno salutis 1107. suscepisset.

13. Quid autem dicemus de Roncelino? qui fortassis ille idem est qui corruptè in Indicibus Suritæ legitur Trogelinus de Massilia. Hic homo quondam illustris honore ac nomine Vicecomitis Massiliensis, & ita potens ut bona Massiliæ parte potiretur, fratrem habuit Guillermum Grossi, Patrem Hugoneum Gaufridum Dominum Trictis, Dominum Massiliæ & Vicecomitem, Matrem Cæciliam inter ætates suæ principes foeminas sanctissimam & religiosissimam. Cum sub Abbatे Guillermo de Aligno vitam Monasticam complexus anno circiter 1209. in S. Victoris cœnobium se recepisset, ibidemque annos vix aliquot strenue domi ac fortis se gessisset nescio quo fato sensim languidior in virtutum studiis factus, cœpit inquietior agere, ac respectare mortalia seu vitam affectare vagæ liberioresque disciplinæ. Vocatus sœpè à superioribus & præfectis spiritus curandus, in tironum eremis ac cellis secretioribus se conclusit, ibi cum stimulante conscientia tum Satana impellente nullo remedio loco relïcto, è claustris fugit Monasterij. Ruebat miser in exitium ac viti boni vadimoniis omnibus desertis, vitæque religiosæ nuntio remisso, iterum purpura & terrenorum commodorum dominatu illigari placuit, insuper etiam vxore, ut nulla eius vitæ pars summa turpitudinis expers esset. De quibus Innocentius III. certior factus in reum lata sententia communio nem sacrorum interdixit censemur in Regesto 14. iusdem Pontificis lib. 2. Epist. 40.

Vticensi Episcopo, & Abbat Cistercien. Apostolica sedis Legatis.

Ut seruetur sententia contra Roncelinum &
Massilienses latæ.

CVm in Roncelinum Apostolam & periurum, & ciues Massilienses pro eo quod ei obediunt & fauent in suis abominationibus manifestè, à vobis de multorum Prelatorum consilio, sententia fuerit promulgata. Discretioni vestra per Apostolica scripta mandamus, quatinus eamdem sententiam rationabiliter latam faciatis appellatione remora per censuram Ecclesiasticam usque ad satisfactionem condignam firmiter obseruari. Datum Laterani 17. Calend. Maii Pont. num. 14.

Plures habebat eisdem facinoribus concios, viros primarios, Raymundum Comitem Tolosanum, & Comitem Forcalqueriensem, Guillermus, is erat qui anno 1202. ob iura Gatsendæ neptis Alphonsi Prouinciæ Comitis vxoris, post variam præliorum fortunam ad eam pactionem Alphonsum adegit, ut eo siue liberis ex uxore defuncto, sibi Sistaricum cederet. Quod fecundus dum rupit à Petro Aragonum anno 1204. oppugnatur. Item Guillermum Ademari, Lambertum De Montilio, Dominos & Dominas Castrinoui & Dozaræ, Silium De Crista, Alasiam De Roca. Præpositum Valentini. Artaldum de Russillon. fratrem ipsius, & quosdam alios qui pedagia, exactions indebitas, & alias iniquitates in stratis publicis & fluminibus committere non vetebantur, quos eodem anathemate

mate percellit Innocentius ibidem Epist. 36. 37. 38. & 39. sed minus forte
penitentes facti aut de emendatione vix ac ne vix quidem sollicitos.
Nam Raymundus vbi Roma rediit, Miloni Theodosio & aliis Legatis
causa sua commissa, in villa S. Aegidij ab ipsis de contumacia conuictus
quod summi Pontificis minora mandata sprenisset, scilicet haereticis à
suis terris non pulsis, vt rescribit Innocentius supra lib. 13. absolutionem
habere non potuit, imo excommunicationis vinculo innodatus est eodem
anno 1210. quam excommunicationem in Arelatensi Prouincia pu-
blicari mandat Pontifex Epist. 36. lib. 2. Reges 14. Latior fuit exitus Ron-
celini, pœnam infictam permotione mentis magis quam natura ipsa
sensit vir spirantis adhuc animi ad salutem, nec plane diffidens aut def-
perans rebus suis, communicato enim cum administris conscientia
sapientissimis & eruditissimis consilio, nec diutius ferre animi morsus ex
culpa & diurnam nocturnaque luctationem sustinens, cùm Romam
ad Innocentium Pontificem iter facere cepisset, Pisis in grauem morbum
incidit, ac satis vehementer diuque ægrotauit. Quare Massiliam inde
regressus valetudinis causa, nuntios ad Pontificem misit Petrum de Mon-
telauro Ecclesiæ Aquensis Archidiaconum & in Monasterio S. Victoris
Cellarium ac rei penuariae Præfectum, simul & Guillelmum Canonicum
Massiliensem forensium procuratorum suorum nomine, qui per Episto-
lam quam scripserat ab Innocentio veniam peterent, vt exempto deinceps
exolutoque à religiosis legibus, quibus astriclus voto tenebatur, liceret
ad Laicos & sæculares ordines transscribi. Indulxit benigne Pontifex non
grauate, & comiter quidem certè non communiter eius voluntati gratia-
que deditus fuit. Mandauit tribus designatis cause cognitoribus Episcopis,
quæ ipsis vellet tractare cum supplice reo, ita tamen ne impunitæ
omnino iniuriae aut inultæ forent, vt & ipsi & aliis prodesset exemplum.
Docet ibidem scripta de hoc argumento Epist. 95.

*Ebredunensi Archiepiscopo & Vicensi Apostolicae sedis Legato, &
Regensi Episcopis.*

Absoluit Roncelinum Vicecomitem Massiliæ Monasticæ dis-
ciplinæ desertorem, eique patrimonij sui curam ex
Abbatis venia permittit.

CVM Roncelinus qui habitu Monachali reiecto, Massiliensis ciuitatis Do-
minium sibi temere usurparat, propter Apostasiam, periurium, & in-
cestum necnon rapinas & quadam alia dudum à nobis & postmodum à te Fra-
ter Regen. & bone memoria Magistro Milone Notario nostro tunc Aposto-
lice sedis Legato excommunicatus exiiterit, tam cinitate Massiliensi quam
uniuersa terra ipsius Ecclesiastico supposita interdicto. Sano consilio tandem
ductus, nobili muliere dimissa, reiectum habitum reassumpserit humiliter &
deuote, ac te Frater Vticens. excommunicationis & interdicti sententias petie-

rit relaxari. Tu sufficienti ab ipso cautione recepta in ciuitate Massiliensi relaxasti sententiam interdicti, eidem Roncelino firmiter iniungendo, ut per se ipsum vel per fidem nuntium, si forsam infirmitate vel alia iusta causa personaliter ad nos accedere non valeret, nostro se curaret conspectui presentare Apostolice benignitatis misericordiam petiturus. Qui humiliter tuis mandatis obtemperans laborem subiit ad sedem Apostolicam veniendi. Sed tam propter viarum pericula quam propter inualitudinem corporis prepeditus procedere non potuit ultra Pisas, propter quod exinde dil. fil. P. De Monte Lauro Aquensem Archidiaconum & Cellarium Monasterij S. Victoris, & Vuillelmum Canonicum Massiliensem procuratores suos ad nostram presentiam destinauit. Per quos fuit nobis humiliter supplicatum ut & absolutionis beneficium dicto R. faceremus impendi, & patrimonij sui curam habere permetteremus eundem, tam tuis frat. Vticen. & Metropolitani ac Abbatis sui quam Ve. F. N. Episcopi Capituli, ac Militum, & uniuersi populi Massiliensis. necnon & aliorum quamplurium prelatorum nobis super hoc literis presentatis. Qui nos ad id triplici precipue ratione inducere satagebant. Cum enim nullus præter ipsum in domo sua masculus sit superstes, si terra sue hominibus qui eundem sincerissime diligunt non preecesset, Ecclesia, piis locis, & aliis grauia possent dispendia preuenire. Cum etiam multas violentias commiserit, & rapinas, & magna subierit hactenus onera debitorum, si prohiberetur eidem prouisio terre sue vix quisquam inueniretur qui satisfaceret de predictis, & multi multipliciter non absque graui scando lo suis institiis fraudarentur. Quoniam igitur sacrosanta Romana Ecclesia nulli humiliter redeundi gremium suum claudit. Nos illius exemplo qui non vult mortem peccatoris sed potius ut conuertatur & vivat, Cum maius gaudium sit Angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente, quam supra nonaginta novem iustos qui se credunt penitentia non egere. De iam dicti Roncelini penitentia exultantes qui diu fuerat in vanitatibus seculi euagatus, venerabili Fratri nostro Pisano Archiepiscopo dedimus in mandatis, ut ipsi iuxta formam Ecclesia beneficium absolutionis impendat, & iniungat eidem ut mandatis vestris humiliter pareat, que super predictis ipsis duxeritis facienda. Porro super patrimonij sui cura ita duximus ex benignitate Apostolica prouidendum, ut idem Roncelinus cum participibus suis prius dividat totam terram infra ciuitatem & extra, & de portione que ipsum de iure continget, cum Abbatis sui conuenientia & assensu eidem Conobio aliqua congrua portio designetur. De residuo verò cum vestro & eiusdem Abbatis consilio pro predictorum omnium satisfactione disponat, prout melius videbitur expedire. Portionis verò Monasterio designanda prouisio propter necessitatem urgentem & evidentem utilitatem eidem Roncelino à suo committatur Abbate, ita quod ipse ob gratiam sibi factam, nonne conuersationis studio se reddere studeat omnibus gratiosum tam in habitu quam in aliis nihil prorsus attentans contra Monasticam honestatem. Quocirca fraternitati vestre per Apostolica scripta mandamus, quatinus iuxta formam prescriptam in ipso negotio, sublato appellationis obstaculo, procedatis. Contradictores censura Ecclesiastica compescendo. Datum Laterian. 2. Nonas Augusti. Pontif. n. anno 14.

De his quæ inde sequuta sint copiose diximus & abundanter in Indice
Abbatum num. 106. & 107.

14. *Guillelmus de Sabrano* qui pluribus etiam annis in eo S. Cassiani
instituto vixit anno circiter 1290. non solum virtutibus sed honorum
etiam titulis effulsit. Primum dignitatem sustinuit cum esset Abbas &
Generalis Minister Ordinis S. Cassiani, unde ad altiorem gradum con-
cendit nobilitate siquidem generis & sanctimonia conspicuus, Carolo II.
Siciliæ Rege ac Comite Prouincia apud Bonifacium VIII. intercedente,
Diniensis Episcopus inauguratus est. Natalis illi locus Municipium
Dansouis apud Salyos. Fratrem habuit Hermengardum de Sabrano ex
per illustri gente, quæ Baronis Dansouis in Prouincia & Comitis D'arian
in regno Neapolitano Satrapis geminis imperitabat. Vxorem duxit Lau-
danam D'Albes sive Daubes nobilissimam æque ac religiosissimam fœ-
minam, quam vulgo pro eius eximia oris atque animi suavitudine *Bonam*
Comitissam appellabant. Egillé vero Hermengardum apud Carolum II.
Regem Siciliae summa cum autoritate & gratia testantur frequentes rei
bellicæ curationes & administrationes, quibus sedulam interposuit ope-
ram. Equestri symbolo ac dignitate clarus inter aulicos primarios, ac
iuri dicendo in forensibus Siciliae tribunalibus summa cum potestate præ-
positus. Eius filium ac nepotem suum charissimum Elzearium de Sa-
brano Guillelmus Abbas, natura excellentissimum ac præstantissimum
iunem, regendum & educandum suscepit in Monasterio cui præerat
S. Victoris, iisque curauit instrui artibus & disciplinis quibus ad sancti-
tatem non vittutibus modo sed miraculis etiam illustrem peruenierit. Ab
autore Chronologiæ historicæ Præsulum S. Regiensis Ecclesiæ celebratur
Rostagnus Episcopus huius nominis II. & cognominis Sabranij non mi-
nus clarus, quippe qui ex eius Rostagni Actis & Manuscripta serie,
Nobilis & potens Dominus Rostagnus de Sabran passim nuncupatur, quibus
titulis, inquit, non alium ex nostris Præsulibus memini me legere fuisse
prænotatum. Quem merito his nobilitatis & potentiae titulis insigni-
tum nullus in dubium audeat reuocare. Cum Sabraniorum prosapiam
ex Augustorum stirpe oriundam ex antiquis eius familiae monumentis
possit comprobari si seculares honores & dignitates speces, Comitum
ac Ducum fuscib[us] antecessores longa serie illustres; si sacras requiras,
Vuillelmu[m] de Sabran ab Innocentio Papa II. anno 1140. ex Vesaliensi
Abbatia ad Lingonensem sedem translatum, ex eadē inque familia Guillel-
lum & Galterum Abates S. Germani Parisiensis Ecclesiasticis fun-
ctos honoribus ex Goloto sub anno 1440. reperimus. In tabulario Montis
Maioris inscriptum quibusdam instrumentis habetur nomen Guillel-
mi de Sabrano Comitis Forcalqueriensis, vbi cum variis ac diuersis tem-
poribus plures eiusdem gentis Guillelmos cognomines fuisse necesse est.
Anno 1212. Fridericus huius nominis II. Imperator Aenobarbi filius,
Neapolitanus & Siciliæ Rex ac Sueviae Dux in Guillelmu[m] de Sabrano
Comitem Forcalquerensem animaduicit; Otho etiam Imperator, &
quisque per duas vices. Anno 1250. vixit aliis Guillelmus Comes For-

calqueriensis Prioris Guillelmi de Sabrano filius, coniux illius erat Ar-
sindes Cunrado IV. Friderici filio & Imperatore, qui cum se destitutum
videret præsidio Germanorum principum, contulit se in hæreditarium
regnum Neapolitanum, ibique defunctus vita est anno 1253. Eius filius
Cumradinus qui Siciliæ regnum Cumradi Patris iure ad se trahebat, à
Carolo Comite Andegauensi & S. Ludouici Francorum Regis fratre in
infidias arte pellectus, ac demum vixit postea Neapoli securi percussus
est. Anno 1235. Guillelmus ille Comes Forcalqueriensis fecit homagium
fidelitatis coram R.P. Raymundo Abate Montis Maioris & Ioanne Bau-
ciano Archiepiscopo Arelatensi. Anno 1240. Guillelmus Dei gratia Co-
mes Forcalqueriensis pro se & filiis suis Gerardo & Gaucherio, homa-
gium præstat, præsentibus Ioanne Archiepiscopo Arelatensi, Bertrando
Priori, Bertrando De Villa Sacrata, Guirano Infirmario, Raymundo Be-
rengario Prouincia Comite, Domina Maria Forcalqueriensi Comitissa.
Anno 1284. die 2. Non. Octob. Dominus Guillelmus De Sabrano Comes
Forcalqueriensis cuius filius vocabatur Guillelmus De Pertusio. Hic De
Pertusio tractat cum Bertrando de Baucio coram Reuerendissimo Ray-
mundo Episcopo Aptensi. Vxor Domini De Baucio dicebatur Alazacia.
Anno 1309. Guillelmus Forcalqueriensis, Domina Alazacia Mater illius
habuit filium nomine suo scilicet Guillelmum, Hic simul & Bertrandus
Comes Auelinus quod possidebant Pertusij vendiderunt, scilicet Bertran-
dus Carolo II. filio Domini Roberti Siciliæ Regis Vulgo *sine terra* dicto.
Ille verò suam partem dedit Domino Bertrando De Gotto Vicecomiti
Alemanni, De Guillemo Comite Forcalqueriensi qui Pertusij oppidum
per vim occupatum Abbati & Monasterio Montis Maioris restituit, dixi-
mus supra in Calixto II. cap. 27.

15. In hoc numero *Guillelmus Grisacus* sive *Grimoaldi* etiam fuit. Is
Grimoaldi viri, & Fœlicia De Monferrand nobilis scemina & religiosissi-
mæ, quæ à multis sancta appellata est, filius, vtroque parente Gabalus
in oppido paternæ ditionis Grisatio natus. Nobilis est familia & prisca
ex qua Iacobus de Grisaco Roboreus Comes sive *Du Roure*, & eius po-
steri in generis sui gloria & in omni actione atque administratione Reipu-
blicæ nunc etiam florent. In Chiriacensi Monasterio Dicecessis Mimatensis
S. Cassiani ordinem ingressus Guillelmus noster, vir magnus ingenio &
doctrina, specimen dedit tum aliarum virtutum tum præseruim insignis
pietatis ac demissionis animi, quibus atque aliis vitæ integerrimæ testi-
moniis tam charus omnibus fuit, vt primum ad Monasterij Massiliensis
S. Victoris claustrum regendum aduocatus Abbas, cùm deinceps Innocen-
tio VI. summo Pontifice vita functo de successore legendo inter Cardi-
nales ageretur, facile omnium suffragia tulerit. Urbanus dictus Papa V.
sedidit annos 8. menses 2. dies 24. cum ingenti totius orbis appro-
batione.

16. *Petrus De Nogareto* inter Occitanos familia, cognatione, nomi-
ne vetus ac perillustris istud idem quod dixi institutum S. Cassiani com-
plexus est, in eoque sancte vixit, ac demum creatus Abbas S. Victoris
anno

anno 1164. multum in proximis & verbo & exemplo proficit. Ex hac quasi radice sui generis ac splendoris initium gignere atque etiamnum propagari aiunt, qui Annalium Galliae monumentis celebrantur, Guillelmus de Nogareto De S. Felix, Gauterij de Nogareto filius, Rei iuridicæ ac diplomaticæ tota Gallia cum potestate præfectus, quem Regni Cancillarium appellant, anno 1315. Ludouico Hutino Philippi Pulchri Regis Francorum filio, qui iussu eiusdem Philippi Romam venit ut Regis appellationem contra Bonifacium VIII. quasi sede vacante ad Concilium publicaret. Verum ei longè alia mens fuit, ut testatur Platina, siquidem Sarras Columna unus e Romanis proceribus seruili habitu Italiā ingressus, collectis vndique amicis, Nogaretum cum ducentis equitibus Gallis mercede conductis e militia Caroli Valesij, Ferentinum premitit, qui inde ei si opus esset auxilium ferret. Ipse vero Anagniam claim noctu ingressus adiuuantibus Gibelinis, quos Bonifacius diu multumque vexauerat, Pontificem nihil tale metuentem in domo paterna capit refractis valuis, captumque Romam perducit, ubi quinto & trigesimo die post, dolore animi confectus periit, Pontificatus sui anno 8. mense 9. die 17. sepeliturque in Basilica Petri sepulchro a se antea extructo, quod quidem adhuc extat in facello a se condito opere vermiculato. Benedictus porro XI. Pontificiam maiestatem exemplo sanciendam ratus Philippum Regem, Sarras Columnam, Guillelmum Nogaretum, ceterosque nefarij sceleris participes ignominia notatos sacrorum fecit expertes, sed veniam deinceps Philippus orans non modo Rex ipse sed eo deprecatore etiam alij in piorum cœtum recepti sunt. Alter inter Nogareios clarus & inclitus fuit Ioannes Ludouicus De Nogareto Dominus de la Valette ac Pernonij Ducatus Toparcha. Is cum apud Henricum III. Regem Christianissimum in multa esset gratia, Talassiarches Gallicano Meditteraneo Præfectus in Annæ Ducis De Ioyosa vita functi locum subrogatus est. Bernardum De Nogareto fratrem suum maiorem natu abdicando se hoc suo munere, annante Rege in successionem quidem vocarat, Verum Bernardo demortuo ad intermissam eiusdem Talassiarchiæ administrationem se Ioannes Ludouicus recepit. De Ludouico Ioannis huius Ludouici filio, quemadmodum ab Urbano VIII. in Cardinalium cœtum atque ordinem cooptatus, ac deinceps Ludouici XIII. suffragio Generalis Abbas Monasterij S. Victoris Massiliensis renuntiatus sit, diximus quod satis, in Indice Abbatum num. 140.

Petrus cognomine de Montelauro ad Ecclesiæ Massilienses summum apicem peruenit quod & nobilitate & doctrina & sapientia præstaret. Primum enim cum in Aquensi Cathedrali dignitate Archidiaconi fungetur ea erat apud vulgi ac Cleri primarios celebritate famæ & existimatione virtutis ut absentibus etiam notus esset. Scribens Innocentius III. ad Episcopum Uticensem Apostolicæ sedis Legatum dignum censuit Petrum nostrum de Montelauro, quem ipsi collegam & consiliarium adhiceret in suscipienda inquisitione & correctione Monasterij S. Victoris Massiliensis lib. 2. Reges 14. Episto. 80. Cum igitur Aquis Sextiis inter

Clericos nobilissimos strenuus & domi & foris haberetur omnia hæc
vita Monasticæ post habuit, qua suscepta in Monasterio S. Victoris Massiliensis Cellarij Officium munusque sustinuit aliquandiu ac Roncelini Vi-
cecomitis Massiliensis tunc etiam Monachi animum tantis studiis con-
ciliavit sibi & ad vsls suos adiupxit vt lubricam & mobilem eius ætatem
mirum quantum moderatione paulo minus temperarit. Autor ipsi ac
socius fuit adeundi Roman ad Innocentium Pontificem sed cum ex
morbo Pisces remoratus Roncelinus perclitaretur, cœpto itineri Petrus
insistens cum se pro Roncelino supplicem Innocentio profiteretur, pœ-
nitenti vt dicebatur ac iam morituro pleniorem noxarum veniam &
Indulgentiam Pontificiam impetravit. Nec multo post Massiliam reuer-
sus Petro Raymundo Episcopo demortuo suffectus est seditque annos
omnino decem si pro certis putentur tabularum Ecclesiasticarum cal-
culi.

17. Similis huic Ogerij *De Anglura* pietas, viri honore ac nomine
perillustris qui religiosa vita institutum in eodem Monasterio sequutus
in Abbatem primùm generalibus Comitiis electus, sed postea Massiliensi
prefectus, Ludouico XII. Francorum Rege anno salutis 1490. Huius fa-
miliae nomen *De Anglura* sanguinis propinquitate attingit, & ad me-
moriā laudum domesticarum & illustrandam nobilitatem suam iure sibi
vendicat Vicecomes d'Estanges, cuius filiam Annam de Sauigni dictam
D'Anglure duxit vxorem Carolus De Liuron Marchionatus Borbonij To-
parcha ac Regi in Campaniæ Provincia Legatus. Alium præterea com-
memorant Annales Francorum Dominum militem d'Anglure mendosè
puto pro Danglure Caroli Magni ex filia vel ex sorore nepotem & Comi-
tem Pariensem, quem manu sua occidit Aigolandus in valle Ronceual-
lensi, regnante Carolo Magno Imperatore anno 778. subinde Rutlandus
Danglure eiusdem filius & Aulæ Regiæ Praefectus, vt appellat Guagui-
nus, Carolum Imperatorem & sequutus est & coluit maximè, cum expedi-
tione in Hispaniam facta Cæsaraugustam aggressus acceptis obsidibus
Pampilonam inde discessit, cuius directis incenis dum per Pyrenæos
in Galliam regredetur, Vascones extrellum per angustias agmen ador-
ti, cæde aliqua Principum facta impedimentisque directis Francorum se
ab armis inuisi saltibus latebrisque tutati sunt. Desideratus tunc est in-
ter alios Princes Rutlandus noster Britannicæ Armoricæ ora Praefectus.

18. Astorgius *De Canillac* præter multa fortè illi cum superioribus
communia, perantiquæ nobilitatis sue insignia & monumenta, singu-
lare illud habet quod Ecclesiæ summos Pontifices duos, Cardinales,
Episcopos, Abbates plurimos Ecclesiæ pepererit & educarit eius familia.
Anno 1342. Benedicto Papa XI. vita functo Cardinales altero die post
ingressum conclavis elegerunt in Papam Fratrem Petrum Rogerij crea-
tum olim ab eodem antecessore suo Benedicto XI. presbyterum Cardi-
nalem SS. Nerei & Achillei tt. Fasciolæ, qui Clemens VI. appellari vo-
luit. Pater eius Guillelmus Monstrius dictus, oppido Malmonte, Lemo-
uicensis

uicensis agri in Galliae Provincia Tolosana nobili genere ortus, Rosei
vici Dominus & Comes Bellifortis, quo titulo posteri deinceps, Mar-
chionum licet de Canillac compellatione designati, semper tamen Belli-
fortes tanquam gentilitio syngrapho & familiae tessera subscribi volue-
runt. Petrus verò cum nondum excessisset pubertatis annos in Monaste-
rio Casæ Dei in Aruernia Monachus fieri voluit, vbi qui prægerat cognito
eius perspicaci ingenio illum ad Societatem Monasticam S. Benedicti ad-
missum Lutetiam mittit ad capessenda studia Philosophiæ ac Theologie,
in quibus ita profecit, ut non sine causa Petrarcha literatissimum Pon-
tificem illum appellari. Theologum quidem cum se in curia Romana
excellente in præbuisset, subito illum varij honores circumsistunt auctus-
que est amplissimis sacerdotiis. A Ioanne Papa XII. donatus est Prior-
atu Basilij apud Nemausum urbem, idque initium prosperitatis habuit,
cūmque cæterorum Cardinalium gratiam iniisset in Abbatem Fiscanen-
sem in Normannia assumptus mox regij scrinij id est sigilli munere do-
natus Senonensem & Rothomagensem Archiepiscopatum obtinuit, po-
stremo Pontifex Auenione creatus est sequentibus verò ieiuniis Pontif.
sui anno 1. Cardinales creavit.

Fratrem Hugonem Rogerij Monstrum de Malmonte, Lemouicensis
Dicecessis, Papæ fratrem Monachum Monasterij Tutellensis, ex Epis-
copo..... Presbyterum Card. tit. S. Laurentij in Damaso. Obiit Aue-
nione 11. Calend. Nouem. 1363.

Hamerium de Suardia Lemonicensem Papæ propinquum Presb. Card.
SS. Siluestri & Martini in montibus tr. Equitij. Legatus in Longobar-
diam & Romaniolam primùm, deinde in regnum Neapolitanum à Cle-
mente V I. missus est ann. 1348. post mortem Regis Roberti Regni Gu-
bernator, vt illud in Ioannæ reginæ fide contineret, & ab eo fidei Sacra-
mentum exigeret, gubernauit regnum biennio, quo procurante Regina
in Pontificis verba iurauit, & Magistratibus remotis ipse solus regia po-
testate regnum administravit, Pontifex enim se eiusdem reginæ tutorem
constituit. Cæterum paulo post rogaru ipsius Reginae & regni procerum
Pontifex Legatum reuocauit. Moritur an. 1340.

M. F. Gerardum Domarum Lemonicensem ex Provincia Tolosana
Papæ sotoris filium, Theologum, Ordinis prædicatorum 17. Magistrum,
de Conuentu Bricensi Presb. Card. tit. S. Sabinæ. Hic ordinem Prædica-
torum ingressus in diuinis literis addiscendis ita profecit, vt eas breui
per Provincie suæ Monasteria publicè doceret, Prioratus aliquot egre-
gie administravit. In locum Hugonis Gallici Carcassonæ in Capitulo
generali ann. 1342. omnium suffragiis 17. Ordinis Magister designatus
est. Cuius electione Clemens VI. gauisus illico eum Theologicæ facul-
tatis gradu Lutetia ornari fecit & Auenionem ad se vocauit, qui apud
Auunculum cuncta quæ optabat impetravit, & quæ Benedictus XI.
contra Ordinem statuerat rescindi fecit. Cardinalis creatus omnium vir-
tutum exemplar apparuit, erat enim vir innocens, gratus, humilis, pius,
& pudicus in pauperes perlargus, in corpore imbecillis vixit in eo ho-

nore biennio dumentaxat, mortuus est Tolosæ in legatione Gallica anno 1345. ibidem ad Prædicatore⁹ sepultus.

Guillelmum Iudicis Lemouicensem Papæ sororis filium Diaconum Card. S. Mariæ in Cosmedin Legatus ab Innocentio VI. in regnum Castellæ missus est. Mortur Auenione 6. Calendas Maij anno salutis 1374.

Anno sequenti 1343. duos alios creauit. Raymundum de Canilhaco Antisiodorensem Decretorum doctorem, Monachum & Abbatem Conchensem, Diœcesis Ruthenensis, Episcopum Atrebatensem Presb. Card. & S. Crucis in Hierusalem, postea Episcopus Cardin. Prænestinus ab Innocentio VI. creatur, scripsit librum recollectorum ad Septimianum Narbonensem Archiepiscopum. Excessit è vita Auenione 12. Calend. Iulij ann. 1373. ibidem ad Minores Sepultus.

Nicolaum De Ressa Lemouicensem Papæ sororis filium, Diaconum Card. S. Mariæ in via lata. Diem extremum clausit Romæ Nonis Novem. anno salutis 1369. ibidem sepultus.

Anno 1348. Pontific. VII. 4. Calend. Iunij creauit Cardinalem vnum. Is fuit Petrus Rogerij Monasterius de Malmonte Lemouicensem Comitem Bellifortis Papæ fratris filium Diaconum Monstrius de Malmonte Lemouicensem Comitem Bellifortis Papæ sororis filium, Diaconum Card. S. Mariæ nouæ qui postea Pontificatum adeptus est, & Gregorius XI. appellatus.

Cæsar Nostradamus in historia Prouinciarum meminit cuiusdam Cardinalis de Canillac anno 1317. Auenione Ioanne Papa XXII.

19. *Bernardus à Turre* vltimus Abbas S. Papuli & primus Episcopus, cuius meminimus in superiori proximo capite num. 37. Sanè magni nominis fuere huius familiæ virti. Tres Cardinales stirpis huius censemuntur in Regestis Pontificum. Primus Bertrandus à Turri de Cambolico Caturcensis Diœcesis, Vasco, Ordinis Minorum, Theologus, ex Ministro Aquitanæ & Generali Ordinis creatus à Ioanne XXII. Salernitanus in regno Neapolitano Archipræfus, in Capitulo Massiliæ agens anno 1319. tum Presb. Card. & SS. Siluestri & Martini in montibus, postea Episcopus Cardin. Tuscanus Excessit Auenione circiter annum 1324. Sepultus ad Minores. Alter Bernardus de Turre cuius pater fuit Bernardus III. Turris in Aruernia Dominus, Claromontanæ Diœcesis. Mater Beatrix de Rhodès Hentici II. Domini Ruthenarum filia. Canonicus fuit Ecclesiæ Lugdunensis qui fratrem habuit natu maiorem Bertrandum II. huius nominis Baronem Turrianum, coniunctum matrimonio cum Isabella de Lewis filia Ioannis de Lewis Domini Mirapicensis. Diaconus Cardinalis S. Eustachij à Clemente VI. renuntiatus est. Pontif. anno 1. Christi 1342. Tunc erat Pontificis subdiaconus, inquit Bernardus Guidonis Appendix autor. Peste sublatus est Auenione 6. Idus August. ann. salutis 1361. Postremus Ioannes à Turri de Aruernia Lemouicensis, Abbas S. Benedicti Floriacensis ad Ligerim, Cardinalis nominatur à Gregorio XI. Presbyter tit. S. Laurentij in Lucina. Obiit Auenione 10. Calen. Maij an. 1374.

Tres

Tres item continuata temporis serie censemur Episcopi Clatomontani. Robertus, Roberti Comitis Arverni filius, Odonis Burgundiaæ Ducis cognatus, qui bello sacro in Albigenses hereticos ann. 1219. nomen dedit, cuique Innocentius III. Pontifex scripsit cap. 10. de sepulturis, tandem Archiepiscopus Lugdunensis vbi in capella quadam Ecclesiæ Maioris D. Ioannis insignia eius spectantur. Hugo à Turri Antistes Clatomontanus ann. 1227. Comitus D. Ludouicum Regem in Africam properantem. Denique Guido à Turri Dominicanorum Ordinem professus, & eidem Regi per charus obiit anno 1285. Tres alij eiusdem domus Antistes Henricus Metensis ann. 1319. Bernardus Lingonensis & Abbas Tarnesianus anno 1374. Bertrandus Tullensis postea electus Podiensis vira defungitur anno 1381. apud Franciscanos sepultus.

20. *Allemandus de Roquelaure* præfuit Abbas Monasterio S. Victoris Massiliensis ex cuius prosapia ut aiunt per antiquæ nobilitatis suæ riuum aliquem accersit & dicit Antonius de Roquelaure Gallicorum Castrorum Præfetus. Eius filiam Rosam de Roquelaure habet in matrimonio Franciscus de Noailles Comes D'Ayen, Regiæ vicis præses in Arverna regione.

Iam verò Dynastæ inferiorisque nobilitatis proceres qui Ordinem Casianitarum amplexi sunt, ne numerari quidem aut nominari omnes possunt, ex quo genere fuit *Stephanus De Claperis* Francisci De Claperis summæ Curiae Aquensis consiliarij, cuius eruditionis monumenta typis edita summam in Iurisprudentia & historia laudem suam habent, generatim verò atque vniuersè familiarum de Vauuenargues, De Colongues, De Sambuc cognitione illustris.

21. *Stephanus Alberti* Urbano V. sublectus Abbas patria Lemouicensis, maioribus suis & consanguineis annumerat Stephanum Alberti Lemouicensem, ex Gallia Prouincia Aquitanica, mediocri quidem genere ortum sed optimæ honestissimæque vitæ & non mediocris eruditioonis fama conspicuum. Hic primùm fuit causarum in Romana curia procurator, deinde cum esset iuris virtusque consultissimus iudex electus, postea clericus factus Episcopatum Nouiodunensem & paulo post Clatomontensem obtinuit. A Clemente VI. Presb. Cardin. SS. Ioannis & Pauli H. Pammachij & maior Pœnitentiarius demuræ Episcopus Ostiensis & Velerinus creatus, ex eo gradu ad summum sacerdotium ascendit & appellari in posterum Innocentius huius nominis VI. voluit anno 1352. Præterea in Cardinalibus duo eiusdem familiae censemur, nemō tertius quod sciam. Primus Andoinus Alberti Lemouicensis, Vasco, fratri Papæ filius ex Episcopo Magalonensi Presby. Cardin. SS. Ioannis & Pauli tit. Pammachij postea Episcopus Ostiensis creatus ab auunculo Innocentio VI. anno salutis 1353. Pontif. anno 1. Consecravit Urbano V. Romanum Pontificem defuncto Innocentio creatum. Obiit Auenione 6. Idus Maij anno Christi 1363. Posterior Stephanus Alberti Lemouicensis electus Episcopus Carcassonensis Diaconus Cardinalis S. Marci in Aquiro postea Presbyter tit. S. Laurentij in Luçina ab Urbano V.

no V. creatus. Moritur Viterbij 3. Calend. Octob. anno 1369. sepultus in
Cathedrali.

22. *Raymundus de Aureilha* eiusdem Ordinis professus & Abbas anno 1194. habere creditur in posteris Pontium D'Alamanon virum præstantem ac nobilitatum multitudine rerum gestarum, quem ab Aureilha nobili prædio, quod Clientelari iure possidebat, vulgo Dominum de Aureilha vocatum fuisse liquido constat eiusdem testamenti tabulis die 3. Septemb. anno 1407. Scriba Oliuario Arelatensi consignatis. Huius affines à Nostradamo laudantur in Annalibus Prouinciae, Bertrandus d'Alamanon Dominus de Rognas, Richardus, d'Alamanon Gallico Mediterraneano à Rege Præfectus De Aureilha. Et in veteri quodam emptionis M. S. edito 2. Mart. anno 1534. nominatur Petrus de Aureilha, scriba Nicolao Alberto ciue Arelatensi.

23. *Maynerius Raymundi* vestigia sequutus in Cœnobiam S. Victoris eligitur anno 1197. *Guillelmus de Aligno* sive d'Alens, *Guillelmus de Grefe* Dominus De Vlnto nominis sui non cum vitæ tempore dimiserunt, sed in posteritate cui nobilissimæ familiae Aquenses cognomines, præsertim Mayneriorum in supremo senatu Aquensi etiam hodie seruiunt, ad ætemitatis memoriam propagantur.

Nec defuerunt huic ordini viri alij quamplurimi in atrium studiis liberalissimis doctrinisque versati, quos tamen non omnes hoc loco commemorabimus, quod esset pene infinitum. Sed eos tantum qui præter eximiam doctrinam & eruditionem insuper etiam virtutem & dignitatem quandam excellentem adiunxerunt. Atque ex his etiam ipsis præcipiis tantum ex omni ætate delibabimus.

24. Primùm autem offert se *Guillelmus Grisatus* sive Grimoardi de quo supra qui ab ineunte ætate liberalibus disciplinis imbutus, atrium, iuris ciuilis, & Decretorum Doctoratum & sacrae Theologiæ Magisterium in Gymnasio Montis Pessulanii, Telosano, Auenionensi & Parisiensi demum accepit. Is deinde studiis absolutis cum de Abbe S. Victoris in summum Pontificem assumpitus fuisse non bibere modo placuit aquam de cisterna sua, & fluente putei sui sed ut fontes quoque suos derinaret feras, & in plateis aquas suas diuideret. Collegium amplissimum Monachorum sui ordinis literas discentium Monspelij instituit, è cuius ludo tanquam ex equo Troiano innumeri principes exierunt sed corum partim in iure, partim in rerum diuinarum humanarumque scientia illustres esse voluerunt.

25. *Petrus Flammenchi* per plures annos in hoc collegio multam operam & vtilem omnibus præbuit. Decretorum enim Doctor & Collegij Præpositus factus anno 1385. vtriusque muneric parti egregie satisfecit iuuentutem in scholis docendo & instituendo ita valuit ingenio & industria ut inter Magistros iuris ac literarum & antiquitatis bene peritos sui sæculi esset clarissimus. Ioanni Boniui vita functo Massiliæ sublectus est Abbas S. Victoris anno 1405.

26. Huic penè similis aliquanto post fuit *Guillelmus Boſcarin* Sacri-

¶a, deinde Cellerarius anno 1517. Ipse quoque ab incunabula Monachus Cassianita Decretorum Doctor sui saeculi eruditissimus habitus, de cuius etiam virtute simul & agendi cogitandique solertia mentionem faciunt in Tabulario Collegij Monspessulanum, quædam Acta publica anno 1500. 1515. 1517.

Plures alij superioribus accessere Saluator Fornerius Cellerarius an. 1437. Antonius Laurentius Sacrista & Regens Prioratum Collegij anno 1459. Nicolaum Morier Regens Prioratum. Antonius Raymundi Camerarius anno 1471. Ioannes Cellone Prior Claustral. Stephanus Sallelli locum tenens Praepositi anno 1500. Guillelmus Capellani Prior Claustral anno 1515. Gaillardus Costaigni Prior Claustral. Bernardus Solages Praepositus anno 1517. De quibus quid laudatae Collegij tabulæ & Annales loquantur, non conor attingere.

27. Sed ut ad propiora veniamus in Monasterio S. Victoris tanquam sydus quoddam effulgit *Guibertus de Cantabrio* Abbas vir planè magnus & hominum quoque opinione ac fama celeberrimus, cuius doctrinæ cum pietas etiam ac zelus accederet Ruthenensis Episcopus creatus maiora deinceps in Ecclesiæ utilitatem perfecit.

28. Pausis post annis id est circiter annum 1442. Petri quoque *De Lacu* nomen in Provincia viguit is qui certè inter doctissimos illius saeculi habitus cum Renatus Siciliæ Rex & Provincia Comes facultatem per literas à Nicolao V. impetrasset perquirendi in oppido Trimariano territorij Arelatensis reliquias SS. Mariarum Iacobi & Salomes, Synodo ea de causa per Cardinalem & Legatum Auenionensem Petrum De Fuxo coacta inuentioni adfuit eique tanquam certæ & autenticæ subscriptis testis viuus ac præsens anno 1448.

29. His adscribi merito debet *Gancelinus Abbas* Occitanus Vuitredo nostro ex domesticis atque intimis familiaribus, qui priuatis Monachi virtutibus illas adiunxit Apostolicas, quod assiduis concionibus publicis, quod secretis colloquiis, quod præclaris institutis ac legibus passim Christianos tum Laicos, tum Clericos & pascerè & excolere nunquam destituit, quod S. Isarnum in ætatis flore priuatis suis publicisque sermonibus ad mundi contemptum induxerit, Deoque & Ordini Cassianitarum aggregarit, ductus enim ab eodem Abbatte Massiliam ad S. Victoris, cum Vuitredi Abbatis cæterorumque Monachorum virtutes non solo ipso aspectu & exemplo, sed opere etiam & labore atque industria exploratas haberet, ad eam illico animatus est vitam complectendam, in qua tantum esset sanctimoniac & pietatis, quod tunc Gancelini Magistri studio exequutus, annos plures 30. in religione vixit non suo tantum sed aliorum plurimorum etiam profectu, qui dicendo imprimis valeret & multos suis institutionibus ad Dei amorem inflammaret.

30. Eisdem quoque temporibus sanctitate floruit *Guillelmus custos* Ecclesiæ sive Sacrista S. Isarni fidissimus Comes & percharus alumnus, qui eum sæpè noctu, hyeme summa, in templo ante aram maiorem reatum diuinarum contemplatione defixum, sensuumque vnu ita abaliena-

tum deprehendit, vt in tempestate perfrigida calete, in feruentissima frigere videretur.

31. *Bonassinus* familiæ splendore illustris, doctrina, rerum experientia, & prudentia eximus audiebat apud suos, cùm ei simul atque Ottomani post obitum Richardi Cardinalis vacante Abbatis, propter graves in successore deligendo ortas simultates atque dissidia, commissa fuerit ad 3. annos consequentes regiminis cura, vt fœdus inter aduersantes sibi mutuo comitiorum factiones iniret, quod ob egregiam eius in omnibus rebus agendis industriam mirificæ præstítit.

32. *Raymundus de Mairoſio* sub Abbatे Guillelmo huius nominis II. De Petra in Cœnobio nostro vitam Monasticam professus, rigidissima abstinentia, eximia paupertate, pro funda humilitate, charitate feruenti, & profusa misericordia, aliisque admirandæ sanctitatis luminibus enuit pristinamque pietatem in multis Monasteriis Cassianitarum ac præsertim S. Sauini Tarbiensis Diœcesis, iussu atque consilio eiusdem Guillelmi Abbatis restituit. Hic sæpè abdicatis tum Abbatialibus, tum aliis Sacerdotiorum dignitatibus priuatæ vitæ studiosissimus, eoque annis semper vt mores suos quam optime ad normam diuinæ legis institueret. Massiliæ quieuit in pace. Alium in Regestis Martini V. reperimus Raymundo nostro non cognominem modo sed haud dubiè gentilem ac stirpis & familiæ nobilitate affinem, Raymundum Mairoſij Gallum Ruthenensis Diœcesis, Decretorum Doctorem, qui ex Tricastinensi ad Castrensem sedem translatus fit Cardinalis anno 1426. tit. S. Praxedis, vbi sepultus die 22. Octob. 1427.

33. *Fortauerius* qui primum eiusdem Monasterij S. Sauini Cœnobita deinde suffragiis Monachorum creatus Abbas, Raymundo meritis non impar, multum prudentia sua ac pietatis studio instauratas illas ac renuatas religiosæ domus reliquias promouit, ibique magna animi puritate vitæ reliquum traduxit, diuinisque visitationibus honoratus ad conspectum redemptoris desideratissimum perrexit.

34. *Percinalis De Clavoto* primarius Monasterij S. Victoris largitorum Præfectus, vir fide & sapientia clarissimus & ab ipsis infantiae rudimentis mira Dei gratia prædictus, qui muneric prouinciam sibi commissam magna cum ædificatione gubernauit, iuuans pauperes eleemosynis, religiosos patrocinio, omnes exemplo. Erat Abbat suo Guillelmo De Lacu pernecessarius & coniunctissimus, à quo in celebrandis Comitiis Generalibus Vicarius renuntiatus Monasticam disciplinam plurimis decretis edictisque instaurauit, egregiaque multa operatus est, quorum affluentem mercedem tandem à cœlesti munerario percepit.

35. *Petrus De Montelauro* homo summa prudentia & rerum experientia clarus Abbatis & Monachorum suffragiis primum designatus domi rei penuarie ac Cellarij Officio Præfectus, quod egregie præstítit, tamen cùm virtutis eius vera gloria semper radices ageret atque etiam latius propagaretur, à Guidone Archiepiscopo Aquensi in Clerum summ cooptatus anno 1210. vt si qui forte dissolutæ consuetudinis ac licentiae in

in Clericis ab eo iustitiae tanquam à sapiente peteretur exemplum, breui Archidiaconus renuntiatus sumnum inter Canonicos adeptus est gradum dignitatis & gratiae. Ex nobili ac nota prosapia ortus, qui velut ex auita hereditate sub Vicecomitibus Massiliensibus continuo stipendia fecit. Roncelinum Vicecomitem imprimis summa semper obseruantia coluit ac dilexit, à quo Romam missus vna cum Guillelmo Canonicu Massiliensi, eius causam implicatam multis operosisque negotiis ita fœliciter tractauit atque egit cum Innocentio III. Pontifice, ut tantamque sui copiosè sapienterque dicentis admirationem mouit, vt deprecatus vacationem adolescentiæ, veniaque petita conciliauerit Roncelino Pontificis animum & ad usum suos adiunxerit. De hoc supra inter Episcopos Cassianitas.

36. Ex eadem schola prodiit *Hilarius De Martinis* nobili inter sa-lyos ortus sanguine, suo tempore circiter annum 1500. illustris admodum fuit, & est adhuc nostro, ob doctrinæ & artis potissimum Poëticæ vertatem, quæ se per tot libros ad posteritatis utilitatem effudit.

Præter hos aliorum etiam præclara opera in manibus sunt, & inter cetera sub signo habentur seruanturque diligentissimè à Carthophylace Monasterij S. Victoris Volumina MM. SS. non pauca sive Commentarij, in ius Pontificium, & Magistrum sententiarum, scriptorum nomine sive casu compresso, sive usu per diuturnitatem temporum contracta cariè vitiato.

Post virorum exempla reliquæ sunt Principes fœminæ quæ nobilitatis splendorem cum virtutis & sanctimoniae excellentia coniungentes, luxere in variis religiosis S. Cassiani familiis & nunc etiam lucent ad distinguendum & illustrandum vniuersæ Christianæ Ecclesiæ firmamentum.

Commemorabilis esse imprimis videtur *Respecta* Abbatissa olim Monasterij S. Cassiani Massiliensis, quæ occasione vfa quam diu optarat expediendi se à sæculi deliciis ac dignitatibus, Massiliam se recepit, ibique in Monasterio nomine S. Cassiani à Dinamio & Aureliano Patriciis Massiliensibus constructo vel amplificato vitam religiosam aggressa, plures annos transegit tam excellenti probitate, vt constanti fama atque omnium sermone commotus Gregorius Magnus non ipsam modo suauissimis literis, sed Conuentum quoque in multitudine litium & varietate causarum amplissimis decretis ac priuilegiis honestarit.

Alia inter eiusdem Monasterij Abbatissas floruit insigni deuotione & animi puritate Virgo, nomine *Garcinda*, quæ à teneris vnguiculis Christi amore incensa, florem illibatum suæ integratatis illi diuino afflato irradiata deuovit, tandemque in Antistitiae demortuæ locum suffæcta, diuinis actionibus splendores gratiae quam à cœlesti sponso acceperat mirabiles exercuit. De ea apud Annales præclara est mentio in Archivis Virginum S. Saluatoris Massiliæ. Notum fit igitur fidelibus vniuersis, quod ego Pontius Episcopus Vrbis Massilie sanctorialium fœminarum Parochiam dono infra Massiliam in Vicecomitali parte, videlicet ut ad Ecclesiam S. Ma-

rie Abbatia omnis cura ipsam habitantes usque ad veteres urbis muros Parochialiter pertineant, in omni Ecclesiastica ordinatione, nostro donatu. Hac autem donatio seu restitutio, quam sic antiquitus constitisse vera fama testabatur, facta à me Praesule Pontio Massilia Abbatisse Garcinda, quam ibi electam inthronisau ac consecraui, omnibusque ibi Deo seruientibus, presentia Canonicorum meorum Ioannis Stephani, aliorumque omnium, presentibus quoque fratribus meis Gausfredo & Petro & aliis pluribus. Die scilicet Abbatissæ consecrationis predictæ, anno ab Incarnatione Domini 1072. Indl. ix. Epacta 9. 7. Idus Ianuarij, Luna 23. regnante Christo qui cum Patre & spiritu Sancto vivit & regnat Deus per infinita secula. Amen.

38. Maria De Espinosis parentibus nobilitate atque affluentia conspiciens, orba viro Dionysio de Lumere equite per illustri ac generosissimo, calcaratis florenti adhuc ætate carnalibus nuptiis, post admirandæ vitæ exercitia insigniaque eximiæ sanctitatis, vix anno ætatis 30. peracto, inter cursus varios & peregrinationes longè lateque per Ægyptum & Palæstinanam obitas, tandem Massiliam se contulit, ubi sub regula S. Cassiani Deo se consecrauit. Cellula enim siue Ecclesia rurali quæ ditionis erat Monasterij S. Victoris & S. Maria Virginis siue Spelunca Minoris De Balma dicebatur sub annuo censu oboli aurei, stipulante Abbe Guillelmo De Lacu per Vicarium suum Generalem Perciualem De Clauoto accepta, solitudinem in priuato illo recessu ac vitæ Monasticae studio tanto ardore excoluit, ut breui ad magnam virtutis perfectionem gradum fecerit.

Varbergem Massiliensem ex Godefrido patre & Sfortia matre nobilissimis ortam parentibus tradunt occasione usam noui coetus Virginum Cassianitatum, ex Parthenone S. Saluatoris in Cœnobiticum Beneficium seu Prioratum dictum Domine Des Acoles, propagati anno 1033. migrasse inter virgines Deo sacras, vitæque religiosæ & conuersationis ex Regula S. Cassiani felicem æmulatricem, ita breui factam esse, ut perfectionis Euangelicæ quam ex iis hauserat ideam mirificè referret, insignis omni virtute ac præcipue humilitate. De ea loquuntur Annales in Archiuis Virginum S. Saluatoris Massiliæ. Notum in omnibus, quod anno Dominicæ Incarnationis 1033. Ego Ioffredus & Scotia vxor mea quamdam filiam nostram nomine Varburgis immortali cupientes iungere sponso, ex parte hereditatis sua quæ ex nobis sibi prouenit, eam Sanctimoniale in templo Domini offerimus in Monasterio Monacharum quod vocatur Als Acoas, quod adificatum est in honorem Dei genitricis Marie; est autem ipsa hereditas in valle quæ vocatur Spaifaco, & in valle quæ nuncupatur Als Altards, id est una medietas de ipso Alode qui fuit de Lamberto iure, sicut terminatum & diuisum est in vineis, campis cultis & non cultis, Garricis, & Aquis pascuis, & arboribus nihil nobis reservantes sed predicto Monasterio, & filiam nostram damus Deo omnipotenti, hoc fuit factum in presencia istorum, scilicet Hugonis Guillelmi, Gausfredi Hugonis, Vbinardi Dodoni, Aldoaldi Farraldi, Annonis Valdaldi Clerici, & Stephani Cancellarii Ecclesie Massiliensis Canonici, quam Cartam scripsit mandato.

Hermelina

Hermelina Bauciorum Dynastarum in Prouincia clarissimis Natalibus suaque virtute nobilis, germana Hugonis atque Raimondi Procomitum Massiliensium, eius perficiendi voti, quod ab ineunte ætate concupierat, facultatem naœta in Parthenonem S. Salvatoris se abdidit, vbi religiosam vitam aggressa ac tandem in Antistitiam electa, charitatis, humilitatis, zeli diuini, solitudinisque maternæ eximios protulit fulgores. Extant nobilia excelsæ huius mentis monumenta, quibus ut prædictam Ecclesiam Dominae des Acomes ditioni sue subiectam, in eam quæ nunc visitur magnificentissimæ amplissimæque structura formam restituit, hic ordinem suum perenni gloria illustrauit. Obiit Massiliæ statuta die, quæ in hac sepulchrali Epigraphe templi à se constructi columnæ incisa, consignatur.

Anno milleno centeno bis duodeno.

*Ter tribus abstractis illinc & pleniter actis,
Istius Ecclesia factæ sub honore Mariae
Eximia, clare ciues opus hoc renouare
Nostræ cœperunt, nec alius munera querunt.
Fsti famosi non ad bona quæque morosi,
Hermelina pia quam diligit alma Maria
Abbatissa bona fuit illo tempore dona,
Mente gerens, morum dux nobilis illa sororum
Ut lux cunctarum fuit & speculum Monacharum,
Ecclesiam quarum tenet hac ditio dominarum,
Fstic eximiam dulcem venerando Mariam
Alma, decora, pia, genitrix & Virgo Maria
Te precor absque mora natum tu dulciter ora,
Hoc opus vi crescat, tua lux in eoque nitescat,
Omnes audite qui vultis gaudia vite
Pro cunctis operis conantibus huius in actis
Oretis veris eterni pascua factis
Ac prece Sanctorum vigeant regione bonorum.*

Idem fecit Tilliæla quæ rebus humanis valere iussis in eodem Parthenone Deo se consecravit, ac tirocinio religionis expleto tantum fuisse ferunt pietatis eius ardorem ut in administrationem Parthenonis assumpta gregis sibi crediti clientelam vigili solertia inierit, charitate singulari peregerit, magno suo bono, maxima omnium admiratione. Eius veneranda exuia in Monasterij Ecclesiam S. Victoris relatæ, & in eodem Hypogœi facello quo S. Eusebia Abbatissa aliæque eiusdem Ordinis Virgines & Martyres, cum hoc elogio abstrusa iacent atque recorditæ.

*In hoc tumulo sita est Tilliosa
Abbatissa, quæ nominis sui decus
Vita factisque seruabit*

Christi ei, in^o. Mariam mente.

Sec. tua fidem Virgo

Virginibus sacris L X Praefuit

Annis V s XII. A III. IX. X.

Diebus VII. Idus Aprilis Indict. VIII.

39. Quid autem mirabilius quam Cæsaria quæ Cæsari fratri sui germani de quo supra dictum est cap. 18. num. 16. & prius consiliis impulla & postea etiam facto sequuta virginitatem in Massiliensi Cassianitarum Monialium Parthenone Deo deuouit, & in ea quidem familia quæ rigorem pristini illius instituti exactè retineret. Quare huius quoque ut sanctæ natalis dies ab Ecclesia commemoratur vixit autem anno ferme 543.

Paulo post in Arelatensi Cœnobio quod ipsi Cæsarius frater Archiepiscopus Arelatensis suis sumptibus fundauerat, cum religiosæ vitæ riulos, quos ex Cassianitarum fontibus Massiliæ hauserat inter aliquot Christi ancillas dederet tantam sui expectationem & sanctimoniac famam concitauit ut concursus virginum pietatis descendæ causa ex universa penè Gallia ad eius Parthenonem fierent. Sed imprimis nascentis familiæ ortum ac nomen illustrarunt quatuor Reginæ, quæ ex parentibus Galliæ Dynastis & Regibus natæ, tantorum Principum tantique sanguinis loboles, mundanas nuptias & terrena omnia contemnentes virginitatem Deo in hoc B. Cæsariæ Monasterio deuouerunt. Nomina prætermittimus quia ex tabulis Cæsarianis, in quibus res ipsa describitur, exciderunt casu aliquo & elapsa sunt. Quamquam in hac laude minimum fuit sanguinis nobilitas, multo enim illustrior est virtù sanctitas & rigor in corpore castigando, tum perpetuis ieuniis, tum flagellis, denique etiam summa quedam humilitas & vitæ perfeccio quam primæ quatuor Monasterij Antistitæ, Cæsaria Cæsarij Archiepiscopi soror, tum alia quæ iunior dicitur Cæsaria, deinde Liliola, quarta Resticula, tanto ardore profitebantur ut etiam miraculis clarerint, atque adeo etiam num decernantur eis honores cultusque Sanctorum.

40. Radegundem quia ducem habuit & Magistrum spiritus S. Cæsariam in Parthenone Arelatensi quam, ut diximus alias, constat ab Abbe S. Victoris Massiliensi detonsam tunicaque Monastica ornatam tirocinium posuisse Massiliæ, inter sacratas Deo virgines Cassianitas, non temere nec sine causa reponimus in hoc loco. Cum Theodoricus qui in Metenibus regiam habebat, accito fratre Clothario in Thoringos bellum cepisset, Victo Hermenefrido Rege cui Amalaberga neptis Theodorici Regis Ostrogothorum nupserat, Thoringiam suis rebus adiecit. Clotharius in prædictæ partem captiuos inter, Radegundem accepit Bertharij Hermenefridi fratri ab eoque cæsi filiam, quam & matrimonio sibi iunxit iunxit inuitam. Quare post aliquot annos facultate ab eo magnis precibus impetrata, ut rebus humanis valere iussis quod ab ineunte ætate concupierat in aliquo Monasterio se abderet, Pictauos se contulit ubi se Deo consecravit, eo ardore quo breui ad magnam virtutis perfectionem gradum fecerit. Porro Congregationi suæ regulam indixit S. Cæsariæ Arelatensis

Arelatensis Abbatissæ , quæ magna sanctitatis opinione & celebritate famæ non ipsi modo Radegundi sed quam plurimis etiam aliis virginum sacræ familiis per totam Galliam nota atque insignis erat.

41. Ludouicus Pius Irmgardis vxore Nonis Octobr. anno 818. de-mortua Juditham Vuelfhi Comitis filiam duxit in matrimonium. Peperit autem inuidiam omnibus præsertim aulicis , quod cum Bernardum Comitem Hispanum defensionis sua causa Imperator vocasset in aulam, constitueretque Præfectum cubiculi , exinde sparsus rumor auctaque suspicio, creditumque à pluribus eundem Bernardum admisceri Judithæ Imperatrici. Id quidem cum maiorum quoque animos haud leuiter sancias-set, commouisset verò amplius odium in nouercam , auxisset verò magis ingens amor , quo prosequi visus est Imperator natos ex ea Carolum & Rodulphum , his fomitis ad motis ingens accensa flama mox erumpere in incendium visa est , adeò ut Pipinus Ludouici ipsius filius contra patrem parauerit exercitum quod fusè tractat Baronius anno 830. huius enim, inquit, timore percitus Imperator mox præcipuam iurgiorum causam dimouere conatus Bernardum à se dimisit, Judith verò imperatricem Laudum in Monasterio S. Mariæ morari præcepit. Sed nec ista satis fuere aduersariis , qui eductam è Monasterio Imperatricem ipsam promissæ coegerunt, persuasuram se Imperatori ut deposito imperio retruderet se sua sponte in Monasterium, id ipsumque se esse factu ram, comisque præciliis Monasticam vitam se professuram. Hac facta promissione, ad ipsum Ludouicum Imperatorem cum custodia missa est, cumque secretò eum allocuta esset, Monasticum ipsa sibi velum impo-suit, Imperator verò ad deliberandum de hoc tempus accepit. Illa verò sic velata in Monasterium S. Radegundis à Pipino detruditur. Cum interea rediens ex Italia Lotharius Rex , quæ essent facta probaret, non tam in patrem quid vterius peragi passus est, temque geri non armis sed iure voluit.

42. Mitto alias nonnullas stirpe Regia ortas virgines in hoc eodem S. Radegundis Cœnobio vitam Monasticam profetas, quas etsi ordo Cassianitarum non genuerit in Christo, eas tamen Cæsariæ Magnæ matris documento simul atque exemplo innata quedam virtus & pietas erga S. Cassianum, Massiliensi eius Monasterio , primigenio velut truncō religionis traduces & surctilos inseruit. De clarissima virgine Leubouera post obitum S. Radegundis lecta Cœnobij præside , à Gregorio Turonico dictum satis, quemadmodum hic & quanta in turba quantaque in per-turbatione rerum, omnium puellarum factiosarum molitionibus vixerit, quæ in superbiam primum & arrogantiæ odio concitato non tantum ab ea discesserunt, sed immisssis etiam in Cœnobium satellitibus ac di-reptis omnibus Leuboueram inde per vim abstraxerunt. Sed tandem Childeberti iussu in Pictauis, Episcoporum collecto Concilio à communione reiectæ sunt, & Lenbouera pristinum in locum restituta. Id anno Childeberti 14. Christi 589. cœptum, sequente terminatum est.

43. Massiliæ historia nota atque apud omnes perulgata Eusebiæ Parthenonij

Greg. lib. 9.
hist. c. 16. 32.

Parthenonij quondam Cœnobij B. Virginis de Veane Abbatissæ cum qua aliæ 39. Moniales à piratis barbaris interemptæ, mortem pro Christi fide oppetitam ad vnam omnes perpetua constantia roborarunt, semperque in proposito susceptoque tuendæ virginitatis consilio permanes-
runt. Cæteras id genus Moniales sanctissimas, quæ tum in hoc Eusebiæ Monasterio, tum in S. Cassiani cum supra memorata Respecta, tum in aliis que adhuc extant, nempe Artacellensi, S. Zachariæ, S. Saluatoris Massiliensi, & aliis passim ybi Christiani orbis sub disciplina Cassiani-
tarum se Deo consecrarunt, magnum omnino & longum opus esset con-
numerare. Sed neque prædicare aut certò nominare quis posset, cum de
iis historicorum incuria vel potius temporum iniuria vox nulla missa sit,
& omnino sileatur in Annalibus.

C A P V T XXIX. & ultimum.

*Sancti Ecclesiæ oraculo renuntiati, publicisque tabulis designati,
qui ex disciplina eiusdem ordinis prodiere.*

1. **P**ostremum illud in religiosis ordinibus commendandis diuina egit sapientia, ut non modo nobilitate ac doctrina sed multo magis sanctitate virorum præstantium multitudo in eos se repererit, quorum vel sola authoritas satis esse possit ad hæc priuata vitæ Monasticæ studia omni laude cumulanda. Inter hos igitur sanctitate magnos & excellentes viros, primus in hunc ordinem adducitur.

S. Ioannes Cassianus qui autor & conditor huius conuersationis in nostra Provincia fuit. Duos habebat Dominus Iesus vs disseminandi per orbem Christianum instituti religiosi quasi principes & authores in Ægypto senem Antonium, in Palæstina Hilarionem iuniorem, his tertium quasi adiunctum habere placuit in Gallia, Ioannem Cassianum. Itaque eius exemplo ut scribit Hieronymus de Hilarione, ceperunt ibi esse innumerabilia Monasteria, & omnes ad eum certatim concurrere, ut cœlestis vitæ præcepta haurirent, quod ille cernens laudabat Domini gratiam & ad profectum animæ singulos cohortabatur. Deinde multo maximè ver gente ætate, cum hic domicilium Massiliæ multos iam annos haberet, ac virorum Principum largitionibus ad suburbanam D. Magdalena spe-
cum duo circumquaque Monasteria edificasset, vnum foeminis, alterum viris, in hoc sibi sedem fixit, eiusque etiam amplitudinem & gloriam laude atque honoribus amplificauit. De eo plura Fasti Massilienses, & Martyrolo. Gallicanum ad 21. Iul.

2. **A**equalis penè Cassiano *S. Germanus*, ipse quoque ab ineunte ætate Monachus, quem amore ac vita societate in Monasterio Bethleemitico sibi coniunctissimum fuisse testatur passim ac libere Cassianus. Is enim cum religiosi tirocinij curriculo ab soluto, peragrade proximas Orientis solitudines atque ita peregrinari tota Ægypto destinasset, ut seniorum ibi

degentium sanctissimorum seuerissimis optimisque se oblimeret moribus, S. Germanum etiam cum quo familiarissimè viuebat, quasi manu iniecta secum abduxit. Itaque per annos plures in celeberrimis Monasteriis religiose disciplinæ ac vita perfectæ legibus & institutis operam tantam dederunt, quantam postea in euulgatis illorum scitis & collationibus orbis terrarum sensit, donec accitu Ioannis Chrysostomi vterque Constantinopolim euocatus, & in Clerum adscriptus, Germanus quidem Presbyter Ecclesiae Constantinopolitanæ, Cassianus Archidiaconus factus est. Quæ verò deinceps egerint, quæ pertulerint, quæ etiam scripserint, superfluum est recensere cum sint omnia notissima. Illud ergo hic tantummodo addendum puto, adeo vita Monasticae amorem ambos retinuisse, ut Cassianus Massiliæ Presbyter factus, semper eius Officia cum Clericali honore non ipse obierit modo sed in obeundis ducem quoque & antesignatum se aliis præbuerit; Germanus etiam deposito eo omni mune, ad priuata Monachi studia se receperit, in quibus usque ad extreum spiritum se exercuit. Idem argumentum tractatum habes lib. I. cap. 23.

3. Vixit S. Castor Magistri sui Cassiani ævo, cuius primam ætatem deditam eius disciplinis fuisse iisque artibus quibus instructus est ad capessendam Monasticae virtutis perfectionem, constat ex dictis lib. I. cap. 84. Huius æcta celebrantur in fastis Ecclesiae Aptensis, in cuius sedem assumptus multos annos Episcopi munere & graui opere gloriösè perfundus est. Totidem verbis reddo scriptam ibidem orationem. *In Gallia ciuitate Aptensi natali S. Castoris Episcopi & Confessoris principi qui Nemusensis ciuitatis indigena nobilibus satius parentibus, & rerum presentium copiam affluens, Arelato imbuendus à parentibus liberalibus literarum studiis summopere traditus est. Vbi etiam ita ad plenum haust omnium nobilium studia, ut & mundialibus abundaret dignitas, & postea cœlestis discipline amator effectus, & contemptibilibus cœlestia preponeret, quatenus expeditius familiaris que Domino adhaereret. Denique paucorum annorum spatio vacans mundanis actibus & triumphis, in quodam sui ruris agello, S. Faustini summo studio Ecclesiam construxit, ubi deputatis Monachis sub regularibus disciplinis se libere Domino seruiturum arctius constituit implicandum. Ibique Epistolam hortatoriam singens Clarissimo Abbatii Cassiano Massiliensis Conobij Patri direxit, in qua ipsius sibi deposcens ad futurum auxilium suis vide licet rudibus Monachis profuturum, quod & promeruit. Igitur praelarissimus dictus Abbas, qui ferme ut verè reperimus quinque millium pater extitit Monachorum, huius precibus libenter annuens scripsit ei regulam decentissimè luculentèque compositam quam Speculum Monachorum vocavit, in qua normam & torius vita cœlestis censuram diligenter exprimens distinxit, eamque transmisit. Quam ille non parui pendens se susque his subegit disciplinis. Inde presule ciuitatis Aptensis communi sorte distracto, clerici sancti & ruralis plebs unanimes, sibi Castorem prefici poscunt Pontificem. Quem adeentes in uitum coactum è claustris erutum sibi pastorem statuunt. Vbi deinceps qualis quantiusè extiterit, vita eius, que exterioribus extat plena*

virtutibus, manifestat. Ceterum quæ eius intima fuerint cordis & anime simplicitatis commoda, non nostram reor posse sentire scientiam. Cum itaque in eiusdem Monasterij regimine successorem sibi viteretur constituere, contradicentibus imo lacrymosis precibus obsecrantibus Monachis & eiusdem loci Pontifice iubente quodammodo compulsus est retinere. Diem suum Obiit 11. Calend. Octobris anno circiter 440. Valentianio V. & Anatolio Coss. Pontificatus Leonis Magni anno 1.

4. *S. Eusebium Abbatem Castori Episcopo adiicimus quoniam is quantuscumque fuit, eiusdem Castoris institutis ac legibus factus est qui Sanctorum amicus & sedulus imitator abdicatis vitiorum illecebris fortiterque sæculi fastu calcato, postquam Cœnobij Aptensis ab Episcopo Castore fundati sacras ædes vilitasset, & primos religionis fauos ab alueario Cassianitarum Monachorum ibidem Deo famulantium suauissime degustasset, ultimam ibi stationem figere placuit, ubi ob multa gratiarum priuilegia quibus micabat, in Abbatem assumptus omnium in se pellexit amorem, sobrietate, continentia, malorum fuga, virtutum cultu, deuotionis spiritu, sanctæ religionis propagatione, tandemque absoluto feliciter vitæ mortalis decursu in summa animi pace & tranquillitate defunctus, splendore beatitudinis tam signis quam honoribus resulst. De hoc Clerus Aptensis in Sanctorum suorum solemnitatibus ferias indicit 19. Calendas Septembri.*

5. *Massiliæ Cœnobio S. Victoris Veneratio S. Mauri Abbatis eiusdem Cœnobij Massiliensis, de quo Martyrologium Gallicanum pridie Idus Iunij. Massiliæ, inquit, S. Mauri Abbatis virtutibus præclari. Vitam & elogia sancti viri describunt Chronicon generale Ordinis S. Benedicti. Centuria 6. Martyrologium Menardi, eiusdemque liber 2. Observatum. Non est hic Maurus notus ac nobilis ille Romanus, qui à patre Euthychio sub S. Benedicti disciplina oblatus, quo de Latini omnes Chronologi in tabulis Ecclesiasticis 18. Calend. Februar. Hinc ad discrimen illius hic noster Abbas Massiliensis nominatur, & in serie temporum vixisse fertur Massiliæ anno salutis 620. obiisse vero circiter 640. Ille S. Benedicto oblatus cepit erudiri eius disciplinis in Italia anno 522. mansitque apud eum annos 15. Deinde missus in Gallias petente Berthigranno Episcopo Cenomanensi, cum aliquot Monachis sibi sociis adiunctis Aurclias venit, ubi intellecta Berthigranni quæ interuenerat migratione, substitit aliquandiu, donec à Floro uno ex Galliæ proceribus iuitatus in Andegauensem fines concessit, illicque studiosè exceptus, quatuor primum Ecclesiæ extruxit, deinde celebre illud Monasterium ædificauit, quod Theodebertus, Theobaldus, & Clotarius Francorum Reges multis donatis prædiis amplificauerunt. Cui Cœnobio Maurus ipse annos 40. religiose præfuit, sacræque Monastices disciplinam misericè prouexit. Omni igitur virtute & miraculorum magnitudine clarus, quæ multa usque ab Adolescentia edidit, septuagenario maior ad beatæ immortalitatis gaudia consernit.*

6. *S. Mauronius Adriano Papa I. Ecclesiæ administrante, Irene Imperatrice*

Imperatrice vna cum filio Constantino VII. Augustis in Oriente , primo
verò Occidentis Imperatore Carolo Magno , flore iuuentutis , forma &
oris dignitate præstantissimus , in Monasticæ palæstræ rudimentum &
& tirocinium conscriptus Massiliam ad Cœnobium S. Victoris deductus
est , rara vir scientia , eloquentia , pietate , ea porro morum suavitate ut
mirabiles sui excitaret amores , & omnibus non domesticis modo sed
etiam externis summis , mediis , infimis iuxta esset charus . Imperatori
maximè Carolo Magno gratissimus atque & iucundissimus , apud quem
quidquid autoritate valebat , & gratia (valebat autem plurimum) non
sibi suisque commodis valuit , sed Monachorum quibus cum versabatur
honori , amicis vtilitati , Reipublicæ vniuersæ Christianæ emolumento .
Qua de re tota cum vnum factum ex omni antiquitate protulerim in
Indice Abbatum num. 43. plura non dicam . Cæterum ita breui eius
sanctitas eluxit , vt ob morum claritatem & singularia gratiæ insignia ,
conspiratione Monachorum , atque consensu à sanctissimo Præsule Mas-
siliensi Berengario ordinatus sit Abbas , in cuius postea demortui sedem
euectus præclaro exitu reliquam vitam & religiosas omnes virtutes ve-
rissimi & sanctissimi Episcopi diuinis laudibus ac dignitate cumulauit .
Huius quoque nomen in Indicem Sanctorum transcritbit Martyrologium
Gallicanum in supplemento , 12. Calend. Nouemb. anno 804 . *Massilia*
S. Mauronti Episcopi , cuius corpus plerisque beatae anime irradiationibus il-
lustratum in templo Cathedrali eiusdem urbis plurima cum veneratione
seruat . Multi sunt alij hoc nomine insignes Episcopi & Abbates , de
quibus Fasti Ecclesiastici & Martyrologium Gallicanum . Celeberrimus
est is de quo Philippus Abbas in vita S. Amandi cap. 24. vbi de B. Adal-
baldo & S. Rictrude eorumque filio Mauronto . Simili B. Rictrudis cum
filia S. Eusebia exemplo glorijs Pontificis monitis animata , munita consiliis ,
adiusta precibus , eueta suffragiis , Martianis Monasterio quod S. Pater ante
fundauerat sub eius discipulo Ionatho Abbe , vovit & exoluit Domino salu-
taris continentia calibatum . Filius eius Maurontius S. Patre diuina celebra-
nte mysteria , cum sacris astaret reverenter altaribus , vedit idem S. Pontifex
anis volatu caput girante circumderi . Concipit hic altiss aliquid perspicax
animus viri Dei , & quia ministra dulcioris est & castitatis mater apicula ,
fideli conieclat auspicio perpetua suavitatis in eo gratiam castimonie merito
propagari . De hinc adolescentem secretius euocans , quid viderit indicat ,
quid visto portendat edisserit , & ad formam propositi sanctioris inuitat . Ille
licet amicis suadentibus & matris connivente consilio , & hereditatis orbata
pronoscante defectu propensius ad coniugij copulam traheretur , ruptis necessi-
tatum vinculis salutaribus monitis animum pariter & caput inclinat , &
præstito solenniter continentia voto , iuxta morem Ecclesiasticum B. Pontificis
ministerio tonsuratur , & diuinis efficaciter totus mancipatur obsequiis . Fa-
ciliusque in Hamatico Cœnobia Monachus , deinde & Abbas Broyli prope Leo-
dium , quod ex propriis facultatibus edificauerat , sanctis moribus ac disci-
plinis insistens post vite religiosissime decussum Martianis pio sine quieuit .
Cuius sacra Carnis sarcina hinc Duacum peruencta , in Collegiata Ecclesia

S. Amati cuius exulis præcipius solator fuerat, & quem suo in Monasterio extrema obeuntem sepelierat, honorifice reposita est, ubi nunc usque assertatur. Vixit sub annum 700. Christi in Belgio. De eius ætate constat ex ætate S. Amandi qui obiit anno 660. sub Vitaliano, regnante in Gallia Theodorico, ut habetur in calce vitæ S. Amandi.

7. S. Honoratus ex Abbe S. Victoris Episcopus huius nominis III. Massiliensis, Vicecomitibus parentibus natus Massilia, patre Pontio Bosonis Prouinciae Comitis fratre, vir maximæ humilitatis & conuersationis sanctissima, qui ouium pastor idoneus quandiu vixit Episcopale munus moribus, doctrinis, atque eloquentia imprimis magnifice adornauit. His temporibus rexit Abbatiam quibus Normanni sub exitum superioris sæculi 900. Prouinciam vniuersam & in ea Massiliensem urbem clade immuni, prostratis mœnibus, eversis propugnaculis, domibus incensis, interemptis ferè ad internacionem ciuibus deuastarant. Qua è strage Monachi S. Victoris qui pro Christo fortissimorum militum animo extrema quoque discrimina oppeterant, cum non solum honoribus populi verum etiam patientia paupertatis ornati, se inique etiam à suis iactari, ac bonis quæ reliqua super erant spoliari grauiter quereretur. S. Honoratus ad Bosonem auunculum suum Prouinciae Comitem Arelatum agentem se recepit, qui Princeps æquis Episcopi postulatis indulgens, prædia quæ super Yuelinum fluum in territorio Massiliensi alieni juris detinebat, Ecclesiæ Maiori & Abbatæ S. Victoris, quæ cuiusque fuissent, restituit. Nec multo post à Guillelmo Comite Prouinciae ac Bosonis successore, dum Aquis sextiis Vassos Domineos tam Romanos quam Salicos sicut loquuntur annales, ad vniuersorum ordinum cœtus de more conuocasset, haud difficile fuit impetrare, ut qui tot inter viros nobiles ac potentes, expilationis bonorum Abbatialium aut peculatus conuicti essent, Monasterio suo cumulatissimè satisfacerent. Patet ex instrumentis recitatis in Indice Abbatum num. 74. & 75. Quibus plura quoque alia pro sua eximia liberalitate maximisque beneficiis in suos Guillelmus ipse adiecit, agros enim spatioſissimos propter Massiliam, cum Monte Rotundo, quem de Gardia vocant continentes & Ecclesiam S. Victoris de Marignana, duas quoque alias S. Euphemia & S. Damiani, insuper tertiam partem dominij de Leixaroles cum Valle Isola, ac cætera non pauca quæ longum esset & non necessarium connumerare, in gratiam S. Honorati dono dedit Monasterio S. Victoris. De hoc arguento scripsi alias in citato Indice Abbatum num. 62. & 63. Hic igitur sanctissimus Præsul tot fluctibus subductus in tranquillo ceu portu respirans, animum penitus cœlo subirexit, ieuniis, orationibus, vigiliis, sancta prædicatione, lectione & omni exercitio pietatis alumnis Clericis vtique suis prælucens, donec tardioso huius vitæ incolatu emenso, in æternæ pacis somnum concessit nomenque immortale reliquit ex meritis conspicuæ sanctitatis. Ex Calendario Ecclesiæ Massiliensis Sanctum inscritit Honoratum hunc nostrum Antonius Ruffy lib. 9. hist. Massilien. c. 1. n. 31. Obiit an. 987. Ioan. Papæ XV. an. 3. Othonis III. Rom. vel Germaniæ Regis an. 4.

8. Celebratur ab historicis apud eundem Ruffy lib. 3. cap. 2. Beata memoria *Vuillelmi I.* Fratris dicti S. Honorati, & *Guillelmi I.* nepotis, Vicecomitum Massiliensium, quorum prior vere magnus & maximè pius multas ædes sacras & imprimis Cœnobium S. Victoris copiosis redditibus amplificauit, & moriens Ecclesias æque ac pauperes patrimonij sui maximam partem fecit hæredes. Sui æui religiosos quoque viros & Episcopos maximè sanctos coluit. A quibus de peccatis reprehensus meliorum ad frugem reuersus est, eaque demum, per viduitatem in matrimonio solitus vixit castimonia & religione, ut ante mortem principatu se exuens, Garnerij Abbatis consensu à Vuitfredo tunc Monasterij Præposito detonsus tunicaque Monastica ornatus in sacram ac religiosam S. Cassiani familiam Massiliæ aggregatus sit, ac pietatis plenum nomen & non minimam opinionem suæ sanctitatis tam generoso & illustri exemplo posteris reliquerit. Alterum prioris filium existimat Chesnius, eodem M. S. teste, de quo nos in Indice Abbatum num. 76. Patrem è vestigio insequutum, & sanctitate insignem, miraculis celebrem, idem institutum professum, fese cum insigni pietate abdidisse in Arelatense Monasterium Montis Maioris ab se instauratum, & in quo nunc sepultus iacet, fundamentum propter superioris Ecclesiæ. Vide quæ in hanc rem fusius commemorata sunt, tum à nobis proximo cap. 28. num. 3. & 4. & Tum ab autore Pontificij Arelatensis num. 70. sub Pontio Arelatensi Archiepiscopo.

9. *S. Vuifredus* qui & Guitfredus & Siffredus Abbas S. Isarni dignissimus antecessor, magna cum cura, & diligentia ea dumtaxat incubuit, ut Monachorum suorum amplitudinem & gloriam non tam laude atque honoribus quam sanctimonia & Religiosis virtutibus amplificaret, quibus verbo & opere prælucens cum vias æternitatis indicasset, ad supernæ patriæ migravit beatas, quas emeruerat, mansiones, anno Christi 1020. Benedicti Papæ IX. Nono, Henrici II. Regis Germaniæ 18. & primi eius nominis Imperantis anno 7. Eius reliquiæ in Cœnobia S. Victoris Massiliæ debito cultu seruantur. Sancti nomen quo ipsum appellamus ponit Martyrologium Gallicanum in supplemento pridie Idus Septembribus. *Massilia S. Siffredi Abbas qui B. Isarnum, cuius nomen cum elogio, hoc in Martyrologio signatum est, precessit in religioso regimine.* Similiter Martyrologium Menardi & lib. 2. obseruationum, vbi legitur quod S. Isarnus Beato succedere meruit Siffredo ex Centuria 6. Chronicorum Generalium Ordinis S. Benedicti. Celebrat eundem Benedictus Romani nominis Pontifex IX. in diplomate, *Superne diuinitatis potentia. De iterata dedicatione reparatæ Ecclesiæ S. Victoris Massiliensis.* Post nempe multorum annorum curricula temporibus Romana sedis Antistitis Ioannis 19. claruit sacris virtutibus Vuifredus Abbas loci director, qui se mundo crucifixit & mundum sibi. Hic ergo has ædes condens miris doctrinis dilatauit, velle nec non posse Vicecomitum seu egregij Presulis Massiliensis, &c. Quantu authoritate valeret & gratia imprimis apud Guillelmum Prouinciae Comitem & eius uxorem Adelaudem aliosque plures primarios viros, do-

cent Annales in Magno Chartario S. Victoris quod euulgauimus in Indice Abbatum num. 74. & sequentibus. Singulare illud fuit & opera præcipua Vuitfredi, quod communicatis cum eo consiliis Euolongus vir copiosus & diues, vxore Tessenia ac liberis Raymundo, Guillelmo, & Lanfredo consentientibus, legarit Monachis Cassianitis anno 1016. Ecclesiam S. Perpetuae Diœcesis Aquensis haud procul ab oppido Brinoniae, cum omni iure dominij & accessionibus agrorum territorij Aquensis, quos Episcopus cognomento Inguilanus superiori anno 1011. eidem Ecclesiæ pro beneficio tradiderat. Nec multo post cessit hoc donum fundando ibidem Parthenoni Monialium Artacellensium, ut habetur in magno Chartario S. Victoris fol. 82. de quo supra cap. 17. num. 9.

10. S. Isarnus Vuitfredo proxime subrogatus est Abbas. Nescio quis Diuorum nostrorum plures hoc heroë habeat encomiastes. Plerique hunc fasti Martyrum Massilienses, Lirinenses, Cluniacenses; Chronicon Benedictinum, Menæa & Menologia, Martyrologium Gallicanum certatim laudant. Ipse Catholici orbis Pontifex Benedictus optimus maximus huius nominis Papa IX. in citato diplomate singularem huic orationem dicit. *Post eius inquit, obitum (scilicet Vuitfredi) Isarnus sumpsit ad regendum Cœnobium, ut eius meritis floreret in seculum per quod Cœnobiale studium nostris in partibus accepit initium. Magnificis olim cultus est sacellis atque altariis, & Massiliæ certarunt viri principes inter se, fabricis huic Diuo molendis. Leguntur sanctissimorum præsulum testimonia atque imprimis Odilonis Abbatis Cluniacensis in vitæ actis eiusdem S. Isarni cap. 11. & 12. de quibus infra mox. Quid tandem, inquit, de illo, scilicet Isarno, virtutum familiarissimus (sanctissimum Odilonem Cluniensem Abbatem dico) breviter dixerit ponam, Erant enim ista duo tunc orbis terræ lumina cor unum & anima una. Dum ergo ille virtutes huius numeraret. Oculo inquietabat in Domino Isarno cum ceteris bonis suis, vix in alio aliquo simul inuenienda reperiuntur. Horum unumquodque singulatum quilibet aliis si haberet, tantumque in eo profecisset, culmen non immerito sanctitatis apprehendisse videretur. In hoc autem oculo iste beatitudines, id est castitas, humilitas, misericordia, patientia, ieunia, vigilia, orationes, vana glorie contemptus, tam perfectè cumulantur ut cum singulatum unumquodque perpendaris videatur in singulis ipse Isarnus singularis. Cilicio asperrimo ad carnem semper induebatur, usum femoralium omnino non habebat, nisi cum eum apud Cluniacum semel cum femoralibus & staminio S. Odilo violenta charitate vestiuit, quo Massiliam rediens depositit illico. Solebat autem cum S. Odilo dum simul recumberent amica quadam contentione vocare hypocritam, eo quod speciem humanae communisque conuersationis pretenderet, & se ultra omnes homines fame & arumnis variis cruciaret. Scripserunt res ab eo gestas prolixius historici, in vetere quodam Latino M. S. quod Gallicè reddidit nuper autor anonymous, ex quibus accipere breuiarium.*

Isarnus propè Tolosam in vico, cui Fredentium nomen, ortus est. Parentes habuit honestos, religiosos viros educatores, apud quos tantum breui profecit, ut illibatum virginitatis florem perpetuo retinuerit. Adolescens

Iescens à Gancelino Abbatे ad religionem incitatus in patria , in itinére
demum ab Stephano Episcopo Agathensi sacris vestibus indutus est. Inde
cum Gancelino Massiliam ad S.Victoris venit. Erat per id tempus Ab-
bas Vuitfredus vir sanctitatis eximiae. Is perspecta Ifarni modestia ce-
terisque animi dotibus Monasterio Priorem esse voluit , in quo genere
Officij non vulgaris difficultatis ac ponderis ita se religiosis probauit, vt
mortuo Vuitredo in eius locum summa omnium alacritate suffectus sit,
mirantium scilicet ac stupentium pueruli cuiusdam diuinam vocem , qui
in media fratrum turba rogatus , quis in Abbatem eligendus esset , Ifar-
num continuo nominauit. Difficile dictu est quam multa virtutum om-
nium exempla dederit nouus Abbas. Vnum illud præterire non licet,
sæpius interceptum cum vestes suas aliaque id genus pauperibus clam
impartiret , reprehensumque non cessasse , sed quod ipse olim factitaue-
rat , per Pontium fidissimum sibi comitem multo liberalius ac securius
egisse. Abstinentiæ deditus fuit prope supra hominum fidem , in mensa
discretos & in frusta dissimulanter comminutos pisciculos quibus ves-
cebatur , ossibusque suis apte contextos operatosque pauperibus statim
mittebat , nemine id genus abstinentiæ aduertente. In quadragenario
ieiunio nihil prorsus cibi secunda , quarta , sexta feria sumebat. Adde-
bat abstinentiæ aspergium cilicum , quod nunquam omnino in vita
depositus. Somni parcissimus fuit. Sub noctis initium sese è cubili prori-
piens ad subterraneam S. Victoris Ecclesiam adrepebat , ibique usque ad
Matutinas Monachorum preces pernoctabat adeo immotus , vt sæpe hy-
bernis noctibus rigens ac semiuiuus inde in cellulam fratibus succol-
lantibus deportatus sit. Sæpius obseratis Ecclesiæ illius ianuis à Christo
Domino introductus est. Non ferebat eas vigilias atque orationes dæ-
mon , cui precatio flagellum est. Induit aliquando immanis draconis
speciem occupatoque ædicolæ aditu hiantibus faucibus virum sanctum
excepturus videbatur. Vertit se ille intrepidus ad ferale monstrum , ef-
fictaque manu cruce fugauit ac vicit serpentem antiquum quem non ti-
mebat. Discipulos habuit multos , honoribus & sanctitate illustres , in
hiis Pontium & Raiambaldum Archiepiscopos Arelatenses , Dodonem
etiam ac Raynaldum miraculis claros. Barremmam castellum ex itinere
diuertit vir Sanctus , hospitium rogat , negant incole , cogiturque in
horreum quoddam sese cum comitibus recipere sine cibo , sine igne. Mi-
serata paupercula quædam viti casum , cibarij panis aliquantulum donat.
Nec frustra , paulò post totum castellum conflagravit sed horreum &
vidua domuncula incendio diuinitus erepta sunt. Idem alias accidit
Arelatæ precibus S.Cæsarij in Parthenone ab ipso fundato. Rainoaldus
vir nobilis raptis quæ à pia matrona Sancto afferebantur muneribus , cum
domesticis à malo dæmons fœdum in modum correptus est , ad Mona-
sterium cum illis adductus Sancti precibus liberatus est. Redemptus
prædo insignis , capta vacca cuidam rustico S. Victoris Villico , adeo
etiam insaniit vt in præsentia Abbatis rusticum pede solo alliserit. Nec
mora tantis in eo pene sacrilegio doloribus cruciatus est , vt illum arrepta
securii

securi amputauerit. Peruigilio Natiuitatis Christi , mari turbulentissimo, Martinum Monachum pescatum mittit , ille consensa nauicula loco minimè pisco so tres delphinos placide accedentes intuetur , vnum tridente aggreditur , petit , sauciatur , ac trahit in nauim. Aqua lustrali fulgura & tempestates , à Demandolis ita fugauit , vt nunquam ibidem postea apparerent. Aqua qua manus lauerat , cœcis visum reddidit , febrim ac laterum dolorem curauit. Vini exiguum quid , adeo multiplicauit , vt triginta vitis potandis toto conuiuio largiter sufficeret. Georgius Massiliensis Monachus ad saculum redire cogitabat , occurrit illi Abbas , placide & solito diutius intuetur , ac per internuntium monet vt pessimas quas tunc versabat animo cogitationes quippe lethales abiiceret. Sicut vitam charitati dederat ita & mortem dedit. Cùm enim ex Hispania pietate Saraceni Lirinense Monasterium immisericorditer vexarent , monachosque in Hispaniam captiuos per summam indignitatem abducerent , Rogatus Isarnus à Monachis Lirenisibus & si affecto grauissimè corpore omnibusque summa vi renitentibus , non eò mittere quemquam sed ire ipse voluit. Itaque transmisso Rhodano , in Monasterio S. Michaëlis ad Alfaliūm consedit. Raymundus Berengarius & vxor Elisabetha Comites Barcinonenses facta apud sanctum virum confessione de captiuis omnia se prolixe facturos recipiunt. Scribunt Maio Saracenorum Regi , ac' ni captiuos reddit excidium & bellum crudele minitantur. Paret ille mittitque Monachos ad Berengarium. Nautarum consilium erat , eos in Siciliam deportare ac vendere. Sed S. Isarni precibus factum est , vt cùm iam in conspectu Sicilia esset , reflantibus subito ventis in Hispaniam inuiti redire cogerentur. Inde in Prouinciam appulere , captosque Monachos S. Isarno ac suis non sine suo mœrore ac ipsorum gaudio reddidere , ipso die resurgentи Domino sacro. Inde Isarno lectica Massiliam redeunti morbus in assiduam quatuor mensium febrim mutatur tantis insuper doloribus cumulatam , vt incredibile dictu videatur , quantum vir Sanctus cruciatus sit. Quo equidem tempore nullum nisi ex I E S V cruci confixo eiusque necis ac cruciatuum instrumentis solatium capiebat. Denique in filiorum amantissimorum corona , sumpto æternæ vitae viatico , commendatisque Christo Domino filiis tota penè carne ad ossa consumpta expirauit 8. Calendas Octobris , anno Christi nascentis 1048. eadem prorsus die qua ante annum Hispanicam suscepturus expeditiōnem , suos Massilienses in luctu & squalore reliquerat. Eius corpus in Septentrionali templi Victorini parte honorificè sarcophago marmoreo sepultum ac multis deinceps miraculis illustratum est.

11. Per id tempus magna illico discipulorum eius fama surrexit & de sanctitate Dodonis ac Raynaldi , propter inusitatì moris & miraculi plena facinora quæ perpetrabant , feruenter loqui est cœptum : ad eos enim multi valeritudinarij delati , multi cœci producti , multique claudi pristinam valetudinem sanctissimi eorum precibus & meritis à Deo recepero. Traditur hæc historia fusiis apud authorem vite S. Isarni c. 13. in commendationem eius Monachorum descripta. Factum est autem ut virtutum

virtutum eius fragrantiam plurimi subodorantes eius se cuperent institui disciplinis. Primi ergo sub eo conuersi Dodo & Raynaldus, & ab eo eeu par turturum aut duo pulii columbarum Domino oblati, tantam gratie illius exuberantis, ac primitua benedictionis eius traxere pinguedinem, vt eorum admirandam sanctitatem antiquis per omnia Patribus comparandam plurimis certum sit miraculus claruisse. Et Dodo quidem iam Magistrum ad beatam vitam gloriose sine sequuntur est. Venerabilis autem Raynaldus nihil sic quotidie ut dissolui & cum Christo esse desiderans, haec tenus nobis virtutum Magistri fidelissimus testis seruatus est. Hos ex diuersis subsequita veneranda posteritas ex satis modico immensum in breui gregem Domino effecerunt, inter quos multi quoque nobilium cœlestis vita amore succensi præclaræ seculo sua conuersio exempla tradidere. Tunc etiam Pontius Arelatensis Archiepiscopus, nec multo post & successor eius totius tunc Provinciae unicum decus Raiambaldus sub eodem Patre sancte regula se submiserunt.

12. Pontius itaque Almatico Arelatensi Archiepiscopo sublectus, Apostolica gratia & virtute annos prope 40. illam Ecclesiam dixit. Satis tamen quam bene meritus fuerit beatus iste vir, de religione & patria, hinc appareat, cui Deus demum digne adimpleto Episcopatu piorum laborum amplam mercedem retribuit, feliciter euocato in Monachorum Cassianitarum ordinem & consortium, cum quibus se quoque ipsum sub Isarni Sanctissimi Abbatis disciplina Deo consecravit in Monasterio S. Victoris, & sacras infulas cum mundo deserens, reliquum vitæ ibidem cum summa sanctitate transegit.

13. Ali quanto post B. Raiambaldus ex Monacho S. Victoris, Pontij successor in Archiepiscopatu, cum gregi sibi commisso quidquid poterat curæ & operæ exhibuisset, memor vberum maternorum cupidusque mortis pure ac feliciter obeundæ, abdicato Episcopatu se in claustrum vbi ætatem primam exegerat recepit, vbi humilitatis cultor præcipuus, Sacramentis demum piissimè suscepit animam beatam exhalavit relicta non modica opinione sanctitatis.

14. Illud quoque non prætermittendum quod in hac eadem historia tangitur de latrone quem S. Isarnus eximia mansuetudine ac patientia sua conuerxit. Erat is Adalardus immanis prædo qui Monasterij villas & prædia populabundus percurrebat. Inuitatur ab Isarno, discubbit, post epulas tantis ventris doloribus corripitur, vt ab exitio patum abesse videatur. Sacras Monachorum vestes ex animo petit, induitur, sanatur, ac repente religiosus & S. Isarni filius ex prædone & hoste, sub eo in omni pietatis disciplina effloruit, humilitate præcipuus, deuotione singularis, charitate insignis. Latrones porro præter illum qui Christo ad dextram peperdit non paucos venisse ad summam vitæ sanctimoniam aëta Patrum in Mutio, Pafnutio, Davide latronum principè & Cyriaco ostendunt. In actis S. Ioannis Evangelistæ leges iuuenem Episcopo commissum in latronem enasisse, & à S. Ioanne reuocatum. Apud Climacum Gradu. 5. penitens latro miris modis commendatur. Lege & Ioannem Moschum

cap.143. 165. & 169. Menaæ celebrant 7. latrones Martyres 29. Aprilis. Et Cæsarius lib.7. cap.59. alium. S. Franciscus tres ad pœnitentiam adduxit. Mitto in speculo exemplorum cap.23. collocatos.

15. *S.Hugo cognominatus factista* quod Aeditui credito ac commissio sibi à superioribus fungeretur maximo munere , vir sua ætate sanctitatis, prudentiae, raræ eruditionis fama celebris , qui Christi gloriæ sedulus propagator talenta gratiæ in fœnora iustitiae & charitatis erogauit , vexillumque crucis quam iugiter in suo corpore tulit sequutus , regni cœlestis gaudia faustis progressibus virtutum ingressus est. De inuentione crucis S. Andreae ab ipso diuinitus facta , quod Annales testantur , dedimus cap.22. huius libri num.9. cuius rei monumento superest sacellum & arca in eius recordationem & cultum erecta , in Ecclesia inferiori sue hypogeo Monasterij S. Victoris Massiliensi , vbi prædicta crux multorum Sanctorum collatis pignoribus veneranda à nobis & colenda propontitur.

16. *B.Urbanus Papa V.* post nouemdalia Innocentij Papæ VI. in Ecclesia Auenionensi celebrata , die 10. Calend. Octobris lacris Spiritui Sancto habitis , Cardinales Congregati unus & viginti tantum fueré in palatio Pontificio Auenionensi , in quo post multis acres , sed non longas comitiales contentiones eligitur absens & extra collegium ad 5. Calendas Octob. anno 1362. scrutinioque habito consentientibus omnium suffragiis , vir annum ætatis 53. agens , summus Pontifex renuntiatus est , qui cum gregis dominici curam annos 8. mensem 1. & dies 23. strenue gessisset , ab iis qui tantæ virtuti & gloriæ inuidiebant intoxicateus puram à seculi contagio animam , Christo cuius vices omni cum obseruantia religionis & iustitiae obierat fœliciter resignauit. Mortuus est Auenione in domo Angelici Cardinalis Albanensis Episcopi 14. Calen. Ianua. anno salutis 1330. At vero eadauer eius Massiliam deportatum & in Ecclesia S. Victoris cuius Abbas fuerat sepultum , sanctitatis eius clara indicia prodidit. Ob quæ diuina eius beatitatis indicia & vitæ piissimæ conspicua merita , Apostolica autoritate canonisationis eius processus inchoatus , at propter schismata paulò post suborta intermissus , quo minus iam albo Sanctorum inscriberetur , obstaculo fuit.

17. *S. Elzearium* quem multis miraculis clarum inter Santos Confessores retulit Auenione in Ecclesia S. Desiderij & de ea solemnitate luctulentum sermonem habuit idem B. Pontifex Urbanus V. in hunc ordinem adducimus , quoniam à prima ætate in Dei timore & bonis literis erudiendus , & sub disciplina Monachorum & Abbatis imprimis Guillermi De Sabrano auunculi sui virti Apostolici , virtutibus & factis præclarus , Massiliæ in Cœnobio S. Victoris , Christianis moribus imbuendus traditus est. Cuius magisterio iactis omnium virtutum solidis fundamentis in tantum pietate & sapientia profecit , vt doris utriusque splendore maxima quæque sui æui lumina coæquaret. Adeo vero in illa tenera ætate profecit , vt diceret cuidam Monacho religioso iam dicitur , magno

se teneri desiderio proficisciendi ad regiones infidelium atque illic in confessione Christi per martyrium excedendi è vita. Quæ verba & admiratione Monachum illum affecerunt & singularem quamdam in intimius animi penetralibus deuotionem excitarunt. Vita eius habetur in fastis Ecclesiæ Aptensis & in Martyrologio Gallico ferè in hunc modum. Anno etatis 13. ieuniis vacans, chorda multorum nodorum sub eius cingebatur ad carnem, frœnum lascivie petulantis & secretum memoriale vulnerum Saluatoris. Praecepta salutaria sua familie dedit, quibus offensa Dei caueretur, proximi vitaretur iniuria, & maiestas altissimi laudaretur. Cum somni interpellaret necessitas nunquam nudus legitur obdormisse. In die cilicum portabat ut & luce & tenebris dolores sustineret sine quibus spiritus desideria nequeunt possideri. Ceterum pro carnis reprimendis cupiditatibus & pro sapientie fructibus capessendis, arctioribus se abstinentia astringebat frœnis, corpusque suum ieunando castigans in seruitutem spiritus redigebat. Pudicitia virtute ab annis tenerrimis ut pote in viro Dei tam præstanter effulsa, ut Sanctam & immaculatam virginitatem non solum animo sed etiam corpore conseruaret, & cum S. Delphina coniuge sua duceret perpetuum cœlibatum, non aspernentes iura coniugij, nec virginitatem in aliquo violantes, adharentes spiritu, sed thesauros absconditos in vastis fictilibus possidentes. Porro intelligens quod ad orationis perfectionem omnium tendit structura virtutum, vix unquam cum poterat ab oratione cessabat. Sicque in omni loco aptus erat orare ut in omni sede terrarum constituta monstraret regna cœlorum. Horas canonicas ritu quem tenet Romana sancta Ecclesia tam deuotè dicebat, quasi oculis mentis Deum iugiter cerneret, & tam integrè ut nec quidem unum iota vel apicem præteriret. Arma patientie ad exercitium virtutis fertur sic induisse, ut eum quamvis multa perpessum nunquam ad indignationem vix ullus compulerit, & nemo turbatum viderit, nemo mutatum, quin imo opprobria & contumelias passus cuncta sic humiliter sustinebat ut in ore ipsis non nisi vox laudum & gratiarum aëlio personaret. Hostibus suis clementer indulxit ac omnem offensam tanta facilitate donauit, ut non solum mitigatum aut sedatum sed neque vel modicum indignatum se fuisse monstraret. Denique vita in omni religione exacta, virginitate quam cum Delfina uxore castissima illibatam seruauit Angelis coequalis, ex aula terrena ad cœlestis regni premia beatissimo fine euolauit, etate florenti scilicet ab ortu suo anno 28. cum à Roberto Siciliae Rege & Provincie Comite fuisse ablegatus ad Carolum Regem Christianissimum cognomento Speciosum. Corpis eius in habitu Franciscano, quod tertij Ordinis instituta coluisse, apud Minoritas Parisienses primò sepultum, eodem anno sicut in extremis caste coniugis memor preceperat, Aptam Iuliam translatum est magnis in via coruscans signis diuina clarificationis. Atque illic tandem in æde S. Francisci depositum crebris miraculis resulsa, excitatis per eius invocationem mortuis, illuminatis cœcis, infirmisque quoouis morbi genere optata sanitati restitutis. Stephanus Binetus eius vitæ scriptor Gallicus hunc à singulari miraculo celebrat in hæc verba. Urbano V. ante initum Pontificatum

cum in minoribus esset, puer in studiis literarum educatus adeo piè adeoque feliciter adoleuit, ut Cœnobio Massiliensi, cui à S. Victore nomen est, præpositus Abbas magnam sibi tota Prouincia sanctimoniarum famam confecerit. Obeunti autem aliquando religiosam peregrinationem ad præruptam illam & arduam Petraræ speluncam, quæ D. Magdalena cœlestium in terris deliciarum paradisus, quædam olim fuit, obiecta est ex itinere species hominis equo albo insidentis, quem ad se effusis habenis ac citatissimo cursu vidi aduolantem. Hic mirari primò pius Antistes, tum etiam obstupescere nec parum certè commoueri tam subito improviso que spectaculo. Terrorem augebat insolitus quidam equitis splendor, quem tamen propius appulsi voces amicissimæ discusserunt. Ne timeas, inquit, ne timeas charissimè, Elzarius sum lustricus pater tuus. Per me tibi Deus mandat, ut eas confessim Auenionem, te namque diuina prouidentia designauit supremum Ecclesiæ suæ moderatorem. Vide ut munus illud obeas pro dignitate, nevè vlla pars tui erga Dominum optimum Officij desideretur. Hæc eloquutus euanuit, ancipitemque admodum cogitandi curam Pio Abbati reliquit, incerto animi quid opus facto, eundumne an remanendum? Num inanis spectri imagine oblata diuini visi veritatem æmulatus esset spiritus mendacij. Destinatis tandem pie-tatis in D. Magdalena Officiis funeto constitut, vel probandæ visionis adeo nouæ gratia, proficisci Auenionem, quo postquam peruenit, nihil cauit diligentius, quam ut ne diuinitus obiectorum mentionem vllam consultò faceret cuiquam, neuè in colloquiis imprudenti ea de reverbum vllum excideret. Interea verò temporis nimirum anno circiter 1362. mortuus est Innocentius VI. cui postquam parentauit sacrum purpura-torum Patrum Collegium, conuenit frequens ac numero vnius supra vi-ginti capitum, quibus (vti contingit sèpè in illo conclavi cum Deus ipse quosdam nec optimates suffragio suo creatos cupit) dissidentibus in elec-tione summi Pontificis, ecce diuinam vnius illorum vocem, Massiliensem Abbatem cuius vita suauissimum sanctitatis odorem funderet, in supremum Christi vicarium assumendum esse. Nec mora consentiunt omnes in eius electionem. Accersitur perhonorifice, in solium Pontifi-cium euehitur, coronatur, consecratur, Vrbani V. nomine insignitur, non parum quidem attonitus, multo magis tamen admiratus ac per-turbandus, nisi visione præmonitus esset. Accurrit gratulabundus Rex Galliae Regio more Pontificioque splendore acceptus, dicentem auditè superiore loco Pontificem. Expeditio transmarina decernitur, eique Rex ipse coram præficitur. Alia denique opera pia dum feliciter exequitur Pontifex, disrumpitur liuor tartareus, veneno sœvit quod per nefarium Iudam nescio quem adhibetur. Sublatus è medio vir Sanctus ingens sui desiderium reliquit, omnibus, sepultus in Cœnobio S. Victoris Massiliensis, qua fruatur in cœlo gloria, perpetrata in terris ad sepulchrum miracula declarant.

18. *S. Florentinum Abbatem suburbani Monasterij Arelatensis quod à S.*

à S. Hilario Archiepiscopo , vt dicitur , fundatum anno 445. Gothorum incursionibus & latrociniis excisum & eversum est , nostris annumeramus Cassianitis , quia S. Hilarius nouæ familiæ suæ trunco non alios inseuit quam S. Cassiani surculos atque propaginem , vt alias docuimus cap. 18. huius libri num. 4. Qua ex schola Hilarianus & Ianuarius viri tam pietate quam sapientia præclarí fœliciter edocti prodierunt. Qui diuini sui magistri sanctimoniae inspectores non solum at imitatores , præcipui etiam encomiastæ fuerunt dignissimi. Postquam enim vir Dei Florentinus sanctissimæ conuersationis cursum absoluit , in memoriam eius , quam mirabiliter illustrabant , etiam elogiis sculptis im marmore versibus scilicet heroïcis & acrosticis decorarunt. Humatus quidem fuit B. Confessor in veteri Monasterio Arelatensi cuius etiam in postrema ætate curam habuit , vnde anno ab transitu 33. ob fulgentia signa beatitatis , ad Cœnobium S. Crucis translatum fuit sacratissimum eius corpus , quod nunc usque ibidem colitur magna populi veneratione , præsertim 10. Calend. Iulij quo eius festivitas celebratur.

19. Post hunc secundus Abbas Redemptus qui primum in hoc Hilariano Arelatensi Monasterio religiosum institutam amplexus , Magistri sui S. Florentini Abbatis ad superos obeuntis ob præclara morum ornamenta delectus successor fuit , sique supreini magistratus condigno initiatus honore suscepta suorum cura , nihil prius habuit quam ut erudiret tirones suos ad maiorum instituta , verboque & factis ad cœlum duceret , quibus insistens studiis cum iam affecta ætate militiam suam prorogaret , laborum vocatus ad mercedem , iustitiae coronam quieto fine perceperit.

20. Vtrum verò S. Cæsarium Archiepiscopum Arelatensem iure nobis aliquo vindicare possimus , cum ex eius annalibus liquido constet , Eonio Episcopo procurante Diaconum & Presbyterum ordinatum ac deinceps in prædicto Cœnobia Hilariano in locum defuncti Abbatis suffectum esse S. Cæsarium , antequam in Episcopum præfici , vir sinceræ humilitatis assensus esset , bene qui coniicet vatem hunc perhibeto optimum. Porro conuenienter ad mentem nostram congruentérque , de S. Cassiani disciplina delibassè atque explorasse aliquid S. Cæsarium tantummodo conjectura duicimur ad suspicandum , tum quod peragrange quoque ipse & adire Massiliam voluerit commotus fama & opinione cœpti recens cum nominis commendatione religiosi Ordinis Cassianitarum , vt ne auditor gloriae tantum , sed etiam spectator virtutis & eiusdem palæstræ discipulus sanctissimis ac religiosissimis à Cassiano traditis se se obliueret moribus , cuius propositi exitum fœlicissimum non aliis quam miraculorum auspiciis ibidem auguratus est Deus , de quibus scriptum à nobis est in Indice Abbatum num. 9. tum quod Cæsatia fotori suæ virginiculæ in Parthenone Monialium , tunc nobilissimo orbis terrarum gymnasio , Massiliae locum de legit , ubi primum apud Moniales Cassianitas Institutionum Sancti Cassiani coloribus tincta , ipse dein-

722 S. Cassianus illustratus, seu Chronic. vitæ,
ceps quasi quamduam palestram & extrema lineamenta virtuti eius
afferret.

21. S. Cesaria virgo & Abbatissa. Martyrologium Gallicanum &
tabulæ Cæsariani Monasterij Arelatensis huius continent acta Idibus
Ianuarij. Cesaria virgo quæ S. Cæsarij Senioris Arelatensis Episcopi
futor, ab ipso virginitatis sacra proposito inflammata, à teneris annis
in Monasterio Massiliensi sanctissimæ professionis tirocinium iniit ac
expleuit. Vnde cum iam idonea esset quæ didicerat alias edocere, ab
ipso Arelatum reuocata, atque Monasterio quod eidem & aliquot eius
fodalibus præparauerat præfecta, breui diffusa magnæ castitatis & reli-
gionis fama numerosam illic aggregauit sacratum virginum caternam,
quas ad regulæ præscriptum quam ab ipso Sanctissimo fratre accepérat
prudenter ac piè direxit, iisque virtutibus ac disciplinis informauit,
quarum in se viuum exemplar præferebat. Hinc diuulgata vndique S.
Cæsariæ regula plurimæ virginum familiae sub ea se Christo consecra-
runt, Denique B. ipsa virgo etiam miraculis insignis accensa lampade
charitatis & fidei obuiam sposo processit, atque ad supernas eius nuptias
multis decorata meritis fœlici decestu euocata est.

22. S. Radegundis propè simili perfuncta vitæ genere. Huius quo-
que acta in Martyrologio Gallico Idibus Augusti describuntur, quo
die Martyrologium Romanum eamdem commemorat & nos supra in
Indicè Abbatum num. 14. Quæ Berthario Thuringia Rege nata, ipso Her-
minefrido fratre cæso, euersaque non diu post Thuringia regno, à Clotario
Francorum Rege in Galliam abducta est honestè educanda adhuc vix decen-
nis. In tam tenora aetate nihil tamen puerile aut ludicum affectabat, non
corporis ornatu nec aulicis deliciis sed precibus ac piis humilitatis & chari-
tatis officiis delectabatur. Ob quas egregiæ venustati coniunctas dotes ab
ipso Clotario in uxorem accepta ita ei hæsit, ut tamen à cœlestis sponsa
placitis & famulatu omnino penderet. Martyri cupida atque religiosa
vitæ appetens à viro non semel separationem poposcit, qua tandem impetra-
ta, consilium quod in Regia premere cogebatur libere aperuit. Non iö-
duni primum ubi amputatis crinibus depositoque Regio ornatu sacro ve-
lamine amicta fuit à B. Medardo nota sanctitatis Pontifice, Deinde Chi-
noni, postremò Pictauis in Cœnobio à se construelo in honorem S. Crucis
sub regula S. Cesarie Arelatensis Abbatissæ institutum religiosa vita am-
plexa atque gloriose persequuta est, suoque exemplo ad propositi sancti cul-
tum innumerabiles penè virgines pertraxit, quibus ob clara dinine gratia
testimonia omnium efflagitatione preseclæ potius ministrauit quam presuit.
In officiis siquidem humilitatis & charitatis assidue versabatur, suisque
actibus cum nec vilissima officia respueret ad harum studium virtutum ce-
teras prouocabat, ut quæ se ignobilem existimaret nisi nobilitaretur ipsa
ministerij vilitate. Ad extremum gratia plena fœnoribus, miraculisque
clara plurimis, Christi ad optatum euocata est conspectum vitaque sanctissime
monumenta conspicua relinquens præstantissimorum scriptorum, qui com-
mentariis

mentariis res sacras consignarunt, excelsa retulit præconia corpus eius Beatus Gregorius Turonensis propriis manibus sepeliuit, atque magnifica quæ ad eius tumulum postmodum coruscarunt virtutum diuinarum signa luculenta recensione testatus est. Moritur Radegundis Augustoriti Pictonum 14. August. feria 4. anno 587.

23. S. Cesaria iunior obiit Arelatis magna cum innocentiae & sanctitatis fama. Huius historia refertur in Breuiario ad officij Ecclesiastici usum Arelatenfis Ecclesiæ 12. Ianua. iisdem penè verbis. Cæsaria vero defunctæ, de qua supra mox loquuti sumus, successit alia Cæsaria mater illa ducentarum virginum, quas inibi Deo seruientes vidit Cæsarius antequam vita discederet. Tricesimo etenim anno post sui Monasterij institutionem tam paruis initii ortum, diuina fauente gratia in tantum culmen illud suspexit euectum, quod non censibus tantum aut prædiis sed recte piisque viuendi norma & exemplis feliciter locupletauit. Tanta ei de hac congregatione cura fuit, ut die tertio ante obitum in Monasterium famulantum manibus gestari voluerit, quo Cæsariam matrem cæterasque virgines inuiseret, consolaretur, illis benediceret, atque ad æternæ vitæ præmia ut verus pastor & pater plenus dierum hortaretur, illas commonens ut regulam quam ante aliquot annos ipsis constituerat fideliter custodirent. Testamento illas successoribus suis Episcopis commendat & subiicit.

24. S. Liliola Abbatissa religiosissima, informatrix & magistra S. Rusticulae Virginis quæ ei in Abbatia successit. Legitur in vita eiusdem Rusticulae quod ad S. Liliolam spectat. Monasterio virginum quod Arelate S. Cesarius olim sorori sua Cecilia construxerat tunc præerat Liliola, cui etiam de hac virginе adscendenda diuinitus reuelatum fuerat. Itaque Rusticula iussu Guntranni Regis, ad id suadente Syagrio Augustodunensi Episcopo, inscia matre, & inuitu Cheraonio Arelaten ducitur, exceptaque à Sapundo Episcopo Liliole traditur educanda. Qui plura de huius vitæ actis scite desiderat inspiciat Gregorium Turonensem lib. 4. de gestis Francorum cap. 25. & Pontificium Arelatense in Sapundo, sive Sabaudio Archiepiscopo, vbi Theodegildis Chariberti Regis demortui vxor, Liliola suscepisse leges dicitur, inuita licet, quod vidua ultra se offerens in matrimonio Guntramno fratri mariti defuncti, ab eo delusa & thesauris spoliata retrusa est in Monasterium, è quo moliens fugam deprehensa, arctiori usque ad mortem custodia sub disciplina Liliolæ Arelatensis Abbatissæ tradita est.

25. S. Rusticula virgo erat formæ liberalissimæ apud Vaisonenses ex familia Martia, Valeriano & Clementia Nobilissimis & Christianis parentibus Romanis orta. Nata est in agro Hebocasiaco qui situs est in territorio Vaisonensi. Vna & eadem dies mortuum patrem & filiam mundo editam exceptit. Filio itidem non multo post orbata mater, sicque duplici viduitatis veste coniecta, mœrorem & luctum quem ex coniugis & filij iactura conceperat hac sibi residua prole quoquo modo

do poterat subleuabat. Illam itaque ad sacri baptismatis fontem statutam ex suo genere Rusticulam vocauit. Pulchra facit & corpore eleganti sed animi dotibus insignior. Tantò in sui amorem affines, amicos, vicinos rapiebat ut omnes de tali gemma vèluti è cœlo concessa matri congratularentur. Cum quinque esset annorum rapta est à quodam principe viro Cheraonio Guntramni Regis Aurelianensem familiare ut illam cum nubilis esset filij sui connubio iungeret. Verumtamen quid de illa Dominus statuissest per somnium matrem admonuit. Arelaten profecta, & in Parthenone Cæsariano sub Liliola Abbatissâ regularem vitam amplexa, tot charitatis, humilitatis, prudentiæ, patientiæ, & benignitatis signa in omnes edidit ut defuncta Liliola sancta, illa virginum congregatio hanc sibi matrem elegerit. Psalterium integrum & totos sacræ scripturæ libros memoria tenebat. Vix 18. ætatis annum impleuerat, cum Monasterij curam suscepit. Ex quo deinceps ita se ieiuniis & vigiliis dedidit, ut tertio tantum quoque die cibum sumeret & cilicio tegeretur, Reliquis verò sororibus nocturnis horis quiescentibus per totam noctem in Ecclesia Psalmis, orationibus, & lacrymis insistebat. Lectum ad somnum nunquam nisi semel in anno sibi componi permisit. Inuidia Ricamiri Principis falso accusata, ope Nymphidij Praefecti Arelatensis ad Clotarium Regem ire vinclata compellitur, permultis in itinere & in aula miraculis editis innocens honorifice remittitur. Incredibile est quanto cum gaudio sorores atque illam tota plebs redeuentem suscepint. In Monasterio sacras ædes & virginum cellas auxit & ampliavit. Multa oratoria itidem in vrbe suis sumptibus extruxit. Tandem 14. anno post redditum suum & septimo supra septuagesimum ætatis suæ sub Theodosio Episcopo Arelatensi supremum diem obiit anno salutis 664. Corpus eius cum magna funeris pompa maiorique ciuium luctu in Ecclesiam S. Trophimi per optimates vrbis illatum, ad dextrum latus altaris majoris collocatur. Nec illud mirabile præterendum est quod dum inferretur, multi ægrotantes colla eius feretro submittentes illo sanabantur. Florentius Presbyter Tricastinus eius vitam eleganter conscripsit. De hac Martyrologium Gallicanum & Fasti Monasterij Cæsariæ Arelatensis 17. Calend. Septembri.

26. *S. Ensebia* Virgo & Martyr Cœnobium Parthenium nostræ Dominae de Yuelino vulgo *De Veune à Cassiano* fundatum in oppidano Massiliæ territorio rexit per aliquot annos, & fructus autoritatis cepit extemos. Cassianum enim duo Monasteria Massiliæ instituisse alterum virorum, mulierum alterum passim loquuntur annales, ex quibus nos supra cap. 17. num. 3. quæ de hoc Yuelino Cœnobio iactantur satis mihi videor delibasse. Cæterum quo tempore Prouincia maritimæ regiones ac præsertim Massiliæ suburbana piratis prædonibusque patefacta tam atrocem in fideles persequitionem passa sunt, ut ex eorum lauena cruoris effluentes riui vicos & agros miseranda strage inundarunt,

runt, Yuelino Monasterio à barbaris occupato, cum S. Eusebia, Deoque sacratae Virgines nouem supra triginta sub eius regimine vitam profientes Monasticam, altis præconis Christi nomen efferent, illico in odium piæ confessionis & glorificationis trucidatæ, receptis repentinæ victoriæ palmis, militiae cœlestis cuneos sua accessione ampliarunt. Sacrae Martyrum exuuiae postea à Massiliensibus Christi nomen ac Yuelini Cœnobij pietatem vindicantibus, in urbem transuerctæ, apud Sancti Victoris Cassianitarum Monachorum primariam Basilicam collocatae sunt, vbi amplius quoddam & patentius Sacellum visitur in inferiori templi parte, cui nomen *B. Virginis à Confessione* summa frequentia celebratum, tum ob elegantem *B. Virginis* propositam in eo effigiem, tum quia in eo Sancti Eusebiæ ac sociarum eius corpora sepulta sunt, eoque fit ut & puellæ cæteræque mulierculæ ab illius aditu etiam num hodie, quod à maioribus religiosè obseruatum vidiimus, prohibeantut. Ideo enim ferreis cancellis ex munificentia & liberalitate Reginæ cuiusdam & Salyorum Comitis septum est. Ad huius sacelli dexteram marmoreum sepulchrum constitutum est, in quo Sanctissimarum Virginum & Martyrum lipsana suis ut decet loculis condita, piotum clientum votis ac veneracioni exhibentur.

27. Sed finis sit, nam ex hac eadem Cassianitarum familie nobilitate & sanctitate tum aliis temporibus longè plures extitere, tum his etiam nouissimis non pauci perillustres Monachi existunt, qui mundi procellas & scopulos fugientes Massiliam ad S. Victoris Cœnobium quasi tutissimum religionis portum magno cum gaudio emergerunt, ut si omnes percensere Veliinus, separato & bene longo volume opus esset. Quare licet mihi, Patres religiosissimi quod Sanctus Maximus homilia 59. ad Sancti Eusebij Vercellensis Episcopi gloriam tanto verborum splendore commendat eius discipulis, illud idem extollere de vestro magistro æque atque Patriarcha sanctissimo Casiano, vobisque non tantum pro rerum magnitudine quas geslit, sed pro diuturnitate temporis gratulari, quod eius virtutis memoriam iam ab annis pluribus mille supra ducentos perpetuis vernantem floribus etiam hodie vestris meritis summa laus & summa gratia prosequatur. Ad sancti, inquit, ac beatissimi Patris nostri cuius in hoc opere complexi sumus omnem vitæ consequentis statum, laudes addidisse aliquid decerpisse est, siquidem virtutum eius gratia non sermonibus exponenda est sed operibus comprobanda. Cum enim dicat scriptura diuina, gloria Patris est filius sapiens, quanta sunt glorie qui tantorum filiorum sapientia & deuotione letatur. In Christo enim Iesus per Evangelium ipse vos genuit. Quidquid igitur in hac sancta plebe & familia vestra potest esse virtutis & gracie, de hoc quasi quodam lucidissimo fonte, omnium riualorum hæc puritas emanauit. Etenim quia castitatis pollebat vigore, quia abstinentia gloriabatur angustiis quia blandimentis erat preditus lenitatis, omnium vestrum in Deum prouocauit affectum, quia sa-

Philippen.4.
19.

726 S. Cassianus illustratus, seu Chronic. vitæ,
pietissimi Abbatis administratione fulgebat, inter plures è discipulis vos
non communi tantum officio sed singulari aliquo beneficio reliquit discipline
sue & instituti successores.

Deus autem mens impletat omne desiderium vestrum, secundum diui-
tias suas in gloria in Christo I E S V. Deo autem & Patri nostro glo-
ria in saecula saeculorum. Amen.

F I N I S.

INDEX

INDEX RERVM AC VERBORVM.

A

- A**BBATIA S. Paulæ Massiliæ ab Iolanda Regina fundatur.
pag. 410. n. 3
- Acidiæ vitium non declinando fugiendum, sed resistendo superandum. p. 245. n. 4
- Ad Eucharistiaæ usum consuetudo vetus, ac leges pristinæ Monachorum p. 237. n. 1
- Ad laudem autoris quanti sit Patrum virorumque grauissimorum sensus & approbatio. p. 267.
- Angelorum erga homines officia, ac præcipue tutelarium. p. 241. n. 7
- Angeli non sunt ante mundum corporeum creati. p. 240. n. 3
- Augustinus scribit contra Pelagianos. p. 199. n. 1
- Memorius Episcopus pater Iuliani Pelagiani. p. 200. n. 3
- Aptense Cœnobium Cassianitarum. p. 409
- Athaulphus Gothorum Rex cum septem filiis Barcinone peremptus. p. 178. n. 2
- Aëtij præclaræ res gestæ. p. 180. n. 5
- S. Antonij Magni reliquiarum variæ translationes. p. 424
- Abbatia S. Mariæ de Vlmeto in Insula Camaria supprimitur. p. 434. n. 28
- Anastasius Abbas Monasterij S. Victoris Episcopo S. Theodoro Massiliensi coœvus. p. 517. n. 8
- Arelate capta à Saracenis & diruta. p. 418. n. 7
- Arelatem acciuit Cassianitas S. Hilarius ad Cœnobium suum sanctis legibus instituendum. p. 415
- Artacellæ Sanctimoniales Cassianitæ. p. 413. n. 9
- Balmæ sanctæ Cœnobium à Cassianitis primo institutum & exultum. p. 413. n. 8
- Abbatia S. Petri Psalmodiensis apud Aquas mortuas ditionis fuit Monasterij S. Victoris Massiliensis. p. 488
- Ægyptij cur dicti Pelusiotæ? p. 57. n. 9
- Abbatia Monasterij S. Victoris nobilissimæ propagines Cathedralis, Ecclesiæ titulo donatae. p. 23. n. 5. & 6

Index Rerum;

- Athenarum scholæ laudandarum omnium artium procreatrices & quasi
parents. p.6.n.4
- Adriani Imperatoris iussu sacra Palæstinæ loca execrandis Deorum simu-
lachris prophananter. p.22.n.4
- Atheniensis Academia Magistrorum præstantia maximè celebris, acerri-
mis vndique ingenii eo confluentibus. p.13.n.1.& 2.
- Archebius ex Anachoreta Panephysim in Episcopum assumptus. p.54.n.2
eius laudes & viae vitæque gradus. fol.55.n.4. & p.58.n.1
- Attalus Priscus secta Arianus Romæ creatur tum breui abdicatur Impe-
rator. p.127.n.1
- Alaricus in Honorium Imperatorem commotus exercitum in urbem mo-
uet. p.126.n.1
- Atticus post mortem Arsacij in sedem Constantinopolitanam intrusus.
p.114.n.6. Huic communicare coguntur Constantinopolitani pœna-
intentata, & rescripto Imperatoris. p.116. n.3. Ioanni qui studerent ab-
Attico vexati ac variis suppliciis affecti. ibid.n.4
- Arsacius nectarij frater substituitur Chrysostomo in sede Constantino-
politana. p.114.n.1
- Abbatum electio & benedictio per Episcopum p.155.n.1
- Antoninus Pius ab Adriano Imperatore in filium adoptatus. p.149. n.1.
eius ætate iam tum Massiliæ floruisse dicitur Monachismus. ibid.
- Alexandriæ oppidanum territorium. p.76.n.2
- Arcadius Imperator & è Clero factiosi contra Chrysostomum debitas
pœnas exoluerunt. p.118.n.6
- Aycardus ex Monacho Massiliensi S. Victoris factus Archiepiscopus Are-
latensis Henrici Imp. fautor acerrimus & defensor ab Alexandro II.
excommunicatione percussum est. p.580.n.85
- Alphonsus Aragoniæ Rex in Sicilia regnat sine competitor & ius sibi ac-
Ferdinando post se notho filio ab Eugenio IV. ratum accipit. p.643
- Augustinus à S. Gregorio Papa in Angliam missus Massiliam & Arelatem
diuertit, atque etiam Theodorus à Virianiano Papa eodem destinatus.
p.525.n.29
- S. Agricolus ex Monacho Lerinensi Auenionensis Archiepiscopus. p.527
- Arelatensis Respublica quo tempore ceperit. p.615. quo item finierit.
pag.619
- Aquis sexti templum S. Saltuatoris à fundamentis extructum opera
Petri olim Monachi S. Victoris Archiepiscopi Aquensis. pag.676.
num.25
- Alphonse Du Plessis de Richelieu Cardinalis & Archiepiscopus Lugdù-
nensis, visus est ob egregia merita Ludouico XIII qui à Romano Pon-
tifici nominaretur Abbas S. Victoris Massiliensis. pag.653. num.141. &
pag.668.n.13
- Antonius Borbonius Abbas S. Victoris, eius elogia. p.652.n.139
- Aycardus Archiepiscopus Arelatensis ab Alexandro excommunicatione
per cullus. p.673.n.22
Alberti

& Verborum.

Alberti familia posteris suis annumerat Innocentium VI. ac plures ab
eodem Cardinales creatos. p.699. in Stephano Alberti Abbe S. Vi-
ctoris Massiliensi. num.21

B

BVlla Urbani V. qua Monasterium S. Victoris Massiliense eximitur à
quorumcumque Ordinariorum iurisdictione. pag.289. Tum alia
eiusdem argumenti. p.292

Baronius confutatus in euoluenda mente Leonis hortantis Cassianum
vt scriberet, aduersus Nestorium De Incarnatione. pag.176.n.6. & 7

Bonifacius Comes bellicis laudibus clarus apud Placidiam & Valenti-
nianum Augg. affectatae tyrannidis accusatus ab Aëtio. p.181.n.8

Bonifacius Comes à Vandalis victus ex Africa Romam venit vbi ab Aëtio
sauciatus interiit. p.184.n.4

Burgundiones cum eorum Rege Guadicario Christiani facti ad Rhenum
concederunt. p.180.n.5

Gensericus cum octoginta Vandalorum & Alanorum millibus trans-
fretauit in Africam. p.181.n.8

Berengarius Prouinciae Comes quatuor habuit filias miræ pulchritudinis
quaæ omnes in Reginas deuenere. p.453.n.6

Basina Regis Chisperici filia in Parthenone S. Radegundis educata Re-
caredi Regis nuptias repudiavit. p.514

Arelate obsidetur à Gumtranno Rege contra Sigebertum. p.516

Balma Sanctæ vt dicitur Prioratus à Monachis Massiliensibus Cassianitis
fundatus nunc PP. Dominicanorum dominio subiacet. p.491.n.11

Benedictus IX. iter in Galliam fecit & Massiliam venit.

Baculi gestatio quid spiritualiter Monachos admoneret. p.27.n.8

Bethlehem erecta in sedem Episcopalem autoritate Paschalis Papæ. p.22.
num. 5

Busiris nullus fuit nec Rex nec tyrannus. p.61.n.8

Bethlehemiticum Monasterium primus Cassiani secessus ac religiosum
domicilium non fuit à S. Paula fundatum. p.21.n.1

Baltheus siue Zona pellicea prima quasi sacræ militiæ tessera vestiaria.
p.24. n.2

Leuitonarium siue Colobium eiusque significatio. p.24.n.2

Basiliscus Martyr Comanæ diem obitus Chrysostomo prædictis. pag.113.
num.6

Benedictus XIII. Antipapa exercitum ex Hispanis militibus ad Aue-
nionem imprimis ac cæteras ciuitates depopulandas in Prouinciam
transmittit. p.640

Brunechildis camelò imposta per totum exercitum spectanda iussu Clo-
tharij Regis circumducitur. p.519

Boso primus Arelatensum Rex appellatus Prouinciam tenuit à regno
Burgundiæ distinctam. p.545

Index Rerum,

- Bertrandus vir pius & ciuis Massiliensis fundator Ordinis Patrum de
poenitentia S. Mariae Magdalene. p.622
Bertannus Prouinciae Comes Gregorio VII. Sacramentum Clientelare
præsttit. p.674.n.22

C

- C**anonisatio seu vindicatio Sanctorum quid sit. p.280. in Canonisa-
tione Sanctorum standum Ecclesiae indicio ac sententiæ.p.282.n.7
Cenodoxia in modum cepæ bulborumque describitur. p.264.n.8
Chrysostomi corpus Comanis ubi exul vitam finierat, Constantinopolim
translatum. p.226.n.2
S. Cassiani miracula in Taueronensi eius facello Diœcesis Graffensis.
p.405. n.4
Castoris Episcopi Aptensis res præclarè gestæ. p.161.n.6
Aptæ Iulia Cœnobium extructum Cassianitarum. p.162.n.7
Cassianus eligitur Abbas Generalis Ordinis. p.157.n.3
Libros conscribit excitante Castore de institutis Cœnobiorum.p.160.
num.2
Collationes quo tempore editæ à Cassiano. p.168.n.2
Cassianus hortatu Leonis Papæ libros scriptis De Incarnatione anno 430.
p.176. n.6
Cœlestinus Papa scribit ad Episcopos qui permitterent ipsis tacentibus
in Ecclesia loqui Presbyteros. p.169.n.1
Causæ propter quas Leo induxit Cassianum ad scribendos libros de
Incarnatione. p.187.n.5
Dosis Media & spiritualis quam aliqui Cassiano perperam adscribunt.
p.187. n.1
Collationum usus antiquus. p.196.n.2
S. Cæsarij Parthenonis Arelatensis fundatio. p.425
Cœnobium S. Zachariae à Sanctimonialibus Cassianitis fundatur. p.412.
num.7.
S. Cæsarius Massiliam adit & inter Monachos Cassianitas certos dies
commoratur. p.511. Quò etiam Cæsariam sororem suam mittit ac
Parthenone virginum Cassianitarum includit educandam. ibid. Eadem
Arelatæ Monasterium construxit. ibid.n.9
Clemens VII. pace inter Carolum V. Cæsarem & Franciscum Galliae
Regem conciliata Massiliam profectus domicilium habuit in Mona-
sterio S. Victoris. p.503.n.12
Cœmeterium Arelatense S. Honorati percelebre. p.432.n.24. & 25
Clemens dictus Papa VII. Robertus ex Gebennensisibus Comitibus Italia
pulsus Massiliam nauigat. p.502
Chiriacum Monasterium apud Gaballos olim censuale Monasterio S. Vi-
ctoris Massiliensi nunc Collegio Rutenensi nostræ societatis additum
est. p.491.n.12
Calceamentis

& Verborum.

- Calceamentis non vtebantur Monachi Ægyptij ordinarie. p.25. n.2. &
p.27. n.8
- Vestitus Monachorum symbola quædam præferebat virtutum ex Do-
rotheo. p.25.n.3. & p.27.n.8
- Cella vnicuique Monachorum assignabatur singularis. p.28.n.1. quæ hu-
ius cellæ species esset, quanta amplitudo. p.29.n.2
- Cassianus paupertatem habuit in amoribus & in thesauris. p.31.n.5
- Cassiani parentes filio peregrinationis Comite ac socio , Hierosolymis
loca sancta perlustrant. p.9.n.1
- Monachos olim conuictus instituisse ac ludum literarium pueris ape-
ruisse. p.11.n.2
- Cassianus Athenas reuertitur vt cœpta studia prosequeretur. p.14.n.3
- Culpas publicè ab aliquo reprehensore reprobrari ac severa castigatio-
ne puniri, vsu olim apud Monachos receptum. p.43.n.4
- Cassianus Athenis natus patre scytha matre indigena vtroque in sua gen-
te & honesta familia oriundo & Christianis initiatu mysteriis. pag.6.
num. 5.
- Chæremon ita assiduus in opere vt nihil intermitteret. p.59.n.3
- Cassianus in Syriæ Cœnobio prima fidei ac literarum rudimenta ponit.
pag.11. n.3. eius feruor in domando corpore & studium perfectionis.
p.12. n.1
- Cassianus proprio nomine Ioannes, cognomento vero Cassianus appell-
atur. p.8.n.4
- Cassiani nomen interpretatur Petrus Damianus. p.9. n.5
- Cucullus eiusque significatio. p.24.n.2
- Mafors & Mafortis quid. p.25.n.2
- Melotes & pellis caprina Monachorum Ægypti. p.25.n.2
- Cassiani illustrationes diuinæ. p.15.n.5
- Germanum inter & Cassianum iucundissima vitæ eiusdem literariae
atque officiorum societas. p.17.n.3
- Chrysostomi obitus incidit Comanis apud Pontem Euxinum. pag. 117.
num.6
- Cassianum inter atque Atticum natæ inimicitiae & similitates in causa
Chrysostomi. p.117.n.5
- Cucufum relegatur Chrysostomus inde Arabissum Armeniæ oppidum.
pag.111. n.2. & 3. postremò Pithyuntē translatus. p.113.n.6
- Cellia locus Nitria pro multitudine cellarum in eo dispersarum Cellia
nuncupatus. p.82.n.2. In Celliensibus Monachis charitas tanta vt in
admiratione & exemplo sint omnibus. p.82.n.2
- Cassianus Romæ pro religione contra Pelagianos desudat. p.123.n.3
- Cassianus per hæreticos electus Constantinopoli. p.118.n.7
- Chrysostomi egressus ab urbe Constantinopolitana. p.111.n.1
- Carolus Cognomente Claudius Prouinciaæ Comes & Siciliæ Rex è car-
cere Barcinonensi ac vitæ præsenti periculo ope S. Mariæ Magdalenaæ
liberatur. p.624.
- Carolus

Index Rerum,

- Carolus Magnus à Leone III. coronatur ac Romanorum Imperator pri-
mus Occidentalis salutatur. p.538. Irenis Imperatricis coniugium per
Legatos Constantinopolim missos expedit. ibid.
- Carolus I. Prouinciae Comes cum Beatricè vxore à Clemente IV. Rex
Siciliae declaratur & inungitur. p.621.n.113
- Cluniacense Cœnobium fundatur à Vuillermo cognomine Pio Aquita-
niæ Duce, & Arvernianæ Comite. p.558.n.67
- Carolus Martellus Saracenos Galliam ac nominatim Prouinciam incur-
santes magno numero prostrauit. p.528.n.33. & p.533.n.37
- Conradinus & Austriae Dux Neapoli capitali suppicio affecti. p.612
- Canonici Arelatenses S. Trophimi vitam regularem professi. p.60.n.98
- Constantia filia Rogerij Ducis Apuliae & soror Tancredi Henrico V L.
Imperat. in matrimonium data. p.603
- Caroli Martelli pietas à summis Pontificibus aliisque viris eximiis com-
mendata. p.533.n.37. De eius salute bene sperandum. ibid.
- Cistertensem ordinem à tributis & oneribus immunem scripsit in omni
ditione sua Gaufredus huius nominis II. Vicecomes Massiliensis.
pag. 611
- De Canillac familiae perantiquæ nobilitatis insignia & monumenta.
p.696.n.18
- Claudius de Carsonville postremus inter Abbates S. Victoris titularios
& per Monachorum suffragia beneficium adeptos, Abbatiam admini-
strauit. p.647

D

- D**edicatio Ecclesiae S.Victoris. p.182.n.1
- Daniel Paphnutij discipulus peculiari gratia humilitatis ornatus.
pag.71.n.2

E

- E**cclesiæ ac templo Deo & sanctis rectè ædificari ac dedicari. p.299.
num.1. Plura S. Cassiano nostro dicata. ibid.n.2. & sequen.
- Ennodius Cassianum nostrum dilaudat in dedicatione Ecclesiae S. Ioan-
nis Baptiste. p.301.n.31
- Examen particulare certa diei tempora complectens. p.247.n.2
- S. Eusebia una cum triginta noueni virginibus Sanctimonialibus Mar-
tyrium subiere. p.109.n.7
- Episcopatus Castrensis, Vabrensis, Papulensis, & S. Pontij Thomeriarum
ex Abbatii Monasterio S. Victoris Massiliensi censualibus detraetis à
Ioanne XXII. instituti. p.427.n.7
- Eucherius olim coniugio obligatus duos ex eo filios habuit Veranum &
Salonium, Monachos Lerinenses ac deinceps Episcopos. pag. 133.
num.5

S. Elzearius

& Verborum.

S. Elzearius de Sabrano sub Abate Guillelmo auunculo suo educatus in
Monasterio S. Victoris Massiliensi. p.693.n.14. De codem pag.718.n.17.

F

F Austus à Driedone defensus.	p.210.n.17.
F Francorum regni initia.	p.180.n.5
Forum Iulij oppidum, Colonia Octauianorum.	p.136.n.2

G

G ennadius quo sensu Cassianum contra Prosperum tueatur. pag.205. num. 2	
Gensericus Vandalorum Rex ab Eudocia accersitur ex Africa in Italiām.	
p.179. n.4	
Getmani familiaris Cassiani obitus.	p.169. n.4
Gelasius II. mare transitus Rhēmis Massiliam peruenit ac S. Victoris doinum per hospitalem ac celebratissimam frequentauit.	p.498.n.7
Gregorius II. Romam profecturus Massiliæ nauem concendit.	p.501.n.9
Gazam Palæstinæ adit Cassianus ibique Martyrum monumenta & sacra reliquiarum fercula veneratur.	p.52.n.2
Gregorium Nazianzenum præceptorem habuit Constantinopoli, vbi Theologiam publicè profitebatur.	p.20.n.6
Germanus Cassiani nomine cum Patribus colloquebatur mutuaque fere- bat ac referebat responsa.	p.18.n.3
Germanus & Cassianus concepto religionis proposito adeunt ad Abba- tem custodēmque Cœnobij Bethlehemitici.	p.20.n.3
Gregorius Nazianzenus & Basilius Athenas concedunt literarum Metro- polim ac literatorum.	p.14.n.2
Guntramnus Rex, Prouinciæ principatum tenuit cui successit Childe- bertus.	p.518.n.19
Gilbertus Prouinciæ ultimus Comes ex illustrissima Burgundiæ Regum familia.	p.590.n.90
Gregorius X I. sedem Pontificiam Auenione Romanam transtulit.	p.636
Guillelmus De Sabrano Abbas S. Victoris Massiliensis & Episcopus Di- nensis.	p.680.n.32
Gauterius De Nogareto missus à Philippo Pulchro in Italiām contra Bo- nifacium V III.	p.695.n.16
Garcinda Abbatissa Monasterij S. Victoris Massiliensis ex Ordine Cassia- nitarum.	p.703.n.36
Gilberti Porretani error.	p.218.n.10

H

H æresis ab errore discriben.	p.213.n.3
H S. Honorati Monasterium Arelatense extra muros construitur.	p.427.

Index Rerum.

- n. 18. eius instaurationem urget Michaël De Moretis Archiepiscopus Arelatensis literis ad comprouinciales Episcopos datis. p.430.n.23
- Honoratus Arelatensis, Archiep. Monasterij Lerinensis fundamenta iecit anno 375. hoc est 45. ante conditum à Cassiano Massiliæ S. Victoris Monasterium. p.507.n.6
- Hebdomadarum mutua vicissitudo inter Monachos in exequendis domesticis Ministeriis. p.34.n.5
- Hieronymus Roma discedens Gallias primum inde Aquileiam, tum in Dalmatiam Comite Bonoso contendit. pag.3. n.1. Ab eo Bethlehem electa & habitari cœpra. p.37. n.3. Ibidem Monachus factus Cassiano pluribusque aliis documento æque fuit atque exemplo. p.39.n.7
- Honorius Imperator Arcadio fratri suo scribit ut iuberet in causa Chrysostomi Thessalonicae Concilium fieri. p.109.n.9.p.112.n.4
- Hieronymus discendi cupiditate ad Didymum Alexandriam contendit. pag.74. num.4. Barrabanum in literis Hebraicis habuit præceptorem. p.75. n.4.
- Hugo Comes Arelatensis Rex Italiae salutatur. p.550.n.59
- Hugo Imperator, & Comes Arelatensis fit Monachus in Cœnobio S. Petri Montis Maioris Arelatensi. p.559.n.68
- Henricus Cæsar hoc nomine II. Chunegundam vxorem parentibus intactam vt acceperat moriens reddidit. p.563.n.73
- Honorius IIII. quos religiosos Ordines confirmavit. p.614
- Hermelinta Virgo nobilissima & Abbatisa S. Saluatoris Ecclesiam Dominae De Acoules Massiliæ fundavit. p.705.n.38
- S. Hugo creatus Episcopus Grationopolitanus in Concilio Auenionensi sub Aycardo Archiepiscopo Arelatensi. p.674.n.22
- Hugo Arlatensis Imperator & Comes Prouinciæ fit Monachus Cassianita. p.686.n.2
- Hieronymi doctrinæ atque ingenio quantum Augustinus deferret. p.87.n.1.
Quam frequentes ad eum literæ? & tantus hominum concursus ut studiis vix esset relictus locus. p.88.n.3.& 4.

I

- I**nstitutiones quando & cui inscriptæ. p.185.n.3
- Collationes 24. Collocutores 15. p.185.n.3
- Iulij IIII. Bulla qua ex rigidi ac severi juris ratione modum viuendi temperat ac permittit Monachis S. Victoris. p.466
- Indulgientia concessæ Ecclesiæ S. Victoris Massiliensi. p.460.n.1
- Ioanna Regina Neapoli laqueo interempta. p.460.n.3
- Ioannes VIII. in Gallias tanquam ad asylum confugit ac Massiliæ portum appellit. p.495.n.3
- Ioseph Abbas institutioni fratrum apprimè deditus. p.62.n.11
- Ipannes Chrysostomus electus & ordinatus Episcopus Constantinopolitanus. p.94.n.4. Cassianum ad se accersit Constantinopolim. p.95.n.5
Bethlehemum.

& Verborum.

- Bethlehemum ad Christi cunas peregrinatur. p.96.n.6
 Innocentij literæ ad Chrysostomum & Clerum Constantinopolitanum.
 p.107.n.7
 Isaacius Abbas Presbyter ordinatur inuitus. p.84.n.8
 Innocentius Papa viuendi regulam & institutorum rationem à Cassiano
 traditam authoritate sua confirmat. p.119.n.1
 Iouianus hæresiarcha damnatur Romæ & ab Honorio Imperatore rele-
 gatur in Insulam Boam. p.129.n.3
 Stiliconis cum Ruffino congressus. p.93.n.3
 Innocentius Papa inclinare visus in communionem utriusque , Chryso-
 stomi ac Theophili. p.105.n.5
 Ioanna Regina Siciliæ & Prouinciarum Comes quatuor nuprias contraxit.
 p.631. n.120. Auenionem vendidit pretio octoginta millium floreno-
 rum Ecclesiarum Romanarum. p.632
 S. Isarnus Abbas Vuifredi successor. p.569.n.77
 Ioanna Siciliæ Regina & Comes Prouinciarum iussu Duracij suspensa Nea-
 poli & laqueo interempta. p.639
 Inuentio reliquiarum S. Mariæ Magdalena à Carolo II. Siciliæ Rege &
 Prouinciarum Comite. p.625
 Juliani de Medicis Medicearum familiæ elogia & clara monumenta.
 p.650.n.137
 Juditha Imperatrix in Monasterium S. Radegundis à Pipino detruditur.
 pag.707. n.41
 Iesuitarum origo à S. Ignatio de Loyola & eorum Ordinis confirmatio à
 Paulo III. p.648
 Ioannes XXII. Abbatias Ordinis S. Cassiani Castrensem, Vabrense Samp-
 pulensem, & Sampontensem in Ecclesia Cathedrales erexit. p.681.seq.

L

- L**eo ab obitu Sixti electus Romanus Pontifex. p.173. n.1. eius fre-
 quens usus & consuerudo eum Cassiano. p.174. n.2. De eius Epi-
 stola ad Flavianum aduersus Euthychetem. ibid.n.3
 Leoni ad fuit Cassianus in sanctioribus consiliis legum ac juris inter-
 pres & Doctor. p.177.n.8
 Leporius Semipelagianus Cassiani argumentis conuincitur & euincitur.
 p.170.n.3. & p.170.n.1
 Leo Pontifex Massiliam appellit. p.181.n.1
 Libros Cassiani qui nunc habentur constat successionis serie eosdem il-
 los esse quos ipse autor conscripsit. p.203.n.3
 Longobardi à Narsete in Italiam acciti. p.516
 Lectiones sacræ in Cœnobiis supra mensam recitabantur. p.45.n.5
 Liberius Papa Athanasij damnationi consensit , & fidem Sirmij con-
 scriptam approbavit. p.8.n.1
 Antonij ortus in Ægypto, Hilarionis in Palæstina. p.8.n.2

Index Rerum,

- Leontius Foroijuliensis Episcopus Apostolicæ sedis Legatus. pag. 136. n. 1
 eiusdem Martyrium. p. 138. n. 3
- Leontium Foroijuliensem Episcopum adit Cassianus. p. 135. n. 1
- Lerinæ insulæ descriptio. p. 131. n. 2. & 3
- Lucus Massiliensis à Cæsare olim in obsidione vrbis excisus. pag. 153.
 num. 5. & 6
- Leo Papæ Innocentio in Ecclesiasticis causis inferuit. p. 120. n. 2
- Lauare pedes hospitum venientium visitatum olim inter Monachos. p. 89
 num. 4
- Legationes variæ Chrysostomi & Cleri Constantinopolitani ad Innocen-
 tium Papam. p. 104. n. 2
- Hospites Legatorum Chrysostomi Romæ fuere Proba, Iuliana, Italica
 sanctissimæ fœminæ. p. 105. n. 4
- Ludouicus pius à Stephano V. inunctus coronatusque appellatur Augu-
 stus. p. 540. eius præclare res gestæ. ibid.
- Lotharius tertius à Carolo Magno Imperator in Prumensi Monasterio fit
 Monachus. p. 544. n. 51
- Leo Iconomachus Constantimum Copronymum filium patre deteriorem
 reliquit hæredem. p. 532. n. 36
- S. Ludouicus Francorum Rex transfinarina expeditione suscepta Massiliæ
 nauem concessurus S. Balmæ Magdalenaæ reliquias veneratus adiit.
 p. 617
- Leo IX. cum Hildebrando Romanum veniens ut Comitia de se ritè habe-
 rentur postulavit. p. 574. n. 81. Ex Cardinalibus quos creauit, tres post
 ipsum Romani Pontificij titulo coronaque donati. ibid.
- Ludouicus De Nogareto Cardinalis & Abbas S. Victoris Massiliensis.
 p. 653. n. 140
- Laurentius Strozius Abbas S. Victoris Massiliensis & Cardinalis Auenio-
 ne moritur ubi in Ecclesia S. Agricolæ sine vlla inscriptione iacer.
 p. 668. n. 11

M

- M**onspelij ab Urbano V. Monasterium Cassianitarum institutum.
 pag. 289
- Miracula non fiunt ubi iam pridem recepta fides confirmatione non in-
 diget. p. 304. n. 1
- Monasterium Virginum nostræ Dominae de Yuelino à S. Cassiano funda-
 tur. p. 409. n. 3
- S. Martianus Abbas Monasterij Aptensis. p. 163. n. 7
- Monspeliense collegium Monachorum Cassianitarum ab Urbano V. in-
 stitutum. p. 482. Erigitur in Ecclesiam Cathedram à Paulo III. con-
 sentiente Francisco L. Rege Christianissimo, nequicquam reluctanti-
 bus Monachis S. Victoris Massiliensibus ac deserta vadimonia appell-
 antibus. p. 485. n. 4. Defertur prærogativa Abbatii S. Victoris Massi-
 liensi

& Verborum.

- liensi legendi nominandique vnum aliquem è Canonicorum sodalitio
eiudem Ecclesiae Monspeliensis. ibid.
- Montis Maioris Monasterium à Childeberto Rege fundatum , à Saracenis
destructum & iterum reparatum. p.419.n.8
- Molegesio in oppido Monialium Cœnobium S. Pauli fundatum. p.436.
num.30
- Monasterium S. Victoris ab ordinarij Episcopi & quorumque aliorum iu-
risdictione eximitur ab Urbano Papa V. p.461.n.4
- Montis Maioris Cœnobium Arelatense , & S. Mariæ de Crastia Carco-
nense committuntur curæ & institutioni Abbatis S. Victoris Massili-
ensis. p.416
- S. Maximini initium sumpsit fundatoribus Cassianitis à veneratione reli-
quiarum & tumuli S. Magdalena atque eiusdem S. Maximini. p.414.n.1
- Monasterium S. Victoris Massiliense à S. Cassiano fundatum anno 420.
pag.507
- Mulier optabilius sibi rata mori quam adulterium pati. p.129.n.3
- Melania vidua imminentem vrbi cladem euasura Cassiano suafore Iero-
solymam se iterum contulit. p.121.n.3
- Marcella Romæ primum Monasterium instituit. p.121.n.6
- Marcella cum filia Principia à Gothis Romam depopulantibus capta fu-
stibus flagellisque cæditur. p.128.n.2
- Magdalena spelunca in suburbio Massiliæ locum dedit Cassiano ad pri-
mi sui Monasterij fabricam designandam. p.152.n.5
- Massiliensium mores ac ritus. p.143.n.3
- Monachi Clero vindicati ordinabantur interdum ad sacerdotium aut
Diaconatum. p.97.n.1
- Chrysostomus Scythis fide Catholica erudiendis , Monachos eiudem
linguae Clero adscriptos præficit. p.96.n.2
- Moyles Abbas Sarracenorū Episcopus. p.78.n.1
- Massilia Phocænium colonia quando condita. p.142.n.1
- Magdalena cum fratre Lazaro & Martha sorore atque aliis Massiliam
appellit. p.144.n.6
- Massiliensis Academia. p.144.n.4
- Massiliæ exusti quatuor fratres Minores ob hæresim. p.629.n.117
- Monasterij S. Victoris Massiliensis lapsa disciplina tempore Guilhelmi De
Petrica Abbatis. p.605.n.105
- Massilienses magno numero Duce Hugone Gaufredi Vicecomite, Cruce
signati nomen sacræ militiæ dedere in expeditione ad terram Sanctam.
pag.584
- Massiliensis Respublica duravit annos non plures quadraginta. p.621
- Martinus V. in Concilio Constantiensis tribus abrogatis Pontificibus in
schismate delectis sufficitur. p.641
- Maria de Espinosis in Spelunca Minor de Balma Sacellum S. Cassiano,
& Xenotrophium ac Parthenonem mulieribus ad vitam Monasticam
aspirantibus construit. p.642

Index Rerum,

- S. Maurontus Abbas S. Victoris fit Episcopus Massiliensis , vir Catolo
Magno imprimis charus. p.536
- Mahometes Turcarum Imperator post diutinam obsidionem tandem Con-
stantinopoli grauissima oppugnatione potitur. p.644
- S. Maurus à S. Benedicto in Galliam missus. p.519. n.21. Placidus eius-
dem Benedicti discipulus in lacum prolapsus ab eodem liberatur. ibid.
- Mahometes genere Arabs Christianæ religionis cuius sacris imbutus erat
fatale portentum. p.529.n.28
- Maurantus Massiliæ Dux siue Comes à Regibus Francorum & Comitibus
Prouinciaæ defectionem molitur. p.533.n.37
- Maria de Espinosis Massiliæ sub regula S. Cassiani Deo se consecravit.
p.709. n.38

N

- N**estorius verminante lingua miserum vitæ sortitus est finem. pag.224.
num.3
- Nemausense Cœnobium suasu Castoris sui institutionibus imbuit S.
Cassianus. p.409
- Nesteros Abbas præclarus in omnibus summæque scientiæ vir. p.60.n.3
- Nili ostia celeberrima septem. p.63.n.2
- Diolcos nominis etymon & usus. p.64.n.2
- Nitiorum Monachorum singularis charitas erga peregrinos. p.80.n.2
- Nitriæ Erenius quadraginta ferè millibus ab Alexandria. p.80.n.2

O

- O**sias Cordubensis Episcopus cum Virsatio & Valente communicat
& Sitimiana blasphemiae subscriptit. p.7.n.1
- Obedientia studiosè colenda atque illa imprimis absoluta in minimis
etiam rebus obeundis. p.42.n.2
- Obediendum etiam iis qui inferiorem subditamque maioribus potestatem
gerunt. p.43.n.2
- Olympias, Pentadia, & Procula Diaconissæ Constantinopolitanæ Chry-
softomo Episcopo & earum Magistro spiritus. pag.110. n.1. Multata
Olympias exilio propter Chrysostomum. p.111.n.2
- S. Odilo Abbas Cluniacensis vocatus Lerinum Monasterij administra-
tionem suscepit. p.557
- Otho Alamannus è Salutientium Dynastarum familia, Massiliæ Cassiani-
tarum institutum professus. p.687.n.5
- Ogerius de Anglura Abbas S. Victoris Massiliensis ex qua familiæ stirpe ac
genere ortus. p.696

P

- P**resbyterorum Officia propria & quasi legitima. p.164.2. & 3
- Placidia Honorij Imper. soror in Hispanias captiua abducitur & nubit
Athaulpho.

& Verborum.

- Athaulpho. p.178.n.2. eius cum Honorio fratre familiaritas. p.179.n.4
 Phylargyria non tam effectus quam affectus est radicitus amputandus.
 p.260. n.4.
- Pauli Aquileiensis elogia de S. Cassiano. p.277
- Partheniæ Abbatia S. Saluatoris Massiliensis initia. p.410.n.4
- Prioratus S. Mariæ de Ratis ab Aycardo Archiepiscopo Arelatensi dona-
 tur Monachis Montis Maioris. pag.421. n.12. Qua causa appelletur
 S. Maria De Ratis. ibid.n.12
- Pauli Episcopi Massiliensis & aliorum Episcoporum in Monachos Cas-
 fianitas collata beneficia. p.450.n.2
- Phocensis Abbatia S. Geruasij instituitur, tum destituitur & abrogatur.
 p.433. n.27
- Pertusus Villa donatur à Reibaldo & Vuillelmo eius nepote ac Comite
 Forcalqueriensi Monasterio Montis Maioris Arelatensi. p.420. & 421
- Parthenium Aquense quod nunc dicitur S. Bartholomæi, Vectigalis olim
 portio Monasterij S. Victoris Massiliensis. p.414.n.2
- Petrus De Luna Schismaticus Pontificatu exigitur. p.502.n.11
- Peregrinationis vñs in Ægyptum ac remotissimas etiam Thebaidis
 eremos. p.50.n.2. & 3
- Pinufius Abbas inter Monachos Cœnobij Bethleemitici adscriptus.
 pag.46. n.1. Eiusdem fuga & secessio in Palæstinam vt Monasterij
 cui præerat regimine se abdicaret. p.47.n.2
- Philoromus & Philæas Thimuites sub Diocletiano Martyrum passi. p.61.
 num.8
- Prænuntiat Epiphanius Chrysostomi mortem in exilio & vicissim Chry-
 sostomus Epiphanij obitum in mari. p.110.n.1
- Pelufium olim Æliopolis nunc Damiata appellatur. p.57.n.8
- Pelagio ne Romæ præsente Innocentio suarum hæresum venena spar-
 geret omnes iniecti frœni. p.124.n.4.& 5
- Provincia quibus finibus circumscribitur. p.130.n.1
- Proculus Episcopus Massiliensis cùm Cassianus Massiliā venit p.146.n.6.
 In Concilio Taurinensi declaratur Metropolitanus Antistes. ibid.
- Paula totos viginti annos in Cœnobio Bethleemitico vitam Monasti-
 cam professa. p.89.n.5
- Porphyrius ordinatus Gasensis Episcopus impetravit ab Imperatore vt
 Marnæo clauso & aliis templis omnia simulachra deiicerentur. p.99.n.4
- Paulus Episcopus Massiliensis Proculo sufficitur. p.153. n.7. ab eo fun-
 datum Cœnobium S. Victoris. ibid.
- Piammon Abbas ab Angelo recreatus. p.65.n.3
- Paulus Abbas exerta manu palma iuuenem Monachum percutit vt eius
 patientiam patefaceret. p.67.n.8
- Pipini res gestæ. p.534.n.40
- S. Porcarius Abbas Lerinensis cum quingentis & quinque Monachis à
 Saracenis Martyrium passus. p.528.n.34
- Provincia Comitatus nomen assumit cum antea regnum diceretur, ac
 primus.

Index Rerum,

- primus eius Comes Bosonus eius nominis II. fuisse dicitur. p.552
Pugnare Christiani contra Turcam nauali prælio ad Naupactum Corinthiaci sinus oppidum. p.651
Palamedes Forbinus Prorex Prouinciae constituitur à Ludouico XI. Rege Francorum. p.646
Paphnutii vita & mores cognomento Bubali. p.79.n.1
Pinufij Abbatis fuga & reductio ad Monasterium cui præterat. p.68.n.1

Q

Q Vibis principiis ac studiis exorta. tanta inter Nazianzenum & Basiliū amicitia. p.16.n.1

R

- R** Oma à Gothis capta & direpta. p.178.n.2
Respectu Abbatissæ Monasterij S. Cassiano dicati Massiliæ. Ad eam scribit S. Gregorius. p.411.n.5
S. Radegundis Arelatein profecta in Monasterio S. Cæsariæ vitam religiosam amplectitur. p.114.n.14
Eiusdem obitus Angustoriti Piætonum. ibid.
Reliquiæ in templo S. Victoris tum superiori tum inferiori quæ habentur. p.471
Refectionis tempus, modus, qualitas diuersa esse oportet pro impari scilicet corporum statu vel etate vel sexu. p.44.n.2
Roncelinus partem Vicecomitatus Massiliensis condonat Monasterio S. Victoris Massiliensi. p.613
Religiosi status primordia accersita & ducta ab Ægypti Ecclesia Alexandrina. p.73.n.2
Didymus Alexandrinus videns quamuis cœcus esset. p.74.n.4
Richardi Cardinalis & Abbatis S. Victoris Massiliensis res præclaræ gestæ. p.581.n.87
Robertus ex Comitibus Gebennensibus Clementis V I I. nomine assumpto Auenione Pontifex aduersus Urbanum V I. Romæ sedentem. p.638
Reliquiæ SS. Mariarum Iacobi & Salomæ in oppido Trimariano iuuentæ. p.643
Reges vitam Monasticam amplexi. p.535
S. Rusticula cum Virginibus Cæsarianis Arelate regulam & Instictuta S. Cassiani profitebatur. p.524.n.26
Roncelinus Vicecomes Massiliensis factus Monachus & è claustris profugus Cassianitarum, resipiscit & in gratiam recipitur ab Innocentio III. p.690.n.13
Renatus Prouinciae Comes Boni regio elogio donatus moritur Aquis Sextiis. p.645
Robertus de Calach Cardinalis & Abbas S. Victoris in eam egestatem & mendicitatem

& Verborum.

- mendicitatem redactus est ut ad usus vitae necessarios stipem à Collegio Cardinalium susciperet. p.646.n.11;
- S.Radegundis vita Religiose tirocinium ponit Arelatis sub regula S.Cæsariae. p.706. n.39
- Regulas ac leges sanctissimas primus in Occidente prescriptis S.Cassianus quæ totam vitæ Monasticae rationem salubriter conformarent. p.658. n.4. cur Monachorum Ordines ante S.Benedictum instituti ad suas consuetudines generales ac priuatas leges S.Benedicti regulam insinuarunt. p.658.n.6
- Religionem nouam ne quis inueniat sed quicumque ad religionem conueriti voluerit unam de approbatis assumat statutum est in Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. & in Concilio Generale sub Innocentio III. p.659
- Regulæ variæ ac leges sanctissimæ à fundatoribus cuique Ordini religioso prescriptæ. p.654.n.1
- Rhodo à Solimano in ditionem accepta, Equitibus Rhodiis insula Melita assignatur. p.648
- Ruffinus insperato militis gladio Stiliconis nomine confuditur. p.93.n.3

S

- S**olitudo vitia non solum seruare sed etiam exaggerare consuerit. p.261.
num.5.
- Simeonis Styliæ zelus ad Ecclesiæ defensionem. p.223.n.1
- Superbia vniuersitatis virtutum facultatibus crudelissima deprædatione animam nudat. p.266.n.9
- Sanctitati nullus est locus absque vera fide. p.276
- Sixtus III. Cœlestino Pontifici Romano succedit, sollicitatur à Theodosio dominare Nestorium. p.223.n.1
- Saluianus Massiliæ Presbyter, tum Episcopus. p.183.n.3
- Stephanus V. in Galliam profectus hospes Massiliæ in Monasterio S. Victoris versatus est. p.497.n.5
- Stephanus III. ad Pipinum Regem confugit in Galliam. p.498.n.6
- Sanmaximinense Cœnobium olim inter cæteras Ordinis S. Cassiani familiæ & membra in ius ac dominium PP. Dominicanorum transtulit Carolus II. Sicilia Rex & Comes Prouinciae. p.489.n.10
- Serapion insignis ille Thmuis Episcopus. p.61.n.8
- Scyrulum Regem eiusque quinquaginta liberos dicit captiuos in triumpho Mithridates cognomento Eupator & vniuerso potitur Bosphoro. p.5. num.1. & 2
- Supplex Monachorum priuata tenuis admodum & exigua. p.30.n.3. & 4
- Scythicæ solitudinis descriptio. p.77.n.3
- Serapion Sindonites quis & quantus. p.81.n.3
- Siagrius Niciensis Episcopus Caroli magni nepos & Comes Briensis Cœnobium S.Pontij Niciensis Martyris construxit. p.539.n.4

Index Rerum,

- Stœchades Insulae Massiliæ proximæ. p.139.n.1
 Societati IESV Fixæ Andegauorum Henricus IV. Scholas constituit affi-
 gnato ad eas Vindonicensium Ducum palatio. p.668.n.12
 Serenus Abbas nominis sui speculum, peculiari dono castitatis infusus.
 p.83.n.4. Quo epulo Serenus excepit Cassianum. p.83.n.6
 Sacerdotij Ordine initatus, postmodum creatus Abbas. p.18.n.4
 Semipelagianismi initia. p.160.n.1

T

- T**Auleri Apologia per Ludouicum Blosum aduersus Ekium. p.207.n.5
 Testandi facultas à quo concessa Monachis Massiliensibus S. Victoris.
 pag.469
 Tyrone Monachi certa iterum domus parte interiori à cæteris disclusi
 refrœnandis affectibus ac vita seueriori sedulo vacabant. pag.40.n.1
 Conscientiae ratio Superiori aut Institutori candide exponēda. p.41.n.4
 Tyrone Monachi non statim interna fratum diuersoria accedebant sed
 in hospitalitatis seruitium, delegata in exteriori atrio cella tribus men-
 sibus incumbebant. p.33.n.1. & 2
 Thennesus Ægypti vrbs & Bechriæ caput. p.54.n.1
 Theodosia Scythie vrbs pulchritudine imprimis nobilis ac peruetusta &
 gentilicia sedes Cassianorum familiae. p.6.n.3
 Theodosius Anachoreta S. Hieronymi magister ac Praefectus spiritus.
 p.22.n.3
 Thmuis Mendesij noui seu præfecturæ Metropolis. p.60.n.7. Vnde dicta
 Thmuis. p.62.n.10
 Theophilii iudicium aduersus Chrysostomum Innocentius Papa casum
 atque irritum esse decernit. p.100.n.2
 Theodosij mors & cadaver Constantinopolim deportatum. p.93.n.1. & 2
 Theonas triginta annis silentij habuisse dicitur continentiam, huic data
 est gratia sanitatum. p.70.n.4
 Theodorus Abbas S. Pachomij discipulus æqualis ætate Cassiano. p.82.n.3
 Tillisiola Abbatissæ in Massiliensi Cassianitarum Monialium Parthenone
 iacet ibidem in Ecclesia S. Victoris. p.705
 Turrianorum familia & antiqua nobilitas in Bernardo à Turre Abbate
 Cassianita. p.698.n.19

V

- V**rbani V. corpus Auenione Massiliam translatum aram inter maxi-
 mam ac facellum S. Cassiani conditum. p.230.n.3
 Vigiliae Monachorum. p.254.n.6
 Venerius Episcopus Massiliensis Cassiani studiis patrocinatur. p.163.n.1
 Venerius Massiliensis Episcopus, cum Leo in Galliam Legatus illuc ad-
 nauigauit. p.183.n.3
 Vallia Rex Gothorū pacem cū Honorio datis obsidibus pepigit. p.179.n.3
 Urbani II. literæ ad Richardum Cardinalem atque Abbatem S. Victoris
 Massilien

& Verborum.

- Massiliensis, de Monasteriorum reformatione. p.437.n.33
Vicecomitatus Massiliensis quo fines & prædia complectetur. p.453.n.7
Vabrensis Abbatia in Ordinem S. Cassiani adscriptio. p.457.n.12
Urbanus II. ab Aruernia Massiliam petit vbi eum Monachi Cassianitæ
habuere hospitem domi. p.497
Vuillelmus Prouincia Gubernator in Cœnobio Montis Maioris vitam
Monasticam professus. p.420.n.8
Urbanus V. Collegium Monspeliense Benedictinorum pro sua in Chri-
stianam religionem ac Monasterium S. Victoris Massiliensis pietate à
fundamentis extruxit & dotauit. p.23.n.6
Vicedomino Massiliæ instituit Carolus Imp. p.534
Vido primus Italica gentis à Formoso Pontifice renuntiatus. p.547.n.54
Vesperarum Sicularum prouerbium quo casu & authore manauit. p.623.
num.119
Vuillelmus Gerardus in Balmæ montis speluncam adoraturus ad Magda-
lenæ aram proficiscitur. p.555.n.64
Vuillelmus II. Monasticam vitam amplexus in Cœnobio Montis Maio-
ris Arelatensi sanctitate insignis & miraculis clarus. p.568.n.76
Vicecomitum Massiliensium dignitas & amplitudo quo primum tempore
se eiecit atque extulit. p.560
Vuillelmus I. Vicecomes Massiliensis principatu se exuens in sacram ac
religiosam S. Cassiani familiam Massiliæ cooptatur. p.561.n.70
S. Vuifredus Abbas S. Victoris Massiliensis. p.561
S. Virgilius Episcopus Arelatem primus euocat Massilienses Monachos
Cassianitas. p.522.n.25
Vuillelmi duo Vicecomites Massilienses vitam Monasticam in Cœnobio
S. Victoris amplexi. p.686.n.3.& 4
Urbanus II. ex Gallia Romam reuersurus ex itinere Arelatem diuertit
ibidemque Dominicæ Nativitanis diem cum diuersarum Prouinciarum
Episcopis gloriofissimè celebrauit. p.675.n.23
Urbani V. prodigiosa natiuitas. pag.661. num.2. eiusdem vita & res gestæ.
p.662. n.3. & 4.

F I N I S.

L V G D V N I,

Ex Typographia IACOBVM DV CREVX.

Errata sic corrigere.

Pagina 28. num.9. qui vos viderint (actio ne) actiones, &c. Deleatur illud (actio ne) Pag.30.n.3. nuodo, lege nudo. Ibi Antinoum , lege Antinoum. Pag.34. assuefacti, lege, assuefacti. Pag.38. commisit, l. non omisit. Pag.42. alaceriterque, l. alacriterque. Pag.62. Institutioni, l. institutioni. Pag.61. Pindalus, l. Pindarus. Pag.77. præcibus, l. precibus. Exortus, l. exorsus. Pag.78. Nicephorum, l. Nicephorus. Pag.86. rebus, l. verbis. Pag.67. sequitiæ, l. segnitie. Pag.69. apud vtramque, l. vtrumque. Pag.108. rotundere, l. retundere. Et ibidem quæ eis ibi sufferre, l. eos. Pag.130. quasi vnius studij , l. stadij. Pag.133. institutionis obseruantissimi, l. obseruantissimo. Pag.135. odie, l. odio. Pag.158. Nemansi l. Nemausi. Ibid. præparentur, l. precarentur. Pag.186.num.5. illud orationis filium, l. filum. Ibid. iudices, l. indices. Pag.208. n.8. affirmamus hos tam ipsi Cassiano, l. non tam ipsi Cassiano. Pag.215.n.5. indignum potaret, l. putaret. Pag.216. n .6. mortuoram , l. mortuorum. Pag.217. Aransicanos, l. Atrausicanos. Pag.229. n.4. in dis, l. in dies. Pag.225. n.4. præscriberet, l. proscriberet. Pag.226. n.3. charis, l. choris. Pag.247. n.1. inscrendis, l. inserendis. Pag.253. n.3. Nam ergo cuseam, l. non ergo. Pag.299. Canonæ 20. l. Canone. Pag.303. n.1. Cantum est , l. Cautum. Pag.418.n.7. Magistri aulæ filiis, l. filius. Pag.435. n.29. Ex Parthemone , l. Parthenone. Ibid. Indique , l. indigne. Pag.533. Extant certè laudata , l. extat. Pag.535. egregie doctus priusque, l. piusque. Pag.542. siue erga diuinæ, l. res diuinæ. Pag.568. magnum est gratiam, l. magnam. Pag.591. Mortuo nepote, l. nepoti. Pag.586. extollit Gregorius VII. lege VIII. Pag.645. putatus delicias , l. deliciae.

LIBRARY

UNIVERSITY LIBRARY OF CRACOW

